THKP-C/HDÖ

ANKARA DAVASI SAVUNMASI

ZAFER BİZİM OLACAKTIR!

Umut Yayımcılık

Umut Yayıncılık

THKP-C/HDÖ ANKARA DAVASI SAVUNMASI

Umut Yayımcılık:37
Birinci Baskı: Kasım 2001

Baskı: Kayhan Matbacılık
ISBN: 975-7919-14-4

Umut Yayımcılık
Yönetim Yeri: Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi,
İmam Murat Sokak 23/2 Aksaray/Fatih/istanbul
Tel: 0 212 531 48 53- 521 34 30
Fax:0 212 621 61 33
umutyayimcilik@superonline.com

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
ANKARA DAVASI SAVUNMASI

Bu savunma,
Ankara I Nolu Devlet Güvenlik
Mahkemesi'nde
1993 tarihinde açılmış olan
Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi
Halkın Devrimci Öncüleri
davasında
Munis ÖZGÜL tarafından
27 Ekim 1994 tarihinde okunmuştur.

İÇİNDEKİLER

9 SUNU

11 GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
DEVRİM PROGRAMLARI
15

17 TÜRKİYE HALK KURTULUŞ CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ
PROGRAMI

17 I. Halk İktidarının Temel İlkeleri
19 II. Halk Meclisi
20 III. Yerel Yönetimler
20 IV. İşçi Sınıfı ve Çalışma Yaşamı
23 V. Toprak Devrimi, Tarım ve Köylülük
26 VI. Küçük Esnaf, Zanaatkar ve Özel Meslek Sahipleri
26 VII. Sanayi ve Ekonomi-Politika
30 VIII. Toplum ve Toplumsal Yaşam
32 IX. Kadın Hakları ve Devrim
33 X. Eğitim ve Devrim
34 XI. Yargı, Yasalar ve Devrim
35 XII. Silahlı Güçler

37 TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
SOSYALİST DEVRİM PROGRAMI

Giriş
38 I. İnsanlığın Tarihsel Gelişimi ve Sınıflı Toplumlar
41 II. THKP'nin Nihai Hedefi : Dünya Komünizmi
43 III. Proletarya Devrimi ve

Proletarya Diktatörlüğü
47 1) Sömürenlerin Baskı Aygıtının Parçalanması ve Proletarya Diktatörlüğünün Kurulması
51 2) Kır/Şehir Çelişkisinin Çözümlenmesi
53 3) Maddi-Emek ile Zihni-Emek Arasındaki Çelişkinin Çözümlenmesi ve Kültür Devrimi
54 4) Toplumsal Yaşamın Sosyalist Örgütlenmesi
55 5) Sosyalist Ekonominin İnşası
56 IV. Sosyalist Ülkeler ve Enternasyonalizm
60 Sonsöz

İKİNCİ BÖLÜM
ÜLKEMİZİN EKONOMİK, SİYASAL VE SINIFSAL TAHLİLİ
61

62 Türkiye Toplumu Devrime Gebedir
77 Sömürge Tipi Faşizm
87 Oligarşinin "Siyasal Zoru" Emperyalist İşgali Yaşatmak İçindir
93 Suni Denge ve Milli Kriz

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE DEVRİMİNİN YOLU:
POLİTİKLEŞMİŞ ASKERİ SAVAŞ STRATEJİSİ
107

108 Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi
113 Halk Savaşı
131 Öncü Savaşı
137 Temel Mücadele Biçimi: Silahlı Propaganda
157 Tali Mücadele Biçimleri

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EMPERYALİZM VE BUNALIM DÖNEMLERİ
161

162 Kapitalizmin Sürekli ve Genel Bunalımı
162 A- Serbest Rekabetçi Dönemde Buhranlar
163 B- Emperyalist Dönemde Buhranlar
173 Kapitalizmin Sürekli ve Genel Bunalımında Değişik Dönemlerin Ayrılması
176 1- Birinci Bunalım Dönemi:
177 2- İkinci Bunalım Dönemi:
181 Üçüncü Bunalım Dönemi
181 a) 1945-58 Dönemi:
184 b) 1958 Sonrası:
195 Sonuç:
199 III. Bunalım Dönemi İçinde Ortaya Çıkan Gelişmeler
227 Son Gelişmeler ve Yeni Sömürgecilik

BEŞİNCİ BÖLÜM
ULUSAL SORUN VE PROLETARYANIN ÇÖZÜMÜ
243

245 Ulusal Sorun Üzerine
247 Ulus ve Proletarya
248 I. Ulusların Oluşumu ve Burjuvazi
254 II. Ulusal-Devletler ve Proletarya
263 III. Bunalım Döneminde Ulusal Sorunun Emperyalist Sistem İçi "Çözüm" Yolları
293 III. Bunalım Döneminde Ulusal Sorunların Proleter Devrimci Çözüm Yolu
313 Kürdistan ve Türkiye'de Ulusal Sorun

NEDEN SAVAŞIYORUZ?
351

353 Neden Savaşıyoruz?
362 SONSÖZ

BELGELER
365

369 THKP-C/HDÖ GENEL KOMİTESİ'NİN 19 No'lu Bildirisi
377 THKP-C/HDÖ GENEL KOMİTESİ'NİN 20 No'lu Bildirisi
385 THKP-C/HDÖ GENEL KOMİTESİ'NİN 21 No'lu Bildirisi
387 THKP-C/HDÖ GENEL KOMİTESİ'NİN 22 No'lu Bildirisi
395 THKP-C/HDÖ GENEL KOMİTESİ'NİN 23 No'lu Bildirisi

397 Dipnotlar

Sunu

Elinizdeki kitap, uzun süredir teknik sorunlardan dolayı yayınlanması geciken Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi / Halkın Devrimci Öncüleri Ankara Davası Savunması'dır. Umut Yayımcılık, devrimci dayanışmanın bir ürünü olarak bu savunmayı Türkiye devrimci demokrat kamuoyuna sunmaktan mutluluk duymaktadır. İlgiyle okunacağını umuyoruz.

Umut Yayımcılık

GİRİŞ

"Sınıflar savaşının giderek keskinleşmesi ülkemizdeki ekonomik, politik ve sosyal krizi iyice şiddetlendirdi. Öyle ki, bugün toplumun bütün kesimleri, eskisi gibi yaşamak istememeleri bir yana, patlamaya hazır bir volkan gibi, bir kıvılcım beklemektedirler. Toplumun bütün kesimlerini sarsmaya başlayan bu devrimci kasırga, genç militanlara devrim arenasında sadece kendilerinin kaldığını gösterdi. Bu esen kasırga, devrimci kavganın çeşitli kesimlerinde fedakârca döğüşen genç militanların benliğinde, bilincinde ve kalbinde derin değişiklikler yaptı; her çeşit feodal ve ataerkil ilişkileri parçaladı. Hayat, devrimci pratiğin içindeki işçi, köylü, öğrenci militanları bir araya getirdi. Böylece, Leninizm temelleri üzerinde, devrimci yoldaşlığın oluşturduğu, kelimenin geniş anlamı ile proleter devrimci bir örgüt doğdu. Bu örgüt, Türkiye'deki karşı-devrim cephesinin bütün baskı, şiddet ve cebrini göğüsleyerek kırsal alanlardan fabrikalara, üniversitelere kadar, bütün kesimlerdeki devrimci mücadeleyi yönlendirme gayretleri içinde olanların örgütüdür."

İşte bu örgüt, **Türkiye Halk Kurtuluş Partisi** ve **Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'**dir. Mahir Çayan yoldaşın 15 Mart 1971'de söylediği bu sözlerin üzerinden 23 yıl geçti ve bu yıllar içinde savaş, iniş-çıkışlarıyla, kayıplarıyla, kazanımlarıyla sürdü. 30 Mart 1972 yılında Kızıldere'de THKP-C'nin önder ve yönetici kadrolarının, oligarşinin zor güçlerince imha edilmesinden sonra dağılan örgütsel yapının içinden, onun ideolojik-politik çizgisini sürdürmek amacıyla yeni bir oluşum ortaya çıkıyordu. İşte bu oluşum bir süre sonra **THKP-C/HDÖ (Acilciler)** adını alacak olan örgüttür.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, tarihsel olarak 1965-71 yılları arasındaki devrimci mücadele içersinde doğmuştur. Ülkemizde 50 yıldır egemen bir güç olmuş olan revizyonizme ve oportünizme karşı yürütülen yoğun

ideolojik mücadele sürecinde ortaya çıkan THKP-C, 1971 yılında Öncü Savaşına başlamış ve o günden bugüne kadar kesintisiz bir biçimde devrimci mücadeleyi sürdürmüştür.

THKP-C'nin bugüne kadarki savaşında onlarca yönetici ve kadrosu oligarşinin imha operasyonlarında katledilmişlerdir. THKP-C'nin kurucusu, yöneticisi ve önderi Mahir Çayan yoldaş, 1972 yılının 30 Mart'ında Kızıldere'de yaşamını yitirirken, oligarşinin THKP-C'nin varlığından ve mücadelesinden ne denli korktuğunu da ortaya koymuştur.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi/Halkın Devrimci Öncüleri (THKP-C/HDÖ), kökleri insanlığın tarihsel kurtuluş mücadelesinde olan devrimci örgütlenmelerin ülkemizin somut tarih- sel koşulları içinde ortaya çıkmış bir politik-askeri örgütlenme bütünlüğüdür.

Daha tam ifadeyle, THKP-C/HDÖ, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi olarak, işçilerin, köylülerin devrimci örgütlenmesidir. Ülkemizin tarihsel koşulları ve THKP-C'nin tarihsel gelişimi nedeniyle örgütümüzün adı **Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi/Halkın Devrimci Öncüleri** olarak kullanılmaktadır. Özellikle 1974 yılından sonra THKP-C'nin yarattığı sempatiyi kendi oportünist amaçları için kullanmak iste-yen çeşitli çevrelerin ortaya çıkması üzerine, bu çevrelerle olan farklılığın belirtilmesi ve belirlenmesi için örgütümüzün adına **Halkın Devrimci Öncüleri** eklenilmiştir. Kamuoyunda tanındığı adıyla "Acilciler", THKP-C'nin gerçek ve tek temsilcisidir.

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi, emperyalizme ve oligarşiye karşı mücadelede kararlı ve tek yolun silahlı kurtuluş savaşı olduğunu kabul eden unsurların oluşturduğu; din, dil, ırk, cinsiyet, siyasal düşünce ve ulusal köken farkı gözetmeksizin Türkiye toprakları üzerinde oturan tüm halkın politik savaş örgütüdür.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ise, diyalektik ve tarihi materyalizm temelinde oluşturulan, Marksizm-Leninizmi eylem kılavuzu olarak kabul eden proletaryanın bağımsız siyasi savaş örgütüdür.

Mahir Çayan yoldaşın kaleme aldığı **Kesintisiz Devrim-I** ve **Kesintisiz Devrim II-III** adlı yazılarda ortaya konulduğu gibi, THKP-C, Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'ni devrim stratejisi olarak kabul etmiştir. Daha ileride ayrıntılarıyla ortaya koya- cağımız gibi, **Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi,** emperyalizme ve oligarşiye karşı yürütülen devrim mücadelesinin yolunu, rotasını ortaya koyar ve bu mücadelede temel mücadele biçimini silahlı

propaganda olarak belirler.

THKP-C'nin stratejisine göre, ülkemizde emperyalizme ve oligarşiye karşı bir Halk Savaşı verilmeksizin politik iktidarın ele geçirilmesi olanaksızdır. Her türlü silah tekeline sahip emperyalizme ve oligarşiye karşı silahlı bir kurtuluş savaşının zaferi, düş manı yenebilecek bir halk silahlı güçlerinin ortaya çıkmasıyla olanaklıdır. İşte Halk Savaşı, halkın silahlı gücünün ortaya çık-ması ve düşmanı yenilgiye uğratmasının tek yoludur.

Ancak, emperyalizmin III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkileri nedeniyle, ülkemizde Halk Savaşı geçmiş dönemlerde ol- duğu gibi doğrudan yürütülen ve başlayan bir savaş süreci değildir. Halk Savaşının verilebilinmesi için halk ile oligarşi arasında kurulmuş olan suni dengenin bozulması şarttır. İşte bu bozma eylemi, THKP-C'nin 1971'den bu yana yürüttüğü savaşın, yani Öncü Savaşının temel hedefidir.

Bu durum 1971 yılında yayınlanan **Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin 1 No'lu Bildirisi**'nde şöyle ortaya konulmuştur:

"Şu anda iktidar mücadelesi yapan Partimiz iktidarı alabilecek güçte ve aşamada değildir. Ancak, düzenli ordular savaşı aşamasında bütün yurt çapında yönetimi ele geçirmeden söz etmek mümkündür. Ve biz, bugün bu aşamayı yaşadığımızı asla iddia etmiyoruz. Biz sadece, halkımızın ihtilalci savaşının bu aşamaya gelebilmesi için gerilla savaşının şart olduğunu iddia ediyor ve bu amaçla dövüşüyoruz.

İçinde bulunduğumuz dönem, halk kurtuluş sava-şının şehir gerillası biçiminde yürütüldüğü dönemdir. Partimiz, politik savaşın bu mücadele biçimini belli kurallara bağlamıştır. Şehir gerilla savaşında hedef, emperyalist güçler, tekelci burjuvazi ve onların köpekleridir. Bu hedeflere vuran bütün hareketleri destekleyen Partimiz, bu hedeflere yönelmeyen adi ganganslerlik niteliğindeki eylemleri şiddetle kınar.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi bizzat savaşan partizanlardan oluşmaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, politik ve askeri liderliğin birliği ilkesini esas almaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin önderliğinde yürütülen uzun ve çeşitli ara evrelerden geçen gerilla savaşı, halkın gerçek ordusunu doğuracaktır.

Türkiye ihtilâlinin yolu, Partimizin yoludur. Partimizin yolu, halkımızın kurtuluş yoludur."

THKP ve THKC'nin amaçları en açık biçimde programlarında ifade edilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
DEVRİM PROGRAMLARI

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
DEMOKRATİK HALK DEVRİMİ PROGRAMI

Ülkemiz yeraltı kaynaklarından dış ticaretine, ekonomisinden politikasına, kültüründen sanayisine kadar emperyalizmin denetimi altında bir ülkedir.

Emperyalizme bağımlılık ve onunla işbirliği yapan yerli tekelci burjuvazi, toprak ağaları, tefeci tüccar, büyük toprak sahiplerinin, kısacası, oligarşinin sömürüsü, ülkenin mevcut yapı içinde kalkınması ve gelişmesi önünde en büyük engeldir.

İnsan haklarının hayasızca çiğnendiği, demokratik hak ve özgürlüklerin kısıtlandığı, engellendiği ve sık sık ortadan kaldırıldığı ülkemizde demokratik halk devrimi kaçınılmazdır.

Bu devrim mücadelesinde kitlelerin politik savaş örgütü olan Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi, bağımsız ve demokratik bir ülke yaratmak amacıyla savaşmaktadır. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin zaferi halkın zaferi olacaktır ve gerçek bir demokrasinin ve halk iktidarının kurulmasını sağlayacaktır.

I.
HALK İKTİDARININ TEMEL İLKELERİ

Anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimle kurulacak halk iktidarı, işçilerin ve köylülerin, bağımsız bir ülkede, insan haklarına, insan emeğine saygılı, hukukun üstünlüğünü kabul eden, laik, toplumsal, devrimci-demokratik iktidarıdır.

Bu halk iktidarında, tüm bireyler temel hak ve özgürlüklere tam olarak sahip olacaklar ve haklarını kullanmalarını ortadan kaldıran, sınırlayan ya da

geciktiren her türlü yasa, yasa maddesi, kararname, genelge, tüzük ve uygulamalar iptal edilecektir.

Halk iktidarında:

a) Irk, renk, cins, dil, din, siyasal görüş ya da düşünce ve ulusal köken ayrımı yapılmaksızın tüm yurttaşlar eşittir ve aynı haklara sahiptir.

b) Hiç kimsenin özel yaşamına, ailesine, konutuna, özel yazışma ve haberleşmesine dokunulamaz.

c) Halk devleti sınırları içindeki her birey, yurttaşlık haklarına sahiptir ve hiç kimse bu haktan yoksun bırakılamaz.

d) Hiç kimseye, hiç bir nedenle işkence yapılamaz; zulüm, insanlık dışı ve onur kırıcı uygulama yapılamaz ve bu nitelikte ceza verilemez.

e) Her yurttaş, düşüncelerini özgürce ifade etme ve yayma hakkına sahiptir. Düşüncelerinden dolayı hiç kimseye ceza verilemez.

f) Her yurttaş, ülkenin bağımsızlığını ortadan kaldırmaya ve halk demokrasisini yıkmaya yönelik olmadığı sürece, önceden izin almaksızın toplantı düzenleme, gösteri yapma ve örgütlenme hakkına sahiptir.

g) Her yurttaş, ülkenin bağımsızlığına ve halk demokrasisine karşı olmamak koşuluyla, belli bir siyasal düşünce etrafında, önceden izin almaksızın, siyasal parti kurma ve partiye üye olma hakkına sahiptir. Yargı organlarının kararı olmaksızın siyasal parti bina ve eklentilerinde arama yapılamaz, parti faaliyetleri sınırlanamaz ve kapatılamaz.

h) Hiçbir insan, baskı ya da zorla ve de istemediği işlerde çalıştırılamaz.

i) Basın-yayın organları ile sanat faaliyetleri ve ürünleri üzerinde ön-denetim yapılamaz ve hiçbir biçimde sansür edilemez.

j) Onaltı yaşını doldurmuş, kadın ve erkek her yurttaş seçme hakkına ve yirmibir yaşını doldurmuş, kadın ve erkek her yurttaş seçilme hakkına sahiptir.

k) Seçimler, her düzeyde genel ve eşit oyla, gizli oy-açık sayım ilkesine göre yapılır.

l) Tüm üst düzey devlet görevlileri, seçimle göreve getirilir ve seçmenler tarafından aynı biçimde görevden alınabilirler.

m) Tüm yurttaşların yurt-içi ve yurt-dışı seyahat hakları hiçbir biçimde ortadan kaldırılamaz.

n) Hiçkimseye, hiç bir nedenle ölüm cezası verilemez.

o) Resmi devlet dili uygulaması yapılamaz.

p) Her yurttaş, tüm hak ve özgürlükleri kullanma, sosyal ve kültürel faali-

yette bulunma, siyasal yönetime katılma ve çalışma hakkını engelleyen, sınırlayan ya da ortadan kaldıran yasalara ve uygulamalara karşı, yargı organlarına dava açma ve ilgili yerlere dilekçe verme hakkına sahiptir. Bu girişiminden dolayı, bu bireyler hakkında soruşturma açılamaz, ceza verilemez.

Bağımsız ve bağlantısız, demokratik eşitlik ilkesine bağlı, her türlü ilhakı reddeden bir dış politikayı temel alan halk iktidarı, bu ilişkilerde açıklık ilkesini uygular. Emperyalizme karşı yürütülen halk kurtuluş savaşlarını, maddi ve manevi olarak destekleyen halk iktidarı, her türlü emperyalist, saldırgan ve yağmacı savaşlara karşı çıkar.

Halk iktidarı ile, ülkeyi, ekonomik, politik, askeri, kültürel her alanda tam bir hegemonya altında tutan ve sömüren emperyalizmin dayattığı her türlü uluslararası ittifaklardan ve paktlardan çıkılacaktır. Emperyalist ülkelerle, açık ya da gizli, yapılmış her türlü ikili anlaşmalar derhal feshedilecektir; bu ve diğer anlaşmalardan doğan tüm üs ve tesisler kapatılacaktır. Oligarşik yönetimin yapmış olduğu tüm gizli antlaşmalar, derhal ve olduğu gibi yayınlanacaktır.

Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını ve ulusal azınlıkların tam hak eşitliğini kabul eden halk iktidarı, ülke sınırları içinde bulunan Kürt ulusunun bu haklarını bağımsız devlet, özerklik, federasyon, birlik vb. özgürce kullanması için gerekli koşulları oluşturur. Kıbrıs sorununun çözümünde tam bağımsız ve demokratik bir cumhuriyet kurulması esas alınır. Hatay ilinin TC'ye katılmasında ortaya çıkan ve süregelen sorunların çözümünde, demokratik yeni bir referandum da dahil olmak üzere, değişik biçimler il halkının doğrudan katılımıyla ele alınacaktır.

Halk iktidarının bu temel ilkelerine bağlı olarak, demokratik bir anayasa ilk Halk Meclisi'nce hazırlanacak ve halkoyuna sunulacaktır.

II.
HALK MECLİSİ

Tüm yasama ve yürütme gücü Halk Meclisi'ne ait olacaktır.

Halk Meclisi üyelerinin 2/3'ü, halkın genel ve eşit oyu ile, gizli oy açık sayım ilkesine bağlı olarak yapılacak tek dereceli seçimle belirlenecektir. Seçilme hakkı olan her yurttaş bağımsız olarak ya da bir siyasal parti adına seçimlere katılabilecektir, Halk Meclisi seçimleri dört yılda bir yapılacaktır.

Halk Meclisi'nin, kalan 1/3 üyesi Genel Halk Konseyi'nin kendi üyeleri

arasından seçilecek ve görev süreleri iki yıl olacaktır.

Halk Meclisi'nin tüm üyeleri, görev süresince yasal dokunulmazlığa sahip olacaklardır.

Halk Meclisi, yürütme gücünü, doğrudan kendi üyeleri arasından seçeceği hükümet başkanı ve yeter sayıda hükümet üyeleri ile kullanacaktır. Devleti temsil yetkisi, bu seçilmiş hükümet ve üyelerine ait olacak ve bakanlık işleri komiteler aracılığı ile yürütülecektir. Halk hükümeti, tüm faaliyet ve kararlarından dolayı Halk Meclisi'ne karşı sorumlu olacak ve Halk Meclisi tarafından görevden alınabilecektir.

III.
YEREL YÖNETİMLER

Halkın her düzeyde yönetim ve kararlara katılımını esas alan demokratik halk iktidarında, yerel yönetimlerin halkın doğrudan siyasal yönetimine uygun organlar haline getirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılacak ve devrim sürecinde halkın öz insiyatifiyle kurulmuş olan kitle örgütleri yasal kuruluşlar haline getirilecektir.

Bu amaçla, oligarşik dikta yönetiminin uzantısı olan belediyeler ve muhtarlık düzeni ve buna bağlı meclisler, kurullar kaldırılacaktır. Yeni yerel yönetimler, halkın doğrudan oyu ile seçilmiş halk komiteleri ve İl ya da İlçe Halk Konseyleri tarafından oluşturulacaktır.

İlçe Halk Konseyleri, halkın doğrudan oyu ile seçilmiş halk komiteleri ile işçi konseyleri, köy komiteleri, sendikalar, kadın örgütleri, gençlik örgütleri ve diğer kitle örgütleri temsilcilerinden oluşacaktır. İlçe Halk Konseyleri'nin ilçe nüfuslarına göre belirlenecek sayıda gösterecekleri adaylar arasından, il halkının genel oyu ile seçilecek temsilciler, İl Halk Konseyleri'ni ve İl Halk Konseyleri de Genel Halk Konseyi'ni oluşturacaktır.

IV.
İŞÇİ SINIFI
VE ÇALIŞMA YAŞAMI

Halk iktidarında, her alanda işçiler ve memurlar için işgünü 8 saati ve haftalık çalışma süresi 40 saati geçemeyecektir. Her çalışanın haftada en az 48 saat ücretli izin hakkı ile yıllık 40 gün ücretli tatil hakkı olacaktır. Kadın

işçiler için işgünü 6 saati ve haftalık çalışma süresi 30 saati geçemeyecektir.

Ağır sanayide, madenlerde ve yıpratıcı işlerde çalışan işçiler için işgünü 6 saati ve haftalık çalışma süresi 30 saati geçemeyecektir. Bu işkollarında ve iş yerlerinde kadın emeği kullanımı yasaklanacaktır.

Eşit işe eşit ücret ödenmesi ilkesi getirilecek; sendikasız ve sigortasız işçi çalıştırılması yasaklanacaktır.

Her işyerinde, işçilerin yönetime katılımını sağlayacak ve giderek tüm yönetimi yürütecek bir sistem kurulacaktır; işçilerin kendilerine ilişkin konularda söz ve karar sahibi olmaları güvence altına alınacaktır.

Bu amaçla:

a- Devletleştirilmiş ve millileştirilmiş sanayi kuruluşları ile kollektif devlet çiftliklerinin yönetsel ve mali idaresi, tümüyle işçilere bırakılacaktır.

Her işyerinde ve çiftliklerde, işçilerin gizli oyu ile seçilmiş İşçi Komiteleri yönetim organı olarak faaliyet göstereceklerdir. Komite üyeleri iki yıllık bir süre için seçilecek ve işçiler tarafından aynı biçimde görevden alınabilinecektir. Bu komiteler, düzenli aralıklarla ve sürekli olarak, çalışmaları hakkında işçilere bilgi vermekle yükümlü olacaklardır.

İşçi Komiteleri'nin yönetimindeki bu işyerlerinde yönetici müdür ve yardımcı teknik personal, işçi komiteleri ile İl Halk Konseyi'nin ve sendikaların temsilcilerinin oluşturduğu bir kurul tarafından, sözleşmeli ve geçici olarak seçilecektir. Bu yönetici ve yardımcı teknik personal işçi komiteleri'nin saptadığı politikaya göre faaliyette bulunurlar.

İşyeri İşçi Komiteleri, İl İşçi Komiteleri Konseyi'ni ve bu konseyler de, Genel İşçi Komiteleri Konseyi'ni oluşturacaklardır. Genel İşçi Komiteleri Konseyi, bir bütün olarak sanayi üretiminin ve yönetimin planlanmasını yapan, genel politikaları belirleyen ve işçileri yasal kurumlarda temsil eden bir organ olarak faaliyet gösterecektir.

b- Özel sanayi kuruluşlarında oluşturulacak İşçi Komiteleri, işyerinde çalışma koşullarına ve kendilerine ilişkin konularda, işverenle eşit haklara sahip katılım organları olacaktır. İşçi alımı ve çıkarımında ve disiplin işlemlerinde, bu komitelerin kararı esas olacaktır. Bu işyerindeki komiteler, kollektif yönetime sahip işyerlerindeki işçi komiteleri ile aynı haklara sahip olarak İl ve Genel İşçi Komiteleri Konseyleri'nde de yer alacaklardır.

Halk iktidarında, tüm çalışanların sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı olacaktır. Grev yapma hakkı önündeki her türlü engel kaldırılacaktır, özgür bir toplu sözleşme sistemi kurulacaktır.

Lokavt yasaklanacaktır.

Ücretlerin belirlenmesinde, iki çocuklu aile birim alınarak yapılacak ve her yıl yeniden düzenlenecek asgari geçim miktarı esas alınacaktır. Asgari geçim miktarının belirlenmesinde, çağdaş yaşamın getirdiği gereksinmelerin karşılanmasına dayalı nesnel ölçütler kullanılacaktır. Ücretler hiç bir biçimde asgari geçim miktarının altında olamayacaktır ve bu miktar vergi dışı bırakılacaktır.

Gece çalışması sınırlandırılacak ve ücretli ya da ücretsiz fazla mesai kaldırılacaktır. Fazla mesai gerektiren zorunlu durumlarda gerekli kurallar, doğrudan çalışanlarca belirlenecek ve gönüllülük esas olacaktır.

Tüm çalışanlar için emeklilik yaşı, kadınlarda 45, erkeklerde 50 yaş olarak belirlenecektir. Yıpratma oranı yüksek işlerde emeklilik yaşı erkekler için 40, kadınlar için 35 yaş olarak belirlenecektir. Her durumda fiilen 20 yıl çalışmış olan erkek ücretliler ile 15 yıl çalışmış olan kadın ücretliler, yaş durumuna bakılmaksızın emekli olma hakkına sahip olacaklardır. Emeklilik ödentisinin belirlenmesinde ücretlinin son yılki net geliri gözönünde tutulacaktır.

İstisnasız tüm çalışanlar (özel işinde bireysel olarak çalışanlar ile köylüler de dahil) Genel Sosyal ve Sağlık sigortası kapsamına alınacak ve bu sigorta konuları genişletilecektir. Ayrıca tüm çalışanların yararlanacağı işsizlik sigortası kurulacaktır.

Tüm işçilerin poli-teknik eğitimi yapılacaktır. Bu amaçla işçi okulları oluşturulacaktır.

Çocuk emeği kullanımı, istisnasız yasaklanacaktır.

Her iş yerinde kreş ya da çocuk yuvaları kurulması zorunlu olacak ve çalışanların çocuklarının buralardan ücretsiz olarak yararlanması sağlanacaktır.

Özel Sanai İşçileri Fonu adı altında, geliri sadece özel sanayi işverenlerinden sağlanacak bir fon kurulacaktır. Bu fon, özel işyerinde çalışan işçilerin iş yerinin kapanması ya da işten çıkarma durumunda kullanılacaktır. Bu fonun tüm yönetimi Genel İşçi Komiteleri Konseyi'ne ait olacaktır.

V.
TOPRAK DEVRİMİ, TARIM VE KÖYLÜLÜK

Toprak ağaları, tefeciler, büyük toprak ve sürü sahipleri ve toprak burjuvazisi dışındaki tüm köylü kitlelerini insanca ve çağdaş yaşam koşullarına kavuşturmak, geri bıraktırılmış bir tarımsal ekonomiden, ileri ve kollektif bir tarım ekonomisine geçmek amacıyla toprak devrimi yapılacaktır.

Bu amaçla:

a) Özel kişi ya da şirketlere ait tüm madenler, ormanlar, korular, meralar, limanlar, liman tesisleri, deniz barınakları; akarsular ve bunlar üzerinde kurulu barajlar, elektrik santralleri, köprüler, değirmenler; doğal ve baraj gölleri ve bunlar üzerindeki tesisler; sulama ve su göletleri, su kanalları; petrol başta olmak üzere tüm yeraltı kaynakları ve tarım dışı tüm topraklar millileştirilecektir.

b) Toprak ağalarının, tefecilerin ve karşı-devrime hizmet etmiş ya da yardımda bulunmuş kişilerin, tüm topraklarına ve mal varlıklarına tazminat ödemeksizin el konulacaktır.

c) Büyük toprak sahiplerinin, toprak burjuvazisinin, büyük sürü ve sığır sahiplerinin tüm toprakları, malları ve tesisleri ile tüm besicilik ve mandıracılık tesisleri ve de balıkçılık ve diğer su ürünleri üzerinde kurulmuş tekellerin tüm mal varlıkları kamulaştırılacaktır.

Bütün seralar, meyve ve sebze tesisleri, kurutma kompleksleri vb., özel tarımsal kurum ve kuruluşlar devletleştirilecektir.

Bu kamulaştırma ve devletleştirmeler karşılığında tazminat ödenmesinde, mülk sahiplerinin ya da ortaklarının devrimci mücadele ve devrim karşısındaki tutumları esas alınacaktır. Karşı-devrimci faaliyetleri, doğrudan ya da dolaylı olarak finanse eden, düzenleyen kişi ve kuruluş ortaklarına hiçbir biçimde tazminat ödenmeyecektir.

d) Yukarıda belirtilenlerin dışında kalan özel tarımsal topraklardan, niteliğine, yerine, ekim konusuna ve koşullarına bağlı olarak, sulu arazide 70 dekar, kuru arazide 200 dekarın üstünde kalan topraklar millileştirilecektir. Bu toprak sahiplerine gerçek değeri üzerinden, Köy Komiteleri'nce yerinde belirlenecek miktarda bedel ödenecektir.

e) El konulan, millileştirilen ve kamulaştırılan tarımsal topraklar, verimli

bir üretim yapacak ve üreticinin bakmakla yükümlü olduğu ailesinin gereksinmelerini karşılayacak miktarda olmak üzere, belirlenen sınırlar içinde, kadın ve erkek ayrımı yapılmaksızın, 16 yaşından büyük, doğrudan üretici olan topraksız ve az topraklı köylülere, bedelsiz olarak ve eşit miktarda dağıtılacaktır. Dağıtılacak topraklar üzerinde kiracı, ortakçı vb. olarak çalışan köylülere öncelik tanınacaktır.

f) 1000 dekarın üzerindeki topraklar, bölünmeksizin kollektif çiftlikler olarak düzenlenecektir. Kamulaştırılan ve devletleştirilen tarımsal tesisler, üretim araçları, sürüler vb., bu alanlarda çalışan ücretli tarım işçilerinin kollektif yönetiminde düzenlenecektir.

g) Toprak dağıtılan her köylüye, tarımsal araçlar, kimyasal girdiler, tohumlar, uzun vadeli ve faizsiz krediyle halk devletince temin edilecektir. Köylülere gerekli tarımsal bilgi ve eğitim halk devletince sağlanacaktır.

h) Köylülerin özgür katılımı temelinde demokratik işleyişe sahip köy üretim kooperatifleri ve kollektif çiftlikler kurulması teşvik edilecektir. Bunlara, kadın ve erkek ayrımı yapılmaksızın, tüm doğrudan üreticilerin katılımı esas alınacaktır ve katılanların yıllık üretim gelirleri devlet tarafından garanti edilecektir. Bu kooperatif ve çiftlik üyelerine bedelsiz konut temin edilecek ya da konutlarının bedelsiz yenilenmesi sağlanacaktır. Kollektif çiftliklere halk devleti, her türlü tarım makinalarını, kimyasal girdileri, tohumları, teknik bilgi, eğitim ve teknik elemanı bedelsiz olarak temin edecektir.

Köy üretim kooperatifleri ve kollektif çiftliklerin yönetiminde, üyelerin demokratik ve eşit katılımı esas olacak, yöneticiler, üyelerin doğrudan oyu ile seçilecek ve aynı biçimde görevden alınabilinecektir.

i) Belli merkezlerde, tüm köylülerin yararlanması için traktör ve tarım makinaları istasyonları kurulacaktır. Buralardan bireysel özel üreticiler için yapılacak bakım ve onarımlar için hizmet ücreti alınmayacaktır ve buralardan isteyen köylüye maliyet karşılığı tarım makinaları kiralanacaktır. Kurulacak Tarım Geliştirme Merkezlerinden her köylünün yararlanması sağlanacaktır.

j) Tarım ürünlerinin, üreticiler tarafından pazarlanabilmesi amacıyla, kentlerde Tarım Ürünleri Satış Merkezleri kurulacaktır. Bu merkezlerde üreticiler için gerekli konaklama yerleri bulunacak ve buralardan her köylünün ücretsiz yararlanması sağlanacaktır. Halk devleti, köy üretim kooperatifleri ve kollektif çiftliklerin ürünlerini, her koşulda satın alma garantisi verecektir.

k) Her köyde, köye ilişkin ortak toprakların, meraların, sulama kanalları-

nın, göl ve göletlerin eşit biçimde kullanımını sağlamak, köyün gelişimine ilişkin yatırımları planlamak ve yürütmek, çeşitli düzeylerde köyü temsil etmek amacıyla Köy Komiteleri kurulacaktır. Tarımsal vergi gelirlerinin bir bölümü ile oluşturulacak Köy Gelişim Fonu, bu komitelerce yönetilecektir. Köy Komiteleri, belli süreler için, köylülerin doğrudan ve eşit oyu ile seçilecek ve aynı biçimde görevden alınabilinecektir.

İl düzeyinde Köy Komiteleri Konseyleri oluşturulacak ve bu konseylerin yönetim kurulları Genel Köy Komiteleri Konseyi'ni oluşturacaktır. Genel Köy Komiteleri Konseyi, ülke çapında tarımsal üretimin planlanmasının ve köy gelişimine ilişkin plan ve programların yapıldığı organ olacaktır.

l) Her türlü toprak ticareti yasaklanacaktır. Toprak, sadece devlete satılabilinecek ve devlet bunları gerçek değerleri üzerinden satın almakla yükümlü olacaktır. Başka alanlarda çalışmak isteyen köylü, toprağını ve tarım aletlerini kollektif çiftliklere devrettiği takdirde, devlet bunlara iş bulacak ve konut temin edecektir.

m) Tarımda bireylerin ücretli-emek kullanımı yasaklanacaktır. Tarım işçileri kollektif devlet çiftliklerinde istihdam edilecektir.

n) Alacaklıların tarladaki ürüne hasattan önce elkoyma hakkı kaldırılacaktır ve tarım araçlarının, ürünün, tohumun, gübrenin ve çift hayvanlarının, köylü için üretimini sürdürebilmesi için zorunlu olan bölümüne el konulamayacaktır.

o) Toprak dağıtılan köylüler ile kollektif çiftlik üyesi olan köylülerin ipotek borçları ile tefecilere olan tüm borçları iptal edilecektir.

p) Yaşamlarını balıkçılık ve diğer su ürünleriyle sürdüren bireysel üreticiler için, gerekli barınaklar ve tesisler kurulacak; gerekli üretim araçları alımı için faizsiz kredi verilecek; ürünlerin en kısa sürede tüketiciye ulaştırılması için gerekli ulaşım araçları temin edilecektir. Bu üreticiler, Genel Sosyal ve Sağlık Sigortası ile İşsizlik Sigortası yanında, özel deniz kazaları sigortasına sahip olacaklardır. Malüllük ya da ölüm durumunda bakmakla yükümlü oldukları aile bireylerinin geçimi, barınması ve çocuklarının eğitimi devlet tarafından üstlenilecektir.

r) İki yıl üstüste ekilmeyen topraklar ile karşı-devrimci faaliyette bulunanların toprakları, bedel ödenmeksizin kamulaştırılacak ve kollektif çiftliklere devredilecektir.

s) Tarım ve tarım ürünlerinden alınacak vergilerin aynî olarak ödenmesi kolaylığı getirilecektir.

VI.
KÜÇÜK ESNAF, ZANAATKAR VE ÖZEL MESLEK SAHİPLERİ

Halk iktidarında küçük esnaf ve zanaatkarların birleşik faaliyetleri teşvik edilecek ve bu şekilde örgütlenmiş çalışma yerlerindeki devlet kuruluşlarının faaliyetleri sınırlandırılacaktır. Bu birlik üyelerine, devlet, asgari geçim miktarına eşit bir geliri ga-ranti edecektir.

Tüm küçük esnaf, zanaatkar ve özel meslek sahipleri Genel Sosyal ve Sağlık Sigortası kapsamına alınacaktır. Taşıma ve ulaştırma sektöründe bireysel olarak çalışanlara kaza sigortası ile bakım, onarım ve yenileme sigortası kurulacaktır.

Taşıma birlikleri kuran taşıt sürücülerine halk devleti iş garantisi sağlayacaktır.

Kent içi ve dışı yolcu taşımacılığı yapanların, araçlarının mülkiyeti kendilerine ait olmak üzere, kamu kitle taşıma kuruluşlarına katılmalarına olanak sağlanacaktır. Özel binek araçlarının, ücretli sürücülerce ticarette kullanılması önlenecektir. Bu şekilde kullanılan araçların, ücretli sürücü tarafından satın alınması için gerekli kredi, öncelikle ve faizsiz olarak temin edilecektir.

Emeklilik hakkını almış her ticari taşıt sahibi sürücü, aracını cari fiyatlarla devlete devrederek emekliye ayrılabilecektir. Bu şekilde emekli olanların, emekli ödentisinde son yılki geliri esas alınacaktır.

VII.
SANAYİ VE EKONOMİ-POLİTİKA

Başta ABD emperyalizmi olmak üzere, tüm emperyalist ülkelerin ve çokuluslu tekellerin açgözlü sömürüsünün ve yerli işbirlikçilerinin talanının sonucunda ortaya çıkmış olan çarpık ve geri bir sanayiye sahip ülkemizde, demokratik halk devrimi, gerçek ve bağımsız bir sanayileşme ve ileri bir tarımsal ekonomi yaratarak, halkın yaşam düzeyini sürekli yükseltmek amacıyla, halkın öz insiyatifine, emeğine ve örgütlü gücüne dayalı bir ekonomik yapı oluşturmaya olanak sağlar.

Halka dayalı, demokratik katılımı esas alan ve emeği tüm değerlerin yaratıcısı olarak gören halk iktidarın ekonomi-politikası, herşeyden önce yeni-sömürgeciliğin hızla tasfiyesini amaçlar. Reformist değil, devrimci nitelikte olan bu ekonomi-politikanın yürütülmesinde, halk iktidarı, yeni-sömürgeciliğin tasfiyesi ve oligarşik sömürünün ortadan kaldırılması için gerekli önlemleri alacaktır.

Bu amaçla:

a) Sanayi, tarım, madencilik, mali ve hizmetler sektöründe yabancı şirketlerin doğrudan yatırımlarına son verilecektir. Bu sektörlerde emperyalist ülkelere ait tekelci şirketlerin ve filyallerinin tüm mal varlıkları, tazminat ödenmeksizin millileştirilecektir. Diğer ülkelere ait şirketlerin mal varlıkları, gerçekleştirdikleri kâr transferleri ve ana sermayeleri gözönünde tutularak hesaplanacak bir tazminat karşılığında millileştirilecektir.

b) İstisnasız tüm sektörlerde faaliyet gösteren, yerli tekelci ve işbirlikçi sanayi ve ticaret burjuvazisine ait tüm şirketler ve kuruluşlar ile bunların kişisel ya da ailesine ait mal varlıkları, tazminat ödenmeksizin millileştirilecektir. Bu şirket ve kuruluşların, yabancı şirket ve kuruluşlarla ortaklık halinde olmaları durumunda, yabancı ortaklara hiçbir tazminat ödenmeyecektir. İşbirlikçi tekelci burjuvazinin yabancı şirket, kuruluş ya da devletlerle yapmış oldukları her türlü anlaşma, sözleşme ve garantiler iptal edilecektir.

c) Emperyalist devletlere, şirketlere, mali kuruluşlara ya da uluslararası finans kurumlarına (IMF, Dünya Bankası, IFC vb.) oligarşinin özel ya da devlet adına yapmış olduğu, kısa, orta ve uzun vadeli her türlü borçlar iptal edilecektir. Diğer ülkelerle yapılmış olan ekonomik ve sosyal amaçlı devlet kredi ve borçlarının ödenmesinde ise, uzun vadeli bir plan dahilinde, ana para olarak tasviyesi esas alınacaktır. Ancak, Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin açık çağrısından sonra, devrimci savaş sürecinde bu ülkelerin oligarşinin devletine vermiş oldukları ekonomik ve sosyal amaçlı borç ve krediler hiçbir biçimde ödenmeyecektir.

d) Kimya, madencilik, metalurji, petrol ve petrol ürünleri, otomotiv, inşaat, askeri malzeme üretimi, ulaşım, haberleşme, ilaç, tütün, çay üretimi ve diğer temel ihtiyaç maddeleri sektöründe şirket ve kuruluşların faaliyetlerine son verilecektir. Diğer sanayi kollarında, 30'dan fazla işçi çalıştıran tüm şirket ve kuruluşlar devletleştirilecektir. Bunlara ödenecek tazminat miktarı, İşçi Komiteleri'nce belirlenecektir. Halk iktidarında karşı-devrimci faaliyette bulunan ve toplumsal çıkara aykırı faaliyet sürdüren özel sanayi kuruluşları,

tazminat ödemeksizin devletleştirilecektir.

e) Dış-alım ve dış-satım devletleştirilecektir.

f) Tüm özel bankalar, mali kuruluşlar ve özel sigorta kuruluşları devletleştirilecektir. Bunlar ve diğer devlet bankaları birleştirilerek tek bir merkez bankası oluşturulacak ve bu banka ülkedeki tüm bankacılık işlemlerini yerine getirecektir.

Altın, gümüş vb. değerli madenlerin ticareti sınırlandırılacak ve bu alanda faaliyet gösteren kuyumcu, sarraf vb. kişi ve kuruluşların elindeki stoklar kamulaştırılarak Merkez Bankasına devredilecektir.

g) Lüks tüketim malı üretimine son verilecek ve bu malların ithalatı yasaklanacaktır.

h) Gece kulübü, bar, pavyon, gazino ve büyük özel mağazalar kapatılacaktır.

i) Büyük özel marketler, özel turizm tesisleri devletleştirile-cektir. Deniz kıyılarının yağmalanmasıyla yapılmış olan tüm özel lüks konutlar, villalar vs. kamulaştırılacaktır.

j) Önemli bir ekonomik gücün ve emeğin yok olmasına yol açan bürokrasi yeniden düzenlenecek ve bürokratik işlemler basitleştirilecektir.

k) Sanayi ürünlerinde standartlaşmaya gidilecektir.

l) Özel sanayi kuruluşlarının merkezi plana göre üretim yapmaları sağlanacaktır. Bu kuruluşların plan hedefleri üstünde üretim artışları sağlamaları için gerekli teşvikler yapılacaktır. Küçük-sanayiler için, organize sanayi bölgeleri oluşturulacak ve var olanlar yeniden düzenlenecektir. Alınan bu ekonomik önlemlere paralel olarak merkezi planlamaya özel önem verilecektir.

Alınan önlemler ve uygulamalarla ortaya çıkacak toplumsal sermaye ve emek-gücü, mevcutlarıyla birlikte merkezi plana göre kullanılacaktır. Merkezi planın amacı, halkın genel yaşam düzeyini sürekli yükseltmek ve bireylerin maddi ve zihni gereksinmelerini karşılamak olacaktır.

Merkezi plan şu temel ölçütlere göre yapılacaktır:

1) Nüfus artışı gözönüne alınarak, bu artışı aşan düzeyde ve kişi başına düşen miktarı zaman içinde artıran ve de bunun sürekliliğini güvence altına alan bir üretim artışı sağlamak,

2) Üretimde daha fazla doğal kaynak kullanılmasını sağlamak,

3) Üretimi rasyonelleştirerek ve demokratik biçimde örgütleyerek, kaynak başına mevcut verimliliği artırmak,

4) Eskimiş, aşınmış ve verimliliği düşük fabrika ve donatımı yenilemek

ve ileri teknoloji kullanmak,

5) Tüketim malları üretiminde ileri teknoloji kullanımına hızla ve öncelikle geçmek,

6) Tarımsal verimliliği arttırmak için makinalaşmaya ve kimyasal girdi kullanımına ağırlık vermek, üretim kooperatifleri ve kollektif çiftlikler yoluyla büyük üretim alanları yaratmak,

7) Temel tüketim malları (dayanıklı) üretiminde artışlar sağlamak amacıyla üretim malları üretimine öncelik vermek,

8) Sanayi yatırımlarında sermaye-yoğun teknikler kullanılmasına ağırlık vermek,

9) Toplumsal ve kültürel alanlarda, sağlık, eğitim ve konut üretimi öncelikli olmak üzere, yatırımlarda mevcut kaynakları ve emek-gücünü kullanmak,

10) Çalışma durumundaki tüm bireylere iş bulmak.

Bu ekonomi-politikanın uygulanmasında, her düzeyde devlet gelirleri olarak vergiler yerinde düzenlenecek ve vergi sistemi değiştirilecektir.

Bu nedenle :

aa) Başta KDV olmak üzere, tüm vasıtalı vergiler kaldırılacaktır,

bb) Her türlü bürokratik işlemden alınan harç ve resimler kaldırılacaktır,

cc) Gelir vergisinde asgari geçim miktarı vergi dışı tutulacak ve bunun üstündeki gelirden artan oranlı vergiler alınacaktır. Her durumda, gelir vergisi oranları, ücretli işçiler ve devlet ya da kamu kuruluşunda çalışanlar için % 20'nin; özel bireysel işinde çalışan esnaf, zanaatkar ve özel meslek sahipleri için % 25'in; ücretli emek kullanan esnaf ve zanaatkarlar için % 35'in; özel sanayi kuruluş sahibi ve hissedarlarından % 45'in üstünde olmayacaktır. Tarımdaki özel üreticilerden, asgari geçim miktarının yıllık tutarının üstündeki gelirlerinden, Tarım ve Köy Gelişim vergisi olarak % 20 oranında tek bir vergi alınacaktır.

dd) Kurumlar vergisi, üçten fazla işçi çalıştıran tüm özel işyerlerinden, Genel İşçi Komiteleri Konseyi'ne bağlı işyerlerinden ve büyük tarımsal işletmelerden alınacaktır. Net ürün geliri üzerinden alınacak bu vergi % 50'yi geçemeyecektir.

ee) Dışalım ve dışsatıma ilişkin vergiler kaldırılacaktır. İç ticaretten alınan vergi oranı % 50 olacaktır.

ff) Miras ve intikal vergisi, mirasın konusuna bağlı olarak ve yıllık asgari geçim miktarı gözönünde tutularak, beş yıllık zaman için tahakkuk edecek

gelir vergisi, kurumlar vergisi, emlak vergisi miktarı düşüldükten sonra, kalan kısım üzerinden %70 olarak alınacaktır.

gg) Bireysel mülkiyete ait (kentlerde) seksen metrekarenin üstündeki konutlardan, özel işyerlerinden, perakende ticaret ve hizmet binalarından, değeri üstünden ve artan oranlı olarak emlak vergisi alınacaktır.

Kiraya verilmiş bireysel mülkiyete ait konutlardan, işyerlerinden, depolardan vb. emlak vergisi yanında, yıllık kira geliri üzerinden, artan oranlı ek gelir vergisi alınacaktır.

hh) Özel binek otolarından, traktörlerden, motorsikletlerden vb. alınan Motorlu Taşıtlar Vergisi tümüyle kaldırılacaktır. Taşıtın niteliğine ve çalışma konusuna bağlı olarak ticarette kullanılan araçlar ile lüks binek otolarından alınacak Motorlu Taşıtlar Vergisi, sürücüler birliği temsilcileri ile Genel Halk Komiteleri Konseyi temsilcilerinin oluşturacağı bir kurul tarafından belirlenecektir.

VIII.
TOPLUM
VE TOPLUMSAL YAŞAM

Halk devleti, toplumun sürekli gelişimini esas alarak, her düzeyde bireylerin katılımını sağlayan bir toplumsal örgütlenmenin gerçekleşmesi için, her türlü olanağı toplumun emrine sunmakla yükümlüdür.

Tüm yurttaşların konut sahibi olmasını hedefleyen halk devleti, tüm ücretlilerine, mülkiyeti devlete ait olmak üzere, yaşam boyu yararlanabileceği ve kullanacağı konutları bedelsiz olarak temin edecektir.

Tüm sağlık hizmetlerinden her yurttaşın ücretsiz olarak yararlanması sağlanacaktır. Koruyucu sağlık hizmetlerine ağırlık verilecek ve her bireyin, doğumdan itibaren yıllık genel sağlık denetimi sağlanacaktır.

Her yerleşim yerinde yeter sayıda açık halk yemekhaneleri ve temizlik merkezleri kurulacaktır. Buraların her türlü araç ve gereçleri devlet tarafından temin edilecek ve yönetimleri Halk Komiteleri'ne bırakılacaktır.

Çarpık kentleşmenin getirdiği sorunlar, yeni, çağdaş bir kent planlamasıyla birlikte ele alınacak, hızla çözümlenmesi için gerekli önlemler alınacaktır. Köylerin çağdaş toplumsal yaşamdan uzak ve yalıtılmış niteliklerini ortadan kaldırmak için gerekli önlemler alınacak, buna uygun kurumlar oluşturulacaktır.

Halk iktidarında, sağlıklı bir çevre yaratmak temel olacaktır. Bu amaçla, emperyalist sömürünün ürünü olan ve çevre kirlenmesine neden olan sanayi kuruluşları, termik santraller kapatılacaktır. Nükleer santraller kurulmayacak, bu santrallere ilişkin oligarşik yönetimin yapmış olduğu her türlü anlaşma derhal feshedilecek, kurulmuş olanlar kapatılacaktır.

Tüm yurttaşlara gerekli dinlenme ve tatil olanaklarını, en ucuz biçimde ve en iyi koşullarda temin etmek amacıyla, dinlenme ve tatil merkezleri kurulacaktır. Kamu kuruluşlarının düzenleyeceği yurtdışı gezilerinden tüm çalışanların eş ve çocukları ile birlikte eşit biçimde yararlanması sağlanacaktır.

Herkesin ücretsiz olarak yararlanacağı kültür ve sanat merkezleri kurulacak ve bu amaçlarla kullanılabilecek binalar, salonlar ve araçlar kamulaştırılacaktır. Aynı amaçla, devlete ait binalar, salonlar ve araçlar, bu merkezlerin hizmetine verilecektir. Buralarda tüm sanatçı ve sanatçı gruplarının ürünlerinin kitlelere ulaştırılması sağlanacaktır.

Halk iktidarında, her çeşit ön-denetim ve sansürden arındırılmış olarak, sanatçı ve sanatçı gruplarının özgür faaliyetleri için gerekli önlemler alınacaktır. Sanatçılara ya da sanatçı gruplarına maddi ve teknik olanaklar, karşılıksız olarak ve hiçbir koşul olmaksızın halk devleti tarafından sağlanacaktır. Kültür ve Sanat Merkezleri'nin yönetimi, sanat emekçilerinin oluşturacağı örgüte verilecektir.

Bireylerin düzenli ve sağlıklı spor yapmaları için gerekli olanaklar halk devleti tarafından sağlanacaktır. Sporun her dalında profesyonellik yasaklanacaktır. Yetenekli sporcuların geçimleri, beslenmeleri, gerekli malzemeleri, çalıştırıcıları vb. halk devletince sağlanacaktır. İnsanlık onuruna aykırı spor faaliyetlerinde bulunulması yasaklanacaktır.

Toplumu aşırı ve lüks tüketime yönelten, tüketiciyi yanıltan ve kadınları cinsel metalar olarak sunan her çeşit mal ve hizmet reklamı yasaklanacaktır.

Her düzeyde, halkın tüketim kooperatifleri kurmaları teşvik edilecek ve halk devleti bu kooperatifler ile üreticiler arasında düzenli bağlar kurulması için gerekli önlemleri alacaktır.

12 yaşına kadar tüm çocuklara günlük olarak ve bedelsiz taze süt verilmesini sağlayacak olan halk devleti, kreşlerde, çocuk yuvalarında, okullarda bulunmayan çocukların sütlerinin evlerine teslimini sağlayacaktır.

Her yerleşim yerinde çocuklar için oyun yerleri, parklar vb. kurulacaktır. Eşlerin geçici sürelerle çocuklarını bırakabilecekleri, gece ve gündüz her saat görev yapan çocuk bakım birimleri kurulacaktır. Çocukların temel öğrenim

kurumlarındaki tüm eğitim araç ve gereçleri devlet tarafından bedelsiz olarak sağlanacaktır.

Toplumun doğru ve sağlıklı haber almasında, eğitilmesinde, dinlenmesinde özel bir yere sahip olan radyo ve televizyon yayınlarına ilişkin oluşturulacak kurumların yönetsel özerklikleri sağlanacak ve her düzeyde kitle örgütlerinin ve siyasal partilerin eşit yararlanma hakkı getirilecektir. Özerk radyo ve televizyon kurumunun yönetici personelinin, doğrudan Genel Halk Konseyi tarafından belirlenecek adaylar arasından Halk Meclisi'nce atanması sağlanacaktır.

IX.
KADIN HAKLARI VE DEVRİM

Halk iktidarında, cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm bireylerin eşitliği açık ve net biçimde ortaya konacak ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılık kaldırılacaktır. Yeni yurttaşlık yasasında kadınların özgür olarak eş seçme, serbest ve tam istemle evlenme ve boşanma hakkı kesin güvenceye alınacak, aile içinde eşlerin eşitliği ilkesi getirilecektir.

Kadınların kendi özgür iradeleri ile çocuk sahibi olma ya da kürtaj yaptırma hakları getirilecek ve bu hakkın kullanımını engelleyen sınırlamalar kaldırılacaktır.

Hamilelik ve analık izni olarak tüm kadınlara 120 gün ücretli izin verilecektir. Hamilelik süresince kadınlara zararlı olduğu saptanan işlerde çalışması önlenecektir. Halk devleti, kadına, hamilelik, loğusalık, doğum ve doğum sonrası dönemlerde gerekli hizmetleri ve hamilelik ile emzirme döneminde yeterli beslenmeyi sağlayacak olanakları, karşılıksız olarak sağlayacaktır. Emzirme döneminde kadın çalışanlara, bir işgününde ikiden az olmamak üzere, düzenli aralıklarla emzirme molası verilecektir.

Kadın çalışanların güvenlikli koşullarda çalışmaları sağlanacaktır. Sağlığına ve doğurganlığına zarar verecek işlerde kadınların çalışması yasaklanacaktır. Kadınların bir işgününde 20 kilogramdan fazla yük taşıması önlenecektir.

Toprak dağıtımı ve konut temininde kadınlarla erkeklerin eşit haklarla yararlanmaları esas alınacaktır.

Kadınların ev işlerine kölece bağlı kalmalarını ya da günün büyük bir bö-

lümünü ev işleriyle geçirmelerini engelleyecek olanakların sağlanmasına özel önem verilecektir. Bu amaçla, çağdaş yaşamın getirdiği ve ev işini asgariye indiren ev araç ve gereçlerinin, konutla birlikte teslimi sağlanacaktır.

Her çeşit kadın ticareti ya da kadınların meta olarak kullanımı yasaklanacaktır. Ticari meta olarak kullanılmış ve belli yaptırımlara sokulmuş kadınların topluma yeniden kazanılması ve onurlu bir yaşam sürdürebilmeleri için gerekli önlemler alınacak, eğitimleri yapılacak ve iş temin edilecektir.

X.
EĞİTİM
VE DEVRİM

Halk iktidarında, bireylerin bilimsel bilgi, gerçek ve demokratik kültür sahibi olmaları ve bunu sürekli olarak geliştirmeleri; toplumsal ve siyasal olaylarla ilgili olarak bilgilendirilmeleri; ekonomik, toplumsal ve siyasal oluşum ve gelişimin yasalarını kavramaları amacıyla, emeğin tüm değerlerin yaratıcısı olduğunun bilincinde, yurttaşlık hakkını koruyan ve kullanan, toplu yaşamın ve üretmenin evrenselliğini bilen, özgür bireyler olarak yetişmeleri için, her düzeyde eğitim ve öğretim parasız olacaktır.

Bu amaçla emperyalizmin dayattığı ve oligarşinin yürüttüğü, tek biçimli ve emirlere kayıtsız şartsız uyan kullar yaratmaya yönelik, ezbere dayalı gerici eğitim sistemi kaldırılacak ve yerine demokratik, çoğulcu, katılımcı ve üretime yönelik bir eğitim sistemi kurulacaktır.

Yeni eğitim sistemi, okul öncesi eğitim sınıflarından başlayarak, 8 yıllık temel eğitim ve 4 yıllık orta-öğretim şeklinde olacaktır. 8 yıllık temel eğitim tüm bireyler için zorunlu olacaktır. Sınıf geçme yerine ders geçme kuralı getirilecek ve ders öğretmenliği kurulacaktır. Rehber öğretmenlik kurumlaştırılacaktır. Orta öğretimde üretime yönelik dersler konulacaktır.

El becerisine dayalı mesleklerdeki çıraklık uygulaması kaldırılacak, bu mesleklere ilişkin eğitim, orta-öğretimde ders olarak konulacaktır. Bu derslerde eğitmenlik yapacak meslek sahiplerine belli bir ücret ödenecek ve asgari kazançları devletçe garanti altına alınacaktır.

Orta-öğretimi bitiren her öğrencinin sınavsız olarak üniversite ve yüksek okullara girmeleri sağlanacaktır. Kurulacak 2 yıllık poli-teknik yüksek okullarla öğrencilerin kısa sürede üretime katılmalarına olanak sağlanacaktır.

Üniversiteler, gerçek bilimsel ve yönetsel özerkliğe sahip kurumlar hali-

ne getirilecektir.

Üniversite öğrencilerinin, kendilerine ilişkin konularda söz ve karar sahibi olmalarını sağlamak ve eğitim planlamasına katılmaları için, demokratik esaslara bağlı Öğrenci Temsilcileri Konseyleri oluşturulacaktır. Tüm üniversite öğrencilerinin yurt olanaklarından ücretsiz olarak yararlanması sağlanacak ve çağdaş yaşamın olanaklarından yararlanmayı sağlayacak miktarda kredi ve burs temin edilecektir.

Okul dışı ve açık kitle eğitim kurumları oluşturulacaktır. Eğitim ve öğretimin toplumsal niteliğini ortadan kaldıran ve onu ticarileştiren tüm özel eğitim kurumları, okullar, üniversiteler, dershaneler kapatılacaktır.

Her düzeydeki eğitim ve öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlere ve öğretim üyelerine, uygun ve sağlıklı konutlar devlet tarafından temin edilecek ve buralardan bedelsiz olarak yararlanmaları sağlanacaktır. Öğretmen ve öğretim üyelerine, emeklilik durumunda, istedikleri yörede yaşam boyu kullanma hakkıyla bedelsiz konut temin edilecektir.

XI.
YARGI, YASALAR VE DEVRİM

Hukukun üstünlüğünü ve yargının bağımsızlığını temel alan demokratik halk iktidarı, tüm bireylerin ırk, renk, dil, cins, dini inanç, siyasal görüş ya da düşünce ve ulusal köken ayrımı yapılmaksızın yasalar önünde tam ve gerçek eşitliğini sağlamak amacıyla, başta ceza yasası olmak üzere, temel yasaları, demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmasına olanak tanıyacak biçimde değiştirecektir. Mevcut Medeni Yasa lağvedilecek, demokratik bir yurttaşlık yasası çıkartılacaktır.

Halk iktidarıyla birlikte, tüm askeri mahkemeler, sıkıyönetim mahkemeleri ve DGM'ler kapatılacaktır. Anayasa Mahkemesi, Danıştay, Yargıtay ve Sayıştay üyeleri dahil olmak üzere, tüm yargıç ve savcıların halkoyu ile göreve getirilmeleri ve aynı biçimde görevden alınmaları esası getirilecektir.

Ceza yargılamalarında, halkın doğrudan katılımına dayalı jürili yargılama sistemi getirilecektir.

Tüm yasaların Anayasa Mahkemesi'nce incelenerek yürürlüğe girmesi sağlanacak ve her yasa için, bireylerin doğrudan Anayasa Mahkemesi'ne iptal davası açma hakkı getirilecektir. Danıştay'ın yürütmeyi durdurma, iptal

vb. kararlarına, yürütmenin kesin olarak uymasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Bir suç ile itham edilen her birey, suçluluğu yasal olarak kanıtlanana ve hüküm giyene kadar masum sayılması esas olarak, bireye en kısa zamanda yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedenleri, anladığı bir dilden ve açık olarak kendisine bildirilecektir. Sanığa her durumda susma hakkı tanınacaktır. Sanık, yargıç huzuruna çıkarılmadan ve yargıç kararı olmaksızın, 24 saatten fazla gözaltında tutulamayacaktır.

Her sanık savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve olanaklara sahip olacak ve savunma hakkı, hiçbir biçimle ve süreyle sınırlanmıyacaktır. Sanık savunmasından dolayı ve savunmasında ileri sürdüğü düşünceleri nedeniyle cezalandırılamıyacaktır.

İlk gözetim anından itibaren, yargılamanın her aşamasında sanıkların avukat bulundurma hakkı getirilecektir. Sanık avukatlarının, yargılama konusuna ilişkin olmak üzere, savcıların sahip olduğu tüm olanaklardan yararlanmaları sağlanacaktır. Devlet, istemleri halinde, her sanığa ücretsiz avukat temin edecektir.

XII.
SİLAHLI GÜÇLER

Halkın üstünde ve halka karşı bir güç olan, emperyalistlerin ve oligarşinin hizmetinde bulunan ve profesyonel silahlı personele dayalı silahlı kuvvetler tümüyle tasfiye edilecektir. Halkın özerk ve istemsel silahlanmasına dayanan Halk Ordusu, ülkenin iç ve dış güvenliğinden sorumlu tek silahlı güç olacaktır. Halk Ordusunda görev alanlar, tüm yurttaşların sahip olduğu bütün haklara sahip olacaklardır.

Halk Ordusu içinde, halk milislerine dayanan ve Halk Konseyleri'ne bağlı bir iç güvenlik sistemi kurulacaktır. Bu güvenlik örgütünün üst yöneticileri doğrudan halkoyu ile seçilecek ve aynı biçimde görevden alınabilinecektir.

Tasfiye edilen oligarşinin polis ve jandarma gücü ile ordusunda görev yapmış profesyonel personelden, insanlık suçu işlememiş, devrime ve halka karşı faaliyette bulunmamış ya da Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin açık çağrısı ile görevinden ayrılmış bulunan yurtsever ve demokrat bireyler, kıdem durumları gözönüne alınarak Halk Ordusu'nda görevlendirilebilinecektir.

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
SOSYALİST DEVRİM PROGRAMI

GİRİŞ

Türkiye sınırları içinde proletaryanın siyasal savaş örgütlenmesi, proletaryanın öncü müfrezesi olan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, dünyanın her yanındaki, tüm ulusların devrimci proleter hareketlerinin tarihsel deneyimlerine dayanır; teorik ve pratik faaliyetlerinde, önkoşulsuz olarak, Marksizmi ve onun emperyalizm ve proleter devrimler çağındaki ifadesi olan Leninizmi eylem kılavuzu olarak kabul eder.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, diyalektik ve tarihi materyalizmin mücadelesini ve propagandasını yapar; gerçekliği devrimci bir biçimde dönüştürmek üzere kavramada devrimci yöntem olarak onu kullanır; burjuva dünya görüşü ile oportünizm ve revizyonizme karşı Marksist-Leninist ilkeler temelinde aktif bir biçimde mücadele eder; tutarlı proleter sınıf mücadelesi temelinde proletaryanın geçici, grupsal, ulusal ve kısmi çıkarlarını, onun sürekli, genel ve uluslararası çıkarlarına tabi kılar.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, ülkemizde demokratik devrimin tamamlanmadığı, emperyalizme bağımlı olduğu ve em- peryalizmin yeni-sömürgecilik koşullarında kapitalist gelişmenin dış dinamikle biçimlendiği gerçeğinden hareketle, proletaryanın, kesintisiz devrim perspektifine uygun olarak programını belirlemiş ve buna bağlı olarak mücadele edeceğini açıkça ortaya koymuştur. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin asgari programı, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin ideolojik, politik ve askeri öncülüğünü esas alan Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin devrim programı olarak biçimlendirilmiştir.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin bu programı, Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi'nin programı olarak somutlaşan asgari programla organik bir ilişki geliştirmiş olmakla birlikte, tüm dünya komünist partileri için geçerli olan te-

mel ilkeleri, görevleri ve yönelimleri içermektedir. Bu açıdan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi programı, yalın olarak proletaryanın ulusal/ülkesel bir programı olarak tanımlanamaz.

Kapitalist sistemin mezar kazıcılarının, yani devrimci proletaryanın ülke sınırları içindeki örgütü olarak Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin programı, proletarya diktatörlüğü uğrundaki mücadelenin devrimci programıdır, dünya komünizminin mücadele programıdır.

I.
İNSANLIĞIN TARİHSEL GELİŞİMİ VE SINIFLI TOPLUMLAR

İnsanlar varoldukları andan itibaren yaşamak için mücadele etmişlerdir. Yaşamak ise, her şeyden önce, yemek, içmek, barınmak, giyinmek vb. şeyleri içermektedir. Bir insanın yaşayabilmesi için gerekli olan ilk ve temel gereksinmeleri bunlardır. İşte insanın temel tarihsel eylemi, bu gereksinmelerin karşılanması ve geliştirilmesi için gerekli araçların üretimidir, maddi yaşamın üretimidir.

Bu ilk ve temel gereksinmelerin doyumu, doyurma eylemi ve doyum araçlarının üretilmiş olması yeni gereksinmelere yol açmıştır. İlk tarihsel eylem olarak bu yeni gereksinmelerin yaratılması, herhangi bir dışsal engel ve içsel bunalımlar olmadığı sürece, artan yeni gereksinmeler doğurarak evrenselleşmiştir. Bu evrenselleşme, gereksinmelerin, insani gereksinmeler olmaları şeklinde olmuştur.

Ve insanlar kendi yaşamlarını yeniden üretmek için, bu temel ve yeni gereksinmeleri doyurma eylemi yanında, bizzat kendilerini de yeniden üretmeyi sürdürmüşlerdir.

Böylece insanlar, bir yandan doğa ile ilişki içindeyken, diğer yandan kendi aralarında bir ilişki geliştirmişlerdir. Doğaya karşı mücadele ya da doğaya egemen olma savaşı, insanların birlikte faaliyetini zorunlu kılmıştır. Öte yandan kendilerini yeniden üretmeleri, kadın ile erkek arasında bir toplumsal ilişkiyi zorunlu kılar. İnsanlar, hiçbir zaman yalıtık, atomize bireyler olarak yaşamak ve kendi kendilerini üretmek durumunda olmamışlardır. Tüm bunların anlamı, insanların varoluşlarından itibaren, maddi koşullar tarafından belirlenmiş bir birliktelik içinde oldukları ve elbirliği ile yaşama ve kendilerini üretme durumunda olduğudur.

Ancak insanların kendilerini yeniden üretmelerinden başlayarak, doğal eğilimler (fiziksel güç vb.), gereksinmeler, rastlantılar vb. nedeniyle işbölümü gelişmeye başlamıştır.

İnsanlık, başlangıçta, temel ve yeni gereksinmelerin sınırlılığına rağmen, bunları doyurma araçlarının (üretici güçlerin) az gelişmişliği nedeniyle, tüm bireylerin ya da bireysel-ailelerin gereksinmelerini doyuracak durumda değildi. Böylece gelişen işbölümü, az gelişmiş üretim araçlarının özel mülkiyetiyle birlikte, tek tek bireylerin ya da bireysel-ailelerin çıkarı ile birbirleriyle ilişkide bulunan tüm bireylerin ya da bireysel-ailelerin çıkarı arasında bir çelişki ortaya çıkarmıştır.

Bu çelişki, üretici güçlerin, yani gereksinmeleri doyurma araçlarının az gelişmişliği nedeniyle çözülememiş ve giderek çözülmesi "olanaksız" bir görünüm kazanmıştır. Böylece insanların özel-bireysel çıkarları ile ortak-toplumsal çıkarlar arasında tam bir "zıtlık" bulunduğu ve bunun "insani", "doğal" ve "tanrısal" olduğu şeklinde bir bilinç oluşmuştur.

"Toplumsal güç, yani çeşitli bireylerin işbölümü ile belirlenmiş el birliğinin sonucu olarak bir kaç misline çıkmış olan üretici güçler, bu bireylere, kendilerinin birleşik gücü olarak görünmezler; bunun nedeni, elbirlikteliğinin istemsel değil, doğal olmasıdır. Bu üretici güçler onlara, nereden gelip nereye gittiklerini bilmedikleri ve dışlarında varolan yabancı bir güç olarak görünür; onların denetleyemedikleri bir güçtür bu; hatta insanın iradesinden ve eyleminden bağımsız olarak çeşitli gelişim evrelerinden geçer, bununla da kalmayarak insanın eylem ve iradesine de yön verir."

Her yeni üretici güç, sadece mevcut üretici güçlerin niceliksel genişlemesine değil, aynı zamanda işbölümünün bir genişlemesine de yol açar. Toplumsal ölçekte ilk büyük gelişme (avcılık ve balıkçılık yanında hayvanların yetiştirilmesi), giderek toprağın işlenmesine olanak tanıyan araçların ve yöntemlerin gelişmesine ve böylece tarımsal üretimin başlamasına yol açmıştır. Doğal olarak bu gelişmeyle birlikte, bu faaliyet kollarında çalışanlar birbirlerinden ayrılmaya başlamışlardır. Bu ilk toplumsal işbölümü, sanayi ve ticari faaliyetlerin ayrılmasıyla ikinci büyük işbölümüne yol açmıştır.

Tarım ile sanayi ve ticaretin ayrılmasıyla, kır ve kentin ayrılması ve bunların çıkarları arasında bir çatışmanın ortaya çıkması gündeme gelmiştir.

Giderek yetkinleşen işbölümü, en açık biçimine maddi-emek ile zihni-emeğin birbirinden ayrılmasıyla ulaşmıştır. Bu andan itibaren birey, doğduğu andan itibaren belli bir işbölümüne tabi olarak, yaşam boyu belli bir konuda

faaliyette bulunur hale gelmiştir.

Zihni-emeğin maddi-emekten ayrılması, doğrudan üreticilerin her türlü entellektüel ve kültürel faaliyet dışına itilmesi ve düşünsel olarak geri durumda kalmalarını getirmiştir. Böylece de, düşüncesiz eylem ile eylemsiz düşünce ortaya çıkmıştır.

Toplumsal gereksinmelerin doğrudan üreticilerinin entellektüel ve kültürel faaliyetin dışına itilmesi, onların her türlü yaratıcı faaliyetini engellemeye başlamıştır. Giderek bu durum, üretimin geliştirilmesi ve yönetimine ilişkin her türlü faaliyetin dışına itilmelerini kaçınılmaz kılmıştır. Çünkü onlar, bunu gerçekleştirebilecek bilgi birikiminden yoksun bırakılmışlardır. Sonuçta, insanların büyük bir çoğunluğu, kendi ürünlerine bile sahip olmayan bireyler olarak ve salt pratik gereksinmelerin çerçevesi içine itilmişlerdir. Bu da insani duyuların giderek bozulmasını ve yer yer yok olmasını getirmiştir. En temel insani gereksinmelerin başında gelen yemek yeme eylemi bile, hertürlü tad alma duyusundan ayrılmış ve giderek içgüdüsel (ya da hayvani) bir eylem haline dönüşmüştür. İnsanların kendi tarihsel eylemlerinin ürünü olan her türlü insani duyu ve duyu nesneleri, insanların çoğunluğunun dışında bir değer ve anlam sahibi olmuştur. İnsanlar, kendi emek ürünlerinde olduğu gibi, bu kendi özgüçlerinden ayrılmasıyla, kendi geleceklerine tam bir kayıtsızlık göstermeye itilmişlerdir.

"İşi bölerek, insan da bölünür. Bir tek faaliyetin yetkinleşmesi, bütün öbür fiziki ve entellektüel yeteneklerin feda edilmesi sonucunu verir. İnsanın bu solup sararması, en yüksek gelişmesine manifaktürde erişen işbölümü arttığı ölçüde artar. Manifaktür, sanayiyi tekil parçasal işlemlerine ayırır ve bu işlemlerden her birini ömür boyu mesleği olarak tekil bir işçiye verir, böylece onu bütün yaşamı boyunca belirli bir parçasal göreve ve bir akte zincirler. İşbölümü sadece işçileri değil, ama işçileri dolaylı ya da dolaysız biçimde sömüren sınıfları da kendi faaliyetlerinin aleti durumuna düşürür; işlenmemiş zekalı burjuva, kendi öz sermayesi ve kendi öz kâr hırsının; hukukçu, kendisini bağımsız bir güç gibi egemenlik altına alan kemikleşmiş hukuk düşüncelerinin; 'kültürlü sınıflar', genel olarak, bir yığın yerel ön-yargı ve küçüklüklerin, kendi öz fizik ve moral miyopluklarının, bir uzmanlığa uyarlanmış bir eğitimden ve -saf bir tembellik de olsa- bu uzmanlığın kendisine yaşam boyu zincirlenmelerinden doğan sakatlanmışlıklarının kölesidirler."

Tüm çelişkileriyle işbölümünün oluşumu ve gelişimi, aynı zamanda emeğin ve emek ürünlerinin, nicelik ve nitelik olarak eşitsiz dağılımıyla birleşe-

rek insanlar arasında özel mülkiyetin ortaya çıkmasına yol açmıştır. (Bu mülkiyetin ilk biçimi; aile içinde, kocanın kadın ve çocuklar üzerindeki egemenliğini sağlayan aile mülkiyeti olmuştur.)

Kısacası, işbölümü ile özel mülkiyet birbirine bağlıdır ve işbölümü, insanın pratik faaliyetidir; mülkiyet ise bu faaliyetin ürünüdür.

İşte insanlığın tarihsel gelişmesinde ortaya çıkmış olan köleci toplum, feodal toplum ve kapitalist toplum, bu antagonist çelişkilerin belirlediği ve bu çelişkilerin keskinleştiği toplumlardır.

Kapitalist toplum, burjuva toplumu, insanlığın son antagonist şeklidir. Bu son antagonist toplumun ortadan kaldırılmasıyla insanlığın gerçek ve nihai kurtuluşu gerçekleşecektir.

II.
THKP'NİN NİHAİ HEDEFİ :
DÜNYA KOMÜNİZMİ

Proletarya partisi olarak Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin ulaşmaya çalıştığı nihai hedef, tüm dünya proletaryasıyla birlikte kapitalist dünya sisteminin yerine komünist dünya sistemini geçirmektir.

Tarihsel gelişim sürecinin kaçınılmaz sonucu olan komünist toplum, insanlığın tek çıkış yolu, tek kurtuluş yoludur. Çünkü ancak bu toplum, insanlığın elde kalmış son insani yanlarını da yok etmekle tehdit eden ve bir bütün olarak insanlığın yok oluşunu maddeleştirmeye çalışan kapitalist sistemin temel çelişkilerini ortadan kaldırabilir.

Komünist toplum, toplumun sınıflara bölünmesine son verir; üretimdeki anarşiyi kaldırarak, insanın insan tarafından sömürülmesinin bütün biçimlerini ortadan kaldırır, uzlaşmaz çelişkilere sahip sınıfların yerine emeğin dünya çapındaki bütünsel birliğini geçirir; insanlar, ilk kez kendi tarihlerini bilinçli olarak kendileri yapmaya başlarlar; sınıfsal ve ulusal savaşlarda sayısız insanın yaşamının ve insanlığın yaratmış olduğu tüm insani zenginliklerin yok edilmesi yerine, insanların bütün yetenek ve emeğini, doğaya ve doğanın insanileştirilmesine, kendi kollektif gücünü geliştirip güçlendirmeye yöneltir.

Komünist dünya sistemi, üretim araçları üzerindeki özel mülkiyeti kaldırıp, bunları kamu mülkiyetine dönüştürmeye paralel olarak, üretimdeki anarşiye, rekabetin yıkıcı egemenliğine, toplumsal üretimin bencil çıkarlar için gelişmesine son vererek, insanların insani gereksinmelerine uygun olarak

üretimin toplumsal-planlı biçimde dünya çapında düzenlenmesine geçer. Böylece üretimdeki anarşi, üretim bunalımları ve paylaşım savaşları kaybolur.

Özel mülkiyetin kaldırılması, sınıfların yok olması, insanın insan tarafından sömürülmesine son verir. Çalışma, sömürücü sınıflara yarayan bir yaratma işi olmaktan çıkar. Çalışmak, salt bir yaşam aracı olmaktan çıkarak, yaşamın en başta gelen insani gereksinmesi durumuna ulaşır. Yoksulluk ortadan kaybolur, insanlar arasındaki ekonomik eşitsizlik, ezilen sınıfların sefaleti onların maddi varoluşlarındaki genel yoksulluk ortadan kalkar; insanların işbölümü içindeki hiyerarşileri ve bununla birlikte maddi- emek/zihni-emek arasındaki karşıtlık ortadan kalkar; ve cinsiyetler arasındaki toplumsal eşitsizliğin bütün izleri silinir. Tüm bunlarla birlikte ve aynı zamanda, sınıf egemenliğinin organları olan devlet ve devlet zoru söner. Böylelikle her türlü zor kavrayışı da yokolup gider.

Sınıfların ortadan kalkması, sömürücü sınıfların her türlü entellektüel üretim ve yönetim tekelinin bir daha geri gelmemek üzere kalkmasını getirir. Kültür, kişisel, ulusal ve sınıfsal farklılıklarını yitirerek, herkesin ortak malı haline gelir. Komünist toplumda üretici güçlerin gelişmesi, bütün insanların yaşam düzeylerinin yükseltilmesi ve maddi üretime ayrılan zamanın büyük ölçüde azaltılmasını mümkün kılarak kültür alanında tarihte eşi görülmemiş bir çiçek açma dönemini başlatır.

Bütün ulusal-devlet sınırlarını parçalayan, tarihlerinde ilk kez birleşmiş insanlığın bu yeni kültürü, insanlar arasında açık ve temiz ilişkilere dayanacaktır. Bu nedenle, o, mistisizmi, dini ön-yargıları ve batıl inançları ortadan kaldıracak ve böylelikle zafere ulaşan bilimsel bilginin gelişmesine büyük bir itilim sağlayacaktır.

Bu gerçek ve nihai kurtuluşun gerçekliğinde, bireyler için çalışma bir yük değil, bir zevk olacaktır. Hiç kimse için tek bir özel faaliyet ya da iş zorunluluğu olmayacak, herkes istediği her dalda çalışabilecektir. Toplum genel üretimi düzenlediği için, insanın bugün bir şey, yarın başka bir şey yapması, "sabahleyin avlanmak, öğleden sonra balık tutmak, akşam hayvan yetiştiriciliği yapmak, yemekten sonra eleştiri yapmak" mümkün olacaktır. Birey tüm bunları yaparken, bir avcı, balıkçı, çoban ya da eleştirmen olmaksızın bir zihne de sahip olacaktır.

Komünist toplumda, insanlar, insanileştirilmiş bir doğada, insani duyulara sahip olarak özgürce yaşamak, üretmek ve gereksinmelerini doyurmak durumunda olacaklardır. 19. yüzyıl Fransız proletaryasının şu ünlü talebinin gerçekleştiğini bayraklarına yazacaklardır:

HERKESTEN YETENEĞİNE GÖRE, HERKESE GEREKSİNMESİNE GÖRE

Bu nihai amaç, yani komünist toplum, hiçbir biçimde yerel düzeyde ya da dar ulusal sınırlar içinde gerçekleşemez. Komünist toplum evrensel bir gerçekliktir ve tüm dünya proletaryasının ortak ve birleşik eylemiyle gerçekleşecektir. Henüz kapitalizm koşullarındayken ve hatta kapitalist gelişimin daha alt düzeylerindeyken bile proletarya, böyle bir amaca yönelik olarak tüm faaliyetlerini birleştirmek zorundadır. Bu birleşik hareket, proletaryanın iktidarda olduğu ülkelerde sosyalizmin inşasının, yani komünist toplumun önkoşullarının yaratılması faaliyetinin birleştirilmesi demektir. Bunun yolu ise, nihai amaca uygun olarak ve bu amaca ulaşmak için tek ve ortak sosyalist programdan geçer. Ve ancak böyle bir program çerçevesinde, yerel ve ulusal sınırlar içinde faaliyet söz konusu olabilir. Ulusal sınırlar içinde proletarya ve partisinin görevi, bu ortak tek program hedeflerine uygun olarak ve ona ulaşmak için, kendi ulusal engellerini hızla aşmak olacaktır.

III. PROLETARYA DEVRİMİ VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ

Çağımız, emperyalizm ve proleter devrimler çağıdır.

Serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşmesiyle birlikte, üretim araçlarının özel mülkiyeti ile üretimin toplumsal niteliği arasındaki çelişki, sonal olarak çözümlenebilecek boyutta bir antagonizma kazanmıştır. Bu antagonizma, kapitalizmin sürekli ve genel bunalımını ortaya çıkararak, sosyalist devrimlerin nesnel koşullarını olgunlaştırmıştır.

Günümüzde kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının III. dönemi yaşanmaktadır. I. ve II. bunalım dönemlerinden farklı olarak bu dönemde emperyalizm yeni-sömürgecilik yöntemleriyle sömürüsünü ve baskısını sürdürmektedir. Dünyanın 1/3'nün emperyalist sömürünün dışına çıkmış olması, emperyalizmin tarihinde en büyük pazar sorunu ile karşı karşıya kalmasına yol açmıştır. Bir yandan pazar sorunu, diğer yandan pazarların sürekli olarak devrimlerle yitirilmesi karşısında emperyalizm, artan oranda ekonomisini askerileştirmiştir.

Askerileştirilmiş ekonomi, III. bunalım döneminde, gerek emperyalist-kapitalist ülkelerdeki proleter devrimci mücadelelerin, gerekse geri-bıraktırılmış ülkelerin halk devrimlerinin gerçekleştirilmesinde, proletaryanın ve ezilen halkların karşısına büyük bir emperyalist askeri gücün çıkartılması sonucunu doğurmuştur. Bu durum, gerek kapitalizmin iç dinamikle geliştiği ülkelerde, gerekse bu dinamiğin çarptırıldığı geri-bıraktırılmış ülkelerde, proletaryanın sosyalist devrim yönündeki mücadelesine şiddete dayanan devrimden başka bir yol bırakmamaktadır.

III. bunalım döneminde emperyalizmin yeni-sömürgecilik metodları ve ekonominin askerileştirilmesi, dünyanın her yerinde "barışçıl mücadele biçimleri"nin yürütülmesini ve bu yolla burjuva iktidarlarının yıkılmasını olanaksız kılmıştır.

Emperyalizmin muazzam askeri gücü karşısında, sosyalist devrimlerin "barışçıl" yolunun kazanılması olanaksızdır. Bu, proletaryanın barışın, barışçıl mücadelenin mutlak karşıtı olmasının bir ürünü değildir. Proletarya, her zaman böyle bir yolun olmasını ister ve buna karşı direnecek son kişiler, proleterler ve komünistler olmuştur.

Ancak sınıf mücadelelerinin tarihi göstermiştir ki, toplumun ve insanlığın yeniden inşası, gerçek ve kalıcı kurtuluşu tek bir sınıf tarafından, proletarya tarafından gerçekleştirilebilinir. Proletarya, insanlığın gerçek ve kalıcı kurtuluşunun nasıl gerçekleşeceği ortaya konduğu andan itibaren, her zaman ve her yerde burjuvazi tarafından bir devrime zorlanmıştır.

Zor araçları tekelini elinde bulunduran burjuvazi, bu araçlarla, yani şiddet yoluyla varlığını korumak ve proletaryanın insanlığın gerçek kurtuluşuna yönelik tarihsel hareketini engellemek için çaba göstermiştir. Bu koşullar altında proletaryanın, burjuvazinin dayatmaları karşısında geri çekilmesi, insanlığın gerçek ve kalıcı kurtuluşu amacından vazgeçmesi olanaksızdır.

Eğer burjuvazi, kendi silah tekeline dayanarak ortaya koyduğu dayatmalardan, kendi kendine uzaklaşabilecekse, bundan proletarya sadece memnunluk duyar ve bunun kalıcılığı koşullarında zora başvurmaktan kaçınabilir. Ama sadece bu koşulla.

Böyle bir gelişmenin, kapitalizmin ve emperyalizmin nesnel gerçekliği ile çatışacağıda açıktır. Bu nedenle, burjuvazinin böyle bir tutum içine girmesini istemek, ütopya dan başka bir şey değildir.

Burjuvazinin zora başvurmasının, savaşların ortadan kaldırılmasının tek yolu, bu ülkelerde iktidarın proletaryanın eline geçmesidir. Yoksa proletar-

yanın tek yönlü olarak, kendisine bağlı ve kendisinden istenen bir "barışçıl"lığı savunması olanaksızdır. Tersine bir tutum, silah tekeline sahip burjuvazi karşısında proletaryanın silahsızlandırılmasından başka bir anlama gelmez.

Toplumsal devrimlerin ve insanlığın gerçek kurtuluşunun barışçıl yollardan olup olmayacağı nesnel bir sorundur ve öznel olarak sadece burjuvaziye bağlıdır ve burjuvazinin sorunudur. Proletarya, tarihsel olarak, burjuvazinin kendisine karşı ilan etmiş olduğu savaşı kabul etmekten başka bir şey yapmamıştır ve yapmayacaktır da.

III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkileri sonucu dünya proletaryasının ve halklarının devrimci mücadelesinin karşısında birleşmiş bir emperyalist güç bulunduğu gerçeği de, artan oranda proletarya enternasyonalizmini gerektirmektedir. Artık alt edilmesi gereken, yalnızca ulusal ya da ülke ölçeğinde egemen sınıflar ya da burjuvazi değil, bir bütün olarak emperyalist sistemdir. Bu ise, tüm yerel ya da bölgesel çelişkilerin uluslararası bir boyut kazanması demektir. Böyle bir gelişmeden, tek yönlü olarak yapılmış anlaşmalarla ya da ABD emperyalizmi ile yapılacak ikili anlaşmalarla uzak durmak olanaksızdır.

Emperyalizm, iktidara geçmiş proletaryanın emperyalist ülkelerle doğrudan bir savaşıyla da yok edilemez. Emperyalist devletler ile proleter devletlerin doğrudan savaşının kaçınılmazlığı teorisi, son tahlilde, dünya proletaryasının ve emekçi kitlelerinin gücüne güvenmemenin ifadesidir ve troçkist devrim ihracı teorisinin bir yansısıdır.

Emperyalist ülkelerde proletaryanın zaferi, bizzat bu ülkelerin proletaryasının eseri olacaktır. Bugün bu ülkelerde mevcut "komünist" partilerin pasifist ve revizyonist nitelikleri unutularak, bu ülkelerde proleter devrimlerin gecikmesinin nedenleri açıklanamaz.

Mevcut tarihsel koşullarda emperyalist ülkelerde proletarya devriminin, süreç olarak en son gelişeceği ve gerçekleşeceği düşüncesiyle, devrimin geri bıraktırılmış ülkelerdeki zaferine bel bağlamak da, aynı oranda hatalıdır.

Bugün emperyalist ülkelerde proletarya devriminin nesnel koşulları her zamankinden çok daha fazla olgundur. Eksik olan öznel koşullardır ve bunların yaratılması da, herşeyden önce, bu ülkelerdeki proletarya partilerinin pasifizmden, reformizmden ve revizyonizmden arındırılması ile mümkündür. Bir başka deyişle, bu ülkelerdeki Marksist-Leninistlerin, doğru bir çizgiye sahip olarak yeniden, örgütlenmeleri şarttır.

Yenmeye cesaret edemeyenlerin zaferden söz etmeye hakları yoktur.

Zorlu ve kanlı bir iç savaş olmaksızın ya da böyle bir savaş olasılığı göze alınmaksızın, yani barışçıl yollarla, emperyalist ülkelerde proletaryanın iktidarı fethetmesi mümkün değildir. Böyle bir iç savaşları, salt geri-bıraktırılmış ülkelerin emekçi halkının katlanması gereken bir olgu olarak görmek ve böyle bir savaşı kendi burjuvazisine karşı yürütmekten kaçınmak, proletaryaya ve onun devrimine ihanetten başka bir şey değildir.

80'li yıllarda, özellikle Batı-Avrupa'nın emperyalist ülkelerinde yaygınlaşan nükleer savaş tehlikesine karşı "barışçıllık", bu ülkelerde proletaryanın burjuvaziye karşı mücadelesini olumsuz yönde etkileyecek boyutlara ulaşmaktadır. Kurgusal idealizmin perspektifinden bakarak, emperyalist burjuvazinin "çılgınlığı"na dayalı senaryolar yazılması, bizzat burjuvazinin her ne pahasına olursa olsun kendi varlığını koruyacağı anlayışını güçlendirmektedir. Ve her yerde bu senaryoları destekleyen burjuvazi olmaktadır.

Emperyalist burjuvazinin nükleer silahlarını kullanmasını engellemenin tek yolu, onların ülkesini, savaşın ön cephesi haline getirmekten geçer. Bu da, bu ülkelerin proletaryasına, son elli yılın en ağır ve zorlu görevini yüklemektedir. Revizyonist ve pasifist "komünist" partilerin bu ülkelerde, geri-bıraktırılmış ülke halklarının kanlı savaşlarının zaferleriyle elde ettikleri seçim zaferlerinin sonu gelmiştir artık.

Emperyalist ülkelerin proletaryasının bu parti yöneticilerinin aldatmalarıyla "refahtan pay alma" mücadelesine sokularak pasifize edilmişlikleri, bugün dünya proleter devrimci mücadelesinin en önemli engeli durumundadır.

Ulusal sınırlar içinde ya da ülke çapında proletarya partilerinin görevi, tek bir program çerçevesinde ve bu programı gerçekleştirmek için, iktidarı burjuvazinin elinden almaktır. Bu iktidar mücadelesi, emperyalist ülkelerin birleşik ya da tek tek müdahalesi koşulları içinde yürütülecektir. Gerek kapitalizmin iç dinamikle geliştiği ülkelerde, gerekse henüz demokratik devrimin tamamlanmadığı bizim gibi ülkelerde proletarya ve partisi, böyle bir çatışmaya girmeksizin sosyalist devrimi ya da sosyalist devrim yolunu gerçekleştiremiyecektir.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde demokratik halk devriminin, ancak ve ancak proletaryanın öncülüğünde gerçekleşebileceği gerçeği de, bu ülkelerin proletaryasına değişik görevler yüklemektedir.

Bizim gibi ülkelerde proletarya ve partisi, kesintisiz devrim perspektifi içinde demokratik halk devrimi ile sosyalist devrim arasında sürekli ve sis-

temli bir bağlantı kurmak ve asgari program ile azami program arasında organik bir ilişki geliştirmek zorundadır.

Yeni-sömürgecilik koşullarında geri-bıraktırılmış bir ülke olan Türkiye'de, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, Leninist devrim anlayışı ile demokratik halk devrimi (anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrim) programını sosyalist devrim programıyla organik bir bağlantı içinde oluşturmuştur.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin asgari programı, anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimle iktidarın ele geçirilmesinin programıdır. Bu halk iktidarı, işçilerin ve köylülerin, bağımsız bir ülkede, insan haklarına, insan emeğine saygılı, hukukun üstünlüğünü kabul eden, laik, toplumsal, devrimci-demokratik iktidarı olacaktır. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi programı olarak maddeleşen bu asgari program hedeflerine ulaşılması, Türkiye'de sosyalist devrimin gerçekleştirilmesi için gerekli koşulları yaratacaktır. Ve ancak bu şekilde sosyalist devrimin barışçıl gerçekleşmesi olanaklı hale gelebilir.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, bu bağlamda, proletaryanın ulusal ya da ülkesel düzeyde iktidarı ele geçirdiği her yerde, kapitalizmin gelişme düzeyi ne kadar eşitsiz olursa olsun, şu temel sorunları çözmek için, belirlenmiş amaçlar doğrultusunda faaliyet gösterilmesinin zorunluluğunu kabul eder:

1) SÖMÜRENLERİN BASKI AYGITININ PARÇALANMASI VE PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜNÜN KURULMASI

Dünya çapında devletin sönmesine yönelik bir sürecin ilk halkası olarak proletaryanın görevi, burjuvazinin devlet aygıtını parçalamaktır. Ancak bu görev, anarşizmin savladığı gibi, devletin hemen yok edilmesi demek değildir ve olamaz da.

Burjuva devlet aygıtının proletarya tarafından parçalanarak ele geçirilmesi, bürokrasi ve militarizmin köklü bir biçimde dönüşümünün gerçekleştirilmesi demektir.

İlkin, burjuvazinin özel silahlı adamlarına dayalı militarist aygıt lağvedilerek, yerine proletaryanın özerk silahlı örgütlenmesi geçirilecektir.

Dünya çapında proletaryanın zaferi gerçekleşmediği sürece, kapitalist-emperyalizm varlığını sürdüreceği için, silahlı örgütlenmelerin tüm olarak ortadan kaldırılması olanaksızdır. Gerçek bir silahsızlanma ve kalıcı bir ba-

rış, ancak ve ancak proletaryanın dünya çapındaki zaferi ile olanaklıdır. O ana kadar, proletarya kendi iktidarını, emperyalist saldırganlığa karşı savunmak zorundadır. Ancak bu zorunluluk, profesyonel bir silahlı gücün varlığının nedeni olarak kabul edilemez.

Ulusal/ülkesel düzeyde iktidarı ele geçiren proletarya, dünya proletaryasıyla aktif bir dayanışma içinde, kendi ülkesinde ve ülkesine yönelik her türlü emperyalist saldırıya karşı tüm emekçilerin istemsel silahlanmasına dayanmak zorundadır. Tüm proleter devrimci savaşların ve halk kurtuluş savaşlarının gösterdiği gerçeklere dayanarak inşa edilecek bir savunma stratejisi, ancak böyle bir silahlı örgütlenmeyle başarılı olabilir.

Teknolojik gelişmeye bağlı olarak gün be gün konvansiyonel silahlarını yetkinleştiren emperyalizme karşı aynı yetkin silahların üretilmesini tek hedef olarak alan bir savunma sanayi ve buna dayanan bir silahlı örgütlenme, toplumun sosyalist gelişimini engelleyen büyük çelişkiler yaratmadan, varlığını sürdüremez.

İktidarın proletarya tarafından ele geçirildiği koşullarda, "yetkin silah üreticilerinin daha az yetkin silah üreticilerini yeneceği" belirlemesinin devletler arası bir savaş için geçerli olduğu unutularak yapılacak bir silahlanma ve silahlı örgütlenme, diğer sorunların yanında, burjuva devlet aygıtının parçalanması önünde önemli engeller oluşturacaktır. Ayrıca bu tür bir silahlı örgütlenme, sosyalist ülkelerde profesyonel yöneticiler ve uzmanlaşmış görevler ortaya çıkartarak, uzun dönemde işbölümünün daha da yetkinleşmesine neden olabilecektir.

İşte bu ve benzeri nedenlerle, daha da önem kazanan militarizmin tasfiyesi yönünde iktidardaki proletaryanın eylemi, her zaman ve her yerde, proletaryanın özerk silahlı örgütlenmesine dayanmak zorundadır.

İktidarı ele geçiren proletaryanın diğer temel görevi de, bürokrasiyi dağıtmak olacaktır.

Bu görev, ilk andan itibaren bürokratik işlemlerin basitleştirilmesi eylemi ile, bu görevlere getirileceklerin seçim yoluyla belirlenmesi şeklinde maddeleşecektir. Siyasal yönetim ile diğer toplumsal yönetim faaliyetlerinin kitleselleştirilmesi söz konusu olacağından, bu basitleştirme eylemi büyük öneme sahiptir. Bürokratik işlemlerin basitleştirilmesi, her düzeyde yönetimin kitleselleştirilmesi için bir ön koşuldur.

Bu basitleştirme eylemi, öncelikle, ürünlerin değerinin belirlenmesi, emeğin üretim topluluklarına dağıtılması ve emek- zamanının düzenlenmesi yö-

nünden basitleştirilmiş bir muhasebe sisteminin kurulması demektir.

Üretim araçlarının devlet mülkiyeti haline getirilmesiyle birlikte, üretim sürecine ilişkin tüm bürokratik işlemler, devlet bürokrasisi içine girmiş olacaktır. Böylece kapitalist toplumdaki ikili bürokratik faaliyet, tek bir bürokratik faaliyet olarak, yani devlet faaliyeti olarak birleşerek, olağanüstü boyutlar kazanma eğilimini taşır. Bu nedenle de, bürokratik işlemlerin basitleştirilmesi ile bürokrasinin dağıtılması görevleri birleşik olarak ele alınmak zorundadır.

Özel mülkiyete dayalı toplumlardaki devletin baskı aygıtının işlevlerinin bürokrasisi, ilk andan itibaren basitleştirilerek, bu işler bürokratlara özgü bir meslek olmaktan çıkartılacaktır. En çok ve en sık görülen zimmetleme ve yargısal işlemlerin özel bir yere sahip olduğu hesaba katılacaktır. Kişilerin yazılı hukuk sözleşmelerine olan bağlılıkları ve bu belgelerin yasal kanıt olarak benimsenmesi, burjuva ilişkiler içinde bürokratik işlemlerin yoğunlaşmasının bir nedeni olduğu gerçeğinden yola çıkarak, hukuki düzenlemeler ivedilikle yapılacaktır. Bu düzenlemeler, kişilerin sözlü beyanlarına dayalı bir sistem yönünde ele alınacaktır.

Üretimin ve nesnelerin yönetimi ve denetimi, tüm toplum tarafından yapılmasının sağlanmasıyla, bu işlerin uzmanlaşmış bireyler yoluyla gerçekleştirilmesine son verilir. Toplumun bunu yapabilmesinin temel önkoşulu, bürokratik işlemlerin basitleştirilmesiyse, ikinci önkoşulu da yerinden yönetim ve görevlilerin seçimle işbaşına getirilmeleridir.

Doğrudan üretim sürecine ilişkin defter tutma ise, ürünlerin emek-zamanına bağlı bir değer ölçüsü ile yürütülür. Bunlar, bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerle merkezi bir stok değerlendirme sistemi haline dönüştürülür. Üretim ile tüketim arasındaki gerçek ve tam uyumu sağlamak, üretici güçlerin verimsiz kullanımının önüne geçeceği için, bu sistemler özel bir öneme sahiptir. Kapitalist üretim ilişkileri çerçevesinde ortaya çıkmış olan veri okuma ve değerlendirme sistemleri, her düzeyde toplumsal üretim ve tüketim dengesi sağlayacak hale getirilebilir.

Bilgisayar teknolojisinin bugün maliyetleri düşürerek artı-değer üretimini artırmak amacıyla kullanılması, kapitalist üretim ilişkilerinin bir sonucudur ve doğal olarak, bu araçların toplumsal amaçlarla kullanılması önünde engel oluşturmaktadır. Üretimin toplumsal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki uzlaşmaz çelişkinin bu dışa vurumu, genelde önemli bir yanılsama yaratmaktadır.

Bu yanılsama, kapitalizm koşullarında bilgisayarın uluslararası planda ilişkilerin düzenlenmesi için bir iletişim aracı olarak kullanılabileceğidir. "Bilim bankaları", "tele-konferans", çok-terminalli bilgisayarlar vb. gelişmeler, bilgisayar teknolojisinden çok, iletişim teknolojisindeki gelişmelerle ilintili olduğu unutulmaktadır. Kapitalist mülkiyet altındaki fabrikaların tek bir merkezi yönetimde birleştirilmelerinin, mekan olarak gereksizleşmesi, doğrudan özel mülkiyetin gereksizliğini ifade etmektedir. Bu nedenle, mülk edinilemiyen ya da edinilmesinin kârlılığı ortadan kalkmış bilgilerin uluslararasılaştırılması, kapitalizmin ulaşabileceği limitleri belirler.

Bugün üretim araçlarında kapitalistin mülkiyet konusu yapmadığı alanlardaki uluslararasılaşma çabalarına bakarak, geleceğe dönük içsel gelişmelerden söz etmek yanlış olacaktır.

Burjuva devlet aygıtının bu parçalanmasına paralel olarak proletaryanın özerk silahlı örgütlenmesine ve bürokratik işlemlerin alabildiğine basitleştirilmesine dayanan yeni sosyalist devlet, yani proletarya devleti, çoğunluğun iktidar aygıtıdır ve çoğunluğun yönetimini ifade eder. Bu devlet aynı zamanda, egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletaryanın diktatörlüğünün aracıdır. Proletarya diktatörlüğü, emekçi halk için demokrasidir ve sömürücülerin, halkı ezenlerin, halkları yüzyıllardır demokrasiden dışlamış olanların zorla bastırılması, demokrasiden dışlanmasıdır. Tarihsel olarak "komün", "sovyetler" olarak gerçekleşmiş bulunan bu devlet, siyasal yönetimin kitleselleştirilmesidir.

Proletaryanın ve diğer emekçi kitlelerin bulunduğu her yerde oluşturulan komiteler, proletarya iktidarının yönetim gücünü oluştururlar. Güçler ayrımı doktrinin yadsınmasına dayanan, doğrudan yönetimin gerçekleşmesine olanak tanıyacak sayıda nüfusun olduğu yerlerde oluşturulan yerel birimler, proletarya iktidarının gerçek alanı olacaktır. Bu birimler, kapitalizm koşullarında sıradanlaştırılmış belediyelerden farklı olarak, siyasal karar ve yönetim organları olarak faaliyet gösterirler. Aynı şekilde yargı organları, bu birimlerce seçilmiş kişilerce oluşturulur. Böylece yasama ile yürütmenin ve giderek yargının ayrılığı ortadan kalkar.

Proletarya iktidarında, tüm görevler seçilmiş komiteler tarafından yürütülür ve komiteler faaliyetlerinden dolayı seçmenlerine karşı sorumludurlar. Seçimler, mümkün olan ve toplumsal faaliyetlerin nesnel koşulları tarafından belirlenen zaman dilimlerinde yenilenir. Seçilmiş görevliler, görev süresi dolmadan da, seçmenlerin çoğunluğunun istemi ile geri çağrılabilir.

Yerel yönetim komiteleri, bölge düzeyinde konseyler oluşturarak, birimlerde alınmış kararların ve önerilerin, bölgesel olarak bütünleştirilmesini gerçekleştirirler. Bölge konseyleri de, dünya sosyalist toplumu kurulana dek, ülke düzeyinde Genel Konseyi (Genel İşçi Sovyeti) oluştururlar. Genel İşçi Sovyeti, bölge konseyleri üyeleri arasından, bölgelerde yapılacak doğrudan seçimlerle oluşturulur. Ancak bu seçimlerde bölge konseylerinde yer almamış yurttaşların da aday olmalarını sağlayacak düzenlemeler yapılır.

Genel İşçi Sovyeti, yasama ve yürütme gücü olarak, ülkenin bütününe ilişkin bir organ niteliğinde olacaktır. Sürekli çalışma durumunda olan Genel İşçi Sovyetinde ele alınacak her öneri, ilkin yerel birimlerde ve bölge konseylerinde görüşülür. Genel İşçi Sovyeti, bu görüşmeler sonucunda ortaya çıkan kararların birleştirildiği bir platform görevini de yerine getirir.

İlk bakışta bu yönetim tarzı, hızlı karar alınmasını engelleyici gibi görünse de, toplumun genel kuralları belirginleştiği ve yerleştiği oranda, önemsiz bir sorun olarak kalır. Ayrıca toplumun sosyalist örgütlenmesinin yetkinleşmesiyle, insanlar, kendi tarihlerini bilinçli olarak kendileri yapacak durumda olacaklarından "hızlı karar alma" sorunu ortadan kalkacaktır. Zaten "özgürlüğün egemenliği, insanların dıştan bir zorlamayla çalışmalarının bittiği yerde başlar".

Proletarya diktatörlüğünde tüm bu faaliyetlerin yanında, burjuva hukukunun aşılması için, gerekli kitlesel eğitimle birlikte çeşitli düzenlemeler yapılacaktır. Özellikle proletaryanın kapitalizme karşı olumsuz eylemiyle birlikte ortaya çıkmış olan bazı yasalar ve uygulamaların, olumlu eylemin gelişmesine paralel olarak yeniden biçimlendirilmesi gerekecektir. Burada olumsuz eylem sürecinde partiyle birlikte özne olan kitlenin, olumlu eylem döneminde, aynı zamanda nesne haline getirilmesinin hukuksal durumları önde tutulacaktır.

2) KIR/ŞEHİR ÇELİŞKİSİNİN ÇÖZÜMLENMESİ

Dünya çapında proletarya iktidarlarının gerçekleştiği koşullarda nihai çözüme ulaşacak olan kır/şehir çelişkisi, proletaryanın iktidarı ele geçirdiği her yerde ve ele geçirdiği andan itibaren çözümüne yöneleceği sorunların başında gelir. Bu faaliyette, nihai çözüme bağlı olarak, dünya tarihsel çözüm faaliyetleri öne geçecektir.

Kapitalist sanayileşmenin şehirlerde merkezileşmesi ve şehir çevresinde

yoğunlaşması, her şeyden önce önemli bir konut ve çevre sorunu yaratmıştır. Haberleşme ve ulaşım araçlarının az gelişmişliğinin ve üretim tekniğinin geri düzeyine denk düşen kapitalist sanayileşme, sağlıksız sorunlar ve çevre kirlenmesi olarak belirginleşen sorunları, tarih sahnesine çıktığı andan itibaren güncelleştirmiştir. Doğanın insanileştirilmesinin en önemli engeli olan kapitalist mülkiyet, burada, doğanın özel tahrip edilmesiyle daha ağır sorunlar üretmektedir.

Çeşitli burjuva unsurlarca ileri sürülen çözümler bir yana bırakılarak, gerçek yaşam olgularından yola çıkılarak, bu sorunların bilinçli bir çözümüne yönelinecektir. Ulaşımda meydana gelen gelişmeler, insanların üretim merkezlerinde yerleşik olarak bulunmalarını gereksiz kıldığı gibi, üretim tekniğindeki gelişmeler üretimin belli merkezlerde toplanmasını da gereksiz hale, daha bugünden, getirmiştir. Bugünün teknolojisiyle bile, ulaşım araçlarının toplumsal mülkiyet altında bedelsiz olarak kullanılmasıyla, bireylerin üretim alanlarına istediği ve istenilen zamanda ulaşması mümkündür. Öte yandan, ürün ve üretim süreçlerinin faktör içeriklere göre parçalara ayrılması ve her bir parçanın tek bir ürünmüşcesine, farklı üretim yerlerinde gerçekleştirilebilecek ölçüde gelişmesiyle, insanın işe gitmesi yerine, işin insana gelmesi coğrafi olarak mümkün hale gelmiştir. Tüm bunların gerçekleştirilip, maddeleşebilir olması için üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin kaldırılması zorunludur. Aksi halde, bu parçalanma, işin daha da bölünmesini getirerek, toplumun içsel olarak çöküşüne yol açacaktır.

Sanayinin bazı dallarında üretim sürecinin bölünmezliği söz konusu olduğu oranda, bu üretim dalları belirli bir merkez olmayı sürdürecektir. Ancak ulaşım araçlarındaki gelişme, bu üretim alanlarında belli bireylerin faaliyetlerinin yerleşik ve sürekli kılınmasının önüne geçecek olanakları sağlamıştır.

Sanayi alanındaki bu gelişmelerin yanı sıra, doğal koşullara bağlılığı en aza indiren tarımsal üretim tekniklerinin uygulanması, tarımsal üretimin belirli zamanlarla sınırlandırılmasının önüne geçilmesini sağlayacaktır. Kimyasal alandaki gelişmeler, toprağın verimini değiştirebilme olanağını sağladığı için, "tarımsal elverişli arazi" arayışı sona erecektir. Böylece tarımın belli alanlarla sınırlanması aşılacaktır.

Bu gelişmeler, sonal olarak, doğanın insanileştirilmesi eyleminin parçalarıdır ve bu eylemin etkinliğine bağlı olarak gerçekleşecektir.

Kapitalist sanayileşmenin kaçınılmaz sonucu olarak doğanın bozulması ve çevre kirliliği, toplumun sosyalist örgütlenmesinde en temel sorunların

başında gelir. Proletarya iktidara geçer geçmez, kapitalizmden devraldığı sanayi kuruluşlarını bu açıdan yeniden organize etmek, gerekirse bunları kapatmak ya da yerlerini değiştirmek gibi bir sorunla karşı karşıyadır. Geçmiş dönemde ivedi bir sorun durumunda olmayan doğanın bozulması ve çevre kirliliği, kapitalizmin çelişkilerinin gün be gün derinleşmesiyle, proletaryanın önüne birincil bir sorun olarak çıkmıştır.

Yine özel mülkiyet konusu olan toprağın kamu mülkiyeti haline getirilmesiyle, insanların sağlıklı koşullarda yaşamaları önündeki engeller tümüyle kaldırılacaktır. Böylece konut sorunu, sonal olarak çözümlenme koşulları içinde bulunacaktır. Kır ve kentin ayrılmasına dayanan kentleşme ve kent mimarisi, sosyalist toplumda, insanların toplu yaşama gereksinmeleri ile bireysel yaşam alanları arasındaki uyumla yer değiştirecektir. İnsanların kendi üretimleriyle yaşam birimlerinin yeniden düzenlenmesi, mevcut kentleri giderek gereksiz hale getirecek ve sözcüğün tam anlamıyla, bu kentleri birer tarih müzesine ve sanat kültür merkezleri haline dönüştürecektir.

3) MADDİ-EMEK İLE ZİHNİ-EMEK ARASINDAKİ ÇELİŞKİNİN ÇÖZÜMLENMESİ VE KÜLTÜR DEVRİMİ

Proletarya iktidarı ele geçirdiği andan itibaren, el-emeği ile kafa-emeği arasındaki ayrımın ifadesi olan uygulamalara son vermeye girişmek durumundadır. Doğrudan üreticilerin, üretim araçlarından ve ürünlerinden ayrılması ve üretim sürecinin dışsal olarak bölünmesi nedeniyle, işin sıradanlaşması ve ürünün yabancılaşmasının önüne geçilecektir. Bu amaçla, tüm bireylerin, bütün üretim sürecine ilişkin bir eğitimden geçirilmeleri ve bunun bilgisine sahip kılınmaları amacıyla poli-teknik eğitim gerçekleştirilecektir.

Diğer yandan, entellektüel üretim ve kültür üzerindeki özel mülkiyet tekeli yıkılarak, bu alanlarda tüm bireylerin faaliyette bulunmaları sağlanacaktır. Her bireyin kendi yeteneklerini geliş-tirmesi için gerekli koşullar sağlanacak, bireylerin zihni faaliyetleri için gerekli her türlü araçtan yararlanmaları gerçekleştirilecektir. Bugünden ortaya çıkmış olan iletişim araçlarındaki gelişmeler, insanlığın tarihsel birikiminin ürünü olan her türlü bilgiye ulaşmalarına olanak sağlayacak durumdadır.

Mevcut özel mülkiyet ilişkileri içinde "uluslararası bilgi değişimi", tümüyle bir aldatmacadan ibarettir. Bu ilişkilerde, insanların zihni üreticiler

olarak varolmaları için gerekli bilgileri içermemektedir. Gerçek gelişmeyi sağlayacak bilgiler "çok gizli" kayıtları ile kapitalist mülkiyet altında tutulmaktadır. Bu tarzla, bilgi parçacıkları ne kadar kitleselleştirilirse kitleselleştirilsin, burjuvazinin entellektüel üretim ve yönetim tekelini ortadan kaldırmamaktadır ve hatta bu tekelini daha da yetkinleştirmektedir. Bu açıdan bugün emperyalist ülke merkezli bilgi değişimi ile toplumun sosyalist örgütlenmesinde gerçekleşecek uluslararası bilgi değişimi temel bir çatışkı oluşturur.

Yüzyıllar boyu çalışan sınıfların her türlü entellektüel üretim faaliyetlerinden sürekli olarak dışlanmışlıkları, ezilen sınıfların evrensel ölçekte kalıcı bir kültürün oluşumuna yönelik çok az veri biriktirmelerini getirmiştir. Proletarya iktidarında, insanlığın tarih-öncesi olarak tanımlanan bu geçmişin getirdiği kültürün özel-sınıfsal niteliğini ortadan kaldırarak, evrensel bir insanlık kültürünün yaratılması için gerekli düzenlemeler yapılacaktır. Bu evrensel kültürün temeli ise, kendisini sınıf olarak ortadan kaldıracak olan bir sınıfın, yani devrimci proletaryanın kültürel birikimidir.

Öz olarak "kültür devrimi" olarak adlandırdığımız bir toplumsal eylemle evrensel kültürün oluşması ve sömürücü sınıfların biçimlendirdiği kültürel yozluktan kurtulunması için gerekli maddi ve entellektüel faaliyetler organize edilecektir. Burada ulusal kültür öğelerinin kalıcı ve insani yanlarının, proletaryanın evrensel nitelikleriyle biçimlendirilmesi esastır. Özellikle proletaryanın kapitalist üretim ilişkileri içinde, yalıtık ilişkiler içine sokulduğu koşullarda geliştirmeye çalıştığı toplumsal yaşam unsurlarının özel bir değeri olduğu göz önüne alınacaktır.

4) TOPLUMSAL YAŞAMIN SOSYALİST ÖRGÜTLENMESİ

İnsanların toplumsal ilişkilerinin başlangıcı olan kadın-erkek ilişkisi, toplumun sosyalist örgütlenmesinde her türlü ekonomik çıkardan ve baskıdan arındırılacaktır.

Karı-koca ailesini, toplumun ekonomik birimi olarak tutan özel mülkiyetin kaldırılmasıyla, kadın, toplumdaki gerçek yerini alacaktır. Cinsler arasındaki toplumsal farklılıklar ortadan kaldırılacaktır. Bunun için her şeyden önce, özel ev-işi, kamu sanayi haline getirilecektir. Bu da, yerel birimlerde özel ev-işi konusu olan faaliyetlerin kamu faaliyetleri halinde düzenlenmesi demektir.

Sosyalist üretim ilişkileriyle hızla gelişecek olan üretici güçlerin yaratacağı yeni olanaklarla barınma, beslenme vb. işlerin kamu kuruluşlarınca yerine getirilmesi, kadının ev işlerine kölece bağlılığını sona erdirecektir. Buna bağlı olarak aile reisliği kavrayışı, kavrayış olarak ortadan kalkacaktır.

Evlilik işlemleri alabildiğince basitleştirilecektir. Eşler istedikleri taktirde kendi aile soyadlarını kullanabileceklerdir. Boşanma işlemleri, eşlerin istemi durumunda, evlilik kaydının silinmesiyle, gerçekleştirilebilinecektir.

Çocuklar, evlilik içi ya da dışı ayrımı yapılmaksızın, eşit haklara sahip olacak ve annenin istemine bağlı olarak nüfusa ana adıyla kaydedilebilinecektir.

Toplumun sosyalist örgütlenmesinde üretici güçlerin gelişimi, kadınların her türlü kamu işinde çalışması için gerekli olanakları yaratacaktır. Eğitimin sosyalist örgütlenmesinin katkısıyla, kadınlar her türlü işte çalışma bilgi ve becerisine ulaşacağı için, bu alanda hiç bir nesnel engel bulunmayacaktır. Sanayi ve tarım üretimi için gerekli emek-gününün kısaltılmasıyla birlikte, hizmetler sektörünün alanı ve yeri sürekli genişleyeceğinden, kadınların daha yoğun biçimde toplumsal üretim sürecine katılmaları olanaklı olacaktır.

Sosyalizmde, yeni bir kuşak yetişince, yaşamlarında bir kadını asla parayla ya da başka bir toplumsal güç aracılığıyla satın almamış olacak yeni bir erkekler kuşağı; kendini, gerçek aşktan başka hiçbir nedenle bir erkeğe vermeyecek ya da bunun iktisadi sonuçlarından korkarak kendini sevdiği kişiye vermekten vazgeçmeyecek olan yeni bir kadınlar kuşağı ortaya çıkacaktır. İşte bu insanlar dünyaya geldiği zaman, bugün onların nasıl davranmaları gerektiği üzerine düşünülen şeylere hiç kulak asmayacaklar; kendi pratiklerini ve herkesin davranışını yargılayacakları kamuoyunu kendileri yaratacaklardır.

5) SOSYALİST EKONOMİNİN İNŞASI

Ulusal/ülkesel sınırlar içinde iktidarı ele geçiren proletarya, ekonominin sosyalist inşasında, dünya çapında sosyalizmin kurulması hedefini gözönüne alarak merkezi planlamaya geçecektir. Dünya çapında sosyalizmin kurulmasının olası uzun zaman alması durumu, bu hedefin değerini hiçbir biçimde azaltmayacaktır.

Hangi düzeyde olursa olsun, sosyalist ekonomi, temel olarak üretim araçlarının toplumsal mülkiyeti ile üretimin toplumsal niteliğine dayanacaktır.

Dolayısıyla bireylerin, bu alanda veraset hakları olmayacaktır. Toplumsal üretim ile ürünlerin toplum tarafından temellükü, sosyalist üretim ilişkilerinin temelidir. Üretim araçlarının toplumsal mülkiyete konu olmasıyla birlikte, sanayi ve tarımın yönetimi tümüyle toplum tarafından gerçekleştirilecektir. Bu da her üretim biriminin doğrudan üreticiler tarafından yönetilmesi demektir.

Sosyalist toplumda, bireylerin tek ve sürekli belli bir üretim dalında, tek bir işle sınırlı faaliyetine olanak verilmeyecektir. Bir başka deyişle, bireylerin işbölümünün yabancılaştırıcı etkisinden kurtarılması yanında, böyle bir yabancılaşmanın yeniden üretimine de olanak tanınmayacaktır. Bu nedenle poli-teknik eğitimden geçmiş bireylerin, değişik üretim alanlarında ve dallarında çalışmaları sağlanacaktır. Bunun yolu ise, genel üretimin bir bütün olarak toplum tarafından planlanmasından geçer.

Sosyalist ekonominin temel özelliği merkezi planlama olacaktır. Merkezi ve toplumsal planlama, bireylerin tek ve sürekli işkollarını temsil ederek oluşturdukları yönetim konseyleri tarafından ekonominin merkezi planlanmasının aşıldığı her yerde ve oranda gerçekleştirilir. Tek ve sürekli bir işkolunda çalışan birey düzeyinin aşılması ise, üretimin sanayi ve tarım adı altında ayrışmasının ortadan kaldırılmasıyla olanaklıdır. Bu da, toplumun, belli sayıda nüfusun oluşturduğu komün örgütlenmesi demektir.

Sosyalist ekonominin uzun dönemdeki temel birimi olan komünler, ilk dönemde tarım ve sanayi alanlarında örgütlenmiş kollektif üretim ve yönetim birimlerinin birleştirilmesiyle oluşturulabilir. Kapitalizmden çıkıldığı andan itibaren ve çıkılır çıkılmaz komünlerin kurulmasına girişmek, ütopik olduğu kadar, kaynak ve emek savurganlığına yol açtığı deneyimlerle görülmüştür. Proletaryanın iktidarı elegeçirdiği bazı ülkelerde kurulmuş olan sanayi ve tarım komünlerinin, birer komün karikatürü olmaktan öteye gidememiş olmalarının nedeni de budur.

Tarımsal üretimin kollektivizasyonu, kollektif çiftliklerden tarım komünlerine doğru gelişim süreci olarak ele alınacaktır. Bu bağlamda, küçük-üreticilik sorunu, doğrudan tarım komünlerinin oluşturulması ve giderek kent ile kır arasındaki çelişkinin aşılmasıyla orantılı olarak çözümlenecektir. Ancak, yalın olarak komünlerin tarımsal nitelikte kalmaları, giderek küçük-meta üretiminin daha geniş ölçekte üretilmesine yol açarak sosyalist inşada bozulmalara yol açacağı göz önüne alınacaktır. Bu nedenle, tarım komünleri ile sanayi komünlerinin birleştirilmesi hedefine bağlı olarak, öncelikle tarım ve sa-

nayi kollektiflerinin düzenli bir ilişkisi geliştirilmek zorun dadır.

Bu süreç sonucunda, kır/kent çelişkisinin aşıldığı yerlerde ortaya çıkan sanayi, tarım ve hizmetler alanında bütünsel ve birleşik faaliyette bulunan toplumsal örgütlenmeler, komünler olacaktır. Ve ancak toplumun bu komün örgütlenmesine ulaşılmasıyla, insanların, insanileştirilmiş bir doğada, insani duyulara sahip olarak özgürce yaşamaları, üretmeleri ve de maddi ve manevi gereksinmelerini doyurmaları mümkün olacaktır.

Böyle bir sonal amaca ulaşmada sosyalist inşanın mevcut yarım yüzyılı aşkın süredeki deneyiminden yararlanılacaktır. Özellikle dünya sosyalist devriminin tamamlanmasına kadar ülkesel/ulusal ölçekte yapılacakların belli bir sınırlamaya sahip olacağı gerçeğinin proletaryanın bilincine çıkartılması gerektiği, bu deneyimle ortaya çıkmıştır.

Bu sınırlılık içinde, eğitimden bilimsel ve teknik araştırma geliştirme faaliyetlerine kadar bir dizi özel sorun, genel çerçevenin gelişme dinamiklerine göre çözümlenmeye çalışılacaktır.

Bu temel çerçeve içinde merkezi-toplumsal planlama, iktidarın proletaryanın eline geçmesinden sonraki, belli bir döneme kadar emekçi halkın yaşam düzeyini sürekli yükseltmek ve bireylerin maddi ve manevi gereksinmelerini karşılamak şeklinde güncelleşecektir. Bu, Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin asgari programında ortaya koyulmuş olan merkezi planlama ölçütlerinin çeşitli düzeylerde geliştirilmesi demektir.

Özellikle nüfus artışı gözönüne alınarak, bu artışı aşan düzeyde ve kişi başına düşen miktarı zaman içinde artıran ve de bunun sürekliliğini güvence altına alan bir üretim artışı sağlanmasında, bilimsel ve teknik araştırmalara daha yoğun olanak ve katılım sağlanacaktır. Bunun için bilimsel ve teknik araştırmaların kurumlaştırılmasıyla, buralardan bireylerin yararlanmaları ve katılımlarını sağlamak için gerçekçi düzenlemeler yapılması gerek- mektedir. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinden sağlanan her yeni gelişme, üretim malları üretiminde olduğu kadar tüketim malları üretiminde de uygulanacaktır.

Her yeni biçim değişikliğini (nicelik ve nitelik olarak) yan-sıtacak biçimde tüketim ürünlerinin yaratılması ve bunların tüketilmeleri ile, eski ürünlerin süreç dışı kalmaları arasındaki çelişki aşılacaktır. Bu da, standartlaşmanın dinamik ölçülere kavuşturulması ile olanaklıdır. Bir ya da daha fazla sayıda beş yıllık kalkınma planları kapsamında sabit kalan tüketim standartları anlayışına sapılmayacaktır. Her türlü tüketim ürünlerinde, nicel ve nitel değiş-

şiklikler, ürünün verimliliğini, kullanımını ve kullanım istemini artırıcı olduğu oranda gerçekleştirilmesi esas alınacaktır.

Toplumsal ve kültürel alanlarda, özellikle sağlık, eğitim ve konut üretiminde mevcut kaynakların ve emek-gücünün yoğun kullanımından, gelişmiş teknoloji kullanımına geçilecektir.

İşte ulusal/ülkesel sınırlar içinde iktidarı ele geçiren proletaryanın, dünya çapında sosyalist toplumun kurulması ve sonra komünist toplumun gerçekleşmesi yolunda yapması gereken temel görevler bunlardır. Bu görevlerin tek tek ülkelerde nasıl yerine getirileceği, o ülkenin somut tarihsel koşullarına göre biçimlenir ve örgütlenir.

IV.
SOSYALİST ÜLKELER VE ENTERNASYONALİZM

Bundan birkaç yıl öncesine kadar dünyanın pekçok ülkesinde proleterya, değişik yolları izleyerek iktidarı ele geçirmiş bulunuyordu. Genel olarak "sosyalist ülkeler" olarak adlandırılan bu ülkelerde, birbirinden farklı uygulamalar ve farklı gelişim düzeyleri ortaya çıkmıştı. Bu farklılıklar, giderek her proletarya iktidarının kendine özgü bir yol izlemesi gerektiği düşüncesinin ortaya çıkmasına yol açmıştı.

Sosyalist toplumun inşasının yarım yüzyılı aşkın süredeki deneyimi göstermiştir ki, proletarya iktidarı ele geçirdiği her yerde, varolan diğer proleter iktidarlarıyla sıkı bir ortaklığa (elbirliğine) girmek ve geniş bir perspektifle ortak ve birleşik planlamalara yönelmek zorundadır. Aksi halde, sosyalist inşa sürecinde bir dizi fiili farklılıklar ortaya çıkacaktır ve çıkmıştır da.

Bu ortak ve birleşik faaliyetin ilk alanı ulusal sınırların ve ulusal ölçütlerin aşılması olmaktadır. Proletaryanın iktidarda olduğu ülkelerin karşı karşıya bulundukları en önemli sorun bu olmuştur.

Üretimin alabildiğine toplumsallaştığı ve üretim araçlarının toplumsal mülkiyetinin bir zorunluluk olduğunun kapitalistler açısından bile görüldüğü bir dünyada, proletarya iktidarlarının ayrıksı tutumları dünya çapında sosyalizmin zaferi için en önemli engel durumuna gelmişti. Emperyalistler arası entegrasyonun ürünü olan ve temelinde artı-değer sömürüsü yatan uluslararası emperyalist kuruluşların örgütlenme düzeyinden çok daha geri konum-

daki "sosyalist" girişimler revizyonist nitelikleriyle sosyalizmin engeli haline gelmişti. "Varşova Paktı" ve "COMECON" adıyla anılan bu revizyonist oluşumlar, son tahlilde, NATO ve AT'nin basit bir takliti görünümündeydiler.

Bugünden yarına, ülke düzeyinde iktidarı ele geçiren ya da geçirecek olan proletaryanın görevlerinden birisi de, bu durağan ilişkileri aşmak yönünde faaliyet göstermek iken, revizyonizm yüzünden mevcut duruma boyun eğilmek zorunda bırakılabilinmişlerdir. 70 yıllık sosyalizmin inşasının deneyimi göstermiştir ki, devrimin eşitsiz gelişimi ile devrim öncesinde ülkelerin eşitsizlikleri, sosyalist ülkeler arasındaki ilişkilerde ağır bir yük ve engel durumuna gelmemesi için, ülke düzeyinde yapılması gerekenlerin hızla yerine getirilmesi yanında, sosyalist ülkeler arasında, coğrafi engelleri de gözeterek, belli bir bütünsel ve birleşik faaliyet yaratılması bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, ulusal düzeydeki gelişmelerin uzun süreli belirleyiciliği terk edilmesiyle belirlenmiştir. Bu faaliyetler, hiçbir biçimde, belli ülkelerin/ulusların, belli birkaç konuda uzmanlaşmaları ile karıştırılmamalıdır. Bu amaçla, dün olduğu kadar, gelecekte de, sosyalist ülke insanlarında güçlü bir enternasyonalist bilinç sağlanmalı ve bu bilinçle proletaryanın iktidarda olduğu ülkelerde ulusal dar görüşlülükler ortadan kaldırılmalıdır. Bu yapılmadığı sürece, başta SSCB olmak üzere, pekçok ülkede ortaya çıkan gelişmeler kaçınılmaz olacaktır.

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, tüm bunların gerçekleştirilme-sinde proletaryanın yüksek bir sınıf bilincine ve uluslararası sınıf disiplinine sahip olunmasını zorunlu görür. Bunun en önemli ön-koşulu ise, proletarya partilerinin öncü görevlerini yerine getirme kararlılığı ve ustalığıdır. Parti ile toplumun ve devletin sosyalist örgütlenmesi arasında organik bir bütünlük kurulması zorunludur. Bunun bir yanı partilerin ideolojik düzeylerinin sürekli yükseltilmesi iken, diğer yanı parti yapılanması ile toplumsal ve siyasal yapılanma arasında bir paralellik kurulmasıdır.

SONSÖZ

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, programında ortaya koyduğu genel ve özel hedeflere yönelik mücadelesini, proletaryanın uluslararası sınıf cephesinin bir parçası olarak gördüğü Türkiye'de, burjuvazinin kanlı terörüne karşı, proletaryanın zorunlu, kaçınılmaz zaferinden emin olarak, cesaret ve kararlılıkla yürütür.

Komünistler görüşlerini ve amaçlarını gizlemeye tenezzül etmezler. Hedeflerine ancak tüm mevcut toplumsal koşulların zorla yıkılmasıyla ulaşılabileceğini açıkça ilan ediyorlar. Varsın egemen sınıflar bir komünist devrim korkusuyla titresinler. Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecekleri birşeyleri yoktur. Kazanacakları bir dünya vardır.

BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİNİZ !

İKİNCİ BÖLÜM
ÜLKEMİZİN EKONOMİK, SİYASAL VE SINIFSAL TAHLİLİ

TÜRKİYE TOPLUMU DEVRİME GEBEDİR

Türkiye Halk Kurtuluş Partisi ve Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi, kendi programlarında ortaya koyduğu hedefler için savaşmaktadır. THKP-C'nin savaşı, öncelikle bağımsız ve demokratik bir ülke yaratmayı hedeflemektedir. Bu hedef, açık biçimde bir devrim sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü mevcut toplumsal düzenin, alt yapısından üst yapısına kadar bir bütün olarak değişmesi söz konusudur ve bu değişiklik olmaksızın, bağımsızlıktan ve demokrasiden söz etmek olanaksızdır.

Evet, ülkemizin bağımsız ve demokratik bir ülke olabilmesi için devrimden başka bir yol yoktur.

Bu gerçeği, 26 Ocak 1976 günü Malatya Beylerderesi'nde şehit düşen İlker Akman yoldaş şöyle belirlemiştir:

"Emperyalizmin III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde, iktisadi evrim feodalizm sürecini aşmış, kapitalizm sürecini yaşamaktadır. Bu durum, tarihi bir çözümlemedir ve geri-bıraktırılmış ülkelerin günümüzdeki ele alınışlarında temel hareket noktası olarak görülmelidir. Hiç şüphesiz, geri-bıraktırılmış ülkeler bir kalıptan çıkmış değillerdir ve her ülke üretici güçlerinin gelişme seviyesine göre ötekilerden farklılıklar gösterir. Genel olarak aynı karakter içindedirler ve farklılıkları kendi özel durumlarını belirler. Ancak, özel durumlarda ortaya çıkan farklılıklar, her ülkenin tarihinden gelen farklılıklar ile buna uygun düşen biçimde, feodal üretim ilişkilerinin tasfiye derecesidir.

Biz, her geri-bıraktırılmış ülkeyi yakından (tarihiyle ve üretici güçlerinin seviyesiyle) tanımıyoruz. Bu nedenle, geri-bıraktırılmış ülkeler üzerine olan genellemelerimiz, genel olarak emperyalizme özel olarak da ülkemizin yapısına yansıyan geneli yakalayabildiğimiz kadar geneldir. Felsefi hareket noktamız, 'her özel, geneli içinde taşır' olmaktadır. Özel olarak ülkemiz, genel

olarak da geri-bıraktırılmış ülkelerde iktisadi evrimin feodal süreci tamamlaması, tek başına bir olgu değildir. Bu ülkelerde feodalizmin tasfiyesi, bu tasfiyeye uygun düşen üretici güçlerin değişiminin ve ona uygun bir üst yapının oluşması ile tamamlanır. Geri-bıraktırılmış ülkeler diye tanımladığımız (bir kısım görüşlere göre 3. dünya ülkeleri) ülkeler, kapitalizmin bir dünya sistemine dönüşmesi sürecinde sömürge ülkeler olarak, dünya kapitalizminin üretim ilişkileri içine girmişlerdir. Bu süreç içinde, kimi ilkel (aşiretler ve kabileler düzeyinde), kimi feodal düzeyde, kimi de kapitalizmin tohumlarının yaşadığı feodalizmden kapitalizme geçiş aşamasında olan ülkelerdir. Bu ülkeler hiç kuşkusuz, emperyalizmin üretim ilişkileri içine girmeseler, kendi iktisadi evrimlerini, tarihi gelişim çizgisine uygun olarak tamamlayacak ülkelerdir. Ne var ki, emperyalizm bir dünya sistemi olarak ortaya çıktığı andan itibaren, bu ülkelerin kendi iktisadi evrimlerine uygun düşen üretici güçleri ve üretim ilişkileri ile emperyalizmin getirdiği üretim ilişkileri arasında bir 'çatışma' ortaya çıkmıştır. Bu 'çatışma'da üstün gelen ve kendini kabul ettiren, emperyalist-kapitalist üretim ilişkileridir. 'Daha ileri bir üretim ilişkisi, daha geri bir üretim ilişkisini tasfiye eder' genel kuralına uygun olarak emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri ülkenin geri olan üretim ilişkilerine üstün gelerek, ülkedeki üretici güçleri, kendi üretim ilişkilerine göre şekillendirmişlerdir. Üretici güçlerin bu 'şekillenişi'nde şekillenme, tarihi gelişime ve toplumun içinde bulunduğu maddi üretim seviyesine ve de sınıfların hareketine uygun olamadığından, 'çarpık' veya 'dengesiz'dir. Üretici güçlerin evrimini belirleyen (tayin eden, şekillendiren), o ülkenin kendi toplumsal (iç) dinamiği değil, emperyalizmin o ülkeye soktuğu emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin (dış) dinamizmidir. Ve bu ülkelerdeki temel çelişme aslında, bu iki dinamik arasındaki çelişmedir.

Bu konuda Mao Tse-Tung şöyle diyor:

'Üretici güçlerin, pratiğin, ekonomik alt yapının, genellikle ana ve tayin edici rolde belirdikleri doğrudur. Bunu inkar eden, materyalist değildir. Fakat belli şartlar altında, üretim ilişkileri, teori ve üst-yapı gibi yönler, kendilerini baş ve tayin edici rolde meydana koyabilirler. Bunu da kabul etmek gerekir. Üretim ilişkileri değişmeksizin üretici güçler gelişemiyorsa, üretim ilişkilerindeki değişme, baş ve tayin edici rol oynar.' (1)

Bu iki dinamiğin 'çatışma'sı, çelişkinin özdeşliğine uygun olarak, her zaman çatışma biçiminde görülmez. Uyuşma biçiminde de görülür. Bu 'çatışma' ve 'uyuşma', birbirinden ayrı olgular değil, birlikte görülen ve her iki

durumda da görev yapan sınıfların, üretime ve şekillenen toplumsal güçlerine göre ortaya çıkan olgulardır. (Burada sınıfların toplumsal gücü, genel olarak toplumsal harekete uygun düşmesiyle belirlenir. Bu nedenle, gücü belirleyen, niteliktir. Bizim gibi ülkelerde, en güçlü sınıf, proletaryadır.)

Bu iki dinamiğin yönlerini ve unsurlarını tespit etmek ve bu unsurların, o ülkenin somut şartlarındaki biçimlerini yakalamak, kısaca o toplumu kavramak ve gelişmeleri görmek demektir. Bir Marksist-Leninistin görevi de herşeyden önce, bu kavrayışa ulaşmak olmalıdır.

Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelere soktuğu üretim ilişkileri, daha önce de açıkladığımız gibi, tarihi-iktisadi evrime ters düşen ve üretici güçlerin gelişmesini engeller niteliktedir. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin bu niteliği geri-bıraktırılmış ülkelerde yok olmaz, aksine daha çarpıcı bir biçimde ortaya çıkar.

Emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri, rantiye ve parazit niteliğiyle ülke ekonomisi içine girer. Bu ilişkilerin dinamiği, daha fazla değeri ve emeği, sermayenin ve üretimin yoğunlaştığı metropollere götürmek şeklindedir. Bütün ilişkileri, bu hareketi gerçekleştirmek için görev yaparlar. Bütün 'güç'ler, bu temel görevi yerine getirmek için hareket halindedir. Emperyalizmin üretim ilişkileri öz olarak kapitalist bir nitelik taşıdığından, girdiği yerlerde kapitalist üretim ilişkilerinin boy atmasına da neden olur.

Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin girdiği ülkede, eğer feodalizmin bağrından çıkan kapitalist üretim ilişkileri varsa veya üretici güçlerin gelişmesi kapitalizme doğru yönelmişse, o ülkeye giren dış dinamik, kendi iktisadi 'güç'lerini (gerekirse bu güçleri askerileştirerek) ülkenin kapitalist ilişkilerini kendine tabi kılmak yolunda kullanır. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri baskın çıkar ve gelişmekte olan ülkenin kapitalizmi, emperyalizme bağımlı hale gelir. Bu durum aynı zamanda, iç dinamiğin çarpıtılmasıdır da. Zira, emperyalizmin ülkeye girişi olmasa(*), iktisadi evrime uygun olarak gelişen kapitalizm ve onun sınıfı burjuvazi, toplumsal hareketin lokomotifi olacak ve toplumu daha ileri bir topluma kendi iç dinamikleriyle götürecektir. Ülkede gelişen kapitalizm ve burjuvazi, diğer sınıfların, hatta proletaryanın da desteğini alarak, toplumsal dengeyi kuracaktır. Bu durumdaki burju-

Bu tahlil, "soyut" bir tahlildir. Ancak, sorunu 'salt" olarak kafalarda billurlaştırmak için yapılmaktadır. Yoksa, kapitalizmin bir dünya ekonomisi olmasından sonra, emperyalist üretim ilişkilerinden uzak bir ülke bulunabileceğini zannetmek veya böyle bir ülke aramak, Robenson Crusoe'yi aramak gibi bir şeydir.

vazinin ve kapitalist üretim ilişkilerinin yönü ileriye doğru ve ülkenin üretici güçlerini geliştirecek biçimde mevzilenmiştir. Ancak, kapitalizmin bir dünya sistemi olmasından (emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin tüm dünyaya yayılmasından) sonra, böyle bir durumdan söz edilemez. Bu nedenle, hangi ülkede olursa olsun, kapitalizmin bir dünya sistemi olmasından sonra, burjuvazinin toplumsal önderliğinden söz edilemez. Ülkedeki mevcut kapitalist ilişkiler ve burjuvazi, emperyalist-kapitalist ilişkilerle karşılaştıktan ve ona tarihi bir süreç içinde tabi olduktan sonra, ilerici niteliğini yitirmiş ve üretici güçleri engeller bir niteliğe bürünerek, iç dinamiğin hareketine karşı olmaya başlamıştır. (*)

Artık tarihi misyonu elinden kaçıran burjuvazi, bağrından çıktığı feodalizmi ve geri üretim ilişkilerini devrimci bir biçimde tasfiye edemez. Ülkede gelişen emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri feodalizmi tasfiye ediyorsa, bu

(*) Emperyalist sisteme dahil olan bir ükede feodal üretim ilişkilerinin ve kapitalist ilişkilerin emperyalist üretim ilişkileriyle olan, çatışma ve "uyum" şeklinde görülen karşılaşması, tarihi bir süreçte devam eder ve o ülkenin tarihi yapısına uygun olarak şekillenir. İktisadi kökleri olan bu şekillenme, sosyal ve siyasal plana da yansır. Bu yansıma içinde, ülkenin sınıfları da, üretim biçimine ve siyasal etkinliklerine göre, emperyalizmle ittifak veya çatışma içinde görünürler.
Hakim sınıfların üretim tarzına uygun olarak, iktidarda bulunuş şekillerine göre, bu ittifaklar biçimlenir. Ancak, hangi ülke için olursa olsun ve ülkedeki üretim hangi tarzda olursa olsun, hakim sınıflar emperyalizmle sürecin ilk dönemlerinde mutlaka ittifaklar düzeyinde birleşirler.
Bunun da temel nedeni, emperyalizmin geçirdiği evrelerdir. Emperyalizm, bir ülkeye kendi üretim ilişkilerini ilk adımda mutlaka ticaret yoluyla sokar. Bu, ticaretin karakterinden gelir. Ticaret, kapitalist ekonominin dolaşımdaki en başta gelen elemanteridir.
Üretim ilişkilerinin karakteristiklerini bünyelerinde maddeleştiren mallar, dolaşım sürecinde pazarlara ticaret ile girerler. Pazardaki mallar, taşıdıkları üretim ilişkilerinin "güç"lerini de pazara sokmuş olurlar.
Emperyalist üretim ilişkilerinin ticaret ve mal ile olan ilk yaygınlaşması, yerini giderek sermayeye bırakır. Ancak, malların ve ticaretin önemi de ortadan kalkmaz.
Bu süreç içinde, ülkedeki kapitalist sınıflar önce ticaret ve malların "gücü" karşısında giderek ilişkilerindeki rantiye ve parazitlerin esiri olarak "uyum" içine girerlerken, zorunlu ittifaklara da girerler. Aynı şekilde feodaller de, ülkede gelişen kapitalist ilişkilerin hareketinin emperyalizmin ülkeye girmesi ile yön değiştirmesi veya üzerlerindeki baskının kalktığı kendi üretim ilişkilerinin serbest bırakıldığı ölçüde emperyalistlerle ittifak içine girerler.
Emperyalist üretim ilişkileriyle feodal üretim ilişkileri arasındaki tarihi zıtlık, sınıflar planında da yansır ve emperyalizmle feodallerin "uyum"u, ittifaklardan öteye gidemez. Oysa kapitalist sınıflar, üretim ilişkilerindeki ortak karakterden dolayı, sınıfsal olarak önce ittifak sonra bütünleşme sürecini yaşarlar. Bu süreç içinde ülkenin kapitalist sınıfları, emperyalist üretim ilişkilerinin esiri olarak, o üretim ilişkilerini yaygınlaştırmak ve yaşatmak görevini yerine getirdiği oranda, nitelik olarak, emperyalizmle aynılaşır, ortak karaktere bürünürler.

tasfiye, üretim ilişkilerinin kendi rantiye ve parazit ilişkilerine uygunluğu ölçüsünde ve kapitalist ilişkilerin geri üretim ilişkilerini 'zorunlu' çözmesindendir. Ülkenin burjuvazisi 'siyasal zoru'nu, üretici güçlerin gelişmesi yönünde feodaller üzerinde değil, 'mevcut üretim ilişkilerini' yaşatmak üzere kullanmaya yönelir. Artık böyle bir toplumda, toplumsal dengeden söz edilemez. Toplumda hakim olan, dengesizlik (ya da suni denge) ve kaçınılmaz sonuç da, bunalımdır.

Bütün bu tarihi gelişmeler, her ülkenin tarihi gelişimi ve üretici güçlerinin seviyesine göre, belli süreçler içinde biçimlenirler. Ne var ki, hangi biçimlerde oluşursa oluşsun, emperyalizmin III. bunalım döneminde karakteristik olarak geri-bıraktırılmış ülkelerde ortaya çıkan, emperyalizme bağımlı biçimde gelişen ve tasfiye olan feodalizmdir.

Bu durum, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin tüm ülkeyi ve üretici güçlerini kendisine tabi kıldığı anlamına gelir. Ancak, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin o ülkenin kendi üretim ilişkileri halini alması, ülkedeki iç ve dış dinamikler çelişmesinin ve çatışmasının ortadan kalktığı anlamına gelmez. Yeni durum, çatışmada emperyalist 'güç'lerin kesin egemen olması ve giderek uyumun öne çıkması şeklinde bir çözümdür (sentezdir). Ne var ki, bu yeni durumda, çatışmanın or-tadan kalktığı ve yerine uyumun geçtiği şeklindeki bir tahlil, mekanik ve ampirik bir tahlildir. Yeni durumun sentezinde ortaya çıkan, basit bir yer değiştirme değil, aksine, bağıntılı bir biçimleniştir. Çatışma yok olmamış, uyumun (önde olan, hakim olan yan) içinde daha büyük bir dinamiğe yükselmiştir. Çatışma azalmamakta, aksine büyümektedir. Toplumsal hareketi belirleyen dinamikler arası bu çatışma, üretimin gelişme seviyesine uygun olarak toplumda yer alan sınıflararası çelişki ve hareketlerde gizlenmiştir. Emperyalist üretim ilişkileri, hayatiyetini devam ettirmek için her şeyden önce bu sınıfsal çatışmaya tavır almak zorundadırlar. Çünkü ülkenin kendi iç dinamiğinin (iktisadi evriminin) götürücüsü olan sınıfın (proletaryanın) sınıfsal hareketi, çelişmeyi çözecek niteliktedir.

Bugün geri-bıraktırılmış ülkelerde (bizde de olduğu gibi) toplumun kendi iktisadi evriminin kapitalist güçleri, emperyalizmle tam bir uyum içinde emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin yaratıcısı ve geliştiricisi olmuşlardır. İktidardaki oligarşi, emperyalizmin ülkedeki varlık biçimidir. Bu durumda ülkedeki 'çatışma' ve 'uyum' ve buna uygun düşen 'toplumsal denge'yi incelemek gerekmektedir.

Ülkedeki hakim üretim ilişkisi emperyalist-kapitalist olduğundan ve fe-

odal üretim ilişkileri tabi kılınarak tasfiye olunduğundan, üretim kargaşası, kapitalizmin o kendine özgü üretim kargaşasının çok üzerindedir ve nitelik olarak süreklilik arz etmektedir. Üretimdeki bu kargaşayı yaratan, temelde, ülkedeki üretici güçlerin emperyalist üretim ilişkilerine tabi bir biçimde nispi olarak gelişmesidir. Ülkenin iç dinamiği, üretici güçleri, kendi toplumsal çıkarları doğrultusunda geliştirmek için zorlarken, üretici güçlerin sisteme bağlı bir biçimde (metropollere yönelik) düzenlenmesi, hem üretici güçlerin serbest gelişmesini engellemekte, hem de üretimde sürekli bir bunalım yaratacak olan bir kargaşa (üretim anarşisi) doğurmaktadır. Bu durum, ülke ekonomisinin (emperyalizme bağımlı olmasından gelen) emperyalizmin hastalıklarından etkilenmesiyle birlikte, (bağıntılı olarak) ekonomik bunalımın temelini oluşturur. Özetle, o ülkedeki ekonomik bunalımın temelinde, ekonomik dengenin ülke içinde değil, metropollerde tamamlanması yatar. Ekonominin (emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin yönlendirdiği) bu hareketi, ülkenin üretici güçlerinin gelişme hareketiyle çeliştiğinden, engelleyici niteliktedir.

Ancak, emperyalist üretim ilişkilerinin kapitalist karakteri, III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde iktisadi evrim sürecinin kapitalizm olmasıyla 'uyum' gösterir. Bu 'uyum', sadece karakterden gelen bir uyumdur ve sadece karaktere özgü oluşu ve hareket yönlerinin farklı oluşu nedeniyle, özünde 'çatışma'yı barındırır. Bu 'uyum', üretici güçlerin nispi gelişmesinin maddi temelini oluşturur. Ne var ki, gene bu 'uyum', ülkedeki toplumsal dengesizliğin nispi denge durumunu sağlar. Ekonomideki bu göreli denge durumu ise, bu tip ülkelerdeki revizyonizmin ve pasifizmin maddi temelini teşkil eder. Bu durum gene aynı şekilde, oligarşinin, mevcut üretim ilişkilerini 'şekli demokratik ortam' içinde koruyabilmesinin de maddi temelini oluşturur. Ancak, gene 'bu durum'dan, ülkede toplumsal bir dengenin oluştuğu ve 'bu durum'un 'nitelik belirleyicisi' olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Böylesine bir sonuca varmak, revizyonizme ve pasifizme saplanmak olur. Kavranması gereken, 'bu durum'un göreliği ve "şekli uyum"un altında daha büyük bir 'çatışma'yı taşımakta olmasıdır. Bu 'uyum' durumu, tarihi süreçteki yerini, feodalizmin çözülmesine borçludur. Zira, feodalizm çözüldüğü oranda kapitalist ilişkiler yaygınlaşma imkanı bulur ve ülkenin iç dinamiği (iktisadi evrimi) kapitalizme yönelik olduğundan, tarihi süreçte 'uyum' durumunun objektif koşulları ortaya çıkar. Özellikle ülkemizde 'bu durum'un kavranmamış olması, ülkemizde orjinal 'devrim teorileri'ni çeşitlendirmektedir.

Burada kısaca durup, ülkemizdeki iç dinamiğin 'zor' ladığı iktisadi evri-

min hangi aşamada olduğunu kısaca ele alalım. Genel olarak, feodal süreçte olsa bile, iç dinamiğin yönü kapitalizme doğrudur. Bu kaba gerçeği inkâr etmek, tarihi materyalizme ters düşmek olur. Ancak, iktisadi evrimin yönünün kapitalizm olması, devrimden sonra ülke ekonomisinin 'ülke kapitalizmi'ni kurmanın şart olduğu anlamına gelmez. Böylesine bir önerme, ekonomizmin ötesinde, kaba bir evrimcilik olur. İktisadi evrimin dünya çapında ulaşmış olduğu seviye (emperyalizm), iktisadi evrimin tarihi yolunun sosyalizm olduğu ve bu aşamaya geçişin objektif şartlarının var olduğu bir dönemdir. Bu tarihi gidişe ters düşmemek için, devrimini yapan her ülke mutlaka (kendi üretici güçlerinin elverdiği ölçüde) sosyalist üretim ilişkilerini kurmalıdır. Ancak bu durum, ülkede kapitalist üretim ilişkilerinin olmayacağı anlamına da gelmez. Aksine, proletaryanın gelişmesi ve diğer sınıfları yedekleyebilmesi için, ülkedeki kapitalist üretim ilişkileri, sosyalist üretim ilişkilerine tabi bir biçimde, üretici güçlerin sosyalist üretimin tek üretim biçimi olmasına uygun düşecek şekilde güçlenmesine kadar (giderek yok oluş biçiminde) yaşatılmalıdır. Ülkenin kendi iktisadi evriminin kapitalizm yönünde olması ise, devrimin burjuva karakterini simgeler ve devrimin kaçınılmaz olarak demokratik devrim olmasını getirir. Bu anlayış, Marksizm-Leninizmin kesintisiz devrim anlayışıdır.

Ülkemizde feodalizmin hemen hemen tasfiye edilmiş olması, ancak bu tasfiyeye uygun düşen bir nitelikte kapitalizmin gelişmemiş olması, hem yarı-feodal üretim ilişkilerinin kısmen yaşamakta olmasının, hem de sınıfsal olarak feodallerin üst-yapıdaki etkinliklerinin maddi temelini oluşturmaktadır. Bu çözümlemelerden, ülkedeki ekonomik ve siyasi kargaşanın nedeninin, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin devamını sağlayan hareket ile feodal üretim ilişkilerinin (üst-yapısı ve hatta siyasi etkinlikleri de dahil) hareketi arasında çelişme olduğu yanılgısına varılmamalıdır. Böylesine bir yanılgı, temel çelişmeyi gözden kaçırmak olduğu gibi, tekelci burjuvaziye misyon yüklemek olur. Bu görüş, devrim sorunlarında karşımıza tehlikeli (saptırıcı) bir biçimde çıkar.

Bizim gibi ülkelerde gücünü sistemden alan üretim ilişkileri, geri üretim ilişkilerine kendini kabul ettirir ve tabi kılar; ancak bu 'zor'lamak, bir uzlaşmadır ve iktisadi temeldeki bu çelişme mutlaka sosyal ve siyasal plana da yansır. Ülkenin ekonomisi dengesini temelde, sistemde bulmasına karşılık, ülkenin iktisadi evriminin zorlamalarının dengesini üretici güçlerin gelişmesinde bulamaması, buna karşılık dışa bağımlı yapının getirdiği emperyalist-

kapitalist üretim ilişkilerinin zorlaması ile karşılanması, toplumsal dengeyi sunileştirir.

Özetle: Ülkemizde dış dinamiğin (emperyalizmin), ülkenin iç dinamiğini bozması, toplumu dengesizleştirmiş ve kendine uygun düşen bir suni dengeyi oluşturmuştur.

Şimdi de, ülkemizdeki suni dengeyi ve siyasal zoru incelemeye geçelim.

Emperyalizmin III. bunalım döneminde yeni-sömürgeciliğin bütün özelliklerinin yansıdığı ülkemizin tarihi köklerinden gelen orjinalliği, feodal yapının Osmanlı toplumundan gelen özelliğini yansıtması ve geçmişte sömürge durumunda bir ülke olmamasında yatmaktadır. Bu iki özellik, ülkemizin içinde bulunduğu yapının genel karakterini değiştirmez; ancak, yarı-sömürge oluşum sürecini ve biçimlenişindeki özelliği verir. Biz burada, bu özellikten daha çok, geneli ile ilgilendiğimizden, özele fazlaca inmeyeceğiz. Zira ülkemizin geneli kavranmadan, özeli kavranamaz. Özelinden kalkarak açıklama getirenlerin de gerçekten 'orjinal' sonuçlara varmaları da bundandır. Süreç hangi biçimde gerçekleşirse gerçekleşsin ve hangi özellikleri taşırsa taşısın, bugün ülkemizdeki yapı ve içinde bulunduğumuz suni denge, geri-bıraktırılmış ülkelerin karakterini taşır. Toplum, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerince şekillenmektedir. Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkenin ekonomisini önce dünya ekonomisine katması, daha sonra da üretime sızarak onu kontrol altına alması sürecinde, iç dinamik ile gelişmeye çalışan kapitalist unsurlar hızla emperyalizmle uyum içine girmişler ve üretim ilişkileri olarak emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin rayına oturmuşlardır. Bu süreç, üretimin met-ropollere yönelik gelişmesi, üst yapının emperyalizmin üretim ilişkilerine göre düzenlenmesi ve ülke burjuvazisinin (giderek) tekelleşerek (üretim ilişkilerinin kaçınılmaz sonucudur bu) iktidarı ortaklarıyla alması şeklinde somutlaşmıştır. Bu somutlaşmada iktidar, gerek sınıfsal, gerekse yönetim olarak, oligarşik bir nitelik almıştır. (*)

(*) Oligarşi, kelime anlamı itibariyle, küçük bir zümrenin iktidarı anlamına gelir. Ülkemizde de iktidarın yapısının neden oligarşik bir nitelik arz ettiğini her şeyden önce üretimde aramak gerekmektedir. Normal olarak iktisadi evrimini tamamlama yolunda ilerleyen bir toplumda iktidar eğer iktisadi evrime uygun düşen bir iktidar ise ve çekici sınıfın yönlendiriciliğinde ise, böyle bir iktidarın "zümre"leşmesinden değil, aksine kitleselliğinden söz edilir. Bu durum, köleci toplumdan tutun, sosyalist topluma kadar böyledir. Eğer bir toplumda oligarşik iktidardan söz ediliyorsa, oligarşik yapı içersindeki hakim sınıf veya sınıfların aslında toplumdan (kitlelerden) objektif olarak soyutlanmışlığından, tecrit edilmişliğinden söz ediliyor demektir. Bu durum tarihte, Rusya otokrasisi (ki o da bir çeşit oligarşi idi) için, İspanya oligarşisi için geçerli olduğu gibi, bugün metropollerdeki finans-kapital oligarşileri ve geri-bıraktırılmış ülke oligarşileri için de geçerlidir.

Oligarşi, mevcut üretim ilişkilerini devam ettirmek zorunda olduğundan, toplumun genel hareketinin de başını çekemez. Oligarşinin çekişi, genel hareketin yönüne ters düştüğünden, toplumun genel hareketini götürme durumundaki proleter hareketle çelişme içindedir. Proleter hareket, toplumu çekmenin objektif temellerini ve dinamiğini taşır. Bu görevi proletaryaya tarih vermiştir ve bu, proletaryanın tarihi misyonudur.

Emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin, ülkenin iktisadi evrimi ile çatışma ve 'uyum' durumu, sınıfsal plana, oligarşinin başta proletarya olmak üzere, emekçi yığınlarla çatışması, feodallerle 'uyum'lu çatışması, köylülükle 'iktisadi uyum' çerçevesinde 'uyum'u şeklinde yansır. Oligarşinin feodallerle ve köylülükle olan uyumu, ülkedeki nispi demokratik ortamın temelini oluşturur.

Ülkedeki nispi demokratik ortam, feodallerin üst yapısal olarak varlıklarını sürdürmeleri için gerekli bir 'demokratik' ortam olduğu gibi, köylülüğe de o iktisadi 'uyum' için gereklidir.

Tarihi gelişim içinde bu nispi 'demokratik' ortamın yaşatılmasında feodallerin varlıklarını üst yapıda devam ettirme gerekçesi, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin feodal üretim ilişkisi ile çatışmasının artması ve feodallerin tasfiyesi oranında ortadan kalkmaktadır. Ancak, bu durumdan dolayı, nispi demokratik ortamın kaldırılma durumlarında, tekelci burjuvazinin feodallere tavır alışını 'tek başına' ele almak, hele hele 'uyum' için buna başvurduğunu söylemek, son derece büyük hatadır. Böylesine bir hata içinde olmak, bizi oligarşinin yanına savurur. (Ülkemiz devrimci pratiğinde bunları gördük ve görmekteyiz.) Bugün ülkemizde nispi demokratik ortamın yaşamasının temel nedeni, köylülüğün (ve ülkemizde tarihi bir etkinliği olan şehir küçük burjuvazisinin sosyal ve siyasal olarak) iktisadi 'uyum' içinde siyasal olarak yedeklenmesindendir. Bir başka deyişle, ülkemizdeki nispi demokratik ortamın yaşamasının sınıfsal temelinde, köylülüğün ikili tavrı yatar. Köylülüğün bu ikili karakterinin kavranamaması, bizi daima sapmalara sürükler. Ülkemizdeki toplumsal dengesizliğin daha iyi kavranabilmesi için bu konu üzerinde biraz duralım.

Köylülüğün ülkemizdeki ikili karakteri, ülkenin iktisadi evriminin kapita-

Utulmamalıdır ki, oligarşiyi oluşturan sınıflar, kitlelerden tecrit olmayı kesinlikle istemezler, ne var ki, devam ettirmek zorunda oldukları üretim ilişkileri onları kitlelerden tecrit eder. Oligarşi bu tecrit oluşunu siyasal zor ile engellemeye çalışır. Oligarşinin bu çabası, toplum dışı bir üretim ilişkisini (emperyalist) sürdürme gayretleri içinde, toplum dışı oluşunu siyasal zoru ile kapatma gayretidir.

lizme yönelik olmasıyla, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkenin iç dinamiğine ters düşüşünden kaynaklanır. Köylülüğün bu ikili karakterinde, devrimci karakter ağırlıktadır, hakim olan yandır. Köylülüğün, özünde burjuva olmasına karşılık, devrimci bir karakter taşıması ve devrime katılması, devrimimizin de burjuva karakterini simgeler. Köylülüğün aslında burjuva olmasına karşılık, devrimci bir karakter taşıması, onun subjektif niyetinden değil, ülkedeki emperyalizmin yarattığı objektif temelden gelir. Köylülük, 'saf' bir sınıf olmayıp, içinde çeşitli katlara (sınıfsal) ayrılır. Köylülüğün bu ayrışması, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkeye yayılış durumuna ve feodalizmin çözülüşüne göre biçimlenir. Köylülük genel olarak devrime katılacaksa da (elbette ki zengin köylülük dışında, orta köylülük kısmen, küçük ve yoksul köylülük temel), içindeki her bir katmanın da katılış biçimi birbirinden farklı olacaktır.

Köylülük her ne kadar burjuva karakter taşısa da, ülkenin iktisadi evrimi kapitalizme yönelik olsa da, devrimin ve toplumun çekici sınıfı olamaz. Bunun da nedeni, isterse kapitalist bir toplumda olsun, gelişmek isteyen üretici güçleri eline alamayacak, onları elinden tutup geliştiremeyecek olmasındandır. Aksine, üretici güçler geliştikçe, köylülük de yok olmaya doğru gidecektir. Bu durum, köylülüğün gerek devrimde çekici olamamasının, gerekse de devrimden sonra kapitalist ilişkiler yaşatılsa dahi, devrimi engelleyecek bir güç olamamasının objektif temelini oluşturur.

Köylülüğün bu yapısı, onun her dönemde toplumsal denge içinde yedeklenen bir güç olmasını getirir. İsterse feodalizme karşı mücadele içinde olsun, köylülük bu mücadelesini başarıya ulaştırabilmek için ya burjuvazinin, ya da proletaryanın önderliğine ihtiyaç duyar. Avrupa tarihi büyük burjuva devrimi öncesi sayısız köylü isyanları ile dolu olduğu halde, burjuvazinin önderliği olmadan burjuva devrimini gerçekleştirememiştir. Aynı şekilde, Rusya ve Çin'deki sayısız köylü isyanları, proletaryanın önderliği olmadan devrime ulaşamamıştır.

Toplumumuzda da köylülüğün ikili karakteri, onun hem tekelci burjuvaziye hem de proletaryaya yedeklenmesinin temelini oluşturur. Köylülüğün oligarşiye yedeklenmesinin subjektif temelini, mevcut üretim ilişkilerinin kapitalist karakteri, objektif temelini de feodal üretim ilişkilerinin çözülmesi ve üretici güçlerdeki nispi gelişme teşkil eder. Bu 'uyum', köylülüğün oligarşiye siyasal olarak yedeklenmesinin ve nispi demokratik ortamın maddi temelidir. Bu aynı zamanda, sosyal reformizmin de maddi temelidir. Ne var ki, bu

yedeklenme mutlaklaştırılmamalıdır. 'Uyum'un çatışmayı içinde taşıması ve derinleştirmesi kavranamazsa, revizyonizme düşülmüş olur. Ancak, bu 'uyum' durumunu kavramamak da, toplumu ve köylülüğü kavramamak anlamına gelir. 'Uyum'un çatışmayı içinde taşıması bağlantısından hareketle, 'uyum' artsın, çatışma büyüsün mekanik yorumlamasına varılmamalıdır. Bu mantık bizi pasifizme ve teslimiyetçiliğe sürükler. Öne çıkartılması ve sarılınması gereken, köylülüğün devrimciliğidir. Proletaryanın en sadık müttefiki, köylülüktür. Köylülüğün oligarşiye yedeklenişi, talidir. Oysa köylülüğün sınıfsal hareketinde tayin edici hareketi, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine ve özellikle onun 'güç'lerine karşı olan tepkisidir. Köylülük, üretici güçlerin nispi gelişimine yönelerek oligarşiye yedeklenmesinden daha fazla, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine tepki göstererek proletaryaya yönelir.

Sınıfsal olarak oligarşinin hareketine karşılık proletaryanın, köylülüğün ve şehir küçük-burjuvazisinin (genel olarak geniş emekçi yığınlarının) hareketi temelde çatıştığından, mevcut üretim ilişkileri içinde toplumsal dengeden söz edilemez. Söz konusu olan, sürekli bir dengesizliktir. Bu durum, ülkedeki bunalımın sürekliliği demektir.

Ülkede sürekli bir dengesizliğin olması, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin mevcut durumu devam ettirebilmek için 'güç'lerini kullanmasının ve 'denge'yi bu şekilde kurmaya yönelmesinin objektif temelidir.

Ülkedeki üretici güçlerin gelişme seviyesi, dengesini metropollerde bulduğundan, oligarşi, üretim ilişkilerini devam ettirme görevini, siyasal zoru askeri biçimde maddeleştirmenin şartları içinde yerine getirebilir. Bu durum, geri-bıraktırılmış ülkelerin aynı zamanda emperyalizmin zayıf halkaları olmaları da demektir." (2)

İlker yoldaşın şehit düşmeden kaleme aldığı yazısında ortaya konulan bu ilişki ve çelişkiler içersinde bulunan ülkemizde devrim kaçınılmazdır.

Tarihte açık biçimde görüldüğü gibi, hiçbir egemen sınıf kendi sömürü düzenini kendiliğinden tasfiye etmez ve yeni devrimci güçlere iktidarı barışçıl bir biçimde vermez. Egemen sınıflar, her zaman kendilerinin sonsuza kadar yaşayacaklarını zannederler. Bu nedenle de, devrimci güçlere karşı kesin imha politikası izlerler. Bir başka deyişle, onlar kendi düzenlerini sürdürmek ve korumak amacıyla, her koşulda zora, şiddete başvururlar.

Mahir yoldaş **Kesintisiz Devrim II-III** adlı yazısında şöyle yazmakta-

dır:

"Emperyalizmin işgali karşı tarafın zora, şiddete başvurması demektir. Bu ise, silahlı savaşın objektif şartlarının mevcudiyeti demektir."

Emperyalizm ve oligarşinin siyasal zoru, emperyalizme bağımlı bir ülkede kaçınılmaz olarak ortaya çıkan bir zordur. Bu zor, ordusuyla, polisiyle, jandarmasıyla ve her türden mahkemeleri ve cezaevleriyle vardır ve bunlar aracılığıyla sürdürülür. Çünkü onlar, siyasal iktidarı ellerinde tutmaktadır ve siyasal iktidar da devlet demektir. Ve herkesin çok iyi bildiği gibi, devlet, egemen sınıfların baskı aygıtından başka birşey değildir. Her devlet gibi, bu devlet de egemen sınıfların diktatörlüğünün açık ifadesidir. Bu gerçek bizim gibi ülkelerde çok daha açık bir biçimde kendisini ortaya koyar.

Emperyalizme bağımlı ülkemizde yönetimin olgarşik nitelik kazanmasıyla birlikte ortaya çıkan devlet yapısı ise, tümüyle oligarşinin niteliğine ve emperyalizmin çıkarına uygun bir biçimde yapılandırılmıştır. Bizlerin kısaca **oligarşik dikta** olarak tanımladığımız bu biçim, burjuva demokrasisiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan bir yönetim biçimidir. Bu biçimin en tipik özelliği, emperyalizme bağımlı olmanın getirdiği özgünlüğe sahip bir faşist nitelik taşımasıdır. Bu nedenden dolayı, oligarşinin ülkemizdeki yönetim biçimine **sömürge tipi faşizm** diyoruz.

"Emperyalizmin dünya ölçeğinde uygulamak zorunda olduğu zor, ülkede oligarşinin siyasal zoru olarak somutlaşır. Ve emperyalist-kapitalist üretim ilişkileri yaşadığı sürece, bu siyasal zor da varlığını devam ettirecektir. Ve kendisine yönelen her sınıfsal tavra karşı askeri bir biçimde maddeleşecektir. Siyasal zorun askeri biçimde maddeleşmesi, ülkedeki dengesizlik nedeniyle, aslında sürekli bir niteliktir. Emperyalizmin Türkiye'de bulunmasından (gizli işgalinden) dolayı, iktisadi yapıdaki dengesizlik, sosyal ve siyasal plana da yansır. İktisadi planda en rahat bir biçimde mallar üzerinde gözleyebileceğimiz bu durum, sosyal planda, ülkedeki üst yapı kurumlarında ve kültüründe, siyasal planda da siyasal zorda somutlaşır.

Marks, "maddi hayatın üretim tarzı sosyal, siyasal ve genel olarak entellektüel hayat sürecini şartlandırır" der.

Ülkedeki emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerine uygun olarak gelişen üretim, kendi hayat sürecini de şartlandırır. Bu şartlandırma içinde ortaya çıkan çelişkilere ve sınıfların tepkilerine karşı, oligarşinin bir üst belirlen-

me olan siyasal yaşantısını sürdürme şartı, siyasal zorunu kullanması (onu kullanmaya zorunlu kılınması) şeklindedir.

Siyasal zor, oligarşinin elinde ilk şart olarak, oligarşinin siyasal hakimiyetini koruması şeklinde görevini somutlaştırır. Kuşkusuz en önemli araç, devlet aygıtıdır. Devlet bu dönemde, hakim sınıfların karakterine bürünerek, oligarşik devlet niteliğini almıştır. Siyasal zorun bu biçimdeki görevi ona, üretim ilişkileri tarafından verilmiştir. Ve temel görevi, mevcut üretim ilişkilerinin devamını sağlamayı yerine getirmektir. Bu görevin yerine getirilişinde 'zor'un askeri bir biçimde maddeleşmesi ve görünür olması, a) Hakim sınıfların kendi iç çelişkileri yüzünden idare edememeleri, b) Gelişen sınıfsal muhalefetlerin mevcut üretim ilişkilerini tehdit eder bir nitelik almaları, c) Doğrudan doğruya iktidara yönelik bir siyasal alternatifin ortaya çıkması durumlarında olur. Ülkemizde özellikle 12 Mart ertesi uygulamalardan sonra, hakim sınıfların kendi iç çelişkilerinden dolayı yönetimin askerileşmesi beklenemez. Bu nedenle, siyasal zorun askeri bir biçimde kendini göstermesi, mevcut üretim ilişkilerine yönelik muhalefetin görüldüğü yerlerde ve oligarşiye alternatif bir gücün ortaya çıkması zamanlarında olacaktır. Bir başka deyişle, oligarşi emekçi yığınların muhalefetinin topyekün muhalefete dönüşmesine hiçbir zaman izin vermek istemeyecek ve daha mevzi durumlarda iken uygulayacağı zor ile onu sindirerek, kitleleri pasifize etmeye çalışacaktır. Ülkedeki şekli demokratik ortam içinde gündemde olan bu uygulamada oligarşi, gerek nispi demokratik ortamın maddi koşullarını kullanarak yapacağı ideolojik ve politik saptırmalarla, gerekse de gelişen muhalefeti icazetli sosyalistler ve küçük-burjuva demokratlarına kanalize ederek, mevcut üretim ilişkilerine ve iktidara yönelik siyasal bir nitelik almasını engellemeye çalışacaktır. Ne var ki, bu nispi demokratik ortam içinde, ilk bakışta demokratik mevzi ve haklar mücadelesi şeklinde görülen bu demokratik muhalefet dahi, bir süre sonra oligarşinin kaçınılmaz bunalımları gereği, varlığı devam ettirilmemesi gereken bir unsur haline dönüşmektedir. Bu halde oligarşinin siyasal zorunu askeri bir biçimde görüntülemesi, şaşırtıcı olmayacaktır. Böyle bir durumda şaşıranlar ise, yalnızca bütün bu uygulamaları provokasyon olarak gören küçük-burjuva demokratları olacaktır.

Oligarşinin, proletaryanın siyasal özgürlüğünü ortadan kaldırarak ve emekçi yığınların tepkilerini siyasal zoru ile pasifize ederek

yaşantısını devam ettirdiği yönetime, oligarşik yönetim veya sömürge tipi faşizm adı verilir.

Bu yönetim biçimi, metropollerde görülen, ne demokratik ne de faşist yönetimlere benzer. Onlardan gerek biçim, gerekse de muhteva olarak farklıdır. Geri-bıraktırılmış ülkelerin karakterine özgüdür. (*)

Bizim gibi ülkelerde maddi üretimin ve mevcut üretim ilişkilerinin seviyesine uygun olarak ortaya çıkan oligarşik yönetim, proleter devrimci hareketin de karakterini belirler. Bizim gibi geri-bıraktırılmış ülkelerin karakteri, devrimci savaşı, politikleşmiş askeri savaş olarak karakterize eder."

(*) Ülkemizde genel olarak bütün teorik çalışmalar, ya özel durumların içinde boğularak ahkam kesmeler şeklinde, ya da görüntünün yüzeysel tahlilleri üzerinde biçimsel dogmalar şeklinde inşa edildiğinden, oligarşik yönetim de hiçbir zaman doğru dürüst kavranamamıştır. Ortada bir yığın soyut ve biçimsel faşizm tahlilleri dolaşmaktadır. Ülkemiz solunda hakim olan genel değerlendirme (şimdiki halde revizyonizmdir), oligarşinin siyasal zorunu askeri bir biçimde maddeleştirdiği ve şekli demokratik ortamı ortadan kaldırdığı dönemler faşizmdir, şeklindedir. Biçimsel demokratik ortam içinde mevzi olaylar şeklinde görülenler ise, ya faşizm olarak değerlendirilir, ya da "anarşist"lerin, "goşist"lerin, "aşırı"lıkların sonucu olarak izah edilir. Her iki değerlendirmede de söz konusu olan, felsefi bir hata, idealizmdir. Faşizmi, burjuvazinin subjektif ürünü olarak gören anlayış, onun iktisadi ve sosyal köklerini kavrayamamakta, yalnız biçimi görebilmektedir. Bu anlayışın sınıfsal temelini küçük burjuvazi oluşturur. Biçimleri esas alan bu anlayışın da, kanıtlarını benzetmelerde arayacağı ve örneklerini de tarihin farklı zaman ve mekan şartları içinde bulacağı açıktır. Bu yöntem, Marksizmi içi boş dogmalar haline sokmanın ve bayağılaştırmanın yöntemidir. Bu durumda olanlar, somutta, ne yapacağını bilmeyen ve Godot'u bekleyenlerden pek de farklı bir konumda değillerdir. Avrupa'daki faşizmin sınıfları nasıl yedeklediği ve kurumsallaştırdığını kavrayamayan bir görüş, ülkemizdeki sömürge tipi faşizmin içeriğini de kavrayamaz. Avrupa'daki üretimin aşırı sosyalleştirilmesi ve başka ülkelerin değerlerine el konulması şeklinde iktisadi temelini, şovenizm şeklinde ideolojik ve politik temelini güçlü iktidar şeklinde küçük burjuvazinin ve köylülüğün desteğini bulan faşizm ile bizim gibi ülkelerde doğrudan doğruya emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerini siyasal zoru ile sürdürmek üzere ortaya çıkan faşizm arasında içerik olarak fark vardır. Muhtevadaki bu farklılık, elbette ki biçimine de yansır.

Biçimsel olan benzerlikler ise, küçük burjuva demokratlarında ipe sapa gelmez tahlillerle, demokrasi elden gidiyor, serzenişleri yaratmaktan öte bir anlayış yaratmamaktadır.

Hele bu küçük burjuva baylarımız içinde öyle "demokrat" olanlar vardır ki, bunlar proletarya diktatörlüğüne "sosyal faşizm" dahi demektedirler.

SÖMÜRGE TİPİ FAŞİZM

Devlet bir sınıfın diğer sınıf (ya da sınıfların) üzerinde baskı aygıtıdır. Yani, devlet zor uygulayıcısıdır, zorun ta kendisidir. Bu nedenle, sömürge tipi faşizm olgusu devletin, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki, fonksiyonu ve görünümüdür.

"Devlet sınıf karşıtlıklarını frenlemek gereksiniminden doğduğuna, ama aynı zamanda, bu sınıfların çatış-ması ortasında doğduğuna göre, kural olarak en güçlü sınıfın, ekonomik bakımdan egemen olan ve bunun sayesinde politik bakımdan da egemen sınıf durumuna gelen ve böylece ezilen sınıfı boyunduruk altında tutmak ve sömürmek için yeni araçlar kazanan sınıfın devletidir." (3)

Devletin, ekonomik bakımdan egemen olan sınıfın kontrolünde olması ve fonksiyonunun sınıfsal çatışmaların düzeni yıkmaya yönelmesini (ve yıkmasını) engellemek olması en önemli niteliğidir. Devlet bunları nasıl yerine getirebilmektedir? Bu, devletin kurumlarıyla gerçekleşir. Bir başka deyişle, devlet, yürütme- yasama ve yargı organlarıyla, kendini gerekli kılan şartları yönlendirmeye çalışır. Bu, devletin, kendi organlarıyla (kurumlarıyla) siyasal zor uygulaması demektir. Bu, "kamu gücü ve bu gücün yaptırımı" demektir.

"Kamu gücü ve vergileri ödetmek hakkını kullanan memurlar, toplumun organları olarak, toplumun üzerinde yer alırlar." (4)

Bu organlar, salt toplumlardaki kültür ve ideolojinin onlara sağladığı "saygı" ile görev yapmazlar. Bunlar ayrıca yasalarla düzenlenmiş bir yaptırım gücü ile sağlama alınır. Böylece, bir yandan yasalarla güvence altına alınmış olan kamu gücü, diğer yandan bu güvenceyi bozanlara karşı, yine ya-

salara boyun eğilmesini sağlayan kamu organları. İşte, bürokrasi ve militarizm.

"Bizzat silahlı güç halinde örgütlenen halkla artık doğrudan doğruya aynı şey olmayan bir kamu gücü kuruluşu gelir. Bu özel kamu gücü zorunludur; çünkü, sınıflara bölünüşten sonra halkın özerkli silahlı örgütlenmesi olanaksız duruma gelmiştir. Bu kamu gücü, her devlette vardır; yalnızca silahlı adamlardan değil; ayrıca bunun maddi eklerinden, gentilice toplumun bilmediği hapishaneler ve her türlü ceza kurumlarından oluşur." (5)

Kısacası, "devlet, kitlelerin gücünü silahlı ve örgütlü bir azınlığın gücüne bağımlı kılan kurumdur." (Lenin) Bir başka deyişle, devlet, "tüm örgütlenmiş ve sistemli zor aygıtıdır." (6)

Eğer devletin "örgütlenmiş ve sistemli zor"un ta kendisi olduğu unutulursa, ortada devlet diye bir şey kalmaz. Bu aynı za-manda devletin, sınıflı toplumlarda, bir sınıfın diktatörlüğünün simgesi, aygıtı olması demektir. Devlet biçimi (ki, bunu belirleyen zor uygulamasının durumudur) ister demokrasi olsun, ister monarşi, isterse faşizm olsun, her biçimde devlet bir diktatörlük organıdır. Toplumsal dengenin mevcut olduğu koşullarda devlet, kamu gücünü mevcut yasalarla sağlar ve böylece toplumdan bağımsızlaşır. Bu dönemlerde, devlet yani zor uygulayıcısı kitlelerden bağımsızlaşır. Çünkü, hakim sınıfın (ya da sınıfların) siyasal zoru iktisadi evrim yönündedir ve iktisadi evrimi hızlandırmaktadır. Yine bu dönemde, sınıflar arası çelişkiler antagonizma kazanmamış olup, hakim sınıf (ya da sınıflar) kitleleri siyasal olarak yedeklemiştir. Demokratik yönetim olarak da isimlendirilen bu dönemde, devlet zoru, devlet organları ile (kurumlar) yürütülür.

"Fakat her sınıflı toplumda olduğu gibi, üretici güçlerin toplumsal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti çatışmaya başlar, özel mülkiyet ya da mevcut üretim ilişkileri üretici güçlerin gelişimini engellemeye başlar. İşte bu andan itibaren devlet, iktisadi evrimi yönlendirmeye başlar. Bir başka deyişle, devlet gücü mevcut düzeni devam ettirme görevini (ki, asli görevidir bu) üstlenir.

Devletin bu dönemde zor uygulaması, bir yandan yeni ve ek yasaları yaratırken, diğer yandan da zoru askeri biçimde maddeleştirir. Bu da kaçınılmaz olarak devlet biçiminin değişmesine yol açar. Bu anlaşılabilir bir şeydir. Devlet, zorun sistemli ve örgütlenmiş aygıtı olduğuna göre, zor uygulamasında meydana gelen değişim, kaçınılmaz olarak zorun örgütlendirilmesini de-ğiştirecektir. Yani, devlet kurumlarının, yeni koşullara uyması gerekecek-

tir. Artık, eskiden olduğu gibi, geniş halk kitlelerinin üzerinde 'bağımsızlaşan' devlet kurumları mevcut değildir. Yerini, halk kitleleri üzerinde daha sert ve yaygın kurum ve güçlere bırakmıştır. Bu yeni bir otorite kurmak ve bu otoritenin yeni yasa ve kurumlarla güvence altına alınması demektir. (Geçmiş dönemlerdeki yasa ve kurumların sağladığı otorite, sınıf çelişkilerinin gelmiş olduğu seviyede yetersizdir.) Artık, zor, iktisadi evrime karşı çıkar ve bu durumda, birkaç istisna hariç, iktisadi evrim karşısında yenik düşer." (7)

Siyasal zorun (ya da bunun örgütlenmiş ve sistemli hali devletin) iktisadi evrim yönünde olması, onu toplumsallaştırır. (Devletin toplumdan bağımsızlaşması) Kapitalizmin gelişme döneminde burjuvazinin siyasal zoru böyle bir siyasal zordur. Ve tarihi görevini yerine getirirken, yani feodallere karşı uygulanan siyasal zor haklıdır, tarihin gidişine uygundur ve iktisadi evrimin yolunu açmaktadır.

"İktisadi evrimin bu evrelerinde, toplum dengededir. Toplumsal dengeyi sağlayan, iktisadi evrimin götürücüsü olan sınıfın, toplumun diğer sınıflarını peşine takmış olması (siyasal olarak yedeklenmesi) ve siyasal zorun, toplumun bu gidişinden ayrı düşmeyerek toplumu geriye çekmek isteyen sınıfa karşı görevini yerine getirerek iktisadi evrime uygun düşmektedir." (İlker Akman) (8)

Burjuva demokrasisi olarak adlandırdığımız bu dönemde devlet biçimi demokratik devlettir.

Fakat kapitalizmin gelişme dönemi olan bu evrede (serbest rekabetci dönem), toplumsal dengenin olması sınıf çatışmalarının olmadığı ve sınıfın burjuvaziye kesin yedeklendiği anlamına gelmez. Kapitalizmin bağrında çiçek açan sosyalist güçler, yeni bir toplumsal dengeyi oluşturmak için sınıfsal hareketlerini sürdürürler. Bu da, burjuva diktatörlüğünü açığa çıkarır. Bir başka deyişle, devlet biçiminin demokratik olması, onun özünü ortadan kaldırmaz. Öz, burjuvazinin diğer sınıflar üzerinde diktatörlüğüdür.

Yine de bu dönemlerde, yani toplumsal dengenin var olduğu ve hakim sınıfların siyasal zorunun iktisadi evrim yönünde olduğu dönemlerde, diktanın mevcudiyeti, siyasal zorun halk üzerinde askeri biçimde maddeleşmesini getirmez. Siyasal zor, eski üretim ilişkilerini temsil eden sınıf (ya da sınıflar) üzerinde askeri biçimde maddeleşir. (*)

Serbest rekabetçi kapitalizmin emperyalizme dönüşmesiyle birlikte, artık

(*) Bu demek değildir ki, halk kitlelerin hareketleri serbesttir ve askeri biçimde zora maruz kalmaz. Elbette yeni bir toplumsal dengeyi arayan sınıf hareketleri, burjuvazinin açık zoruna maruz kalır. Fakat bu klasik buruva diktatörlüğünün demokratik devletteki uygulamasından öte gitmez. Zaten yeni toplum için objektif şartlar yeterli değildir.

demokratik yönetim ilkesi ortadan kalkar. Siyasal zor (burjuvazinin siyasal zoru) iktisadi evrimi kontrol altına almaya yönelmiştir. Böyle bir toplumda, toplumsal dengeden söz edilemez. O toplum "dengesiz" bir toplumdur.

"Bir toplumda siyasal zor, iktisadi evrimden bağımsızlaşmış ve iktisadi durumu kontrol etmeye yönelmiş ise ve toplum bu şekilde ayakta duruyorsa o toplumdaki denge suni dengedir. Bu bir niteliktir ve bu niteliği izah etmesi bakımından toplumsal dengeyi (dengesiz bir dengedir bu) suni denge olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır." (İlker Akman) (9)

Emperyalist dönemde, hakim sınıfın (ya da sınıfların) giderek zümreleşmesi belirginleşir. Artık, hakim sınıfların en irileşmiş, zümreleşmiş kesimi ekonomik ve politik hayatı kontrole alır. Oligarşi olarak adlandırdığımız bu kesim, tekelleşmenin ve sınıf çelişkilerinin antagonizma kazanmasının bir sonucudur.

"Oligarşinin ortaya çıkışında demek ki, toplumdaki üretici güçlerin mevcut üretim ilişkileri ile çatışmaya başlamış olması gerekir. Bu çatışmanın ekonomik-politik ve sosyal planlarda yansıması sonucunda mevcut egemen sınıf ya da sınıflar arasında bir bütünleşme ve zümreleşme ortaya çıkar. Bir kısım unsurlar ekonomik ve politik olarak tecrit edilirken, ekonomik ve politik egemenlik mevcut sömürücü sınıfların belirli bir kısmının elinde yoğunlaşır. İşte, üretici güçlerin gelişiminin mevcut üretim ilişkileri tarafından engellendiği dönemden itibaren ortaya çıkan ve ekonomik ve politik egemenlik kurarak bu dönemde devlete -ki devletin yapısı kaçınılmaz olarak sınıfsaldır- hakim olan egemen sömürücü sınıf ya da sınıfların irileşmiş kesimine OLİGARŞİ denir. Oligarşi zümreleşmek demektir, merkezileşmek demektir ve devletin bu zümrenin denetimi altına geçmesi demektir. Oligarşinin fonksiyonu da kendini oluşturan sınıf ya da sınıfların sömürü düzenini biraz daha devam ettirmek için toplumdaki patlamaları engellemek ve toplumdaki dengesizliği geçici bir süre için düzenlemektir." (10)

Bir başka deyişle, oligarşi, üretici güçlerin içinde bulunduğu üretim ilişkilerindeki seviyesinin ve çatışmaların doğal sonucudur. Artık iktidar da, gerek sınıfsal gerekse yönetim olarak, bu şartlara uygun bir nitelik almak zorundadır. (Oligarşik yönetim).

"Sanayi devriminden geçmiş emperyalist-kapitalist ülkelerdeki yönetim de, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki yönetim de oligarşik yönetimdir." (11) Fakat metropollerdeki toplumsal dengelerle, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki toplumsal dengeler aynı değildir. Farklılık, ülkedeki üretici güçlerin gelmiş ol-

duğu seviyeye ve (ülkedeki) iktidardaki sınıfın (ya da sınıfların) durumuna ve kitleleri siyasal olarak yedekleme ve yedekleme biçimine göre biçimlenir.

Bir kere, emperyalist-kapitalist ülkelerde, kapitalizm iç dinamikle gelişmiş ve tekelleşme bu gelişimin doğal ve kaçınılmaz sonucu olmuştur. Bunun sonucu olarak oligarşi, finans-kapitalin damgasını taşır. (Finans-Oligarşisi).

İkinci olarak, finans-oligarşisi üretim ilişkilerinin "güç"lerini kullanabilecek durumdadır. Bir başka deyişle, üretici güçlerin iç dinamikle gelişmiş olması, finans-oligarşisine ekonomik "güç" verir. Bu güçler kullanılarak, kitleler siyasal olarak finans-oligarşisine yedeklenir. Bilinen kavramlarla, finans-oligarşisi, toplumdaki üretici güçlerin frenlenmiş haldeki gelişmesinin getirdiği toplumsal üretim artışından (refah) yararlanabilir. Bu metropoller için (uzun dönem açısından) sürekli mevcut bir "güç"dür. Lenin bu gerçeği şöyle belirtiyor:

"... burjuva sofistleri ve sözüm ona sosyal-demokrat oportünistleri, hisselerin demokratlaşmasıyla 'sermayenin de demokratlaşacağını', küçük üretimin öneminin artacağını, rolünün büyüyeceğini umuyorlar, oysa, bu aslında mali (finans) oligarşisinin gücünü artırma yollarından biridir." (12)

Evet, "hisselerin demokratlaşması" finans-oligarşisini güçlendirmenin bir yoludur. Çünkü bir yandan şirket hisseleri, geniş kitlelerin eline geçmesi ile kârdan bir miktar pay almalarını sağlarken; diğer yandan finans-oligarşisine karşı tepkilerini azaltacaktır. Bugün bujuva iktisatçıların ABD'yi "halk kapitalizmi-proletarya kapitalizmi" olarak tanımlamaları bunun en açık örneğidir.

Üçüncü olarak, "geçmiş dönemlerde proletarya ve emekçi kitleler, uzun süren kanlı mücadelelerle demokratik hak ve özgürlüklerine sahip olmuşlardır. Emekçi sınıflar gerek nicelik, gerekse nitelik olarak güçlüdür." (13)

Bunların sonucu olarak, oligarşik yönetim, üretici güçlerle üretim ilişkilerinin çatışmasından dolayı, toplumdaki patlamaları engellemek amacıyla kitleleri siyasal olarak yedeklemekten, onların tepkilerini pasifize etmeye kadar çeşitli yöntemler uygular. Kitleleri siyasal olarak yedekleme ve mevcut tepkileri pasifize etme açık terör uygulaması ile (faşizm) olabileceği gibi, mevcut devlet gücünün kurumlarının (kamu gücü) yaptırımıyla da yapabilmektedir. Fakat, milli krizin mevcut olduğu koşullarda devletin mevcut gücü yetersiz kalacağından, faşizm, finans-oligarşisinin son ve kaçınılmaz tercihidir. Çünkü, bu ülkelerde sınıfsal çelişkiler sosyalist devrim için olgundur. Bu anlaşılabilir bir şeydir. Bu ülkelerde, demokratik devrim tamamlanmış olduğundan, toplumsal hareketin önündeki ilk adım sosyalizmdir. Bu nedenle fi-

nans- oligarşisi, bunu engellemek için son çareyi siyasal zorun askeri biçimde maddeleşmesi ve bunun kurumsallaşmasında bulur. İktisadi evrimin yönü faşizmdir. Dimitrov tüm bunları şöyle ifade eder:

"(Kapitalistler) devlet gücünü ellerinde tutacak son yola demokrasiyi ve kitlelerin siyasal hak ve özgürlüklerini tamamen inkar eden faşizme sığınıyorlar." (14)

"Faşizm, emperyalizm ve sosyal devrim döneminde, kapitalist burjuvazi ve diktatörlüğünün sınıf hakimiyeti sistemidir." (15)

"Faşizm, burjuvazinin sınıf egemenliğinin son aşamasıdır. Bütün burjuva devletleri eninde sonunda ya bir hükümet darbesiyle ya da 'barışçı' bir yolla, ya gaddarca ya da tatlı-sert bir biçimde faşizme geçer; geçiş dönemleri önemli değildir ve belirli bir ülkenin özel şartlarına, sosyal yapısına, politik güçlerine ve sınıflararası dengeye bağlıdır." (16)

"Faşizm, finans kapital gücünün ta kendisidir." (17)

"(Faşizm) Burjuvazinin -burjuva demokrasisinin- belli bir sınıfsal egemenliği içeren devlet biçiminin, bir diğeriyle; açık terörist diktatörlükle değiştirilmesidir." (18)

Sanırız tüm bunlardan sonra, "son aşama" olan ve kaçınılmaz "eninde sonunda" gelen ve burjuvazinin yönetimi olan faşizm anlaşılabilinir.

Bugün ülkemizde, pek çok faşizm tahlilleri yapılmıştır. Aslında biçimsel ve formalizm şeklinde olan bu faşizm tahlilleri, ya biçimsel özellikleri aşırı abartmakta, ya da onun özünü, yani neden son aşama olduğunu unutturmaktadır. Eğer, ülkelerin iktisadi gelişimleri (gelişmeleri) ve bu gelişimin niteliği (dinamizmin niteliği) dikkate alınmazsa, değil günümüzde, geçmiş sınıflı toplumlarda da (köleci-feodal) faşizmden söz etmek mümkündür.

Oportünizmin devlet ve faşizmle ilgili tahlilleri incelenecek olursa bu "dikkatsizlikler" açıkca görülür. Örneğin, oligarşik devlet, demokratik devlet, faşist devlet, vb. Emperyalist dönemde burjuva-demokratik devlet yerini oligarşik devlete bırakmıştır. Oligarşik devlet, demokrasinin finans-kapitale kadar daralması demektir. (Yani, burjuva demokratik yönetiminin emperyalist dönemdeki görünümü oligarşik devlettir.) Burjuvazinin yönetiminin, er ya da geç gideceği yer, son aşama faşizmdir. Öyle ise ülkemizde zaman zaman "faşizm tırmanmaktadır"!

Görünüşte çok kitabi olan bu tesbit, dünya emperyalist zincirini homojen bir nitelik olarak düşündüğünden dogmatizmin tipik ifadesidir. Fakat bugün dünyada kapitalizmin iç dinamikle geliştiği ülkelerle, bu iç dinamiğin çarpı-

rıldığı ülkeler mevcuttur. Bunların yönetimlerinin, III. bunalım döneminde, oligarşik nitelik alması aynı oldukları ve aynı gelişim, uygulama vb. sahip oldukları anlamına gelmez. Ayrıca, her ülkenin önündeki devrim aşaması aynı değildir. Ki, burjuva demokratik devrimin kapitalizmi geliştireceği ve bu anlamda emperyalist sömürüye "geri dönme" olasılığı mevcut olan ülkelerle, tek yolun sosyalizm olduğu ülkeler aynı potaya konamaz.

Üçüncü olarak, faşizm (klâsik faşizm), devrim durumunun mevcut olduğu şartlarda, kitlelerin hareket ve tepkilerinin (ki bunlar devrim durumunun somut belirtileridir.) terörle, yani siyasal zorun askeri biçimde maddeleştirilmesiyle engellendiği dönemin yönetim biçimidir. Fakat kapitalist-emperyalist ülkelerde, gerek kapitalizmin iç dinamikle gelişmesi; gerekse emekci halkın uzun ve kanlı mücadeleler ile demokratik hak ve özgürlükleri elde ettiği ve bunların devlet içinde kurumlar ve yasalarla güvence altına alındığı ülkelerde, bu uygulama, (siyasal zoru askeri biçimde maddeleşmesi) yönetim biçiminin değişmesini gerektirir. Bir başka deyişle, kitlelerin devlet içinde kurumlar ve yasalarla güvence altına aldırdığı (alınan değil, aldırılan) demokratik hak ve özgürlükler kaldırılmadan, mevcut yönetim terör uygulamasına giremez ya da girdiği uygulama kendi devlet gücü ile "geri teper". Bu nedenle, siyasal zorun askeri biçimde maddeleşmesi, bir yandan kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerini güvence altına alan kurumların ve yasaların kaldırılması; diğer yandan kendi uygulamasının "yasallaştırılması" için yeni kurum ve yasaların oluşturulması şarttır. İşte, bunun sonucu olarak, eski devlet biçimi (örgüt ve işleyişi) değiştirilip, yeni uygulamaya (zorun bu uygulamasına) uygun hale getirilmesi söz konusudur. Bu yeni kurumlar, yeni yasalar, yeni fikirler (ideoloji) demektir. Faşizmin kurumlarıyla gelmesi (ki, zorunluluktur) ve yeni devlet biçimi olması bundandır. (Faşizme başvuru nedeni kitlelerin hareketinin artarak düzeni yıkmaya yönelmesidir. Yani, milli kriz ve bunun sonucu ortaya çıkan devrim durumudur.) Faşizmin olduğu yerde, toplumsal dengenin açık terör dışında hiç bir yöntemle sağlanamaması söz konusudur.

Geri-bıraktırılmış ülkelerdeki durum ise temelden farklıdır. Bu farklılık en genelde, ülkenin emperyalizme bağımlı olmasından ileri gelir.

Bir kere, geri-bıraktırılmış ülkelerde, oligarşi yalnız finans-kapitalin damgasını taşımaz. Oligarşi, feodallerin ve toprak burju vazisinin en irileşmiş kesimlerini de içinde barındırır.

İkinci olarak, varolan yerli tekelci burjuvazi, ülkenin iç dina-miğinin ürünü olmayıp, emperyalizmle baştan bütünleşerek doğmuş ve emperyalizmin

yarattığı bir güçtür. Bu anlamda milli niteliği yoktur. Bu yüzdende milli burjuvazinin ve ülkenin iktisadi evriminin doğal sonucu olan, "son aşamadaki devlet biçimi" olan faşizm söz konusu olamaz. Ülkede faşizmden bahsedilebilinirse bu yeni tip, yani sömürge tipi faşizmdir. Bu konu, yani milli tekelci burjuvazinin mevcudiyeti faşizm için nitelik belirleyicidir. Herşeyden önce 'faşizmin devlet biçimi olarak varolabilmesi için, iç dinamiğin ürünü olan, milli tekelci burjuvazinin mevcudiyeti şarttır. Dimitrov, Bulgaristan'ı tahlil ederek, faşizmin oluşmasının kaçınılmazlığını kanıtlarken Bulgar burjuvazisini şöyle tanımlıyor: "Bu ülkelerin (yarı-sömürge ülkeler diyor Dimitrov) burjuvazisi yabancı sermaye ile rekabet edebilmek için, proletaryayı her zaman gaddarca sömürmüş ve köylü kitlelerini soymuştur." Bu ifadeden de anlaşıldığı gibi, yerli burjuvazi, iç dinamikle (iç dinamik sonucu) oluşmuş bir burjuvazidir. Bu anlamda, iktidara yönelik faşizm girişimini besleyecek bir maddi ve iktisadi temeli, ülke içinde mevcuttur. Bizim gibi, emperyalist hegemonya altındaki ülkelerde böyle bir temelin mevcut olmadığı açıktır. (Kapitalizmin emperyalizmin taleplerine uygun (dış dinamikle) geliştirilmiş olması sonucu, yerli tekelci burjuvazinin işlevi emperyalist talepler yönündedir.) (*)

Üçüncü olarak, ülkedeki kapitalizm emperyalist taleplere uygun ve emperyalizmin talep yetersizliğini tatmin için geliştiril-diğinden oligarşi, kitleleri siyasal olarak yedeklemede üretim artışının "güç" lerini (ekonomik) kul-

(*) Kimileri bu tesbitlerimiz karşısında Bulgaristan gibi (Dimitrov yarı-sömürge demektedir) ülkelerinde emperyalist hegemonya altında olduğunu ileri sürerek karşı çıkabilirler. Fakat, yakından bakıldığında, Dimitrov'un tahlil ettiği ülkelerle, geri-bıraktırılmış ülkeler farklıdır. Herşeyden önce, farklı emperyalist sömürü yöntemleri gündemdedir. Dimitrov yarı-sömürge diye tanımladığı Balkanları şöyle tanımlıyor:

"Balkan ülkeleri ve Macaristan, emperyalizmin birer yarı-sömürgesi duru-mundadırlar. Bu ülkeler, emperyalist devletlerin çok gelişmiş kapitalizminin güçlü rekabetiyle karşı karşıya kalan, endüstrisi zayıf tarım ülkesidir... Yabancı pazarlar erişilmesi oldukca güç, iç pazarlar ise, geniş kitlelerin düşük satın alma gücü yüzünden oldukca sınırlıdır. Ellerindeki olanaklar kapitalizmi istikrarlı ve üretimi rasyonal bir hale getirmek için sonderece yetersizdir." Bu şartlar altında, "burjuvazi egemenliğini korumayı, kitlelerin devrimci çıkışını bastırmayı, kapitalist istikrara ve rasyonalliğe ulaşmayı, ancak halk kitlelerinin zararına olacak bir faşist diktatörlükle başarabilir." Bu zayıflığı ve zaafları sonucu bu ülkelerde "faşizm, yukarıdan-aşağıya" devlet örgütünün yardımıyla "gelmiştir".

Görüldüğü gibi, Dimitrov'un yarı-sömürge olarak tanımladığı ülkelerle, günümüzdeki geri-bıraktırılmış ülkeler farklıdır. Bu fark anlaşılmadan Dimitrov'un faşizm tanımlamalarını ülkemize aktarmak dogmatizmin ta kendisidir.

lanamamaktadır. Bunun sonucu olarak, mevcut feodal yapı çözülüp, "üst yapıda feodal ilişkiler muhafaza edilerek (örneğin emeğin feodal sömürüsü sürdürülüp, feodal ideolojiler muhafaza edilirken) alt yapıda kapitalizm egemen unsur haline gelmiştir (Pazar için üretim)." (Kesintisiz Devrim II-III) Böylece devletin yapısı oligarşik nitelik alırken, oligarşinin mevcut yapısını aynen yansıtmaktadır. Oligarşik devlet aygıtı bu ülkelerde, feodal ideoloji ve kurumları; burjuva demokratik kurumları; emperyalist sömürüyü garanti altına alan (alıcı) kurumlardan oluşmaktadır. Bu kurumları ve bunların güvencesi yasaları belirleyen, ülkedeki sürekli milli kriz ve oligarşinin durumudur. Gerek oligarşi içindeki sınıf ve tabakalar arasındaki, gerekse oligarşi ile halk arasındaki çelişkinin gelmiş olduğu seviye, siyasal zorun uygulanışını şartlandırır. Bu ülkelerde siyasal zorun askeri biçimde maddeleşmesi sürekli gündemdedir. Bir başka deyişle, bu ülkelerde siyasal zor, askeri biçimde somutlaştırılması (maddeleşme) koşulları içinde, bu koşullara uygun olarak sürdürülür. Ancak siyasal zorun askeri biçimde maddeleşmesi için mevcut koşulların derinleşmesi yani olgunlaşması gerekir. Bu aynı zamanda yönetimin de askerileşmesi demektir.

"Siyasal zor, oligarşinin elinde ilk şart olarak oligarşinin siyasal hakimiyetini koruması şeklinde görevini somutlaştırır. (oligarşi iç dinamiğin ürünü olmadığı için, siyasal iktidarın elinde olması varlık şartıdır). Kuşkusuz en önemli araç devlet aygıtıdır. Devlet bu dönemde hakim sınıfların karakterine bürünerek oligarşik devlet niteliğini almıştır. Siyasal zorun bu biçimdeki görevi ona üretim ilişkileri tarafından verilmiştir ve temel görevi mevcut üretim ilişkilerinin (buna ülkedeki kapitalizm iç dinamikle gelişmediğinden emperyalist üretim ilişkileri demekteyiz) devamını sağlamayı yerine getirmektir. Bu görevin yerine getirilişinde 'zor'un askeri biçimde maddeleşmesi ve görünür olması: a- Hakim sınıfların kendi iç çelişkilerinden idare edememeleri, b- Gelişen sınıfsal muhalefetin mevcut üretim ilişkilerini tehdit eder nitelik alması, c- Doğrudan doğruya iktidara yönelik siyasal alternatifin ortaya çıkması durumlarında olur." (19)

Ülkemizde özellikle 12 Mart sonrası uygulamalarda oligarşi içindeki çelişkiler sonucu devlet yönetiminde "yönetemezlik" ortaya çıkmıştır ("uyumsuz hükümetler" esprisi). Fakat salt bununla yönetimin askerileşmesi sözkonusu olamaz. Bu nedenle siyasal zor, askeri yönetim olarak, maddeleşemez. Fakat yine bu dönemlerde mevcut üretim ilişkilerine yönelik muhalefetin ve siyasal iktidar alternatifinin ülke çapında olmaması hallerinde yönetim yine

askerileşemez. Ancak muhalefetin görüldüğü ve iktidar alternatifinin "ele geçirildiği" yerde (parçada) siyasal zor askeri biçimde maddeleştirilir. Bütün açısından ise, bu parçadaki uygulama, demagoji, gözdağı unsuru olarak kullanılır. "Bir başka deyişle, oligarşi emekci yığınların muhalefetinin topyekün muhalefete dönüşmesine hiç bir zaman izin vermeyecek ve daha mevzii durumlarda iken uygulayacağı zor ile sindirerek kitleleri pasifize etmeye çalışacaktır."

"Oligarşinin proletaryanın siyasal özgürlüğünü ortadan kaldırarak ve emekci yığınların tepkilerini siyasal zor ile pasifize ederek hayatiyetini devam ettirdiği yönetime oligarşik yönetim ya da sömürge tipi faşizm adı verilir.

Bu yönetim biçimi metropollerde görülen, ne demok-ratik, ne de faşist yönetimlere benzer. Onlardan gerek biçim, gerekse muhteva olarak farklıdır. Geri-bıraktırıl-mış ülkelerin karakterine özgüdür." (20)

Evet, işte, emperyalizmin III. bunalım döneminde geri-bı-raktırılmış ülkelerde siyasal zorun sürdürülüş biçimi ve bunun koşullandırdığı devlet biçimi budur.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, bizim gibi geri-bıraktırılmış ülkelerde, zorun uygulanışı ve buna göre biçimlenen devlet aygıtının temel görevi, emperyalist üretim ilişkilerini korumak ve suni dengeyi devam ettirmektir.

OLİGARŞİNİN "SİYASAL ZORU" EMPERYALİST İŞGALİ YAŞATMAK İÇİNDİR

Mahir Çayan yoldaşın siyasi mücadeleye ışık tutan formülasyonunda önemle üzerinde durulması gereken, siyasal zor ile üretim ilişkileri arasındaki bağıntının somut şartlardaki (emperyalizmin III. bunalım döneminde) biçimlenişini vermiş olmasıdır. "Halk kitlelerinin, özellikle geniş emekçi yığınlarının tepkileri pasifize edilerek, bu tepkilerle oligarşi arasında suni bir denge" kurulmuşsa, burada dengeyi yaratan unsur, siyasal zor olmaktadır. Yani oligarşinin siyasal zoru, yığınların tepkilerini pasifize ederek, mevcut üretim ilişkilerinin devamını sağlayacak "denge" ortamını yaratmaktadır.

"İlkin her siyasal zor, önce toplumsal nitelikte iktisadi bir göreve dayanır ve ... ortak toplumsal görevlerin yöneticilerine daha da yabancı kaldığı ölçüde artar. İkinci olarak, toplumdan bağımsız kılındıktan sonra siyasal zor, iki yönde etkili olabilir; ya normal iktisadi evrim yönünde, bu durumda ikisi arasında bir çatışma yoktur. Ya da zor, iktisadi evrime karşı çıkar ve bu durumda, birkaç istisna dışında, iktisadi evrim karşısında yenik düşer." (21)

Genel olarak geri-bıraktırılmış ülkeler ve özel olarak da ülkemiz toplumu, siyasal zor ile dengesini bulmaktadır. Toplumumuzdaki siyasal zoru ortaya çıkaran, oligarşinin "subjektif" niyeti (keyfiyet durumu) değil, emperyalist-kapitalist üretim ilişkilerinin ülkemiz üretici güçleriyle çelişmesidir. Oligarşinin üstlendiği siyasal zor, üretim ilişkilerinin ona "zorla" uygulattığı bir zordur.

İktisadi evrimin dünya çapında erişmiş olduğu seviye, emperyalizmdir. Ve iktisadi evrimin kendi tarihi gidişiyle çelişme noktasına gelmiş, kendi iç

çelişkisini taşıyan bir seviyededir. Tarihi olarak iktisadi evrimin dünya çapında ulaşmak istediği, çimekte olduğu yolu, sosyalizmdir. Bu anlamdadır ki, emperyalizm sosyalizmin arifesidir.

Siyasal zorun çağımızda iktisadi evrime uygun düşen evrimi ve iktisadi durum karşısında üstlendiği görev, kapitalizmden sosyalizme geçişin tarihidir de.

Her sınıflı toplumda siyasal zor vardır. Bu "zor", üretici güçlerin, gelişirken kendine uygun düşen üretim ilişkileri çerçevesinde, üretici güçleri ellerinde tutanlara verdiği ve görevi olan bir zordur. Bu siyasal zorun görevi, üretici güçlerin gelişmesinin yolunu açmaktır. Üretici güçlerin gelişmesine engel olan, üretici güçlerin eski gelişme durumuna uygun düşen (ama artık eski olan) eski üretim ilişkileri olacağı gibi, üretici güçlerin "eski sahibi" sınıflar da olabilir. Bu durumlarda, siyasal zor, iktisadi evrime uygun düşen ve onun yolunu açan görevini yerine getirir. Bu şekilde iktisadi durum, kendi ilişkilerinin yarattığı siyasal zoru kendi hizmetine sokmuş, onu toplumsallaştırmış olur. Kapitalizmin gelişme döneminde, burjuvazinin siyasal zoru, böyle bir siyasal zordur. Ve tarihi görevini yerine getirirken, feodallere ve köylülere karşı uygulanan siyasal zor haklıdır, tarihin gidişine uygundur ve iktisadi evrimin yolunu açmaktadır.

İktisadi evrimin bu evrelerinde, toplum dengededir. Top-lumsal dengeyi sağlayan, iktisadi evrimin götürücüsü olan sınıfın, toplumun diğer sınıflarını peşine takmış olması (siyasal olarak yedeklemesi) ve siyasal zorun, toplumun bu gidişinden ayrı düşmeyerek, toplumu geriye çekmek isteyen sınıfa karşı görevini yerine getirerek iktisadi evrime uygun düşmesidir. (*)

Toplum, iktisadi evrimin kendisine görev yüklediği sınıfın tarih treninin başını çektiği ölçüde dengesini bulur. Bu toplumda, iktisadi gelişmenin sü-

(*) Kapitalizmin gelişme dönemi olan bu evrede (serbest rekabetçi dönem), toplumsal dengenin olması, sınıf çatışmalarının olmadığı ve sınfın burjuvaziye kesin yedeklendiği anlamına gelmez. Kapitalizmin bağrında çiçek açan sosyalist güçler, yeni bir toplumsal dengeyi oluşturmak için, sınfsal hareketlerini sürdürüler. Ancak maddi üretimin gelişkinlik düzeyi ve burjuvazinin misyonunda gelişmekte olması, yeni bir toplumsal dengeyi oluşturmanın objektif şartlarının yaratmaya elvermez. 1871 Paris Komünü, işçi sınfının objektif şartları elvermediğinden dolayı başarıya ulaşmayan, yeni bir toplum yaratmaya yönelik bir atılımıdır. Objektif şartların yeni bir toplumsal dengeyi oluturmaya elvermemesi, işçi sınıfı hareketinde ütopik ve revizyonist görüşlerin yaygınlık kazanmasının maddi şartlarını yaratmıştır.

rükleyicisi iktisadi evrime (tarih olarak) ters düşen bir sınıf olduğu sürece ve siyasal zor toplumdan bağımsızlaştığı ölçüde (böyle durumlarda siyasal zor kaçınılmaz olarak iktisadi evrime ters düşmektedir) o toplum "dengesiz" bir toplumdur.

Bir toplumda siyasal zor iktisadi evrimden bağımsızlaşmış ve iktisadi durumu kontrol etmeye yönelmiş ise ve toplum bu şekilde ayakta duruyorsa, o toplumdaki denge "suni denge"dir. Bu bir niteliktir ve bu niteliği izah etmesi bakımından, toplumsal dengeyi (dengesiz bir dengedir bu) suni denge olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır.

İktisadi evrimin dünya ölçüsünde ulaştığı seviye, emperyalizmdir demiştik. Şimdi, siyasal zorun, iktisadi evrimin bu seviyesindeki durumuna ve toplumsal dengelere bakalım.

Emperyalist dönemin belirgin özelliği: Üretici güçlerin gel-miş olduğu seviyeye uygun olarak ortaya çıkan üretim ilişkilerinin, üretici güçlerle uzlaşmaz zıtlığa varmasıdır. Bu durumun sınıfsal plana yansıması, artık burjuvazinin tarihi treninin lokomotifi olamaması, aksine, ortaya çıkardığı sınıfın (proletaryanın) götürücü sınıf karakterine sahip olmasıdır. İktisadi evrim artık öyle bir seviyeye gelmiştir ki, gelişmesi için üretici güçlerini başka bir sınıfın, proletaryanın eline vermesi gerekmektedir. Bu durum ise yeni bir siyasal durum, farklı bir sistem demektir ki, adı sosyalizmdir.

Emperyalist dönemde üretici güçlerin ürünü olan üretim ilişkileri, varlıklarını devam ettirmek için üretici güçleri baskı altına almak zorundadırlar. Bir zamanlar burjuvazinin elinde toplumsal bir görevi olan siyasal zor, bu kez yine burjuvazinin elinde mevcut üretim ilişkilerini, üretici güçlere uygun düşen yeni bir biçimde düzenleme görevini yerine getireceği yerde, engelleyici bir nitelik olan üretim ilişkilerini devam ettirme görevini üstlenir. Yani topluma yabancılaşır. Bu ana çelişkinin nedeni, burjuvazinin üretim ilişkilerinin esiri olarak, ileri götürücü lokomotif olma yerine, geriye çekici bir ağırlık, posa olmasından gelir. Mevcut üretim ilişkileri, hizmetine koştuğu siyasal zoru, varlığını ona borçlu olan burjuvazinin elinde tarih tekerini geriye çevirmeye zorlarken, toplumu da yeni bir siyasal zora gebe bırakır. Bu siyasal zor, proletaryanın devrimci zorudur.

Emperyalizmin ortaya çıkardığı üretim ilişkileri (tekeller, bankalar, borsalar, otomasyon ve sibernetik vb.) burjuvaziyi kıskıvrak bağlar, onu daha çok parazit haline sokar. Ama bu rantiye tekelci burjuvazinin üretim ilişkileri, gerek iktisadi hayatta, gerekse topluma verdikleri ile, aslında burjuvazinin

başının belasıdır. Onu, her durumda daha zor durumlara düşürür. Enflasyonuyla, işsizliğiyle, anarşisiyle ona ecel terleri döktürür. Ama bu durumda, tekelci burjuvazinin gayretleri boşunadır. Tekelci burjuvazi, iktisadi yapıyı istediği kadar düzenlemeye (çelişkileri azaltmaya) çalışsın, mevcut üretim ilişkileri karşısında yenik düşer ve onun hizmetine girer. Ve giderek de siyasal zora, onun (üretim iliş-kilerinin) gerektirdiği biçimde, daha çok sarılır. Bu nedenle, siyasal zor iktisadi durumu "kontrol" altına almaya yönelirken, tekelci burjuvazinin iradesiyle değil, üretim ilişkilerinin "zor"laması ile görev yapar. Siyasal zorun topluma yabancılaşması, üretim ilişkilerinin zorlamasıyla olur.

Bu konuda Marks şöyle diyor:

"Varlıklarının toplumsal üretiminde, insanlar, aralarında, zorunlu, kendi iradelerine bağlı olmayan ilişkiler kurarlar; bu üretim ilişkileri, onların maddi üretici güçlerinin belirli bir gelişmesine tekabül eder. Bu üretim ilişkilerinin tümü, toplumun iktisadi yapısını, belirli toplumsal bilinç şekillerine tekabül eden bir hukuki ve siyasal üst yapının üzerinde yükseldiği somut temeli oluşturur." (22)

Emperyalist dönemin siyasal zoru, iktisadi evrime karşı çıktığı içindir ki, onunla çatışma halindedir ve yenilmeye mahkumdur.

Emperyalist dönemin siyasal zoru, her toplumda şu veya bu şekilde biçimlense de, nitelik olarak aynıdır. Biçimsel farklılıkları, ülkelerin kendi iktisadi evrimlerinin seviyesine göre ortaya çıkar. Nitelik olarak aynı olmaları ise, aynı üretim ilişkilerinin (emperyalist üretim ilişkilerinin) gereği olarak ortaya çıkmalarından gelir. Emperyalizmin egemen olduğu her ülkede nitelik olarak aynı olan siyasal zor ise, gene aynı üretim ilişkileri tarafından hizmete sokulur ve gücünü gene aynı ilişkilerden alır. Üretim ilişkileri siyasal zoru kendi hizmetine almış olduğundan, iktisadi "güç"ler giderek daha artan bir biçimde "zor"un somutlaştığı "askeri" plana dönüşürler. Emperyalist ekonominin askerileşmesi, üretim ilişkilerinin bir zorlamasıdır ve siyasal zoru sürdürme zorunluluğundan kaynaklanır. Siyasal zor, askeri mallar üzerinde maddeleşir. Bu konuda Engels şöyle diyor:

"Zor, bugün ordu ve donanma demektir ve her ikisi de, hepimizin zararını çekerek bildiği gibi, tuzluya oturur'." (23)

Günümüzde siyasal zor, uçak demektir, füzeler demektir, tank demektir. Üretim ilişkilerinin dünya çapındaki gelişkinlik ve yaygınlık düzeyi, siyasal zorun maddeleştiği askerileştirmeyi de yaygınlaştırmış, adeta bir erek haline

sokmuştur.

Özellikle emperyalist üretim ilişkilerine ekonomik "güç"lerin yetersiz kaldığı yerlerde, askeri "güç"ler, üretim ilişkilerinin devam ettirilmesinin araçları olmaktadır.

Bugün geri-bıraktırılmış ülkelerde emperyalist üretim ilişkileri, varlıklarını sürdürebilmelerinin şartını, siyasal zorun, "askeri" olarak maddeleşmesinde bulmak zorundadırlar.

Emperyalist sistem içindeki ve emperyalizmin birer halkası haline gelmiş toplumlarda toplumsal denge, o toplumdaki üretici güçlerin gelişme seviyesine göre şekillenir. Metropollerdeki toplumsal dengelerle, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki toplumsal dengeler aynı değildir. Farklılık, ülkelerdeki üretici güçlerin gelişme seviyesine ve buna uygun düşecek biçimde iktidarı elinde tutan sınıf (veya sınıfların) diğerlerini siyasal olarak yedeklemesine göre biçimlenir. İktisadi evrimin dünya çapında ulaştığı seviyeden ve üretici güçlerle üretim ilişkileri arasındaki evrensel çelişkiden dolayı, sisteme bağlı bütün toplumlarda nitelik olarak aynı toplumsal dengesizlik var ise de, bu durum her ülkedeki toplumsal dengenin aynı dengesizlik düzeyinde olduğunu göstermez. Ülkeler arasındaki bu farklılıklar, genel duruma uygun biçimde, ülkelerin özelini belirler. Özel durumlar, emperyalist zincirin hangi halkalarının kırılma durumunda olduğunu ortaya çıkarır. Sis teme bağlı ülkelerdeki somut şartlar (üretim düzeyi, üretici güçler), dünya düzeyindeki üretim ilişkilerine uyumu ve çelişme derecesine ve toplumun içinde bulunduğu iktisadi evrimin (burada iktisadi evrimden kastedilen, o ülkenin üretici güçlerinin seviyesine göre şekillenen kendi iç dinamiğini belirleyen iktisadi yapısıdır) seviyesine göre şekillenir. Elbette ki, üretici güçlerin en fazla geliştiği ve iktisadi evrimin en ileri düzeyde (sosyalizme geçme düzeyinde) olduğu metropol ülkeleriyle geri-bıraktırılmış ülkeler, aynı somut şartlarda olamazlar. Bu noktada ekonomizme varan düz mantık, metropol ülkelerinde toplumsal dengesizliğin daha üst düzeyde ve devrimci durum için somut şartların daha uygun olacağını iddia ederse de, durum böyle değildir. Bunun da nedeni, devrimci durumun, üretim ilişkileri ile üretici güçler arasındaki çelişkinin çatışma durumuna ve iktidardaki sınıfın (ya da sınıfların) diğerlerini yedeğine alıp alınamasına göre belirlenir. Metropollerde üretim ilişkileri, "güç"lerini diğer sınıfların yedeklenmesi yolunda kullanabildikleri halde, bu durum, geri-bıraktırılmış ülkeler için hemen hemen imkansızdır. Bu tip ülkelerde üretici güçlerin gelişme seviyesi buna imkan vermez. Aksine, üretim ilişkileri ve

üretici güçler arasındaki çelişkiyi keskinleştirir. Toplumsal dengedeki dengesizlik düzeyi giderek yükselir. Devrimci durum, çatışmanın maddi şartlarını her an içinde taşır. Bu nedenle, bu tip ülkelerde siyasal zor, mevcut üretim ilişkilerini devam ettirme görevini, devrimci durumun maddi şartlarına karşı, askeri biçimde maddeleşmenin şartları içinde yerine getirebilir. Sorun ülkedeki mevcut "siyasal zorun ekonomik durumu" belirleyemeyeceğini kavrayabilmektir.

SUNİ DENGE
VE MİLLİ KRİZ

DENGE KAVRAMLARI ÜZERİNE

Önce şunu belirtmemiz gerekir ki, denge kavramı mekânik bir kavramdır ve durgunluğu ifade etmesi bakımından Marksizm dışıdır. Gerek doğada, gerekse toplumda, diyalektiğin temel yasasını, hareketin mutlaklığı teşkil eder. Hareket, diyalektiğin ve Marksizmin özünü oluşturur. Marksizmde hedef, toplumsal hareketi ve bu hareketin hangi çelişkilerin ifadesi olduğunu kavramaktır. Bununla beraber, toplumsal hareketin belli aşamalarında, toplumu oluşturan çelişkiler yumağında, çelişkiler ve çelişkilerin karşıt yönleri birbirine karşı hareket halinde iken, belli bir uygunluk içine girerler ki, bu durumlara "denge" durumu diyebiliyoruz. Bir toplumda "denge" durumunun olması, toplumsal dinamiğin yok olması, ya da toplumsal hareketin ortadan kalkması anlamına gelmez. Böylesine bir iddia, materyalizmin inkarı olur. Hangi türden olursa olsun ve ister doğada ister toplumda ele alınsın, hiçbir denge durumu mutlak değildir ve özünde bir dengesizliğin ifadesidir. Zira her denge, bir hareketin düzenlenmiş biçimidir.

Bu konuda Engels'ten yapacağımız birkaç alıntı konuyu aydınlatmaya yeterlidir:

"Denge, hareketten ayrılamaz. Dünyasal cisimlerin hareketinde, hareket dengededir ve denge harekettedir (bağıntılı). Ama tüm özellikle bağıntılı hareket, yani burada her cismin hareketi, hareket halindeki bir cismin üzerinde, bağıntılı hareketsizliğin, dengenin meydana getirilmesi yolundaki çabadır. Cisimlerin bağıntılı bir hareketsizlik içinde bulunması olanağı, dengenin ge-

çici durumları olanağı, madde ve bununla birlikte hayatın farklılaşması için temel koşuldur." (24)

Engels'in burada, doğanın diyalektiğini incelerken yaptığı çözümleme, toplumsal hareketler için de, genel yasası çerçevesinde geçerlidir. Toplum, sınıflardan oluşmaktadır ve toplumdaki her sınıf, üretimin belirlediği üretim ilişkileri içinde hareket halindedir. Toplumdaki her sınıfın hareketi birbirine bağıntılıdır ve bir dengenin oluşması yönünde hareket eder. Toplumdaki her sınıfın hareketi, tüm toplumun canlı organizması içinde toplumun genel hareket dinamiğini oluşturur. Sınıflararası çelişkiler, toplumun genel hareket yasasını çizerler.

"Her bir hareket denge yönünde çaba gösterir, bir bütün olarak hareket, her dengeyi ortadan kaldırır." (25)

Toplumda sınıfların bağıntılı hareketi, üretimin gelişme seviyesine uygun düşecek şekilde dengeler oluştururlar, ancak toplumsal hareketin genel dinamiği, bu dengeleri parçalar ve toplum sürekli olarak yeni dengelere ulaşmak yönünde hareket eder. Toplumun genel hareketini çizerken oluşturduğu denge durumlarına, "barış" dönemleri, ya da evrim dönemleri adı verilir.

Toplumların evriminde, toplumsal denge durumları, sınıflararası çelişmelerin ve sınıflararası hareketlerin, toplumun genel hareket çizgisine uygun düştükleri zaman vardır. Bu durumlarda toplumun genel hareketinin (ki bu hareketi belirleyen üretici güçlerdir) lokomotifi olan sınıfın çekişi (ya da bu sınıfın hareketi) diğer sınıfların o sınıfa (çekici sınıfa) karşı olan hareketlerine (tepkilerine) üstündür. Toplumsal dengelerin oluştuğu bir toplumda, dengeleri oluşturan temel belirleyici, toplumun genel hareketinin (ki buna toplumun iktisadi evriminin hareketi de diyebiliriz), toplumun hakim sınıfının hareketiyle uygunluk göstermesidir. Aksi durumlarda ise, toplumsal dengeden söz etmek yerine, toplumsal dengesizlikten söz etmek daha doğru olacaktır. Ve bu anlamda olarak da bu tür denge durumlarına "suni denge" demek yanlış olmayacaktır. Eğer bir toplumda suni dengenin varlığından söz ediyorsak, o toplumdaki genel hareketin hakim sınıfın hareketiyle temel çelişmesinden öte, antagonizmaya varma durumunun olduğunu da ifade ediyoruz demektir.

Unutulmamalıdır ki, "her denge ancak bağıntılı ve geçicidir." (26)

Suni denge, dengesiz bir toplumda, belli bir süre için denge durumunun oluşturulmasıdır, yani dengesizliğin düzenlenmiş halidir. Konunun kavranılması için en önemli husus budur. Her denge durumu gibi, suni denge de geçici ve görelidir. Eğer bir toplumda genel bir denge mevcut ise, orada suni

dengeden söz edilemez. Böyle bir toplumda oluşan genel denge, içsel gelişmeler sonucu oluşmuştur ve bu denge yapay (suni) değil, toplumsal gelişmenin ürünüdür. Kapitalizmin iç dinamikle geliştiği ülkelerdeki toplumsal dengeler bu niteliktedir. III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerdeki toplumsal yapı (ekonomik, toplumsal ve politik planda) dengesizdir. Bu dengesizlik, sürekli milli krizin mevcudiyetiyle ifadesini bulur. Bu nedenle milli kriz ile suni denge birbirine bağlı iki olgudur, birincisi olmadan ikincisi olamaz. Bu yüzden öncelikle ülkede milli krizin var olup olmadığına bakmak gerekir. Acaba ülkemizde, iddia ettiğimiz gibi, sürekli bir milli kriz -tam anlamıyla olgun olmasa da- mevcut mudur?

Bilindiği gibi milli kriz, Marksist-Leninist literatürde devrim durumunun saptanmasında ve gelişmesinde kullanılan bir kavram, bir ölçüttür. Lenin'in formüle ettiği bu kriz silahlı ayaklanma koşullarının ve anının (momentin) saptanmasında temel ölçüttür. Eğer bir ülkede milli bir kriz varsa, bu ülkede halk kitlelerinin politik iktidarı ele geçirmeleri için silahlı bir harekete girişmenin nesnel koşulları mevcuttur. Aksi halde silahlı eyleme (aksiyon) girişmek -ki bu ayaklanma biçiminde olabilir- aptallıktan öte, cinayettir. (Marksist-Leninistlerin insan yaşamına verdikleri değer, bu saptamayla iyice açığa çıkar.) Cinayettir, çünkü silahlı bir mücadelede, savaşta zafer ve yenilgi kesindir. Ve yenilen taraf pekçok elemanını yitireceğinden, uzun süre mücadeleyi sürdürecek gücü bulamaz. Bu nedenle silahlı bir harekete girişecek sınıf, bunun tüm sonuçlarına katlanabilecek durumda olması gerekir. Düşmanına durmaksızın saldırmak, onu silahtan arındırmak için, sürekli taarruz etmek, böyle bir eylemin temel yasasıdır. Engels, "Günümüzde ayaklanma, savaş türünden bir sanattır ve kendine aldırmayan partinin yıkılmasına yol açan belirli davranış kurallarına bağlıdır... Oynadığınız oyunun sonuçlarını göğüslemeye tamamen hazır olmadan, asla ayaklanmaya kalkışmayınız. Ayaklanma, değeri hergün değişen son derece belirsiz niceliklerle yapılan bir çeşit hesaptır; karşınızdaki kuvvetler her türlü örgütlenme, disiplin ve otorite alışkanlığı avantajına sahip olacaklardır; onlara karşı güçlü vuruşlar yapmadığınız sürece, yenilecek ve yok edileceksinizdir. İkinci olarak, bir kez ayaklanma yolunu tuttun mu, son derece kararlı davranacaksın ve saldıran taraf olacaksın. Savunma her türlü silahlı ayaklanmanın ölümü demektir; böylesi, daha düşmanla boy ölçüşmeden savaşı kaybetmek demektir" derken, silahlı aksiyonun niteliğini açıkça belirtmektedir.

Bir devrim olabilmesi için, bir devrim durumu olması şarttır. Ve sorun,

bu devrim durumunun varlığını ve boyutunu saptamaktır. Oyleyse bir devrim durumunun belirtileri nelerdir?

"1) Egemen sınıfların egemenliklerini eskisi gibi sürdürmelerinin olanaksızlığı; 'üsttekiler'in şu ya da bu buhranın içine düşmesi, yani egemen sınıf politikasında bir ayrılık meydana gelmesi, ki bu ezilen sınıfların memnuniyetsizliklerini dışa vurmalarına fırsat veren ve isyan etmelerine yol açan bir buhrandır. 'Alttakiler'in artık eskisi gibi yönetilmek istememeleri genellikle bir devrim için yeterli değildir, ayrıca 'üsttekiler'in de artık eskisi gibi yönetemez durumda olmaları gerekir;

2) Ezilen sınıfların sıkıntı ve yoksulluklarının en üst boyuta ulaşması;

3) Bir barış zamanında sömürülmelerine sessizce katlanan, fakat ortalık karıştığında, hem buhranın bütün hal ve şartları yüzünden, hem de bizzat 'üsttekiler' tarafından kendiliğinden tarihi eyleme itilen kitlelerin faaliyetlerinin de önemli ölçüde artması." (27)

Ama yine de, devrim durumunun mevcudiyeti bir devrime yol açmaz.

"Yukarda sözü edilen nesnel koşullara, öznel koşullar da katılırsa, yani devrimci sınıfın, bir buhran döneminde bile kesinkes yıkılmayan bir iktidarı devirecek kadar güçlü bir devrimci kitle eylemleri meydana getirme yeteneği de eklenirse, işte o zaman devrim olur."(28)

Lenin, **"Sol Komünizm: Bir Çocukluk Hastalığı"** adlı yapıtında devrim durumunu şöyle tanımlar:

"Devrim durumunda olunması için, hem egemen sınıfların buhranı, hem de tamamıyla milli nitelikte bir buhranın var olması şarttır. Sömürülen ve ezilen kitlelerin eskisi gibi yaşamaya devam etmelerinin olanaksızlığını anlamaları ve değişiklik istemeleri devrim için yeterli değildir; devrim için, sömürenlerin artık eskisi gibi yaşamalarının ve yönetmelerinin olanaksız olması da gerekir. Bu gerçek başka bir deyişle şöyle ifade edilebilir: Ezenler gibi, ezilenleri de etkileyen tamamen milli bir kriz olmaksızın devrim olanaksızdır."

Tüm bu tanımlamaları Mahir Çayan yoldaş şöyle özetlemektedir:

"Bir ülkede devrimin objektif koşullarının olabilmesi için, kapitalizmin dünya çapındaki genel bunalımından başka, o ülkenin kendi milli bunalımını yaşaması gerekmektedir. Leninist ayrıma göre devrim aşamasında olunabilinmesi için: a) İşçi sınıfının bilinç ve örgütlenme seviyesinin yeterli olması gerekir (devrimin subjektif şartlarının olgun olması gerekir); b) Ezeni de, ezileni de etkileyen milli bunalımın olması şarttır. Bu milli bunalım, kapita-

lizmin genel bunalımının çelişkilerinin o ülkeye keskin biçimde yansımasından başka birşey değildir." (29)

İşte devrim durumunun temelini oluşturan bu milli krizin, bir ülkede var olup olmadığının, eğer varsa düzeyinin ne olduğunun belirlenmesi devrimci öncünün eylemi için büyük öneme sahiptir. Çünkü milli kriz, "ezilen sınıfların memnuniyetsizliklerini dışa vurmalarına fırsat veren ve isyan etmelerine yol açan" bir durum yaratır.

Milli kriz, bir ülkede, ezeni de ezileni de etkileyen ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalımların derinleşerek tek bir bunalım halini almasıdır. Bu nedenle tek başına bir ekonomik bunalımın (aşırı-üretim bunalımı gibi) varlığı milli kriz için yeterli değildir. Aynı biçimde, tek başına bir toplumsal ya da siyasal bunalım milli kriz olarak değerlendirilemez. Örneğin, 19. yüzyıl sonlarında, Fransa'da Dreyfus davasıyla başlayan bunalım ya da 1968'de başta Fransa olmak üzere Batı-Avrupa'daki öğrenci hareketlerinin yarattığı bunalım, bir toplumsal bunalım olmakla birlikte milli kriz değildir. Yine, meydana gelen hükümet bunalımları siyasal bunalım olarak, tek başına milli kriz yaratmazlar. Eğer bu üç bunalım aynı anda görülürse, işte o zaman ülkede milli bir kriz var demektir ve devrim aşamasına girilmiştir.

Bizim gibi ülkelerde kapitalizm iç dinamikle gelişmediği için çarpıktır. Bu, ülke ekonomisinin sürekli ve yapısal bir bunalım içinde olmasına yol açar. Ancak bizim gibi ülkelerdeki ekonomik bunalım, kapitalizmin irsi hastalığı olan ve belli aralıklarla yinelenen aşırı-üretim buhranından farklıdır. Yeni-sömürgeciliğin oluşturduğu ekonomik yapı, çarpık bir sanayileşme (dışa bağımlı bir sanayi) ve geri bir tarımsal üretim olarak kendini açığa vurur. Sanayi, baştan emperyalizm tarafından, kendi taleplerine uygun olarak geliştirilmiştir ve bu nedenle tekelci nitelikte bir yapılanmaya sahiptir. Tekelcilik ise, bilindiği gibi arzın sınırlandırılması olarak kendini dışa vurur ve eksik kapasite kullanımı ile artan oranda işsizlik demektir. Öte yandan, bu çarpık sanayi, yeniden üretimi gerçekleştirebilmek için, ithal edilmesi gereken ve sürekli miktarı artan aramallarına gereksinmesi vardır. Bu ara malları olmaksızın üretimin sürdürülmesi olanaksızdır (yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ürünü olan sanayinin temel açmazı). Tümüyle ülke içi tüketime yönelik olan bu sanayi (hafif ve orta sanayi), artan ithalat için artan oranda dövize gereksinmesi vardır. Bu döviz ise, ucuz hammadde ve tarım ürünleri dış satımıyla, yurt-dışına gönderilmiş emek-gücüyle ve artan dış borçlanmayla temin edilir. Bunlar uzun dönemde döviz talebini karşılayamaz. Ülke sürekli bir dış ödemeler dengesi açığı içindedir. Sık sık bu açığı kapatmak için, devlet ekonomiye müdahale etmek durumundadır. Bu

da büyük devalüasyonlara neden olur. Örneğin 1950 yılında 2,82 TL olan 1 dolar, 1957'de 3,96'ya çıkmıştır. 1958'de % 320'lik bir devalüasyonla 9 TL olmuştur. 1970 yılında 1 dolar 15,15 TL iken, 1976'da 16,83; 1977'de 19,63; 1978'de 25,50; 1979'da 47,80; 1980'de 71,40; 1981'de 125,25; 1982'de 184,90; 1983'te 219,35 TL olmuştur. 1986'da 1 dolar 690,75 TL'ye çıkmıştır.

Görüldüğü gibi, 1950 yılından 1987'ye kadar bir devalüasyonlar zinciri yaşanmıştır. Bazı yıllarda, 1950-57, 1959-70, 1970-76 arasında önemli devalüasyonlar olmamış olması, durumun sürekli olmadığını göstermez. Bu yıllarda, devletin sübvansiyonlarıyla döviz fiyatları sabit tutulmaya çalışılmıştır. Oysa aynı dönemde, "serbest döviz piyasası" denilen Tahtakale'de oluşan döviz fiyatları sürekli artış göstermiştir. Bu artış belli bir düzeye geldiğinde, devlet zorunlu olarak TL'yi devalüe etmektedir. Örneğin, 1950-57 arasında, devletin ihracata uyguladığı döviz fiyatları, 1953'de 4,20; 1954'de 5,60; 1955'de 4,90; 1956'da 5,18 TL, 1 dolar şeklindedir. Oysa, 1958 devalüasyonundan önce resmi döviz kuru, 1 dolar 5,96 TL'dir.

Ülkemizde ekonomik bunalımın sürekliliğini gösteren diğer bir olgu da enflasyondur. 1970'e kadar enflasyon oranı, genellikle % 10 civarında sürmüş ve 1970 sonrasında devletin ekonomiye müdahalesine rağmen sürekli yükselerek 1980'de % 107 gibi büyük bir orana varmıştır. Bu oran 1986 sonu itibariyle % 37 civarındadır ve 1970 öncesine göre 3-4 misli fazladır.

Ekonominin içinde bulunduğu bunalım ve dengesizliğin en çarpıcı göstergelerinden biri de dış ticaret dengesidir. Dengenin sürekli ülke aleyhine olduğunu herkes bilmektedir. Ve yine dış borçların sürekli artışı ekonomik bunalımın diğer bir görüngüsüdür. Yıllar itibarı ile ülkenin dış ticaret açığı, dış borç toplamı ve dış borçların Gayri Safi Milli Hasıla'ya oranı şöyledir:

	Dış Ticaret Açığı (Mil. Dol.)	Dış Borçlar (Mil. Dol.)	G.S.M.H. (Mil. Dol.)	Dış Borç/ G.S.M.H.
1963	319	830	7.300	% 11,3
1972	635	2.519	16.839	% 14,9
1975	3.337	3.800	35.019	% 10,8
1977	4.043	4.800	44.330	% 10,8
1980	4.999	15.173	56.351	% 26,9
1982	3.097	16.183	47.168	% 34,3
1985	2.975	23.000	28.666	% 80,2

Görüldüğü gibi, dış ticaret açığı sürekli büyümüştür. 1980 sonrasında meydana gelen azalma ise, tümüyle ülkede "ihracat seferberliği" adı altında, satıla-

bilir her malın ihracatıyla meydana gelmiştir. Ama aynı dönemde dış borçlar olağanüstü artış göstermiş ve gayri safi milli hasılanın % 80,2'sine ulaşmıştır. Bu aynı yılki devlet bütçesinden % 71 daha fazladır. Bunun anlamı ise, ülke nüfusunun % 80'inin, bir yıl boyunca ürettikleri tüm mal ve hizmetleri, hiçbir biçimde tüketmeyerek yaşayabildikleri takdirde ancak dış borçların ödenebileceği demektir. Bir insanın, açlık karşısında ortalama yaşam süresinin 50-60 gün olduğu düşünülecek olursa, dış borcun anlamı ortaya çıkar.

Sanıyoruz tüm bunlardan sonra ülkemizde sürekli ve yapısal bir ekonomik bunalımın mevcudiyeti için daha fazla söz söy lemeye gerek yoktur. Diğer bunalımlara geçmeden şunu da belirtelim: Ülkemizdeki ekonomik bunalım sürekli mevcut olmasına rağmen, her dönemde aynı şiddette değildir. Kimi zaman derinleşmekte, kimi zaman göreli bir düzelme olmaktadır. Ancak hiçbir zaman ortadan kalkmamaktadır.

Milli krizi oluşturan toplumsal ve siyasal bunalımlara gelince. Herşeyden önce bu bunalımların temelinde ekonomik bunalımın yattığını belirtelim. Ancak bu, bire bir ilişki değildir. Yine de ülkemizde sürekli ekonomik bunalım mevcut olduğundan, görece özerk toplumsal ve siyasal bunalımlar, sadece milli krizin derinleşmesi bağlamında ele alınabilir. Ülkedeki toplumsal bunalımın temel unsuru, ekonomik bunalımın ürünü olan işsizliktir. Ülke nüfusu açısından, yaklaşık % 20'ye yakın bir nüfus işsizliğin doğrudan sonuçlarıyla yüzyüzedir. Böyle bir ortamda dengeli bir toplumsal yapıdan söz etmek mümkün değildir. Toplumsal bunalımın görüngülerini, günlük hayatın içinde her an bulmak mümkündür. Toplumun kadınerkek ilişkisinde, aile ve mahalle yaşantısında, bunalımın ürünleri hergün üretilmektedir. Kırdan kente göçlerle dağılan aileler, gecekondulardaki sefaletin yarattığı lümpenlik, suç oranları ve nitelikleri, açık ya da gizli kadın ticareti, boşanmalar, ekonomik nedenlerle yapılan akraba evlilikleri ve sakat doğan çocukların sorunları, yetersiz sağlık hizmetlerinin getirdiği hastalıklar, yaşlılık nedeniyle ortaya çıkan ebeveyn-çocuk ilişkilerindeki bozulmalar vb. İşte ülkedeki toplumsal bunalımın ifadeleri bunlardır.(*)

Siyasal bunalım ise, ülkemiz solundaki kavram keşmekeşi içinde ve pasi-

(*) Şüphesiz ülkemizde, hemen herkes, günlük yaşantısında karşılaştığı olaylar ve yaşadığı sorunlarla, toplumsal bunalımın varlığını ve boyutunu bilmektedir.
Ama genellikle günlük yaşantının kanıksanması, günlük maişet derdi ve bunların yarattığı alışkanlıkla, bu olgular pek az önemsenir. Bu alanda yapılan incelemeler, akademik düzeyde sosyolojik araştırmalar olarak kalmaktadır. Devrimi propaganda açısından büyük önem taşımasına rağmen, toplumsal bunalımın görüngüleri ülkemiz solunda, ya hiç önemsenmemiş yada salt soyut ajitasyon için kullanılmıştır. Silahlı propagandayı temel alan örgüt, bu olguları geniş biçimde ele alıp, işlemelidir.

fizm nedeniyle doğru dürüst değerlendirilememiş bir olgudur. Kimi zaman bir hükümet kuruluşunda, kimi zaman bir gensoruyla başlayan tartışmalar, çekişmeler ve pazarlıklarda, egemen sınıfların kendi bunalımlarını görmek mümkündür. Oligarşinin iç çelişkilerinin ürünü olan hükümet bunalımlarının sıklığı, siyasal bunalımın sürekliliğini gösteren bir olgudur, ama tek olgu değildir. Bunun dışında oligarşik devlet aygıtının işleyişinde ve kitlelerle ilişkisinde siyasal bunalımın ifadelerini bulmak mümkündür. Egemen sınıfların yönetemezliklerinin dışa vurumu olan bu olgular siyasal bunalımın asıl içeriğini oluşturur. Oligarşinin yönetemezliğinin birer ifadesi olan 27 Mayıs, 12 Mart ve 12 Eylül askeri darbeleri bunalımın şiddetini göstermektedir. Bu darbeler siyasal bunalımın varlığı kadar, bozulan ya da bozulmaya yönelen suni dengenin pekiştirilmesi girişimleridir de. Yine sık sık duyulan anayasa şikayetleri, değişiklik talepleri, siyasal bunalımın sürekliliğinin göstergeleridir. Devrimci mücadeleye karşı geliştirilen yöntemler, demokratik kitle örgütlerine ve sendikalara yapılan baskılar, engellemeler siyasal bunalımın ürünleridir. Diyebiliriz ki, siyasal bunalım, siyasal ilişkilerde, partilerde, parlamentoda, anayasa değişikliklerinde, politik uygulamalarda, askeri darbelerde vb. toplumun en çok gördüğü ve izlediği bir bunalım olarak mevcuttur.

İşte bu nedenlerle diyoruz ki, ülkemizde, ekonomik, top-lumsal ve siyasal alanlarda sürekli bir bunalım mevcuttur. Milli kriz olarak, bu bunalım tam anlamıyla olgun değildir. Olgunlaşması için yapay (suni) engeller kaldırılmalıdır ve bu da devrimcilerin görevidir.

"Emperyalist hegemonya toplumun kendi iç dinamiği ile gelişmesine engel olduğu için ülke alt-yapı ilişkilerinden üst-yapısına kadar, milli bir kriz içindedir.

Bu milli kriz, tam anlamı ile olgun değildir. Ancak şu veya bu ölçüde vardır. Var olan bu krizin derinleştirilip olgunlaştırılması, tamamen o ülke devrimcilerine bağlıdır.

Özetle söylersek, emperyalist hegemonya altındaki bütün geri-bıraktırılmış ülkelerde milli kriz, tam anlamıyla olgunlaşmış olmasa bile mevcuttur. Bu ise devrim durumunun sürekli olarak var olması, evrim ve devrim aşamalarının iç içe girmesi, bir başka deyişle, silahlı eylemin objektif şartlarının mevcudiyeti demektir." (30)

Milli krizin mevcudiyeti, halk kitlelerinin düzene karşı memnuniyetsizliklerini dışa vurmaları için uygun koşullar yaratır, onların tepkilerini açık olarak, isyanlar şeklinde göstermelerine neden olur. Ancak III. bunalım

döneminde emperyalizm bu durumu engellemek için değişik yöntemler kullanmaktadır. İşgalini gizleyen emperyalizm, bu yolla halk kitlelerinin anti-emperyalist ve millici tepkilerini pasifize etme yoluna gitmiştir. Diğer taraftan güçlü merkezi otoriteler oluşturarak, halk kitlelerinin tepkilerini pasifize etmeye yönelmiştir. Milli krizin mevcudiyeti, emperyalizm ve oligarşinin karşı hareketinin maddi temelini oluşturur ve içeriğini belirler. Bu karşı hareketin amacı, milli krizin olgunlaşmasını engellemek ve kitlelerin tepkilerinin dışa vurumunu önlemektir. Bu da devletin biçimini ve uygulamasını belirler.

"Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik yönetim, rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yönetimi ile ülkeyi yönetebilmektedirler. Buna **sömürge tipi faşizm** de diyebiliriz. Bu yönetim, ya klâsik burjuva demokrasisi ile uzaktan yakından ilişkisi olmayan 'temsili demokrasi' ile icra edilir (Gizli faşizm) ya da sandıksal demokrasiye itibar edilmeden açıkça icra edilir. Ancak açık icrası sürekli değildir. Genellikle, ipin ucunu kaçırdığı zaman başvurduğu bir yöntemdir." (Mahir Çayan) (31)

Oligarşik yönetimin tek amacının doğrudan devrimci mücadeleyi ezmek ve yok etmek olduğu sanılmamalıdır. Oligarşik yönetim, fiili ve aktif devrimci güçleri ve onun mücadelesini etkisizleştirmeye, yok etmeye yöneldiği kadar, devrimin potansiyel güçlerinin gelişmesini ve aktifleşmesini engellemeye yönelik uygulamalara girişir. Devlet aygıtının temel faaliyeti bu iki güce yöneliktir. Birinci amaç, devrimci örgütleri yok etmeyi kapsarken, ikincisi suni dengenin korunması olarak belirginleşir, yani kitlelerin düzene karşı tepkilerinin açık hale gelmesinin engellenmesi amaçlanır. Birinci amacın gerçekleşmesi ikinci amaca ulaşmayı kolaylaştırır ve güvenceye alır; ikinci amaca ulaşılması birinci amacın gerçekleşmesini çabuklaştırır. Ancak her iki amaç için kullanılan temel araç aynıdır: **Siyasal zor.**

Sürekli milli krizin mevcudiyeti, halk kitlelerinin düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin açığa çıkmasına olanak tanır ve isyanlarına neden olur. İşte bu koşullarda, kitlelerin mem-nuniyetsizlik ve genellikle bilinçsiz tepkileri, siyasal zor ile pasifize edilerek, bu tepkilerle oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur. Halk kitlelerinin düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin eyleme dönüşmesi (nesnel koşulları milli kriz nedeniyle vardır) suni denge nedeniyle olamamaktadır. Bu da doğrudan siyasal zor aracıyla sağlanır.

Oligarşinin (ve içsel olgu olduğu için aynı zamanda emperyalizmin) siyasal zoru, kendi siyasal iktidarını ve düzenini korumak amacıyla uyguladığı zordur. Bu zor, doğrudan devlet aygıtının niteliği ile bütünleşir. Bilindiği gibi devlet, egemen sınıfların baskı (zor) aygıtıdır. Siyasal bir kurum olarak devletin uyguladığı zor, Engels'in deyişiyle, "ordu ve donanma demektir".

Bizim gibi ülkelerde siyasal zor, burjuva demokratik yasallık çerçevesiyle sınırlanmış değildir. Genel olarak anayasalarda ifadesini bulan yasal çerçeve, burjuva demokrasisi olarak ortaya çıkar. Ama bu çerçeveyi ilk kıran, kendi yasallığını ayaklar altına alan, her zaman burjuvazi olmuştur. Demokratik yönetim, burjuva iktidarının temellerini sarsmaya hizmet eder hale geldiği her yerde, burjuvazi tarafından yıkılmıştır. Faşist iktidarlar bunun en açık örneğidir. Marks 1848 Fransız Anayasası'nı irdelerken, demokratik yönetimin halk kitleleri yönünden anlamını şöyle belirtir:

"Bu anayasanın kapsamı en geniş çelişkisi şudur: Anayasa, tutsaklığını sürekli kıldığı sınıflar olan proletarya, köylüler ve küçük-burjuvaziyi, genel oy aracılığıyla siyasal güce sahip kılıyor. Ve eski toplumsal gücünü onayladığı burjuvaziden ise bu gücün siyasal garantilerini geri alıyor. Yönetime demokratik kurallar getirerek, düşman saflarını her an zafer elde etmeleri ve burjuva toplumun temellerini tehlikeye sokmalarına yardım ediyor." (32)

Bu durum karşısında, başta proletarya olmak üzere emekçi kitlelerin siyasal gücü arttığı oranda, burjuvazi kendi kurduğu demokratik yönetim ve onun anayasasını ortadan kaldırmaya yönelir. Emperyalist dönemde, kapitalizm tarihsel olarak çöküş aşamasına girmesiyle, burjuvazi, her yerde demokratik yönetim ilkelerini, az ya da çok hızla terk etmiş, yerine oligarşik yönetim ilkelerini geçirmiştir. Bu yeni ilkelerin temelinde yasama ile yürütme gücü arasındaki dengenin yürütmelehine değiştirilmesi yatar. Bir başka deyişle, burjuvazi, geçmiş dönemlerde proletarya ve emekçi kitlelerin uzun süren kanlı mücadeleleriyle kazandıkları demokratik hak ve özgürlükleri tümüyle ortadan kaldıracak durumda değildir. Bu nedenle de parlamenter demokrasinin (genel oya dayalı) yeni bir düzenlenmesine, siyasal gericiliğe dayalı bir biçimine zorlanmıştır. Bu düzenleme, yürütme gücünün, halkın genel oyu ile seçilmiş parlamentoda cisimleşen yasama gücü karşısında daha çok güçlendirilmesi ve bağımsız hareket alanını genişletmesi şeklinde olmuştur. Ancak bu düzenlemeler kapitalist ülkelerde eşzamanlı olmamıştır. (Eşitsiz gelişim yasasının ürünü) ABD'de yürütme gücünün yasama kar-

şısında güçlenmesi 1920'lerde tamamlanmışken, Fransa'da De Gaulle'ün 5. Cumhuriyet'inde (1958 sonrası) gerçekleşmiştir. İngiltere'de ise yazılı bir anayasa olmaması ve Lordlar Kamarasının yasama gücünün bir bölümünü oluşturması (halka -avama- karşı bir denge unsurudur), Fransa'daki gibi bir anayasal düzenlemeye gidilmeden, yürütmeye özel bir güç sağlanmıştır.

Bizim gibi kapitalizmin iç dinamikle gelişmediği ülkelerde ise, yönetim, hiçbir zaman burjuva demokrasisi olmamış ve bunun güvencesi anayasa yapılmamıştır. Bu nedenle oligarşik yönetimin kurulmasında fazlaca zorlukla karşılaşılmamıştır. Ülkemiz tarihsel özellikleri nedeniyle, her zaman güçlü bir merkezi bir otoriteye sahne olmuş ve bu da güçler ayrımı ilkesinin uygulanmamışlığıyla birlikte mutlak bir yürütme gücü oluşturmuştur. 1946'dan sonra başlayan "çok partili dönem"de, yürütmenin yasama karşısındaki bu üstünlüğü sürmüştür. 27 Mayıs askeri darbesi ile hazırlanan 61 Anayasası, kitlesel bir dayanağı olmamakla birlikte, burjuva anlamda bazı demokratik hak ve özgürlükleri güvenceye alırken, yürütme gücünü sınırlandırmıştır. Dünyadaki gelişmelere ters görünen bu durum, gene de yasama gücünün güçlendirilmesi biçiminde olmamıştır. 61 Anayasası, yürütme gücünü, anayasal bazı özerk (üniversite, TRT vb.) ve bağımsız (yüksek yargı organları vb.) kurumlar aracılığıyla ve bunlar lehine sınırlandırmıştır. Böylece ülkemizde yeni bir dönem başlamıştır.

61 Anayasası'yla, devrimci-milliyetçilerle oligarşi arasında nispi bir denge kurulmuştur. Bu yeni dönem, halk kitlelerinin siyasal planda ağırlıklarını ortaya koydukları bir dönemdir. Ancak oligarşi bu durumun yarattığı "tehlike" karşısında, anayasayı "lüks" ilan ederek, 12 Mart askeri müdahalesini tezgahladı. Bu, devrimci-milliyetçilerin ordu içinden tasfiyesi ile, nispi dengenin bozulması ve 27 Mayıs'la başlamış olan dönemin sona ermesiydi. 12 Mart döneminde yapılan anayasa değişikliği ile, doğrudan yasama karşısında yürütme güçlendirilmemiş de olsa, yürütme gücünün denetimi dışında olan özerk kurumlar etkisizleştirilmiştir. Bu dönemde oligarşi devlet aygıtına tamamen egemen olmuştur. Bir başka deyişle yürütme gücü, militarizm ve bürokrasi ile, tam anlamıyla oligarşinin denetimine 12 Mart'ta geçmiştir. Böylece, "kökenini Osmanlı devletinden ve yirmibeş yıllık Cumhuriyet dönemi küçük-burjuva yönetiminden alan Türk ordusunun küçük-burjuva devrimci geleneği artık son bulmuş, ordu doğrudan emperyalizmin ve oligarşinin sömürgeci politikasının aleti olmuştur." (33) Ancak oligarşinin egemenliği, bürokrasi içinde tamamlanmamış ve yürütmenin yasama üzerin-

de kesin üstünlüğü ile pekişti rilememiştir. THKP-C'nin (ve de THKO'nun) silahlı eylemleri ile açık faşizmin erken doğum yapması, bu gelişmeyi engelleyen temel faktör olmuştur. Ama oligarşi işin peşini bırakmamış ve 12 Eylül darbesi ile yarım kalan işleri halletmeye girişmiştir. 12 Eylül döneminde hazırlanan yeni anayasa ile yürütmenin üstünlüğü pekiştirilmeye çalışılmış, yasama gücü etkisizleştirilmiş ve özerk ya da bağımsız kurumlar tümüyle tasfiye edilmiştir. (Yine de oligarşi istediği sonucu alamamıştır.)

Yürütme gücünün üstünlüğünün mevcudiyeti ve pekiştirilmesinin ülkemizdeki anlamı, oligarşik yönetimin önündeki tüm yasal engelleri "yasal" biçimde aşmasıdır. 1960-80 yılları arasında siyasal zorun kullanımında karşılaşılan "yasal" engellerin bu aşılması, suni dengenin sürdürülüş biçimi açısından önemlidir. Ancak bu bölüm açısından ele alacağımız yan, ülkemizdeki siyasal zorun "yasal görünümü" ve bunun burjuva demokrasisi ile uzaktan yakından ilişkisi olmamasıdır. Meydana gelen gelişmeler, tümüyle, sömürge tipi faşizmin kendine uygun yasal bir kılıf bulmasına yöneliktir.

İşte her türlü burjuva demokratik hak ve özgürlüklerini -anayasal olarak var görünse bile- ve insan haklarını açıkça çiğ-neyerek ya da yok kabul ederek uygulanan siyasal zor, ülkemizdeki dengesizliğin düzenlenmesinde, yani suni dengenin yeniden kurulması ve sürdürülmesinde temel araçtır, ama tek araç değildir.

Ülkemizde suni dengenin kurulması ve sürdürülmesinde, siyasal zorun dışında, kapitalizmin gelişmesinin ürünü olan nispi refah da bir araç olarak kullanılır. Ancak gelişen kapitalizm iç dinamikle gelişmediğinden, bu araç uzun dönemli olarak kullanılabilir değildir. Sık sık uygulanan "istikrar tedbirleri", bu aracın ne kadar az kullanılabilir olduğunu göstermektedir.

Yine halk kitlelerinin mevcut düzene karşı tepkilerinin pasifize edilmesinde kullanılan bir başka araç da "sandıksal demokrasi"dir. Düzenin siyasal partileriyle, parlamentosuyla, genel seçimlerle ortaya çıkan araç, halk kitlelerinde düzenin, "düzen içi" olarak değişebileceği "umudu" yaratmaktadır. Ülkede gerçek bir burjuva demokrasisi mevcut olmadığından ve işbirlikçi- tekelci burjuvazi tek başına oligarşiyi oluşturamadığından, düzen içi partiler, şu ya da bu oranda yahut biçimde oligarşinin siyasal taleplerini ifade ederler. Bu da, oligarşinin -bir bütün olarak da sömürücü sınıfların- siyasal üstünlüğü elinde tutmasına neden olmaktadır. Nesnel olarak siyasal tecrit koşulları içinde bulunan oligarşi, düzen partileri yoluyla ya da bunların içinde oluşturduğu gruplarla, bu koşulların gerçekliğini (siyasal üstünlüğü yitir-

mek) engellemeye çalışır. Yıpranmış yönetimlerin değiştirilmesi de aynı amaçla gerçekleştirilir. (Ancak gene de sorun, oligarşinin çeşitli manevralarla siyasal üstünlüğü elinde tutmasında değil, bu üstünlüğün devrimci öncü tarafından ele geçirilmemiş olmasında olduğu unutulmamalıdır.)

İlk dönemde suni dengenin kurulmasında nispi refah etkin olmuşsa da, tüm süreç açısından siyasal zor temeldir. Oligarşinin siyasal zoru, daha önce belirttiğimiz gibi, "ordu ve donanma demektir", yani siyasal zor oligarşinin silahlı güçlerince yürütülür. Böylece devlet aygıtının kullanımına ilişkin bir olgu söz konusudur ve bu yüzden suni dengenin bozulması devlet aygıtına karşı bir mücadeledir. Diyebiliriz ki, oligarşi suni dengenin var oluşunu, somut olarak söylersek, sivil ve askeri mahkemeleriyle, ordusu, jandarması, polisi ve sivil silahlı güçleri ile, cezaevleriyle sağlar. Bu kurumlar ve güçlerle, halk kitlelerine devletin "güçlü" olduğu, "yenilmez" ve "karşı konulmaz" olduğu fikri empoze edilir. Bu fikir, "devlet gücü" olarak, zor güçlerini her fırsatta kitlelere göstererek ve zaman zaman fiilen kitlelerin gözü önünde kullanarak yaratılır. Yeni-sömürgecinin ideali, kuvvetini kullanmamak için göstermektir. Bu da zor güçlerinin devrimciler (kadrolar) üzerinde ve kitle hareketlerine karşı kullanılması demektir. Mahir Çayan yoldaş bu gücün, "yaygara, gözdağı ve demagojiye" dayandığını söylerken, oligarşinin özgücünün zayıf olduğunu göz-önünde tutuyordu. Gerçeklikte oligarşinin zor güçleri sanıldığı gibi ya da kendi kendine gösterdiği gibi güçlü değildir. Elindeki silahlı güçler, herşeyden önce zorunlu askerlik sistemiyle oluşturulmuştur. Oligarşinin ordusunun % 80'i, bu sistemle silah altına alınmış halk kitlesinden oluşur. Geriye kalanlar ise, oligarşinin paralı askerleri, yani profesyonel silahlı güçleridir (subay, astsubay, polis). İşte bu güçler oligarşinin özgücü sayılır. Bu gerçek, zorunlu askerlik sisteminin işlemez hale gelmesiyle açıkça görülür.

Suni dengenin korunması yönünden siyasal zorun kadro pasifikasyonu amacıyla kullanımı en sık görülen durumdur. Bu konuda fazlaca söz söylemeye gerek duymuyoruz. Şu açıktır ki, oligarşinin bu amaca ulaşmada başarılı olması, doğrudan devrimcilerin ilkel ve amatör çalışma tarzlarına bağlıdır. Profesyonel devrimcilerden oluşan bir örgüt, bu pasifikasyonu kolayca etkisiz hale getirebilir.

Kitlelerin düzen sınırları içindeki, ama devrimcilerin etkisi ve hatta yönetimi altındaki hareketleri karşısında kullanılan zor ise, suni denge açısından önemli sonuçlar doğurur. Silahlı bir saldırıya karşı savunmasız

(silahsız) bir kitle hareketinin oligarşinin zor güçlerince dağıtılması oldukça kolaydır. Zaman zaman açık zor kullanımına (silah kullanılmasıyla ifadesini bulur) sahne olan bu kitle hareketleri, sözcüğün gerçek anlamıyla bir "göz-dağı" sahnesine dönüştürülür (kitle pasifikasyonu).

Oligarşinin siyasal zorunun bu fiili, ama kısmi uygulamaları yanında, "kuvvet gösterisine" dayalı uygulamaları da suni den- genin sürdürülmesinde etkindir. Bu gösterme (fiili kullanım dışında), resmi bayramlardaki ya da yerel "kurtuluş günleri" vb. zamanlardaki silahlı güçlerin geçit törenleriyle yapıldığı gibi, doğrudan silahlı güçlerin ülke çapındaki mevzilenmesiyle (konuşlandırma) de yapılır. (Aynı zamanda açığa çıkmış tepkilerin pasifize edilmesi açısından da, bu konuşlandırma önemlidir.)

Söylediklerimizi özetlersek, ülkemizde halk kitlelerinin düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkileri sürekli olarak mevcuttur ve bunları dışa vurmaları, isyan etmeleri için nesnel koşullar vardır (sürekli milli kriz esprisi). Ancak bu memnuniyetsizlik ve genellikle bilinçsiz tepkiler, siyasal zor, nispi refah ve düzen içi kurumlar ve uygulamalarla pasifize edilmiştir. Böylece tepkiler açık hale gelememektedir ve bu tepkiler ile oligarşi arasında suni bir denge oluşmuştur. Bu suni denge bozulduğu oranda halk kitlelerinin tepkileri açık hale gelecektir. Bu açığa çıkmış tepkilerin, belli bir stratejiye bağlı olarak örgütlenmesiyle Halk Savaşı başlatılabilinecektir. (Tepkilerin kanalize edilmesi) Bu amaca yönelik mücadelenin silahlı aksiyon yöntemlerini temel alması kaçınılmazdır ve bunun nesnel koşulları mevcuttur. Bu mücadele, halkın en ileri ve bilinçli unsurlarının yürüttüğü bir mücadele olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE DEVRİMİNİN YOLU:
POLİTİKLEŞMİŞ ASKERİ SAVAŞ STRATEJİSİ

POLİTİKLEŞMİŞ ASKERİ SAVAŞ STRATEJİSİ

Bir siyasal örgütün gerçek niteliğinin, onun eyleminin muhtevasıyla belirlendiğini herkes bilir. Ancak eylemin muhtevasının nasıl belirlendiği, hemen hemen hiç önemsenmeyen ya da daha sık yapıldığı gibi, unutulan bir konudur. Bu da kaçınılmaz olarak eylem biçimlerinin öne çıkmasına ve bunlara bakarak bir örgütün niteliğine ilişkin saptamalar yapılmasına yol açmaktadır.

Bir devrimci örgütün eylemine yön veren ve belirleyen, onun devrim teorisidir. Devrim teorisi ise, yaşanılan somut tarihsel koşullarda, verili bir ülkede politik iktidarın nasıl fethedileceğinin ve kurulacak yeni iktidarın neler yapacağının teorisidir. Bu boyutuyla devrim teorisi, ulusal ve uluslararası düzeyde somut tarihsel koşulların ayrıntılı bir tahliline dayalı devrim stratejisi ve devrim programını içerir.

Devrim stratejisi, mevcut politik iktidarın ele geçirilmesinin yolunu, yöntemini, sınıf güçlerinin mevzilenişini kapsar. Daha tam deyişle devrim stratejisi, bir bütün olarak devrimin temel darbesinin yöneltileceği hedefi (stratejik hedef), bu hedefe yönelik olarak devrimci sınıf güçlerinin mevzilenmesini (devrimde sınıfların mevzilenmesi), bu hedefe ulaşmada izlenecek rotayı (stratejik rota) ve kullanılacak yöntemleri (temel ve tali mücadele biçimlerini) içerir.

"Strateji savaş planını yapar ve öngörülen hedefe göre ona ulaşılmasını sağlayacak bir dizi eylem saptar; ayrı ayrı seferlerin (harekâtların) planlarını hazırlar ve her birinde verilecek muharebeleri örgütler. Bütün bu kararları, her zaman gerçekleşmeleri mümkün olmayan bir takım varsayımlara dayanarak almaktan başka çare olmadığına ve daha ayrıntılı bir takım tedbirleri ön-

ceden almaya imkan bulunmadığına göre, strateji orduya muharebe meydanında eşlik ederek ayrıntılara ilişkin gerekli tedbirleri yerinde almak ve genel planda durmadan değişiklikler yapmak gerekeceğinden, bunlara da yerinde karar verimek zorundadır. Yani strateji bir an için bile işin yakasını bırakmaz." (34)

Diyebiliriz ki, devrim stratejisi bir kez belirlendi miydi, o, artık tüm süreci yönlendiren temel unsur haline gelir. Somut hareketlerin doğru ya da yanlışlığı, bir eylemin uygun olup olmadığı hep stratejiye bakılarak saptanır. Bir başka deyişle, doğru bir devrim stratejisi, tüm devrim sürecine damgasını vuran bir kılavuz, bir hareket tarzıdır, temel ölçüttür.

Devrimci bir örgütün devrim programı ise, mevcut politik iktidarın parçalanarak ele geçirilmesiyle kurulacak devrimci iktidarın programıdır. Bu da, tıpkı devrim stratejisi gibi, somut tarihsel koşulların ayrıntılı bir tahlilinden çıkar. Devrim programı, devrimci gücün mevcut iktidara alternatif bir politik güç olmasının olmazsa olmaz koşuludur. Bu nedenle program (asgari ve azami program olarak) mevcut ekonomik, toplumsal ve siyasal düzene karşı ve bu düzenin yıkılmasının amacı olarak ortaya çıkar. Bu amaç (programın gerçekleştirilmesi), aynı zamanda kitlelerin bilinçlendirilmesi ve örgütlenmesi çalışmasının çerçevesini oluşturur.

Devrim teorisinin bu iki unsuru, yani strateji ve program, tüm mücadele sürecinde devrimci örgütün eyleminin muhtevasını belirler.

Marksist-Leninist bir örgüt olarak THKP-C/HDÖ, temelleri **"Kesintisiz Devrim II-III"**de ortaya konulmuş **Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi**'ni, ülkemizde bugünkü devrim aşamasının stratejisi olarak benimsemiştir. Bu strateji, herşeyden önce, ülkemizin tarihsel koşullarının tahlilinden yola çıkarak, demokratik halk devriminin, daha tam deyişle, anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimin stratejisidir.

Ülkemiz emperyalizmin hegemonyası altında bulunan ve yeni-sömürgecilik yöntemleriyle geliştirilmiş çarpık bir kapitalist ekonomiye sahip, burjuva anlamda demokratik hak ve özgürlüklerin bulunmadığı geri-bıraktırılmış bir ülkedir. İç dinamik, çarpıtılarak dış dinamiğe (emperyalizm) tabi kılınmış ve bu dış dinamikle "yukardan aşağı kapitalizm" geliştirilmiştir. Bu gelişme ülke içinde merkezi otoritenin egemen olması sonucunu doğurmuştur. **(Oligarşik yönetim)**

"'Yukardan aşağıya, demokratik devrim' belli ölçülerde gerçekleştirilmiş; üst-yapıda feodal ilişkiler genellikle muhafaza edilirken (emeğin feodal

sömürüsü sürdürülüp, feodal ideolojiler muhafaza edilirken) alt-yapıda kapitalizm egemen unsur haline gelmiştir. (Pazar için üretim) Bu da, bu ülkelerde, hafif ve orta sanayinin kurulması ve de yerli tekelci burjuvazinin (emperyalizmin en gözde müttefiki olarak) oluşması ve gelişmesi demektir. Ancak gelişen yerli tekelci burjuvazi, iç dinamikle değil, emperyalizmle baştan bütünleşmiş olarak gelişmiştir. Böylece I. ve II. genel bunalım dönemlerinde bu ülkeler için dışsal bir olgu olan emperyalizm bu dönemde aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmiştir. **(Gizli işgal esprisi)"** (35)

"Ülke içinde pazarın genişlemesine paralel olarak şehirleşme, haberleşme ve ulaşım çok gelişmiş ve ülkeyi ağ gibi sarmıştır. Eski dönemlerdeki halkın üzerindeki zayıf feodal denetim -emperyalizmin fiili durumu bütün ülke çapında değil ticari merkezlerde ve ana haberleşme yerlerindeydi- yerini, çok daha güçlü oligarşik devlet otoritesine bırakmıştır. Oligarşik devletin ordusu, polisi ve de her çeşit pasifikasyon ve propaganda araçları ülkenin her köşesinde egemenliğini kurmuştur. Bütün bunlara, I. ve II. bunalım dönemlerindekilerle kıyaslanmayacak şekilde, bu ülkelerde emperyalizmin ve oligarşinin propaganda araçlarını korkunç seviyeye getirmesini, pasifikasyon yöntemlerini geliştirmesini ve geçmiş dönemlerde milli kurtuluş savaşlarından edindiği tecrübeleri ilave etmek gerekir.

Artık geri-bıraktırılmış ülkelerdeki oligarşik devlet aygıtı, mevcut üretim ilişkilerini -buna ülkedeki kapitalizm iç dinamikle gelişmediği için, emperyalist üretim ilişkileri demek yanlış olmayacaktır- uzun bir süre koruyabilecek seviyeye gelmiş, bu ülkelerdeki halk kitlelerinin, özellikle geniş emekçi yığınlarının tepkileri pasifize edilerek, bu tepkiler ile oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur. (Bu durum, pasifizmin, revizyonizmin bu ülkelerdeki maddi dayanağını teşkil etmektedir.)" (Mahir Çayan) (36)

Böyle bir ülkede proletarya partisinin ilk ve yakın hedefi sosyalist devrim olamaz. Herşeyden önce sosyalist ekonominin gerektirdiği gelişmelere ulaşılabilinmesi için, kaldırılması gereken engeller vardır. Bu engellerin başında ülkenin iç dinamikle gelişmesini engelleyen emperyalizmin işgali gelir. Yine alt-yapıda büyük ölçüde tasfiye olmuş olsa da, varlığını sürdüren feodal ilişkiler diğer bir engel olarak ortaya çıkar. Ayrıca oligarşik yönetim, ülkede -burjuva anlamda da olsa- demokratik hak ve özgürlüklerin oluşmasına, gelişmesine ve kullanılmasına engel oluşturarak, toplumun gelişimini frenlemektedir. Bu nedenle bağımsız ve demokratik bir ülke yaratmak, bugünkü tarihsel evrede proletarya partisinin ilk ve yakın hedefi olmaktadır. Böyle bir

ülke, geniş halk kitlelerinin gerçekleştireceği bir devrim olmaksızın yaratılamaz. Bu devrim, son tahlilde, burjuva demokratik muhtevada da olsa, çağımızda devrimciliğini yitirmiş olduğundan bizzat burjuvazi tarafından ve onun öncülüğünde yapılamaz. Bu görev, tüm çağların en devrimci sınıfı olan proletaryaya düşmektedir. Proletarya, kendi partisinin yönetimi altında, emperyalizme ve oligarşiye karşı, başta köylülük olmak üzere tüm halk kitlelerini harekete geçirmek ve demokratik halk devriminde onlara öncülük yapmak göreviyle karşı karşıyadır. Ama proletarya, hiçbir zaman bu devrimin kazanımlarıyla yetinemez. O insanlığın gerçek ve tam kurtuluşuna ulaşmak için devrimi kesintisiz kılar ve sosyalist devrimi gerçekleştirir.

Ülkemizde anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimin nesnel koşulları mevcuttur. Tam anlamıyla olgun olmasa da var olan milli kriz bunu ifade eder. Devrimin olabilmesi için nesnel koşulların mevcudiyeti yeterli değildir; ayrıca devrimi yapacak bir güç olmalıdır. Bu güç ise, bilinçlenmiş ve örgütlenmiş halk kitlelerinden oluşur. Böyle bir güç, merkezi bir önderliğe sahip olmaksızın, güçlerini belli noktalarda yoğunlaştıramaz, güçler arasında eşgüdüm sağlayamaz. Bu merkezi önderlik de politik bir örgüt demektir.

Diyebiliriz ki, ülkemizdeki devrimci mücadelenin zafere ulaşabilmesi için devrimci bir öncünün mevcudiyeti ve kitlelerin bilinçli ve örgütlü olması şarttır. Kitleleri bilinçlendirmek, örgütlemek ve harekete geçirmek, doğrudan devrimci öncünün amaçlarını belirler. Devrimci öncü için ilk sorun, bu amaca nasıl ulaşılacağını belirleme sorunudur. Devrimci öncü, kitleleri nasıl bilinçlendireceğini, nasıl örgütleyeceğini ve hangi biçimde harekete geçireceğini saptamadan, doğru, tutarlı ve kararlı bir mücadele yürütemez.

Hangi durumda olursa olsun, ilk belirlenecek şey, verili bir güçle düşmanın nasıl yenileceği, zafere nasıl ulaşılacağıdır. Bu ise, doğrudan doğruya devrimci güçler ile düşman güçleri arasındaki ilişki tarafından belirlenir (güçler dengesi). Anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrim sürecinde, düşmanın zorla (devrimci şiddetle) yenilgiye uğratılması zorunludur. Bu zorunluluk devrimci bir savaşın yürütülmesi demektir. Maddi ve teknik olarak güçlü emperyalizm ve oligarşiye karşı kitlelerin savaşı bir **Halk Savaşı** olmak zorundadır. Kısa ya da uzun bir Halk Savaşı verilmeden, emperyalist işgalin sona erdirilmesi ve oligarşik yönetimin yıkılması söz konusu olamaz.

Ülkemizde bir dönem, tartışmasız kabul edilen bu zorunluluk, oportünizm tarafından her yönden tahrif edilmiş ve revizyonizmin ideolojik etkisiyle unutturulmuştur. Bu nedenle bu konuyu biraz açalım:

Bir ülkede mevcut toplumsal düzenin değiştirilmesi nasıl mümkün olabilir? Herşeyden önce bu soru yanıtlanmak zorundadır. Bir toplumsal düzen, eğer tarihsel olarak geri ise, yani üretici güçler ile üretim ilişkileri arasındaki çelişki antagonizma kazanmışsa değiştirilebilinir. Bu nesnel koşulların olduğu bir çağda, bizim gibi "yoğun bir şehirleşmenin ve gerçek bir sanayileşme değilse bile, az çok gelişmiş bir hafif ve orta sanayinin bulunduğu ülkelerde ... **şehirlerin ideolojik etkisi**, barışçıl usullerle örgütlenmiş kitle savaşları umudunu" (Che) yaratır. (abç) (Bu durum ifadesini suni denge kavramında bulur) Ancak bu barışçıl mücadeleyle, egemen sınıfların ve emperyalizmin ülkede köklü bir değişikliği "kabul" etmesi ve bu değişikliği yapacak güçlere politik iktidarı yasal yollarla devretmesi olanaksızdır. Bu, dünyada tüm ger-

çek halk devrimlerinin öğrettiği bir gerçektir. Tersi bir düşünce, halk kitlelerinin sırtından geçinen ve bunun bilincinde olan sömürücülerin "insan olduklarının bilincine" ulaştırılmasından öte bir değer taşımaz. Çünkü bu sömürünün **nesnelliğinin** unutulması demektir. Her zaman üretim ilişkileri, tek tek bireylerin ve sınıfların iradelerinden bağımsızdır ve insanlar bu ilişkilerindeki konumlarına göre hareket ederler ve buna uygun bilince sahiptirler. "İnsanların bilinci varlıklarını belirlemez, tam tersine toplumsal varlıkları bilinçlerini belirler". (Marks) Küçük bir azınlığın büyük halk kitlelerinin üzerindeki egemenliğini ortadan kaldırmanın tek yolu şiddete dayalı bir devrimle mümkündür.

Toplumların tarihinin gösterdiği gibi, "yeni bir topluma gebe olan her toplumun ebesi şiddettir". Egemen sınıfların varlıklarını korumak için kullandıkları zor karşısında, ezilen sınıfların yapabilecekleri ilk ve tek şey bu zoru alt etmektir. Sözün özü, gerçek bir halk hareketinin zaferi, onun bir devrim yapmasıyla mümkündür ve devrim bir zor eylemidir.

Bu gerçek, yani devrimin kaçınılmazlığı ve zorunluluğu, bir adım ötede bunun **nasıl** yapılacağı sorusunu gündeme getirir. Bugün ülkemizde bu soruya verilen yanıtları iki ana bölümde toplamak mümkündür:

Genellikle modern revizyonistlerin (T"K"P, TİP vb.) bu so-ruya yanıtını, yani devrim anlayışlarını **"sovyetik tip ayaklanma"** olarak formüle etmek mümkündür. Bu anlayış, **şehirleri** temel alan bir çizgi oluşturur. Bu çizgiye göre, ülkemizdeki politik güçler, kitle haberleşme araçları şehirlerde merkezileşmiştir; ülke nüfusunun büyük bir bölümü şehirlerde oturmaktadır; devrimin (isterse sosyalist devrimi ilk hedef olarak kabul eden revizyonistler olsun) temel gücü proletarya olacaktır ve proletarya şehirlerde bulunmaktadır.

Ülkemizde kapitalizmin egemen olduğunu kanıtlamaya yönelik tahliller, son tahlilde, şehirlerde bir ayaklanma başlatarak politik iktidarın fethedileceğini ve sonra devrimin kırlara taşınacağını ileri sürmeye yönelik olarak kullanılır. Bunların en büyük dayanağı Rusya'daki Ekim Devrimi'dir. Ülkede silahlı ayaklanmanın nesnel koşullarının mevcut olmadığını bildikleri için de, günlerini sendikal çalışmayla, burjuva muhalefetiyle ittifak yolları aramakla geçirirler. Bu kesimin şiddetle karşı çıktığı devrimci saptama ise, milli krizin -olgun olmasa da- sürekli mevcudiyetidir.

Ayaklanma stratejisi, ülkenin belli başlı kentlerinde -"sinir merkezleri"- nesnel ve öznel koşulların olgunlaştığı bir anda başlatılacak bir kitle hareketiyle iktidarın fethini öngörür. Burada silahlı ayaklanmanın yanında, **ikincil**

olarak başka savaş biçimlerinin gündeme gelmesi önemli değildir. Diğer silahlı aksiyon yöntemleri, silahlı ayaklanmayı geliştirmek ve geciktirmemek koşuluyla kullanılır, yani talidir. Bizim gibi emperyalist hegemonya altında bulunan (açık ya da gizli işgal) bir ülkede, büyük kentlerde başlatılacak bir silahlı ayaklanma, ilk anda kentlerin iç denetimini sağlasa bile, gerek emperyalist orduların müdahalesi, gerekse kırsal alanlardan gelen karşı-devrimci güçlerin saldırısı karşısında iktidarı uzun süre elde tutamaz. Ekim Devrimi'nden bugüne yaşanmış devrim deneyimleri bunu açıkça kanıtlamıştır. Örneğin, Komintern'in direktifiyle 1927'de Çin'de başlatılan ayaklanmalar (Kanton, Güz Hasatı vb.), şehir merkezli bir stratejinin, ayaklanma yönteminin yanlışlığını gösterir. Keza İspanya İç Savaşı (özellikle Madrit savunması), bir ya da birkaç şehirde iktidarın ele geçirilmiş olmasının yeterli olamayacağını göstermiştir. Daha tek bir şehrin denetimini bile ele geçirmeden yenilmiş sayısız ayaklanma girişimleri, dünyanın pek çok yerinde görülmüştür.

Bu gerçekleri çok iyi bilen revizyonistler düşmanı alt edebilecek ve şehirlerin fethini sağlayacak silahlı gücü, kitlelerin dışında bulmaya yönelirler ve ilk buldukları güç de ordu olur. Burjuva muhalefetiyle ittifak, son tahlilde, mevcut ordunun iktidara el koymasını -ama "sol" adına- sağlama çabasından başka birşey değildir. Ülkemizde bunun pek çok örnekleri görülmüştür.

Düşmanın askeri gücü karşısında zaferi sağlayabilecek bir halk silahlı gücü, ancak ve ancak **kırlarda** oluşturulabilir. Kırların coğrafi yapısı, genişliği ve toplumsal yapısı böyle bir gücün oluşması ve gelişmesi için uygun **manevra olanakları** sağlar. Kırlar, emperyalizmin ve oligarşinin güçlerinin görece zayıf olduğu yerlerdir. (Zincirin zayıf halkası esprisi) Kırları temel alarak oluşturulacak bir silahlı halk gücü ve onun mücadelesi ise, bu niteliğine bağlı bir rota izleyeceği açıktır ve bu rota kesinlikle ayaklanmayı temel almaz. İşte bu yol, Halk Savaşının zorunluluğu ile, devrimde zorunlu bir durak oluşuyla çakışmaktadır.

Halk Savaşı, genel bir deyim olarak halkın savaşıdır, ama tüm halk (kitle) savaşları Halk Savaşı olarak ifade edilemez. Halk Savaşının ayırıcı özelliği, maddi ve teknik olarak güçlü düşmana karşı mutlak siyasi üstünlüğün sağlandığı koşullarda Halk Ordusu tarafından yürütülen bir savaşın stratejisini ifade etmesidir. Mao ve Giap'ın yapıtlarında ayrıntılı olarak ortaya konan bu strateji, literatürde **Uzun Halk Savaşı Çizgisi** ya da **Stratejisi** olarak ifade edilir. (Günlük kullanımda bu ifade Halk Savaşı olarak kısaltılmıştır.)

Halk Savaşı, devrimcilerin, emperyalizm ve işbirlikçileri karşısında sağ-

ladıkları siyasi üstünlük temelinde yürütülür. Bu herşeyden önce, savaşın **uzatılmış** (uzun) savaş olmasının kaçınılmaz önkoşuludur. Bir başka deyişle, halk kitleleri devrimci değişim isteğini ortaya koyacak durumda değilken uzatılmış bir savaş yürütülemez. Halk Savaşı düşmanın maddi ve teknik üstünlüğü karşısında **insan** unsurunun öne çıktığı ve belirleyici olduğu bir savaştır. Halk Ordusu sürekli olarak gelişmeden, yani halk kitleleri devrim saflarına artan oranda katılmadan, düşmanın silahlı gücünü yenmek olanaksızdır. Diyebiliriz ki, mutlak siyasi üstünlüğün sağlanması, halk kitlelerinin, emperyalistlerin ve yerli işbirlikçilerinin siyasal karar ve girişimlerini **desteklemediği,** ama öte yandan devrimcilerin (şüphesiz bu bir örgütlü güçtür) siyasal çözümlerini ve kararlarını **desteklediği** ve hepsinden önemlisi, bu doğrultuda **harekete geçtiği** durumdur. Bu da, genel olarak kitlelerin **bilinçlendirilmesi ve örgütlenmesi** görevi ile çakışır.

Halk Savaşı, kırları temel alan bir savaştır. Bu, şehirlerin önemi olmadığı ya da önemsenmediği demek değildir. Bu Marksist-Leninist bir formülasyondur.

"Bilindiği gibi, Marksist sınıf tahlillerinde varılan sonuçlar daima bu şekilde kısa formüllerle ifade edilir. Marks, Engels, Lenin, Stalin, Mao ... gibi bütün ustalar daima somutun tahlilinden elde ettikleri sonuçları, soyut olarak formüle etmişlerdir.

Bu formülasyonlar bilimsel soyutlamalar olduğu için kelime yorumuna tabi tutulamazlar. Çünkü bu formülasyonlar nitelik belirleyicileridir. Bir başka deyişle Marksist formüller, belli bir tahlilin birkaç kelime ile soyutlanmalarıdır. Ve bu birkaç kelimelik soyutlama, bütün bir stratejik görüşü ifade eder." (Mahir Çayan) (37)

Halk Savaşı çizgisi, kırları ve şehirleri diyalektik bir bütün olarak ele alan ve her iki alanda da savaşılan bir mücadelenin çizgisidir. **Ancak uzun dönemli olarak, yani devrim sürecinin bütünü açısından (stratejik) kırlar temeldir ve şehirler kırlara tabidir, talidir.** Kır ve şehrin bu konuş tarzı, çoğu zaman kelime yorumuna tabi tutularak mekanik biçimde yorumlanmaktadır. Temel-tali ilişkisi diyalektik bir ilişkidir ve bir bütün oluşturur. Devrim sürecinin bazı dönemlerinde şehirler ön plana geçebilir, yani bazı dönemler temel haline gelebilir. Ancak bu sürecin **bütünü açısından** temeldir anlamına gelmez. Bilinçli ve örgütlü bir mücadele geleneğinin olmadığı ülkemizde mevcut olan kavram kargaşası bu diyalektik ilişkinin karıştırılmasına yol açmaktadır. Öyle ki, kimileri "madem ilişki diyalektiktir, öyle ise somut du-

rumlara göre temel-tali ilişkisi değişecektir" diyerek, planlı, programlı ve örgütlü bir mücadelenin yerine, kendiliğindenciliği koyabilmektedirler. Sözcüğün tam anlamıyla, iflah olmaz amatörlerin anlayışı olan bu değerlendirme, gerçek bir savaş bilincine ya da deneyimine sahip olunmamasıyla çakışır.

Bir savaş -devrimci olsun, olmasın- iki silahlı gücün karşılıklı hareketidir. Ve her silahlı güç, savaşın kurallarına bağlı olarak, düşman gücünü **nasıl** yenebileceğini **planlar** ve buna uygun harekâtlar düzenler, manevralar yapar, güçlerini mevzilendirir vb. Savaşın ciddi bir iş, bir sanat olduğunu kavrayamamış bireylerin her **akıl yürütmesi**, kaçınılmaz olarak savaş gerçeği ile çatışacaktır. Hiçbir ciddi ve gerçek siyasal örgüt, belli bir komuta merkezi olmadan var olamaz ve bu komuta merkezinin saptadığı plan ve program olmadan var olamaz ve amacına ulaşamaz. Eğer bir yerde plan ve programdan (genel olarak devrim teorisinden) söz ediliyorsa, orada, örgütsüz değil, örgütlü bir mücadele; kendiliğindencilik değil, bilinçli eylem söz konusudur. Burada da, sürecin bütünü açısından, temel-tali, birincil-ikincil durumlar, görevler, güçler, mücadeleler vb. olacaktır. Bu devrimci mücadelenin ABC'sidir.

Halk Savaşını yürütecek örgüt, bunun planlarını yapmadan savaşa giremez ve zafere ulaşamaz. Bu da uzun vadeli olarak görevleri, hedefleri saptamak, buna yönelik güçlerin düzenlenmesini gerçekleştirmek (mevzilenme) demektir. Bunlar, "her mücadele biçimi gerektiğinde kullanılır" ya da "hiçbir mücadele biçimi ilke olarak reddedilmez" türünden soyutlamalardan ve oportünist manevralardan farklıdır. Gerçek bir savaş örgütü, hiçbir devrimci mücadele biçimini ilke olarak da, somut olarak da reddetmez, ama ciddi bir savaş örgütü, **hangi mücadele** biçiminin **ne zaman, nerede** ve **nasıl** kullanılacağını saptayan ve buna göre savaşan örgüttür. Aynı biçimde Halk Savaşında kır ve şehrin birlikte ve birleşik olarak ele alındığını yinelemek yeterli değildir; sorun, kır ve şehrin diyalektik bütünlüğü içinde, temel güçlerimizi nerede toplayacağımızı, düşmanla temel olarak nerede savaşa girişeceğimizi ve onlara temel darbemizi nerede vuracağımızı saptamaktır. İşte bunlar "kırlar temeldir" formülasyonu ile, belli bir çözümlemeye ulaşmıştır.

"Emperyalizmin işgalinin varlığı bizzat karşı tarafın zora başvurması demektir. Karşı taraf zora başvurduğu için, devrimci temel politika, askeri mücadeleyi esas alır. Sınıfların eyleme sokuluşu ve mücadele alanlarının seçilişi bu politikanın ışığı altında olur.

"Halk Savaşı politikleşmiş bir askeri savaştır. Yani, sosyalistlerin Halk

Savaşındaki temel mücadele metodları askeri savaş metodudur. Bu savaş klâsik savaş metoduyla değil, politikleşmiş askeri savaş metoduyla yürütülür. Bu savaşta, bütün demokratik ve ekonomik amaçlı hareketler, kitle gösterileri, vs. bu politikleşmiş askeri mücadeleye tabidir. Çalışma tarzında, devrimcileri revizyonist ve oportünistlerden ayıran temel kriter budur." (Mahir Çayan) (38)

Bu devrimci tesbitlerden çıkan sonuç, stratejik olarak, **kırların temel** olacağıdır. Bu tespit, her çeşit revizyonizm ve opor- tünizmin şiddetle karşı çıktığı bir tesbittir. Onlar, sorunun bu çözümlenişine, "herşeye namlunun ucundan bakıldığını" ileri sürerek karşı çıkarlar. Onlara göre, silahlı savaş, teknik ve taktik bir sorundur. Bunların bu değerlendirmeleri, teslimiyetçiliğe ideolojik kılıf geçirmekten başka birşey değildir.

Savaşı ve silahlı güçlerin örgütlenmesini teknik ve taktik bir sorun olarak görmek, düşmanın zor güçlerinin niteliğini ve amacını hiç dikkate almamakla eşdeğerdir. Emperyalizm ve oligarşi, siyasal zoru kullanarak, halk kitlelerini baskı altında tutmakta ve kendi düzenlerine karşı hareketleri bu zor ile **yok etmektedir.** Bu siyasal zor, hiçbir biçimde, **konjonktürel değildir** ve bu nedenle de taktik nitelik taşımaz. Bu siyasal zor uygulaması, egemen sınıfların baskı aygıtının (devlet) niteliğinden kaynaklanır ve özseldir, süreklidir.

Daha önce, devrimin zorunluluğunu ele alırken belirttiğimiz gibi, egemen sınıflar, egemenliklerini kendiliğinden ve barışçıl yollarla terk etmezler. Egemenliklerini "normal" yollardan (yasal biçimler altında ve yasalara dayalı olarak) sürdürme olanağını yitiren her sömürücü sınıf, varlığını korumak için artan oranda zora, şiddete başvurur. Bu, verili bir toplumda egemen sınıf için bir **var oluş sorunu** olduğundan, hiçbir biçimde geçici ya da taktik bir sorun değildir. Buna itiraz olarak tek söylenebilecek şey, ülkemizdeki egemen sınıfların ve emperyalizmin zora, şiddete (çoğu zaman yasal örgüsünden sıyrılmış olarak) başvurmadığı olabilir. Bu ise, uzun boylu değerlendirmeye gerek göstermeyecek kadar saçma bir iddiadır ve bu ülkede yaşayan herkes bunu açıkça bilmektedir. Kim ki, silahlı savaşı (bunun politik içeriğini şimdilik bir yana bırakıyoruz) taktik bir soruna indirgiyorsa, o, düşmana teslim olmaktan, oligarşinin zor güçleri karşısında halk kitlelerini silahsız bırakmaktan öte birşey yapmıyor demektir.

Halk Savaşında kırların **temel** olması, diğer alanların ihmal edilmesi demek değildir. Şehirler, özellikle büyük kentler ve kasabalar, düşmanın komu-

ta organlarının, egemenlik ve baskı araçlarının **yoğunlaştığı** politik, askeri, ekonomik ve kültürel merkezlerdir. Buralarda düşman kırsal alanlara göre daha güçlü olmakla birlikte, politik olarak buralarda da zayıftır. Düşman, uzun dönemde, herşeyden önce kasabaları (ilçeleri) devrimci savaşa karşı yürüttüğü saldırgan savaşı için bir **art-bölge** olarak kullanmak durumundadır. Bu nedenlerle şehirlerdeki devrimci savaş önemlidir. (Birleşik devrimci savaş esprisi)

"Kırsal alanlarda sağlam mevziler kurmak, kırsal ve kentsel bölgelerin her ikisinde de Halk Savaşını yürütmek, uygun biçimlerde ve üç stratejik alanın -dağlar, ovalar ve kasabaların- tümünde düşmana karşı saldırı hamlelerini geliştirmek ve birleştirmek." (39)

Giap'ın bu sözleri, Lenin'in "ciddi olarak savaş sürdürmek için, güçlü ve örgütlü bir **arka cepheye** ihtiyaç vardır" değerlendirmesiyle aynılık taşır. İşte kırların temel alınması, bu güçlü arka cephenin yaratılmasına da olanak sağlar. Bu arka cephe, aynı zamanda, iktidarın parça parça alınması, adım adım zafere ulaşılması demektir. **Gerilla üs bölgeleri, kurtarılmış bölgeler** Halk Savaşının arka cepheleridir ve aynı zamanda halk iktidarının oluşturulmaya başlandığı ve oluşturulduğu yerlerdir.

Ülkemizde Halk Savaşına karşı çıkanların bir itiraz noktası da burasıdır. Onlara göre, ülkemizde, Çin ve Vietnam'da olduğu gibi bir Halk Savaşı verilemez. Çünkü, bu ülkelerde Halk Savaşı, kurtarılmış bölgelere dayanılarak yürütülen bir savaş olmuştur; kısacası, kurtarılmış bölgeler yaratılmadan Halk Savaşı verilemez demektedirler. Onlara göre, ülkemizin somut tarihsel koşullarında kurtarılmış bölgelerin yaratılması olanaksızdır. Halk Savaşını reddedenler içinde az çok ciddiye alınabilecek bu anlayışa göre, "Mao'nun belirttiği gibi" "kızıl siyasi iktidarın" (kurtarılmış bölgeler) kurulabilmesi için, ilk şart **"beyaz rejimin savaş içinde olması"**dır. Bu ise, güçlü merkezi otoritenin bulunmadığı ve yerel devletçiklerin egemen olduğu I. ve II. bunalım dönemindeki sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri için geçerlidir. Yine bu anlayışa göre, -"Giap'ın da belirttiği gibi"- kurtarılmış bölgeler yaratılması (ve kırların temel olması) için, kırsal alanlarda **kendine yeten bir ekonomi (otarşik yapı)** olması şarttır. Aksi halde, bu bölgeler kuşatma altında, açlıkla yok olmak durumunda kalır. Bu ise, yani otarşik bir ekonomi sadece feodalizmin egemen olduğu durumlarda görülür ve ülkemizde kapitalizm egemen olduğundan, tüm otarşik yapılar yıkılmıştır.

Bu iddia sahipleri ne kadar güvenilmez olursa olsun, yine de iddiaları

özenle ele alınmalıdır. Yaşanılan olaylar, gerçek bir Halk Savaşının ülkemizde bilinmediğini göstermiştir. Düşmanı yenmeye cesaret etmek için, onu nasıl yenebileceğimizi bilmek gerekir. Bu bilgiden yoksun bir cesaret boştur, kırılmaya mahkumdur.

Evet, III. bunalım döneminde yeni-sömürgecilik yöntemlerinin uygulanmasıyla, eski dönemlerin halkın üzerindeki zayıf feodal denetimi, yerini çok güçlü oligarşik devlet otoritesine (merkezi otorite) bırakmıştır. Şehirleşme, haberleşme ve ulaşım çok gelişmiş ve ülkeyi bir ağ gibi sarmıştır. Bu yüzden, halk kitlelerinin tepkileri açık halde bulunduğu dönemde, I. ve II. bunalım döneminde olduğu gibi yerel feodal devletçikleri yıkarak, buralarda kurtarılmış bölgeler (Mao'nun deyimiyle "kızıl siyasi iktidar") yaratılması olanaksızdır. Ve gene, kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesi için Mao'nun öngördüğü "beyaz rejimin", yani egemen sınıfların kendi içlerinde savaşmaları olgusu söz konusu değildir. (Mao, daha sonra bu değerlendirmesini terk ederek, kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesini "devrimci bunalımın sürekli derinleşmesi" koşuluna bağlamıştır.) Ama sorun, hiçbir biçimde Mao'nun çözümlemelerini **aynen** alarak, ülkemizde uygulama sorunu değildir. ("Mao Zedung düşüncesi" savunucularının dogmatizmi burada yatar.) Sorun, bir Halk Savaşının verilmesi zorunlu mudur ve Halk Savaşı -her savaş gibi- güçlü ve örgütlü bir arka cephe olmaksızın yürütülebilinir mi? sorularının yanıtlanmasıdır.

Halk Savaşının yürütülebilinmesi için "güçlü ve örgütlü bir arka cephe" oluşturulmak zorundadır. Bu arka cephe, düşman denetiminin kırıldığı yerlerde oluşturulabilinir. "Kurtarılmış bölge" olarak bilinen bu arka cephenin yaratılması kadar, sürekliliğinin sağlanması (korunması) ve geliştirilmesi Halk Savaşının amaçları içine girer. Yani Halk Savaşı çizgisi (ya da stratejisi), Giap'ın deyişiyle, **"uzatılmış** bir savaşın stratejisidir. Uzatılmış savaş, tüm yönleriyle, düşmana karşı **sürekli bir saldırı sürecidir.** Düşman, bu süreçde, parça parça imha edilir, adım adım geri sürülür, küçük küçük darbelerle yere serilir ve stratejik planları teker teker başarısızlığa uğratılır." (40) (abç)

Görüldüğü gibi, Halk Savaşı, **bir bütün olarak, bir savunma savaşı değil, saldırı savaşıdır.** Politik iktidarın fethine yönelik bir devrimci hareketin niteliği başka türlü olamaz. **Savunma,** ancak ve ancak, ele geçirilmiş bir politik iktidar söz konusu olduğunda stratejinin temelini oluşturabilir. Bunun kurtarılmış bölgeler açısından anlamı ise, bu bölgelerin savunmasının, süreç

olarak ve ülke çapında düşmana saldırmakla ve geriletmekle mümkün olacağıydı. (Kimilerinin "aktif savunma" olarak ifade ettikleri de budur.) Demek ki, kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesinin ilk koşulu, onunla eşgüdümlü ülke çapında bir saldırı sürecinin var olmasıdır. Bir başka deyişle, kurtarılmış bölge, ülke çapındaki mücadeleyle savunulabilinir. Bu ise, Giap'ın belirttiği gibi, bizatihi Halk Savaşının sürdürülmesi demektir. Sözün özü, Halk Savaşı stratejisi, kurtarılmış bölgelerin yaratılması, korunması ve geliştirilmesini kapsayan bir stratejidir. Böylece de Halk Savaşının planlanması, yönetilmesi sorunu ile yüzyüze gelinmektedir.

Tüm bunlardan çıkan sonuç ise, kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesinin koşulunun "beyaz rejimin savaş içinde olması" olmadığıdır. Kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesinin koşulu, onun bir **saldırı stratejisi düşüncesinden** yola çıkarak, ülke çapında savunulması olduğudur. Savaşı **sürekli geliştirmek** ise, mutlak siyasi üstünlüğün ele geçirilmiş olmasını gerektirir. Bu siyasi üstünlük var olduğu sürece, savaşın geliştirilmesi için gerekli **kitle katılımı** (insan gücü) var olacaktır. Bu en açık biçimde, **siyasi gerçekleri açıklama kampanyasıyla kitlelerin siyasal olarak kazanılması (bilinçlendirilmesi) ve bilinçlenmiş kitlelerin örgütlenmesi ve harekete geçirilmesi demektir**.

Gelelim kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesi için **otarşik** bir ekonominin var olması gerektiği savına.

Bilindiği gibi, "kendi kendine yeten ekonomi" anlamına gelen otarşik düzen, feodal ya da yarı-feodal ülke ekonomilerini tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Buna göre, bu ülkelerde kapitalist pazar oluşmamış olduğundan, ticaret fazla gelişmemiş ve meta üretimi ve değişimi çok sınırlıdır. Her yöre, kendi yaşamını yeniden üretmek için gerekli olan ürünleri kendisi üretir. Kullanılan üretim araçları ilkeldir ve bu nedenle ürünlerde önemli bir fazlalık ortaya çıkmaz. Üretilmeyen ya da özel beceri isteyen çok az ürün trampa yolu ile elde edilir. Böyle bir düzen (genel olarak feodalizm) genellikle Avrupa'da "barbar" kavimlerin saldırıları sonucu dağılan köleci toplumun ürünüdür. Kendine yeten bir ekonomi içinde bulunan topluluklar, bu saldırılara karşı pek az ekonomik sıkıntı çekerek varlıklarını sürdürebilmektedir (kapalı üretim). Bu topluluklar, geniş kırsal alanlarda tarıma dayalı bir üretimde bulunurken, karşılıklı ilişkileri de çok sınırlıdır. Malikaneler ya da derebey şatoları bu oluşumun ifadesidir. Dağınık bu topluluklar, zamanla bir kentin etrafında toplanarak, yerel devletçikler oluşturmuşlardır. (Prenslikler)

Yerel devletçikler arasındaki ekonomik ilişkiler ise, ticaret sermayesi tarafından kurulur. Ticaret sermayesinin gelişmesi, "her yerde, değişim değerleri üretimine doğru bir eğilim yaratmış, hacmini artırmış, çeşitlendirmiş, kozmopolitleştirmiş ve parayı, dünya-parası haline getirmiştir." (41) Ticaretin bu niteliği, kapitalizmin gelişmesine hizmet etmiş ve meta-pazarı oluşturmuş, yeni meta eşdeğeri ortaya çıkarmıştır. Kısacası, ürünleri meta haline dönüştürmüştür (pazar için üretim). Artık kapalı ekonomiler yıkılmış, kapitalist pazarın belirlediği bir meta üretimi egemen olmuştur. Ulaşım ve haberleşmenin gelişmesi, en ücra köylere kadar meta ekonomisinin yayılmasına yol açmıştır.

Genel olarak feodalizme denk düşen otarşik ekonominin durumu ve dağılması böyledir. Ancak otarşi, bir ekonomik düzendir ve bu da alt-yapısından üst-yapısına kadar bir toplumsal oluşum yaratır. Yoksa, şu ya da bu nedenle dış dünyaya kapalı ya da dış ticareti sınırlı bir ülkenin kendi kendine yeter olması, başka ülkelerden yardım almaması durumunda da, otarşik ekonomiden söz etmek pekala mümkündür. Bu boyutuyla, günümüzde emperyalizmden bağımsız gelişme içinde bulunan her ülke ekonomisi, otarşik ekonomi olarak ifade edilebilir. Bu nokta da, Halk Savaşına karşı çıkışın bu biçiminin ardındaki amaç açıkça ortaya çıkmaktadır. Oportünizm, devrim için savaşmaya cesareti olmadığından, otarşik sözcüğünün bu iki farklı kullanımını birbirine karıştırmakta ve böylece kurtarılmış bölgelerin yaşayamayacağını ilan etmektedir. Oysa sözcüğün gerçek ve ekonomist anlamı olarak "kendi kendine yeterlilik" ile üretim tarzına ilişkin olan ve feodalizme denk düşen kapalı ekonominin kendi kendine yeterliliği karıştırılamaz.

III. bunalım döneminde, geri-bıraktırılmış ülkelerde, feodal anlamda bir otarşik düzen ya da ekonomi mevcut değildir. Ama gene de, toprağın doğal niteliğinden kaynaklanan tarımsal üretimin özellikleri, her zaman kırsal toplulukların kendine yeterli olmasına olanak sağlar. Bugün tarımda makina kullanımı yaygınlaşmış ve tarım ürünleri, meta olarak pazarda bir başka meta ile (sanayi ürünü olanla) değiştirilmektedir. Ülkemizde yaygın olan köylü aile tipi **küçük-üreticiliğe** dayanır. Küçük-üreticilik ise, genellikle kendi ailesinin temel gereksinimlerini -ki bu ağırlıklı olarak beslenme, barınmayı içerir- kendi üretimi ile sağlar ve ürünün bir kısmını pazara götürür. Pazarda sattığı ürün, ya mevsim koşulları nedeniyle, ya da aile içi tüketimi kısarak elde ettiği fazladır. **Kimyasal girdiler, makine kullanımı yoluyla** küçük-üreticinin elde ettiği ürün fazlası, doğrudan şehirlere (pazara) götürüldüğü için

kırsal alanların dışında bir alanı ilgilendirir. **Küçük-üretim**, sözcüğün gerçek anlamında **kendi kendine yeten bir üretimdir.** Ülkemizdeki kırsal alanlardaki tarımsal işletmelerin (köylü ailesi) 1963 yılında % 86,88'i küçük-üreticiydi. Bu oran 1970'de % 87,51 ve 1980'de % 91,88'dir. Son tahlilde, yoksul köylülük ve küçük köylülük olarak devrimin temel güçlerini oluşturan bu kesimdir. Diyebiliriz ki, yaygın küçük-meta üretimi, bizim gibi ülkelerde, kırsal alanlarda yerel gereksinmeleri doyuran bir ekonomi oluşturmaktadır ve bu da kurtarılmış bölgelerin yaşayabilmesi için yeterlidir. Giap'ın deyişiyle, **"yerel gereksinmeleri doyuran ekonomi, maddi ve teknik olarak üstün bir düşmana karşı bir Halk Savaşını başlatmak ve sürdürmek için özellikle elverişlidir."** (42)

Tüm bu gerçeklere rağmen, kurtarılmış bölgelerin sanayi ürünlerine gereksinmesi olacağı ve sanayinin de şehirlerde merkezileştiğini söyleyerek, bazı çekinceler ileri sürülebilir. Bu, doğrudan Halk Savaşının çözmekle yükümlü olduğu sorunlardan biri olarak ele alındığı sürece anlaşılabilir ve tartışılabilir bir sorundur. Tersi bir tutumla, yani Halk Savaşının reddi amacıyla, bu sorunun ortaya konulması, yukardaki gerçeklerden sonra hiçbir değer taşımaz. Olsa olsa devrimci mücadeleden kaçmanın, zorluklardan yılmanın kılıfı olabilir. (THKP-C/HDÖ saflarında ortaya çıkmış olan II. sağ-sapmanın durumu böyleydi. Bugün modern revizyonizmin saflarına katılmış olmaları, amacın ne olduğunu açıkça göstermektedir.)

Halk Savaşında yalnızca kurtarılmış bölgelerin, salt ekonomik nedenlerle sanayi ürünlerine gereksinme duyacağı ileri sürülemez. Daha önemli gereksinme, **yetkin silahlara ve donatıma** ilişkindir. Örneğin tarımsal makinalar için **gerekli** mazot, benzin, yedek parça vb. gereksinmesinin şehirlere bağlılık yarattığı ve bu nedenle de kurtarılmış bölgenin yaşayamayacağını söylemek, silah sanayine sahip olmayan bir ülkenin savaşamayacağını söylemekle özdeştir. Salt, mazot, benzin vb. gereksinmelerden yola çıktığımızda bile, halk ordusunun **savaş için** bunlara -ekonomik nedenlerin gerektireceğinden kat kat fazla olarak- gereksinmesi olacaktır, ama bu gereksinme savaşmamanın ya da Halk Savaşının reddedilmesinin gerekçesi olamaz. **Halk Savaşı stratejisinin özü, maddi ve teknik olarak güçlü düşmana karşı savaşmak ve zafere ulaşmaktır.** Traktörler için mazotun vb. kırsal alanlarda olmadığını ileri sürerek Halk Savaşından yan çizen zihniyet, mazot olmadan askeri araçların, tankların vb. çalışamayacağını ileri sürmeyecek kadar da bilinçli bir oportünist zihniyettir. Çünkü onlar, bu askeri araçların, savaşta, ne zaman

ve nasıl kullanılacağını çok iyi bildikleri gibi, kırsal alanlardaki kurtarılmış bölgelere dayanarak zafere ulaşan Vietnam Halk Savaşını da iyi bilmektedirler. Ve gene bilirler ki, mazottan önce halk ordusunun bu askeri araçlara, tanklara sahip olması gerekir. Ama, değil kırsal alanların, ülkemizde oligarşinin bile bu askeri donanım için dışa bağımlı olduğunu, yani kendi kendine yeter olmadığını ve bunun da feodalizmle hiçbir alakası olmadığını onlar çok iyi bildiklerinden, bunlardan söz etmezler. Bu oportünistler, şehirlerde ayaklanmayla iktidar fethedilse bile, bu askeri araçların dışardan ya da düşmandan alınması gerektiğini ve mazot vb. gereksinmelerin karşılanmasının dışarıya bağımlı olduğunu da bildiklerinden, bunlardan söz etmek ve sorunu çözmek yerine, traktörlerden, traktörün mazotundan söz etmeyi ve sorunun çözümünden kaçmayı yeğlerler.

Görüldüğü gibi, bizim gibi III. bunalım dönemi geri-bıraktırılmış ülkelerde, kurtarılmış bölgelerin yaşayamayacağını ve bu nedenle Halk Savaşının yanlış ve geçersiz olduğunu iddia edenler, tümüyle devrimin olanaksızlığını ileri sürmekten başka birşey yapmamaktadırlar. Çünkü, Halk Savaşını reddetmek için ileri sürdükleri her şey, şehirleri temel alan ve silahlı ayaklanma stratejisini savunanların başarıya ulaşma olanağını ortadan kaldıracak niteliktedir de. Tek farkla ki, kuşatılmış ve "kurtarılmış" kentler açlık tehlikesiyle yüzyüze kalabilirken, kuşatılmış kırlar için bu tehlike yoktur. (Kurtarılmış bölgelerin, sanayi ürünlerine gereksinme duysa da yaşayabileceğinin en son örneği El Salvador'dur. 1981'den bu yana kırsal alanlardaki -ülkenin 1/3'ünde- kurtarılmış bölgeler FMLN yönetiminde varlıklarını sürdürmektedir).

Buraya kadar, kurtarılmış bölgelerin **nasıl yaşayabileceğini,** bir bakıma Halk Savaşının nasıl sürdürüleceğini gördük. Şimdi, bu bölgelerin **nasıl yaratılacağı** sorusunu yanıtlayabiliriz. Bu aynı zamanda, **Halk Savaşının nasıl başlatılacağı** demektir.

Bu sorun, doğrudan doğruya somut **tarihsel** koşullara bağlıdır. Ve bu konuların doğru değerlendirilmesiyle çözümlenebilir.

"II. yeniden paylaşım savaşından önce, emperyalist istismar metodu sonucu, geri-bıraktırılmış ülkelerde, emperyalizmin müttefiki yerli egemen sınıf feodalizmdi. (Komprador-burjuvazi emperyalizmin uzantısından baş-ka birşey değildir.) ... Emperyalist kontrol ve fiili durum, genellikle kıyı bölgelerinde, limanlarda, stratejik yerlerde ve ana haberleşme merkezlerindeydi. **Merkezi otorite çok zayıftı**. Ülkenin ve nüfusun 3/4'ü, kendi aralarında da çelişkileri olan **zayıf feodal mahalli devletçiklerin** kontrolü altındaydı. Şe-

hirleşme, ulaşım, haberleşme, kapitalizm egemen olmadığından zayıftı. Ülke için **emperyalizm dışsal bir olgu, toplumsal süreç de feodal bir süreçti.** Bu yüzden ülkedeki **baş çelişki,** ülkenin ve nüfusun 3/4'ünü kontrol altında tutan zayıf feodal birimler ile yarı-serf durumunda olan köylüler arasındaydı. **(Demokratik mücadele) Köylülerin spontane mücadele ve patlamalarını örgütleyip, onlara proleter devrimci bilinci götürerek, proletarya partisinin yönetiminde kurulan köylü ordusu ile zayıf mahalli feodal otoritelerin güçlerini kırarak üs bölgeleri kurmaya başlayıp, ülkeyi yavaş yavaş denetim altına almaya başladıkları** evrede, emperyalizm, kendi sömürüsünü korumak için, ülkeyi bütün olarak işgal ediyordu. O zaman, ülkenin baş çelişkisi emperyalizm ve bir avuç hainin dışında bütün ulus arasında olmaktaydı. **(Milli mücadele)** İç savaş döneminde savaş, genellikle sınıfsal şiarlarla ve sınıfsal planda yürürken, devrimci milli savaş evresinde savaş, ulusal planda ve ulusal şiarlarla yürümektedir." (Mahir Çayan) (43) (abç)

Bu değerlendirmeden de anlaşılacağı gibi, emperyalizmin I. ve II. bunalım döneminde, emperyalist hegemonya altında olan ülkelerdeki en önemli olgular, **zayıf merkezi otorite, emperyalizmin açık işgali ve kitlelerin** - özellikle köylülerin- **spontane (kendiliğinden-gelme) mücadele ve patlamalarıdır.** Bu dönemde Halk Savaşının örgütlenmesi ve kurtarılmış bölgelerin yaratılmasında, kitlelerin kendiliğinden-gelme patlamaları ve isyanlarının örgütlenmesi esastır. Kitleler, proletarya partisinin önderliğinde ve ulusal kurtuluş cephesi içinde **büyük birimler** halinde örgütlenir. Mücadelenin **ilk evresinden** itibaren kitlelerin büyük birimler halinde örgütlenmesi, devrimci çalışmanın temelini oluşturur. Mevcut düzene karşı tepkileri **açık** halde bulunan, yani düzene karşı kendiliğinden-gelme isyanlara başvuran kitleler, örgütlü bir mücadeleye sokulduklarında, ilk değişen, ayaklanmaların, bilinçli, örgütlü ve planlı hale dönüşmesidir. Kırsal alanlarda başlatılan yerel ayaklanmalarla, buralardaki mevcut devlet aygıtı parçalanmakta ve düşmanın otoritesi yok edilmektedir. (Kurtarılmış bölgeler) Diyebiliriz ki, I. ve II. bunalım döneminde, kurtarılmış bölgeler, düzene karşı tepkileri açık halde bulunan kitlelerin kırsal ayaklanmaları yoluyla yaratılmaktadır. Ancak bu ayaklanmalar, proletarya partisinin önderliğinde örgütlenmiş ve az çok düzenli hale getirilmiş **bir silahlı gücün hareketine paralel olarak** yürütülmektedir. İlk evrede, bu silahlı güç **gerilla savaşını** temel alarak, silahlı ayaklanmaları örgütlemekte ve desteklemektedir. Bu sürecin Vietnam'daki gelişimi çok daha öğreticidir.

Vietnam'da, mevcut düzene karşı tepkileri açık halde bulunan kitlelerin içine giren proleter devrimciler, bu kitle içinde gizli siyasi üsler oluşturmuştur. Yani düzene karşı kendiliğinden (bilinçsiz) başkaldıran ve başkaldırma durumunda olan halk kitlelerinin **siyasal olarak kazanılmasıyla** işe başlanılmıştır. Kitle içinde, devrimcilerin siyasal çalışması belli bir düzeye geldiğinde ise, **doğrudan** iktidarın ele geçirilmesi mücadelesine girişilmiştir. (Mutlak siyasi üstünlüğün sağlandığı koşullar) **Siyasal olarak kazanılmış** kitlelerin (gizli siyasi üsler) silahlı mücadeleye sokulmaları için hazırlıklar ikinci evreyi oluşturur. Giap'ın, **"gizli silahlı üslerin oluşturulması"** olarak tanımladığı bu evrede, siyasal olarak kazanılmış kitleler, silahlı mücadeleye uygun biçimde **örgütlenir ve eğitilir.** İşte bu noktada, partinin örgütlediği ilk gerilla birliği harekete geçirilir. (Açık savaşa giriş) Gerilla birliğinin temel görevi, kitleleri artan oranda devrim saflarına kazanmak (siyasal) ve gelecekteki silahlı mücadeleye uygun olarak onları örgütlemektir. Ho Chi Minh'in bu ilk gerilla birliğine verdiği "askeri faaliyetten çok politik eyleme önem verilmesi" ve "silahlı propagandanın yürütülmesi" talimatları bunu ifade eder. "Gizli silahlı üsler" **yakın zamanda** başlatılacak olan silahlı ayaklanmanın merkezleri ve kurtarılmış bölgelerin temelidir. Gerilla savaşını yürüten örgütlü silahlı güçlerin desteğinde başlatılan ve gizli silahlı üslerdeki kitlelere dayanan **kısmi** ayaklanmalar sonucunda, kurtarılmış bölgeler oluşturulmuştur. Bu üçüncü evredir. Bu evrede silahlı ayaklanma ile gerilla savaşı birlikte kullanılır. (Giap, bu gerilla savaşına, örgütlü ve planlı bir savaş olduğu için "devrimci savaş" demektedir.) Vietnam Halk Savaşın'da silahlı ayaklanma geçici bir yöntem değil, devrimci savaşı **destekleyen** ve onunla birlikte kullanılan bir yöntemdir (tali).

"Ayaklanma, devrimci savaşın eylem alanını genişletir, onu güçlendirir ve giderek yayılmasına yol açar; diğer taraftan savaş, ayaklanma için koşulları olgunlaştırır ve yaygınlaşması için olanak sağlar." (44)

Vietnam'daki Halk Savaşı, daha **hazırlık evresinden itibaren, ülke somutuna ilişkin ayrıntılı bir planın hazırlanmış olması gerektiğini açıkça tanıtlamaktadır.** Bu plan doğrultusunda, çizilen rotaya uygun olarak savaş başlatılmış ve sürdürülmüştür. Uzatılmış bir savaşın stratejisi olarak bu plan, kendi içinde mücadelenin nasıl sürdürüleceği, geliştirileceği ve zafere ulaşacağını belirlerken, somut koşullar ve güçler dengesi sürekli irdelenerek pratiğe geçirilmiştir. Öznel koşullar uygun olduğu anda harekete geçirilen gerilla birliği, silahlı ayaklanmaların son hazırlıklarını tamamlamıştır. Bunların ha-

zır olduğu saptandığında ise, belirlenen yerlerde -gizli silahlı üslerin olduğu yerler- silahlı ayaklanmalar başlatılmıştır. Ülkenin kuzey bölgesini temel alan bu ayaklanmalar, gerilla birliklerinin desteğinde kırsal alanlarda **kurtarılmış bölgelerin** oluşmasını sağlarken, diğer yörelerdeki -bunlar somut olarak belirlenmiştir- **gerilla üs bölgeleri** oluşturulmuştur. Kuzeydeki kurtarılmış bölge, Halk Savaşının arka cephesi olarak görev yapmıştır. Vietnam'da, diğer bölgelerin ele geçirilmesinde de aynı yol izlenmiştir, yani koşullar olgunlaştığında silahlı ayaklanmalarla **birlikte,** Halk Ordusunun saldırısı başlatılmış ve yeni kurtarılmış bölgeler yaratılmıştır. Bu son tahlilde, **şehirlerin kırlardan kuşatılması ve fethidir.**

Vietnam Halk Savaşı'nın kendi somut planlaması ve somut gelişiminden yola çıkarak, onun genel gelişim çizgisini şöyle özetleyebiliriz:

Ülkede halk kitlelerinin mevcut düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkileri **açık** haldedir. **Bu nesnel koşullar altında,** parti bu tepkileri örgütlemeye girişir. Kitlelerin siyasal olarak kazanılması, onlara belli bir devrimci programın ve mücadele yolunun konulması ile bütünleşir. Düşman (emperyalizm ve yerli işbirlikçileri) **nesnel** olarak, kitlelerden siyasal olarak tecrit olmuştur. Sorun düşmanın yitirdiği siyasal üstünlüğün devrimciler tarafından kazanılmasıdır. Böylece kitleler arasında **gizli siyasi üsler** oluşturulur. Klâsik ve illegal siyasal çalışma sonucu **bireylerin** örgütlenmesi değildir bu. Bu arada esas olan, kitlelerin **büyük birimler halinde** örgütlenmesidir. (Üsler oluşturma esprisi) Ve yine bu kitle örgütlenmesi legal ekonomik ve demokratik örgütlenme de değildir. Tersine mevcut iktidarı devirmek ve halk iktidarını kurmaya yönelik "şiddete dayalı devrim" için yapılmış **illegal politik örgütlenmedir.** Bu örgütlenmenin önündeki yol "silahlı ayaklanma ve devrimci savaş"tır. Yani politik örgütlenme, **ilk andan itibaren** silahlı mücadeleyi hedef almaktadır. Ve kitlelerin örgütlenmesi henüz **sovyetler** biçiminde değildir, ama buna yöneliktir.

Gizli siyasi üsler, gerilla birliğinin operasyonlarına paralel olarak gizli silahlı üsler haline dönüştürülür **(Gerilla üs bölgeleri)**. Bu dönüşümün yeterli olduğu saptandığında Halk Ordusunun -gerilla savaşı temel savaş biçimidir- askeri harekâtıyla birlikte başlatılan kısmi silahlı ayaklanmalarla, bu üsler kurtarılmış bölge haline dönüştürülür.

Görüldüğü gibi Halk Ordusu, daha ilk gerilla birliği evresinden itibaren, süreçte **etkin ve temel** güç olarak ortaya çıkmaktadır. **İlk** kurtarılmış bölgenin yaratılmasıyla, daha tam deyişle, **açık ve kesin savaşa girişilmesiyle** bir-

likte Halk Ordusu oluşur. Bu Halk Ordusu, stratejiye uygun olarak, yani stratejinin öngördüğü görevleri yerine getirecek biçimde örgütlenir. Bu da üç ana bölüm şeklindedir: a) düzenli birlikler; b) bölgesel birlikler; c) yerel birlikler (gerilla ve milis). Bu şekilde örgütlenmiş bir silahlı güç olmaksızın Halk Savaşı verilemez. (Bkz. Giap: **Halk Savaşının Askeri Sanatı)**

İşte Halk Savaşı öz olarak budur.

Şimdi ülkemiz somutuna girebiliriz. Ülkemizde bir Halk Savaşı verilmesi zorunlu mudur? Bir başka şekilde sorarsak, ülkemiz devrim sürecinde **Halk Savaşı zorunlu bir durak mıdır?** Bu soruya THKP-C/HDÖ olarak yanıtımız olumludur. Yukarda ele aldığımız gibi, ülkemizde Halk Savaşının geçersizliğine yol açacak herhangi özel bir durum mevcut değildir. Ancak böyle bir savaşın verilebilmesi için, gerekli öznel koşullar mevcut mudur? Bir başka deyişle, ülkemizde Halk Savaşını başlatmaya ve sürdürmeye olanak sağlayacak koşullar mevcut mudur? Eğer değilse bu nasıl yaratılacaktır? İşte devrimci öncünün yanıtlaması gereken soru budur.

Halk Savaşının başlatılabilinmesinin nesnel koşulu, ülkede **sürekli bir milli krizin** mevcudiyetidir. Ancak **sürekli** milli kriz koşullarında Halk Savaşı verilebilinir. Bu ise, **yönetenlerin eskisi gibi yönetemediği ve yönetilenlerin eskisi gibi yönetilmek istemediği** koşulların mevcuduyeti demektir. Bunun diğer bir ifadesi, **kitlelerin mevcut düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin mevcut olmasıdır.** Ancak milli krizin varlığı salt bunla sınırlı değildir. Ayrıca "bir barış zamanında sömürülmelerine sessizce katlanan, fakat ortalık karıştığında, hem buhranın bütün hal ve şartları yüzünden, hem de bizzat üsttekiler tarafından kendiliğinden tarihi eyleme itilen kitlelerin faaliyetlerinin önemli ölçüde artması" gerekir. Diğer bir deyişle, halk kitlelerinin tepkileri **açık halde olması** gerekir.

Halk Savaşının başlatılabilmesi için gerekli **öznel koşullar** ise, devrimcilerin mutlak siyasi üstünlüğü sağlamış olması ve Halk Savaşına uygun bir silahlı gücün mevcudiyetidir. Bir başka deyişle, halk kitlelerinin **siyasi olarak kazanılması** (bilinçlendirme), silahlı savaşa uygun olarak **örgütlenmesi ve harekete geçirilmesi** gereklidir. **(Kitlelerin tepkilerinin kanalize edilmesi esprisi).**

III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerdeki değişimler ve gelişmeler sonucunda oluşturulan suni denge, halk kitlelerinin düzene karşı memnuniyetsizlik ve tepkilerinin **açık hale** gelmesinin engellenmesi demektir. Yani III. bunalım döneminde, bu ülkelerde kitlelerin **kendiliğinden gelme**

isyanları ve patlamaları söz konusu değildir; halkın tepkileri ile oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur. Bu nedenle Halk Savaşı, I. ve II. bunalım döneminde olduğu **gibi** başlatılamaz. Oligarşinin siyasal zoru ile sürdürülen suni dengenin **bozulması** şarttır. Bu ise, gerekli nesnel koşulların olgunlaştırılması demektir.

Genel olarak III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde meydana gelen gelişmeleri daha önce görmüştük. Bunları şu şekilde özetleyebiliriz:

1) Bu dönemde, geri-bıraktırılmış ülkelerde kapitalizm egemen unsur haline gelmiştir, ama bu kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmediğinden **çarpıktır,** dış dinamikle (emperyalizm) "yukardan aşağı" geliştirilmiştir ve bu dinamiğin taleplerine göre biçimlenmiştir.

2) Çarpık kapitalizm ülke içinde **şehirleşmenin, haberleşmenin ve ulaşımın** gelişmesine paralel olarak gelişmiş ve bunları daha da yaygınlaştırmıştır.

3) Bu ülkelerde **güçlü merkezi otorite** oluşturulmuştur.

4) Emperyalist işgal **gizlenmiştir.**

Bu olgular, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki mevcut çelişkileri derinleştirdiği gibi, yeni çelişkilerin gelişmesine de yol açmıştır. Ülke alt-yapısından üst-yapısına kadar tam bir bunalım içindedir. Ancak bu bunalım tam anlamıyla **olgun değildir.** Yani III. bunalım döneminde de, bu ülkelerde milli kriz, tam anlamıyla olgun olmasa da, **sürekli mevcuttur.** Bu ise, yönetenlerin eskisi gibi yönetemedikleri ve yönetilenlerin eskisi gibi yönetilmek istemedikleri demektir. Bir başka deyişle, geniş halk kitlelerinin mevcut düzene karşı **tepkileri mevcuttur ve bu tepkilerini ortaya koymak koşulları içinde bulunmaktadırlar.** Ülkedeki ekonomik, toplumsal ve siyasal bunalım, her zaman halk kitlelerinde düzenin değişmesi talebini yaratmakta ve onları bu talep doğrultusunda mücadeleye (genellikle bilinçsiz) yöneltmektedir. Diyebiliriz ki, ülkede "kitlelerin faaliyetlerinin önemli ölçüde artmasının" nesnel koşulları mevcuttur, ama bu, siyasal zor ile **engellenmektedir**. (Kitlelerin **tepkilerinin** pasifize edilmesi ve suni dengenin kurulması). Bu engel ortadan kaldırılmadan -ki yapay bir engeldir- Halk Savaşı başlatılamaz.

İşte III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde Halk Savaşının verilebilmesi için **gerekli koşulları** yaratmak amacıyla yürütülen mücadeleye **Öncü Savaşı** adı verilir. Kısacası Öncü Savaşının amacı, Halk Savaşının verilebilmesi için gerekli koşulları yaratmaktır. Bu ise, suni dengeyi bozarak milli krizi derinleştirmek ve halk kitlelerini bilinçlendirip örgütlemek demektir. Bundan sonra sorun, bu amaca ulaşmak için kullanılacak araçlar ve verilmesi zorunlu mücadeleleri saptamaktır. Ama herşeyden önce amaç açık ve net biçimde tanımlanmalıdır.

ÖNCÜ SAVAŞI

Öncü Savaşı, en kısa tanımıyla, III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde, bu dönemin ve ülkenin özelliklerine uygun olarak Halk Savaşını başlatmak amacıyla, silahlı propagandayı temel, diğer ekonomik, demokratik ve politik mücadele biçimlerini tali olarak ele alan halkın devrimci öncülerinin (Parti ve Cephe kadrolarının) yürüttüğü mücadeledir. Bu nedenle Öncü Savaşı, anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrim sürecinde, Halk Savaşı gibi, stratejik nitelikte bir aşamadır ve başarısı stratejik sonuçlar doğurur.

Halk Savaşını başlatmak amacına yönelik tüm faaliyetlerin Öncü Savaşının kapsamını belirlemesi, çok yönlü bir mücadele yürütülmesi demektir. Bu öylesine bir mücadeledir ki, temelini Halk Savaşının **kitlesel ve örgütsel** koşullarını yaratmak oluşturur ve diğer amaçlar buna tabidir. Öncü Savaşını **niteleyen** ikinci özellik, bu amaçlara ulaşmada kullanılan temel araca ilişkindir. Bu da **silahlı propagandadır**. Böylece temel açısından, amaç-araç uyumu ortaya çıkar. Silahlı propagandanın hedefleri, bu durumda, Halk Savaşının başlatılmasının koşullarını yaratmak olarak belirginleşir. Ama bu hedef, aynı zamanda tali mücadele biçimlerinin de hedefini oluşturur.

Öncü Savaşının amacı, suni dengeyi bozmak ve halk kitlelerini bilinçlendirmek, örgütlemek ve harekete geçirmek olarak da ifade edilebilir. Burada örgütlenmenin ve harekete geçirmenin biçimini belirliyen Halk Savaşıdır. Yani Öncü Savaşındaki örgütlenme, Halk Savaşının yürütülmesine uygun örgütlenmeye **temel oluşturacak** ve bu örgütlenmeye **kitlesel düzeyde geçişi sağlayacak** biçimde olmak zorundadır. Halk kitlelerinin siyasal olarak kazanıldığı koşullarda (tepkileri açıktır) yürütülecek Halk Savaşı için silahlı dev-

rimci güçlerin **üç ana bölümde** örgütlenmesinin gerekli olduğunu daha önce gördük. Öncü Savaşı, bu üç ana bölüm içinde bir silahlı gücün oluşturulmasına yönelmek zorundadır. Bir başka deyişle, Öncü Savaşındaki örgütlenme bu üç birliğin **çekirdeği** (nüvesi) olmak durumundadır. Gene aynı biçimde Öncü Savaşının **yoğunlaştırılacağı** alanlar (ki bunu gerilla savaşının **operasyon alanı** olarak tanımlıyoruz), gelecekteki (Halk Savaşındaki) kurtarılmış bölgelerin ve gerilla üs bölgelerinin oluşturulacağı alanlar olmak zorundadır.

Öncü Savaşının amaçlarının belirlenişi, başlangıçtan itibaren örgütün mevzilenmesinin (stratejik) nerede ve nasıl yapılacağını belirler. Öncü Savaşında doğru bir mevzilenme yapılabilinmesi, demek ki, ülke somutuna ilişkin ayrıntılı bir tahlili gerekli kılmaktadır. Bir başka deyişle, Öncü Savaşında "nerede olanak varsa orada örgütlenilir" ya da "nerede somut hedef varsa orada eylem yapılır" demek tam bir kendiliğindenciliktir. **Bilinçli ve örgütlü bir mücadele süreci olarak Öncü Savaşı, başlangıçtan itibaren belirli hedeflere yönelik olarak planlanır, örgütlenir ve yürütülür.**

Öncü Savaşı, bir yandan suni dengeyi bozma yönünde, yani bozma temelinde yürütülürken, diğer yandan kitleleri bilinçlendirme ve örgütleme çalışması olarak yürütülür. Bu iki amaç birbirine bağlıdır, ama yine de kendilerine özgü yanlar taşırlar. Suni dengeyi bozma amacı, suni dengenin kurulmasını, korunmasını ve pekiştirilmesini sağlayan koşulların ortadan kaldırılması ve bunun için kullanılan güçlerin işlemez hale getirilmesi olarak belirginleşir. Suni dengenin oligarşinin siyasal zoruna dayanması nedeniyle, Öncü Savaşı, oligarşinin siyasal zorunu işlemez hale getirmeyi amaçlar, ama şu ya da bu biçimde değil, **suni dengeyi korumak, sürdürmek ve pekiştirmek amacıyla kullanılan siyasal zorun etkisizleştirilmesi, işlemez hale getirilmesi**, söz konusudur. Yoksa oligarşinin siyasal zorunu (somut ifadesi olarak tüm zor güçlerini) **bütün olarak** ortadan kaldırmak ya da etkisizleştirmek Öncü Savaşının amacı olamaz; bu amaç doğrudan Halk Savaşının kapsamına girer. Demek ki, Öncü Savaşı aşamasında oligarşinin siyasal zorunu ortadan kaldırmak söz konusu değildir. **Bu evrede bu zorun belli bir amaçla (suni denge) sınırlı kullanımını etkisizleştirmek amaçlanır.**

Suni denge, siyasal zorla, yani oligarşinin silahlı güçleriyle toplumsal dengesizliğin düzenlenmesi olduğu gerçeği, ilk görevin bu güçlerin bu amaçla kullanımını engellemek olduğunu tanıtlar. Bu yüzden Öncü Savaşında oligarşinin zor güçlerinin (resmi ve sivil) faaliyetine özel önem verilir. Oligarşi kuvvetini kul- lanmamak için gösterirken, bir bakıma "kuvvet gösterisi" yaparak

"yenilmez ve karşı konulmaz" bir güç olduğunu halk kitlelerinin kafalarına, sabit bir fikir olarak yerleştirmeyi amaçlar. Bu durumda Öncü Savaşını yürüten örgüt, **kuvvetini göstermek için kullanmak** zorundadır. Bu, devrimci örgütün **"kitlelere hakim sınıfların baskı örgütünün yüzyıllardır kafalarında şekillendiği gibi olmadığını, aslında çürük ve kof olduğunu, onun bütün gücünün yaygara, gözdağı ve demagojiden ibaret olduğunu askeri eylemleriyle"** göstermesi demektir. **(Kuvvet gösterisi)** Bu da herşeyden önce silahlı devrimci örgütün önemli bir güç olduğunun, yenilmez ve yok edilemez olduğunun gösterilmesi demektir. Bir başka deyişle, devrimci öncünün, mücadelesini (politikleşmiş askeri savaşı) sürekli hale getirmesi ve sürdürmesi gereklidir. Bunun yolu ise, öncünün bir dizi askeri zaferidir.

"Evet, kitlelere, oligarşiye karşı savaşan silahlı devrim cephesinin güçlü olduğunu göstermemiz, bir bakıma **kuvvet gösterisi** yaparak düşmanı yıpratmamız, moralmân çökertmemiz gerekmektedir. Bunun tek yolu öncünün bir dizi askeri zaferleridir. Sağlanan potansiyelin kaybolmamasının, giderek genişlemesinin tek yolu budur... Kitle önce silahlı devrim cephesine **sempati** duyacaktır. Ama gözünde büyüttüğü merkezi devlet otoritesinden dolayı, silahlı devrim cephesinin ezileceği düşüncesi ile eylemleri tereddüt ve büyük merakla izleyecektir. Gerilla savaşının başarı ile yürütülmesi üzerine görecektir ki, silahlı devrim cephesi önemli bir güçtür; yıkılmaz ve yok olmaz. O zaman **sempatisi güvene** dönecektir. Bu **ikinci evredir.** Güvene dönmesi çoğunluğun desteğinin kazanılması demek değildir. Ancak gerilla savaşı **devamlı ve istikrarlı kılındıktan sonra**, güven **yavaş yavaş desteğe dönecektir."** (Mahir Çayan) (45) (abç)

Görüldüğü gibi, oligarşinin siyasal zorunun kadro pasifikasyonu yönünde kullanımının engellenmesi gerilla savaşının "devamlı ve istikrarlı" hale getirilmesiyle sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle de suni dengenin bozulmasında birincil dereceden önem taşır. Gerilla savaşının devamlı ve istikrarlı kılınması, kitleler açısından siyasal ve askeri bir gücün varlığı demektir. Böylece sürekli ve istikrarlı kılınan gerilla savaşı, halk kitlelerine "şikayetlerini iletecekleri" ve iletmelerine değecek bir güç, bir "kürsü" sağlayacaktır. Lenin'in halk kitleleri arasında siyasi gerçekleri açıklama (teşhir) tutkusunun yaratılması için öngördüğü "kürsü" işte böyle sağlanır.

Bilindiği gibi Lenin, **"Ne Yapmalı?"**da kitlelerin **bilinçlendirilmesi** için geniş bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının yürütülmesi gerektiğini belirtir. Yani, kitlelere mevcut düzenin -Lenin'in deyişiyle otokrasinin- siya-

sal niteliğini göstermek zorunludur. Kitleler, ancak bu yolla siyasal olarak kazanılabilinir. Ama siyasi gerçekleri açıklama (teşhir), yalnızca devrimci öncünün yürüteceği bir faaliyet değildir, siyasal teşhir **halk kitlelerinin katılımıyla bir kampanya** haline dönüştürülerek yürütülür. Bu ise, kitlelerin **tüm şikayet ve taleplerini** bize, yani devrimci öncüye **iletmeleri** demektir. Lenin, bunun gerçekleşebilmesi için, herşeyden önce devrimcilerin **siyasal bir güç** olmaları ve halk kitlelerine bir **kürsü** sağlaması gerektiğini belirtir. Kitlelerin tüm şikayet ve taleplerini devrimci örgüte iletmeleri, ancak ve ancak bunun bir işe yaradığını görmeleriyle mümkün olacaktır. Kitlelerin seslerini duyuracakları bir siyasal kürsü olmadıkça, bunun bir işe yaramayacağı açıktır. (Ayrıntılı bilgi için Bkz. Lenin: **Ne Yapmalı?**)

Gerilla savaşı, ülkemizde halk kitlelerine şikayet ve taleplerini seslendirecekleri (dışa vuracakları) kürsüyü sağlar. Gerilla gücü politik bir güç olarak ve gerilla savaşı bir "kürsü" olarak ortaya çıkar. Böyle bir güç ve "kürsünün" **sürekliliğini** sağlamak zorunludur. Halk kitleleri, günlük yaşamlarında karşılaştıkları her türlü haksızlığı, suistimali, baskıyı, rüşveti, işkenceyi, zorbalığı vb. bize **iletmelidirler.** Ve bu gerçekleştiği oranda onları örgütlemek ve mücadeleye sokmak mümkündür. Bu da gerilla savaşının sürekliliğinin sağlanması ve gerilla eylemlerinin zaferi demektir.

Sözün özü, gerilla savaşı siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının bir aracı, ama temel aracı olarak kullanılması zorunludur. Bu da iki boyutlu bir mücadele ortaya çıkarır. Birincisi, doğrudan **stratejik hedefin** ortaya konulması yönünde, örgütlü ve planlı siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının yürütülmesidir. Yani emperyalizmin ve oligarşinin siyasal teşhir ve tecritine yönelik genel propaganda ve örgütlendirme faaliyeti yürütülür. İkinci olarak, somut koşullarda ortaya çıkan ve halk kitlelerinin bize ilettiği şikayet ve talepleri doğrultusunda mücadele yürütülür. Bu, kitlelerin doğrudan **kendilerinden gelen** siyasi teşhir konularını kapsar ve **taktik** eylemleri belirler. Bu ikinci yön birinciye bağlıdır, ama burada yapılacak bir yanlışlık **kitle kuyrukçuluğuna** yol açarak, mücadeleyi **kendiliğinden-gelmeciliğe** dönüştürür.

"Kitlelerin ekonomik, demokratik ve siyasal talepleri doğrultusunda eylem koymak" olarak bilinen bu ikinci yön, birinci yönden (stratejik) **bağımsız olarak ele alınması halinde**, kitlelerin taleplerinin devrimci içeriğini saptamak ve stratejik mücadelenin parçası olarak yürütmek **olanaksızlaşır.** Söz konusu olan, kitlelerde uyanan siyasal teşhir tutkusu sonucu bize ilettikleri her konuda (şikayet ve talep olarak) devrimci öncünün eylem yapması

değildir. Böyle bir tutum mücadeleyi **yerelleştirir** ve kitleleri **pasifize** eder. Öncü Savaşını yürüten örgüt başlangıçta her yere koşmaz, gücünü aşan hareketlerin içine girmez, güçlerini bölmez. Bu nedenle, **başlangıçta, genel siyasi hedefler somut durumun öne çıkardığı taktik hedefler olarak belirdiği ve geliştiği biçimiyle ele alınır.** Yani burada önemli olan, **herhangi** bir siyasi gerçeği teşhir etmek değil, genel siyasi hedefle bağlantısı **açık ve görünür** olan bir siyasi gerçeği teşhir etmektir. Öncü Savaşının gelişimine bağlı olarak, bu teşhir kampanyası geliştirilir ve yaygınlaştırılır. Öncü Savaşının başlangıcında bu kampanyanın merkezi ve ülke çapında yürütülmesi esastır. **Yerel nitelikteki siyasi gerçekleri teşhir edecek bir güç ve yapıya ulaşıldığında ve ulaşıldığı oranda, genel ve merkezi hareket ile koordineli olarak yerel siyasi gerçeklere yönelik gerilla eylemleri gündeme gelir.** (Ülkemizde, genellikle, silahlı mücadeleyi benimsemiş oluşumlar yerel düzeyde örgütlenerek genele geçtikleri için, bu alanda önemli sapmalar ortaya çıkmıştır. Bu açıdan bu son nokta özellikle önemlidir.)

Burada şöyle bir soru akla gelebilir: Acaba kitle içinde, ülke çapında belirtilen biçimde bir kampanyanın yürütülmesi için gerekli **zemin** var mıdır? Yoksa bu zemin belirli yerlerle sınırlı olarak mı mevcuttur? Bir başka deyişle "somut hedefler" nerelerde ortaya çıkar?

Siyasi gerçekleri teşhir için **ülkenin her yerinde ve her kesiminde uygun zemin ve koşullar mevcuttur.** Bu, devrimin nesnel koşullarının mevcut olması, toplumun bir devrime gebe olmasının gerçeğinin ifadesidir. Lenin'in deyişiyle, kim ki ülke çapında ve kitleler arasında böyle bir teşhir kampanyası için gerekli zeminin olmadığını düşünür, o kişi hiçbir biçimde kitleleri anlamamıştır. Ülke çapında uygun zeminin var olması, devrimci pratik için **yeterli değildir.** Devrimci öncü, bilinçli ve örgütlü bir güç olarak, böyle bir zeminde, ama ülke çapında bir mücadeleyi **yürütmek, yönetmek** ve belli hedeflere **yöneltmek** görevi ile yüzyüzedir. Bu ise planlı ve programlı bir mücadele demektir. Devrimci örgütün görevi mevcut düzenin **planlı ve örgütlü olarak yıkılmasına** yönelik mücadeleyi yürütmektir. Her ne kadar **tarihsel olarak,** kitlelerin kendiliğinden-gelme isyanları ve mücadelesiyle mevcut düzenin yıkılması büyük bir olasılıksa da, devrimci öncü ne kadar planlı, programlı ve örgütlü mücadele ederse, böyle bir tarihsel gelişme karşısında hazırlıksız yakalanmaktan kurtulur ve kendiliğinden-gelme kitle hareketlerini yönlendirebilir ve yönetebilir. (Bkz. Lenin: **Nereden Başlamalı**?) Bu saptama Öncü Savaşının Halk Savaşına **dönüşmesi** açısından da önemlidir. Suni

dengenin bozulması kitlelerin tepkilerinin açığa çıkmasına yol açacaktır. Bu da kitle hareketlerinin **kendiliğinden** yükselmesi olasılığını tarihsel olarak fazlalaştırır. Kitlelerin öncünün eylemleri sonucu, tepkilerini silahlı ayaklanmalar ve eylemler olarak dışa vurmaları söz konusu olacaktır. Devrimci öncü, bunları başlangıçtan itibaren denetimli ve örgütlü olarak yaratması olanaksızdır. Devrim kitlelerin eseridir ve onların mücadelesiyle gerçekleşir. Devrimci örgütün görevi, böyle bir gelişmeyi, **en kısa sürede**, bilinçli ve örgütlü hale getirmek, ona öncülük yapmaktır (açığa çıkmış tepkilerin kanalize edilmesi). Öncü Savaşı aşamasında kitleler büyük birimler halinde örgütlenmeyeceği için ve de toplumsal ve siyasal gelişmelerin **önceden** pozitif bilimlerin kesinliği ile ölçülüp, saptanamayacağı için, **suni dengenin bozulduğu koşullarda** kitlelerin kendiliğinden hareketleri yükselecekve yaygınlaşacaktır. Devrimci öncü, ne kadar bu süreci bilinçli ve örgütlü olarak yaratmaya yönelirse, bu gelişme karşısında, kitle hareketini düzenlemesi ve Halk Savaşı stratejisine uygun örgütlemesi o kadar mümkün olacaktır. Bu da devrimci örgütün, Halk Savaşına ilişkin bir **planı** ve savaşın yürütülmesine **uygun bir yapılanışı** olduğu oranda başarılabilinir. **Çekirdek halindeki** bu yapı etrafında kitleler büyük birimler halinde örgütlenir ve Halk Savaşı yürütülür. **Bu yüzden devrimci öncü, her zaman ve her yerde planlı, programlı ve örgütlü olarak mücadeleyi geliştirmeyi ve yürütmeyi amaçlamalıdır.**

Görüldüğü gibi, siyasi gerçekleri açıklama kampanyası ile suni dengeyi koruma ve sürdürme amacıyla kullanılan oligarşinin siyasal zoruna karşı alınacak tavır birbirleriyle doğrudan bağlantılıdır. Oligarşinin bu amaçlı siyasal zor uygulamasına (doğal olarak zor güçlerine) yönelik gerilla savaşı genel (stratejik) bir siyasi gerçeğin teşhiri de demektir ve diğer siyasi gerçeklerin teşhiriyle birlikte ele alınır. Buna paralel olarak kitleler bilinçlendirilir ve örgütlenir. Ancak bu ana kadar, gene de temel mücadele biçiminin dışına çıkmış değiliz. Oysa Öncü Savaşı kır ve şehir, silahlı propaganda ve diğer (ekonomik, demokratik, politik) mücadele biçimlerinin diyalektik bir bütün halinde ele alınmasını gerektirir. Bu durumda tali mücadele biçimlerinin yeri ve temel mücadele biçimiyle ilişkisi ortaya konulmalıdır. Bunun için de, öncelikle temel mücadele biçiminin açık ve net bir belirlenmesi zorunludur.

Temel mücadele biçimi: Silahlı propaganda

Öncü Savaşında kullanılacak araçlar amaçlara bağlıdır. Amaç suni dengeyi bozarak Halk Savaşını başlatmak olduğundan ve bu amaca ulaşmak için oligarşinin siyasal zoruna karşı mücadele yürütmek gerektiğinden, araç devrimci zor olarak ortaya çıkar. Devrimci zor temel araçtır (ama tek araç değildir). İşte, bir zor uygulaması ya da bir savaş biçimi olarak gerilla savaşının, devrimci politik amaçlarla, siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının bir aracı olarak ele alınmasına, yani politik kitle mücadele biçimi olarak yürütülmesine silahlı propaganda denir. Silahlı propaganda bir politik mücadele biçimidir ve her mücadele biçimi gibi kendine özgü bir mekanizmayı gerektirir. Verili bir evrede temel mücadele biçiminin kendi mekanizması devrimci örgütün karakterini belirler.

"Her mücadele biçimi kendine uygun bir tekniği ve uygun mekanizmayı gerektirir. Nesnel koşullara göre, parlamenter mücadele başlıbaşına mücadele biçimi haline geldiği zaman, partide kaçınılmaz olarak parlamenter mücadele mekanizmasının karakteristik çizgileri daha güçlü biçimde ortaya çıkar. Buna karşılık nesnel koşullar kitlelerin mücadelesini siyasal grevler ve ayaklanmalar şeklinde ortaya çıkardığında, proletaryanın partisi, bu mücadele biçimlerine hizmet edecek bir mekanizmaya sahip olmalıdır. Söylemeye gerek yok ki bu, parlamenter mekanizmadan farklı olarak biçimlendirilmiş özel bir mekanizma oluşacaktır.

Öte yandan, sadece proletarya değil, her sınıfın politik bakımdan yönetici öncülerinin bileşimi, hem bu sınıfların durumuna bağlı, hem de mücadelenin temel biçimine bağlıdır." (46)

Lenin'in belirttiği gibi temel mücadele biçimi, doğrudan örgütün yapısını ve bileşimini belirleyecek kadar önemli sonuçlar doğurur. Bu yüzden silahlı propagandayı temel alan bir örgüt, bu mücadele biçimine büyük dikkat ve özen göstermek zorundadır. Onun gerektirdiği mekanizma, örgüt içinde ağır basacaktır.

"Silahlı propaganda, kır ve şehir gerilla savaşı ile psikolojik ve yıpratma savaşını içerir." Bu onun askeri yönünü tanımlar ve politik amaca göre belirlenir. Unutulmaması gereken en önemli nokta, silahlı propagandanın politik mücadele biçimi olması ve her politik mücadele biçiminde görülen genel özellikleri de taşımasıdır. Bugüne kadar tüm politik mücadelelerde görülen ortak özelliklerden fazlaca söz edilmemiştir. Çünkü bu özellikler ge-

nel nitelikte olduğundan, bilindiği varsayılmıştır. Ve sorun silahlı propagandanın diğer politik mücadele biçimlerinden farkını, (ayırıcı özelliklerini) ortaya koyarken, bu genel özelliklerin ikinci planda kalması kaçınılmazdır. Ama ülkemizdeki pratik ve özellikle pragmatizm, genel özelliklerin vurgulanmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Politik mücadele biçimi olarak silahlı propagandanın kendine özgü tekniğini ve mekanizmasını doğru kavramak için tüm politik mücadele biçimleri için geçerli olan genel özellikleri bilmek gerekir.

Bilindiği gibi politik mücadele biçimleri, Marksist-Leninist literatürde çok çeşitlidir. Bu çeşitliliği iki ana başlık altında toplamak mümkündür: **a) silahlı aksiyon ve b) barışçıl** (uzlaşıcı değil) biçimler. Ama her politik mücadele biçimi, verili bir evredeki devrimci görevlerin yerine getirilmesinin araçlarıdır. Bu devrimci görevlerin başında gelen ve her zaman geçerli olan görev kitleleri bilinçlendirmek ve örgütlemektir. Politik mücadele biçimlerini, genel olarak, verili bir evrede ve bu evrenin koşullarına bağlı olarak, kitleleri bilinçlendirme ve örgütlendirme mücadelesinin sürdürülüşü olarak tanımlayabiliriz. Bu nedenle sorun, kitlelerin nasıl bilinçlendirileceği ve örgütleneceğidir.

Kitlelerin bilinçlendirilmesi, onlara devrimci siyasi bilincin iletilmesi demektir. Bu bilinç mevcut düzenin niteliğinin sergilenmesi, değişmesinin gerekliliğinin anlatılması ve değişimin nasıl olacağının ortaya konulması ile oluşan bir bilinçtir. Daha tam deyişle, mevcut düzenin ekonomik, toplumsal, politik, kültürel vb. her alanda teşhiri, değişimin neden zorunlu olduğunun sergilenmesi ve nasıl değişeceğinin ortaya konulması devrimci örgütün faaliyetinin temel ve genel içeriğidir. Bu faaliyet, propaganda ve ajitasyon çalışması olarak da ifade edilebilir. Genellikle bu çalışma, ajitatörler ve propagandistler ile yürütülür (sözlü). Bunun yanında yayın yolu ile de yürütülebilinir. Ve tüm bu faaliyetler sonucunda bilinçlenen kitleler örgütlenir. Lenin bu durumu, siyasi gazete temelinde şöyle ifade etmektedir: "Bir gazete yalnızca kollektif bir propagandacı ve kollektif bir ajitatör değil, aynı zamanda kollektif bir örgütleyicidir."

Lenin'in bu sözleriyle, propaganda ve ajitasyonun doğrudan örgütlenmeye yönelik olduğu ve örgütlenmeyi sağladığı iyice açığa çıkmaktadır. Lenin, siyasi gazeteyi temel araç olarak ele alır. (Biz bu mücadele biçimini klâsik politik kitle mücadele biçimi olarak tanımlıyoruz.) Burada her mücadele biçiminde görülen genel özellikler belirginleşmektedir: Ajitasyon, propaganda,

siyasi eğitim ve örgütlenme. İşte silahlı propaganda da, bir politik mücadele biçimi olarak, herşeyden önce ajitasyon, propaganda, siyasi eğitim ve örgütlenme faaliyetlerini içerir. Ancak klâsik politik kitle mücadelesinden farklı olarak, araç, bir siyasi gazete değil, gerilla savaşıdır. Bu, silahlı propagandayı diğer mücadele biçimlerinden ayıran özelliğidir (karakteristiği). Bu nedenle diyoruz ki, gerilla, kollektif bir ajitatör ve kollektif bir propagandacı olduğu kadar, kollektif bir örgütleyicidir de. İşte ülkemizde revizyonistler ve oportünistler bu gerçeği tahrif ederek, bu genel özellikleri salt siyasi gazeteye özgüymüşcesine ele almışlar ve buna bağlı olarak da silahlı propaganda bir askeri mücadele biçimi gibi sunulmuştur. Bu durum somutta, silahlı eylem ile gerilla eyleminin, gerilla eylemi ile silahlı propagandanın karıştırılması şeklindeki yanılgılara yol açmıştır. Son tahlilde, tüm sağ sapmaların çıkış noktası olan bu karışıklık sonucunda, silahlı propaganda politik değil askeri, kitlevi değil ferdi bir mücadele olarak tanıtılmaktadır. Ve çoğu zaman devrimci unsurların da, konuyu bu şekilde kavramalarına neden olmaktadır.

Öncü Savaşını yürüten örgüt için sorun, politik mücadele biçimi olarak silahlı propagandanın, genel ve özel nitelikleriyle ve bütünsel olarak ortaya konulmasıdır. Revizyonistlerin ve oportünistlerin tahrifatları ancak bu yolla önlenebilinir.

Silahlı propaganda, gerilla savaşını araç olarak ele alan bir politik mücadele biçimidir. Bu araç, yani gerilla savaşı, yürütüldüğü alana ve koşullara göre iki ana bölüme ayrılır: Kır gerilla savaşı ve şehir gerilla savaşı. Kır gerilla savaşı, niteliği gereği açık savaştır ve bu savaş hareketli gerilla birliği ya da birliklerince yürütülür. Kır gerilla savaşının bu özelliği, onu şehir gerilla savaşından ayıran yanıdır.

Kır gerilla savaşı, amiyane bilgiyle bir "vur-kaç" savaşı olarak tanımlanır. Ama "vur-kaç" taktiği sanıldığının aksine, ne kır gerilla savaşına özgüdür, ne de genel olarak gerilla savaşına. Örneğin, bir hareketli savaş da "vur-kaç" taktiğini uygular. Biz, bu tür amiyane bilgiye dayalı günlük dilin sözcükleriyle gerilla savaşının tanımlanamayacağını söylüyoruz. Gerilla savaşı, kır ve şehir gerillası olarak, basit ve yalın bir "vur-kaç" taktiği değildir. Gerilla savaşı, bir bütün olarak bir savaş biçimidir. Bu savaş biçimi hem yıpratma işlevini, hem imha görevini yerine getirebilecek özelliklere sahiptir. Gerilla savaşı bu çok yönlülüğü ve esnekliğiyle, diğer savaş biçimleriyle birlikte ele alınabilir. Düzenli orduya yardımcı bir güç olarak gerilla, düşman mevzilerinin gerisinde yıpratma ve imha eylemlerini gerçekleştirir. (Halk Sa-

vaşında, çoğu zaman, gerilla bu şekilde tali bir yere sahiptir.) Bizim Öncü Savaşıbağlamında ele aldığımız gerilla savaşı, düzenli halk ordusunun bulunmadığı ve halk kitlelerinin savaşa fiilen girmediği koşullarda, emperyalizme ve oligarşiye karşı ve onların denetiminde bulunan bir arazide (kır ya da şehir) yürütülen bir savaş biçimidir. Bu savaş, Öncü Savaşında gerçek ve sabit bir gerilla üs bölgesi olmaksızın yürütülür ve bu nedenle gerilla gücü sürekli hareket halindedir ve yine düşmanın kırsal alanlardaki güçlerine karşı durabilecek bir güçtür (birlik) (kırsal alanlarda, bu savaş gücünü **hareketli gerilla birliği** olarak tanımlıyoruz).

Kır gerilla savaşı alanında Latin-Amerika'da ortaya çıkmış yanlış anlayışları ele alarak konuyu biraz açalım. Bu yanlış anlayışların başında **"sabit üsler teorisi"** gelir. Bu teori, Öncü Savaşı ile Halk Savaşını birbirine karıştırdığından, kır gerilla savaşının başlangıçtan itibaren bir gerilla üssüne, daha tam deyişle söylersek gerilla üs bölgesine dayanarak yürütülmesi gerektiğini ileri sürer. Onlara göre, bu gerilla üssü savaşın arka cephesi olarak ele alınır ve buna göre örgütlenir. Böylece başlangıçtan itibaren kitleler büyük birimler halinde (bölge olarak) örgütlenir. Sonuçta gerilla savaşı, düşman saldırılarının başlamasıyla birlikte bu kitle örgütlerini, üs bölgelerini korumaya yönelir. Ve doğal olarak işin başında yok edilir. Che, devrimcileri bu konuda, "gerillanın arka cephesi, onun sırt çantasıdır" diyerek uyarmıştır. Kır gerilla savaşının hareketliliğinin bu öne çıkışı, bir başka hatalı anlayışın gelişmesine de yol açmıştır. R. Debray'ın formüle ettiği fokoculuk, Che'nin uyarısını yanlış değerlendirerek, kır gerilla savaşının hiçbir ön hazırlık olmaksızın ve ülke çapında örgütlü bir yapıya dayanmaksızın verilebileceği düşüncesine dayanır. Bu anlayışa göre, gerilla, bazı teknik hazırlıktan (malzeme, silah temini, askeri eğitim, malzeme depoları ve kısmi arazi bilgisi gibi) sonra kırsal alanlarda harekete geçmelidir. Ülkede milli krizin olgun olduğu düşünüldüğünden (ya da hiç önemsenmediğinden), gerillaya kısa sürede büyük güçlerin (kitlelerin) katılacağı ve Öncü Savaşının hızla Halk Savaşına dönüşeceği beklenilir. Kaçınılmaz olarak bu anlayışla harekete geçen gerilla, düşmanın stratejik ve taktik kuşatması ile hareketliliğini yitirir ve sonra da yok edilir. (Burada gerillanın açık sınıra sahip olması belli bir avantaj olarak görünse de, uzun dönemli bir avantaj oluşturmadığı için önemsizdir.)

Diğer bir hatalı anlayış da **"gizli silahlı propaganda"** adı verilen yöntemde görülür. Bu anlayışa göre, 3-5-7 kişilik küçük silahlı güçler (gerilla da denilebilinir) kırsal alanlara dağılır ve köylüler arasında propagandaya giri-

şirler. Bu faaliyetin ilk döneminde silahlar gizlenmiştir. Köylüler arasına giren bu unsurlar, bir yandan hasat dönemine kadar köylülerle birlikte çalışır ve üretime katılırken, diğer yandan araziyi yakından tanırlar. Zamanı geldiğinde silahlarını alarak, bu faaliyetle örgütlenen köylüleri de yanlarına alarak gerilla savaşına başlarlar. Bunlar, merkezi bir örgüte bağlı olarak gerilla savaşını yürütse de, eldeki silahlı güç, düşmanın en küçük silahlı gücünden zayıftır ve bu da mekanda güçlerin yoğunlaştırılması yoluyla bile giderilemez. Son tahlilde Öncü Savaşı ile Halk Savaşının bir ve tek olarak ele alınmasının ve milli krizin olgun halde bulunduğu varsayımına dayanan bu anlayış, Çin ve Vietnam Halk Savaşı'nın dogmatik ele alınışından başka birşey değildir. Ülkemizde İ. Kaypakkaya tarafından savunulan bu anlayış pratikte tam bir çıkmaza girmiş ve gerilla savaşı birkaç muhtarın öldürülmesinden öteye geçememiştir. Genellikle amiyane ve eksik bir stratejik bakışa dayanan bu anlayış, 12 Eylül sonrasındaki genel dağınıklık ve kargaşa döneminde yeniden canlanma olanağı bulmuştur. (Pratikte bu çizgiyi yürütenlerin bunun bilincinde olup olmamaları hiç önemli değildir.) Çokluk 3-5-7 ve bazen 10-15 kişilik silahlı gruplara dayanan bu yol, Öncü Savaşının amaçları yönünde önemli bir etkinlik gösteremeden başarısızlığa uğrar. Çok seyrek olarak ve büyük çabalarla bu silahlı gruplar bir araya getirilerek 30-40 kişilik bir güç olarak gerçekleştirilmiş birkaç eylem ise, etkileri ne olursa olsun, bu etkiyi örgütleyemez ve zaman içinde de yarattığı etkinin altında ezilir. Etkinin altında ezilirler, çünkü bu etkiyi yaratan harekât, kitlelerde daha üst eylemlerin yapılması ve sürdürülmesi beklentisi yaratır. Silahlı güç savaşı tırmandırmak zorunda kalır, ama etkiyi örgütleyemediği için buna uygun güce sahip değildir. Diyebiliriz ki bu çizgiyi izleyenler, ya tekrar küçük gruplara bölünerek savaşı gerileteceklerdir, ya da gerçek bir gerilla birliğine dönüşeceklerdir. Ancak bu ikinci yola girdiklerinde ise, sorunların ilk oluşumdan ve o ana kadar tasarladıklarından çok farklı olduğunu, var olan tüm bu planlardan vazgeçilmesi gerektiğini göreceklerdir. Bu şekilde topyekün bir değişiklik ise eylemleri durdurmadan gerçekleştirilemez.

Kır gerilla savaşının hareketli gerilla birliği temelinde yürütülmesi, sözcüğün gerçek ve tam anlamıyla silahlı propagandanın yürütülmesine olanak tanır. Hareketli gerilla birliği, gelecekteki Halk Ordusunun -düzenli ordu- çekirdeği olarak, kendi operasyon alanında propaganda, ajitasyon, siyasi eğitim ve örgütleme faaliyetlerini yürütür. Doğrudan gerillalarca yürütülen bu çalışmalar sonucunda gerillaya yeni yeni unsurlar katılır. Böylece gerilla birliği

genişler, büyür ve buna paralel olarak operasyon alanı genişletilir, yeni gerilla cepheleri açılır. Bu süreçte temel yönetim ilkesi **stratejik merkezi yönetimdir.**

"Stratejide merkezileşme ile taktikde merkezden uzaklaşma... Başka bir deyişle, iradede birlik, uygulamada ise çeşitli yöntemlerin kullanılması, parçaların, kendilerine vücut veren bütüne bağımlı olma hali, ve sonuç olarak, bütünü oluşturan çeşitli bileşenlerin hareketlerinde özerk olması durumu. En küçükten en büyüğe doğru gelişen ve sanki kendiliğinden oluşu-yormuş hissini veren bu süreç ... Böyle bir uygulama, tartışma götürmez bir merkezi yönetim sistemini içerdiği için ve subaylarla birliklere eylem özgürlüğü sağladığı için yararlıdır. Merkezi yönetim güçlü olduğu oranda, bu yönetimin başlangıçta saptadığı strateji kesinlik ve sağlamlık kazanacak, dolayısıyla çeşitli cephelerin ve birliklerin taktik esnekliği de o ölçüde artacaktır. Eldeki olanakların ve adamların tek bir üsde yoğunlaştırılması, tek bir askeri doktrinin yaygınlaşmasını sağlar ve böylece bütün militanlar savaşın ateşinde yoğrulur ... Yine bu yoldan, subaylar belli bir moral, politik ve askeri eğitimden geçmiş olur, zamanı gelince de, gerilla yönetimi, bu subaylara, hareketlerini denetlemeye gerek duymaksızın, bir bölgenin ya da bir cephenin stratejik yönetimini rahatça devredebilirler. Çünkü bütün bu elemanlar aynı eğitimden geçmiş olduklarından, ortak bir ruh halini, ortak bir taktik ve ortak bir askeri tırmanma politikasını benimsemişlerdir." (47)

Silahlı propagandanın politik mücadele biçimi olarak kırsal alanlarda bu sürdürülüşü, görüldüğü gibi bir yandan politik amaçları göz önünde tutarken, öte yandan gerilla savaşının gelişimini hesaba katar. Bu da savaşın politikleşmiş askeri savaş olmasından kaynaklanır. Kır gerilla savaşı, halk kitlelerinin tüm şikayet ve taleplerini doğrudan iletecekleri bir güç oluşturur ve onlara gerçek bir "kürsü" sağlar. Böylece kır gerilla savaşı, düzene karşı tepkilerini açığa vuran ya da vurmak durumunda bulunan kitlelerin politik mücadele biçimi haline gelir. İşte bunlar Öncü Savaşının temelini oluşturur.

Ancak silahlı propaganda sadece kırlara özgü bir mücadele biçimi değildir. Şehir gerilla savaşı temelinde şehirlerde de silahlı propaganda yürütülebilinir ve yürütülmesi zorunludur. Bu zorunluluk, askeri nedenlerle olduğu kadar ve hatta bundan daha çok politik amaçlar açısından da mevcuttur. Ama şehirlerin kendine özgü koşulları nedeni ile, buralardaki silahlı propagandanın mekanizması, kırsal alanlardakinden farklıdır. Bu farklılık, en açık biçimde kır gerilla savaşı ile şehir gerilla savaşı arasındaki farkda görülebilinir.

Şehir gerillası, kır gerillasının aksine, kitlelerle doğrudan, yani silahlı bir güç olarak araçsız temas halinde değildir. Bu nedenle kitlelerle temas kurmak ve sürdürmek için yardımcı araçlara gereksinme duyar. (Bildiri, broşür, bülten, duvar yazısı, pul, afiş, pankart, ses aygıtları, kitle iletişim araçları gibi.) Bu araçların her birinin kullanımı bir gerilla eylemi olarak düşünülür ve bu anlayışla yürütülür. Şehir gerillasının gizliliği ile kır gerillasının açıklığı arasındaki fark net biçimde kavranılmak zorundadır. Şehirlerde yürütülen silahlı propaganda, yukardaki nedenlerden dolayı, etkiyi yaratan güç ile etkiyi örgütleyen gücün göreli bir ayrışmasına yol açar. Bir başka deyişle etkinin yaratılmasıyla etkinin örgütlenmesi arasında bir eş zamanlılık söz konusu değildir.

İkinci olarak, koşullar olgunlaştığında şehir gerillasına kitlesel katılım söz konusu olamaz; buna **katılım bireyseldir, kadrosaldır.** Bunun anlamı ise, şehir gerillasının zaman içinde bir halk ordusuna dönüşemeyeceğidir. Koşulların olgunlaştığı bir evrede meydana gelen kitlesel katılım, şehir gerilla savaşları yerine şehir ayaklanmalarının geçmesine yol açar. Bu yüzden, şehir gerilla savaşı, kendi iç evrimiyle ve koşulların şehirlerde olgunlaş-masıyla kitlesel bir hareketi (silahlı ayaklanma vb.) tek başına başlatıp, yürütemez. Bu, ülke çapındaki gelişmeye bağlı ve kır gerillasına tabi olarak merkezi devrimci örgüt tarafından gerçekleştirilebilinir. Bu nedenle de, şehir gerilla savaşı kır gerillasınatabidir ve ona göre biçimlenir. Bunun nasıl olacağı ise, doğrudan stratejik rota ve stratejik hedef tarafından belirlenir.

Şehir gerilla savaşının sınırlılığına göre biçimlenen şehir silahlı propagandası, sık sık klâsik kitle mücadele biçiminin yürütüldüğü kanısını uyandırarak sağ-pasifist anlayışların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu yanılsama, tali mücadele biçimlerinin etkiyi örgütlediği, yani bu biçimlerin örgütleyici olduğu, silahlı propagandanın böyle bir işlevi olmadığı, bu nedenle de silahlı eylemle özdeşleştiği şeklinde bir sağ-sapma oluşturur. THKP-C'nin tarihinde ilk kez 1971-72'de ortaya çıkan bu sağ-sapma, ülkedeki revizyonizmin ve pasifizmin örgüt içindeki bir uzantısından başka birşey değildi. Yıllar boyu görülen çeşitli sağ sapmaların, az da olsa, bazı devrimci unsurları etkilemelerinin temelinde bu yanılsama yatar. Bu yanılsama, şehirlerde yürütülen silahlı propagandanın, herşeyden önce kendine özgü eylem biçimleri oluşturmak zorunda olduğu ve ülkemizde bugüne kadar görünen biçimlerin geçicilik alanını oluşturduğunun anlaşılmaması demektir. Oluşturulması gereken biçimlerin ülkemizde bilinmiyor ya da uygulanmamış olması bu ger-

çekliği değiştirmez. Mücadelenin gelişimine paralel olarak, bugün için bilinmeyen pek çok yeni eylem türlerinin ortaya çıkması, tarihsel olarak kaçınılmazdır. Bugün için şehir gerilla savaşının dar boyutlu pratiğinin, şehirlerdeki silahlı propagandanın diğer (tali) politik mücadele biçimleriyle karıştırılmasına yol açtığı söylenebilir. Şehir gerilla savaşının, Öncü Savaşının başlangıcında yeni biçimler yaratacağı beklenemeyeceği gibi, savaşın en üst ve en sert düzeyden başlatılması da söz konusu değildir. Öncü Savaşına çeşitli nedenlerle şehir gerillasıyla başlanılmış olması çeşitliliğin engelidir de. Kır gerilla savaşının başlatılmasına paralel olarak geliştirilecek olan şehir gerilla savaşı, o zaman eylem alanının genişlemesi, eylem hedeflerinin çoğalması ve eylem biçimlerinin çeşitlendirilmesi ile yüzyüze gelir. Ama tüm evrelerde geçerliliğini koruyan şehir gerilla savaşının kendi sınırlılığıdır.

Şehir gerillasının bu sınırlılığını Brezilyalı bir yazar şöyle özetlemektedir:

"Şehir gerillası gizliliği yüzünden kitlelerden mahrumdur. Kırlardaki hareketli stratejik birlik zaman içinde gelişmek için, mekanda geri çekilebilir, çünkü kır gerilla savaşı, gerillalara hareketlilikle savaş için uygun alan seçme olanağı sağlayan bir yıpratma savaşıdır. Diğer taraftan şehir gerilla savaşı ise, sadece aynı operasyonları sürekli yineleyebilir. Gizli bir destek üssünden (apartman vb.) yola çıkarak, tekrar çıktığı noktaya geri dönerek, aynı hedeflere saldırır. Güç toplamada bir etken olan zaman, kır gerilla hareketinde yavaş yavaş güçler dengesini değiştirmek ve sürekli olarak köylü kitlelerinin bölümler halinde katılımıyla bir halk ordusu oluşturmak için yararlanabilirken, şehir gerillası açısından aynı etkiye sahip değildir. Silahlı öncü ile kitleler arasında sürekli temas olmadığına göre, öncü müfrezenin bir halk ordusuna dönüşmesi şeklinde bir gelişme şehirlerde olmayacaktır. Bu demektir ki, şehir gerillası eylemi bir kitle mücadelesi değildir. Şehir öncüsü bu yüzden bir isyan odağı, yani devrimci kadroların politik-askeri öncüsü bir örgütü olması imkansızdır, uzatılmış savaş yoluyla bir ayaklanmaya doğru da gelişemez. **Şehir gerilla hareketine katılım bireysel katılımdır; şehir gerilla hareketi yeni kadrolar gerektirir, kitleler değil."** (48)

"İkinci olarak, kır gerilla savaşının aksine, şehir silahlı mücadelesi gerilla eylemi ile kitle mücadelesini eşzamanlı olarak gerçekleştiremez." (49)

Burada Latin-Amerika'ya özgü terminolojinin getirdiği farklılıkları (örneğin "ayaklanma" kavramının özgün içeriği) bir yana bırakırsak, şehir gerilla savaşının sınırlarının net biçimde sergilendiğini söyleyebiliriz. İşte bu sı-

nırlılık, silahlı propagandanın şehirlerdeki biçimlenişini belirler ve tali mücadele biçimlerine ilişkin bazı araçların kullanımını gerektirir. Ama bu araçlar, şehir gerilla savaşına (temel araç) göre biçimlenir.

Özetlersek, şehirlerde yürütülen silahlı propagandada, etkinin yaratılması ile etkinin örgütlenmesi arasında bir eşzamanlılık mevcut değildir. Şehir gerillası para, silah ve belgelere el koyma, sabotaj, şehirlerdeki oligarşik baskı güçlerinin taciz edilmesi, pusu kurma, baskın, bir semtin işgali gibi eylemler gerçekleştirirken, gizlilik ve eylem süresinin kısalığı nedeniyle kitlelere doğrudanhitap edemez. Bunu tali araçlarla (bildiri, bülten, afiş vb.) gerçekleştirir ve kitle içinde bulunan kadrolar aracılığıyla siyasi eğitimi yürütür, yani katılımları sağlar. Bu da örgüt içinde yaygın bir iş bölümü ve uzmanlaşmaya neden olur ve doğal olarak kadroların politik ve askeri görevlere göre ayrışması ortaya çıkar. Böylece kadrolar arasında bir farklılaşma ve yabancılaşma gündeme gelerek, örgüt bütünlüğüne zarar vermeye yönelir. Ayrıca şehir gerilla savaşının tekniği, belli bir şehirde gerillanın sayısının sınırlı kalmasına yol açar. Yeni katılımlarla şehir gerilla savaşının genişletilmesi olanaksızdır. Bu durumda da, yeni kadrolar gereksiz işlerde kullanılarak ya da az güçle yapılacak bir işi çok sayıda kadroyla yaparak verimsizleştirilir. İşte şehir gerilla savaşının sınırlılığının getirdiği bu olumsuzlukların da gösterdiği tek gerçek, şehir gerilla savaşının kır gerilla savaşına bağlı olması gerektiği ve kır gerilla savaşından bağımsız olarak gelişemeyeceğidir. (Bu, bağımsız geliştirilemez demek değildir. Şehir gerillası, şüphesiz kır gerillasına bağlı olmaksızın geliştirilebilinir, ama sonuç tam bir yıkım olur. Ülkemizde bunun sayısız örneklerini yaşadık, ama gene de 1962 yılında Venezüella'da yaşanılanlar öğreticidir.) Şehir silahlı propagandasıyla örgütlenen ve giderek sayısı artan yeni unsurların kır gerillası içinde mevzilendirilmesi kaçınılmazdır.

Böylece kır ve şehir gerilla savaşı temelinde silahlı propagandanın durumunu görmüş bulunuyoruz. Ancak yine de silahlı propagandanın politik yanı yeterince açıklığa kavuşturulmamış olarak durmaktadır. Pratikte çalışan kadro için önemli bir konu olan bu yan, son tahlilde Öncü Savaşının amacının somutlaştırılması demektir.

Öncü Savaşının amacını, suni dengeyi bozmak ve Halk Savaşına uygun olarak kitleleri bilinçlendirip örgütlemek olarak ifade ettik. Bu iki yön, birbirine bağlı olarak, gerilla savaşının (kır ve şehir) amaçlarını ifade eder, yani onun politikleşmiş niteliğini oluşturur.

Suni dengeyi bozma amacı, bu dengeyi korumaya ve sürdürmeye yönelik

olan oligarşinin siyasi zoruna karşı alınacak tavır olarak belirginleşir ve bu da en açık biçimiyle oligarşinin zor güçlerine (resmi ya da sivil) ve bu gücün faaliyetlerine karşı mücadelede ortaya çıkar. Bu tavrın hangi biçimde ortaya çıkacağı somut durum tarafından belirlenir. Örneğin 1 Mayıs 1977'de meydana gelen kitle katliamı somut bir durumdur ve bu durum karşısında alınacak tavır (gerilla eylemi olarak) suni dengeyi bozmaya yönelik olacaktır. Ama "nasıl bir eylem yapılmalıdır" sorusunun yanıtı ancak bu somut durum tarafından belirlenir. Bu somut durum, salt olayın boyutlarını kapsamaz, ayrıca o koşullardaki güçler dengesini ve devrimin stratejik rotasının neresinde bulunduğunu da içerir. Öte yandan, her durumda emperyalizmin işgali ve sömürüsü, oligarşinin niteliği, amaçları, politikası, sömürü yöntemleri kitlelere anlatılmak ve gösterilmek zorundadır. Son tahlilde kitlelerin siyasi eğitimi, bilinçlendirilmesi olan bu görev, devrimci öncünün genel ve sürekli görevidir. Yine de bu görev, soyutun propagandası, teorik çözümlemelerin öğretilmesi demek değildir. Bu görev, somut olaylardan (örneğin zamlar, vergi artırımı, ekonomik kararlar, çıkartılan yasalar, baskılar vb.) yola çıkarak yerine getirilir. Sözün özü, genel ve sürekli görev olarak siyasi gerçekleri açıklama kampanyası, örneğin "ülkemizde emperyalist işgal var" şeklinde genel ve soyut bir kampanya değil, bu olgunun somut görünümlerinin teşhirine dayalı bir kampanyadır. Devrimin stratejik hedeflerini ifade eden ve buna yönelen somut gerçekler nereden bulunabilir diye düşünmek tam bir çaresizlik ve bilinçsizlik ifadesidir. Şöyle çevresine bakan herkes, mevcut düzenin hergün, her saat, her dakika bu gerçekleri ürettiğini görecektir. Bir öğrenci eylemine yönelik bir uygulamada, bir mahkeme kararında, bir parlamento tutanağında, vergi dairesinde, tapu işlemlerinde, banka kredilerinde, bir toplu iş sözleşmesinde, tarım ürünlerinin taban fiyatlarında, hammadde dış satımlarında, bir devlet ihalesinde vb. bu gerçekleri bulmak mümkündür. Ve biz devrimci öncü olarak, bu gerçekleri, bıkmadan, usanmadan teşhir etmek, ortaya koymak ve anlamlarını kitlelere anlatmak zorundayız. Bu görevi, kırda ve şehirde, temel olarak gerilla savaşını yürüterek ve gerilla eylemleriyle birlikte yerine getirmek zorundayız ve yerine getireceğiz. (Ancak Öncü Savaşının belli bir evresine kadar, bu gerçeklerin, ülke çapında ve tüm kitleyle olan bağlantısı açık olanlarını öne çıkarmak söz konusudur. Bazı yerel ağırlıklı gerçekler, ilk anlarda istense bile, gerilla savaşı açısından belli bir hedef oluşturmayabilecektir. Bu yönetimsel ve somut planlamaya ilişkin bir konu olduğu için daha fazla ele almayacağız.)

Evet, kitleleri bilinçlendirmenin yolu siyasi gerçekleri teşhir etmekten geçer ve bilinçlenen kitleler, birey düzeyinden başlanarak örgütlenir. Ama bu örgütlenme, şu ya da bu biçimde değil, Halk Savaşını başlatmak ve yürütme amacına uygun olarak yapılır. Yine de tüm bunlar Öncü Savaşının bir yönüdür. İkinci yön (ikincil değil) suni dengeyi bozmaktır. Bu da Öncü Savaşının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve Halk Savaşına dönüştürülmesi demektir. Bu yön gerilla savaşının planlanmasıyla bağlantılıdır ve bu planda, örgütlenen bireylerin nasıl mevzilendirileceği sorusunu yanıtlar.
Oligarşinin siyasal zoruna yönelik savaşa, şehir gerillasıyla başlanılmıştır. Bunun nesnel ve öznel nedenlerini daha önceki yazılarımızda ifade ettiğimiz için yinelemeyeceğiz. Burada şehir gerilla savaşının nasıl kavranıldığını, yanlış anlayışlarla birlikte ele alarak, ortaya koymakla yetineceğiz.

Evet, Öncü Savaşına şehir gerillasıyla başlanılmıştır, ancak bu şehir gerillası "metropol gerillası" değildir. "Şehir fokoculuğu" olarak da bilinen büyük kent (metropol) gerillacılığı şehir gerilla savaşını (teoride ne derse desin) tek savaş biçimi olarak ele alan bir anlayıştır. Kimi zaman tali politik mücadele biçimlerinin öneminin yadsınmasıyla birlikte görülen bu tek boyutlu ve tek mekanlı anlayış, büyük kentlerde yürütülen gerilla savaşının, suni dengeyi bozacağı ve böylece Öncü Savaşının hızla Halk Savaşına dönüşeceği koşulları oluşturacağını düşünür. Bu nedenle de, oldukça uzun süreli bir şehir gerilla savaşından sonra kır gerillasına geçmek ve Halk Savaşını başlatmaktan söz edilir. (Çoğu zaman kentlerde "kurtarılmış bölgeler" yaratma ile yaşam süresinin sonuna gelinir.) Bu şekilde ele alınan şehir gerilla savaşı, büyük kentlerle sınırlı -çoğu zaman tek bir kentle- ve temel olarak buralardaki baskı güçlerine karşı bir açık savaş haline dönüşür. Bu çizgi, silahlı eylemin kendi kendine propagandasını yapacağını düşünerek, silahlı propagandayı yalın bir gerilla eylemine indirger ve ekonomik-demokratik kitle örgütleriyle (legal) ya da bunlar içinde politik çalışma ile örgütlenmeye çalışır. Herşeyden önce devlet otoritesinin ülke çapında ve merkezi olduğunu, suni dengenin ülke çapında bozulması gerektiğini (milli -ulusal- kriz esprisi) kavrayamamış olan bu militan "sol" çizgi, kırsal mücadelede görülen "fokoculuğun" kentsel yansısından başka birşey değildir ve sol kendiliğindenciliktir. (Zaten bu çizginin teoride savunduğu kır gerillası tam anlamıyla kırsal "fokoculuk"tan başka birşey değildir.)

Bizim şehir gerilla savaşına bakışımız, doğrudan krizin milli niteliği ile suni dengenin ülke çapında olmasına dayanır. Şehir gerilla savaşı birkaç bü-

yük kentle sınırlı ve bu kentlerde yürütülen savaş biçimi olarak ele alınamaz. Bu savaş, gerilla savaşı tekniğine (taktiğine) uygun her şehirde yürütülebilir ve yürütülmek zorundadır. Bu nedenle, ülkemizde, hemen hemen tüm il merkezleri ile nüfusu ve alanı belli bir düzeyin üstünde olan ilçelerde şehir gerilla savaşı yürütülebilinir. Ancak tek tek il merkezlerinin ya da büyük ilçelerin kendi yerel (iç) koşulları, yapılacak eylemlerin biçimini, kullanılacak gücü belirler. İşte bu şekilde ele alınan şehir gerillası ile Öncü Savaşına başlanılmıştır. Biz bu durumu, bu ele alış tarzımızın ayırıcı özelliklerini belirtmek için, "şehir gerilla savaşı taktikleriyle ülke çapında" eylem yapmak olarak formüle ettik.

Bu Öncü Savaşının **ilk evresidir**. Bu evre, ülke çapında örgütlenmiş gücün, gerilla savaşını öğrendiği, gücünü denediği, kitlelere savaşçı bir örgütün varlığının duyurulduğu, daha üst ve daha sert silahlı eylemlerin yadırganmayacağı bir ortamın yaratıldığı ve kır gerilla savaşının hazırlıklarının yoğunlaştırıldığı bir evredir. Bu evredeki gerilla eylemleri taciz ve tahrip eylemleri biçimindedir. (Günlük dilde bunlar bombalama, kurşunlama eylemleri olarak ifade edilerek sıradanlaştırılmıştır.) Eylemlerin merkezi bir harekât olarak planlanması esastır. Yerel eylemler, ancak merkezi plana uygun olarak ve iç koşulları elverişli şehirlerde yapılır. Bu evredeki silahlı eylemler, profesyonel olma-yan ve yetkin bir askeri eğitimden geçmemiş herkesin gerçek- leştirebileceği kadar yalın ve teknik olarak gelişkin, ama basit eylemlerdir. Eylemlerin merkezi bir harekât olarak planlanması ve senkronize (eşzamanlı) gerçekleştirilmesi nedeniyle, yarattığı etki, eylemin biçiminden bağımsızdır ve büyüktür. Geniş kesimlerin bu tür harekâtlarla askeri olarak eğitilmesi mümkün olur.

İkinci evre, gene şehir gerilla savaşı bağlamında gerçek-leşir, ancak bu kez gerilla eyleminin niteliği ve niceliği artmıştır. Bu evreyi, ilk evreden ayırmak için "kır gerilla savaşı taktikleriyle şehir gerillası" olarak tanımlıyoruz. Bu evrede, devrimci öncü eğitimini tamamlar. Ancak bu evrede, ilk evrenin eylem biçimleri terkedilmez. Taciz ve tahrip (sabotaj) temelinde şehir gerilla savaşı tekniğiyle ülke çapında eylemler sürdürülürken, devrimci öncünün merkezi gücü kır gerillası tekniği ile şehir gerilla savaşını yürütür. Bu savaş tekniği, biçim olarak "metropol gerillası" ile benzeşlik gösterse de, amaç ve örgütlenme olarak ondan farklıdır. Bu evrede merkezi silahlı güç, daha üst ve daha sert silahlı eylemlere yönelmiştir ve şehirlerle sınırlı olarak **taciz, tahrip ve imha eylemlerine** girişir.

Üçüncü evre, şehir gerilla savaşından kır gerilla savaşına geçiş niteliğindedir. Bu evrede, kır gerilla savaşının hazırlıkları son kez denetimden geçirilir ve yeterli olup olmadığı sınanır (güç denemesi). Bu evre, "şehir gerilla savaşı taktikleri ile kır gerillası" açık savaşa son hazırlık evresidir. Bu evrenin savaş tekniğini, "şehir gerilla savaşı taktikleri ile kır gerillası" olarak tanımlıyoruz. Bu evrede de, ilk iki evredeki faaliyetler ve teknikler sürdürülür ve geliştirilir, yani şehir gerilla savaşı geliştirilmeye başlanır. Ama artık gerilla savaşı, fiilen ve resmen kırsal alanlarda da yürütülmektedir.

Dördüncü evre, kır gerilla savaşının başlatılmasıdır. Daha tam deyişle, hareketli gerilla birliği bu evrede harekete geçirilir.

Bu dört evre, genel olarak **"Kesintisiz Devrim II-III"**de formüle edilmiş olan stratejik rotanın ilk iki evresine denk düşer. Bilindiği gibi **"Kesintisiz Devrim II-III"**de dört aşamalı formülasyonun ilk iki evresi şöyledir:

"Birinci aşama: Şehir gerillasını yaratma,

İkinci aşama: Şehir gerillasını geliştirme.

Kır gerillasını yaratma ve **kuvvet gösterisi.**

Bu iki aşamada savaşın **psikolojik yıpratma** yönü ağır basacaktır."

İşte yukarda ifade ettiğimiz dört evre, stratejik rotanın bu iki aşamasına denk düşer ve bunların ayrıntılaştırılmış halidir. Stratejik düzeyde ifade edilen çok yönlü mücadele bu şekilde olgunlaşır ve pratiğe geçirilir. Şehir gerillasının geliştirildiği ve kır gerillasının yaratıldığı evrede -bizim ayrıntılaştırılmış evrelendirmemizde dördüncü evre- Öncü Savaşı teorisi ile pratiği arasında tam bir aynılık ortaya çıkar. Bir başka deyişle bu evrede, Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'nde ifade edilen diyalektik bütünlükler oluşur. Öncü Savaşının küçükten büyüğe, basitten karmaşığa doğru gelişimi böyle ilerler.

Kır gerillasının yaratıldığı evrede, devrimci silahlı güçler üç ana bölüm halinde örgütlenmiş durumda bulunur.

Birinci bölüm, Öncü Savaşının temel dinamiği olarak ve merkezi güçlere dayalı hareketli gerilla birliğince oluşturulur. Hareketli gerilla birliği, somut ülke koşullarına göre saptanmış belli bir operasyon alanında faaliyet gösteren silahlı propaganda gücüdür. Bu birlik bir yandan suni dengeyi bozma yönünde hareket ederken, öte yandan doğrudan (araçsız olarak) operasyon alanındaki kitlelerle temas kurarak, siyasi gerçekleri açıklar, onlara siyasi bilinç iletir, siyasi eğitimlerini yapar ve örgütler. Bu birlik, gelecekteki Halk Ordusunun düzenli birliklerinin çekirdeğidir.

İkinci silahlı güç tipi, gerilla birliğinin operasyon alanı dışındaki kırsal

ve kentsel alanlarda örgütlenmiş bölgesel gerilla gücüdür. Bu güç, kentlerde kır gerilla savaşı tekniği ile (taktiği ile) şehir gerillasını (ikinci evrenin temel savaş yöntemi) ve kırlarda şehir gerilla savaşı tekniği ile kır gerillasını (üçüncü evrenin temel savaş yöntemi) yürütür. Tüm faaliyetlerinde hareketli gerilla birliğine tabidir ve hareketli gerilla birliği ile maddeleşen stratejik merkezi komutaya bağlıdırlar. Yeni gerilla cephelerinin açılmasında bu silahlı güçlerin eylemleri özel bir yere sahiptir ve kır gerillası dışındaki örgütlenmeyi gerçekleştirir. Halk Savaşı evresinde Halk Ordusunun bölgesel birliklerinin nüvesi bu güçlerdir.

Üçüncü tip silahlı güç ise, ülkenin her yerinde (kır gerillasının operasyon alanı da dahil) gerilla eylemlerini sürdüren yerel ve mahalli silahlı güçlerdir. Bu güçler, basit, ama etkin şehir gerilla savaşı taktikleriyle savaşır ve gelecekteki milis ve yerel gerilla bu güçlerce oluşturulur.

Bu üç tip silahlı güç, son tahlilde, şehir ve kırın diyalektik bütünlüğünü gerçekleştirir. Şehir silahlı güçleri olarak yerel ve bölgesel güçler, şehirlerde ve şehirlerin niteliğine uygun olarak silahlı propagandayı yürütürler. Burada şehirlerde yürütülen silahlı propagandanın özgül durumundan kaynaklanan tali araçların kullanımına ilişkin güçlerin de, bu örgütlenme içinde yer alacağı unutulmamalıdır. Kırsal silahlı güçler ise, hareketli gerilla birliği, bölgesel ve yerel silahlı güçler olarak savaşı sürdürürler.

Gelinen evrede -dördüncü evre- Öncü Savaşının kır gerilla savaşı temelinde bu çok yönlü yürütülüşünde ağırlık suni dengenin bozulması amacındadır. Bu da, bir yandan oligarşinin siyasal zorunun açık uygulamalarına karşı tavır alınması şeklinde, somut durumlarca belirlenen bir savaş olurken; diğer yandan bu siyasal zorun genel durumuna ve zor güçlerinin genel mevzilenmesine karşı yürütülür (taktik ve stratejik harekâtlar). Daha önce sunidengeyi ele alırken gördüğümüz gibi, bu ikinci yan uzun süreli (uzatılmış) bir savaşın amacıdır ve doğrudan oligarşinin zor güçlerinin mevzilenmesine (konuşlanış) bağlı olarak planlanır, yürütülür. Bu nedenle de tüm savaş planlarının temelidir ve stratejik rotayı belirler.

Bu savaş planları yapılırken, herşeyden önce oligarşinin silahlı güçlerinin ülkemizdeki konuşlanışının (mevzilenme) Latin-Amerika ülkelerinden farklı olduğu göz önünde tutulmak zorundadır. Latin-Amerika'da bu konuşlanma, kolonyalizm döneminden kalma ve son tahlilde feodal bir örgütlenmeye dayanır. Buradaki örgütlenmede, askeri güçler şehir merkezlerinde ko-nuşlanmıştır ve şehir bu askeri garnizonun çevresinde oluşmuştur. Böylece silahlı

güçler (askeri garnizon) kent içinde mutlak egemen konumundadır. Bu konuşlandırma, Öncü Savaşında yoksul halk kitleleriyle temas kurmada bir avantaj sağlarken, kentlerin ele geçirilmesi evresinde önemli bir dezavantaj oluşturur.

Ülkemizde ise, oligarşinin askeri örgütlenmesi, kent merkezli bir garnizon örgütlenmesi şeklinde değildir. Bu durumun yaratacağı sorunlar karşısında geliştirilen yöntem ise, kent merkezlerinde polis teşkilatını güçlendirmek şeklinde olmuştur. Ordu birlikleri ise, genellikle kent dışında mevzilenmiştir. Bu durum, kentlerin kısa sürede kuşatılmasına olanak sağladığı gibi, kentlere karşı bir saldırı durumunda da savunmayı dışarda yapma ve savaşı buralarda kabul etme şeklinde bir savaş anlayışı oluş-turmaktadır.

Bu örgütlenmenin en önemli yanı, kentlerde başlatılacak bir kitle ayaklanmasının kolayca silah elde etmesini engellemesi ve ayaklanan kentin kolayca kuşatma altına alınabilinmesidir. Şüphesiz bu "avantaj", kentlere yönelik dış saldırı ile kent-içi ayaklanmanın koordinasyonu karşısında, kendi kendini yok eden bir avantajdır. Doğrudan yabancı işgale karşı oluşturulan ve kökleri-ni 1919-22 Kurtuluş Savaşı'nda bulan bu kent dışı savunma (mevzi savaş) kenti ve kentlileri arka cephe olarak kullandığı oranda etkili olma şansı vardır. Bundan öte bir Halk Savaşında, kırsal alanlarda gelişen bir Halk Ordusu karşısında tamamen etkisiz kalır. Kentlerdeki kitleler siyasal olarak devrim saflarına kazanıldığı durumda, bu kent dışı askeri mevzilenme, oligarşinin zor güçlerinin iki ateş arasında kalmasına ve yok olmasına neden olan bir handikap oluşturur. Yine de bu mevzilendirmenin hiç işe yaramaz olduğunu düşünmek yanlıştır. Özellikle kent dışında mevzilenmiş askeri birliklere yönelik kısmi ya da yerel saldırılar durumunda, açık ve geniş bir arazide mevzilenilmiş olmasının avantajı ortaya çıkar. Bir başka deyişle, bu garnizonların tekil ve cephesel saldırıyla ele geçirilmesi oldukça güçtür. Ama aynı oranda yıpratılması çok kolaydır. ABD'nin Vietnam savaşındaki askeri mevzilenişi, büyük ölçüde bu biçimdeydi ve Halk Savaşı karşısında ne kadar etkisiz olduğu açıkça görülmüştür. Özellikle bu mevzilenme, taciz eylemleriyle büyük bir psikolojik yıpratmaya yol açtığı ve askeri birlikleri garnizon sınırları içine kapanmaya ittiği gözlenmiştir.

Ülkemizde oligarşinin askeri örgütlenmesinin bu biçimi, salt kentlere ve düzenli orduya ilişkin değildir. Kırsal silahlı güç olarak jandarma örgütlenmesi de aynı biçimde mevzilenmiştir. Kırsal alanda jandarma karakolları köy dışında ve ulaşım yerleri üzerinde konuşlanmıştır. Bu nedenle köy içi dene-

tim, doğrudan devletin mülki yönetimine bağlı muhtarlık ve ihtiyar heyeti yoluyla sağlanır. Bir başka deyişle, köylerde, oligarşi ile işbirliği yapan insanlara dayalı bir iç denetim vardır. Genellikle büyük toprak sahiplerine, zengin köylüye, tefecilere ve tüccarlara bağlı olan bu kişiler, köy içindeki oluşumu izlemek ve askeri güçlere (jandarma) bildirmekle görevlidirler.

Kırsal alanlarda genel denetimi sağlamaya yönelik ve köy- dışı konuşlanmış jandarma örgütlenmesi (doğu ve güney-doğu bölgelerinde görüldüğü gibi), kısa sürede etkisizleşir ve karakol sistemi olarak çöker. 8-10 kişiden oluşan köy jandarma karakolu sistemi, gerilla birliği tarafından kolayca etkisizleştirilebilineceğinden, hızla garnizon düzenine geçilmektedir. Bu da kentdışı (il ve ilçeler olarak) ordu örgütlenmesinden farklı değildir. Zaten jandarmanın iç yapılanışında, bu düşünülerek, köy karakolları, ilçe dışındaki ve bölük düzeyinde (80-100 kişi) jandarma merkezlerine bağlanmıştır. Gerilla savaşının ilk anından itibaren karakollar hızla terk edilerek -bilinçli bir çekiliş- bu güçler kent merkezlerine yerleştirilir. Bu da, buralardaki gücün sayısal artışı demektir.

Özetlersek, oligarşinin silahlı güçleri (ordu, jandarma) kentlerde, ama dışında mevzilenmektedir ya da kısa sürede bu düzeni almaktadır. Bu onların stratejik mevzilenmesidir. Bu durum, kır gerilla savaşına karşı hareketli ve motorize birlikler kullanılması şeklinde görünür olur. Kırsal denetimin, stratejik bir kuşatmaylasağlanması bu mevzilenmenin amacıdır. Bu ilk anda, gerilla güçlerinin kırsal alanlarda görece rahat etme ve barınma olanağına sahip olması şeklinde bir gelişme sağlar. Ama stratejik kuşatma içinde olunduğu için gerilla operasyon alanını kolay kolay terk edemez, genişletemez ve lojistik destek sağlayamaz. Bunları gerçekleştirse bile, eski duruma gelmesi zorlaşır. Havadan yapılan keşifler ve köy-içi denetim yoluyla (muhtarlık, ispiyonculuk ya da son haliyle "köy koruculuğu" vb.) yeri tespit edilen gerillalar motorize birlikler ve uçarbirlik harekâtıyla mekan olarak (taktik planda) kuşatılır ve parça parça yok edilir. Bu uygulamada, oligarşinin zor güçleri için en etkin araçlar helikopterler ve kara ulaşım araçları olmaktadır. Gerilla birliği, ilk dönemde oligarşinin bu hava gücüne karşı kolay ve etkin bir savunma yöntemi geliştirmek zorundadır. Ayrıca kara ulaşımı işlemez hale getirilmeli ve köy-içi denetim etkisizleştirilmelidir. Ancak bu şekilde baskı güçlerinin mekanda güçlerini yoğunlaştırması önlenebilir. Buna paralel olarak oligarşinin stratejik kuşatması, onun kendi güçlerinin stratejik kuşatılmasına dönüştürülmek zorundadır. Bu da kent-dışı mevzilerin sürekli tacizi ile sağlanır.

Tüm bu uygulama içinde politik yönü ağır basan yön köy-içi denetimdir. Bu denetimi etkisizleştirmede, doğrudan gerilla birliğinin faaliyeti kadar, bir bütün olarak devrimci örgütün diğer faaliyetleri de önemli bir yere sahiptir. Bu konuyu biraz açalım:

Kırsal alanlarda oligarşinin gücünü ve stratejik kuşatmasını sağlayan köy-içi denetim ya da örgütlenme, herşeyden önce sınıfsal özelliklere sahiptir. Muhtar, ihtiyar heyeti ya da "köy korucuları" olarak yapılan bu örgütlenmenin dayanağını kırsal egemenlerin ekonomik gücü oluşturur. Seçim yoluyla işbaşına gelen muhtarlar, hangi partiye bağlı olursa olsun, son tahlilde köyün içinde bulunduğu ekonomik ilişkilere göre belirlenir. Genellikle tarım proletaryası, yoksul köylüler ve az topraklı köylülerin oluşturduğu köylerdeki muhtarlar bu sınıfsal yapıya ilişkin kişilerdir ve çokluk sosyal-demokrat partilere bağlıdırlar. Böyle köylerde köy-içi denetimin kolayca etkisizleştirileceği ve üstelik ele geçirilebilineceği düşünülebilinir, ama büyük ölçüde eksik ve hatalı bir düşüncedir. Bu tip köyler, herşeye rağmen salt bu sınıflardan oluşmaz. Yani homojen değildir. Sayısal olarak az da olsa orta-köylü ya da zengin-köylü bulunur. Bunlar nicelik olarak da az olduklarından, genel oya dayalı seçimlerde kendilerine bağlı adamların işbaşına gelmelerini her zaman sağlayamazlar. Bu nedenle köy-içi denetim, bu köylerde, bizzat bu köylüler tarafından sağlanır. Genellikle pazar için üretim yapan orta ve zengin köylü, bucak ya da ilçelerle sürekli temas halindedir. Bu temas ekonomik olduğu kadar siyasal bir ilişki şeklindedir. Normal zamanlarda (gizli faşizm) siyasal ilişkilerini doğrudan siyasal partilerle sürdürürler. Bunlar 80 öncesinde AP, MHP, CGP ve MSP iken, bugün ANAP ve DYP ile yürütülmektedir. (Bu RP'nin bunun dışında olduğu demek değildir. Bu parti bugün için sınırlı güçte olduğundan ifade etmedik. Aynı şekilde CHP ya da bugünkü sosyal-demokrat partiler de bazı yörelerde aynı işlevi üstlenmektedir. Konuyu genel düzeyde ele aldığımız için, bunlar şimdilik ihmal edilebilir nicelikler sayılabilir.) Köy-içi gelişmeler, bu partilerin yerel yöneticilerine, neredeyse düzenli biçimde iletilir. Bu partilerin yerel yöneticileri, büyük ölçüde kasabaların (bucak ve ilçe olarak) "eşrafından"dır ve kaymakam, savcı, jandarma komutanı ve hükümet tabibi ile yakın temas halindedirler.

Ülkemizdeki 36.000 köyün büyük çoğunluğunda yaygın küçük-meta üretimi yapıldığından, orta ve zengin köylüler ile büyük toprak sahiplerinin, toprak ağalarının, tefecilerin ve tüccarların gücü etkin durumdadır. Yukarda ele aldığımız köylerin dışında kalan köylerde -ki çoğunluğu oluşturur- muh-

tarlar ve ihtiyar heyetleri, doğrudan "kır" egemenleri tarafından belirlenir ve bunların iç çelişkilerine göre değişir. Bu köylerde nüfusun çoğunluğunu yoksul ve az topraklı köylüler oluşturmasına rağmen, köyün ekonomik ilişkileri diğer kesimlerin elindedir ve var oluşları bu kesimlere bağlıdır. (Çelişkiler çok keskindir.) Genellikle kentlere yoğun göç söz konusudur ve bu da kır egemenlerince belirlenir. Bu köylerde üretimde makina kullanımı fazladır. Gene de bu tip köyler, her bölgede aynı özellikler göstermezler. Feodal ilişkilerin tasfiye olmadığı bölgelerde bu tip köyler, toprak ağalarının denetiminde olduğu için, köy içi denetim köy nüfusunun tamamı kır yoksullarından oluşsa da aynı biçimde örgütlenir.

Bu tip köyler -ister kapitalist ilişkilerin az geliştiği yerler olsun- kırsal alanlarda gericiliğin merkezleri olarak belirginleşir ve oligarşinin gelecekteki köy sivil silahlı güçleri olarak örgütlenme potansiyelinin en yüksek olduğu yerlerdir.

Oligarşinin köy-içi denetimini kırmak ve giderek bu denetimin devrimci örgütün (somut olarak söylersek gerilla birliğinin) eline geçmesinin teoride ifadesi mutlak siyasal üstünlüğün ele geçirilmesidir. Bu bağlamda kırsal alanlarda yürütülecek silahlı propaganda, Öncü Savaşının başlangıcından itibaren (ve hatta hazırlık aşamasından da) sınıfsal yanı ağır basan bir içeriğe sahip olmalıdır. Köylülerle kurulan her temasda, kırsal alandaki ekonomik ilişkiler kadar, bu alandaki politik ilişkiler ve nitelikleri anlatılmalı ve devrimin ekonomik programı işlenmelidir. Şüphesiz bu faaliyet, oligarşinin zor güçlerine karşı yürütülen harekâtla birlikte ele alınır. (Politikleşmiş askeri savaş esprisi) İşte silahlı propagandanın niteliği pratikte bu şekilde biçimlenir.

Oligarşinin köy-içi denetimi, ister muhtarlık aracılığıyla, isterse doğrudan kır egemenleri tarafından sağlansın, her durumda köylerin kentlerle (bucak ve ilçeler olarak) olan bağlarına bağlı olduğu göz önünde tutulmalıdır. Bu bağlar, ekonomik ilişkiler olarak (pazar ilişkisi) "doğal" bir görünüm içinde olabilir. Ya "üretici" olarak ürününü pazara götürür ya da "tüccar" olarak ürünü yerinde satın alır. İkinci olarak kentle bağ, doğrudan haberleşme ve ulaşım yoluyla sağlanır. Haberleşme, son gelişmelerle otomatik telefon sistemi ve telsiz bağlantısı olarak gündeme gelirken, ulaşım askeri birliklerin devriye sistemine dayanır. İşte bu iki başlık altında topladığımız bu bağların denetime alınması ya da tümden kesilmesi, gerilla savaşı için birincil dereceden önemlidir. Bu konuda sık sık düşülen hata ya da yanlış anlayış, köy içi denetimi sağlayan ya da sağladığı sanılan ve bilgileri resmi yolla kente

ulaştıran kişilerin yok edilmesi ya da yok edilmesi gerektiği şeklindedir. Bu anlayış ya da uygulama, herşeyden önce devrimin sınıfsal ilişkilerini ve sınıf güçlerini gözden kaçırdığı için, devrimci mücadelenin kitle bağlarını yok edecek nitelik taşır.

Oligarşik devlet aygıtının köylerdeki uzantısı olarak muhtarlar ve ekonomik ilişkilerin uzantısı olarak orta ve zengin köylüler (ve kimi zaman küçük-meta üreticileri) bir denetim mekanizması içinde yer alırlar. Ama bu kişileri yok etmek, mekanizmayı yok etmek demek değildir. Çünkü yok edilen her kişi yerine, para ile satın alınarak da olsa, yeni biri kolayca bulunacaktır. Ekonomik olarak güçlü oligarşi için bu fazlaca önemli değildir. Unutulmaması gereken nokta, para ile satın alınan kişilerin devrimin temel güçlerine ait sınıflardan geleceğidir. Bu nedenle de, köy-içi denetim mekanizmasının tahribi ile buna ilişkin kişilerin yok edilmesine özel bir dikkat göstermek gereklidir. Yoğun bir propagandayla mekanizmanın niteliği teşhir edilmelidir ve mekanizmanın işlemesi engellenmelidir. Kişilere yönelik öldürme eylemleri, ancak bu amaçlara ulaşılması açısından büyük öneme sahip olduğu koşullarda gündeme gelebilir. Öncü Savaşı aşamasında kitleler büyük birimler halinde örgütlenmeyeceği için, köy içi denetimin ele geçirilmesinde kişilerin yok edilmesine dayanılamaz. Bu durum ancak Halk Savaşına geçiş döneminde ve Halk Savaşında uygulanır. (Bu konuda Vietnam Halk Savaşı pratiği açıktır.)

Bu konuda son olarak "cezalandırma" ya da "muhbirlerin öldürülmesi" anlayışlarına ilişkin birkaç söz söylemek istiyoruz. Genellikle günlük dilden gelen bu deyimler, siyasal amaçların silinmesine, muğlaklaşmasına yol açan bir mantık oluşturmak-tadır. Bu mantık, her suç işleyenin (devrim mücadelesiyle ilgili olsun ya da olmasın) devrimciler tarafından mutlaka cezalandırılacağı (öldürüleceği) ve cezalandırılması gerektiği şeklindedir. Oysa ki silahlı devrimci mücadele suçluların yargılanması ve devrimciler de "cellatlar" değildir. Tarihsel ve toplumsal niteliğinin, sonal durumlarının bu kaba materyalist yorumu, devrimci yargı ve adalet anlayışına ters sonuçlar yaratacaktır. Yozlaşan "halk mahkemeleri" bunun tipik örneğidir. Ama bundan öte, daha büyük ve kalıcı sonuçlar da doğurur. Bu da devrimcilerin er ya da geç suçluları cezalandıracağı beklentisidir. Devrimciler açısından, belli bir dönem için önemli bir gelişme olan bu kitlesel algılayış, uzun dönemde kitlelerin herşeyi devrimcilerden beklemesi şeklinde pasif bir tutu-

ma yol açar. Ülkemizde her muhbir, her işkenceci, her faşist katil, her itirafçının, devrimciler tarafından "cezalandırılması" gerektiği anlayışı öylesine yaygındır ki, bunun bir bütün olarak devrim sorunu olduğu unutulmaktadır ve sonuç, bu eylemlerin yapılmamış olması, devrimcilerin prestij kaybına ve kitlelerin güvenini (ve devrimci kadroların da öz güvenini) yitirmesine neden olabilmektedir. Bu nedenle kitlelere, devrimcilerin ilkeleri doğru ve açık biçimde anlatılmalıdır. Kaba ajitatif sözlerle yanılgılar ve yanlış kanılar uyandırılmamalıdır. Her zaman ve her yerde devrimciler kitlelere doğruları söylemek zorundadır. Bizlerin öncüler olduğumuz, ama devrimci öncüler olduğumuz ve kendilerinin, yani halkın devrimci öncüleri olduğumuz onlara anlatılmalıdır.

Ama bir gerçeği tekrar tekrar vurgulamak zorunludur: Devrimciler, devrime ve halka karşı suç işleyen her kişinin peşinde olacaktır. Onların suçlarını gizlemelerine, kendilerini toplum içinde var etmelerine asla izin vermeyecektir. Her muhbir, her işkenceci, her faşist katil, her itirafçı devrim ve halk karşısında suçludurlar ve bu suçlarından dolayı yargılanacaklar ve cezalandırılacaklardır. Onların yargılanacakları yer, gerçek devrimci halk mahkemeleri olacaktır. Tek tek onların cezalandırılmaları, devrim sürecinde ortaya çıkan durumlara bağlıdır. Ancak her durumda halk içinde barındırılmayacaklar ve er ya da geç, sadece devrimciler tarafından değil, ama asıl olarak devrimci halk tarafından cezalandırılacaklardır.

İşte bu şekilde savaşan ve buna göre örgütlenen devrimci öncü, suni dengenin bozulmasıyla ortaya çıkacak kendiliğinden kitle hareketlerini (isyanlar vb.) kolayca denetime alabilir ve örgütleyebilir. Eşitsiz ve sıçramalı gelişim yasasının gösterdiği gibi, devrimci mücadele, ülkenin her yerinde eşit biçimde ve eş zamanlı olarak gelişemez. Yürütülen Öncü Savaşı, bazı bölgelerde hızla gelişirken, diğer bölgelerde daha yavaş seyredebilir. Ama yukarda ortaya koyduğumuz biçimde örgütlenmiş devrimci öncü, tüm bunları gözeterek oluşturulmuş stratejik rotasına uygun olarak savaşını sürdürerek, eşitsiz gelişimin avantajlarından da yararlanır. Ve yine gelinen evrede -dördüncü evre- silahlı propaganda dışındaki diğer mücadele biçimleri de (tali mücadele biçimleri) tam olarak yürütülür hale gelecektir. Şimdi bu tali mücadele biçimlerinin ne olduğunu ve stratejik rotaya uygun olarak nasıl ele alındığını görelim.

Tali Mücadele Biçimleri

Devrimci öncü, Öncü Savaşı aşamasında, Halk Savaşını başlatmak amacıyla sürdürdüğü mücadelesinde, devrimci nitelikte her türlü aracı kullanır, her çeşit kitle mücadelesini yönlendirmeye çalışır. Ancak bu keyfi, öznel biçimde değil, nesnel ve tarihsel olarak düzenlenir. Temel mücadele biçiminin silahlı propaganda olarak belirlenmesinin nedenlerini daha önce gördük. Silahlı propaganda dışındaki mücadele biçimleri kaçınılmaz olarak, temele tabidir, yani talidir. Bu tali mücadele biçimlerini ise üç bölümde ele alacağız.

Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'ne göre, politik düzeyde tali mücadele biçimi klâsik politik kitle mücadelesidir. Bu mücadele biçimi en açık ve gelişmiş olarak Rus devrim mücadelesinde kullanılmış ve temel çarpışma biçimi olarak ele alınmıştır. Bu mücadele biçiminin evrim aşamasına ilişkin olarak doğru bir tahlilini Lenin'in, hemen hemen tüm yapıtlarında bulmak mümkündür.

Klâsik politik kitle mücadele biçimi, siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının bir aracı olarak (ama temel araç) illegal siyasi gazeteyi ele alan bir mücadele biçimidir ve dolayısıyla barışçıl mücadele biçimidir, evrim aşamasına ilişkindir. Lenin'in "haftalık olarak yayınlanması ideal" olduğunu düşündüğü bu siyasi gazete, kitlelerin ve kadroların siyasi eğitimi için de kullanılan bir araç durumundadır. Siyasi gazetenin yayınlanması ve dağıtılması başlı başına belli bir örgütsel faaliyet olarak ele alınır ve buna özgü bir mekanizma oluşturulur. Bir siyasi gazete, bir dağıtım şirketi (yasal) aracılığıyla satılan bir yayın değildir. Devrimci siyasi gazetenin dağıtımı, örgüt kadrolarınca yerine getirilir ve bu dağıtım doğrudan kitlelerle temas kurulmasını sağlar, yani gazete kitlelerle temas kurmanın bir aracı durumundadır. Ülke çapında yayınlanan siyasi gazete, bu şekilde, ülke çapında örgütlenmenin temel halkası ve temel aracı olur. Partinin merkez yönetiminde yapılmış görev bölümüne uygun oluşturulmuş yazı kurulu, gazetenin tüm politikasını belirler, yazıları hazırlar ve yayınlar. Gazeteler, ülke çapında, nakil görevi gören kadrolar aracılığıyla dağıtılır. En küçük yerleşim birimine kadar ulaştırılan gazete, buralardaki profesyonel kadrolar aracılığıyla kitlelere ulaştırılır. Ancak görev bununla bitmez. Gazetenin kitleye ulaşması, onun gazeteyi okuyarak kendi kendilerine bilinçleneceği demek değildir. Bu nedenlerle birimlerde gazete okuma grupları oluşturulur. Bu gruplar -işyeri temelinde- parti üyesinin denetimi altında ve gazete, broşürler vb. temelinde siyasi eğitim ya-

parlar ve eğitim sonucunda bireyler kadrolaştırılır. (Profesyonel ya da düz kadro olarak) (Bu çalışmaya "kitle içinde parti çalışması"da denilir.) Yine de siyasi gazetenin işlevi burada sona ermez. Siyasi gazete partinin saptadığı doğrultuda ve somut olaylar etrafında siyasi gerçekleri teşhir eder. Bu gerçekler kadrolar tarafından -sözlü olarak da- kitlelere ulaştırılır. Bu noktada sözlü ajitasyon ve propaganda için, siyasi gazete yönlendirici unsur durumundadır. Bunlardan sonra kitlesel siyasi grevler, mitingler, fabrika işgalleri vb. gündeme gelir.

İşte klâsik politik kitle mücadelesi adını verdiğimiz bu mücadele biçimi, Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'nde tali mücadele biçimi olarak ele alınmaktadır. Ancak unutulmaması gereken, temel mücadele biçimi silahlı propaganda olduğu için, klâsik politik kitle mücadelesi, kapitalizmin iç dinamikle geliştiği ülkelerde evrim döneminde yürütüldüğü haliyle değil, temele tabi olarak biçimlenir ve yürütülür.

Tali mücadele biçimlerinin diğer düzeyi ise, ekonomik mücadeledir. Bu mücadele işçi sınıfının sendikal mücadelesi olarak en yetkin düzeye ulaşır. Mesleki düzeyde -işbölümüne bağlı olarak- ekonomik gerçeklerin, Lenin'in deyimiyle "fabrikalardaki yaşamın" teşhirine dayalı olan ekonomik mücadele, elle tutulur, gözle görülür sonuçlar vaat eden somut talepler doğrultusunda yürütülür. Bu açıdan, uzun vadeli bir mücadele olan politik mücadeleden farklıdır ve farklı örgütlenmeyi gerektirir. Sendikalar, meslek odaları, kooperatifler, birlikler vb. ekonomik mücadele örgütleridir. Bunlar mümkün olduğu kadar geniş olmalı ve kendi alanındaki tüm kitleyi kucaklamayı amaçlamalıdır. Bu örgütler nitelik olarak gevşek (lose) ve açık örgütlerdir. Özellikle işçi sınıfı açısından, ekonomik mücadele ve onun örgütlenmesi -sendikalar- kendiliğinden ulaşılabilinecek bilinç ve örgütlenme düzeyini ifade ettiği için de önemlidir. Ancak hiçbir biçimde siyasi mücadeleyle ve siyasi örgütle karıştırılamaz. "Ekonomizm", özsel olarak bu karıştırmanın ürünüdür.

Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'ne göre tali mücadele biçimlerinin üçüncü ana bölümü ise demokratik mücadeledir. Ülkemizde en çok sözü edilen ve o oranda da karıştırılan mücadele biçimi de budur. Marksist-Leninist literatürde, demokratik devrim mücadelesi ile demokratik mücadele birbirinden, amaç ve biçim olarak ayrılmıştır. Demokratik devrim mücadelesi siyasi bir mücadele, iktidar mücadelesi iken, ikincisi ise düzen sınırları içinde, ama bu sınırları zorlayan, genişleten ve bu nedenle evrimci bir mücadeledir. Biz tali mücadele biçimi olarak bu ikinci biçimdeki demokratik mücadeleyi ele

alıyoruz. Bu bağlamdaki demokratik mücadele, düzenin ilişkileri içinde, ama mesleki değil sınıfsal düzeyde, yasama ve yürütmeye ilişkin konularda düzenleme yapmak, katılımı sağlamak, kısmi değiştirme ve iyileştirmeler gerçekleştirmek ve egemen sınıflarla, -onlara dokunmaksızın- siyasal ve hukuksal eşitliği sağlamak için yürütülen mücadeledir. (Bu mücadele, yasal ve yarı-yasal örgütlenmelerle yürütülür.) Demokratik devrim için değil, demokratik reformlar için yürütülen bir mücadele olarak belirginleşir. Örneğin ekonomik mücadelenin yürütülmesi önünde engeller oluşturan yasaların ya da sendikalar yasasının değiştirilmesi talebi ve bu yöndeki mücadele ile işçilerin doğrudan fabrika yönetimine -mali ve yönetsel- katılımı talebi ve mücadelesi farklıdır. Birinci talep ve mücadele, işçilerin yasama ve yürütme gücü üstünde etki kurmak olarak düzen içi nitelikteyken, ikincisi doğrudan bu güçlerin -yasama ve yürütme- el değiştirmesine bağlı; yani devrim mücadelesine ilişkindir.

İşte bu üç mücadele biçimi Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'ne göre tali biçimlerdir ve silahlı propagandaya göre biçimlenir. Devrimci örgüt, tali mücadele biçimlerini de yürütür, yönetir ve yönlendirir, ancak bunu temel mücadele biçimini geliştirmek ve geciktirmemek koşulu ile yapar. Bu nedenle başlangıçta her yere koşmaz, gücüyle orantılı olarak tali mücadele biçimlerini yürütür ve gücün gelişimine bağlı olarak geliştirir, yaygınlaştırır. Bu şekilde tali mücadele biçimlerini ele alan örgüt, başlangıçtan itibaren bu alanlarda gerekli planlamalar yapar, politikalar saptar, gerekli hazırlık ve düzenlemeleri gerçekleştirir ve gücüyle orantılı olarak da bu alanda kadroları mevzilendirir.

Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'ni devrim stratejisi olarak kabul eden THKP-C/HDÖ'nün temel ve tali mücadele biçimlerine bakışı, öz olarak böyledir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
EMPERYALİZM
VE
BUNALIM DÖNEMLERİ

KAPİTALİZMİN
SÜREKLİ VE GENEL BUNALIMI

A- Serbest Rekabetçi Dönemde Buhranlar

Kapitalizmin üretici güçleri geliştirdiği, toplumda burjuva anlamda da olsa refah sağladığı dönemlerde kapitalizmin temel çelişkisi (üretimin sosyal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki) ancak ekonomik buhran dönemlerinde keskinlik kazanır. Serbest rekabetçi dönemde yaklaşık olarak her on yılda bir tekrarlanan periyodik ekonomik buhranların başlaması için gerekli şartlar Marks tarafından belirtilmiştir.

"Fakat, makineleşmiş endüstrinin ağırlığını bütün ulusal endüstri üzerinde duyuran bir etki yapabilecek derecede kök saldığı, endüstrinin bu duruma gelmiş olması dolayısıyla dış ticaretin iç ticareti önem itibarıyla geri bırakmaya başladığı, dünya piyasasının yeni dünyada, Asya ve Avusturalya'da birbiri peşi sıra gittikçe daha geniş alanlara el attığı ve nihayet dünya piyasasında boy gösteren sanayici ülkelerin yeterli bir sayıya ulaştığı andan, ilk olarak işte bu andan itibaren, bir diğerini izleyen safhaları yıllar olan, daima genel bir buhranla sonuçlanan, birinin sonu bir yenisinin başlangıcı olan ve durmadan yenilenen devirler (zyklus, cycle) görülmeye başlanmıştır." (50)

Böylece bütün kapitalist dünyayı saran ilk iktisadi buhran 1847-48'de olmuştur. Bu kriz 1848 devriminin temel nedenidir. Bu dönemde Marks ve Engels kapitalizmin son saatinin geldiğini, kapitalizmin bu buhrandan kurtulamayacağını, bütün Avrupa'da proletarya iktidarının uzun mücadeleler sonucunda da olsa kurulucağını düşünüyorlardı.

1850 sonrasında ise Marks ve Engels 1848 yenilgisini devrimin objektif şartlarının yetersizliğine bağlarlar:

"Burjuva toplumunun üretici güçlerinin, burjuva ilişkileri çerçevesi için-

de mümkün olan olanca hız ve bereketiyle geliştiği bu genel refah döneminde gerçek bir devrim söz konusu olamaz. Böyle bir devrim, ancak şu iki etkenin, modern üretim güçleriyle burjuva üretim biçimleri çatıştıkları zaman mümkündür." (51)

"Tarih bizi ve bizim gibi düşünenlerin hepsini haksız çıkardı. Avrupa kıtasında, ekonomik gelişme durumunun, o zaman, kapitalist üretimin ortadan kalkmasına imkan verecek şekilde olgunlaşmaktan çok uzak olduğunu gösterdi. Bunu 1848'den itibaren bütün kıtayı kaplayan ve Fransa, Avusturya, Polonya, Macaristan ve son olarak Rusya'da büyük sanayiin gerçekten kökleşmesini sağlayan Almanya'yı birinci sınıf bir sanayi ülkesi haline getiren ekonomik devrim yoluyla ispatladı." (52)

Serbest rekabetçi dönemde kapitalizmin temel çelişkisi ekonomik buhran dönemlerinde keskinlik kazanır. Bu dönemde proletarya ileri bir atılımla iktidarı ele geçirse bile, buhrandan sonra kapitalizm üretici güçleri (burjuva ilişkileri çerçevesi içinde) bütün hızıyla geliştirdiğinden ve böylece genel bir refaha ulaştığından iktidarda kalamaz, kaçınılmaz olarak yenilir. Serbest rekabetçi dönemde devrimin objektif şartları yoktur.

"... üretimin sosyal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki antagonizma kazanmadan, kapitalizm üretici güçleri geliştirme imkanlarına sahipken, kapitalizmin devrevi ekonomik krizleri bir devrime yol açamazlar." (53)

B- Emperyalist Dönemde Buhranlar

1870 sonrasında kapitalizm oldukça barışçı bir gelişim dönemine girdi.

"Bu evre, kapitalizmin üretici güçleri geliştirdiği, kamçıladığı ve burjuva anlamda refahı sağladığı, tek kelimeyle kapitalizmin gürbüzleştiği bir evredir. Fakat, her gelişen, güçlenen şey gibi, kapitalizm de bu süre içinde, kendi zayıflığını, çürüklüğünü de geliştirdi ve güçlendirdi. Bir başka deyişle, kapitalizm bir yandan yükselirken, öte yandan hızla kokuşmaya, asalaklaşmaya, tekelleşmeye yöneliyordu." (Kesintisiz Devrim-I)

Serbest rekabetçi kapitalizmin 20. yüzyıl başlarında tekelci kapitalizme dönüşünün tamamlanması iki temele dayanır:

a) Üretimin ve sermayenin yoğunlaşarak tekellerin ve mali sermayenin ekonomiye hakim olması,

b) Dünyanın emperyalist ülkeler arasında paylaşımının tamamlanması.

"Kapitalizmin bundan önceki 'barışçı' döneminden şimdiki emperyalist döneme geçişin neye dayandığını hatırlayalım: Serbest rekabet, tekelci kapitalist bileşikler meydana getirdi ve dünya paylaşıldı. Bu iki gerçeğin (...) dünya ölçüsünde önemi vardır." (54)

Tekelci kapitalizm döneminde üretim sürecinin örgütlenmesi, buna karşılık üretim araçlarının mülkiyetinin özel ellerde yoğunlaşmasının artması sonucu kapitalizmin temel çelişkisi (üretimin sosyal niteliğiyle üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişki) keskinlik kazanır. Serbest rekabetçi dönemin aksine temel çelişki sadece ekonomik buhran dönemlerinde değil, her dönemde kendini şiddetle hissettirir. Bunun nedeni tekeldir, tekelin üretici güçlerin gelişimini engelleyerek yavaşlatmasıdır.

Bir veya birkaç tekel bütün piyasaya hakim olduğunda yüksek kârlar serbest rekabetçi dönemin aksine üretim araçları geliştirilip mallar ucuzlatılarak değil, üretim sınırlandırılarak elde edilir.

"Tekel fiyatları saptandığında, geçici bir süre için bile olsa, belirli bir noktaya kadar teknik ilerlemenin uyarıcıları ortadan kalkar ve teknik ilerlemenin arkasından diğer alanlardaki ilerleme de yavaşlar ve böylece ekonomik alanda, teknik ilerlemenin yapay olarak yavaşlatılması mümkün olur." (Lenin) (55)

Tekelci kapitalizm döneminde temel çelişkiden kaynaklanan üç çelişki de keskinlik kazanır:

1- Tekellerle Halk Arasındaki Çelişki:

Serbest rekabetçi dönemde mallar değerleri üzerinden satılır. Bunun nedeni hiçbir işletmenin piyasada hakimiyet kuramaması, dolayısıyla malın fiyatını belirliyememesidir. Çok sayıda küçük işletme piyasada kendiliğinden oluşan fiyatı kabul eder. Teknolojiyi geliştirerek malları daha ucuz üretmek ve böylece daha fazla kâr sağlamak için kıyasıya bir rekabet vardır.

Tekelci kapitalizm döneminde ise birkaç tekel bütün piyasaya hakimdir. Tekeller arasındaki rekabet, genellikle fiyat rekabeti şeklinde değil, reklam, yeni modeller bulmak, hammad- de kaynaklarını ele geçirmek vb. biçiminde yürür. Serbest rekabetçi dönemde artı-değeri gerçekleştirme (malları satma) rekabetinde üretim teknolojisini geliştirmek esas faktör iken, tekelci dönemde bu kaybolmuştur. Rekabet başka metodlarla yürütülür.

Birkaç tekel piyasaya hakim olunca ve böylece malın fiyatını büyük ölçüde belirleyince ve fiyat rekabeti de ortadan kalkınca mallar değerlerinin çok üzerinde fiyatlarla, tekel kârı ile satılır. Böylece sadece küçük kapitalistler ve

işçi sınıfından değil, bütün halktan tekellere doğru genel olarak değer transferi gerçekleşir. Tekelci kapitalizm döneminde tekellerle bütün halk arasındaki çelişkinin şiddetlenmesinin maddi temeli budur.

2- Emperyalistlerle Sömürge Ülkeler Arasındaki Çelişki:

Tekelci dönemde emtia ihracına dayanan eski tip sömürgecilik yerini sermaye ihracına dayanan emperyalist sömürgeciliğe bırakır. Sermaye ihracı sömürge ülkelerde kapitalizmi (çarpık biçimde de olsa) geliştirir, mevcut bütün çelişkileri keskinleştirir. Sömürge ülkelerde ulusal bilincin gelişimi hızlanır. Sermaye ihracı sayesinde metropollerde gelişimi önlenen çelişkiler bütün şiddetiyle sömürge ülkelerde açığa çıkarlar.

"İhraç edilmiş sermaye, ihraç edildiği ülkelerde kapitalizmin gelişimini etkiler, hızlandırır. Böylece sermaye ihracı, ihracatçı ülkelerdeki gelişmeyi bir parça durdurma eğilimi taşısa da, bunun, bütün dünyadaki kapitalizmi derinlemesine ve genişlemesine geliştirmek pahasına olduğunu unutmamalı." (56)

3- Emperyalist Ülkeler Arasındaki Çelişki:

Bu çelişkinin derinleşmesinin iki nedeni vardır: a) Dünyanın paylaşılması bitmiştir, yeryüzünde nüfuz bölgelerine ayrılma- yan, sömürülmeyen toprak kalmamıştır. b) Kapitalist ülkeler arasındaki eşitsiz ve sıçramalı gelişim sonucu, kapitalist gelişim sürecinde diğerlerine göre nispeten geri bir ülke sıçramalı gelişimle ötekilere yetişebilir. Emperyalist ülkeler arasında değişen güçler dengesi sonucu sömürgelerin yeniden paylaşımı zorunlu olur. Dünyanın paylaşımı bittiğinden bunun tek yolu yeniden paylaşım savaşlarıdır.

Sonuç olarak tekelci kapitalizm döneminde:

1- Üretimin sosyal niteliğinin artması, buna karşılık üretim araçlarının mülkiyetinin özel ellerde daha da yoğunlaşması sonucu temel çelişki keskinleşir,

2- Üretici güçlerin gelişimi engellendiğinden keskinleşen temel çelişki sürekli olarak kendini hissettirir.Üretici güçleri burjuva ilişkileri içinde de olanca hız ve bereketi ile geliştiremeyen kapitalizm çürümeye ve çözülmeye başlar. Kapitalizmin kendi zıttının varlığının objektif şartları bir bütün olarak kapitalist sis-temde artık mevcuttur. Lenin kapitalizmin tekelci dönemde keskinleşen çelişkilerini saydıktan sonra şöyle der: **Emperyalizm sosyalist devrimin arifesidir.**

3- Tekelci kapitalizm döneminde temel çelişkinin şiddetlenmesi ve süreklilik kazanması ve temel çelişkiden kaynaklanan başlıca üç çelişkinin (tekel-

lerle halk arasında, emperyalistlerle sömürge ülkeler arasında ve emperyalist ülkeler arasındaki çelişki) keskinlik kazanması sonucu kapitalizm çözülme, çürüme ve kendi zıttını (sosyalizmi) doğuran aşamaya girer. Kapitalizmin tekelci dönemde girdiği bu yeni evreye genel bunalım dönemi denir. Genel bunalım kesikli değil, süreklidir; bu anlamda **tekelci dönem kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlar çağıdır.**

"Emperyalizm aşamasında, kapitalizm kaçınılmaz bir şekilde, genel bir bunalım devresine girer.

... belirli aralıklarla tekrarlanan bunalımlar (ekonomik buhran kastediliyor) kapitalizmin irsi hastalığıdır. 'Genel bunalım' ise toplumsal bir sistem olarak kapitalizmi yere vurmasıyla diğerlerinden ayrılır. Bu, devamlı bir durumdur ve belirleyici özelliği kapitalizmin sürekli olarak çözülmesi, ekonomik, politik ve ideolojik bütün güçlerinin içten zayıflamasıdır." (57)

Sürekli ve genel bunalım kavramları Mahir Çayan yoldaş tarafından **"Kesintisiz Devrim-I"**de incelenmiştir. Ancak günümüz şartlarında bu inceleme yeterli olmaktan uzaktır ve başlıca üç yönden tamamlanması gerekmektedir: 1- Sürekli ve genel kavramlarının açıklanması, buhran ve bunalım kavramlarının ayrılması, 2- Sürekli ve genel bunalımda bir dönemin bitişini, diğer bir dönemin başlangıcını nelerin belirlediği, 3- Sürekli ve genel bunalımın özelliklerinde meydana gelen değişimler.

"Kesintisiz Devrim-I"de sürekli ve genel bunalım çeşitli biçimlerde açıklanır:

1- "Bilindiği gibi, kapitalizm sürekli buhrana, emperyalist dönemde girmiştir."

2- "... (Marks) kapitalizmin devrevi buhranlarını ve sistemin genel buhranını Kapital'de etraflı bir şekilde inceledi."

3- "... kapitalizm gerçekten sürekli (genel) buhranlar dönemine yani emperyalist aşamaya girene kadar."

4- "... kapitalizm sürekli ve genel bunalımlarını yaşamaya başlayacağı dönem başlıyordu." (emperyalist dönem)

Üçüncü cümlede sürekli ve genel aynı anlamda, dördüncü cümlede farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Bir, üç ve son cümlelere göre kapitalizm sürekli ve genel buhrana emperyalist dönemde girmiştir. İkinci cümlede ise Marks Kapital'de genel buhranı incelediğine göre genel (ve aynı anlamda kullanılırsa) sürekli buhranın serbest rekabetçi dönemde de var olması gerekir.

"Kesintisiz Devrim-I"de buhran ve bunalım aynı anlamda kullanılmak-

tadır. Bu ise pasifistlere tahrifat için önemli bir malzeme sağlamakta; bunalım, buhran ve kriz özdeşleştirilerek Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'ni savunanlar Troçkizmle suçlanmaktadır (emperyalist sistem sürekli kriz içinde ise, bir bütün olarak dünya devriminin objektif şartları mevcuttur. Bu anlamda Troçkizm, Leninist tek ülkede de devrimin olabileceği teorisini reddeder.)

Bunalım, buhran ve kriz şöyle tanımlanabilir: Kapitalizm tekelci dönemde sürekli ve genel bunalımlar çağına girmiştir. Bunalım ekonomik, politik, askeri nedenlerle derinleştiği zaman buhranlar ortaya çıkar. Bir bunalım dönemi birden fazla buhranı içerebilir. Kriz ise buhran iyice olgunlaştığı, tepe noktasına ulaştığı zaman ortaya çıkar. Kriz dönemi kapitalizmin yıkılmasının objektif şartlarının en olgun olduğu dönemdir. Birinci ve ikinci yeniden paylaşım savaşları ve 1929 ekonomik buhranı kapitalist sistemde derin bir kriz doğurmuştur. Buna karşılık 1958'deki ekonomik buhran genel bunalımı derinleştirmiş (buhrana yol açmış) ancak bir kriz doğurmamıştır.

Lenin 1908'de kapitalist bunalımın sürekliliğini ve bunalımın tek tek krizlerden farkını şöyle anlatır:

"Kapitalizm krizlerin başını çekmektedir (teker teker ekonomik ve politik krizlerin yanı sıra kapitalist sistem bütünüyle de bir çöküş içindedir)." (58)

Mahir Çayan yoldaş bunalım ve buhranı aynı anlamda kullanmakla birlikte, konuya da şöyle açıklık getirmektedir. (Kesintisiz Devrim I-II-III'ü eleştiren pasifistler doğal olarak bu noktaya dikkat etmezler):

"Sürekli buhran, kesiksiz buhran değildir. Bu, kapitalizmin öldürücü buhranının zaman zaman kesilmesi fakat yok olmaması demektir. Bir başka deyişle, kapitalizmin ölüm döşeğine girmesi, zaman zaman komadan çıkması, düzelmesi ama döşekten kalkamamasıdır."

Bunalım süreklidir, buhran ve kriz ise kesiklidir. Bunalım zaman zaman derinleşerek buhran ve krizleri doğurur.

Kapitalizmin tekelci dönemde sürekli ve genel bunalımlar çağına girmesi olgusu ülkemizde sağ-oportünizm tarafından Marksist lafızlar kullanılarak çarpıtılmış, sorunun özü anlaşılmaz hale getirilmiştir. Pasifizmin sürekli ve genel bunalım kavramını çarpıtması başlıca üç temele dayanır:

1- Genel Bunalım Kavramını Çarpıtma

"Emperyalist dönemde artık buhranlar genel ve evrenseldir, emperyalizmin bizatihi kendisi bir buhrandır. Bu yüzden, kapitalizm, emperyalist döneme girmesi ile aynı zamanda genel bir buhrana da girmiştir, can çekişmeye

başlamıştır diyoruz." (...)

"Ekonomik kriz, önce politik kriz şeklinde ve en sonunda da en üst ve korkunç biçimine, savaşa dönüşmüştür. Emperyalistler arası eşitsiz gelişmenin ve dünyanın yeniden paylaşılması meselesinin yol açtığı savaş kapitalizmin buhranının genel bir hal aldığının, eskisi gibi tek tek ülkeleri değil, artık bütün kapitalist sistemi aynı anda alt üst ettiğinin en açık bir göstergesiydi." (59)

Genel buhran, buhranın bütün kapitalist sisteme yayılması ve tek tek ülkelerle sınırlı kalmaması biçiminde tanımlanmaktadır. Bu durumda ise genel buhranın başlıca bütün kapitalist ülkeleri etkisi altına alan ve 1848 devrimlerini doğuran 1847 dünya sanayi ve ticaret kriziyle başlaması gerekir. Genel buhran kavramındaki bu çarpıtmanın yanı sıra, önce kapitalizmin emperyalist döneme girmesiyle genel bir buhrana girdiği söylenmekte (buhranın başlangıç tarihi 1905); sonra ise genel buhranın birinci yeniden paylaşım savaşıyla başladığı savunulmaktadır.

Genel bunalım kavramını çarpıtma nedensiz değildir, ikinci bir çarpıtmanın temelidir.

2- Genel Bunalımı Ekonominin Devresel Hareketine İndirgemek

Genel bunalımla serbest rekabetçi dönemdeki buhranlar arasındaki başlıca farkın, bunalımın kelimenin gerçek anlamıyla genel (bütün sisteme yayılan) niteliğinden doğduğu kabul edildikten sonra genel bunalımı ekonominin devresel hareketine indirgemek fazla zor değildir.

"Buhranlar 150 yıldır sürüyor ve kriz eskisi gibi kapitalist üretim sürecinin çelişmelerinin geçici olarak çözülebilmesinin objektif olarak gerekli şartı olmaya devam ediyor. Buhranlar gene devri bir şekilde gelişiyor ve kapitalizm, gelişmesini gene Marks ve Engels'in koydukları gibi sürdürüyor (...)" (60)

Tekelci kapitalist dönemdeki bunalım, ekonominin devresel hareketine özdeşleştirildikten sonra şöyle deniyor:

"Bilimsel ve teknolojik ilerleme, araştırma ve geliştirme harcamalarının artması, yeni makine ve tekniklerin sanayiye uygulanma sürecinin kısalması, bütün bunlar fabrika ve işletmelerin makine ve donanımlarını yenileme süresini kısaltmış, 1914'e kadar 7-10 yıl olan yenileme ve dolayısıyla buhran devirlerinin süresini 1914-45 arasında 6-7 yıla düşürmüş, günümüzde ise 3-4 yıla kadar indirmiştir." (61)

Marks serbest rekabetçi dönemde devresel hareketin süresinin (iki buhran

arasındaki süre) sabit sermayenin yenilenmesi ile belirlendiğini söyler. Serbest rekabetçi dönemde ekonomik buhranlar üretici güçlerin yenilenmesiyle aşılır. Ve devresel buhranlar sabit sermayenin yenilenme süresine uygun olarak, yaklaşık her on yılda bir tekrarlanır.

Tekelci dönemde ise üretici güçlerin gelişimi yavaşlatıldığından kapitalizm ekonomik buhranlardan sabit sermayeyi önemli ölçüde yenileyerek çıkamaz. Ekonomik buhran serbest rekabetçi döneme göre süreklilik kazanır (sürekli durgunluk eğilimi, refah döneminde de tam istihdamın sağlanamaması vb.). Tekelci dönemde kapitalizm üretici güçlerin gelişimini frenlediğinden genel bir bunalıma girer. Genel bunalım ekonominin devresel hareketinden nispi olarak bağımsızdır. Kapitalist sistemde ekonomik buhranlar ekonominin devresel hareketi sonucu ortaya çıkarlar. Nispi bağımsızlık devrenin canlanma ve refah dönemlerinde de genel bunalımın varlığı biçiminde anlaşılmalıdır. Kapitalizm tekelci dönemde üretici güçleri burjuva ilişkileri çerçevesi içinde bile olanca hız ve bereketiyle geliştiremediğinden, serbest rekabetçi dönemdekine benzer bir refaha ulaşamaz.

Kapitalizmin genel bunalımı sürekli bir durumdur ve bu anlamda ekonominin devresel hareketinden nispi olarak bağımsızdır, ancak devri hareket de genel bunalımı etkiler. Devrenin durgunluk ve çöküş aşamaları genel bunalımı derinleştirerek buhranları ve krizleri doğurur.

Pasifistlere göre ise serbest rekabetçi dönemde de tekelci dönemde de buhran sadece ekonominin devresel hareketinden kaynaklanır. Emperyalist dönemde ekonomik buhranların daha sık görülmesinin nedeni ise bilimsel ve teknolojik devrimdir. Böylece sabit sermayenin yenilenme süresi kısalmaktadır. Serbest rekabetçi dönemde üretim araçlarını 10 yılda bir yenileyen kapitalizm, tekelci dönemde aynı şeyi 6-7 yılda yapabilmektedir. Böylece pasifist devrim teorisinin temellerini atayım derken yolunu şaşıran bu küçük-burjuva sonunda tekelci dönemde üretici güçlerin daha da hızlı geliştiği neticesine varır!

Mahir Çayan yoldaş sürekli ve genel bunalımın devresel harekete indirgenemeyeceğini, bu çok önemli olguyu **"Kesintisiz Devrim-I"**de şöyle belirtir:

"Marks ve Engels 1850 sonbaharında yanılgılarını anladılar (...) ve bunalımın devrevi bir bunalım olduğunu söylediler. Daha kapitalizm sürekli ve kesintisiz bunalımlar dönemine girmemişti."

Sürekli ve genel bunalımın devresel hareketle özdeşleştirilmesi çok önemli üçüncü çarpıtmaya temel olur.

3- Sürekli Bunalımın Reddedilmesi

Pasifizm genel bunalımı (çarpıtılmış biçimde) kabul eder, sürekli bunalımı ise reddeder. Pasifistler sürekli bunalımı, sürekli kriz olarak anlarlar. Onlar, Lenin'in tekelci dönemde bir bütün olarak kapitalist sistemde devrimin ojektif şartları mevcuttur sözünü hiç anlamamışlardır. Devrimin objektif şartlarının sistem ölçüsünde sürekli mevcut olması, özünde, sürekli ve genel bunalımdan kaynaklanır. Birini kabul etmeden diğerini savunmak olamaz.

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının ekonominin devrevi hareketinden nispi bağımsızlığı Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'nin temelidir. Genel bunalım emperyalist sistemin tümünde sürekli olarak mevcuttur. Ancak bunalımın tek tek ülkelere yansıma biçimi o ülkenin iç yapısıyla belirlenir. Leninist proletarya devriminin dünya ölçüsünde eşitsiz gelişimi veya devrimin tek ülkede gerçekleşebileceği teorisinin özü budur.

Sürekli ve genel bunalımın birinci ve ikinci bunalım dönemlerinin sömürge ve yarısömürge veya üçüncü bunalım döneminin geri-bıraktırılmış ülkelerine, saptırılan iç dinamik sonucu şiddetle yansımasıyla ülkede sürekli buhran (veya henüz olgunlaşmamış da olsa sürekli milli kriz) ortaya çıkar; evrim ve devrim aşamaları iç içe girer.

Genel bunalım kavramının çarpıtılması, böylece genel bunalımın devresel harekete indirgenmesi ve sonuçta sürekli bunalımın reddedilmesi ise, bütün sağ-oportünist teorilerin temelidir. Böylece devresel hareketin refah ve çöküş aşamalarına göre evrim ve devrim dönemlerinin ayrılması mümkün olur.

Ülkemizdeki çeşitli oportünist fraksiyonlar sorunun temelinin burada yattığını anladıklarından kapitalizmin genel bunalımından (bunu da çarpıtarak) bahseder, sürekliliği ise reddederler. Onlara göre, "bu genel buhran ekonomik krizlerin siyasal bir yansımasından başka bir şey değildir." Görünüşte ne kadar masum ve kitaba uygun bir değerlendirme; öyle ya bütün buhranlar son tahlilde ekonomik buhrana dayanır. Aslında pasifizmin bütün ideolojik temeli bu masum değerlendirmenin altında yatmaktadır. Kapitalizmin genel bunalımı ekonominin devresel hareketine indirgenince, bunalım da sürekliliğini kaybeder ve devresel olur; durgunluk ve özellikle çöküş

aşamalarında kendini şiddetle hissettirir, toparlanma ve refah dönemlerinde ise refah mevcut değildir. Bir bütün olarak emperyalist sistemin bunalımı böylece sürekli olmaktan çıkartılır ve devrevi bir nitelik alır. Bu devrevi bunalımda elbetteki sömürge, yarı-sömürge veya geri-bıraktırılmış ülkelere ancak ekonominin durgunluk ve özellikle çöküş aşamalarında şiddetle yansır. Böylece bu ülkelerdeki buhran da sürekli değil, devrevi bir nitelik kazanır. Bu durumda evrim ve devrim aşamalarının iç içe geçmesini sağlayan objektif koşullar ortadan kalkar. Evrim ve devrim aşamaları birbirinden kesin çizgilerle ayrılabildikten sonra da Halk Savaşını reddetmek, işçi sınıfını devrimin temel gücü kabul ederek şehirlerde kısa sürecek bir ayaklanma ile devrimin başarıya ulaşacağını savunmak fazla zor değildir.

KAPİTALİZMİN SÜREKLİ VE GENEL BUNALIMINDA DEĞİŞİK DÖNEMLERİN AYRILMASI

"Emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi gibi bir kavramın anti-marksist niteliği açıktır. Emperyalizmin bunalım dönemleri diye bir şey olamaz, çünkü emperyalizmin bizatihi kendisi bir buhrandır. Emperyalizmin bunalım dönemleri yoktur, kapitalizmin genel bunalımı vardır." (62)

Pasifizmin bunalım dönemleri üzerindeki görüşü işte budur: Emperyalizmin kendisi bir bunalımdır, o halde emperyalizmin bunalım dönemlerinden bahsedilemez. Sorunun özünü kavramak yerine kelimelerle uğraşmak oportünizmin temel karakteridir.

Kapitalizm, emperyalist aşamaya girmesiyle birlikte asalak ve hastalıklı bir niteliğe bürünmüştür. Bu yanıyla emperyalizm, ortaya çıkış nedenleriyle birlikte kapitalizmin çöküşü demektir ve bizatihi bir bunalımdır. Ancak kapitalizmin bunalımını bu kadar "kabaca" açıklamak ve bunalımı "saflaştırmak" Marksizm- Leninizmi inkardır. Somut şartların somut tahlilini yapmamak demektir. Eğer Marksizm-Leninizm bir eylem kılavuzu ise, emperyalizmi devamlı gözlemek ve somut tahlillerini yaparak içinde bulunduğu durumun ayırtedici özelliklerini ortaya çıkarmak gerekir.

Aslında pasifistler de bunalım dönemlerinden bahsederler ve hatta başlıca üç bunalım dönemi olduğunu bile söylerler. Amaç emperyalizmi incelemek değil, "işi kitabına uydurmaktır", herkesin söylediği bir şeyi bilinçsizce tekrarlamaktır. Pasifistler emperyalizmin tekelci kapitalizm olduğundan, emperyalist dönemde kapitalizmin asalaklaşma ve çöküş dönemine girdiğinden, dünyanın bir avuç tekel tarafından sömürüldüğünden vb. bahsederler. Bunlar emperyalizmin değişmeyen ve değişmeyecek genel özellikleridir.

Pasifistlere göre emperyalizm hakkında bu kadar çok (!) şey bilmek yeter. Emperyalizmin değişmeyen "genel" özelliklerinin yanı sıra değişen özelliklerini -emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi (metropollerde ve sömürgelerde), emperyalist ülkeler arasındaki ilişkiler, emperyalistlerle sosyalist ülkeler ve ulusal kurtuluş savaşları arasındaki ilişkiler- yani bunalım dönemlerini incelemek, pasifistlere göre, emperyalizmin özünün değiştiğini savunmaktır. Aslında onlar suçlarının telaşı içindedirler. Pasifistlerin sürekli ve genel bunalımı çarpıtmaları gibi, bunalım dönemlerinin incelenmesinden de kaçınmaları nedensiz değildir. Emperyalist dönem kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlar çağıdır. Ancak emperyalist dönem içinde de emperyalizmin değişen özellikleriyle belirlenen bunalım dönemleri vardır. Emperyalizmin bunalım dönemlerinin ayırtedici özellikleri şu kriterlerle açıklanabilir:

1- Emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi (metropollerde ve sömürgelerde):

Emperyalizmin bir dünya sistemi olması ve içine düştüğü bunalımdan sistem içindeki tedbirlerle kurtulmaya çalışması sömürü biçimlerinin de, dönemlere göre ayırtedici farklılıklara uğramasına neden olmuştur (sömürünün özü değil, biçimi değişir). Bu olgu, üretimin ve sermayenin yoğunlaşma derecesine uygun düşecek biçimde gerçekleşir.

2- Emperyalistler arası çelişkinin durumu:

Emperyalistler arası çelişki her dönemde mevcuttur. Ancak bu çelişki askeri ve teknolojik üstünlüğe, sosyalist sistem ve ulusal kurtuluş savaşlarının gücüne ve sermayenin yoğunlaşma derecesine göre çeşitli biçimler alır.

3- Emperyalizmle alternatif ve potansiyel güçler arasındaki durum:

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının özele şiddetle yansıması ve ortaya çıkan milli krizin doğru değerlendirilmesiyle kapitalizmden sosyalizme geçiş gerçekleşir. Bu geçiş, kapitalizmin temel çelişkisinden, bu çelişkinin aldığı çeşitli biçimlerden ve onun çeşitli yansımalarından kaynaklanır. Ancak bu sorunun sadece bir yönüdür, kapitalizmin içinden doğan sosyalizm, sonucu olduğu çelişkileri etkiler. Emperyalizmin etki alanını daraltarak temel çelişkiyi şiddetlendirir ve onun çeşitli yansımalarını değiştirir (emperyalizmin etki alanının daralması geniş anlamda düşünülmelidir. Bu sosyalist ülkeler ve devam eden ulusal kurtuluş savaşları gibi sadece mevcut tehlikeyi değil, emperyalist-kapitalist metropollerde gelişen sınıf mücadelesini ve geri-bıraktırılmış ülkelerde henüz geniş halk kitleleri içinde yayılamamış, oluşum halindeki anti-emperyalist, anti-oligarşik mücadeleyi ve kitlelerin büyük huzur-

suzluğu gibi potansiyel bir tehlikeyi de içerir.)

Bu üç unsurun sentezi emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişini belirler. Emperyalizmin herhangi bir bunalım döneminin açıklanması, emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinin açıklanması demektir.

Emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişini belirleyen üç ana unsur iki temele indirgenebilir: Birincisi, sistemin iç dinamiğinin geçirdiği evrimdir. Bu evrim emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimine, metropollerdeki sınıf çatışmasına, emperyalist ülkeler arasındaki ilişkilere ve emperyalistlerle sömürge ülkeler arasındaki ilişkilere yansır. İkincisi, emperyalist sistemin iç dinamiğinden doğan sosyalist ülkelerin ve ulusal kurtuluş savaşlarının bu iç dinamiği etkilemeleridir. Bu iki ana unsurun sentezi emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyiş modelini ortaya koyar. (Şüphesiz her model gibi, burada da ikincil unsurlar ihmal edilir. Emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinin genel özellikleri birinci plana çıkartılır, münferit sapmalar bu genel özellikleri değiştiremeyeceğinden ihmal edilir. Örneğin III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış bir ülkede herhangi bir nedenle açık işgalin uygulanması, sistem bir bütün olarak ele alındığında, bu dönemde emperyalist işgalin gizlenmesi (gizli işgal) olgusunun önemini azaltmaz.)

Zaman içinde iki ana unsurun değişimi ve bu değişimin yansımaları sonucu yeni bir işleyiş modeli ortaya çıkar. Bu model eskinin yöntemleri, ilişkileri vb. ile geniş ölçüde açıklanamıyorsa, emperyalizmin bunalım dönemlerinde bir dönem bitmiş, yenisi başlamıştır.

Sağ-oportünizm bu konuda şaşkın ördekten farksızdır. Bir bunalım döneminin bitişini, diğerinin başlangıcını neyin belirlediğini tutarlı bir biçimde açıklayamaz. Bir yandan sürekli ve genel bunalımı ekonominin devrevi hareketine indirger, diğer yandan genel bunalımın başlangıç tarihinin 1917 olduğunu söyler (halbuki bu durumda genel bunalımın 1847'de başlaması gerekir). Sağ-oportünizm bir yandan genel bunalımın üçüncü döneminde olduğumuzu söyler ve böylece her dönemin birden fazla devresel hareketi içerdiğini kabul eder (bunun zorunlu sonucu sürekli ve genel bunalımın devresel hareket indirgenemeyeceğidir); diğer yandan bunun aksini savunur. İşte oportünizmde ilke istikrarı diye birşeyin olmaması, pasifizmini gizlemek için görünüşte doğruyu savunup meselenin özünü tahrif etmesi, yılan gibi kıvrılıp her şekle girmesi esprisi budur.

Pasifistlerin emperyalizmin değişmeyen, "genel" özelliklerinden bahsetmeleri, bunalım dönemlerini ise incelemeye yanaşmamaları nedensiz değil-

dir. Bunalım dönemlerinin incelenmesi, emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişindeki değişmeleri açığa çıkarır. Bu değişim kaçınılmaz olarak proletaryanın çarpışma biçimlerine yansır, yeni örgütlenme ve mücadele yöntem- lerini doğurur. Objektif şartların zorunlu kıldığı yeni mücadele ve örgütlenme yöntemlerini inkârın en kısa yolu ise yeni şartların varlığını inkâr etmektir. Emperyalizmin sadece değişmez özellikleri olduğunu, bunalım dönemlerini incelemenin gereksiz olduğunu savunmaktır.

1- Birinci Bunalım Dönemi:

Birinci bunalım dönemi tekellerin ve mali sermayenin ekonomiye hakim olduğu ve dünyanın emperyalist ülkeler arasında paylaşılmasının tamamlandığı 1903'de başlar.

Kapitalizm 20. yüzyılın başlarından itibaren genel bir bunalıma girer. Genel bunalım kapitalizmin kendi iç dinamiğinden, onun kendi iç çelişkilerinden kaynaklanır. Serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşerek genel bir bunalıma düşmesi; çöküş, çürüme ve yokoluş dönemine girmesi devrimin objektif şartlarının sistem ölçüsünde mevcudiyeti olarak görünür. Bu sürekli bir durumdur ve bu anlamda da kapitalizm sürekli ve genel bunalıma girmiştir.

1903'de başlayan bu döneme, kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının birinci dönemi veya emperyalizmin birinci bunalım dönemi veya kısaca birinci bunalım dönemi denir.

Emperyalizmin bu ilk bunalım döneminde ekonomik olarak İngiltere dünyanın hakimi durumundadır. Eşitsiz gelişme kanunu gündemdedir ve emperyalistler çeşitli kamplara ayrılmıştır (1914'de dünyayı yeniden paylaşmak için savaşa başlayan emperyalist ülkeler iki ayrı kampta toplanmıştı. Bu kampların oluşumu 1904'de başlar). Sosyal bunalım derinleşmektedir. Avrupa ve Amerika'da işçi sınıfı hareketi başarı kazanmaktadır. Ancak kapitalizmin 19. yüzyılın son yirmi yılını kapsayan barışçı gelişme dönemi işçi sınıfı içinde revizyonizmin güçlenmesini sağlamıştır. Bunalımın derinleşerek dünya çapında krize dönüştüğü 1914'de Avrupa prolaterya hareketi oportünizm tarafından geniş ölçüde pasifize edilmiştir. Avrupa prolaterya hareketinin liderleri Marks ve Engels'in serbest rekabetçi dönem için savundukları tezlere dört elle sarılmışlardır, kapitalizmin içinde bulunduğu aşamayı kavrayamamışlardır. Oysa 1905 Rus devrimi kapitalizmin çöküş aşamasında olduğunu

ve devrimler çağının başladığını gösteren önemli bir olaydır. 1917 devrimi ise sosyal devrimler çağının açıldığını belgeleyen ve yanlış emperyalizm tahlili üzerine oturtulan revizyonizmin iflasını ortaya koyan bir kanıttır.

1917 öncesinde emperyalist sistemde devrimin objektif şartları sürekli olarak mevcuttur. Ancak devrimin objektif şartlarının mevcudiyeti mutlaka devrimin olmasını gerektirmez. 1917 Rus devriminde objektif ve subjektif faktörler birleşmiş ve böylece emperyalizme karşı sürekli bir alternatif doğmuştur. Kapitalizmin iç çelişkilerinden doğan sosyalizm bu iç çelişkileri etkiler. 1917 devrimi öncesinde kapitalizmin sürekli ve genel bunalımı sadece sistemin iç çelişkilerinden kaynaklanıyordu ve süreklilik genel bunalımın sürekliliği anlamındaydı.

1917 sonrasında ise süreklilik, sadece kapitalizmin genel bunalımının sürekliliği olarak açıklanamaz. Kapitalizmin bunalımı artık sadece iç dinamikten kaynaklanmaz. Kapitalizmin içinden doğan sosyalizm ve ulusal kurtuluş savaşları sistemin üzerinde sürekli bir baskı oluşturur. **1917 Devrimi bu anlamda hem bunalımın sürekliliğini kanıtlayan hem de bunalımın sürekliliğine yeni bir muhteva kazandıran bir olaydır.**

Birinci bunalım dönemi 1. yeniden paylaşım savaşı içinde, özellikle 1917 Rus devrimi ile sona erer.

2- İkinci Bunalım Dönemi:

Emperyalizmin bunalımında bir dönemin bitişini ve yeni bir dönemin başlangıcını belirleyen tarih genellikle sembolik olmaktan öteye bir anlam taşımaz. Önemli olan tarih değil, sistemin yeni işleyiş biçimini kavramaktır. Herhangi bir tarihte yeni bunalım döneminin özellikleri birdenbire ortaya çıkmaz, eskinin özellikleri ise birdenbire kaybolmaz. Bu yönden yeni bir bunalım dönemin başlangıç tarihi, yeni dönemin özelliklerinin oluşmasında veya bir önceki dönemde mevcut ancak belirgin olmayan özelliklerin öne çıkmasında başlıca etken olan olayların tarihine göre belirlenir.

İkinci bunalım döneminin başlıca özellikleri şunlardır:

a) Emperyalizme karşı sürekli alternatifin doğuşu:

1917 Sovyet Devrimi ile dünyada emperyalizme karşı ilk sürekli alternatif doğar. Sovyet devrimi sonucu dünyanın 1/6'i emperyalist sömürünün dışına çıkmış ve çoğunlukla Sovyetler Birliği'nin etkisinde kalarak yeni ulusal kurtuluş savaşları doğmuş veya var olanlar daha da güçlenmiştir. İlk sosya-

list ülkenin doğuşu ve ulusal kurtuluş savaşlarının hız kazanması kapitalizmin sürekli ve genel bunalımını derinleştirmiş ve sürekliliğe yeni bir muhteva kazandırmıştır. Ancak Sovyetler Birliği ve kurtuluş savaşı veren ülkler emperyalizmi geriletmek ve etkisini sınırlandırmakla birlikte henüz sisteme karşı büyük bir tehlike olmaktan uzaktır. Kapitalizmin iç dinamiğinden doğan sosyalizmin ve ulusal kurtuluş savaşlarının bu iç dinamiği etkilemesi henüz belirgin derecede ağırlık kazanmamıştır.

b) Ekonomik buhranın önemli ölçüde ağırlaşması:

Tekelci kapitalizmin savaş sırasında kısa bir buhrandan sonra 1929'da dört yıl süren ağır bir buhrana düştü. Kapitalizmin tarihinde geçirdiği bu en ağır ekonomik buhran onu dünya çapında büyük bir krize götürdü. 1901-1913 arası 100 olarak alındığında kapitalist dünyanın sanayi üretim endeksleri 1913'de 121, 1929'da 176 iken 1932'de 114'e düştü. (63) Buhrandan sonra da kapitalizm bir süre kendini toparlayamadı. Sanayi üretimi ancak 1938'de 1929'daki seviyesinin üstüne çıkabildi.

Ekonomik buhranın önemli ölçüde derinleşmesinin başlıca iki nedeni vardır: Birincisi, savaş ve savaş sonrası dönem kapitalizmin talep yetersizliğine geçici olarak çözüm getirir. Savaş ekonomisi ve savaş sonrasında üretim araçlarının yenilenmesi kapitalist ekonomiyi canlı tutar. Savaşın etkisi geçtikten sonra ise kapitalist ekonominin bütün iç çelişkileri özellikle üretim fazlası sorunu kendini şiddetle hissettirir. İkincisi, dünyanın 1/6'inde sosyalist iktidarın kurulması sonucu tekelllerin sömürü alanının daralmasıdır.

c) Tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşmesi:

1929 buhranında kapitalist ekonominin Say Kanunu gereğince kendiliğinden bir işleyişe sahip olmadığı anlaşıldı. Ekonomiye geniş ölçüde devlet müdahalesinin zorunluluğu açığa çıktı. 1. yeniden paylaşım savaşında belirtileri gözlenen tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşümü II. bunalım döneminde tamamlandı. Tekellerle devletin bütünleşmesi ve devletin artan oranda ekonomiye müdahalesi çeşitli biçimlerde ortaya çıktı (ABD'de 1923-33 krizinin etkilerini hafifletmek için uygulanan New Deal politikası, Almanya ve İtalya'da faşizm).

d) Emperyalist ülkeler arasındaki güçler dengesinin değişimi:

I. Yeniden paylaşım savaşının sonunda sömürgeler galip ülkelerin yararına yeniden paylaşıldı. ABD'nin gücü yavaş yavaş İngiltere'ninkini aşmaya başladı.

Görüldüğü gibi II. bunalım döneminin başlıca bütün özellikleri dolaylı ve

doğrudan I. yeniden paylaşım savaşı ve Sovyet Devrimiyle ilgilidir.

İlk sosyalist ülkenin kurulması ve ulusal kurtuluş savaşlarının hız kazanması, ekonomik buhranın ağırlaşması, emperyalist ülkeler arasındaki güçler dengesinin değişimi ve tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşmesi sonucu emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyiş biçimi değişir.

Dünyanın 1/6'inin emperyalist sömürüden kurtulması ve ulusal kurtuluş savaşlarının gelişmesi sonucu emperyalizm artık dünyadaki eski rakipsiz güç değildir. Bu olgu dünyadaki güçler dengesini ve bu güçler arasındaki çatışmayı önemli ölçüde etkiler. Bunun en açık örneği II. yeniden paylaşım savaşıdır. İkinci savaş birincide olduğu gibi sadece emperyalist ülkeler arasında olmamıştır. Üç cephede birden sürmüştür. Emperyalist ülkeler arasında, emperyalistler ve Sovyetler Birliği arasında ve emperyalistlerle sömürge ülkeler arasında.

Birinci yeniden paylaşım savaşı kapitalizmin bunalımını geçici olarak çözmüş ancak savaşın etkisi geçince bunalım ağır bir buhrana dönüşmüştür. İkinci bunalım döneminde tekelci kapitalizm devletle bütünleşerek, yeni sömürü ve egemenlik yöntemleriyle ayakta kalabilmiştir. ABD'de New Deal politikası, Almanya ve İtalya'da faşizm ve en geniş anlamda uygulanması III. bunalım döneminde gerçekleşecek olan enflasyonist politika ve militarizm tekelci kapitalizmin ayakta kalabilmek için uyguladığı yeni sömürü ve egemenlik biçimlerinin ürünüdür. Kısaca, tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşmesinin ürünüdür.

II. bunalım dönemi II. yeniden paylaşım savaşının sonunda, 1945'de biter.

Bu arada, kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının içeriği ve bunalım dönemlerinin başlangıç ve bitiş tarihleri konusunda Sovyetler Birliği'nin görüşüne de değinmek gerekir.

"Kapitalizmin genel buhranı iki aşamada gelişti ve bir üçüncüsüne girdi. Birinci aşama, Birinci Dünya Savaşı içinde başladı ve özellikle Ekim Devrimi sırasında en belirgin hale geldi. İkinci aşama, İkinci Dünya Savaşının ve Avrupa ve Asya ülkelerinde başlayan sosyalist devrimlerin seyri içinde açılıp yayıldı. 50 yıllarının ikinci yarısında dünya kapitalizmi genel buhranının yeni üçüncü aşamasına girdi." (64)

Bu görüşe göre birinci bunalım dönemi 1917-45, ikinci bunalım 1945-58, üçüncü bunalım dönemi de 1958 sonrasını kapsar. Bunalım dönemlerinin tarihlerinin farklı saptanmasının temeli genel bunalımın içeriğinin farklı değer-

lendirilmesinde yatar:

"Kapitalizmde ekonomik buhranlar, metaların bir aşırı üretimi buhranıdır; toplumun politik hayatını belirgin bir şekilde etkileyeceği açık olmakla birlikte, sadece ekonomik alanda gelişir. Kapitalizmin genel buhranı, kapitalist ülkedeki hayatın her kesimini, ekonomik alanı olduğu kadar, politik alanı da kapsar; ve bu, can çekişen kapitalizmle tarih sahnesinde beliren sosyalizm arasındaki mücadeleyle nitelenir. Kapitalizmden sosyalizme geçiş, kapitalizmin genel buhranının asıl muhtevasıdır." (65)

Kapitalizmin genel bunalımının asıl muhtevası serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşmesi ve böylece kapitalizmin çürüme, asalaklaşma ve kendi zıttını doğurma aşamasına girmesi değil de kapitalizmden sosyalizme geçiş ise; genel bunalım 1917 Sovyet Devrimi ile başlar. Genel bunalımın bu tanımına göre I. bunalım döneminin 1917'de başlaması doğrudur, ancak tanımın kendisi eksiktir.

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımı 1903'de başlar. 1917' de kapitalizmden sosyalizme geçişin gerçekleşmesi ile süreklilik yeni bir muhteva kazanır. Bunalımın özünün kapitalizmden sosyalizme geçiş olduğunu savunmak, sadece bunalımın kazandığı yeni muhtevayı görmek, ondan öncesini, yani kapitalizmden sosyalizme geçişi hazırlayan dönemi gözden kaçırmak demektir.

ÜÇÜNCÜ BUNALIM DÖNEMİ

Emperyalizmin III. bunalım dönemi kendi içinde iki ayrı döneme ayrılır:

a) 1945-58 Dönemi:

Bu dönemin başlıca özellikleri şunlardır:

1- Dünya sosyalist sisteminin kurulması, ulusal kurtuluş savaşlarının dev boyutlara ulaşması:

Kapitalizm tarihinin hiçbir döneminde bu kadar hızla gerilememiş, darbe üstüne darbe yememiştir. Dünya sosyalist sisteminin kuruluşu ve zafere ulaşan sömürge kurtuluş savaşları bütün dönem boyunca devam etmiştir. Savaşın içinde Doğu-Avrupa'da sosyalizmin zaferini savaştan sonra 1948'de Kuzey Kore, 1949'da Çin Devrimlerinin kesin zaferi ve 1954'de Dien Bien Fu zaferiyle Fransızların Kuzey Vietnam'ı boşaltmaları izlemiştir. 1958 Küba Devrimi'nin zafere doğru ilerlediği yıllardır. Afrika'da bazı ülkeler gerçek bağımsızlıklarını kazanmışlardır. Dünyanın diğer sömürge ülkelerinde ise ulusal kurtuluş hareketlerinin daha fazla yükselmesini önlemek amacıyla emperyalistler ülkedeki açık işgallerine son vererek geri çekilmişlerdir. Eski-sömürgecilik yerini yeni- sömürgecilik metodlarına bırakmaya başlamıştır.

2- Emperyalist ülkelerin sürekli ve resmi olarak örgütlenmeleri:

1944 yılında Bretton Woods'da Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası'nın kurulmasına karar verildi. Dünya Bankası savaşta yıkılmış kapitalist ülkelere ve geri-bıraktırılmış ülkelere imar ve kalkınma kredisi sağlayacak; IMF ise dolara bağlı olarak kurulacak olan yeni altın kambiyo standardı-

nın işleyişini garanti altına alacak ve sık sık meydana gelen kur değişmelerinin emperyalist bloku tehdit eder bir nitelik kazanmasını önlemeye çalışacaktır. Hiçbir ülke IMF'e danışmadan parasının değişim oranını değiştiremeyecektir.

Uluslararası finans kurumlarının faaliyetlerinin doğru değerlendirilmesi, bu kurumların emperyalist ülkeler arasında yapılmış herhangi bir ittifaktan çok farklı olduğunun anlaşılmasıyla mümkündür. II. yeniden paylaşım savaşından önce de emperyalist ülkeler arasında çeşitli ittifaklar kurulurdu. Genellikle saldırmazlık paktı şeklinde olan bu ittifaklar temelde geniş bir ekonomik işbirliğine dayanmazdı.

Uluslararası finans kurumları, emperyalist ülkelerden bazılarının diğerlerine karşı kurdukları bir ittifak değildir. Bu kurumlar tüm emperyalist ülkelerin biraraya gelip dünyanın ekonomik ve politik gelişimini kontrol edebilme çabasını yansıtır. Emperyalist ülkeler tarihlerinde ilk kez resmi ve sürekli olarak örgütlenmektedir.

Uluslararası finans kurumları, emperyalist ülkelerin temelde geniş ekonomik işbirliğine dayanan politik örgütleridir. Savaşta yıkılan kapitalist ülkelere imar kredileri vererek bu ülkelerde sosyalizmin zaferini engellemeye çalışmış, geri-bıraktırılmış ülkelere kalkınma kredisi adı altında çeşitli krediler vererek bu ülkelerin sosyalist bloka katılmasını önlemeye, bu ülkelerin ekonomik ve politik gelişimini kontrol altına almaya çalışmıştır.

Emperyalist ülkelerin resmi ve sürekli olarak örgütlenmelerinin temel nedeni sosyalist sisteme ve ulusal kurtuluş savaşları na karşı bir bütün olarak karşı durmak zorunluluğunu duymalarıdır. **(Emperyalist sistemin iç dinamiğinden doğan sisteme karşı sürekli alternatifin bu iç dinamiğin gelişimini etkilemesi, emperyalist ülkelerin birliğe zorlanması.)**

3- Emperyalist ülkeler arasındaki çelişkilerin geçmişe göre çok azalması; ABD'nin emperyalist blok içindeki mutlak hegemonyası:

Emperyalist sistem tarihinin hiçbir döneminde, 1945-58 arasında olduğu kadar birlik ve uyum içinde bulunmamıştır. Emperyalist blokta ABD'nin mutlak hegemonyası altındaki bu bütünleşme başlıca üç temele dayanır:

a) ABD hariç diğer bütün emperyalist ülkeler savaştan geniş ölçüde yıkılmış olarak çıkmışlardır. ABD'ye karşı hiçbir alternatif yoktur.

b) Dünya sosyalist sisteminin varlığı ve genişleyen ulusal kurtuluş savaşlarına karşı emperyalist blokun jandarmalığını ancak ABD yapabilirdi. Başta İngiltere olmak üzere diğer bütün emperyalist ülkeler sömürgelerinin deneti-

mini fazla zorluk çıkartmadan ABD'ye bırakmışlardır.

c) II. yeniden paylaşım savaşından sonra emperyalist ve sosyalist bloklar arasındaki soğuk savaş, Batı-Avrupa'daki komünist partilerinin gücü ve kitlelerin büyük potansiyeli dikkate alındığında savaşta yıkılan Batı-Avrupa ve Japonya'nın kısa sürede imarı gerekir. ABD sosyalizm denizinde bir ada olarak kalmak istemiyorsa, yıkılan kapitalist ülkelerin imarını kısa sürede gerçekleştirmek zorundadır.

Emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşmede ABD'nin kesin hegemonyası pratikte iki şekilde yansır:

Birincisi, uluslararası finans kurumlarındaki oy oranlarıdır. Bu kurumlarda oy oranları ekonomik güce göre saptanır, dolayısıyla yönetim tamamen emperyalist ülkelerin elindedir. 1947'de ABD toplam oyların % 35,07'sine sahiptir.

ABD'nin emperyalist blok içindeki hegemonyasını yansıtan ve bu hegemonyayı sürdürme aracı olarak kullanılan esas unsur doların rezerv para oluşudur. 1944'de Bretton-Woods'da dolarla altın arasında sabit bir değişim oranı saptandı, yani dolar altına eşdeğer kabul edildi. Doların rezerv para oluşu sadece ABD için değil, bütün emperyalist blok için büyük önem taşımaktadır. Dolar ABD'nin dışında dörtlü bir fonksiyona sahiptir:

Birincisi: Altın üretimi emperyalist ülkeler için büyük önem taşıyan dünya ticaretinin gelişiminin gerisinde kalmaktadır. Doların altına eşdeğer kabul edilmesi uluslararası likidite sorununa çözüm getirmiştir.

İkincisi: Savaşta yıkılan kapitalist ülkeler ABD mallarına ve sermayesine muhtaçtır. Bu dönemde kapitalist ülkelerin tümünde, özellikle Batı-Avrupa'da belirgin bir dolar kıtlığı görülmektedir. ABD'nin sermaye ihracı diğer emperyalist ülkelerin imarında önemli rol oynamıştır.

Üçüncüsü: Emperyalist blok içinde her yönden rakipsiz kalan ABD zorunlu olarak sistemin jandarmalığını da yüklenmiştir. Sosyalist blokun üslerle çevrilmesi ve sürekli savaş tehdidi altında tutulması, ulusal kurtuluş savaşlarının bastırılmaya çalışılması, ilerici yönetimlerin devrilmesi ve genel olarak dünya çapında karşı devrimin organizasyonu ABD tarafından gerçekleştirilmiştir. Bütün bu faaliyetlerin finansmanı ABD'nin 1971'e kadar sürekli fazla ile kapanan dış ticaret dengesiyle sağlanamazdı; tek çıkar yol sürekli ödemeler dengesi açığıdır (yani dünya piyasasına karşılığında mal ve hizmet sürmeksizin dolar sürmektir, karşılıksız para basmaktır). Bu ise ancak ellerinde dolar bulunan ülkelerin karşılığında ABD'den mal ve hizmet talep et-

meleriyle mümkündür; doların rezerv para olması bunu sağlamaktadır.

Dördüncüsü: Sürekli dış ödemeler dengesi açığının mümkün oluşu ABD'ye karşılıksız dolar basarak diğer emperyalist ülke ekonomilerine sızma, onları ele geçirme olanağı vermektedir. Bu durum, özellikle 1958'den sonra ABD sermayesinin Batı-Avrupa'yı istilası şeklinde kendini göstermiştir.

4- Ekonomik buhranın hafiflemesi:

1945-58 arası sürekli bir savaş dönemidir; emperyalizm darbe üstüne darbe yemiş ve sürekli gerilemiş, sürekli pazar kaybetmiştir. Ancak dünyanın 1/3'ünün sosyalist bloka dahil olması emperyalizmin ekonomik buhranına bu dönemde yansımamıştır. Bunun nedeni kapitalist üretimin savaş sonrası yıllarda sınırsız olarak genişlemesidir. Emperyalizm 1945-58 arasında bütün sisteme yayılan ciddi bir ekonomik buhranla karşılaşmamıştır.

Savaştan sonra emperyalist ülkelerin çoğu yıkılmıştı. ABD' de ise savaş sırasında üretim araçları üretimi amortisman için gerekli seviyenin çok altına düştüğünden üretim araçları yıpranmıştır. Üretim yıkılanları ve yıpranları yenilemek için hızla gelişti, dev boyutlara ulaştı. 1950'lerde ABD'de üretimin talebi iyice aştığı anlaşıldı, buhran belirtileri gözlendi. Bu yıllarda Kore Savaşı sayesinde ABD buhranı ucuz atlattı. Savaştan sonra ise otomasyon olarak isimlendirilen bir dizi bilimsel ve teknik devrimin gerçekleş-mesi ve bunun üretim araçlarında nispi bir yenilenmeye yol açması sonucu kapitalist üretim talepten nispi olarak bağımsız 1958'e kadar ciddi bir buhranla karşılaşmadan büyüdü. II. yeniden paylaşım savaşı ve sonrasında muzaffer dünya halklarının emperyalizme darbe üstüne darbe indirmesi, onu geriletmesi ve pazarlarını daraltması etkilerini bütün şiddetiyle 1958 ekonomik buhranı ve sonrasında hissettirdi.

b) 1958 Sonrası:

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının 1958 sonrasındaki özelliklerinin temeli 1945-58 dönemine dayanır; ancak bu özelliklerin tüm boyutlarıyla gelişmesi 1958 sonrasında olmuştur.

1- Uluslararası finans kurumlarının faaliyetlerinde meydana gelen değişim:

Uluslararası finans kurumları emperyalist ülkelerin dünyanın ekonomik ve politik gelişimini yönlendirmek ve özellikle sömürge ülkeleri denetlemek

amacıyla kurdukları geniş ekonomik işbirliğine dayanan politik örgütlerdir. Bu kurumların faaliyetinin ilk döneminde sömürge ülkelerden çok, savaşta yıkılmış kapitalist ülkelerin imarına ve sosyalizmin bu ülkelerdeki zaferini önleme çabası ağırlık kazanmıştır.

Dünya Bankası kredileri faaliyetinin ilk beş yılında (1947-52) özellikle Avrupa'ya yönelmişti. Bu dönemde verilen 1392 milyon dolar kredinin 699 milyonu Batı-Avrupa'ya verilmiştir. (66) Aynı dönemde Avusturalya'ya 100 milyon verilmiş, Japonya ise 1953'den sonra kredi almaya başlamıştır. Bu dönemde geri-bıraktırılmış ülkelere verilen kredilerde bir Amerikan örgütü olan AID daha etkilidir.

1956'da geri-bıraktırılmış ülkelerde özel sektörle birlikte sanayi yatırımları yapmak amacıyla IFC'nin, 1961'de özellikle en fakir ülkelere kredi veren IDA'nın faaliyete geçmesiyle Dünya Bankası'nın kredileri geri-bıraktırılmış ülkelere yöneldi.

2- ABD'nin diğer emperyalist ülkelere yaptığı sermaye ihracındaki değişim:

1958'e kadar ABD'nin özellikle Batı-Avrupa'ya yardımının temel nedeni bu ülkelerde sosyalizmin zaferini önlemek iken; 1958 sonrasında amaç Batı-Avrupa ülkelerinin ekonomilerine sızma ve onları ele geçirme olmuştur. 1958 sonrasında ABD'nin diğer emperyalist ülkelere yaptığı sermaye ihracının amacında meydana gelen bu değişimin temelleri ABD sermayesinin Batı-Avrupa' ya geniş ölçüde girmesini sağlayan Marshall yardımıyla atılmıştır.

1958 sonrasında ABD sermayesi Batı-Avrupa'yı adeta istila etmiştir. 1950'de Batı-Avrupa'da 1.7 milyar dolar olan ABD yatırımları 1970'de 24.5 milyara çıkmıştır.

3- Çokuluslu şirketlerin gelişimi:

II. yeniden paylaşım savaşı süresince emperyalist ülkelerde sermaye temerküzü arttı; buna karşılık dünyanın 1/3'ünde sosyalizmin kurulmasıyla pazarlar daraldı. Savaş sonrasında emperyalist ülkelerin çoğu yıkıldığından aşırı temerküz sadece ABD için önemli bir sorundu ve diğer ülkelere sermaye ihracı yoluyla giderebiliyordu. Başlangıçta sadece ABD'yi ilgilendiren sorun yeniden onarım sürecinin tamamlanmasıyla bütün emperyalist ülkeler için geçerli oldu. Artık esas olarak I. ve II. bunalım dönemleri için geçerli olan, şirketlerin çoğunluğu ulusal sınırlar içinde tamamlanan üretim sürecinde, genellikle tek mal üretmeleri, ayrıca ülke dışına mal ve sermaye ihraç etmeleri sermaye temerküzünün ulaştığı seviyenin ortaya çıkardığı sorunlara çözüm

getirmemektedir. Şirket artık kendi tarihini aşmalıdır. O, belli bir ürünü belli bir bölgede satmak için kurulmuş ve büyümüştür. Artık her iki sınırlamayı da aşmak ve kendine yeni ürünler ve yeni bölgeler şeklinde yeni pazarlar bulmak zorundadır. Tekelci kapitalizm şartlarında toplam kâr oranını düşürmemek amacıyla sermaye sürekli olarak bir malın üretimi için yatırılmaz. Tekeller üretimi maksimum kârı gerçekleştirecek biçimde ayarlarlar, bu durumda biriken sermaye zorunlu olarak değişik malların üretimi için kullanılır. Çeşitli mal üretmek, aynı zamanda bir malın üretiminde meydana gelebilecek ani talep dalgalanmalarına karşı şirketleri koruyan bir sigortadır. Çeşitli ülkelerde üretim birimleri kurulması ise, çeşitli mal üretmek gibi temelinde şirketlerin kârlarını korumak ve yükseltmek amacından kaynaklanmaktadır. Bir malın çeşitli parçaları hangi ülkede daha ucuza üretilebilecekse orada yapılır.

Çokuluslu şirket sadece başka ülkelerde şubeleri olan şirket değildir.

"Çokuluslu şirket olmak için yalnız yabancı ülkelerde faaliyet göstermek yetmez. Özellik 'yönetici kadroların, pazarlama, üretim ve araştırma ile ilgili mevcut alternatiflere göre, dünyanın neresinde, ne yapılması gerektiği konusunda temel kararları almasında' yatmaktadır." (67)

Sermayenin ulusal sınırları aşması ve çokuluslu şirketler III. bunalım dönemine özgü değildir. I. ve II. bunalım dönemlerinde de dış ülkelere mal ve sermaye ihracı yapılırdı; ayırıcı nitelik dış ülkelerde üretim birimlerinin kurulması; **üretimin çokuluslaşmasıdır.** Şirketlerin kazanç kaynaklarında meydana gelen değişim bunu açıkça gösterir: 1914'de uluslararası şirketlerin % 90 yatırımı mali kazanç (portfolio) ile ilgilidir. II. yeniden paylaşım savaşı sonrasında mali kazanç yatırımları yerini doğrudan yatırıma bırakmıştır. 1970'lere varıldığında doğrudan yatırım tüm yatırımların % 75'ine ulaşmıştır.

Çokuluslu şirketler özellikle 1958'den sonra hızla gelişmiştir. Yabancı ülkelerdeki ortaklıklar bu gelişimin göstergesi olarak ele alınırsa, ABD'deki 187 çokuluslu tekelin yabancı ülkelerde imalat sanayindeki ortaklıkları toplam olarak 1901'de 47, 1929'da 467, 1950'de 988, 1958'de 1891 iken bu sayı 1967'de 3646'ya ulaşmıştır.

Çokuluslu şirketlerin incelenmesi emperyalist sistemin günümüzdeki işleyişinin anlaşılması bakımından önemlidir; ama bu hiçbir zaman "söz konusu dev şirketleri ve bunların çıkarlarını sistematik biçimde inceleyerek günümüz emperyalizminin nasıl işlediğini en iyi biçimde anlayabiliriz" demek

değildir.

Çokuluslu şirketlerin gelişimi emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşmeden ayrı olarak kavranamaz. Değişik ülkelerde üretim birimlerinin kurulabilmesi emperyalist ülkeler arasında, ithalat ve ihracatın serbestleştirilmesini, sabit döviz kurlarını, kârların, üretim araçlarının, personelin ve teknik bilginin ülkeden ülkeye serbest transferini gerekli kılar. Üretimin çokuluslaşması kredinin de çokuluslaşmasını, dolayısıyla çeşitli uluslararası finans kurumlarının varlığını zorunlu kılar. Böylece emperyalist ülkelerde sermaye temerküzünün ulaştığı seviyenin zorunlu sonucu olarak doğan, emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşme sonucu gelişen çokuluslu şirketler aynı zamanda bu bütünleşmeyi güçlendirirler. Değişik ülkelerde kurulan üretim birimleri uluslararası işbölümünün artmasını ve ulusal sermayelerinin iç içe girmesini sağlar.

Çokuluslu şirketler bankalardan bağımsız olarak ele alınamaz. Ancak banka-şirket ilişkilerinde III. bunalım döneminde bazı değişimler olmuştur. I. bunalım döneminde banka-şirket ilişkilerinde ve bütünleşmede bankalar ağır basarken, günümüzde şirketler daha ağır basmaktadır. Bu ülkemizde oportünizmin en çok tahrif ettiği konulardan biridir.

4- Dört aşamalı devresel hareketin iki aşamaya inmesi:

Devletin ekonomiye müdahalesi ve tekelci kapitalizmin tekelci devlet kapitalizmine dönüşmesi özellikle 1929'daki büyük buhrandan sonra hız kazanmıştır. Devletin savaş durumu ve ağır bir buhranın dışında, normal dönemlerde de ekonomiye aktif müdahalesi II. yeniden paylaşım savaşı öncesinde başlarsa da, tekelci devlet kapitalizminin ekonomi üzerindeki etkileri en iyi biçimde 1945 sonrası ve özellikle 1958 ekonomik buhranı incelenerek anlaşılabilir.

Devletin ekonomiye müdahalesi genellikle büyük devlet siparişleri biçiminde kendini gösterir ve bu siparişler çoğunlukla savaş malzemeleri için yapılır. Bunun böyle olması zorunludur, çünkü verimli sektörlere yapılacak siparişler nasıl satılacağı bilinmeyen üretim fazlasını artırmaktan başka sonuç vermez. Sadece silah imalatı kitlelerin tüketim gücünden bağımsız olarak uzun süre gelişebilir. Devlet müdahalesi ve ekonominin askerileştirilmesi birbirinden çıkar ve birbirini etkiler.

Bunun sonucu, ekonominin askerileştirilmesi sadece "silahlanma yarışının neticesi" veya "soğuk savaşın bir yan ürünü" (68) olarak açıklanamaz. Ekonominin askerileştirilmesi, sadece sistemin varlığına yönelen tehlikenin

değil, sistemin kendi iç dinamiğinin de zorunlu kıldığı bir olgudur.

Ekonominin askerileştirilmesi çoğunlukla bütçe açığı ve devlet borçları ile finanse edilir (vergiler yoluyla finansman satın alma gücünü azaltacağından talep yetersizliğini daha da artırır), ekonominin askerileştirilmesi devlet borçlarının büyümesine, bütçe açıklarına ve sürekli enflasyona yol açar.

"Eğer bütçe açığı yoluyla finanse edilen kamu yatırımları verimli alanlara yöneltilmişse, halkın eline geçen para ya da paramsı (bono, senet, vb.) şeylerin karşılığında kararlı bir tempoda artan bir mal hacmi de bulunacak demektir. Fakat eğer kamu harcamaları verimli alanlara yöneltilmemişse, bu paralarla askeri malzeme ve 'benzeri emtia' üretilmişse, devlet harcamalarının açık bütçe yoluyla finansmanı, halkın elindeki para (ya da paramsı şeyler) ile pazardaki mallar arasındaki dengenin gittikçe daha da bozulmasına yol açacaktır. Bu da, eninde sonunda, sürekli olarak artan bir enflasyon tehdidi yaratacaktır." (69)

Emperyalizmin üçüncü bunalım döneminde ağırlık kazanan ekonominin askerileştirilmesi, tekellerin çeşitli ülkelerde çeşitli mallar üreterek kârlarını geçmişe göre oldukça garanti altına almaları, ekonomiye artan oranda devlet müdahalesi, sürekli enflasyon ve yeni-sömürgecilik metodları, emperyalist ülkelerde ekonominin devrevi hareketinde değişiklikler yapmıştır. Klâsik cycle'nin dört aşaması (durgunluk, çöküş, canlanma, refah) durgunluk ve canlanma olarak ikiye inmiştir.

"ABD ekonomisi, savaş sonrası dönemde dört ekonomik buhranla karşılaştı. Ancak bu buhranlarda alışılagelen devre (cycle) evrelerinin sırası değişmiş, bazı evreler kaybolmuştur. Örneğin buhrandan toparlanmaya geçiş durumu, çöküntü evresine uğramadan sık sık meydana gelmektedir.

Toparlanma refah durumuna girmesi gerekirken, doğrudan doğruya yeni bir buhranla sonuçlanıyor. Birçok hallerde buhrana geçiş uzun bir durgunluk döneminden sonra ortaya çıkıyor. Buhran, geçmişteki örneklerinden daha yavaş gelişmektedir." (70)

Kapitalist ekonomide klâsik bir buhran tüketim malları sektöründe başlar ve giderek üretim malları sektörüne yayılır, ikinci sektördeki buhran birincidekini daha da derinleştirir ve buhran yayılır ve derinleşir. Buhranın derinleşmesi, genellikle tüketim malları sektöründe ortaya çıkan buhranın üretim malları sektörünü şiddetle etkilemesine (üretim mallarına olan talebin birden düşmesine) bağlıdır.

"Buna karşılık, ilk tenkisattan ve özel yatırımlardaki ilk indirimlerden iti-

baren devlet organları giderlerini artırırlarsa, **buhrandaki** bu ilerleme durdurulur." (71)

"... 1957-58 buhranının ilk dokuz ayında sanayi üretimi % 13,1 (1929-30 dünya ekonomik buhranının ilk dokuz ayında %15,3), dayanıklı tüketim malları için sipariş toplamı ise % 20 (1929'da % 26,5) düşmüştü. Derhal yapılan enflasyoner para emisyonu ve zaten çok olan devlet ve askeri harcamalar ABD'yi yeniden 1929 durumuna düşmekten kurtardı." (72)

1957'de 44.4 milyar dolar olan ABD savunma harcamaları, 1963-64'de 56.8 milyara yükseldi. Askeri harcamalardaki bu yükseliş özellikle ekonominin buhrandan en fazla etkilenen sektörlerini (üretim malları sektörünü) etkiledi, bu sektöre ek talep yarattı. 1958'de hükümet harcamalarının maden, çeşitli makineler, elektronik endüstrisi vb. gibi üretim malları sektörünün çeşitli kollarındaki toplam üretim içinde payı (24 kalem mal içinde) % 2.9 ile % 86.7 arasında değişmektedir.

"Bununla beraber, devlet herhangi bir munzam satın alma gücü yaratamaz. Demek ki resesyon ne kadar şiddetli ise 'ikame' satın alma gücünün yaratılması o kadar gerekli olur ve enflasyon yaratıcı eğilimlerin patlak vermesine yol açar. Kapitalizmin çöküş çağında devletin karşısına çıkan ikilem buhran ile enflasyon arasındaki seçmedir. İkincisi belirlenmedikçe (artmadıkça) birincisi önlenemez." (73)

Sonuç olarak, II. yeniden paylaşım savaşından sonra ortaya çıkan ve bütün boyutlarıyla gelişen değişimlerin tümü (devlet harcamalarının büyüklüğü, çokuluslu şirketler, yeni-sömürgecilik) buhranın şiddetinin daha uzun bir süre içine yayılmasını sağlar. Çöküş dönemi daha az kötü, refah dönemi daha az iyi olur. Dört aşamalı klâsik cycle iki aşamaya iner, dolayısıyla devrenin süresi kısalır.

"Emperyalizmin genel bunalımının çeşitli evrelerinde de buhranlarda bir değişiklik görülmektedir. II. Dünya Savaşından sonra buhranlar daha yumuşaklaşmış, fakat daha da bir süreklilik kazanmıştır. Nitekim II. Dünya Savaşından önce burjuva ekonomi literatüründe 'depresyon' denilen bunalımlara savaştan sonraki dönemde 'durgunluk' adı verilmektedir. Tekelci devlet kapitalizminin ve sermayenin uluslararasılaşmasının vardığı düzey sonucu, buhranların sıklığı artmış, dalgalanmaların boyutları küçülmüştür." (74)

III. bunalım döneminde devresel hareketlerin süresinin kısalmasını ve dolayısıyla ekonomik buhranın geçmişe göre daha az şiddetli, ancak daha sürekli oluşunu üretim araçlarının hızla yenilenmesine bağlayanlar vardır. Ör-

neğin, Mandel'e göre üretim araçlarının sürekli yenilenmesine yol açan bilimsel ve teknik devrim soğuk savaşın bir yan ürünüdür ve dolayısıyla iktisat dışı bir kaynaktır.

Marks'ın Kapital'in III. cildinde açıkladığı gibi, sabit sermayenin yenilenme süresi devresel hareketin uzunluğunu belirler. Bilimsel ve teknik devrim serbest rekabetçi dönemde 7-10 yıl olan devreyi bugün 4-5 yıla indirmiştir.

Mandel burada çok şeyi birbirine karıştırmıştır. Birincisi, bilimsel ve teknik devrim sadece sosyalist sistemin varlığından (silahlanma ve sosyalist sistemle yarış) kaynaklanmaz, o aynı zamanda emperyalist ülkelerde sermaye temerküzünün ve üretimin yoğunlaşmasının, buna karşılık talebin dünya ölçüsünde düşmesinin yarattığı bir zorunluluktur. Günümüzde üretime uygulanan bilimsel ve teknik buluşların bir kısmı, ilk kez savaş endüstrisinde bulunmuştur; ancak, günümüzde tekellerin bilimsel ve teknik araştırma için yaptıkları büyük masrafları ihmal ederek bilimsel ve teknik devrimi tamamen silahlanmanın yan ürünü olarak görmek de yanlıştır.

Mandel'in görüşüne göre, sürekli bilimsel ve teknolojik devrim sonucu emperyalist ülkelerde II. yeniden paylaşım savaşı sonrasında üretim araçları her 4-5 yılda bir geniş ölçüde yenilenmiştir. Bu tamamen yanlıştır. Bilimsel ve teknolojik devrim sabit sermayenin amortismanı ve üretimi aşırı ölçüde artırmamak şartıyla tekeller tarafından üretim sürecine kısıtlı biçimde uygulanır. 1958'de ABD'de yapılan bir araştırma fabrika donanımının 1/3'ünden az bir kısmının çağdaş olduğunu göstermiştir. (1950-58'in otomasyon dönemi olduğunu belirtelim)

Sürekli bilimsel ve teknolojik devrimin değerlendirilmesindeki en büyük hata, bilimsel ve teknik buluşların çoğunlukla üretim araçlarında uygulandığı görüşünde yatar. Tekeller yeni buluşları üretim araçlarında toplam kârın düşmemesi şartıyla uygularlar. **Günümüzde sürekli bilimsel ve teknolojik devrimin sonucu olan yeni buluşlar daha çok tüketim araçlarında uygulanmaktadır.**

Sürekli bilimsel ve teknolojik devrimin sürdürülmesi ve sonuçlarından faydalanılması tekeller arasında önemli bir rekabet unsurudur. Yeni buluşlar üretim araçları üzerinde, üretimi fazla artırmayacak dolayısıyla yeni pazar sorunu yaratmayacak şekilde, yani çok kısıtlı biçimde uygulanır. **Yeni buluşların tüketim araçlarında geniş ölçüde uygulanmasının nedeni ise bunun tekellerin pazar sorununu hafifletmede kullanılabilmesidir.** En son

buluşların geniş ölçüde uygulandığı kitle tüketim malları hem bu mala ek bir talep yaratır; hem de aynı buluşu uygulamakta geç kalan diğer tekellerin pazarlarını daraltarak piyasadaki talebi yeni mala kanalize eder.

Sürekli bilimsel ve teknolojik devrim tekeller tarafından geniş ölçüde üretim araçlarına uygulanarak pazar sorununu daha da ağırlaştırmak için değil, tüketim araçlarına uygulanarak pazar sorununu hafifletmek amacıyla kullanılır.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde pasifist devrim teorisinin temeli evrim ve devrim aşamalarının birbirinden ayrılmasında yatar. Bunun için birinci adım kapitalizmin bunalımının sürekli değil kesikli o duğunu savunmaktır. Böylece sistemin kesikli bunalımı geri-bıraktırılmış ülkelere kesikli biçimde yansır ve böylece evrim ve devrim aşamalarının birbirinden kesin çizgilerle ayrılabilmesi için gerekli objektif şart (pasifist devrim teorisinin temeli) gerçekleşmiş olur. (!)

Emperyalist sistemin bunalımının sürekli değil kesikli oluşu, meselenin özü tahrif edilerek, bunalım devresel harekete indirgenerek sağlanır. Bunun için ise devresel hareketin değişik aşa- maları arasında büyük farklar olmalıdır (böylece durgunluk ve özellikle çöküş aşaması devrim dönemi, toparlanma ve refah aşaması ise evrim dönemi olacaktır). Ekonominin devresel hareketinin özelliklerinin değişmesi ve **devrenin çeşitli aşamaları arasındaki farkın azalması** elbetteki bu yönden pasifistlerin hiç hoşuna gitmez; değişimi inkar ederler veya daha iyisi hiç bahsetmezler. Çünkü onların bütün devrim teorisinin temeli burada yatmaktadır.

5- Yeni-sömürgecilik:

Emperyalizmin III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkeleri ilgilendiren en önemli değişim yeni-sömürgecilik metodlarıdır. Yeni-sömürgecilik başlıca dört unsura dayanır:

a- Sömürge ülkelerdeki feodal yapı kapitalizm yukardan aşağıya ve emperyalizme bağımlı olarak geliştirilerek değiştirilir,

b- Bu süreç içinde emperyalizmin en gözde müttefiki olarak yerli tekelci burjuvazi geliştirilir,

c- Gelişen tekelci burjuvazi bağımsız olarak değil, emperyalizmle baştan bütünleşmiş olarak geliştiğinden III. bunalım döneminde emperyalizm içsel bir olgu haline gelir, emperyalist işgalin biçimi değişir. (Gizli işgal)

d- Sermaye ihraç ve transferlerinin terkibi değiştirilir. (Geniş bilgi için bkz. **Kesintisiz Devrim II-III)**

Kısaca açıkladığımız bu stratejinin genel bir değerlendirmesi yapılacak olursa emperyalizmin sorunlarına bir ölçüde çözüm getirdiği görülür. Dışarıya bağımlı olarak geliştirilen kapitalizm sonucu iç pazar genişletilmiş, ülkenin özellikle tekniği ve hammaddesi dışarıdan gelen dayanıklı tüketim malları sanayinde ihtisaslaşma sağlanmış ve hatta bu malların emperyalist ülkelerin iç tüketimleri için gerekli kısımları bile bu ülkelere bırakılmıştır. Buna karşılık emperyalist ülkeler büyük sermaye ve ileri teknoloji gerektiren, kâr oranı yüksek malların üretiminde ihtisaslaşmışlardır. Bunlar genellikle geri-bıraktırılmış ülkelerde üretilen malların yatırım ve ara maddelerini oluşturmaktadır.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde genişletilen pazar ve dayanıklı tüketim mallarına dayalı sanayileşme emperyalistlerin üretiminde ihtisaslaştıkları ileri teknoloji ve büyük sermaye gerektiren yatırım ve aramallarına olan ihtiyacı artırmıştır. Böylece emperyalistler pazar sorununu bir ölçüde halledebilmişlerdir.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde kapitalizmin yukardan aşağıya ve dışa bağımlı olarak geliştirilmesinde çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Bu yöntemler ülkelere göre değişmekle birlikte, aynı temelden kaynaklanmaktadır. Geri-bıraktırılmış ülkelerde kapitalizmin geliştirilmesinde ilk adım tarımın modernleştirilmesi ve bazı alt-yapı tesislerinin yapılmasıdır. Böylece ülkenin pazar ekonomisine açılması hızlanır ve ilerde yapılacak sanayi yatırımları için gerekli temel hazırlanır. Yerli hakim sınıfların başlıcaları (feodaller-tefeci bezirgan-büyük ticaret ve sanayi burjuvazisi) kapitalizmin dışa bağımlı olarak geliştirilmesinden faydalanırlar; **emperyalizm ülkeye girişinde bu sınıfların tümüyle ittifak kurar.**

Geri-bıraktırılmış ülkelerde kapitalizmin yukardan aşağıya geliştirilmesi bu ülkeler için dikkatle incelenmesi gereken sonuçlara yol açar. Klâsik kapitalist gelişim modelinde tarımın modernleşmesi, sanayi kapitalizminin hızla ilerlemeye başladığı dönemde gerçekleşir. Tarımsal makineler, gübre vb. sanayi tarafından tarıma sağlanacaktır. Geri-bıraktırılmış ülkelerde ise, mevcut cılız sanayi emperyalizmin kontrolü sonucu gerçek bir sanayi kapitalizmine dönüşemez; ancak tekniği ve hammaddeleri dışardan gelen dayanıklı tüketim mallarında ihtisaslaşabilir. Tarımın modernleştirilmesi için gerekli makine, gübre vb. ülkedeki sanayi tarafından sağlanamaz; alınan çeşitli kredilerle dışardan ithal edilir. Böylece tarımda feodal ilişkiler çözülür, feodaller tarım burjuvazisi haline gelirken, diğer yandan tarımda büyük nüfus fazlası ortaya

çıkar; ancak sanayi bu nüfus fazlasını emebilecek gelişme düzeyinin çok gerisinde kalır. Bu gelişim kendini en açık biçimde köylerden şehirlere akında ve şehirlerde gecekondu mahallelerinin yaygınlaşmasında gösterir. Diğer yandan dayanıklı tüketim malları sanayinin kurulması ve bazı alt yapı tesislerinin tamamlanması ülkeyi gerçek sanayi kapitalizmi yolunda ilerletmez; çünkü çeşitli sanayiler için gerekli üretim malları, patent hakları ve bazı hammaddeler dışardan sağlanır. Sonuç: Bazı alanlarda sağlanan gelişimin diğer alanlarda önlenmesi, çarpık bir gelişim modeli.

"Bir kapitalist sistemin gelişmesi için bazı temel alt yapı tesislerini kurup olgunlaştırma işine, karşı konulmaz bir enerji ile dört elle sarılan Batı emperyalizmi, bugünkü az gelişmiş ülkelerin, **başka alanlardaki** gelişim ve olgunlaşmalarını da aynı gücünü kullanarak engellemiştir." (75)

Geri-bıraktırılmış ülkelerde kapitalist gelişmenin özel bir çarpıklığı vardır. Bu çarpıklık ülkenin iç dinamiğinin saptırılmasından, dışa göre belirlenmesinden doğar. İç dinamiğin gelişimi bazı yönlerde emperyalist ülkelerin çıkarlarına uygun olarak aşırı ölçüde geliştirilirken, diğer yönlerde gelişim engellenir. Böylece ortaya çarpık bir kapitalizm, kanserli bir büyüme çıkar.

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımı saptırılan iç dinamik sonucu geri-bıraktırılmış ülkelere şiddetle yansır ve henüz olgunlaşmamış da olsa sürekli bir kriz ortaya çıkar. Ülkede henüz olgunlaşmamış da olsa sürekli bir milli krizin varlığı, evrim ve devrim aşamalarının iç içe girmesi, silahlı eylemin objektif şartlarının mevcudiyeti demektir.

SONUÇ

Emperyalizmin III. bunalım dönemi kendi içinde iki ayrı döneme ayrılır: 1945-58 savaş sonrası restorasyon dönemi olarak adlandırılabilir. Emperyalizm bu dönemde darbe üstüne darbe yemesi ve sürekli gerilemesine rağmen, ekonomik alanda genel bir refah yaşamıştır. Bunun nedeni ikinci yeniden paylaşım savaşının etkilerinin giderilmesinde, Kore Savaşının ve üretim araçlarının nispi yenilenmesine yol açan otomasyonun ekonomi üzerinde yarattığı itici etkide yatar. **Bu dönemde emperyalist sistemin bunalımı esas olarak iç dinamikten kaynaklanmaz; sistem dış baskı neticesi dünya ölçüsünde geniş bir politik krize düşer.** Politik kriz, ülkelerin peşpeşe emperyalist bloktan kopması ve bütün şiddetiyle süren soğuk savaş biçiminde görünür.

1958'de bütün emperyalist sisteme yayılan ekonomik buh-ran, savaş sonrası restorasyon döneminin tamamen sona erdiğini gösterir. Emperyalizm II. yeniden paylaşım savaşı ve sonrasında yediği darbelerin ve kaybettiği pazarların etkisini bütün şiddetiyle hisseder. Ekonomik buhran şiddetlenir, ancak dört aşamalı devresel hareketin iki aşamaya inmesi sonucu ekonomik buhranın şiddeti zamana yayılır. Bu nedenle geçmişe göre daha yumuşak ancak daha sürekli bir görünüm kazanır. Sürekli ve genel bunalımın ekonomik buhrandan etkilenmesi geçmişe göre azalır.

III. bunalım döneminde emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinde şu değişmeler olmuştur:

1- Emperyalizmle, alternatif ve potansiyel güçler arasındaki durum:

Dünya sosyalist sisteminin kurulması ve ulusal kurtuluş savaşlarının hız kazanması sonucu kapitalizmin sürekli ve genel bunalımında sadece genel

bunalım derinleşmez; süreklilik olgusu da ikinci kez yeni bir muhteva kazanır.

I. bunalım döneminde süreklilik, genel bunalımın sürekliliği anlamındaydı. II. bunalım döneminde süreklilik sadece genelin sürekliliği anlamında değildir; emperyalizme karşı sürekli bir alternatif de mevcuttur. **III. bunalım döneminde ise, emperyalizme karşı mevcut sürekli alternatif artık sistemin iç işleyişini belirgin derecede etkilemektedir.** Bu durum en açık biçimde emperyalist ülkelerin birliğe, bütünleşmeye zorlanmasında yansır. Görüldüğü gibi her yeni bunalım dönemi sadece genel bunalımı derinleştirmemekte, aynı zamanda sürekliliğe de yeni bir muhteva kazandırmaktadır.

Emperyalizmin III. bunalım döneminde alternatif gücün (sosyalist sistem ve ulusal kurtuluş savaşları) güçlenmesinin yanı sıra, **emperyalizmin tarihinde ilk kez potansiyel tehlike de belirgin biçimde güç kazanmıştır.** Emperyalistlerin yeni-sömürgecilik metodlarını uygulamalarının bir nedeni pazar ihtiyacı ise, diğer bir nedeni de emperyalist işgali gizleyerek ve merkezi devlet otoritesini güçlendirerek sömürge ülke halklarının hızlanan uyanışını yavaşlatma çabasıdır.

2- Emperyalistler arası çelişkinin durumu:

III. bunalım döneminde emperyalist ülkeler tarihte ilk kez resmi ve sürekli olarak örgütlenirler; emperyalistler arası belli bir bütünleşme gerçekleşir. Bu bütünleşme iki nedene dayanır: Sosyalist blok ve ulusal kurtuluş savaşlarına bir bütün olarak karşı çıkma zorunluluğu ve sermaye temerküzünün ulaştığı seviye sonucu sermayenin çokuluslaşmasının bir zorunluluk haline gelmesi. Bu iki nedenden dolayı III. bunalım döneminde emperyalistler arası zıtlıkların askeri plana yansıma olanağı kalmamıştır.

3- Emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi (sömürgelerde ve metropollerde):

Emperyalist sömürünün sürdürülüş biçiminde bu dönemde başlayan başlıca üç değişim olmuştur: Sürekli enflasyon, ser- mayenin çokuluslaşması ve yeni-sömürgecilik. Emperyalizmle alternatif ve potansiyel güçler arasındaki ve emperyalist güçler arasındaki çelişkinin durumundan soyutlanamayacak olan emperyalist sömürünün yeni sürdürülüş biçimleri, daha üst düzeye çıkmış emperyalizmin problemlerini daha fazla tatmin etmeye dayanmaktadır.

III. bunalım döneminde alternatif ve potansiyel gücün emperyalist sistemin iç dinamiğini belirgin derecede etkilemesi ve hatta yönlendirmesi, em-

peryalist ülkeler arasındaki bütünleşme ve emperyalist sömürüyü sürdürme yöntemlerindeki değişim sonucu emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyiş biçimi değişmiştir. Bu değişim en belirgin yansımasıyla kısaca şöyle açıklanabilir: **Emperyalist ülkeler arasındaki dünyayı yeniden paylaşma mücadelesi yerini emperyalist sistemden kopmaları önleme çabasına bırakmıştır.** Emperyalizm artık kendi iç kanunlarından çok, o kanunlardan doğan, ancak onu etkileyen sosyalist sistem, ulusal kurtuluş savaşları ve potansiyel tehlikenin zorlayıcı etkisi altındadır. Alternatif ve potansiyel tehlike emperyalist sistemin iç işleyişini önemli ölçüde belirlemektedir.

III. BUNALIM DÖNEMİ İÇİNDE ORTAYA ÇIKAN GELİŞMELER

Emperyalizmin III. bunalım döneminin başlıca özellikleri kısaca özetlenirse: Emperyalist blokun ABD hegemonyası altında bütünleşmesi ve bu bütünleşmeden kaynaklanan çeşitli sonuçlar, sosyalist bloka karşı yürütülen soğuk savaş, devresel hareketin özelliklerinin değişmesi ve ekonomik buhranın eskiye göre şiddetinin azalması, buna karşılık süreklilik kazanması ve yenisömürgecilik metodlarıdır.

Emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişini kavrayabilmek için sadece bu özellikleri bilmek yetmez. Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımında yeni dönemlerin başlayış ve bitişi iki temel unsurda; sistemin iç dinamiği ve sistemin iç dinamiğinden doğan ancak bu iç dinamiği etkileyen, sistemin hareket alanını daraltan unsurlarda meydana gelen değişimlerin sentezi ile belirlenir. Yeni bir bunalım döneminin temel özellikleri bir önceki dönemin içinden doğar; onun temel özelliklerinin değişimlerinden veya tali plânda olanların birincil olmasından kaynaklanır. Emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişini kavrayabilmek için her dönemin temel özelliklerinin zaman içinde nasıl bir evrim geçirdiğini ve bu evrimin muhtemel sonuçlarını da iyi anlamak gerekir.

Emperyalizmin III. bunalım dönemi incelenirken genellikle bu dönemin temel özellikleri incelenir, bu özelliklerde meydana gelen değişimlerden bahsedilmez. Bunun nedeni III. bunalım dönemi emperyalizmin son bunalım dönemi olacaktır yanlış yargısına dayanmaktadır. Bu düşünceye göre emperyalizmin bunalım dönemlerinin çözümü (bir dönemin sona erişi ve yeni bir dönemin başlaması) ancak yeniden paylaşım savaşları sonucu gerçekleşir. I. bunalım I. savaşla, II. bunalım II. savaşla çözülmüştür. III. yeniden paylaşım

savaşı çıkmayacağına göre III. bunalım çözülemez; yani III. bunalım dönemi emperyalizmin en son bunalım dönemi olacaktır.

Bunalım ancak savaşla çözülür görüşü bilimsel bir görüş değildir, sadece görünüşte olan bir şeyi belirtmek yani görünüşe kanmaktır. Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımında bir dönemin bitişini ve yeni bir dönemin başlangıcını sistemin iç dinamiğindeki ve bu iç dinamikten doğan alternatif ve potansiyel gücün bu iç dinamiği etkilemesi, bu iki unsurun sentezi belirler. Yeniden paylaşım savaşları kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının krize dönüştüğü dönemlerdir. Kriz döneminin alt üst oluşları içinde emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinde henüz tali planda olan unsurların öne çıkması hızlanır. Kriz bir önceki bunalım dönemi içinde oluşan unsurları öne çıkarır, eski özelliklerin çerçevesini parçalar. Emperyalizmin artık olgunlaşan bir bunalım dönemi kriz vasıtasıyla hızla yeni bir bunalıma dönüşür. Bir bunalım dönemi başka bir bunalım dönemine dönüşerek çözüme ulaşır.

Yeniden paylaşım savaşları emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişi içinde eski unsurların yanında oluşan yeni özellikleri (yeni ilişki, sömürü ve tahakküm biçimlerini) hızla öne çıkarır. Ancak bu, savaş olmazsa yeni özellikler öne çıkmaz anlamına gelmez; sadece çözüm çok daha yavaş ve farkedilmesi oldukça güç biçimde olur. III. bunalım döneminin en uzun bunalım dönemi olmasının temel nedeni III. yeniden paylaşım savaşının olmamasıdır. Ancak gerek emperyalist sistemin iç dinamiğinin gelişimi ve gerekse alternatif ve potansiyel gücün sistem üzerinde yaptığı etki sonucu sistemin içinde yeni özellikler oluşmakta ve bunlar emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinde yavaş da olsa bir değişime yol açmaktadır.

III. bunalım döneminin temel özellikleri zaman içinde nasıl bir gelişim göstermiştir?

1- ABD'nin emperyalist blok içindeki kesin hegemonyasının kaybolması

Bretton-Woods'da doların rezerv para kabul edilmesi, emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşmenin ve bu bütünleşmedeki ABD hegemonyasının açık bir göstergesidir. Dolar **ABD dışında,** emperyalist sistemi korumak ve sistem içinde ABD egemenliğini yaymak amacıyla kullanılmıştır. Doların ikili fonksiyonu pratikte sosyalist ülkelerin üslerle çevrilmesi, ulusal kurtuluş savaşlarının bastırılmaya çalışılması, ilerici yönetimleri devirme çabaları ve ABD sermayesinin diğer emperyalist ülkelere sızması, şirketleri ve önemli sektörleri ele geçirmesi şeklinde somutlaşmıştır. Doların özellikle birinci

fonksiyonu ABD'den büyük ölçüde dolar çıkışını gerekli kılar. Bu durumda 1971'e kadar daima fazla ile kapanan ABD dış ticaret dengesi ve yatırım gelirleriyle ülkeden dolar çıkışı dengelenemez, tek çare sürekli dış ödemeler dengesi açığıdır, piyasaya mal ve hizmet sürmeden yani karşılıksız olarak dolar basmaktır. Böylece ABD'den mal ve hizmet karşılığı dolar alan diğer ülkeler, dolar rezerv para olduğundan bununla ABD'den mal ve hizmet talep etmemektedirler ve böylece dolaylı olarak ABD'nin çeşitli faaliyetlerinin finansmanını sağlamaktadırlar (özellikle diğer emperyalist ülkeler için geçerli). Doların rezerv para oluşudur ki, ABD'nin gittikçe büyüyen bir dış ödemeler dengesi açığı vermesini mümkün kılmıştır.

Bretton-Woods'da ABD, 35 dolar karşılığında bir ons altın ödemeyi kabul etmişti. **"1948'de tüm kapitalist dünyanın (özel ellerdeki hariç) resmi altın yedekleri toplam 32.5 milyar dolardı. Bunun 24.3 milyar dolarlık bölümü ABD'nin elindeydi."**

1960'da ABD dışındaki dolar miktarı ABD'nin rezervlerini (altın ve diğer ülkelerin paraları) aştı. Sonraki yıllarda ABD rezervlerinin azalışı ve ülke dışındaki dolar miktarının artışı devam etti. 1968'de ABD'nin rezervleri 15.7 milyar iken, ülke dışındaki dolar miktarı 41.9 milyardı. ABD'nin artık dolar karşılığında altın ödeyemeyeceği kuşkusu altına hücumu başlattı. Altın fiyatları yükseldi ve enflasyon sonucu zaten bozulmuş olan doların altın paritesi iyice düştü. Buhran 1968'de ikili altın fiyatının kabulü ve hükümetlerin serbest piyasada altın satışını durdurmalarıyla geçici olarak çözüme bağlandı.

1967 ve sonrasında Vietnam Savaşı nedeniyle ülkeden dolar çıkışı arttı. Büyüyen dış ödemeler dengesi açığına ABD'nin 20. yüzyılda ilk kez verdiği dış ticaret açığı da eklenince özellikle Avrupa'da ellerinde büyük miktarda dolar bulunanlar onu sağlam paralarla değiştirme yoluna gittiler. Ülkeden ülkeye serseri mayın gibi dolaşan milyarlarca dolar Avrupa ekonomileri üzerinde büyük bir baskı oluşturdu. Buhran doların altına çevirilebilirliğinin feshi ve doların devalüasyonu ile gelişti. ABD'nin gerilemesi dünya sanayi üretimi ve dünya ihracatındaki payının düşüşü ile de somutlaştı. Doların çöküşü, ticaret açığı ve istatistiklerde de açıkça görülen pek çok gerileme ABD'nin iyice gerilediği, emperyalist ülkeler arasında denge kurulduğu kanısını uyandırdı. Buradan giderek III. yeniden paylaşım savaşı bekleyenler bile çıktı. Bütün boyutlarıyla ele alınıp incelendiğinde ise, sorunun hiç de bu kadar basit olmadığı görülür.

Doların durumunun sarsılmasındaki başlıca etken sürekli dış ödemeler

dengesi açığıdır. ABD dışındaki emperyalist ülkeler karşılıksız dolar basımının durdurulmasını yani ödemeler dengesi açığının kapatılmasını isteyebilirlerdi ve bunu kendi paralarını doları kurtarmak amacıyla revalüe etmeden veya dalgalanmaya bırakmadan ve 1971'de değil de ABD döviz rezervlerinin ülke dışındaki dolar miktarının altına düştüğü 1960'da isteyebilirlerdi. Halbuki 1971'de bile hiçbir ülke ABD'den dış ödemeler dengesi açığını tamamen kapatmasını istememiştir. Açığın en büyük nedeni ülke dışındaki askeri harcamalar olduğundan, ABD'den ödemeler dengesi açığını kapatmasını istemek; sosyalist bloku saran üslerin boşaltılmasını, ulusal kurtuluş savaşlarına müdahaleden vazgeçmesini, ilerici rejimlere karışılmamasını istemek demektir. Bu dolarlar sadece ABD'nin değil, diğer bütün emperyalist ülkelerin çıkarlarını korumak amacıyla harcanmıştır. Sorun doların ABD dışındaki ikili fonksiyonu arasındaki çelişkiden doğmaktadır. ABD dışındaki emperyalist ülkeler doların bütün emperyalist sistemin korunması amacıyla kullanılmasına değil, özel olarak ABD'nin diğer ülke ekonomileri içine sızma, onları ele geçirme aracı olarak kullanılmasına karşıdır.

Doların ABD dışındaki ikili fonksiyonu arasındaki çelişkiyi M. Magdoff şöyle anlatır:

"Amerika Birleşik Devletlerinin ödemeler dengesinde son yirmi yılda bir veya iki yıl hariç daima bir açık olmuştur ve bu açık kapanacağa benzememektedir. Bunun kapitalizm tarihinde bir eşi yoktur. Yirmi yıl gibi bir süre geçmeden çok önce herhangi başka bir ülke ve II. dünya savaşından sonraki hakimiyetine sahip olmayan bir ABD uluslararası pazar mekanizmasının disiplinine uymak zorunda kalırdı. Pazar mekanizmasının bu disiplini neyi gerektirirdi? ABD hükümeti tarafından deflasyonist tedbirlerin alınması gerekirdi. Bu tedbirlerle işsizlik oranı artacak ve ekonomik durum aşağı doğru çekilecekti. Tam tersine olarak, Amerika Birleşik Devletleri 1950'ler ve 1960'lar boyunca uluslararası ödemeler açığını kapatmak için herhangi etkili bir tedbir almadan kendi refahını sürdürebilmiştir. ABD'nin refahı sürekli ödemeler dengesi açığı yaratan faaliyetlerle devam ettirilmiştir.

Bütün bu gelişimin düğüm noktası, diğer kapitalist ülkelerin isteyerek veya istemeyerek ABD dolarını altın gibi işe yarar olarak kabul etmeleri gerçeğindedir.

Diğer endüstrileşmiş ülkelerin ABD dolarını altın yerine kabul etmek zorunluluğunda olmaktan pek memnun olmadıklarını anlamak için mali haberleri çok dikkatli okumaya gerek yoktur. Gerçekten de önemli sürtüşmeler var

olmuştur ve hala devam etmektedir. Bütün bunlara rağmen bu durumu kabul etmelerinin çeşitli nedenleri vardır. İlk olarak sandalı fazla sallarlarsa bütün merkez bankacılarının mali zorluklar denizine batacağından korkmaktadırlar. İkinci olarak, ABD'nin ekonomik gücüne olan güven gün geçtikçe sarsılmasına rağmen bu gücün etkisi altındadırlar. Sonuncu olmakla beraber, önemi az olmayan diğer bir nokta da ABD'nin askeri gücü ve bütün dünyadaki mevcudiyetidir. Gerçekte ABD dünya emperyalist sisteminin sürdürülmesi için en büyük sorumluluğu üstlenmiştir. İlk önce Batı Avrupa'daki sosyal devrimleri önlemek için buralara silah, ordu ve Marshall Planı yardımı gönderdi. Dünyanın her yerinde deniz ve hava üsleri kurdu. Bu üsler Sovyetler Birliği ve Çin'i çevrelemekten öte, üçüncü dünyada askeri müdahale veya gerçek müdahale (işgal) için bir tehdit görevi de yerine getirmektedir.

Buna göre Japonya'yı da içeren Batı dünyasının 'güvenliğinin' sağlanmasında temel askeri güç ABD tarafından temin edilmektedir. Bu durumun kaçınılmaz şartı ABD'nin dolar borçları için yeterli altın karşılığı sağlayamamasına rağmen ABD dolarlarının rezerv para rolünün isteksiz olarak kabulüdür. Ve bu kaçınılmaz şartın sonuçlarından biri de ABD işadamlarının Batı-Avrupa ülkelerinde yatırım yapar ve Avrupa şirketlerini satın alırken gerçekte diğer kapitalist ülkelerin ABD'ye açtıkları kredi ile ödeme yapmalarıdır." (76)

ABD ile Batı-Avrupa ülkeleri arasındaki dolar sorunu özellikle 1968'den sonra önem kazanmış; değeri durmadan düşen (doları sarsan önemli etkenlerden biri de ABD'deki enflasyon oranının diğer emperyalist ülkelerden yüksek oluşudur), ülkeden ülkeye geçerek sağlam paralarla değiştirilen milyarlarca dolar Avrupa merkez bankalarının baş belası olmuştur. Kapitalist para sisteminde 1968'de ortaya çıkan buhranın günümüze kadar çözülememiş olmasının temelinde de aynı çelişki yatmaktadır. Yeni para sistemi nasıl olursa olsun ABD emperyalist blokun jandarması olarak kalacaktır; ama gücünü ve bunun getireceği avantajları diğer emperyalist ülkelere karşı kullanmamalıdır. İçinden çıkılmaz gibi görünen bu ikilem ABD'ye askeri önderliği sağlayan şeyin ne olduğu araştırıldığında çözülür. **Bu etken ABD'nin ekonomik gücüdür.**

ABD ile diğer emperyalist ülkelerin ekonomik gücünün karşılaştırılması uzun ve detaylı bir incelemeyi gerektirir. Biz sadece sorunun temelini açıklığa kavuşturacak birkaç gösterge üzerinde duracağız. Bunlar emperyalist ülkelerin karşılıklı yatırımları, şirket büyüklükleri ve teknolojik önderliktir.

II. yeniden paylaşım savaşından sonra emperyalist blokta meydana gelen değişimleri sadece yeni-sömürgecilik metodlarına indirgeyerek emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşmeyi gözden kaçıranlar, emperyalist ülkeler arasındaki artan ticaret ve yatırım hacmini bir türlü anlayamazlar. Emperyalist ülkelerin geri-bıraktırılmış ülkelere yaptığı ihracat 1960'da 21.8, 1965'de 27, 1970'de 41.9 milyar dolar iken; birbirlerine yaptıkları ihracat aynı tarihlerde 60.2, 95.7, ve 172.5 milyar dolardır. Aynı şekilde 1966 sonunda emperyalist ülkelerin geri-bıraktırılmış ülkelerdeki toplam yatırımları 27.2 milyar iken, birbirlerine yaptıkları toplam yatırım 54.8 milyar dolardır. Birinci tür yatırımların 16.8 milyarı, ikinci tür yatırımların ise 37.7 milyar doları (% 69'u) ABD'ye aittir. ABD'nin tüm yabancı ülkelere yaptığı toplam yatırımların % 60.6'sı Kanada ve Batı-Avrupa'da toplanmıştır.

Bu durum hiçbir şekilde çağdaş Troçkistlerin emperyalist sistem içinde geri-bıraktırılmış ülkelerin eski önemlerini kaybettikleri iddiasını doğrulamaz. Emperyalist blok içindeki yatırım ve ticaretin emperyalist ülkeler arasında yoğunlaşması sermaye birikiminin ve üretimin ulaştığı temerküz sonucu uluslararası işbölümünün artması ve çeşitli ülkelerde üretim birimlerinin kurularak üretimin çokuluslaşmasından kaynaklanır. Diğer emperyalist ülkelere yapılan yatırımlar ileri teknoloji ve büyük sermaye gerektirdiğinden ve üretimin çokuluslaşması çoğunlukla emperyalist ülkeler arasında olduğundan bu yoğunlaşma görülmektedir.

Emperyalist ülkelerin karşılıklı yatırımlarının büyüklüğü, sistem içinde hangi ülkenin egemen olduğunun açık bir gösterge- sidir. Ortak Pazar ülkeleri, Avrupa'daki sanayi mallarının % 60'ının ABD sermayesine dayandığını, 1958-70 arasında ABD'nin Avrupa' daki yatırımlarının altı kat artarak 180 milyar liraya çıktığını (İsviçre ve Lüksemburg'daki ABD yatırımları hariç), buna karşılık ABD'deki Ortak Pazar yatırımlarının 1971'de ancak 60 milyar lira olduğunu açıklamıştır.

ABD sermayesinin Batı-Avrupa'ya sızması, önceden de belirtildiği gibi, II. yeniden paylaşım savaşı sonrasında yardım programlarıyla sağlanmıştır. Batı-Avrupa ekonomilerine sızma ve onları ele geçirme özellikle 1958'den sonra hızlanmıştır.

"ABD'de bu dönemde, elektroniğin (ilk elektronik beyinler), tepkili uçakların, kimyanın yeni branşlarının bilimsel-teknik temelinde coşkun bir gelişim gözleniyor. Bununla beraber, Batı-Avrupa'ya yapılan ABD 'yardımı' tamamiyle başka alanlarda yoğunlaştırılmıştı ki kömür ve metalürji sanayile-

ri, demiryolları sanayi vb. 'tekrardan canlandırılırken' yeni branşların kurulması için hiçbir çabada bulunulmamıştı. Yavaş yavaş, bizzat 'ortaklaşma' ilkesinin gerçek anlamının belirginleştiği görülmekteydi. Bu ilkenin gerçek anlamı, ultra-modern tekniklerin maksimum üretim hacminin ABD'de yoğunlaşması, nispeten eskimiş ve basit malzeme üretiminin ABD'nin sınırları dışında yer almasıydı. Böylece de, ulusal planda olduğu gibi, uluslararası planda da, üretim güçlerinin gelişimine set çeken ve emperyalizme özgü çürüme eğilimlerini somut olarak ortaya çıkaran ve derinleştiren tekelin, Leninist karakteristiği modern koşullarda doğrulanmaktaydı. Fakat Washington'un bu politikasının emperyalist rakipleriyle çatışmış olması ve çatışmaya devam etmesi doğaldır. ABD ileri üretim branşlarındaki hakimiyetini güçlendirme politikasına karşı artan direncin üstesinden gelmek için, 50'li yıllarının sonlarına doğru bir tedbirler sistemini yürürlüğe koymuştur. Batı-Avrupa'daki kitlesel Amerikan özel sermaye yatırımları, bundan böyle açıkça yayılmacı bir karakter göstermeye ve ileri üretim branşlarında stratejik noktaları ele geçirme ve rakiplerinin ya ayağını kaydırmayı, yada kendisine bağımlı kılmayı hedeflemeye başlamıştır." (77)

ABD'nin uyguladığı sızma ve ele geçirme politikasının sonucu şudur:

"...Fransız sanayinin % 12'si, B. Alman sanayinin % 33'ü, İngiliz sanayinin % 50'si ABD şirketlerinin elindedir. (...) Fakat, daha da önemli olan ABD şirketlerinin kimya, elektronik, makine, taşıt araçları gibi, sanayinin en dinamik, gelişme hızının en yüksek olduğu dallarda egemenliğinin artıyor olmasıdır. Şöyle ki, toplam olarak AET sanayinin % 15'i ABD firmalarının elinde olduğu halde, çok ileri teknoloji ve büyük sermaye yatırımı gerektiren, gelişmesi dinamik sanayi dallarında (uçak ve uzay araçları, kimya, plastik, elektrik makineleri, elektronik gibi) ABD firmaları kontrolündeki üretim, bu dallardaki toplam üretimin % 60-80'ine varmaktadır." (78)

İşte oportünistlerce her şekle sokulan, içinde III. yeniden paylaşım savaşının tohumlarını taşıdığı iddia edilen ABD-AET ilişkisi bu durumdadır. Emperyalist ülkelerin ekonomik güçlerini yansıtan ikinci etken çeşitli ülkelerde üretim ve yatırım yapan büyük şirketlerdir. 1973'de dünyanın en büyük 50 çokuluslu şirketinin 24 tanesi ABD merkezlidir. (İlk on içinde 8 tanesi)

Buraya kadar ABD'nin üstünlüğünü gösteren verileri inceledik; sorunun temelini kavrayabilmek için bizzat ekonomik üstünlüğün nereden kaynaklandığını da anlamak gerekir. **Temel etken ABD'de sermaye birikiminin ulaştığı seviyedir.** ABD'deki sermaye temerküzünün diğer emperyalist ülkeler-

den yüksek oluşu ABD merkezli şirketlerin daha büyük üretim birimleri kurabilmeleri, riskli ve masraflı araştırmalara girerek teknolojik önderliği ele geçirmelerini, kolay kredi bulabilmelerini (doların rezerv para olmasıyla birlikte düşünüldüğünde), dış ülkelerde daha kolayca yatırım ve üretim yapabilmelerini mümkün kılar. ABD merkezli şirketler daha "güvenilir" olduklarından Avrupa bankalarından bile kolayca kredi alabilmektedirler.

"Amerikan tröstlerine Avrupalı şirketlerin elinden pazarlarını almak yada onları satın almak için sermaye ödünç verenler Avrupalı bankalardır. Ve Avrupalı bankalar bunu 'Amerikancı' oldukları için değil, ama yalnızca Amerikan tröstleri onlara daha çok güvenlik, daha yüksek faizler veya kâr marjları verdikleri için yapmaktadırlar." (79)

Banka ve sanayi sermayelerinin bütünleşmesinde 20. yüzyılın başından beri hiçbir değişiklik olmadığını iddia eden pasifistlerimiz acaba bu durumu nasıl açıklayacaklardır? Avrupa ülkelerindeki finans-kapitalin bir parçası olan Avrupalı bankalar, Avrupa şirketlerine değil, ABD şirketlerine kredi vermektedirler. Bu durum (burada emperyalist ülkeler arasında bütünleşme temeli üzerinde düşünülmesi gereken) şirketlerin nispi bağımsızlığını kanıtlamaz mı? İşte oportünizmin ustalardan mekanik aktarmalar yaparak yüzündeki devrimci maskesini korumaya çalışması, diğer yandan da gerçekleri tahrif etmesi, meselenin temelini çarpıtması esprisi budur.

Önemli sayıda Avrupa kapitalisti sermayelerini Avrupa'da yatırmaktansa, Avrupa'da yatırım yapan ABD şirketlerinin hizmetine vermeyi tercih etmektedir. Ve ileri teknolojiye ve büyük kaynaklara sahip ABD şirketleri karşısında AET şirketleri, diğer AET şirketleriyle değil ABD şirketleriyle birleşmektedirler.

"On yıldan fazla bir deneyin gösterdiği gibi, bu politika, Amerika'nın Avrupa'daki pozisyonlarını hiçbir şekilde zayıflatmadığı gibi, tam tersine bu pozisyonların pekişmesine etkin olarak katkıda bulunmuştur. Ortak Pazar çerçevesi içinde, üye ülkelerin tekelleri arasındaki ilişkilerin genişlediğinin ve güçlendiğinin görüldüğü elbette ki doğrudur. Fakat, aynı zamanda ABD sermayesinin Avrupa ekonomisine, gitgide daha hızlı ve daha yoğun bir biçimde nüfuz ettiği de görülmektedir. Bunun, tayin edici göstergesi, Avrupalılar arası birleşmelerin sayısının, Avrupa ve Amerikan şirketleri arasındaki birleşmelerin sayısından iki defa daha yavaş artışıdır." (80)

ABD'nin teknolojik önderliği en iyi şekilde patent, rüçhan hakkı ve lisans ödemelerinde görülebilir. ABD merkezli tekellere yapılan patent ve

benzeri ödemeler 1967'de 1.531, 1970'de 2.203, 1973'de 3.200 milyon dolar iken; ABD tekellerinin diğer ülkelerdeki tekellere yaptığı benzeri ödemeler aynı yıllarda 166, 225 ve 335 milyon dolardır.

ABD'nin teknolojik önderliği ileri sermaye temerküzünden kaynaklanan ve bu temerküzü artıran diğer bir olguya, yüksek askeri harcamalara ve dolayısıyla askeri önderliğe sıkıca bağlıdır. Üretimde uygulanan bilimsel ve teknik buluşların küçümsenemeyecek bir bölümü ilk kez silah sanayindeki araştırma ve üretim sonucu bulunmaktadır.

"ABD şirketlerinin büyük çapı ve büyük sermaye güçleri, bu şirketlerin son zamanlarda eriştikleri teknolojik liderliği açıklayan faktörlerin en önemlileridir. Bu şirketler, araştırma ve geliştirme için Batı-Avrupalı rakiplerinden çok daha büyük harcamalar yapabilmektedirler. Ama bu, günümüzdeki teknolojik liderliğin tek nedeni değildir. Bu konuda, başka iki faktörün de önemli payı vardır: ABD'nin muazzam askeri harcamaları ve Batı-Avrupa'nın en iyi bilim adamlarının ABD'ye gittikçe artan sayıda göç etmeleri." (81)

ABD'nin gerileyişi artık daha somut temellere oturtulabilir: ABD geçmişte emperyalist blokun ekonomik, politik ve askeri lideriydi ve bu liderlik hegemonya biçimindeydi. Günümüzde ABD'nin askeri ve teknolojik önderliği sürmektedir, ancak ekonomik yönden diğer emperyalist ülkelere karşı olan üstünlüğü geçmişe göre azalmıştır. Bu durum pratikte ABD'nin dünya sanayi üretimi ve ihracındaki payının düşmesiyle, verimlilik artışının yavaşlamasıyla, diğer bazı emperyalist ülkelerdeki enflasyon oranının ABD'dekinden daha düşük olmasıyla, doların durumunun sarsılması ve ABD rezervlerinin hızla azalışıyla kendini gösterir. Geçmişte dünya ticaret ve sanayi üretiminde mutlak hakim olan ABD günümüzde iç pazarını korumak amacıyla zaman zaman gümrük duvarlarını yükseltme gereğini duymaktadır. Ekonomik düzeydeki bu gerileme politik düzeye de yansımıştır; artık diğer emperyalist ülkeler ABD'nin politik kararlarını kayıtsız şartsız desteklememektedir. Ancak ABD'nin gerileyişini de fazla büyütmemek gerekir. Teknolojik ve askeri önderlik ABD'ye geçmişte olduğu gibi mutlak olmasa bile nispi bir üstünlük sağlamaktadır. ABD'nin emperyalist blok içindeki liderliğini ve denetimini geçmişe göre daha dolaylı yoldan sürdürmesi pratikte, çeşitli sürtüşmelere rağmen diğer emperyalist ülkelerin son tahlilde ABD'nin dümen suyundan ayrılamaması, son sözü ABD'nin söylemesi biçiminde yansır.

Emperyalist blok içindeki yeni güç dengesinin bütün boyutlarıyla kavran-

ması, yeni dengeyi kanıtlayan verileri sıralamaktan öteye, sorunun tarihsel bir incelenmesini gerektirir. ABD'yi gerileten ve diğer emperyalist ülkeleri ilerleten temel faktörler nelerdir? Eşitsiz gelişim kanununun varlığından bahsetmek yetersizdir; sorun bizzat bu kanunun günümüzde nasıl işlediğinin anlaşılmasıdır.

Emperyalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişim kanunu, gelişimi nispeten geri olan bir ülkenin sıçramalı bir gelişimle diğerlerine yetişebileceğini öngörür; böylece emperyalistler arasında bozulan güç dengesi yeniden paylaşım savaşlarını zorunlu kılar, I. ve II. bunalım dönemlerinde herhangi bir emperyalist ülkenin gücü, onun ulusal sınırlar içindeki gücüyle değerlendirilirdi (geniş bir sömürgeler sisteminin kurulabilmesi de, son tahlilde, ulusal sınırlar içindeki güce bağlıdır). Günümüzde de sorunu bu şekilde değerlendirenler emperyalist ülkeler arasındaki bütünleşmeyi gözden kaçırmaktadır. Dünya sosyalist blokunun varlığı ve gelişen ulusal kurtuluş savaşlarının baskısı ve üretimin ve sermayenin aşırı temerküzü sonucu gerçekleşen emperyalist blok içindeki bütünleşme ülkelerin güçlerinin ulusal sınırlara göre değerlendirilmesini geçersiz kılmaktadır. **Günümüzde emperyalist bir ülkenin gerçek gücünün anlaşılması ancak bütün olarak emperyalist sistemin incelenmesiyle mümkündür.** Dolayısıyla ulusal sınırlara göre düzenlenen bir takım veriler sıralanarak eşitsiz gelişme kanununun günümüzde de aynen geçmişte olduğu gibi işlediği kanıtlanamaz.

"1963-1972 arasında, ABD'nin dünya sanayi üretimindeki payı % 44.9'dan % 40.8'e düştü. İngiltere'ninki % 8.5'den % 5.8'e, Federal Almanya'nınki ise % 9.5' den % 8.5'e düşmüştür. Bu arada Japonya'nın payı ise % 5. 4'den % 9.5'e yükseliyordu.

Bu veriler modern kapitalizmin ne kadar eşitsiz bir gelişim içinde olduğunu göstermektedir." (82)

"Uluslararası kapitalist pazarlardaki durum son derece esnektir. Batı-Avrupa ve Japonya sanayilerini yeniden kurup genişleterek Amerikan tekellerine ciddi rakipler olmuştur. Sonuçta, ABD'nin dünya ihracatındaki payı 1947'de % 32.5 iken 1972'de %13. 4'e düşmüştür. Ortak Pazar ülkelerinin payı 1959' da % 26'dan 1970'de % 32.1'e aynı süre içerisinde Japonya'nın payı ise % 3' den % 7'ye çıkmıştır." (83)

Emperyalist bloktaki bütünleşme, uluslararası iş bölümünün artışı ve üretim sürecinin çok uluslaşması soruna bu şekilde yaklaşımı geçersiz kılar. **Batı-Avrupa sanayisi içinde ABD'nin gücü, özellikle stratejik sektörlerin**

önemli kısmının ABD'nin kontrolünde olması Batı-Avrupa'nın güçlenmesinde ABD'nin önemli payı olduğunu açıkça ortaya koyar. (Aynı durum Japonya ve Kanada için de geçerlidir.) İtiraz olarak II. yeniden paylaşım savaşından önce de diğer emperyalist ülkelerin Almanya'ya silah satarak onu güçlendirdikleri söylenebilirse de; ancak artık söz konusu olan şey sadece ticaret ve sermaye ihracı değil, başka ülkelerde üretim birimlerinin kurulmasıdır.

Çokuluslu şirketlerin gelişimi emperyalist blok içinde yeni bir tür rekabet ortaya çıkarmıştır. Bir malın ve malın çeşitli parçalarının sistem içinde nerede daha ucuz olacaksa orada üretilmesi, artık iç pazarı elde tutmak için dış ülkelerde üretim birimlerinin kuruluşunu zorunlu kılmaktadır. ABD merkezli çokuluslu şirketler dışarıda daha ucuza imal ettikleri bazı malları ABD'ye ihraç ederek iç pazardaki rakipleriyle etkin biçimde rekabet etmektedir.

"Birçok durumda ise, ABD şirketlerinin dış filyalleri ABD'ye büyük çapta ihracat yapan kuruluşlar arasındadır. Doğrudan yatırımla kurulmuş şirketlerin 1957 yılında (şirketler arası petrol satışları hariç) bulundukları ülke dışına sattıklarının toplam değeri 32 milyar dolardır. Bu değerin 3.5 milyar dolardan fazlası (yüzde 11) ABD'ye ihraç edilmiştir. 1957 yılında ABD ithalatının 13.2 milyar dolar olduğu düşünülürse, bu değerin % 25'inden fazlasının ABD şirketlerinin dış filyallerince temin edilmiş olması hayli çarpıcı bir olgudur." (84)

Böylece günümüzde emperyalist bir ülkenin gücünü ulusal sınırlar içinde kalarak anlamaya çalışmak, ABD örneğinde olduğu gibi ülkenin gerilemesinde bizzat o ülke sermayesinin ve şirketlerinin önemli rolü olduğu sonucunu vermektedir. ABD'nin gücü bütün sistem içinde değerlendirildiğinde diğer emperyalist ülkelerin gelişmesi sonucu ABD'nin gerileyişinin istatistiklerin gösterdiklerinden daha az olduğu ortaya çıkacaktır. Ancak somutta görülen durum hiç böyle değildir. ABD 1971'de 20. yüzyılda ilk kez ticaret dengesini açıkla kapatmış ve bir süre ithalatı vergilendirmek zorunda kalmıştır. ABD teknolojik önder olduğu halde üretimde verimlilik artışı yavaşlamış ve ABD hegemonyasının açık yansıması olan dolar çökmüştür. ABD'nin gerileyişi emperyalist ülkeler arasındaki çelişkilerle diğer emperyalist ülkelerin sıçramalı bir gelişimle ABD'ye yetişmesiyle açıklanamaz. **ABD'yi gerileten esas faktör, dünya sosyalist sistemi ve daha da önemlisi, ulusal kurtuluş savaşlarıdır.**

Doların çöküşündeki en önemli iki faktör sürekli ödemeler dengesi açığı

ve ABD'deki enflasyon oranının diğer bazı emperyalist ülkelerden daha yüksek olmasıdır. 1971'deki ticaret dengesi açığına kadar ABD'nin sürekli ödemeler dengesi açığı vermesinin tek nedeni askeri harcamalardır. Bu harcamalar Avrupa'daki ABD askerleri, sosyalist blokun üslerle çevrilmesi, ulusal kurtuluş savaşlarının bastırılması, ilerici yönetimlerin devrilmesi vb. amacıyla yapılmaktadır. Ve esas olarak son iki amaç askeri harcamaların büyük kısmını yutmaktadır. (Örneğin 1967'deki açığın en azından % 40'ı Vietnam Savaşı'nın sonucudur.) (85) İtiraz olarak ABD'den özellikle diğer emperyalist ülkelere yapılan yoğun sermaye ihracının da ödemeler dengesi açığında önemli bir bölümünü oluşturması gerektiği söylenebilir. Bu görüş iki yönden geçersizdir: Birincisi, ABD'nin toplam dış yatırımlar geliri sermaye ihracından daha fazladır. İkincisi, Batı-Avrupa ülkeleri ellerindeki muazzam dolar stokları karşılığında ABD'den altın yada döviz talep etseler bile, bu durum ABD için ancak kısa vadede kötü sonuçlara yol açar. Uzun dönemde ise ABD'nin sahip olduğu yabancı ülkelerdeki üretim birimleri ve hisse senetleri sonucu yalnız Batı-Avrupa değil, diğer bütün emperyalist ülkeler ABD'ye borçlu olacaklardır. Bu nedenle sermaye ihracından kaynaklanan bir ödemeler dengesi açığı uzun dönemde zayıflık değil, güç belirtisidir. (86)

ABD ödemeler dengesi açığı ülkenin Vietnam Savaşı'na girişiyle daha da artmıştır. Vietnam Savaşı ABD ekonomisini de olumsuz yönde etkilemiştir. 1965-70 arasında ABD imalat sanayindeki verimlilik artışı 1960-65 dönemine göre % 50 yavaşlamıştır. Temel neden Vietnam Savaşı'dır; birçok fabrikanın tam kapasitede çalışması sonucu daha az verimli fabrikalar üretime tekrar katılmış ve verimli yatırımlara yöneltilebilecek kaynaklar savaş araçları üretimi için kullanılmıştır. (87) 1964 yılında ABD ekonomisi boom dönemindeydi ve esas itici güç askeri masraflardan değil özel yatırımların artmasından geliyordu. 1966'da durum değişti. Askeri harcamalar 1966'nın ilk yarısında 54 milyar iken, 1966'nın üçüncü çeyreğinde 59 milyar dolara çıktı. (1964 fiyatı ile) Bu durumda askeri masraflardaki artış GSMH'daki büyümenin yarısıdır. 1966'nın ikinci yarısında savaşın ekonomi üzerinde boom etkisi başladı. (88) Vietnam Savaşı'na giriş ekonomisindeki refah dönemini bir süre daha suni olarak devam ettirdi. Örneğin 1964 ile (ABD'nin Vietnam Savaşı'na girmesinden önceki yıl) 1969 arasında ülkede askeri masraflar % 58.6 artarken, fabrika ve donatım için yapılan harcamalar da %.58.2 artmıştır. (89) Burada askeri harcamalardaki artışın ekonomi üzerindeki itici gücü açıkça görülmektedir. Suni olarak devam ettirilen boom ülkedeki büyük

grevlerle birleşince (bilindiği gibi boom döneminde grevler çok daha etkilidir) 1960-65 döneminde üretim sanayindeki işçilerin nominal ücretleri yılda % 3.7 artarken, 1965-70 döneminde artış % 6 olmuştur. (90)

ABD'deki enflasyon oranının artışı da Vietnam Savaşı ile yakından ilgilidir. 1965 ile 1971 Mayıs'ı arasında dev askeri harcamaları karşılamak amacıyla piyasaya aşırı miktarda kağıt para çıkarılmıştır. Bu dönemde ABD'de dolaşımdaki kağıt para miktarı 42 milyardan 57 milyar dolara çıkmıştır. (91)

ABD ekonomisinin savaş sayesinde devam eden refah dönemi uzun sürmedi. Vietnam savaşı kısa sürede ekonomi üzerinde yıkıcı etkisini gösterdi. Verimlilik artışının düşmesi, nominal ücretlerin artışı ve artan enflasyon oranı diğer emperyalist ülkelerin geçmişe göre daha etkin olan rekabeti ile birleşince ABD 20. yüzyılda ilk ticaret açığını verdi. 1965'de 4.7 milyar fazla ile kapanan ticaret dengesi, 1971'de 2 milyar dolar açık verdi.

ABD hegemonyasının somuta yansıması doların rezerv para oluşudur. Doların yıkılışı onun genel olarak ikili fonksiyonu arasındaki çelişkinin şiddetlenmesinden kaynaklanır. ABD parası olarak dolar, ülke içinde ağır krizlere karşı bir silah olarak, enflasyonist politikayı yürütme aracı olarak kullanılır; bu durumda dolar sürekli değişken (düşen) bir değere sahip olmalıdır. Doların rezerv para oluşu ise mümkün olduğu kadar sabit bir değeri gerektirir. (92) Doların değerindeki düşüş, diğer emperyalist ülkelerin paralarının değer kaybetmesinden az olduğu sürece çelişki şiddetlenmemiştir. Ödemeler dengesindeki açığı artıran, ülke içinde enflasyonu körükleyen, verimliliği düşüren Vietnam Savaşı bu çelişkiyi şiddetlendiren en önemli etkendir.

"Vietnam Savaşı olmasaydı bu hegemonya daha oldukça uzun bir süre devam edebilirdi. Amerika'nın uluslararası durumunun gerçekten zayıflaması, Vietnam Savaşı'na 1965 yılından sonra ABD'nin karışmasının boyutlarının büyümesi ile başlar. 60'ların ikinci yarısında ülkenin iyi durumdaki ticaret dengesi sürekli olarak kötüleşti ve temel nedeni ülke dışında askeri harcamalar olan ödemeler dengesi açığının büyümesi, doların kapitalist dünyanın rezerv para olma durumunu sarstı. Halbuki doların bu durumu ABD hegemonyasının çarpıcı aracı ve açığa vuruluşu idi." (93)

O halde ABD ile diğer emperyalist ülkeler arasındaki güç dengesinin bozulmasını hızlandıran, ABD'nin mutlak üstünlüğünü nispi üstünlüğe çeviren temel etken emperyalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişim değil, geri-bıraktırılmış ülke halklarının (özel olarak Vietnam halkının) mücadelesidir. Aslında bu durum, günümüzdeki baş çelişkinin (emperyalist

ülkeler ile, özel olarak emperyalist blokun jandarması ABD ile, geri-bıraktırılmış ülke halkları arasındaki mücadele) somuta yansımasından başka birşey değildir. İşte (geniş anlamda düşünülmesi gereken) kapitalizmden sosyalizme geçişin, sistemin iç dinamiğinden doğan sisteme karşı sürekli alternatifin bu iç dinamiği etkilemesi esprisi budur. Bundan dolayı, değil kapitalizmin sürekli ve genel buhranı, özel olarak ekonomik buhran bile, sadece kapitalizmin iç dinamiğiyle anlaşılamaz.

"Dünya kapitalist ekonomisinin gelişimi günümüzde yalnızca kapitalizmin iç ekonomik yasalarınca yönetilmemektedir, giderek artan bir ölçüde sosyalist sistem tarafından, güç dengesinin sosyalist sistemden ve sosyalizmden yana değişmesi tarafından etkilenmektedir." (94)

Günümüzde aktüellik kazanan III. yeniden paylaşım savaşının çıkıp çıkmayacağı sorusuna artık açıklık getirebiliriz. II. yeniden paylaşım savaşından sonra emperyalist ülkelerde sermaye temerküzünün yoğunlaşması, buna karşılık pazarların daralması ve dünya sosyalist sistemi ve gelişen ulusal kurtuluş savaşları karşısında emperyalist blok tarihinde ilk kez resmi ve sürekli olarak örgütlenmiştir. Başlangıçta ABD'nin kesin hegemonyası altında olan bu bütünleşme sonucu uluslararası işbölümü ve karşılıklı sermaye yatırımları artmış, üretimin çokuluslaşması geniş ölçüde gerçekleşmiştir. Bunun sonucu, emperyalist ülkelerin güçlerinin esas olarak ulusal sınırlar içinde değerlendirilmesi günümüzde artık geçersizdir; emperyalist sistemin bütününün göz önüne alınması gerekir.

Bu temelden hareketle, günümüzde emperyalist ülkeler arasındaki ilişkilerde, çelişki-bütünleşme diyalektiğinde ağır basan unsur pasifistlerin iddia ettiği gibi çelişki değil, bütünleşmedir. **Hakim unsurun çelişki olduğunu iddia etmek, emperyalist ülkeler arasındaki eşitsiz gelişim kanununun işleyiş biçiminin emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişi tarafından değil de, tersini savunmak olur.**

Emperyalist ülkeler arasındaki ilişkilerde, çelişki-bütünleşme diyalektiğinde bütünleşmenin ağır basması hiçbir zaman emperyalizmin saldırgan karakterinin değiştiği, emperyalizmin çelişkilerini savaşlara ihtiyaç duymadan halledebildiği anlamına gelmez; **sadece artık savaşın da çelişkileri halledemeyeceği anlamına gelir,** çünkü yeni bir paylaşım savaşı emperyalizmin sonu olacaktır. Günümüzde geri-bıraktırılmış ülke halklarıyla emperyalistler arasında II. yeniden paylaşım savaşını aratmayacak savaşlar sürerken, emperyalist ülkeler arasında yeni bir paylaşım savaşının çıkamayacağını söyle-

yenlere karşı emperyalizmin saldırgan karakterinin kaybolduğu iddia ediliyor diyerek yaygara koparmak ancak şarlatanların yapacağı iştir. Bu sözde Maocuların devrim için savaşmaya niyeti olmadığı için, emperyalizmin saldırgan yüzünü en iğrenç biçimde açığa çıkartan ve dünyanın her yerinde süren kurtuluş savaşları da tabii ki onları ilgilendirmez.

Emperyalist ülkeler arasındaki çelişki-bütünleşme diyalektiğinde bütünleşmenin ağır basması ve bu bütünleşme içinde de ABD'nin geçmişte mutlak, günümüzde ise nispi egemenliğini kurması pasifistlerin iddia ettiği gibi diğer emperyalist ülkelerin ABD' nin sömürgesi olduğu anlamına gelmez. Emperyalist ülkeler arasındaki çelişkilerin artık hiçbir önemi kalmadığı anlamına ise hiç gelmez. Aslında bu sözde teorik yazı üzerinde bu kadar durmak bile lüzumsuzdur. Emperyalist blok içindeki bütünleşmeden, kapitalizmi iç dinamikle gelişmiş diğer emperyalist ülkelerde ABD' nin kendine bağımlı bir tekelci burjuvazi oluşturduğu savunuluyor sonucunu çıkarmak için, kişinin ya aptal ya da pasifist olması gerekir.

Emperyalist ülkelerin belli ölçüde bütünleşmeleri ve aralarındaki çelişkilerin askeri plana yansımaması Kautsky'nin ultra- emperyalizm teorisinin doğrulandığı anlamına da gelmez. Ultra-emperyalizm, emperyalistlerin aralarında anlaşarak dünyayı barış içinde birlikte sömürmeleri demektir. Günümüzde ise, emperyalist ülkeler arasındaki çelişkiler kaybolmamış, sadece alternatif ve potansiyel gücün durumu sonucu çelişkinin askeri plana yansıma olanağı kaybolmuştur. Emperyalistler ultra-emperyalizm teorisinde iddia edildiği gibi kendiliklerinden değil, zorunlu olarak bütünleşmektedir. Özetlersek, günümüzde emperyalistler arası yeni bir paylaşım savaşının çıkamayacağı üç temele dayanır:

1- Emperyalist sisteme karşı güçlü bir alternatifin sürekli varoluşu ve bunun emperyalist ülkeleri birlikte hareket etmeye zorlaması,

2- Emperyalist sistemdeki bütünleşmenin uluslararası işbö-lümünü hızlandırması, yabancı ülkelerde üretim birimlerinin kurulması. (ABD, Batı-Avrupa'da neyi tahrip edecektir; çoğunluğu stratejik sektörlerde olan ve hisse senetlerine veya bizzat mülkiyetine sahip olduğu üretim birimlerini mi?)

Mahir Çayan yoldaş **"Kesintisiz Devrim II-III"**de emperyalistler arasında yeni bir savaşın çıkmamasını iki nedene bağlar: Sosyalist sistemin ve ulusal kurtuluş savaşlarının gücü ve nükleer silahların insanlığı yok edecek seviyeye gelmesi. Bu nedene emperyalist ülkeler arasında üretim temeline dayanan bütünleşmeyi ve eşitsiz gelişim kanununun değişen niteliğini de eklemek

gerekir.

3- ABD'nin emperyalist blok içindeki mutlak üstünlüğünün nispi üstünlüğe dönüşmesi, ABD'nin zayıflaması birincil olarak emperyalistler arası eşitsiz gelişme kanununun işlemesi sonucu gerçekleşmediğinden emperyalist blok içinde ABD'ye karşı güçlü bir alternatif ortaya çıkamamıştır. (Örneğin, diğer bütün emperyalist ülkelerin toplam askeri gücü ABD'nin yanında çok zayıf kalmaktadır) Zaten III. yeniden paylaşım savaşının kaçınılmazlığı konusunda bin dereden su getirenlerin, bu savaşın kimlerin arasında çıkabileceği konusunda hiçbir fikirleri olmaması da bundandır.

Günümüzde emperyalist ülkeler arasında yeni bir paylaşım savaşı çıkma ihtimalinin bulunmaması gelecekte de aynı durumun geçerli olacağı anlamına gelmez. Ancak bir nokta kesindir: Emperyalistler arasındaki çelişkilerin şiddetlenmesinde eşitsiz gelişme kanununun rolü ikincildir; günümüzde bu kanun klâsik biçimde işlememektedir. Bu çelişkiyi şiddetlendirecek olan temel unsur, pazarları daraltan, en güçlü emperyalist ülkeleri zayıflatan ulusal kurtuluş savaşlarıdır. Çelişkinin şiddetlenmesiyle emperyalist ülkeler arasında biçimi önceden bilinemeyecek bir savaş çıkabilir. Bize düşen, emperyalistler arasındaki çelişki derinleşecek diye beklememek, Halk Savaşlarını yaygınlaştırarak çelişkiyi derinleştirmektir.

2- Ekonomik Buhranın Ağırlaşması

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının III. dönemi içinde ortaya çıkan önemli değişmelerden ikincisi ekonomik buhranın ağırlaşmasıdır. III. bunalım döneminde ekonomik buhranların şiddeti azalmış, buna karşılık buhran geçmişe göre süreklilik kazanmış, klâsik dört aşamalı cycle iki aşamaya inmiştir (durgunluk ve toparlanma). **Böylece kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının ekonomik buhrandan etkilenmesi geçmişe göre nispi olarak azalmıştır.**

Günümüzde ise, ekonomik devrevi hareketinde durgunluk döneminin sarsıcı etkisi artmıştır; bunun nedeni emperyalizmin şiddetli buhranlara karşı kullandığı alternatiflerden birisi olan enflasyonist politikanın geri tepmesi, ya enflasyon yada buhran ikileminin kaybolmasıdır. Enflasyon ve buhran artık birlikte görülmektedir.

Fiyat artışları ve ekonomik buhran ilk kez 1958'de birlikte görülmüştür.

"Emperyalist-kapitalist sistemin girdiği son bunalımda ise bir değişiklik söz konusudur: Fiyat artışları bunalımla bir arada gelişmektedir. Halbuki 1957-58 bunalımına kadar buhranlarda genel fiyat düzeyi düşmekte idi. İlk kez İkinci Dünya Savaşından sonra en önemli bunalım olan 1957-58 bunalımında üretimde ve istihdamda büyük bir düşüş ile genel fiyat düzeyinde bir artış bir arada görülmüştür." (95)

1958'de ekonomik buhranla beraber görülen fiyat artışları enflasyonist politikanın artık eskisi kadar geçerli olmadığını gösteriyordu; buna rağmen tekelci kapitalizm enflasyonist tedbirlerle buhrandan çıkabildi. Günümüzde ise fiyat artışları, 1958'in aksine büyük boyutlara ulaşmıştır. Buhrandan kurtulmak için enflasyon silahının geniş ölçüde kullanılması fiyatları daha da artırıp buhranı derinleştirecektir.

Keynesci enflasyonist politika ağır ekonomik buhranlara karşı bir süre başarıyla kullanılmıştır. Yüksek devlet harcamalarına (bunların önemli bölümü silahlanma için kullanılmaktadır) dayanan bu uygulama buhranın gelişimini belli bir aşamada durdurma çabasına dayanmaktadır. Kapitalist ekonomide buhranlar, genellikle tüketim malları sektöründe başlar ve üretim malları sektörüne sıçrayarak gelişir. Buhranın şiddetini ikinci sektöre yansıma derecesi tayin eder. Özellikle bu dönemde çok artırılan devlet harcamaları ve para emisyonu üretim mallarına talep yaratarak buhranın bu sektörü etkileme derecesini azaltır, buhran dondurulur.

"... son on yılların deneyi, ekonomiyi suni olarak canlandırmak için kullanılan enflasyonist tekniklerin ve tekelci kapitalizmin çelişkilerini çözemeyeceğini ve de esas olarak belli başlı durgunluk eğilimini tersine çeviremeyeceğini yeterli kanıtlarla göstermiştir. Gerçekte, ticari durgunlukları hafifletmek ve işler yaratmak için kullanılan yöntemler yeni çarpıklıkların ve dengesizliklerin doğmasına yardım eder ki, bu da daima enflasyonist tedbirleri davet eder ve tüm ekonomiyi bu uyarılara düşkün hale getirir." (96)

Kapitalist ekonomi ağır krizlerden kurtulabilmek için gittikçe daha fazla desteğe, suni uyarılara ihtiyaç duyar. Ancak enflasyonist nitelikte bir satın alma gücünün yaratılarak buhranın dondurulması ancak enflasyon oranı düşük olduğu zaman mümkündür. Herhangi bir dış etken olmadığı takdirde, özel ve kamu borçlarının büyümesiyle artan enflasyon, yıllarca süren borç birikimi sonucu ekonomiyi tehdit eder duruma gelmiştir. Artık devlet harcamalarını daha fazla artırmak veya geniş ölçüde para emisyonuna başvurmak geçerli çözümler olmaktan çıkmıştır. Bu olgu kendini en açık biçimde

ABD'de faiz oranının yükselmesi biçiminde göstermiştir. Durgunluk döneminde düşmesi gereken faiz oranı, enflasyon oranının yükselmesi ve Federal Rezerv Bürosu'nun para arzını kısıtlaması sonucu artmaktadır.

Günümüzde emperyalist ülkelerde kendini gösteren ekonomik durgunluğun silahlanma harcamalarının oldukça yüksek bir seviyede olduğu sırada ortaya çıkması, ekonominin askerileştirilmesinin de kapitalizmi kurtaramayacağını açıkça ortaya koymuştur; aslında bu durum enflasyonist uygulamanın iflasının yansımasından ibarettir.

Emperyalist ülkelerde 1974 başlarında ortaya çıkan ekonomik durgunluğun yeni özelliklerini kasıtlı olarak yanlış değerlendiren, buhranı aşırı ölçüde büyüten buhran spekülatörleri türemiştir ülkemizde. İddiaya göre, emperyalizmin tarihinde böyle buhran görülmemiştir. Sorun, sürekli ve genel bunalım yönünden ele alınsaydı doğru olabilirdi; ancak ekonomik buhranın oluşturduğu ve oluşturacağı şartların milli bunalımın şartlarını oluşturacağı iddia edildiğinden, sorun, temelde ekonomik bunalım yönünden ele alınmaktadır.

Amaç gerçeklerin bilimsel analizi değil de çığırtkanlık olunca, ekonomik bunalımın analizinden doğal olarak bazı yeni metodlar bulunur. Önce üretimde, hisse senetlerinin değerlerinde düşüş, işsizlik ve enflasyon oranının artışı gibi rakamlar, araya yükselip yükselip de birden düşen cinsinden birkaç da grafik yerleştirilir ve ekonomik konularda fazla bilgisi olmayan bir okuyucu da bu dehşet verici kanıtlar karşısında ekonomik buhranın ne kadar ağırlaştığını hemencecik anlar (!)

1974 başlarında emperyalist sistemde kendini hissettiren ekonomik buhran **metropoller açısından** bilimsel olarak incelendiğinde gerçeğin hiç de böyle olmadığı görülür. Buhran tüketim malları sektöründe başlamış ve özellikle dayanıklı tüketim malları satışı düşmüştür. ABD'de ev yapımı Ekim 1972'den beri % 50, oto üretimi ise 1974'ün ilk dokuz ayında geçen yılın aynı dönemine göre % 25 düşmüştür. (97) Tüketim malları sektöründe başlayan buhran işsizliği artırır ve bu sektörün donatım mallarına olan talebi düşer. Ancak birinci sektörde buhran başladığı halde ikinci sektörde üretim bir süre daha eski seviyesinin altına düşmez; bunun nedeni geçmişte verilen siparişlerdir, üretim malları üretiminin uzun bir süre almasıdır. "Sipariş verildiği anda, siparişin gerçekleştiği an arasındaki gecikme, buhranın hazırlanmasında önemli bir rol oynar." (98)

Donatım mallarına olan talep yavaş değil aniden düşer, fabrikalar kapanır ve işsizlik artar. İkinci sektördeki buhran birinci sektördekini daha da ağır-

laştırır ve buhran derinleşerek devam eder. Buhranın şiddeti ikinci sektöre yansıma derecesine bağlıdır.

1974'de ABD'de toplam mal ve hizmet arzı azaldığı halde, **sermaye malları için yapılan harcamalar artış göstermiştir.** (Sabit fiyatlarla) Harcamalar sadece geçmiş siparişlere ait değildir, yeni istekler de halen artmaktadır. (99) 1975 içinde, üretim araçlarında modernleşme eğiliminin güçlü kalması veya pek az düşme göstermesi beklenmektedir. Tüketim malları sektöründe başlayan buhranın üretim malları sektörüne ne ölçüde yansıyacağı henüz belli değildir; buhran iki aşamalı cycle teorisine uygun olarak oldukça yavaş gelişmektedir. Sadece artan enflasyon oranı sonucu durgunluk etkileri geçmişe göre daha fazla şiddetlenmiştir.

3- Dünya Pazarlarının Önemli Ölçüde Genişlemesi

Emperyalizmin III. bunalım dönemi içinde meydana gelen önemli değişimlerden üçüncüsü emperyalist-sosyalist blok ilişkilerinin gelişmesidir.

II. yeniden paylaşım savaşından sonra dünya pazarlarının 1/3'ünün emperyalizmin kontrolü dışına çıkması, özellikle savaşta yıkılan emperyalist ülkelerin imarının tamamlanması ve 1958 buhranından sonra, kendini şiddetle hissettirmiştir. İçeride ekonomisini askerileştirilmesi, üretim sürecinin çokuluslaşması ve geri-bıraktırılmış ülkelerin emperyalizmin güdümü altında pazar ekonomisine açılması, talep yetersizliğine çare olmuyor ve sonunda kaçınılmaz olarak tekeller arasında pazar elde etme savaşı sertleşiyordu. Emperyalizme yeni ve geniş pazarlar gerekti. Bu pazarlar dünyanın 1/3'ünü kaplayan ve sürdürülen soğuk savaş sonucu çeşitli ticaret kısıtlamalarıyla geniş ölçüde emperyalist dünya pazarlarının dışına çıkan sosyalist ülkelerden başkası olamazdı.

Böylece 1969'dan itibaren "bloklar arası barış", "yumuşama" gibi deyimler emperyalistler tarafından sık sık kullanılır oldu. **Emperyalizm için barış sorunu aslında pazar sorunudur.** Emperyalizmin yeni pazarlar kazanmasına ve mevcut pazarları genişletmesine yarayacağı için barış istemektedir. Dünya ticaret hacminin genişlemesi ve karşılıklı anlaşmalarla emperyalistlerin sosyalist blokun iç pazarına girmeleri büyük önem taşımaktadır; bunun için gerekirse bazı tavizler de verebilir. (Sovyetler Birliği'nin ABD dış ticaretinde en ayrıcalıklı ülke durumuna getirilmesi, Taiwan'ın bir kenara itilmesi gibi) Böylece emperyalistler önlerinde açılan bu geniş pazar sayesinde nis-

pi olarak ferahlayacaklardır. Bloklar arası yumuşama kapitalizmle sosyalizm arasındaki mücadelenin durduğu anlamına gelmez; sadece mücadelede bazı biçim değişiklikleri olmuş, sosyalist bloka karşı uygulanan ticaret kısıtlamalarının çoğu kaldırılmış, dünya ticaret hacminin büyümesi sağlanmıştır.

Sosyalist ve emperyalist blok arasında gelişen ticaretin yapısı çok önemlidir. Sosyalist ülkelerin ileri teknolojiye, emperyalist ülkelerin ise üretim sürecini rahatlatacak hammaddelere ve artı-değeri gerçekleştirmeye ihtiyacı vardır. Sosyalist ülkeler, emperyalistlere çeşitli hammaddeler satmakta, karşılığında yiyecek maddeleri, makineler ve işlenmiş ürünler almaktadır. Bu tür ticaretin doğal sonucu, bloklar arasındaki ticaret dengesinin geniş ölçüde emperyalist blok lehine kapanmasıdır. Örneğin, 1973'de ABD'nin Sovyetler Birliği ve Çin ile yaptığı ticaret ABD lehine 2 milyar dolar fazla ile kapanmıştır.

1969'de Comecon-AET ticaretinin yapısı incelenecek olursa: Makineler, kimyasal maddeler ve ulaştırma malzemeleri Comecon'un ithalatının % 82'sini; yiyecek, hammadeler ve yakıtlar ise ihracatın % 60'ını meydana getirmektedir. Aynı durum Sovyetler Birliği-ABD ticareti için de geçerlidir, tek fark ABD'nin büyük miktarda tarım ürünleri ihracıdır. 1973'de ABD'nin Sovyetler Birliği'ne ihracatı 1.171 milyon dolar (809 milyon yiyecek ve içecek, 195 milyon makine, 16 milyon kimyasal maddeler, 151 milyon diğerleri), ithalatı ise 208 milyon dolardır. (112 milyon ham-maddeler, 76 milyon petrol ve ürünleri, 20 milyon kürk ve elmas)

Genişleyen ticaret hacmi sosyalist ülkelerin çeşitli tekellerle yaptıkları üretim birimleri kurma anlaşmaları düşünüldüğünde önemsiz kalmaktadır. Bir ABD şirketiyle gübre fabrikası kurulması için yapılan tarihin kaydettiği en büyük anlaşma (8-20 milyar dolar) sadece bir örnektir.

Çin Halk Cumhuriyeti ile emperyalist blok arasındaki ticaret de benzer bir durum gösterir.

1950-1971 arasında Çin-ABD ticareti azdır. 1971 Mayıs'ında ABD, Çin için konan ticaret kısıtlamalarının bir kısmını kaldırdı. Şubat 1972'de Nixon'un Pekin ziyaretinden sonra Çin-ABD ticareti genişlemeye başladı. 1971'de toplam 5 milyon dolar olan ticaret hacmi, 1972'de 92.3 milyon dolara yükseldi. (60 milyon dolar ABD'nin ihracatı) Ayrıca Çin, ABD'den 190 milyon dolarlık çeşitli uçaklar almış ve ABD tekellleriyle üretim birimleri kurulması için anlaşmalar imzalamıştır.

ABD-Çin ticaretinde tarım ürünleri önemli yer tutmaktadır. 1972'de 60

milyonluk ABD ihracatının 33 milyonu buğday, 23 milyonu mısır, 2 milyonunu da bitkisel yağ satışlarıdır. Şubat 1973' de Çin'in 78 milyon dolar değerinde pamuk aldığı açıklandı; bu 1973' de ABD'nin bütün dünyada satmayı planladığının % 10'udur. İki hafta sonra Çin 17 milyonluk bir alım daha yaptı.

ABD ekonomisi yıllardır tarımsal ürün fazlasının sıkıntısını çekmektedir. ABD tarım ürünleri, AET ülkelerinin kendi tarım ürünlerini korumak için koydukları gümrük duvarları sonucu bu ülkelere girememektedir. Zaman zaman bu gümrük duvarlarının kaldırılması için işi açık tehdide kadar vardırmaktadır. ABD Sovyetler Birliğinin büyük tahıl ithalatı ile birlikte düşünüldüğünde Çin'in tarım ürünleri almasının ABD ekonomisinde nasıl bir ferahlama yaratacağı açıktır. (Örneğin, 1972'de Sovyetler Birliği ABD tarım üretiminin 1/4'ünü satın almıştır)

ABD-Sovyetler Birliği ticaret anlaşmalarının feshedilmesi ticaretin gelişimini engellemeyecektir. Sovyetler Birliği artan ticaret hacminden yanadır; ABD için ise sorun büyük önem taşımaktadır ve ABD gerekirse daha fazla taviz verecektir.

4- Yeni-Sömürgecilikte Değişim

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının III. döneminde ortaya çıkan değişmelerden bizi en çok ilgilendiren geri-bıraktırılmış ülkelerle ilgili olanıdır.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde uygulanan yeni-sömürgecilik metodları kısa sürede başlıca iki sorunla karşılaşmıştır: Birincisi, halk kitlelerinin durumuyla ilgilidir. III. bunalım döneminde yeni-sömürgecilik metodlarıyla emperyalizm kitlelerin günlük somut hayatından geniş ölçüde çekilmiş, varlığını gizleyebilmiştir. Ancak III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde uygulanan yöntemler emperyalizmin eski sorunlarını bir dereceye kadar çözmüş, yerine eskilerinden hiç de daha az tehlikeli olmayan yeni sorunlar getirmiştir. Ülkede emperyalizme bağımlı olarak yukardan aşağıya geliştirilen kapitalizm, üretici güçlerin gelişimini iç dinamiğin doğrultusundan saptırarak dışa bağımlı kılmıştır. Saptırılan iç dinamiğin sonucu kapitalizmin sürekli ve genel bunalımı ülkeye şiddetle yansımakta ve henüz olgunlaşmamış olsa bile ülke altından en üstüne kadar sürekli kriz içinde yaşamaktadır. Geri-bıraktırılmış ülkelerdeki sürekli kriz ve bundan kaynaklanan kitlelerin yüksek po-

tansiyeli emperyalizm için büyük tehlikedir.

İkinci sorun, ülkedeki iç pazarın daha fazla genişletilmesi ve buna bağlı olarak emperyalizmle yerli hakim sınıflar arasındaki ittifakta meydana gelen değişimlerdir. Emperyalizm başlangıçta ülkedeki hakim sınıfların tümüyle ittifak kurar. Başlangıçta tekelci burjuvazi henüz güçsüz olduğundan feodaller ve ticaret burjuvazisinin çeşitli kesimleri ittifak içinde emperyalizmin temel dayanağı olurlar. Zaman içinde tekelci burjuvazi emperyalizmin en gözde müttefiki olarak gelişir; **emperyalizmle baştan bütünleşmiş olan işbirlikçi-tekelci burjuvazi içinde, sanayi burjuvazisi ağır basar.**

Bu ağır basış iki temelden kaynaklanmaktadır: Birincisi, ülkede dışa bağımlı olarak kapitalizmin geliştirilmesi ve dayanıklı tüketim malları üreten bir sanayinin kurulması (donatım malları, temel bazı maddeler ve patent hakları dışardan gelir).

İkincisi, geliştirilen kapitalizm ve genişletilen iç pazar bir süre sonra öyle bir seviyeye gelmiştir ki, iç pazarın hakim sınıflar arasındaki uyum veya pek az sürtüşme devam ettirilerek daha fazla genişletilmesi artık olanaksızdır. Ülkedeki feodal ilişkiler geniş ölçüde tasfiye edilmiş, merkezi devletin otoritesi yayılmış ve tekelci burujuvazi sanayi malları dağıtım örgütünü kurmuştur; artık feodaller ve özellikle ticaret burjuvazisinin bir kısmı iç pazarın genişlemesini engellemekte ve yerli tekelci burjuvazinin zararına artı-değerin bir kısmına el koymaktadır. Hakim sınıflar içindeki hiyerarşinin yeniden düzenlenmesi gereklidir; bazı sınıfların etkinliğinin azalması bazılarının ise tamamen silinmesi gerekmektedir. Bu düzenlemeden en çok toprak ağaları ve aracı-tefeci zarar görür; ancak ülkenin durumuna göre işin ucu tarım ve büyük ticaret burjuvazisine kadar uzanabilir. Emperyalizmle bütünleşmiş olarak güçlenen tekelci burjuvazi içindeki hakim unsuru oluşturan sanayi burjuvazisi diğer sınıflar üstünde etkinlik kurmaya, sömürüyü kendi lehine disipline etmeye, iç pazarın daha fazla gelişimini önleyen engelleri ortadan kaldırmaya çalışır.

Sanayi burjuvazisi emperyalizmle bütünleşmiş olarak geliştiğinden, ülkedeki kapitalizm gerçek bir sanayi kapitalizmi olmadığından, sömürüyü kısa sürede diğer sınıflar aleyhine disipline edecek güce tek başına sahip değildir. Bu durumda iki alternatif vardır: Birincisi, uzun dönemde diğer sömürücü sınıflarla anlaşarak, onların çıkarlarını da geniş ölçüde gözeterek gerekli düzenlemeleri yapmak; bu durumda iç pazarın genişlemesi oldukça yavaş olacaktır. İkincisi ise, tekelci sanayi burjuva-

zisinin kendisine (dolayısıyla emperyalizme) kısa süreli de olsa yeni destekler bulmasıdır, bunlar orta ve küçük-burjuvazi olabilir.

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının III. döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde özünde reformist bir strateji uygulanmıştır. Ülkede kapitalizmin dışa bağımlı olarak geliştirilmesi ve gerçekleştirilen bazı reformlar yerli hakim sınıfların bütünüyle birlikte yürütülmüştür. Günümüzde ise ülkede geliştirilen kapitalizmin ve genişletilen iç pazarın ulaştığı seviye, kısa dönemde iç pazarın hızla geliştirilmesinin sınıflar arasında uyum veya pek az sürtüşme ile gerçekleştirilmesini olanaksız kılmaktadır. Ülkede, aynı zamanda saptırılan iç dinamik sonucu en altından en üstüne kadar bütün alanlarda henüz olgunlaşmamış da olsa bir sürekli milli kriz içindedir. Artık ülkedeki kapitalizmin sosyal zıtlıkları daha az artırıcı, daha dengeli biçimde geliştirilmesi söz konusudur. **Emperyalistler bu ikili amaca ulaşmak için tarım ve tarım dışı küçük üreticiliği destekleyeceklerdir.** Bütün tarihi gelişim sürecinde küçük üreticiliği tasfiye etmeye çalışmış olan tekelci kapitalizm can çekişmesini biraz daha uzatmak için geri-bıraktırılmış ülkelerde küçük üreticiliği destekleyecektir.

Bu stratejinin temelinde, tarımda ve tarım dışında (geri-bıraktırılmış ülkelerde nüfusun çoğunluğu genellikle tarımda toplandığından) özellikle tarımda, küçük üreticiliğin desteklenmesi, onların kooperatifler ve diğer vasıtalarla örgütlenerek tekelci sermayeye bağlanması ve böylece küçük üreticiliğin ömrünün uzatılması, yani proleterleşme sürecinin yavaşlatılması yatar. Böylece ülkede kapitalizmin daha dengeli, sosyal zıtlıkları daha az artırıcı biçimde geliştirilmesi mümkün olacaktır. İşbirlikçi-tekelci burjuvazi ve özel olarak tekelci sanayi burjuvazisi toprak ve tarım reformu, vergi reformu, üretim ve tüketimin daha örgütlü şekle getirilmesini (kooperatifleşme) savunacaktır. Bu reformlar emperyalizmin koyduğu sınırlar içinde yapıldığında ona zarar değil fayda getirir.

Böylece tekelci sanayi burjuvazisi yüzüne ilerici ve reformcu maskesini takarak ve küçük üreticiliğin desteklenmesi ve örgütlenmesini sağlayacak reformları savunarak orta ve küçük-burjuvaziyi yanına çekecek ve böylece yeni uygulamaya karşı direnen hakim sınıfların diğer kesimlerine karşı etkin biçimde mücadele edebilecektir. Emperyalizm-yerli hakim sınıflar ortaklığı böylece emperyalizm-yerli tekelci sanayi burjuvazisi ve orta ve de küçük burjuvazinin desteğine dönüşecek; geri-bıraktırılmış ülkelerde reformizmin sosyal tabanı değişecektir.

Bu uygulama esas olarak ülkede dışa bağımlı olarak geliştirilen kapitalizmin belli bir seviyeye geldiği (Türkiye de buna dahildir) ülkeler için geçerlidir. Emperyalizmin ülkeye geniş ölçüde girişi ve kapitalizmin geliştirilmesinin nisbeten geri olduğu ülkelerde küçük üreticiliğin desteklenmesi, kapitalizmin sosyal zıtlıklara daha az yol açıcı ve daha dengeli geliştirilmesi amacına yönelmiştir.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde emperyalizmin yeni stratejisi en iyi biçimde Dünya Bankası programı ve verilen krediler incelenerek anlaşılabilir. Emperyalist ülkelerin tarihinde ilk kez resmi ve sürekli olarak örgütlenişini temsil eden Dünya Bankası, faaliyetinin ilk 5 yılında (1947-52) esas olarak yıkılan emperyalist ülkelerin onarımı amacıyla kredi vermiştir.

1959'da IFC ve 1961'de IDA'nın kurulması ve 1968'den sonra emperyalist ülkelere verilen kredilerin çok azalmasıyla Dünya Bankası faaliyetini tamamen geri-bıraktırılmış ülkelere yöneltmiştir.

Bu dönemde ABD'nin ekonomik gücünün zayıflamasıyla AID kredileri de çok azalmış ve Dünya Bankası'ndaki oy oranları ülkelerin ekonomik gücüne göre ayarlandığından ABD bu örgütteki eski etkinliğini kaybetmiştir. ABD oylarının toplam içinde yüzdesi 1947'de 35,07 iken, 1972'de 23,24'dür. 1972'de Dokuzlu AET'nin oy oranı ise 27,80'dir. Böylece Dünya Bankası ABD'nin oy oranının azalmasıyla gerçek anlamda bütün emperyalistlerin çıkarlarını temsil eden bir örgüt olmuştur.

Dünya Bankası'nın kredilerinin birinci amacı geri-bıraktırılmış ülkelerdeki bazı alt yapı tesislerini tamamlamak ve böylece iç pazarın genişletilmesi ve sanayi yatırımları için ilk adımları atmaktır.

"... Dünya Bankası kredilerinin büyük kısmının enerji üretimi ve ulaşıma ayrıldığını açıklayan bu görüş (1950), 1970'de değişmiştir (...) Bu konuda çok şey yapılmıştır ancak daha fazla yatırım halà gerekmektedir." (100)

Dünya Bankası kredilerinin gelişiminde sadece Banka ve AID'yi incelemek yeterlidir. Bütünüyle sanayi kredileri veren IFC' nin rolü küçüktür. (30.6.1971'e kadar verilen toplam kredi 19.953 milyondur. IFC'nin payı ise 200 milyon dolardır.)

Dünya Bankası ve IDA'nın günümüze kadar, değişik dönemlerde geri-bıraktırılmış ülkelere başlıca amaçlarla verdikleri krediler incelenecek olursa: (Rakamlar toplam içindeki yüzdeyi göstermektedir)

	1963'e kadar	1964-68	1969-73	1974
Tarım	8,6	12,3	20	22
Endüstri	14	12	14	17,5
Enerji	35	29	17,5	18
Ulaşım	38	29	25	22

Tarıma verilen kredilerdeki belirgin artış açıkça görülmektedir. 1963'e kadar önemsiz olan tarım kredileri, 1974'de ulaşım için verilenle birlikte toplam kredilerin en büyük bölümünü oluşturmaktadır.

"Genel stratejide tarımın ağırlık kazanmasının nedenleri: İşsizliğin ve şehirleşmenin artışı ve bir dizi sosyal, politik, ekonomik ve teknolojik değişme ile yaratılan sorunlardır." (101)

Gelişimden sağlanacak faydaları özellikle toplumun fakir tabakaları arasında yayacak projelere önem verilmiştir.

Tarımsal kredilerin yapısı da önemlidir; daha önceleri kredilerin çoğunluğu genellikle zengin çiftçilerin işine yarayan sulama için gerekli baraj ve kanal yapımına ayrılmışken, şimdi de çiftçilik faaliyetlerine yönelmiştir. Kredilerden fakir küçük çiftçilerin faydalanmasına özellikle dikkat edilmektedir. 1968-72 arasında 5 hektardan az toprağa sahip olanlar için uygulanan tarımsal projelerin yüzdesi 17'den 50'ye, 10 hektardan az toprağa sahip olanlar için yüzde 37'den 67'ye çıkmıştır. Buna karşılık 100 hektardan fazla toprağa sahip olanlar için yüzde 17'den 4'e düşmüştür. Bu rakamlar tarımsal kredilerin esas olarak kime yöneltildiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelerde uyguladığı bu yeni yöntemi ülkemize gelen bir Dünya Bankası uzmanı da doğrulamıştır:

"Dünya Bankasının kredi dağıtımında gelir dağılımının yeni bir kıstas olduğunu söylemek tam doğru değil. Ancak bu intibaı veren olay Dünya Bankasının son güvernörler toplantısında banka başkanı Mc. Namara'nın yaptığı yıllık konuşma olmuştur. Bu konuşmada gelişmekte olan ülkelerden büyük bir grubun gelişmenin meyvalarından tam olarak faydalanamadıkları, bunun için gelişme politikasında nüfusun imkanlardan faydalanamayan kısmına yönelmiş özel bir gayret gösterilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ve buna paralel

olarak da Banka'da gelir dağılımı kriteri proje değerlendirilmesi içinde daha ciddi bir kriter olarak kullanılmaya başlanmıştır (...) Fakat biz ayrıca, Dünya Bankasından nüfusun en az gelir alan % 40'ının durumunu incelemeye başladık, çeşitli ülkelerde ve bu grubun gelirinin artırılması ve gelirinin artırılması sırasında daha verimli olarak istihsale katılmalarını araştırma yoluna girdik. Bu, şöyle bir netice ortaya çıkardı: Gelişmekte olan ülkelerde tipik olarak en az geliri olan % 40 ya tarımda topraksız olarak, tarım işçisi olarak bulunuyor, yahut, tarımdan endüstriye geçiş yeri olan inşaat sektöründe bulunuyor. Zaman zaman istihdam edilen bir işçi olarak, veyahut gizli işsiz olarak büyük şehirlerde yığılmış olarak bulunuyor." (102)

Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelerde uyguladığı bu yeni strateji karşısında özellikle pasifistlerimiz derin bir şaşkınlık içindedir. Bir yandan 12 Mart sonrasında ülkemizde oynanan oyunu doğru kavrayarak, eylemlerini sürdüren ve tekelci sanayi burjuvazisinin orta ve küçük-burjuvazinin desteğini kazanmak için oynadığı oyunu bozan silahlı devrim hareketine saldırırlar; diğer yandan da yeni stratejinin baş uygulayıcısı 11 Bakanı burjuva reformisti ya da küçük burjuva radikali olarak değerlendirirler. Emperyalizmin sol gösterip sağ vururken pasifistlerimiz de sağlarını sollarını şaşırmışlardır!

Ülkemizde tekelci sanayi burjuvazinin bir teorisyeni yeni uygulamayı sosyalist geçinenlerden daha iyi anlamıştır:

"... ileri toplumlarda tarım en büyük boyda işletmelere dönüştürülürken geri toplumlarda küçük üreticilik stratejisinin benimsenmesi, hiç kuşkusuz, köylülüğün siyasal etkinliğine gösterilen tepkinin sonucudur. Dünya Bankası araştırması, Batıda adeta bir anlayış değişikliğini belirtir. Toprak reformu sloganının benimsenmesi, yoksul üreticinin desteklenmesi, topraksız köylüye iş ve toprak verilmesi gibi ilkeler yakın yıllara kadar yalnız sol uygulamalar sayılmışlardır." (103)

Tarımın ve özel olarak küçük üreticiliğin desteklenmesi esas olarak 1968'den sonra uygulandı. Geri-bıraktırılmış ülkelerde Dünya Bankası adına araştırmalar yapan Pearson Komisyonu ayrıca kooperatifçiliğin de desteklenmesi gerektiğini belirtti. 1969' dan itibaren geri-bıraktırılmış ülkelerin herbiri için gelişme planı hazırladı. Dünya Bankası başkanı yeni gelişme planının nasıl uygulanması gerektiğini şöyle anlatır:

"Sonuç olarak, gelişen ekonomilerin kritik sorunu gelişim derecesi değil, gelişmenin niteliğidir. Hızla gelişmek isteyen bu ülkelerde nüfusun en fakir % 40'ı geniş ölçüde ihmal edilmiştir. O halde bu hükümetlerin görevi geliş-

me planlarını yeniden ayarlamak ve böylece halklarının bu en fakir ve en kalabalık kısmının durumunu iyileştirmektir. Hükümetler ekonomik gelişmeden fedakârlık yapmadan bunu yapabilirler. Ancak gerekli insan ihtiyaçları konusunda (beslenme, barınak, sağlık, eğitim, iş sahibi olmak) pek az kişiye yararı dokunan bazı dar ve imtiyazlı sektörlerde gerileme pahasına olsa bile büyüme hedefleri tespit etmeye hazır olmalıdırlar.

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik gücün dağılımını sağlayacak toprak, vergi, kredi, bankacılık reformları gereklidir." (104)

Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelerde uyguladığı bu yeni strateji değişik ülkelerde değişik biçim alır. Yeni stratejinin uygulanmasının demokratik görünümlü bir yönetim altında yapılması ideal olmakla beraber zorunlu değildir. Günümüzde bu yeni strateji Afrika ülkelerinden Brezilya'ya ve Türkiye'ye kadar değişik yönetim biçimlerinin mevcut olduğu pek çok ülkede uygulanmaktadır. Yeni stratejinin uygulanmasında şu anda iki özellik görülmektedir: Birincisi, uygulama çok esnektir. Emperyalizm ülkedeki duruma göre bazen reformizmin sosyal tabanının değişimi için gerekli uygulamalara bütün gücü ile girişmekte, bazen de tasfiye etmek ya da etkisini azaltmak istediği sınıflarla olan ittifakını sürdürmektedir. Geri-bıraktırılmış ülkelerde uygulanan yeni strateji yaygınlık kazanmakla birlikte henüz tam bir kararlılık kazanmamıştır. Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının günümüzde çok ağırlaşması ve geri-bıraktırılmış ülkelerdeki devrimci hareketlerin güçlenmesi ve her ülkede ortaya çıkabilecek beklen meyen olaylar sonucu yeni stratejide zaman zaman geriye dönüşler olmakla birlikte, uzun dönemde yeni uygulama kesinlikle ağır basacaktır. Yerli egemen sınıfların bir bölümünün direnmesi halinde bile bu uygulama yürütülecektir. Dünya Bankası başkanı yeni stratejinin emperyalizmin daha geniş pazarlar ihtiyacından çok politik yönden gerekli olduğunu açıkça söylemektedir:

"Pek az çok zengin ve ümitsiz derecede fakir pek çok olduğunda ve aralarındaki fark kapanmaktan çok genişlediğinden artık reformun politik maliyeti ve ayaklanmanın politik tehlikesi arasında seçim yapılması gerekir. Sosyal adalet sadece ahlaki bir zorunluluk değildir. Aynı zamanda politik bir zorunluluktur da." (105)

Emperyalizmin geri-bıraktırılmış ülkelerdeki yeni stratejisinin uygulamada ikinci özelliği, birincisine bağlı olarak, uygulamanın ülke çapında değil bölgesel olmasıdır. Bunun nedeni tasfiye edilmek veya etkisi azaltılmak istenen hakim sınıflarının bir kesiminin direnişi ve ülkede hızla yeni politik dü-

zenlemelere geçişin şartlarının olmamasıdır. Ancak küçük üreticiliğin desteklenmesi ve örgütlenmesi ülke içinde seçilmiş bazı bölgelerde geniş ölçülerde uygulanmakta, yapılan bazı reformlar ve düzenlemelerle bölge halkının potansiyeli, düzene karşı hoşnutsuzluğu hiç olmazsa bir süre için düşürülmeye çalışılmaktadır. Yeni uygulama için seçilen bölgeler ya özellikle stratejik yerlerdir veya Guetamala ve Kolombiya'da olduğu gibi gerillaların başlıca faaliyet alanlarıdır.

V. Emperyalizmin Yeni Baskı, Sızma ve Kontrol Yöntemleri

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının III. döneminde ortaya çıkan geri-bıraktırılmış ülkelerle ilgili (reformizmin sosyal tabanının değişmesinin yanısıra) diğer bir olgu da, bir ülkenin belli bir bölgede emperyalizm adına ekonomik sızma, denetim ve müdahele görevini yüklenmesidir. Bu üçlü amaç, bazen Brezilya gibi tek bir ülke ile gerçekleştirilebileceği gibi, çeşitli ülkeler arasında da bölünebilir. Ömeğin, 1970'li yıllarda Orta-Doğu'da ekonomik sızma aracı Türkiye iken, denetim ve müdahale aracı İran'dı.

Bazen "alt-emperyalizm" olarak da adlandırılan bu olgu temelinde gizli işgalin bölgesel uygulanması yatar. Emperyalizmin tek tek ülkelerde ortalıktan çekilmesinin, varlığını gizlemesinin bölgesel olarak genişletilmiş şeklidir.

Ne var ki, "alt-emperyalizm" olgusu, süreç içersinde geliş-memiş, tersine şiddetlenen ekonomik buhran ve İran ile Brezil- ya'daki gelişmelerle dumura uğramıştır. Dolayısıyla bu olgu, artık emperyalizm için bir ideal olarak vardır.

SON GELİŞMELER VE YENİ-SÖMÜRGECİLİK

Genel kural olarak, kapitalist-emperyalist ülkelerde ekonomik buhranlar derinleşmeye yöneldiğinde, bir dizi "kriz teorileri" ortaya atılır. Bu öylesine bir kural haline gelmiştir ki, son yirmi yılda görülen iki büyük ekonomik buhran döneminde yapılan tüm tahliller hep bu "kriz teorileri"ni kanıtlamak için kullanılır olmuştur.

İlk bakışta kriz teorileri mevcut durumun bir tahlili gibi görünse de, kapitalizmin yapısal sorunlarıyla ilgili olduğu için, aynı zamanda, aynı dönemde nelerin yapılabileceğinin belirlenmesidir. Daha tam deyişle, ekonomik buhranların derinleşmeye yöneldiği dönemlerde yapılan "kriz teorileri", buhranların çözümünü içermek durumundadır. Ama kapitalizmin ekonomik, toplumsal (sosyal) ve politik bunalımlarının ve bu bunalımların derinleşmesi durumlarının tahlili, her zaman iki yöne sahip olmaktadır. Birinci yön, kapitalizmin çerçevesi içinde bunalımların gelişimi ve çözümü; ikinci yön ise, kapitalizmin çerçevesi dışında bunalımların çözümü. İşte bu iki farklı ve birbirine zıt yönler, aynı zamanda kriz teorilerinin içeriğini oluşturur.

Kapitalizmin çerçevesi içinde bunalımların gelişiminin irdelenmesi ve bundan belli sonuçların çıkartılması, tüm burjuva ekonomistlerinin temel uğraşısı durumundadır. 1929 Dünya ekonomik buhranı döneminde ortaya atılan kriz teorilerinden Keynesci teorinin uygulama alanı bulması bu bağlamdaki tahlil ve çözümlemelerin bir görüngüsüsdür. Aynı şekilde 1980 dünya ekonomik buhranı döneminde Friedmancı kriz teorisinin popülerliği de aynı özelliklere sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Marksist-Leninistler için, kapitalist bunalımlar mevcut durumun doğru

bir tahlilinin yapılması için gerekli olduğu kadar, bunalımların yarattığı ya da yaratacağı durumların devrimci mücadele sürecinde ne yönde etkide bulunacağının belirlenmesi açısından da gereklidir. Marks, 1850 yılında "Yeni bir devrim, ancak yeni bir bunalımın ardından gelebilir. Ama biri ne kadar kesinse, öteki de o kadar kesindir." derken, devrim ile kapitalizmin bunalımları arasındaki ilişkiyi kesin bir biçimde ifade etmiş bulunmaktadır.

Marksist-Leninist tahliller, burjuva ekonomistleriyle aynı olgulardan yola çıkılmasına karşın, bu olguların yorumlanmasında temelden farklıdır. Bu nedenle, kimi zaman burjuva ekonomist tahliller Marksist-Leninist bir tahlilmişçesine kullanılabilinmektedir. Böylece, devrimci mücadele burjuva ekonomik tahlillerine tabi kılınabilmektedir. Bu tabiyet, çoğu zaman burjuva ekonomist görüşlerin "sol" bir görünüm altında sunulmasıyla birlikte ortaya çıkmaktadır. 1980'lerde açık biçimde görüldüğü gibi, isimlerinin başında "Prof." ünvanı bulunan kimi ekonomistlerin kriz teorileri ve tahlilleri "sol" etiketle sunulmuş ve bunun sonucu olarak 1980 ekonomik buhranının çarpık bir kavranışı solda egemen olmuştur. İlhan Tekeli, A. Savaş Akad, Çağlar Keyder gibi ekonomistlerin kriz tahllileri, F. Fröbel, J. Heinrichs, O. Kreye, Wallerstein gibi "Batılı" ekonomistlerin tahlilleriyle birleştirilerek ülkemizde egemen kılınmıştı.

Aynı dönemde politika alanında Gramsci'nin "keşfedilmesi" bir rastlantı değildi. Gramsci' nin "sivil toplum" üzerine yaptığı belirlemeler (politik toplumun, yani -iktidarın- fethinden önce sivil toplumda hegemonya kurmak gibi) ile bu ekonomist tahliller arasında paralellik bulunuyordu. Emperyalist ülke ideologlarının teorilerinin, bu yolla ülkemizde egemen kılınmasıyla birlikte, solda tam bir ideolojik çürüme ortaya çıkması da kaçınılmaz olmuştu.

1980 döneminde sözünü ettiğimiz ekonomistler aracılığıyla yaygın olarak kabul edilen kavramlar "ihracata yönelik sanayileşme", "yeni ekonomik düzen", "kapitalizmin yapısal krizleri" ve "birikim dönemleri" olmuştur.

Bilineceği gibi, "ihracata yönelik sanayileşme", geri-bıraktırılmış ülkelerde var olduğu kabul edilen "ithal ikameci sanayileşme"ye karşıt olarak sunulmuştu. Oysa, "ihracata yönelik sanayileşme", emperyalizmin 1980'de içine girdiği ekonomik krizin (derinleşmiş buhran) faturasının geri-bıraktırılmış ülkelere öddettirilmesinden başka birşey değildi. "İhracata yönelik sa-nayileşme" adı altında, emperyalizmin yeni-sömürgecilik yön- temlerinin içine girdiği tıkanıklığın aşılması esas alınmıştı. Yeni-sömürgecilik yöntemleri, geri-bıraktırılmış ülkelerde dışa bağımlı bir sanayileşmenin yaratılmasıyla

birlikte yürütülüyordu. Dışa bağımlı bu sanayileşme, kaçınılmaz olarak geri-bıraktırılmış ülke ekonomilerinin sürekli dış ödemeler dengesi açığı vermesi demekti. 1980 dünya ekonomik buhranıyla birlikte, geri-bıraktırılmış ülkelerin dış borçları en üst düzeye çıkmış ve geri ödenmesi hemen hemen olanaksız hale gelmişti. İşte bu borçların tasfiye edilebilmesi için geri-bıraktırılmış ülkelerin ellerindeki herşeyi satmaları gerekiyordu. Böylece elde edecekleri dövizler, emperyalist ülkelere olan borçların ödenmesini sağlayacak ve emperyalist ülke ekonomileri de bu "taze para" ile ekonomik buhranını aşabilecekti. "İhracata yönelik sanayileşme", bu amaçla ortaya atılmışır. Bu teorinin sol görünüm altında geri-bıraktırılmış ülkelerde sunulması ise, sadece **ideolojik niteliktedir. Amaç, bu ülkelerdeki toplumsal muhalefeti, bir yandan zorun askeri biçimde maddeleştirilmesiyle baskı altında tutmak, diğer yandan ideolojik olarak saptırmaktı.**

Yine aynı dönemde ortaya atılan "yeni ekonomik düzen" kavramı ve teorileri (ki ülkemizde bunun savunucularının başında Çağlar Keyder ve A. Savaş Akad gelmekteydi), 1990 sonrasında Amerikan emperyalizminin açıkça ilan ettiği "yeni dünya düzeni" nin ilk ideolojik oluşumu olarak metropollerde biçimlendirilmişti.

"Yapısal krizler" ya da "birikim dönemleri" teorileri de, he-men hemen benzer tarzda ideolojik saptırma araçları olarak sunulmuştur. Ancak bunlar diğer iki kavrama göre daha teorik ve uzun dönemli kavramlar olduğu için, etkileri daha kalıcı olmuştur. Emperyalist ekonomilerin son iki yıldır karşı karşıya oldukları durgunluk bu kavramların ve bunlarla oluşturulan teorilerin ne denli etkili olduğunu bir kez daha ortaya çıkarmıştır. Son dönemde yapılan kimi ekonomik tahlillerde bu kavramların temel işlevi taşıdığı görülmektedir.

İşte bu olgunun en son örneği Özgür Gündem sayfalarında "Krizin Açık Tanımı" başlığıyla şöyle ifade edilmektedir:

"Kapitalizmin tarihinde iki tür krize rastlanılıyor. Toplumsal sabit sermayenin yenilenmesi ve toplam arz ile toplam talep arasında uyuşmazlıklar dolayısıyla ortaya çıkan çevrimsel krizler. 19. yüzyılda yaklaşık 7-10 yıllık aralarla, günümüzde ise biraz daha sık yaklaşık 4-5 yıllık aralıklarla ortaya çıkmaktadır. Bu tür krizler, genellikle kısa sürerler ve etkileri bakımından daha çok hafiftirler. Buna karşılık ekonominin varolan teknolojik temelinin bütünden yenilenmesinin gündeme geldiği ve etkileri çok daha derinden hissedilen bir ikinci kriz türü mevcuttur. Kapitalizmin tarihinde yaklaşık 25-30

yıllık canlı birikim dönemlerinin aynı uzunlukta daralma ve depresyon dönemlerinin izlenmesi biçiminde ortaya çıkan 'uzun dalgalar' bu krizlerin temelidir. Bu dalgaların daralma dönemlerine denk düşen krizlere genel kriz ya da büyük kriz adı verilir. Genel krizlerde kapitalizm sadece ekonomik alanda değil, toplumsal ve politik yaşamın bütün alanlarında derin sarsıntılar ve değişimler yaşar. 1974'den beri içinde yaşadığımız dönem, dünya kapitalizmi için böyle genel bir kriz dönemidir." (106)

Yazarın herhangi bir amaç gütmediği varsayılacak olursa, bu "tanım" sadece "bilgi" olarak ele alınabilir. Böyle bir "bilgi" ise, herşeyden önce nesnel olmak zorundadır. Ama "tanım" hiç de nesnel bir özelliğe sahip değildir. Dolayısıyla bu "tanım"dan yola çıkacak her tahlil baştan sakatlanmış olacaktır.

Kapitalizm üretim araçlarının özel mülkiyetine dayanan bir üretim tarzı olarak kendi içinde sürekli bir dengesizlik ve bunalım üretir. Kapitalist üretimin niteliği gereği (kâr için üretim) ekonomi devrevi olarak buhranlarla yüz yüze kalır. "Kapitalizmin irsi hastalığı" olarak tanımlanan bu ekonomik buhranlar, sözcüğün tam anlamıyla "aşırı üretim buhranları"dır. Kapitalist üretimde tek tek alanlarda görülen "aşırı üretim buhranları", kapitalizmin bir dünya sistemi haline gelmesiyle birlikte genel nitelik kazanmıştır. Bu nedenle kapitalizmde ekonomik buhranlar (aşırı üretim buhranları) kapitalizmin egemen olduğu tüm alanlarda kendisini ortaya koyar, yani genel niteliktedir.

"Fakat, makineleşmiş endüstrinin ağırlığını bütün ulusal endüstri üzerinde duyuran bir etki yapabilecek derecede kök saldığı, endüstrinin bu duruma gelmiş olması dolayısıyla dış ticaretin iç ticareti önem itibarıyla geri bırakmaya başladığı, dünya piyasasının yeni dünyada, Asya ve Avusturalya'da bir biri peşi sıra gittikçe daha geniş alanlara el attığı ve nihayet dünya piyasasında boy gösteren sanayici ülkelerin yeterli bir sayıya ulaştığı andan, ilk olarak işte bu andan itibaren, bir diğerini izleyen safhaları yıllar olan, daima genel bir buhranla sonuçlanan, birinin sonu bir yenisinin başlangıcı olan ve durmadan yenilenen devirler (zyklus, cycle) görülmeye başlanmıştır." (107)

Serbest rekabetçi kapitalizm koşullarında (ki yukarda aktardığımız "tanım"da "19. yüzyıl" olarak ifade edilmektedir) ekonominin devrevi hareketi 7-10 yıllık bir dönemi kapsar. Bu döneme cycle ya da çevrim adı verilir.

Bir cycle (çevrim), bu evrede, dört aşamadan oluşur: durgunluk, çöküş, canlanma ve refah (boom). Durgunluk ve çöküş aşamasında kapitalist üretim hemen hemen durur ve bu evrelerden çıkış koşulları, serbest rekabetçi dönemde, sabit sermayenin yenilenmesiyle ortaya çıkar. Üretim sürecine yeni

makine ve tekniklerin uyarlanmasıyla yenilenen sabit sermaye, kâr oranlarını yukarıya çeker. Buhran ve çöküş aşamalarında aşırı üretim ortadan kalktığı için, kapitalist üretim daha yoğun ve hızla artar.

Marks'ın sözleriyle söylersek, "burjuva toplumunun üretici güçlerinin, burjuva ilişkileri çerçevesi içinde mümkün olanca hız ve bereketiyle geliştirdiği" genel refah dönemi kapitalizm koşullarında böyle ortaya çıkar. (108)

Ancak her durumda aşırı üretim buhranları, kapitalizmin temel çelişkisini (üretimin toplumsal niteliği ile üretim araçlarının özel mülkiyeti arasındaki çelişkiyi) keskinleştirir. Serbest rekabetçi dönemde kapitalizm üretici güçleri geliştirdiğinden, temel çelişkinin keskinleşmiş olması devrim durumu ortaya çıkarmaz. Marks'ın deyişiyle, bu dönemde "gerçek bir devrim söz konusu olamaz". (109) Ekonomik buhran sonrasında sabit sermayenin yenilenmesi, aynı zamanda yeni teknolojinin üretime uygulanması demektir. Serbest rekabetçi kapitalizm tekelci kapitalizme dönüşmesiyle birlikte ortaya çıkan sürekli ve genel bunalım ise, üretici güçler ile kapitalist üretim ilişkileri arasındaki çelişkinin antagonizma kazanmasıyla ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla aşırı üretim buhranlarından farklıdır.

Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımı (ya da emperyalizmin bunalım dönemleri) kapitalizmin temel çelişkisinden kaynaklanan bir dizi çelişkinin keskinleşmesine yol açar. Böylece sosyalist devrimin nesnel koşullarının ortaya çıkışının ifadesidir. Kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının varlığının devrimlerin nesnel koşulunu ortaya çıkarması bu bunalımın asıl içeriğidir. Dolayısıyla bu bunalımın kendi içinde kesikli olduğu ya da dönemsel olarak (örneğin 25-30 yıl gibi) ortaya çıktığını iddia etmek, sosyalist devrimlerin nesnel koşullarının dönemsel olarak ortaya çıktığını ileri sürmekle özdeştir. İşte bu nedenle burjuva ekonomistleri "sol" görünüm altında kapitalizmin sürekli ve genel bunalımını çarpıtırlar ve onu kesikli olarak sunmaya gayret ederler. Bu aynı zamanda tüm pasifist devrim teorilerinin ideolojik kaynağı durumundadır.

Daha önce belirttiğimiz gibi, 1980'lerde geniş biçimde ekonomik ve güncel yazında ortaya çıkan "kriz" teorileri böylesine bir özellik taşımaktaydı. Burjuva iktisadından devriklenen bu "kriz" teorilerinin temelinde, kapitalist "birikim" ve bu birikimin "dönemsel olarak" kendini yeniden yenilemesi oturtulmaktaydı. Bu dönemde bu teorinin sunucularından Ç. Keyder şöyle yazıyordu:

"Kapitalist dünya ekonomisinin tarih içindeki seyri devrevi hareketle

olur. Bu hareketler uzun büyüme devrelerinin, yine uzun bunalım devrelerini takibinden oluşur. Her uzun büyüme dönemi öncekine oranla, farklı bir dünya işbölümü, farklı teknolojik bağlar, farklı kontrol ve aktarım mekanizmaları, farklı bir kurumsal yapı getirir. O kadar ki, biz bu dönemleşmeyi kapitalizmin gelişmesi içinde birbirini takip eden 'birikim tarzları' olarak da algılayabiliriz. İlginç olan bu devrevi hareketlerin veya birikim tarzlarının yerleşip çözülmesinin, son iki yüzyılda bayağı düzenli bir zamanlama ile gözlendiği. Genel olarak söylenen bütün devrenin yaklaşık 50 yıl sürdüğü; yani yaklaşık 25 yıllık bir büyümenin arkasından yaklaşık 25 yıllık bir bunalım döneminin geldiği(dir)." (110)

Görüldüğü gibi, Ç. Keyder, daha 1983'de kapitalizmin "kriz" lerinin teorisini yaparken, 1994'de teori yapmaya kalkanlardan çok daha bütünsel bir "tanım"a sahiptir. Bu nedenle Özgür Gündem'de E. Kılıç'ın kriz "tanım"ının kulakta kalmış bir teoriye ait olduğunu söylemek pek yanlış olmayacaktır.

Gerek Ç. Keyder'in, gerekse E. Kılıç'ın benimsedikleri bu "uzun dalgalar" halinde ortaya çıkan ve "birikim dönemleri" olarak adlandırılan bu "büyük kriz"e biraz daha yakından bakalım:

Bu kriz teorilerinin bütün çıkış noktası 1920'lerde, gerek Marksist araştırmacıların, gerekse burjuva iktisatçılarının kapitalizmin bunalımlarının yasalarını bulmaya yönelmeleriyle ortaya atılan çeşitli değerlendirmelerdir. Bunlar içinde en çok sözü edileni Sovyet ekonomisti N. D. Kondratiev'in dönemlemesi olmuştur.

"Kondratiev dönemlemesi" olarak da bilinen bu dönemleme, kapitalist pazardaki fiyat hareketlerinden yola çıkarak, ekonomik buhranlar ve siyasal olaylarla bu fiyat hareketlerinin bir iç bağlantısı olup olmadığını araştırmaya dayanmaktadır. İncelemelerini 1925 yılına kadar sürdüren Kondratiev, 20-25 yıllık ekonomik gelişme yıllarını, yine aynı zaman süresinde ekonomik gerileme dönemlerinin izleyebildiğini söylemiştir.

Kondratiev'in incelemelerinin 1990'lara kadar genişletilmiş bir modelinde görüleceği gibi, bu 50'şer yıllık "uzun dalga"lar, neredeyse düzenli bir ritimde ortaya çıkmaktadır. İşte 1980 dünya ekonomik buhranı döneminde burjuva ekonomistlerin dört elle sarıldıkları "uzun dalgalar" teorisinin dış görünüşü böyledir.

Ama yakından bakıldığında, kapitalizmin evriminin aynı biçimlerde gelişmediği görülmektedir. Herşeyden önce serbest rekabetçi kapitalizmin tekelci kapitalizme dönüşmesiyle birlikte, kapitalist dünya ekonomisinin işle-

yişinde bazı değişiklikler olmuştur. Lenin'in **"Emperyalizm"** kitabında açık biçimde sergilediği bu değişiklikler, kaçınılmaz olarak "uzun dalgalar"ın içeriğinde değişiklikler ortaya çıkarmıştır. Bu değişikliğin en temel unsuru, kapitalizmin üretici güçleri eskisi gibi ve eski tarzda geliştiremediği, bu güçlerin geliştiricisi olmaktan çıktığıdır. Bu nedenle tekelci aşamada, kapitalizmin sürekli ve genel bunalıma girdiği kesin bir belirleme olmuştur. Bu bunalım, kapitalist ekonominin devrevi hareketinden görece bağımsızdır. Bu nedenle, bu sürekli ve genel bunalımın kendi içindeki evrimi ile ekonominin devrevi ("çevrimsel") hareketi arasında bire bir ilişki kurulamaz.

Ama bu tekelci aşamada kapitalizmin sürekli ve genel bunalımının kendi içinde evrilmediği demek değildir. Bu bunalım kendi içinde evrilmekte ve yer yer biçimsel değişimlere uğra-maktadır. İşte bu değişimlere bağlı olarak, sürekli ve genel bunalımın değişik evrelerinden (dönemlerinden) söz etmek olanaklı olmaktadır. "Emperyalizmin III. bunalım dönemi" belirlemesi işte bu evrelemenin bir ifadesidir.

Kondratiev'in dönemlemesinde de görüleceği gibi, kapitalist ekonominin devrevi hareketi ile sürekli ve genel bunalım aynı şey değildir. Bu nedenle de, "uzun dalgalar" teorisi, sadece kapitalizmin kendi bunalımlarını kendisinin ve kendi kendine aşacağının düşüncesini yaygınlaştırmaya yönelik bir ideolojik saptırma olmaktadır.

Tekelci aşamada kapitalizmin içine girdiği sürekli bunalımın asıl içeriği, kapitalizmin üretici güçlerin gelişiminde sürekli bir engel niteliği kazanmasıdır. Böyle bir süreçte, kapitalizmin temel çelişkisi giderek keskinlik kazanmaktadır. Ancak yukarda da belirttiğimiz gibi, bu süreç düz bir çizgi izlememektedir. Sürekli ve genel bunalımın değişik dönemlerinin ortaya çıkması, emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişinin biçimsel değişiklikleriyle bağlantılıdır.

Sözün özü, emperyalist dönem kapitalizmin sürekli ve genel bunalımlar çağıdır. Ancak emperyalist dönem içinde de emperyalizmin değişen özellikleriyle belirlenen bunalım dönemleri vardır. Daha öncede ele aldığımız gibi, emperyalizmin bunalım dönemlerinin ayırt edici özellikleri şu kriterlerle açıklanabilir:

1- Emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi,

2- Emperyalistler arası çelişkinin durumu,

3- Emperyalizmle alternatif ve potansiyel güçler arasındaki durum.

Bu üç unsurun sentezi emperyalist sistemin bir bütün olarak işleyişini be-

lirler ve buna göre bunalım dönemlerinin tanımlanması olanaklı olur. Bu belirlemeler ışığında bu güne kadar emperyalizmin bunalım dönemleri şunlardır:

a) I. bunalım dönemi (1903-1917)
b) II. bunalım dönemi (1917-1945)
c) III. bunalım dönemi (1945 sonrası)

Bu dönemlerin her biri kendi içinde birden çok ekonomik çevrime sahne olmuştur. Bu nedenle de bu dönemler ile ekonominin devrevi hareketi arasında bire bir ilişki kurulamaz.

Bunalım dönemlerinin belirlenmesinin devrim durumu ve devrimci stratejiyle olan ilişkisi nedeniyle, bu konuda yapılan her türlü çarpıtma ya da yanlışlık, doğrudan proletaryanın ve partisinin mücadelesinde sonuçlar doğuracak nitelikte olduğu için, gerek revizyonistler, gerekse burjuva ideologları bu konuyu sürekli belirsizlikler içinde tutmak isterler. 1980 dünya ekonomik buhranı sırasında yeniden ortaya atılan "birikim modeline göre dönemleme" teorilerinin kapitalizmin kendi "yapısal bunalım"ını kendisinin aşacağı anlayışıyla birlikte varedilmiş olmasının nedeni de budur.

Bu nedenledir ki, günümüzde kapitalist dünya ekonomisinin metropollerden gelişerek derinleşen yeni ekonomik buhranıyla birlikte, aynı çarpık bunalım teorilerinin gündeme sokulması beklenilmelidir.

Emperyalizmin bunalımlarının varlığı, sistemin bütününde devrimlerin nesnel koşullarının mevcudiyeti demektir. Bir bunalım döneminde ortaya çıkan ekonomik buhranlar, bunalımın derinleşmesi üzerinde etkide bulunur. Ama bunalımın ortaya çıkardığı bir dizi çelişki ve ilişki, ekonominin devrevi hareketinden görece bağımsız olarak geliştiğinden, devrim durumunun gelişmesi ekonomik buhranlarla bire bir ilişkilendirilemez. Aksi halde dönemsel olarak ortaya çıkan ve günümüzde devrenin süresinin kısalması koşullarında, bu anlayışlar devrimci mücadelenin sürekli bir çaba ve kararlılık gerektirmeyeceği düşüncesinin yayılmasına neden olur. Bunun sonucu ise, ekonomik buhranın derinleştiği evrelerde mücadelenin yükseltilmesi gerektiği ve buhranın etkisinin azalmasına paralel geri çekilme döneminin başladığı şeklinde pasifist bir anlayıştır.

Bugün kapitalist dünya ekonomisinin buhranı yeni bir durgunluk evresine girmiştir. Pasifist teorilere göre, bu evrede (ki birkaç yıl sürecektir) mücadele yükseltilmeli ve "yüklenilmelidir". Aksi halde "tren kaçacaktır".

Görüleceği gibi, kapitalist ekonominin aşırı üretim buhranlarına göre

devrimci mücadeleyi yönlendirmek isteyenler yıllar önce ortaya çıkmışlardır. Onlar, gerek 1974 buhranından, gerekse 1980 buhranından derslerini almasalar da, bunlara pek kulak asan kalmamıştır. İşte, 1980 dünya ekonomik buhranı, bu nedenledir ki, "uzun dalgalar" teorisinin yapılmasını getirmiştir. Tüm amaç, kapitalizmi evrensel bir sistem olarak insanların bilincine yerleştirmektir. Böylece kitlelere, kapitalizmin kendi bunalımlarını "yeni birikim modeli" ile çözebileceği beklentisi yerleştirilir. Oysa sözü edilebilecek bir şey varsa, o da, emperyalizmin sürekli ve genel bunalımının, onun yok oluş sürecinde olduğunun göstergesi olduğudur. Ve kapitalizm, ancak bir devrimler zinciriyle yeni bir bunalım dönemine girmeden ortadan kaldırılamamış olursa, yeni bir bunalım dönemine, "yeni birikim modeli" ile değil, diğer iki temel ilişki ve çelişkiyle birlikte yeni sömürü biçimlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte girecektir. Bu da sömürünün olmadığı bir dünya için mücadeleyi daha da şiddetlendirmekten başka birşeye yaramayacaktır.

Bu gerçekler 1994 başlarında ortaya çıkan olgularla bir kez daha tanıtlanmaktadır.

1994 yılbaşından itibaren ekonomide görülen "anormallikler", birbiri ardına yapılan devalüasyonlar ve doların 16.000'den 40.000 liraya fırlamasıyla "para bunalımı" ya da mali kriz denilen yeni bir döngüye girdi. Birbiri ardına iflas eden TYT Bank, İmpexbank ve Marmarabank mali krizin boyutlarının ne denli geniş olduğunu gösterdi. Ancak ekonomik buhranın bu görüngüleri ülkedeki bunalımı bütün olarak sergilemekten de uzaktı. Sadece iflas eden bankalara yüksek faiz için yatırılmış devlet paraları bile, bunalımın politik boyutları da bulunduğunu gösteriyordu. Aynı şekilde TYT Bank, İmpexbank ve Marmarabank ile Türk-İnvest, binlerce insanın küçük tasarruflarının (ve de umutlarının) bir kalemde yok edildiği yerler olarak bunalımın sosyal niteliğini de göstermektedir. Ülkemizdeki sorun, ne salt ekonomik bir buhrandır, ne de "güven eksikliği"nden kaynaklanan bir "para bunalımı"dır. Bu bunalımın adı, ekonomik, sosyal ve siyasal alanları kapsayan milli krizdir. Yönetenleri de, yönetilenleri de, ezeni de ezileni de etkileyen bu milli (ulusal) krizin temelinde ise, ülkemiz ekonomisindeki çarpıklık yatar. Ancak bu çarpıklığın nedeni ise, ülkenin emperyalizme bağımlılığıdır. Bu yüzden ülke ekonomisinin emperyalizme bağımlı olmasından gelen çarpıklığı, emperyalist ülkelerdeki buhranların ülkeye aktarılmasını sağlamaktadır. Bir başka deyişle, ülkemizdeki ekonomik buhranın temel nedeni, ülke ekonomisinin dengesini ülke içinde değil, emperyalist metropollerde tamamlamasıdır.

Emperyalizmin III. bunalım dönemi olarak tanımladığımız günümüz koşullarında, yeni-sömürgecilik yöntemleri emperyalist sömürünün biçimini belirlemektedir. Yeni-sömürgecilik yöntemleri tam olarak kavranılmadan, değil günümüzdeki ekonomik buhranlar, daha önceki on yıllardaki ekonomik buhranları bile açıklamak olanaksızdır. Ülkemiz solunda sık sık unutulan ya da unutturulan bu durum, aynı zamanda ülkenin emperyalizme bağımlılığının ifadesidir. Emperyalizme olan bağımlılık bir bütün olarak ülkedeki gelişmelerin temel yönünü belirler. İşte bu temel yön içinde yeni-sömürgecilik yöntemlerinin işleyişi, mevcut tüm sorunların belirleyicisi durumundadır.

Yeni-sömürgecilik yöntemlerinin temelinde emperyalizmin kendisine yeni pazarlar açması, mecvut pazarlarını genişletmesi yatar. Yani yeni-sömürgecinin amacı, geri-bıraktırılmış ülkelerde iç pazarın genişletilmesidir. Bu pazar genişletmenin bir yanı, emperyalizme bağımlı bir sanayi yaratmakken, diğer yanı kapalı ekonomik birimleri yıkarak buraları pazara açmaktır.

Emperyalizm, geri-bıraktırılmış ülkelerde iç pazarı genişletmek için, kendisine bağımlı orta ve hafif sanayilerin kurulmasına yönelik finansmanı ilk dönemde doğrudan kendisi sağlamıştır. Bu amaçla "proje kredileri" adı altında sadece kendi çıkarlarına uygun yatırımların yapılması için geri-bıraktırılmış ülkeleri borçlandırmıştır. Bu borçlar emperyalizme bağımlı sanayi kuruluşlarının kurulmasında kullanılmasına karşın, tümüyle geri-bıraktırılmış ülke devletleri tarafından garanti altına alınmıştır. Bir başka deyişle, "devlet garantisine sahip borçlar" olarak verilen krediler, bir yandan emperyalist tekellerin ve işbirlikçi burjuvazinin aç gözlü sömürüsü için gerekli temelleri sağlarken, diğer yandan ülkenin tüm kaynakları, borçlara verilen devlet garantisi ile emperyalizme ipotek edilmektedir.

Yeni-sömürgecilik yöntemlerinin bu işleyişinde, nakit sermaye olarak aktarılan paranın "proje kredisi" olarak emperyalist tekeller ve onun işbirlikçileri tarafından kullanılırken, devlet kasasına tek bir dolar bile girmemektedir. Emperyalist ülkeden gelen kredi, işbirlikçi burjuvazi eliyle yatırım için gerekli makine ve donanımın emperyalist ülkelerden satın alınması için kullanıldığından, tüm işlemler sadece kağıt üzerinde gerçekleşmektedir. Bu bağlamda emperyalist ülkelerden gelen krediler, ülke içinde dolaşıma girmemektedir. Emperyalist tekellerin (ve tabi işbirlikçi burjuvazinin) yapacağı bütün iş, yatırımın tamamlanması ve üretime geçerek ürünleri iç pazara sürmesidir. Bu ürünlerin satın alınabilinmesi için gerekli talep, doğrudan emperyalizme bağımlı ülkenin devleti tarafından yaratılacaktır. Bir yandan em-

peryalizme bağımlı ülke devleti, emperyalist ülkenin yatırımlarını yüksek gümrük duvarlarıyla korumaya alırken, ilk büyük tüketici olarak bu yatırımların ürünlerinin alıcısı olur. Örneğin ülkemizde oto sanayinde açık biçimde görüldüğü gibi, üretilen otomobiller uzun bir süre devlet tarafından sağlanan kredilerle üst düzey devlet memurlarına ve subaylara satılmıştır. (OYAK-Renault işbirliği) Böylece devlet, yüksek maliyetle elde ettiği kaynaklarını, çok düşük faizlerle emperyalist tekellerin mallarının satın alınması için tüketmek durumunda kalmaktadır. Öte yandan devletin elinde bulundurduğu temel sanayi kollarındaki ürünler (özellikle demir-çelik), aynı tekellerin daha düşük maliyet-daha yüksek kâr sağlamaları amacıyla maliyet fiyatlarının altında bu sanayi kuruluşlarına girdi olarak satılmaktadır. Diğer yandan iç pazarda emperyalist tekellerin ürünlerine daha fazla talep sağlamak amacıyla, yüksek taban fiyatları, yüksek maaşlar devreye sokulmaktadır. Ülkenin milli gelirindeki gerçek artışlarla karşılanmayan bu talep artırıcı uygulamalar, devlet bütçesinin sürekli açık vermesiyle somutlaşmaktadır. Ekonomistlerin subvansiyon adını verdikleri bu uygulama, doğrudan emperyalist sömürüden ve ülkenin emperyalizme bağımlılığından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan emperyalizme bağımlı sanayi, emperyalist ülkelerden artan oranda ithalat yapılmasını zorunlu hale getirmektedir. Emperyalizme bağımlı sanayinin her üretim artışı, aynı oranda ithalatın artmasını getirdiğinden, ülke ekonomisi, sürekli ödemeler dengesi açığı ile yüz yüze kalmaktadır.

Gerek devlet bütçesinin sürekli açık vermesi, gerekse dış ödemeler dengesinin sürekli ülke aleyhine olmasının ürünü ise, sürekli enflasyon ve sürekli döviz sorunudur. Bir başka deyişle, enflasyon ve döviz sorunu, emperyalizme bağımlı ülkelerin sürekli gündemindedir ve bu olmaksızın ekonominin işlemesi olanaksızdır. Artan enflasyon oranları ve artan dış borçlar geri-bıraktırılmış ülkelerin emperyalizme bağımlı kılınması sonucu ortaya çıkan bir bedel olmaktadır.

Emperyalist ülkelerdeki ekonomi kendi "normal" işleyişi içinde olduğu dönemlerde, bu sorunlar geri-bıraktırılmış ülkelere verilen yeni borçlarla belli bir denetim altında tutulabilinse de, emperyalist ülke ekonomilerinin buhrana girmesiyle birlikte denetimden çıkmaktadır. 1960 sonrasında emperyalist ekonomilerin, özellikle Amerikan ekonomisinin askerileştirilmesiyle birlikte ekonomik buhranın şiddetinin azaltılması ve zamana yayılması (ekonominin devrevi hareketinin iki aşamaya inmesi) görece uzun bir süre bu çarkların önemli ve bütünsel bir sorunla karşılaşmadan işlemesini getirmiştir. Za-

man zaman tek tek geri-bıraktırılmış ülkelerde ortaya çıkan sorunlar ise, yerel düzeyde IMF'nin "istikrar tedbirleri paketi" ile giderilmeye çalışılmıştır. Ve her zaman bu uygulamanın siyasal sonucu askeri darbeler olmuştur. Ve her askeri darbe de, emperyalizme bağımlı bir ekonominin ortaya çıkardığı toplumsal ve siyasal sorunların, siyasal zorun askeri biçimde maddeleştirilmesiyle geçiştirilmesinin aracı olarak kullanılmıştır. Brezilya bu konuda tipik bir örnektir.

Brezilya'nın yakın tarihi nerdeyse tüm geri-bıraktırılmış ülkelerin tarihi gibidir. 1929 dünya ekonomik buhranı koşullarında "himayecilik" politikalarının uygulandığı bir dönemde bir askeri darbe ile iktidara gelen Vargas, azçok gelişmiş tüm geri-bıraktırılmış ülkelerde olduğu (ve olacağı) gibi "devletçilik" politikasının yürütücüsü olmuştur. Devlet, bir kollektif kapitalist gibi, birbiri ardına temel sanayi kuruluşları ve alt yapı tesisleri (demir-çelik fabrikaları, barajlar, yollar vb.) oluştururken, öte yandan da yerli bir burjuva kesiminin oluşması için geniş teşviklere girişmiştir.

Ancak II. yeniden paylaşım savaşından sonra Amerikan tekelleri (başta otomobil tekelleri, Chreysler, GM, Ford) Brezilya'da fabrikalar kurmaya başlamışlardır. 1957 ekonomik buhranı koşullarında Brezilya ekonomisi yüksek enflasyon ve ödenemeyen dış borç yükü ile tam bir çıkmaza girdiğinde IMF devreye girmiştir. Ancak mevcut hükümetlerin IMF' nin koşullarını kabul etmemeleri üzerine Nisan 1964'de yapılan bir darbeyle sivil hükümet devrilmiş ve askeri yönetim kurulmuştur. Ocak 1965'de IMF ile askeri yönetim "stand-by" anlaşması imzalamıştır.

IMF ile yapılan "stand-by" anlaşması alınacak "istikrar tedbirlerini" şu şekilde sıralıyordu:

a) "Talep enflasyonu" olarak tanımlanan enflasyonu sınırlamak amacıyla sıkı para politikaları ve "gerçekçi faiz oranları" uygulaması,

b) Bütçe açıklarını kapatmak amacıyla kamu harcamalarının kısıtlanması ve vergi gelirlerinin artırılması,

c) Daha önceki sivil hükümetlerin koyduğu fiyat denetimlerinin kaldırılması, yani fiyatların serbest bırakılması,

d) Ücret artışlarının sınırlandırılması,

e) Ödemeler dengesi açığının kapatılması ve bu amaçla "gerçekçi kur politikaları"nın uygulanması,

f) İhracatın teşvik edilmesi ve ithalatın liberasyonu.

Ancak 1965'de IMF'nin Brezilya'ya dayattığı "istikrar tedbirleri" bunlar-

la sınırlı değildir. Bu tedbirler paketinin en önemli halkası ise "denationalization", yani Vargas döneminde kurulmuş olan sanayi kuruluşlarının satılmasıdır. Bugün ülkemizde en çok konuşulan konu olarak "özelleştirme" Brezilyalıların karşısına "gayri-millileştirme" olarak 1964 askeri darbesiyle birlikte çıkmıştır. Brezilya'ya emperyalizmin dayattığı bu "özelleştirme" uygulamasının ana nedeni, emperyalist finans kuruluşlarının Brezilya'ya verdikleri kredileri tahsil etmek istemeleridir. Böylece emperyalist tekeller, devlet garantisindeki borçlarını tahsil ederken, öte yandan da çok düşük fiyatlarla temel sanayi kollarındaki birçok devlet kuruluşunu satın alma olanağı bulmuşlardır.

Brezilya'da adı çok açık biçimde ifade edildiği gibi "gayri-millileştirme" olan "özelleştirme", yeni-sömürgecilik uygulamalarının kaçınılmaz bir gelişim evresine denk düşmektedir. Emperyalizmin içsel bir olgu olmasının en açık görünümü olan bu uygulama, ülkedeki işbirlikçi-tekelci burjuvazinin güçlenmesiyle açıklanamaz. Böyle bir uygulamanın gündeme getirilebilinmesi için, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki devrimci ve millici hareketlerin bastırılmış olması şarttır. Yoksa emperyalizm için, "gayri-millileştirme" her döneınde bir amaçtır. Zaten bu uygulamanın Brezilya'da 1965'de gündeme getirilmesine rağmen, ülkemizde 1985'lerin beklenilmesi bunu açıkça göstermektedir.

Ülkemizde IMF aracılığıyla emperyalizmin dayattığı "istikrar tedbirleri", hiçbir zaman, gerek Brezilya'da uygulananlardan, gerekse diğer geri-bıraktırılmış ülkelerde uygulananlardan pek farklı olmamıştır. 24 Ocak Kararları'nda açık biçimde görülen bu durum, "istikrar tedbirleri"nin, son tahlilde, emperyalist ekonomilerin içinde bulundukları ekonomik durgunlukla bağlantılı olduğunu gösterir.

Bizim gibi ülkelerin ekonomik dengeleri, ülke içinde değil, dışında, yani emperyalist metropollerde ortaya çıkar. Bu nedenle, geri-bıraktırılmış ülke ekonomileri, her koşulda emperyalist ekonomilerin durumu tarafından belirlenir. 1994 yılbaşından bu yana ülkemizde ortaya çıkan gelişmeler de bunu bir kez daha tanıtlamıştır.

1994 Ocak ayından itibaren dolarda meydana gelen büyük değişiklik, bankaların iflasın eşiğine gelmeleri, yapılan devalüasyonlar, Fransa ve İngiltere'de üç yıl önce başlayan, son iki yılda Almanya'yı içine alan ve giderek Japonya'yı da etkilemeye başlayan ekonomik durgunlukla bağlantılıdır.

Emperyalist ekonomilerdeki durgunluk, kendi iç pazarlarında meta satış-

larındaki düşüşle birlikte başlamıştır. Tüketim malları sektörünü bir bütün olarak kapsamayan ilk durgunluk belirtileri, 1980 dünya ekonomik buhranından sonra büyük yatırımlara sahne olan elektronik metalar alanında ortaya çıkmıştır. Giderek diğer dayanıklı tüketim malları sektörünü etkisi altına alan durgunluk geldiği noktada banka kredilerinin geri ödenmesinde önemli sorunlar yaratmaya başlamıştır. İşte emperyalist finans kuruluşlarının geri-bıraktırılmış ülkelere kredileri kısmalarının ve eski kredileri geri ödemelerini talep etmelerinin nedeni bu gelişme olmuştur.

Ancak emperyalist ülkelerin içinde bulundukları durgunluğu kontrol altında tutabilmek için uyguladıkları temel politika, düşük maliyetle üretim yaparak, meta fiyatlarını aşağı çekmektir. Maliyetlerin aşağıya çekilmesi için kendi ülkelerinde uygulayabilecekleri her türlü tedbiri devreye sokarken, dış pazarlardan çok daha düşük maliyetle hammadde ya da yarı-mamül madde alma yollarını denemektedirler. Bu amaçla ellerinde bulunan kaynaklardan birisi dağıtılmış SSCB iken, diğeri de geri-bıraktırılmış ülkelerdir. Özellikle demir-çelik ürünleri ile doğal enerji kaynakları (kömür, doğal gaz vb.) açısından Rusya ve çevresi ülkeler emperyalist tekellere kısa vadede önemli avantajlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Burada geri-bıraktırılmış ülkelerin işlevi ise, düşük fiyatlı tüketim malları ile emperyalist ülkelerin iç pazarlarındaki talep daralmasını aşmayı sağlamak ve dış borç ödemelerini yaparak emperyalist finans kuruluşlarının içine girdikleri likidite sorununu aşmalarını sağlamaktır. Zaten geri-bıraktırılmış ülkelere de, en düşük fiyatlarla ürünlerini ihraç etmekten başka da şeçenek bırakılmamıştır.

5 Nisan'da Çiller Hükümeti'nin ilan ettiği ekonomik istikrar tedbirlerinin tüm hükümleri, yukarda ortaya koyduğumuz konularla ilintilidir. Bir başka deyişle, 5 Nisan Kararları klâsik IMF istikrar tedbirleri olarak, emperyalist sistemin bütün olarak işleyişiyle bağlantılı bir uygulamaya denk düşmektedir. Bu yüzden, kararların "IMF ile görüşme yapılmadan" alınmış ve daha sonra IMF'ye gidilmesi hiçbir ekonomik ve politik değere sahip değildir. Sıradan bir iktisatçının bile ezbere bildiği IMF istikrar tedbirlerinin, IMF tarafından özel bir yazı haline getirilmesi hiç de gerekli olmamaktadır. DYP-SHP koalisyon hükümetinin 5 Nisan Kararları'nı IMF'ye danışmadan aldıkları yönündeki "övünme"leri, sadece kitlelerin IMF'ye duydukları tepkileri pasifize etmeyi amaçlayan bir demagojidir.

5 Nisan Kararları'nın klâsik IMF istikrar tedbirleri olmasına rağmen, ül-

kemiz.için yeni uygulama olan kısmı KİT'lerin tasfiye edilmesidir. Bu tasfiye ediliş, 1965'lerin Brezilyasında uygulanan gayri-millileştirme ile birlikte, bir başka özelliğe de sahiptir. Halkımızın da çok iyi bildiği gibi KİT'lerin "özelleştirilmesi" söz konusu değildir. Söz konusu olan verimli KİT'lerin yabancı tekellere satılması, yani "yabancılaştırılması"dır. Bu yanıyla 1965 Brezilyasındaki uygulamalar gündemdedir. Ancak diğer yandan, bazı KİT' lerin kapatılması gündeme alınmıştır. İşte bu yön uygulamanın yeni kısmıdır. "Bazı KİT'lerin kapatılması", yani demir-çelik sanayi, kömür ve tekstil sanayi kuruluşları başta olmak üzere bazı KİT'lerin kapatılması, bugün emperyalist ülkelerin, özellikle de AT ülkelerinin içinde bulundukları durgunlukla bağlantılıdır. Almanya ve Fransa'nın demir-çelik ve kömür sektöründe faaliyet gösteren pekçok fabrika ve maden ocağını kapatmayla yüz yüze oldukları bir ortamda, Türkiye'ye bu sanayilerin kapatılmasını dikte ettirebilmesi yeni bir olanak sağlamıştır.

İlk dönemde ağırlıklı olarak dağıtılmış SSCB devletlerinden ucuz demir-çelik ve kömür alarak kendi maliyetlerini düşürmeyi hesaplayan bu emperyalist ülkeler, kendi ülkelerindeki işçi hareketlerinin yükselmesi karşısında geri adım atmak durumunda kalmışlardır. İşte tam bu sırada Türkiye'deki ekonomik buhran derinleşmiştir. Daha önce AT ile yoğun ilişki içinde olan ve bu emperyalist ülkelerin (özellikle de Alman emperyalizminin) işbirlikçisi olan İshak Alaton aracılığıyla gündeme getirilen kömür madenlerinin kapatılması (ki bu ilk adımdır), bu ülkelerden ithalat yapılmasını getirecekti. Bu da, Almanya ve Fransa'nın kendi madenlerini kapatmadan, dünya standartlarına göre yüksek maliyetli kendi kömürlerinin ve demir-çelik ürünlerinin ülkemize satılması demekti. Böylece emperyalizm, bir yandan kendi ülkelerindeki sosyal huzursuzluğu da en aza indirirken, dağıtılmış SSCB devletlerinden alacağı ucuz hammadde ile kendi maliyetlerini aşağıya çekebilecekti.

İşte AT ülkelerinin içinde bulundukları durgunluk, 5 Nisan Kararları'nda demir-çelik ve kömür sanayindeki KİT'lerin kapatılması şeklinde yansımıştır. Bu yansıma, aynı zamanda AT ülkelerinin IMF içindeki artan ağırlığı ile bağlantılıdır. Bu yönüyle 5 Nisan Kararları, ülkemizin emperyalizmin açık pazarı haline getirilmesinin yeni bir evresini ifade etmektedir. 1994 başında patlak veren "para bunalımı" yeni-sömürgecilik yöntemlerinin ürünü olan ve aynı zamanda yeni-sömürgecilik yöntemlerinin tıkanmasını ifade eden bir ekonomik buhrandır. Ve artık yeni-sömürgeciliğin de emperyalizmi kurtaramayacağı görülmektedir. Ancak yeni bir uygulama da ortaya çıkmamıştır.

Doğal olarak, emperyalizm, sorunlarını yeni-sömürgecilik çerçevesinde çözmek zorundadır. Bu zorunluluk, kendilerine alternatif bir gücün bulunmadığı, anti-emperyalist hareketlerin güçten düştüğü bir dönemin ilişki ve çelişkileri içinde biçimlenmektedir. Ve ayrıca emperyalist ülkeler arasındaki entegrasyonun yeni biçimleriyle de belirlenmektedir. 5 Nisan Kararları'nda görüldüğü gibi, Amerikan emperyalizmi yanında Alman emperyalizminin de içinde bulunduğu ekonomik durgunluğun gerekleri doğrudan ifadesini bulmaktadır. Bu açıdan 5 Nisan Kararları'na karşı mücadele, topyekün emperyalist ülkelerin somut çıkarlarına karşı mücadele olarak somutlaşmaktadır. Kısacası, 5 Nisan Kararları'na karşı mücadele, anti-emperyalist mücadelenin ta kendisidir.

BEŞİNCİ BÖLÜM
ULUSAL SORUN VE PROLETARYANIN ÇÖZÜMÜ

Bugün ülkemizin en temel sorununun devrim sorunu olduğu ve bu devrimin emperyalizmin III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkileri çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiği her türlü tartışmanın dışındadır. Bu süreçte, güncel olarak karşımıza çıkan en önemli sorunlardan birisi de ulusal sorundur. Bir başka deyişle, bugün ülkemizde bir Kürt ulusal sorunu mevcuttur ve bu sorunun anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrim çerçevesinde çözümlenmesi, gerçek ve kalıcı bir çözüm sürecinin başlatılabilinmesi için zorunludur. Sorunun özü, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olmasıdır, yani kendi siyasal geleceğini belirleme hakkına sahip olmasıdır. Daha ileride ayrıntılarıyla ortaya koyacağımız gibi, bu sorunun sadece devrimle çözümlenmesi diye bir durum söz konusu değildir. Emperyalist sistem içinde ve emperyalizmle uzlaşarak da bu sorunun kısmi bir çözümlenmesi olanaklıdır. Ancak demokratik halk devrimi çerçevesinde çözümlenmediği sürece, ulusal sorunların gerçek ve kalıcı çözümlenmesine yönelmek olanaksızdır. Ama her durumda **Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olması, çözümün temelini oluşturur.**

Ülkemizde karmakarışık hale getirilmiş olan ve Marksist-Leninist bir perspektiften uzak tutulan bu sorunu tarihsel olarak ortaya koymak gerekmektedir.

ULUS VE PROLETARYA

Ulus, insanlık tarihindeki gelişmenin kapitalist evresinde ortaya çıkmış bir toplumsal-tarihsel örgütlenmedir. Stalin'in tanımlamasıyla, "ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliğidir". (Stalin: Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s: 15) Tarihsel bir olgu olarak ulus ve buna ilişkin sorunların kavranabilmesi ve çözümlenmesi için, herşeyden önce tarihin materyalist biçimde ele alınması zorunludur.

"Herhangi bir toplumsal sorun incelendiğinde, o sorunun, belirli tarihsel sınırlar içinde formüle edilmesi, ve eğer özel olarak bir ülke söz konusuysa (örneğin belli bir ülke için ulusal program gibi) o ülkeyi öteki ülkelerden aynı tarihsel dönem içinde ayırteden özelliklerin hesaba katılması, Marksist teorinin kesin bir gereğidir." (111)

Tarih, "birbirinden ayrılmış kuşakların ardıllığı, tüm önceki bir kuşak tarafından diğerine kolayca aktarılmış malzemeler, sanayi fonları, üretici güçlerin kullanımı ve dolayısıyla bir taraftan tamamıyla değişim koşulları içindeki geleneksel etkinliğini sürdürmesi, diğer taraftan tamamiyle değişilmiş bir etkinlikle eski kuşakların değiştirilmesinden başka birşey değildir". (Marks) Bu nedenle tarihsel süreçler süreklilik gösterir. Marksizmin tarihi, bu bağlamda, kesintisiz bir süreç olarak ele alması, ulus ve ulusal sorunun bu kesintisiz sürecin belli bir evresine ilişkin olarak ele alınması gerektiğini gösterir.

I.
ULUSLARIN OLUŞUMU VE BURJUVAZİ

Ulus, tarihsel bir olgu ve yükselen kapitalizmin ürünüdür. Bu nedenle burjuvaziyle birlikte ortaya çıkmıştır ve burjuvazinin feodalizme karşı mücadelesiyle ilintilidir. Bu açıdan toplumun ulus olarak örgütlenmesi ile toplumun feodal örgütlenmesi arasında açık bir karşıtlık vardır. Bu yüzden toplumun feodal örgütlenmesinin ne olduğu bilinmeden ulusal örgütlenmenin anlaşılması olanaksızdır.

Feodalizm, köleci toplumların "barbar kavimleri"nin saldırıları ile ortaya çıkmış sosyo-ekonomik bir oluşumdur. Feodalizmin temel özelliği, onun kırsal niteliği, kırsal alanlardaki büyük feodal toprak mülkiyeti ile bunların serfler tarafından işlenmesidir.

"Nasıl ki, antik çağ kentten ve küçük bölgelerden başladıysa, orta çağ da (feodalizm) kırlardan başlamıştır. Bu farklı başlangıç noktası, aynı zamanda geniş topraklar üzerinde serpilmiş ve fetihler yüzünden artık artmayan nüfusun seyrekliğiyle de belirlenmiştir. Yunan ve Roma'nın tersine feodal gelişme bu yüzden geniş bölgeler üstünde başlar, Roma fetihleriyle hazırlanır ve onlarla birlikte tarımın ilk yayılması gerçekleşir. Roma İmparatorluğunun son yüzyılları ve barbarlar tarafından fethedilmesi üretici güçlerin önemli bir kısmının yok olmasına yol açmıştır; tarım gerilemiş, pazar bulunamadığından sanayi çökmüş, ticaret ölmüş yada ciddi biçimde bozulmuş, kır ve kent nüfusu artmamıştır. Bu koşullar ve fetih örgütlenme tarzı, Cermen militarist kurumun etkisiyle birlikte, feodal mülkiyetin gelişmesini belirlemiştir. Kabile ve komünal mülkiyet gibi, bu da bir topluluğa (communite) dayanır, ama doğrudan üretici sınıf, antik toplumlarda olduğu gibi köleler değil, serfleştirilmiş küçük köylülerdir. Feodalizm gelişir gelişmez, burada da kentlerin antagonizması ortaya çıkar. Toprak sahiplerinin hiyerarşik yapısı ve işbirlikçi ücretli silahlı adamlar, serf üzerinde soyluların iktidarını kurdular. Bu feodal örgütlenme, antik komünal mülkiyet kadar, esas üretici sınıfa karşı bir birlikti, ama birliğin biçimi ve doğrudan üreticilerle ilişkileri, üretimin farklı koşulları nedeniyle ayrıydı. Toprak sahiplerinin bu feodal yapısı, toplu mülkiyet biçiminde kentlerdeki ticaretin feodal örgütlenmesine tekabül eder. Burada mülkiyet, her bireyin emeğinde esas olarak içerilir. Soyguncu-soyluların birliğine karşı birleşme

zorunluluğu, sanayicilerin aynı zamanda bir tüccar olduğu bir çağda, topluluğa ait kapalı bir pazar gereksinmesi, gelişen kentlere sürü halinde yığılan kaçak serflerin büyüyen rekabeti, tüm ülkenin feodal yapısı; işte bunlar beraberinde loncaları getirdi. Bireysel zanaatçının derece derece biriken küçük-sermayesi ve nüfus artışına göre sabit sayıları, kırlardakine benzer bir hiyerarşiyi, kentlerde de usta-çırak ilişkisiyle oluşturmaya başladı.Geniş bölgelerin feodal krallık altında toplanması, kentler için olduğu kadar, toprak soyluluğu için de bir zorunluluktu. Bu yüzden yönetici sınıf soyluluğun örgütlenmesinin tepesinde her yerde bir monark (kral vb.) vardı." (112)

İşte burjuvazinin karşı karşıya olduğu tarihsel miras, bu feodal üretim ilişkileri temelinde oluşan siyasal üst yapısıyla bütün feodal toplumdur. Kapitalizm ve dolayısıyla burjuvazi, feodalizmin bağrında ve onun gözenekleri içinde ortaya çıkmış ve gelişmiştir. Burjuva ilişkilerinin ortaya çıkması ve gelişmesi, kapitalizmin alt-yapıda gelişmesi demektir. Gelişen burjuva toplumu, her toplum gibi kendisini örgütlemek zorundaydı. Marks-Engels, 17. ve 18. yüzyıl İngiliz ve Fransız yazarlarının kullandığı kavramla "sivil toplum" olarak ele alınan burjuva toplumunu şöyle tahlil ediyorlardı:

"Sivil toplum (burjuva toplum), üretici güçlerin gelişmesinin belirli bir evresinde bireylerin tüm maddi ilişkilerini kucaklar. O, verili bir evrede tüm ticari ve sinai yaşamı kucaklar ve öyle ki, devleti ve ulusu aşar; yine de diğer taraftan kendini yeniden dış ilişkilerinde ulus olarak ortaya koymak ve içsel olarak da kendini devlet olarak örgütlemek zorundadır.

'Sivil toplum' deyimi, 18. yüzyılda mülkiyet ilişkileri kendilerini Antik ve Ortaçağ topluluklarından kurtardığı zaman ortaya çıktı. Böylece sivil toplum yalnız burjuvazi ile gelişir; tüm çağlarda devletin ve geri kalan idealistik (yani düşünsel, ideolojik) üst-yapının temelini oluşturan, doğrudan üretim ilişkilerinden doğan, evrilen toplumsal örgütlenme yine de her zaman bu adla belirtilmiştir." (113)

"Alman İdeolojisi" adlı yapıtlarında sorunu böyle koyan Marks ve Engels, ilerki yıllarda toplumun ve üretim sürecinin ayrıntılı bir tahlilini yaparak, burjuvaziyi ortaya çıkaran ve onunla birlikte var olan toplumsal örgütlenmeye kapitalizm adının verilmesinin daha uygun olduğunu saptamışlardır. Kapitalizmin geliş mesi ve kendisini dış ilişkilerinde ulus olarak

örgütlemesi süreci, feodalizme karşı burjuvazinin mücadelesiyle birlikte yürümüştür. Burjuvazinin feodal ayrıcalıkların kaldırılması istemi, onun kapitalist üretim ilişkileri önünde feodal üst-yapının engelleyici niteliğiyle ilintilidir.

"Batı-Avrupa'nın Cermenler tarafından istilası, yavaş yavaş o zamana kadar benzeri görülmemiş bir karmaşıklığa sahip toplumsal ve siyasal bir hiyerarşi kurulması nedeniyle, bütün eşitlik fikirlerini yüzyıllar için ortadan kaldırdı; ama, aynı zamanda, bu istila Batı ve Orta Avrupa'yı tarih hareketi içine çekti, ilk kez olarak sıkışık bir uygarlık bölgesi, ve bu bölge içinde, ilk kez olarak, birbirlerini etkileyen ve başarısızlıkta birbirlerine dayanan ve herşeyden önce ulusal nitelikte bir devletler sistemi yarattı. Böylece, bu istila, üzerinde daha sonraki çağlarda insanların eşit değerinden, insan haklarından sözedilebildiği tek alanı hazırlıyordu." (114)

Feodalizmin bağrında kapitalizmin gelişmesi, 17. yüzyıla kadar kendine özgü bir siyasal üst-yapı ile tamamlanamamıştır. Bu döneme kadar feodal siyasal üst-yapı ile burjuva (kapitalist) ilişkiler bir arada, karmaşık bir ilişkiler ağı oluşturarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Feodalizmden kapitalizme tam geçişin gerçekleşmesinin uzun bir zaman alması, bu geçiş döneminde gelecekte yeni sorunların ortaya çıkacağını gösteren ilişkileri yaratmıştır. İşte ulusal sorun açısından bu ilişkiler özel bir yere sahiptir. Örneğin 15. yüzyılda Batı-Avrupa'yı saran "para hırsı" deniz aşırı keşiflerin yapılabilmesi için seferlerin düzenlenmesine neden oluyordu. Gerçekte bu "para hırsı" feodalizmin, içten kapitalizm tarafından nasıl aşındırılmış ve kemirilmiş olduğunu göstermekteydi. Böyle başlayan deniz aşırı keşif seferleri, yepyeni bir sorun ortaya çıkarıyordu. Bunun nedeni, denizaşırı faaliyetlerin herşeyden önce feodal ya da yarı-feodal biçimler altında yapılmasıydı. Zaten "ana kıta"da siyasal üst-yapı feodal nitelikteydi. Feodalizmin özsel olarak "toprak kazanma" amacı ile "para hırsı" birbirleriyle bağdaşmaz bir çelişki yaratıyordu. Böylece feodal üst-yapı tarafından düzenlenen (toprak kazanma amacıyla), ama burjuva bir sanayiyle gerçekleştirilen (para-meta kazanma hırsı) denizaşırı toprakların fethi olayını yaratmıştı. Gelecekte kapitalizmin devralacağı tarihsel mirastan birisi de bu denizaşırı toprakların işgal edilmesiydi.

Diğer taraftan toplumun feodal örgütlenmesi, feodal beyler arasında bitmez tükenmez savaşlara yol açıyordu. Bunlar karşısında halk kitleleri,

özellikle de serf statüsündeki köylüler, kendi istemlerinin gerçekleşmesi için birbirleriyle dayanışma içine girerken (ki bunun temel aracı dildir), diğer taraftan güçlerini birleştirmeye (ki bunun temeli **topraktır**) başladılar. Belirli bir dili konuşan bireylerin, belirli toprak üzerinde toplanmaları, kentlerde sanayinin gelişmesiyle birlikte önemli bir gelişme gösteriyordu. Kırsal alanlardaki dağınık nüfus, kentlerde biraraya geliyordu.

"Dil grupları bir kez sınırlandırıldıktan sonra, bu grupların devletlerin kuruluşu için temel veriler hizmeti görmeleri, milliyetlerin uluslar durumuna gelmek üzere gelişmeye başlamaları doğaldı...Gerçi tüm ortaçağ boyunca, dilsel ve ulusal sınırlar birbirleriyle örtüşmekten uzak kalmışlardır; ama, belki İtalya dışında, her milliyet gene de Avrupa'da büyük bir özel devlet tarafından temsil edilmiştir ve ulusal devletler kurma yolunda kendini durmadan daha açık ve daha bilinçli bir biçimde gösteren eğilim, ortaçağın belli başlı ilerleme kaldıraçlarından birini oluşturur." (115)

"Bu genel karışıklık içinde, krallığın, ilerleme ögesi olduğu açıktır. Krallık, düzensizlik içinde düzeni, düşman devletler biçimindeki ufalanma karşısında oluşma durumundaki ulusu temsil ediyordu. Feodalitenin yüzeyinde oluşan tüm devrimci ögeler, bundan ötürü, krallık ne denli onlara dayanmak zorunda idiyse, o denli krallığa dayanmak zorunda idiler." (116)

"Tüm devrimci ögeler" içinde en önemli kesim, şüphesiz burjuvaziydi. Burjuvaziyle krallığın bu "uzlaşması", doğrudan kapitalist üretim ilişkilerinin kendine ait siyasal bir üst-yapı kuramamış olmasıyla biçimlenmiştir. "Toplum, gitgide daha burjuva duruma gelirken, devlet rejimi feodal kaldı." (117) Feodal devletçiklere karşı krallıkla burjuvazinin ittifakı, giderek **"bağımsız devletler"**in oluşması anlamına geliyordu. Ancak bunlar, gerçek anlamda burjuva devletler değildi. Yani ulusal-devlet olarak oluşmamışlardı.

Feodal aristokrasi, ekonomik planda kendi üretim ilişkilerinin, kapitalizm tarafından yok edilmesi karşısında, kendi ayrıcalıklarını koruyabilmek amacıyla elindeki tek ve son silaha, siyasal zora, silahlı adamlarına başvurmaktan başka yapacak bir şeyi yoktu. Bu durumda kendisi de bir feodal-yerel güç olan krallık ile uzlaşan burjuvazi, krallığın feodal aristokrasiye karşı mücadelesinde önemli bir güç olarak siyasal alanda ortaya çıkıyordu. Bunun ilk ürünü, krallığın burjuvazinin ekonomik gücü ile

kendini sınırlayan feodal ordulardan kurtulması oldu. 14. yüzyıldan itibaren Avrupa'da krallar kendilerine yeni ordular kurmaya başladılar. Bu ordular doğrudan kentlerdeki "yurttaşlar"ın askere alınması ile kuruluyordu ve eski feodal orduları oluşturan feodal beylerin kendi özel silahlı adamlarına dayanan askerlik sistemi terkediliyordu. Genellikle topraktan koparılan **köylüler** (özellikle de kaçak serfler) bu yeni ordunun temelini oluşturuyordu. Ordunun tüm donatımı ise, burjuvazi tarafından, sanayi tarafından sağlanıyordu. 14. yüzyılda top barutu ve topçuluğun Araplar tarafından Avrupa'ya getirilmesi, krallığın feodal-yerel otoritelere karşı zaferini garantileyecek yeni bir araç sağlamıştı. Doğal olarak top ve barut üretilmek zorundaydı ve bu da doğrudan sanayi demekti. Bu aynı zamanda sanayinin gelişmesi için de önemli bir itici güç oluşturuyordu. Krallığa zorunlu olarak gereksinme duyan burjuvazi, bu yolla krallığı kendisine bağımlı kılıyordu. 14. yüzyıl sonlarında yerel feodal aristokrasi, büyük ölçüde sindirilmiş, yerel ayrıcalıkları sınırlandırılmış durumdaydı. Bu görece düzen, "düzensizlik içinde düzen", yeni bir savaşın gelişmesine yol açıyordu: **Krallığa karşı burjuvazinin savaşımı.**

Yerel feodal otoriteleri belirli oranda sindiren veya sınırlandıran krallıklar, giderek düzenli ordularını beslemek amacıyla artan oranda paraya gereksinme duymaya başlamasıyla, burjuvazi ile çatışması gündeme geliyordu. Feodal krallığın gereksinmesi olan para, ancak kırsal ve kentsel alanlardan alınan vergilerin artırılması ile sağlanabilirdi. Bu da savaşın ekonomik temelini ortaya koyuyordu. Artık toplumdaki **tüm ayrıcalıkların kaldırılması istemi,** burjuvazinin genel istemi olarak belirginleşiyordu. Krallık biçiminde örgütlenmiş olan feodal üst-yapının yıkılabilmesi için, onun **silahlı gücünün, silah tekelinin** yıkılması şarttı.

İşte bu tekel, bir yandan kentlerde, feodal ayrıcalıkların gözeneklerinden oluşan burjuva silahlı güçleriyle, öte yandan krallık ordusunda bulunan köylülerin karşı hareketi ile ortadan kaldırıldı. Burada kentlerdeki **burjuvazi ile köylülük** arasında kurulacak bir birlik, mevcut feodal üst-yapının yıkılmasını getirecekti. **Bu en açık biçimde feodal aristokrasi ve kraliyet dışın- daki tüm topluluğun birliğinin kurulması demekti.** Bu birlik, ancak belirli bir sınıfın (burjuvazi) kendi özsel çıkarlarını yalın bir biçimde ifade etmeksizin, topluluğun genel çıkarı olarak ortaya koyabilmesi ile olanaklıdır.

Tüm ayrıcalıkların kaldırılması istemi ile ortaya çıkan burjuvazinin, feodalizme karşı yürütülen mücadelenin başına geçmesi böylece gerçekleşmiştir. Bu durum kendisini, bir topluluk içersinde ayrıcalıkların tümden kaldırılması olarak **ulusal bilincin** oluşmasıyla belirginleşmiştir. Böylece ulus tüm feodal ayrıcalıkların ortadan kaldırıldığı bir topluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Bu andan itibaren feodalizme karşı yürütülen her mücadele, her hareket "**ulusal hareket**" olarak tanımlanmaya başlandı.

"Bütün dünyada kapitalizmin feodalizme karşı nihai zaferi dönemi, ulusal hareketlerle ilgili olmuştur. Bu hareketlerin iktisadi temeli, meta üretiminin tam zaferini sağlamak için yurt-içi pazarı ele geçirmek zorunda olması, aynı dili konuşan bir halkın yaşadığı bölgeleri siyasal bakımdan birleştirme zorunda olması gerçeğinde yatar ve bu dilin gelişmesini ve edebiyatta kök salmasını önleyen bütün engeller ortadan kaldırılmalıdır." (Lenin) (118)

Feodalizme karşı mücadelede ortaya çıkan milliyetçilik, burjuvazinin demokratik istemleriyle bütünleşerek, onun bir ideolojisi haline gelmiştir.

Burjuva anlamda demokrasi, tüm ayrıcalıkların kaldırılması ya da bir kesim için konulmuş olan hakların tüm kesimler için de geçerli hale getirilmesi şeklinde belirginleşiyordu. Böylece kendinden önceki toplumlardan olumlu yanların alındığı ve bunlara yenilerin eklendiği yepyeni bir toplum ortaya çıkıyordu. Burjuva demokrasisi olarak bu yeni oluşum, kendini burjuva hukukunda ifade ediyordu.

Bu noktada burjuvazinin olumsuz eylemi ile olumlu eylemi açıklık kazanmaktadır. Burjuvazinin feodalizme karşı "tüm ayrıcalıkların kaldırılması istemi" olarak "eşitlik" istemi, ayrıcalıkların olmaması gerektiği anlamında, tüm geçmiş tarihi "olumsuz" olarak niteler. Bu anlamda olumsuz bir eylemdir. Bu temelde başlayan burjuva devrimleri, olumsuz bir eylem olarak tüm halkın birleşik eylemini oluşturabilmektedir (ulusal). Bu da "olumlu içerik yokluğu ve tüm geçmişi açıkça yadsıma biçimi nedeniyle, büyük bir devrim tarafından ayakta tutulmaya" (119) gereksinme duyar. Bu nokta en açık biçimiyle Fransız Devrimi'nde görülmüştür.Fransa'da 1793'den 1794'e kadar süren "terör" dönemi bu olumsuz eylemin ifadesidir. Tümüyle burjuvazinin formüle ettiği "tüm ayrıcalıkların ortadan kaldırılması"na dayanan "eşitlik" ve "demokrasi" için, eskinin tümüyle yok edilmesi Fransız burjuva devriminde "terör" yoluyla gerçekleştirilmeye

çalışılmıştır. Ama bu "terör" burjuvazi için, burjuvazisiz bir halk hareketi olarak ortaya çıkmıştır.

"Her iki devrimde de, (İngiliz ve Fransız devrimleri kastediliyor) hareketin gerçek öncüsünü oluşturan sınıf burjuvaziydi. Proletarya ve kentlilerin burjuvaziye dahil olmayan katmanları, ya henüz burjuvazininkinden ayrı çıkarlara sahip değillerdi, ya da henüz bağımsız olarak gelişmiş sınıflar ya da sınıfların alt-bölümlerini oluşturmuyorlardı. Bundan ötürü, örneğin Fransa'da, 1793'den 1794'e kadar olduğu gibi, burjuvaziyle karşı karşıya geldiklerinde, burjuvaziye özgü bir biçimde olmasa bile, yalnızca burjuvazinin çıkarlarının gerçekleşmesi için mücadele verdiler. Tüm Fransız terörizmi, burjuvazinin düşmanlarıyla, mutlakiyet ile, feodalizm ile ve darkafalılık ile avamca hesaplaşmaktan başka birşey değildi." (120)

Bir ulusal devrimin, olumsuz eylem döneminde, kendi amaçlarını gerçekleştirebilmesi için sonuna kadar sürdürülmesi, proletaryanın devrim okulunda öğrendiği ilk tarihsel ders oluyordu. Proletaryanın burjuva devrimlerini desteklemesindeki yan, işte bu olumsuz eyleme ilişkindir.

Ancak ilk büyük burjuva devrimleri döneminde proletarya, Marks'ın belirttiği gibi henüz "ayrı çıkarlara sahip" bir sınıf durumunda değildi. Kaçınılmaz olarak devrim sonucunda iktidar burjuvazinin elinde kaldı. Ama bu durum burjuvazinin saf iktidarı olarak, feodalizmin uzun yıllar elinde tuttuğu kadar güçlü ve yalın bir iktidar olarak ortaya çıkmamıştır. Hareketin genel ve ulusal niteliği nedeniyle, burjuvazi, kendi yalın iktidarını kuramamıştır. Bu da feodalizmden devraldığı mirasla ilintilidir. Böylece kurulan burjuva-ulusal devletin biçimi belirlenmiştir.

Artık "burjuvazi, nüfusun, üretim araçlarının ve mülkiyetin dağınık durumuna giderek daha çok son veriyor. Nüfusu biraraya toplamış, üretim araçlarını merkezileştirmiş ve mülkiyeti birkaç elde yoğunlaştırmıştır. Bunun zorunlu sonucu, siyasal merkezileşme oldu. Ayrı çıkarlara, yasalara, hükümetlere ve vergi sistemlerine sahip bağımsız ya da birbirleriyle gevşek bağlara sahip eyaletler, tek bir hükümete, tek bir hukuk düzenine, tek bir ulusal sınıf çıkarına, tek bir sınıra ve tek bir gümrük tarifesine sahip tek bir ulus içinde biraraya geldiler." (121)

Bu dönem, "feodalizmin ve mutlakiyetin yıkılışı dönemi, ulusal hareketlerin ilk kez yığın hareketleri haline geldikleri ve basın aracılığıyla, temsili kurumlara katılma vb. yoluyla halkın bütün sınıflarının şu ya da bu

biçimde politikaya çekildiği burjuva demokratik toplum ve devletlerin kuruluşu dönemi"dir. (122)

Bu andan itibaren tarihte ulusal-devletler egemen bir duruma gelmişlerdir. Bu kaçınılmazlığı Lenin şöyle ifade etmektedir:

"... her ulusal hareketin eğilimi, modern kapitalizmin gereksinmelerinin en iyi şekilde karşılanabileceği ulusal devletlerin oluşumuna doğru bir eğilimdir. En derin iktisadi etkenler bizi bu amaca doğru sürükler, ve bundan ötürü bütün Batı-Avrupa için, hayır, bütün uygar dünya için kapitalist dönemin tipik, normal devleti, ulusal devlettir." (123)

II. ULUSAL-DEVLETLER VE PROLETARYA

Ulusal-devletlerin ortaya çıkması beraberinde üç yeni olgu yaratmıştır.

Birincisi, ulusal-devlet sınırlarının çizilmesidir. Bu, toprak sorunu olarak kapitalist biçimde ortaya çıkan bir olgudur. Ulusal sınırların belirlenmesi, çeşitli devletler arasında uzun yıllar süren "sınır anlaşmazlıkları" sorununu ortaya çıkararak "ulusal-devletler" arası bir savaş olgusunu yaratmıştır. Feodal nitelikte toprak ilhakları yerini kapitalist ulusal-devletlerin toprak ilhaklarına bırakmıştır.

İkinci olgu, burjuvazinin "olumlu eylemi"nin başlamasıdır. Feodal üstyapının ele geçirildiği yerde burjuvazi, kendi düzenini kurmak için devleti biçimlendirmeye başlamıştır. Bu olgu, bir yandan proletaryanın **"olumsuz eylemi"**ni ortaya çıkarırken, diğer yandan burjuvazi içinde çıkarların ayrışmasını getirmiştir. (Bir bütün olarak burjuvaziyi ifade eden "tiers-etat"ın ayrışması.) Büyük burjuvazi olarak kapitalistler ellerindeki ekonomik gücü kullanarak, diğer burjuva unsurlar üzerinde egemenlik kurmuştur. Bunu yapabilmek için, gerektiğinde ülkesindeki eski feodal aristokrasi ile uzlaşmıştır. Bunun olmadığı yerlerde ise başka bir ülkenin desteğini almıştır. Böylece ulusal sorun uluslararası bir sorun haline dönüşmeye başlamaktadır.

Üçüncü olgu ise, ulusal-devletler kurulur kurulmaz, yani burjuvazi iktidarı ele geçirir geçirmez, karşıt bir gücün, proletaryanın siyasal hareketinin ortaya çıkmasıdır.

"... burjuvazi, feodal burjuvazi krizalitinden çıktığı, ortaçağ zümresi modern sınıf haline dönüştüğü andan başlayarak, burjuvazinin gölgesi

olan proletarya, ona durmadan ve kaçınılmaz bir biçimde eşlik edecektir. Ve aynı biçimde, proleter eşitlik istemleri de burjuva eşitlik istemlerine eşlik edecektir. Sınıf ayrıcalıklarının kaldırılması burjuva isteminin ortaya konduğu andan itibaren, bunun yanısıra, sınıfların kendisinin kaldırılması proleter istemi, önce ilkel hıristiyanlığa dayanarak, dinsel bir biçim altında, sonra burjuva eşitlik teorilerinin ta kendilerine dayanarak ortaya çıkar. Proleterler, burjuvazinin önerisini hemen benimserler: eşitlik yalnızca görünüşte, yalnızca devlet alanında değil, ekonomik ve toplumsal alanda da gerçek olarak kurulmalıdır. Ve özellikle Fransız burjuvazisinin, Büyük Devrimden başlayarak, yurttaş eşitliğini birinci plana koymasından sonra, Fransız proletaryası, ekonomik ve toplumsal eşitlik isteyerek, ona hemen yanıt verdi; eşitlik, Fransız proletaryasının özel savaş çığlığı haline geldi." (124)

Ulusal-devletler, kurulduğu her yerde ve kurulduğu anda, burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesini tarihsel hareketin birinci maddesi haline getirir.

"Eski toplumun hâlâ yetenekli olduğu en yüksek kahramanlık çabası, ulusal bir savaştır; ve şimdi ulusal savaşın, hükümetlerin, sınıf mücadelesini geciktirmeye yönelik, ve bu sınıf mücadelesi, iç savaş biçiminde patlak verir vermez bir yana atılan, katıksız bir aldatmaca olduğu da tanıtlanmıştır. Sınıf egemenliği, kendini artık ulusal bir üniforma altında gizleyemez; ulusal hükümetler, proletaryaya karşı ancak bir bütün oluştururlar." (125)

Ulusların ve ulusal-devletlerin oluşumu ve gelişimi özetle böyledir. Burada ulusun oluşumu ve ulusal-devletlerin kuruluşunun kapitalizmle, burjuvaziyle olan bağlantısı açık biçimde görülmektedir. Yine görülmektedir ki, ulusal-devletlerin kuruluşu proletarya ile burjuvazinin mücadelesini gündemin birinci maddesi haline getirmektedir. Bu yakın ilişki, 19. yüzyıl ortalarında gecikmiş burjuva devrimleri sorunu ile birlikte daha belirgin olarak görülmüş ve proletaryanın siyasal tutumu da buna göre biçimlenmiştir. Artık insanlık tarihinin yeni bir safhası başlamaktadır. Bu, burjuvazi ile proletaryanın sınıf mücadelesine sahne olan kapitalist toplumdur.

Kapitalist üretim ilişkileri, tarihsel olarak iki zıt eğilimi içinde barındırır. Birincisi, ulusal bir pazara gereksinme duyması ve bu bağlamda ulu-

sal-devletlerin kuruluşunu sağlamasıdır. İkinci yön ise, kapitalist üretim ilişkilerinin üretim güçlerinin artan gelişimi ve üretimin artan toplumsallaşması ile, uluslararası pazarlara gereksinmesi olması ve bu nedenle tüm ulusal kapalılığı, ulusal dargörüşlülüğü yıkmadan var olamamasıdır. Bu konuda **"Komünist Manifesto"**da şöyle denilmektedir:

"Ürünleri için sürekli genişleyen bir pazar gereksinmesi, burjuvaziyi, yeryüzünün dört bir yanına kovalıyor. Her yerde barınmak, her yere yerleşmek, her yerle bağlantılar kurmak zorundadır.

Burjuvazi, dünya pazarını sömürmekle, her ülkenin üretimine ve tüketimine kozmopolit bir nitelik verdi. Gericileri derin kedere boğarak, sanayinin ayakları altından, üzerinde durmakta olduğu ulusal temeli çekip aldı. Eskiden kurulmuş olan bütün ulusal sanayiler yıkıldılar ve hâlâ da her gün yıkılıyorlar. Bunlar, kurulmaları bütün uygar uluslar için bir ölüm-kalım sorunu haline gelen yeni sanayiler tarafından, artık yerli hammaddeleri değil, en ücra bölgelerden getirilen hammaddeleri işleyen sanayiler, ürünleri yalnızca ülke içinde değil, yeryüzünün her kesiminde tüketilen sanayiler tarafından yerlerinden ediliyorlar. O ülkenin üretimi ile karşılanan eski gereksinmelerin yerini, karşılanmaları uzak ülkelerin ve iklimlerin ürünlerini gerektiren yeni gereksinmeler alıyor. Eski yerel ve ulusal kapalılığın ve kendi kendine yeterliliğin yerini, ulusların çok yönlü ilişkilerinin, çok yönlü karşılıklı bağımlılığın aldığını görüyoruz. Ve maddi üretimde olan zihinsel üretimde de oluyor. Tek tek ulusların zihinsel yaratımları, ortak mülk haline geliyor. Ulusal tek yanlılık ve darkafalılık giderek olanaksızlaşıyor ve sayısız ulusal ve yerel yazınlardan ortaya bir dünya yazını çıkıyor.

Burjuvazi, bütün üretim araçlarındaki hızla iyileşme ile, son derece kolaylaşmış haberleşme araçları ile, bütün ulusları, hatta en barbar olanları bile, uygarlığın içine çekiyor. Ucuz meta fiyatları, bütün Çin Sedlerini yerle bir ettiği, barbarların inatçı yabancı düşmanlığını teslim olmaya zorladığı ağır toplar oluyor. Bütün ulusları, yoketme tehdidiyle, burjuva üretim biçimini benimsemeye zorluyor; onları uygarlık dediği şeyi benimsemeye, yani bizzat burjuva olmaya zorluyor. Tek sözcükle, kendi hayalindekine benzer bir dünya yaratıyor.

Burjuvazi, kırı kentlerin egemenliğine soktu. Çok büyük kentler yarattı, kentsel nüfusu, kıra kıyasla, büyük ölçüde artırdı, ve böylece, nüfusun

oldukça büyük bir kısmını kırsal yaşamın bönlüğünden kurtardı. Kırı kentlere nasıl bağımlı kıldıysa, barbar ve yarıbarbar ülkeleri de uygar olanlara, köylü ulusları burjuva uluslara, Doğuyu Batıya bağımlı kıldı." (126)

Bu durumu Engels, bir başka yerde ulusal-devlet düzeyinde şöyle ifade etmektedir:

"Orta-çağın sonundan itibaren, tarih, büyük ulusal-devletlerden oluşmuş bir Avrupa'ya doğru ilerlemekteydi. Yalnızca böyle ulusal devletler, egemen Avrupa burjuva sınıfı için normal siyasal çerçeveyi oluşturmaktadır, ve ayrıca bunlar, ulusların, uyumlu uluslararası işbirliğinin sağlanması için, -ki bu yoksa proletarya yönetimi var olamaz- vazgeçilmez önkoşullardır. Eğer uluslararası barış sağlanacaksa, önce, kaçınılması mümkün bütün ulusal sürtüşmeler giderilmeli, her halk bağımsız ve kendi evinin efendisi olmalıdır. Böylece, ticaretin, tarımın, sanayinin ve bunlarla birlikte, burjuvazinin toplumsal üstünlüğünün gelişmesiyle, ulusal duygu, her yerde gelişti, parçalanmış ve ezilmiş uluslar, birlik ve bağımsızlık istediler." (127)

Daha ilerki yıllarda Lenin, kapitalizmin bu iki zıt eğilimini ele almış ve şöyle ifade etmiştir:

"Kapitalizm, gelişmesi sırasında, ulusal sorun konusunda iki tarihsel eğilim gösterir: Birincisi, ulusal yaşamın ve ulusal hareketlerin uyanışıdır, her türlü ulusal baskıya karşı mücadele, ulusal-devletlerin yaratılmasıdır. İkincisi, uluslar arasında her türlü ilişkilerin gelişmesi ve çoğalmasıdır, ulusal çitlerin yıkılması ve sermayenin, genel olarak iktisadi yaşamın, siyasetin, bilimin vb. enternasyonal birliğinin yaratılmasıdır.

Bu iki eğilim, kapitalizmin evrensel yasasını oluşturur. Kapitalist gelişmenin başlangıcında birinci eğilim egemendir, ikinci eğilim olgunlaşmış olan ve sosyalist bir topluma dönüşmeye doğru yolalan kapitalizmin niteliğidir." (128)

Kapitalizmin gelişmesinin başlangıcında ortaya çıkan ulusal hareketler ve ulusal-devletler, 1648 İngiliz ve 1789 Fransız Devrimi'yle burjuvazinin ulusal temelde iktidarı ele geçirmesiyle birlikte açık biçim almıştır. Bu iki devrim, burjuva demokratik devrimleri olarak kapitalizmin dünya çapında ekonomik gelişiminin siyasal gelişimiyle tamamlanması için ilk büyük temeli sağlamıştır. Diğer büyük temel ise, ABD'nin İngiltere'den ay-

rılarak "bağımsız devlet" haline gelmesidir. I. Napolyon döneminde Fransız Devrimi'nin bütün kıta çapında yaygınlaştırılmaya çalışılması (burjuvazinin devrim ihracı dönemi), tüm Avrupa'daki mevcut dengeleri (statüyü) altüst etmiş, ulusal sorunu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Ama kapitalizmin gelişmesi buna karşın sürmüş ve dünya çapında kapitalizmin egemenliği sağlanmıştır.

Genel olarak 1825 ekonomik buhranıyla kapitalizmin bir dünya sistemi olduğu yıllarda, tarihsel gelişmenin getirdiği yeni sorunlar ortaya çıkmıştır.

Bu sorunların genel olarak Avrupa çapında burjuva devrimlerinin tamamlanmamışlığından kaynaklandığı söylenebilir. Bir başka deyişle, feodaliteye karşı burjuvazinin kesin zaferi olarak burjuva demokratik devrimleri kıta çapında tamamlanmamıştı. (Gecikmiş burjuva devrimleri sorunu).

İkinci olarak, gecikmiş burjuva devrimleri 1815 sonrası Avrupa'sında değişik bir siyasal iktidarlara ilişkin bir sorun haline gelmiştir. 1815'de Napolyon'un Waterloo'da yenilgisiyle birlikte, Avrupa'nın siyasal yapısı yeni bir biçim kazanmıştır. 1822 yılındaki Rus-Osmanlı savaşı ile birlikte, bu yeni durum, karmaşık bir Avrupa siyasal düzeni ve ilişkileri yaratmıştır.

1825 yılı itibariyle Avrupa'da değişik devlet biçimleri görülmektedir. Bunlar içinde burjuvazinin kesin ve tam zaferini ifade eden demokratik cumhuriyet, İsviçre dışında mevcut değildir. Hemen her yerde feodal devletler (krallık) yeniden güçlenmiş ve kıta çapında egemen siyasal güç haline gelmişlerdir. Bu olgu, burjuvazi içindeki farklılaşma ve ayrışmanın netleşmesini, büyük burjuvazinin (kapitalistler) siyasal ilişkiler alanını "avam"a karşı aristokrasi ile paylaşmasını ya da tümüyle aristokrasiye terk etmesini ifade ediyordu. Tüm devlet sınırları Waterloo'nun ve Rus- Osmanlı savaşının galipleri tarafından belirlenmişti. Böylece yapay, ulusal-devletler ortaya çıkmış ve tarihsel olarak belli bir düzeye gelmiş ulusal-topluluklar parçalanmıştır. Büyük oranda gelecek savaşlara göre "tampon devletler" yaratmaya dayanan bu bölünme, toprak ilhaklarını içinden çıkılmaz bir kargaşa ile meşrulaştırmaya yönelmiştir. Napolyon ordularının önünde Avrupa çapında ulusların dağılması ile birleşen bu olgu, ulusal sorunun yeni içeriğini ortaya çıkarıyordu.

Ulusal sorunun bu yeni içeriği, dağılmış, bölünmüş ya da birliğini yitirmiş ulusların yeniden örgütlenmesi ve ulusal hareketlerin yayılması ile nitelenebilir. Bu durumda genel olarak iki tip ulusal-topluluk ortaya çıkmıştır:

a) Kapitalizmin geliştiği ve egemen üretim ilişkisi olduğu ulusal-topluluklar (ya da sadece uluslar),

b) Feodal ya da yarı-feodal üretim ilişkileri içinde olan ulusal-topluluklar (ya da sadece köylü uluslar)

Her iki durumda da ulusal birliğin sağlanması ve ulusal-devlet olarak bunun maddeleştirilmesi gündemdedir. Ancak birincisinde, bunun ekonomik temeli güçlüyken (kapitalizm); ikincisinde ya çok zayıftır ya da hemen hiç yoktur. Böylece birinci tip ulusal-topluluklarda ulusal hareket bugünün sorunu iken, ikincilerinde "yarının" sorunu durumundadır. Birincisinde, burjuvazinin ulusal hareket karşısındaki konumu gündemdeyken; ikincisinde, henüz gerçek bir ulusal gelişme için maddi temel yoktur.

Böylece burjuva demokratik devrimi evrensel bir düzeye yükseliyordu. Bu, doğrudan 1789-1793 arasındaki Fransız Devrimi'yle ortaya çıkan bütünsel bir sosyal ve siyasal düzenleme (yeniden yapılanma) anlamına geliyordu. Bir başka deyişle, ulusal-devlet örgütlenmesinin mevcut olduğu Batı-Avrupa ülkelerinde burjuva demokratik devrimin tamamlanması sorunu, demokratik cumhuriyet istemi ile bütünleşerek, bu istemle nitelenebilir hale gelmektedir.

Kapitalizmin fazla gelişmediği "bağımsız devletler"de ise, burjuva demokratik devrim, birincil olarak feodalizmin tasfiyesi ve kapitalizmin egemenliğinin sağlanması olarak ön plana geçmektedir. Bunun siyasal üst-yapısının ulusal-devlet olarak biçimlenmesi ve ulusal-devletin biçimi, her ülkenin burjuvazisinin durumuna, burjuvazi içindeki farklılaşmanın geldiği düzeye ve ülkenin dış bağımlılığının oluşturduğu diğer ülkenin niteliğine bağlıdır. Bu ülkelerde burjuvazi, genel olarak aristokrasi ile uzlaşmasını esas alan bir meşruti monarşi için çalışabilmektedir.

Feodalizmin egemen olduğu ülkelerde ise tümüyle kapitalizmin gelişmesi sorunu gündemdedir ve burjuvazinin siyasal iktidarı ele geçirme sorunu henüz bu ülkelerde gündeme girme-miştir. Bu da, bu ülkelerin Batı-Avrupa ile olan bağımlılık ilişkisinin belirleyiciliğini ifade eder. (Sömürge ve yarı-sömürge ülkeler)

Bunların dışında Avrupa'nın yeni siyasal düzenlenmesinde yer almayan, yani ulusal-devletine sahip olmayan uluslar vardı. Bu uluslar için "bağımsızlık", yani bağımsız bir devlete sahip olma birincil sorun olarak ortaya çıkmıştır.

19. yüzyılın ilk çeyreğinde Avrupa'da ortaya çıkan bu durum, yine de tüm tabloyu ortaya koymaktan uzaktır. Sorun yine de ülkeden ülkeye değişen

olasılıklar olmaktadır. Örneğin, birinci durumda ele alınabilecek bir ülke olan Almanya, ulusal birliğin sağlanması ve merkezileşmiş bir devlet örgütlenmesi sorunuyla yüz yüzeyken; Fransa'da devlet biçimi sorunu birincil sorun olmaktaydı (Demokrasinin yeniden kazanılması sorunu). Böylece sözcüğün günümüzdeki anlamıyla ulusal sorun, tek bir çözüme bağlı olmayan, her somut tarihsel dönemde ve her özel ülke için ayrı ayrı ele alınması gereken bir sorun olarak ortaya çıkıyordu.

Özetlersek, burjuvazi kendi devrimini yaptığı bu dönemde, burjuvazi gelişmekte, kapitalizm yükselmekte ve dünya sistemi haline dönüşmekteydi. Burjuvazi altyapıda kapitalizmin gelişmesine ve feodalizme karşı egemenlik kurmasına paralel olarak, siyasal üst-yapıda buna uygun değişikliği gerçekleştirmek amacıyla, köylüleri ve şehirli kitleleri kendi etrafında (ulusal çıkar etrafında) birleştirerek, feodalizme son darbeyi vurur (burjuva demokratik devrim espirisi). Ve bu andan itibaren, belirli bir toprak üzerinde burjuva egemenliği kurulmuş olur. Bu aynı zamanda uluslaşma sürecinin tamamlanması ve ulusal-devletin kurulması demektir.

Bu açıdan ele alındığında, bir bütün olarak burjuvazinin feodalizme karşı devrimci demokratik mücadele içinde bulunduğu ilk dönem 17. yüzyıldan başlar ve 19. yüzyılın ilk çeyreğinde sona erer. Bu dönemin ayırt edici özelliği, bir bütün olarak kapitalizmin dünya çapında egemen üretim ilişkisi haline gelmesidir. Bir başka deyişle, bu dönem, kapitalizmin ve dolayısıyla burjuvazinin dünya çapında egemenliğinin sarsılmaz bir biçimde sağlandığı bir dönemdir.

Bu dönemde ulusal sorun, doğrudan uluslaşma sorunu olarak ortaya çıkar ve feodal üst-yapının burjuva demokratik devrimiyle dönüştürülmesine dayanır. Burjuvazi bu dönemde, feodalizmi devirdiği her yerde demokratik cumhuriyet idealini hayata geçirir. Böylece ulus olmanın önündeki feodal engeller kaldırılmakta, devlet demokratik cumhuriyet olarak yeniden örgütlenmektedir (ulusal-devlet olarak). Burjuvazi belli bir toprak üzerinde (ki buna eski feodal devlet sınırları demek pek yanlış olmayacaktır) feodalizme karşı tüm toplumsal sınıf ve tabakaları birleştirerek demokratik devrimi gerçekleştirdiği için, ulusal sorun, bir iç sorun olmakta ve iç gelişmeyle çözümlenmektedir. Zaten ulus, doğrudan bu demokratik devrimlerin bir ifadesidir.

"Bütün dünyada ulusal hareketler, her zaman böyle bir devrimin doğal sonucu olmuştur, olmaktadır." (129)

III. BUNALIM DÖNEMİNDE ULUSAL SORUNUN EMPERYALİST SİSTEM İÇİ "ÇÖZÜM" YOLLARI

Daha önce ele aldığımız gibi, serbest rekabetçi dönemde meydana gelen eşitsiz gelişmeler sonucunda, özellikle 1848 sonrasında, Avrupa'da ulusal sorun ortaya çıkmıştır.

1848'lere kadar ulusal sorun, toplulukların iç sorunu, demokratik burjuva devriminin yapılması sorunu olarak belirginleşirken, bazı ulusların diğer ulusları egemenliği altına alması, topraklarını ilhak etmesi, ulusal sorunu özel bir sorun haline getirmiştir. Böylece, bir başka ulus tarafından egemenlik altında tutulan ulusun diğer uluslarla eşit haklara sahip olması istemi ortaya çıkmıştır. (Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı) Bu dönemde, "ezilen ulus", kapitalist açıdan az çok gelişmiş, ulusal birliğini sağlamış, ancak bunu devlet olarak örgütleme olanağına sahip değildir. Böylece ulusal boyunduruğa karşı mücadele olarak ulusal hareketler ortaya çıkmıştır. Bu hareketlerin temel özelliği, "ezilen ulus" burjuvazisinin kendi ulusal pazarını elde etmesidir. Bu dönemde ulusal sorun, ulusal boyunduruğa karşı bir mücadele sorunu olarak, burjuva ulusal hareketlerinin ortaya çıkışıyla belirlenmektedir. Bu uluslar, devlet kurma hakkı dışında genel olarak kapitalist üretim ilişkileri içinde bulunmaktadır. Emperyalizmin ortaya çıkışı ve gelişimi içinde, özel bir sorun olarak ortaya çıkan ulusal sorun, varlığını bir süre daha devam ettirmiştir. Böylece I. bunalım döneminde de, ulusal sorun, ulusal boyunduruğa karşı savaş gibi özel bir sorun olarak ortaya çıkıyordu.

Emperyalizmin bunalımının II. döneminde, dünyada ilk proleter ikti-

darının kurulmasıyla birlikte, ulusal sorun, yalın bir biçimde "ezilen uluslar" sorunu olmaktan çıkmıştır. I. Paylaşım Savaşı'ndan sonra Avrupa'da, geçmiş dönemin "ezilen uluslar"ının devlet olarak örgütlenme olanağını kazanmaları ve sömürgelerde, yarı-sömürgelerde ulusal hareketlerin ortaya çıkması, yeni, genişlemiş bir ulusal sorunun dışa vurumlarıydı.

Artık, "ulusal sorun, ulusal boyunduruğa karşı savaş gibi özel bir sorun olmaktan çıkıyor, ulusların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin emperyalizmden kurtuluşu genel sorunu haline geliyor." (Stalin)

Bir başka deyişle, ulusal boyunduruğa karşı mücadele sorunu genel olarak emperyalist sömürüden kurtuluş sorununun bir parçası haline gelmiştir. Yani, geçmiş dönemde demokratik devrimin bir parçası olan ulusal boyunduruğa karşı mücadele, **bugün emperyalizme karşı mücadelenin bir parçası haline gelmiştir.**

Bu en açık biçimiyle, tek başına ve özel olarak ele alınmış bir ulusal baskının, ulusal boyunduruktan kurtulma sorununun söz konusu olamayacağıdır. "Bugün -diyor Stalin- ulusal sorunun özü, sömürgeler ve bağımlı milliyetler halk yığınlarının mali sömürüye karşı, bu sömürgeler ve milliyetlerin, egemen milliyetin emperyalist burjuvazisi tarafından siyasal köleleştirilmesi ve kültürel kişiliksizleştirilmesine karşı mücadelededir." (130)

Görüldüğü gibi, "ulusal sorun, hiç de, kesin olarak mutlak, değişmez bir şey değildir. Mevcut rejimin dönüşümü genel sorununun bir parçası olduğu için, ulusal sorun, tamamen toplumsal koşullar, ülkede kurulmuş olan iktidarın niteliği ve genel olarak, toplumsal gelişmenin tüm seyri tarafından belirlenir." (131)

Ulusal sorunun bu tarihsel gelişimi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı sorununun, genel demokratik sorunun bir parçası olmaktan çıktığını, daha o günden sosyalist, genel proleter devriminin tamamlayıcı parçası durumuna geldiğini göstermektedir. Ve Türkiye'de ulusal sorun açısından bu durum özel öneme sahiptir.

Ulusal sorunun, ulusal boyunduruğa karşı mücadele şeklindeki özel sorun olmaktan çıkarak, genel olarak emperyalist sömürüden kurtuluş sorununun bir parçası haline gelmesi, dolayısıyla proletarya devrimi genel sorununun bir parçası, proletarya diktatörlüğü sorununun bir parçası olması, ulusal baskı ve ulusal eşitsizliğin yeni bir boyutunu tanımlar. Artık ulusal boyunduruk, bir bütün olarak ulusal sorunu oluşturmamaktadır, tersine bu sorun, yani ulusal boyunduruk artık emperyalist sömürüden kurtuluş sorununun bir parçası

durumundadır. Ulusal sorunun bu yeni konuş tarzı, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının yeni, sosyalist yorumu ile birleşerek, proletaryanın ulusal sorun karşısındaki tutumunu belirlemektedir.

I. ve II. bunalım döneminde, sömürgelerde ve yarı-sömürgelerde, ulusal boyunduruk, ulusal baskı ile emperyalist hegemonya birbirine bağlı bir bütün oluştururlar. Yeni paylaşım savaşının gündemde olduğu bu dönemlerde, "devlet kurma hakkı"na sahip ve bu hakkını "bağımsız" devlet olarak kullanmış uluslar için bile ulusal sorun varlığını sürdürmektedir. Paylaşım savaşı, doğrudan sömürgelerin yeniden paylaşımı sorunu olarak ortaya çıksa da, "bağımsız" ulusların sömürgeleştirilmesini de içermektedir. Ve dolayısıyla ulusal sorun bunlar açısından çözümlenmemiş durumdadır. Nitekim II. paylaşım savaşında görüldüğü gibi, I. paylaşım savaşından sonra kurulmuş olan Avrupa'nın ulusal-devletleri ve eski ulusal-emperyalist devletler, başka bir emperyalist ülkenin ordularının işgaline uğramışlar ve bağımsızlıklarını yitirmişlerdir. Avrupa'da, faşist Alman işgali, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının kesin ihlâli ve bu hakka sahip ulusların bunu yitirmeleri ile sonuçlanmıştır. Bu da en açık biçimiyle uluslar içinde, sömürgeler ve yarı-sömürgeler gibi, ulusal sorunun emperyalist sömürüden kurtuluş sorunu haline geldiğini göstermektedir. II. paylaşım savaşında emperyalist sömürü, emperyalist işgal, özellikle Avrupa açısından ve Kuzey Afrika için faşist Alman emperyalizmi, Asya ülkeleri için militarist Japon emperyalizmi olarak ortaya çıkmaktadır. Emperyalist ülkeler arasında bir bölünmenin bulunduğu bir dönemde, emperyalist sömürünün böylesine parçalı görünümü özel tarihsel koşullarla birleşerek ulusal sorunu, faşizme karşı, faşist-emperyalist ülkelere karşı savaş şeklinde bir sorunla birleştirmiştir. Böylece faşizmin yıkılması, II. paylaşım savaşı süresinde, ulusal sorunun çözümünü getirecek bütünü oluşturmaktadır. Ve dolayısıyla belli bir ülkenin kurtuluşu sorunu, genel olarak faşizmin yıkılışı sorununa tabi olmaktadır.

Bu koşullar altında, proletarya, nerede bulunursa bulunsun, temel olarak faşizme karşı mücadeleyi öne çıkarmıştır. Bu onunkendi öz sınıfsal mücadelesinden vazgeçtiği demek değildir. Ancak faşizmin dünya çapında ortaya çıkardığı sorun, proletaryanın iktidar mücadelesinin en önemli engeli durumundadır. Bu nedenle proletaryanın, her ülkede, anti-faşist birleşik cephenin kurulması yönünde faaliyet göstermesi gündeme gelmiştir. Kaçınılmaz olarak anti-faşist birleşik cephe, sadece proletarya ve köylülükten oluşmamaktadır. Birleşik cephe, her ulus içindeki, faşist işgalciler ve işbirlikçiler dışında

kalan tüm ulusal sınıfları kapsamak durumundadır. Bu açık olarak anti-faşist milli burjuvaziyle proletaryanın tek bir cephede savaşa girmeleri demektir. Ancak bu, cephe içersinde proletaryanın bağımsız siyasal örgütlenmesinin özenle korunmasını ve hatta bu cephede proletaryanın hegemonyasının kurulması görevini de beraberinde getirmektedir.

Sözün özü, II. paylaşım savaşı döneminde ulusal sorun, şu ya da bu ulusun, sömürgenin ya da yarı-sömürgenin tek başına kurtuluşu sorunu durumunda değildir. Bu dönemde ulusal sorun, faşizme karşı mücadele sorunu haline gelmiştir ve her türlü ulusal kurtuluş istemi bu genel soruna bağlıdır, bu genel sorunun bir parçasını oluşturmaktadır. Bu da ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının anti-faşist bir mücadelenin zaferi sorunu haline gelmesi demektir. Böylece tek tek sınıfsal ve ulusal sorunların, faşist emperyalizme karşı mücadele genel sorununa tabi olması ortaya çıkmaktadır. Örneğin, Çin'de ÇKP ile Koumintang arasında kurulan "milli cephe", Japon emperyalizmine karşı bir cephe durumundadır ve son tahlilde genel anti-faşist birleşik cephenin bir parçasını oluşturmaktadır. Bu olgu da, demokratik devrimin çıkarlarının genel anti-faşist mücadelenin çıkarlarına tabi kılınması olarak ortaya çıkmaktadır. Proletarya açısından, bu olgu ayrıca dünyadaki tek ve ilk sosyalist ülkenin faşist emperyalist işgalden kurtarılması sorunu olarak da ortaya çıkar.

II. paylaşım savaşından sonra, faşist Almanya'nın ve Japon emperyalizminin yenilgisiyle birlikte işgal altındaki ülkelerin ulusal sorunlarının çözümü gündeme gelmiştir. Bu çözüm, faşist emperyalist ülkelerce işgal edilmiş, ilhak edilmiş ulusların yeniden bağımsız devlet olarak örgütlenmelerinin gerçekleştirilmesi olarak birincil planda ortaya çıkmıştır. Bu çözüm, bazı özgül biçimler altında Avrupa uluslarının kendi kaderlerini belirleme hakkını elde etmeleri ile sağlanmıştır. Böylece bazı uluslar emperyalist sistem içinde "ulusal-bağımsız" devletler olarak örgütlenirken, bazıları da (Doğu-Avrupa ülkeleri) sosyalist sistem içinde devlet olarak örgütlenmişlerdir. II. paylaşım savaşı sonrasında ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının yeni içeriği açık biçimde ortaya çıkmıştır. Artık yalın bir devlet kurma hakkı olarak ulusların kaderlerini tayin hakkından söz etmek olanaksızdır. Ulusların kendi siyasal kaderlerini tayin etmelerinde, artık sistemler gündemdedir. Uluslar için, artık "ayrılma hakkı", "ayrı devlet kurma hakkı", sistemlere bağlı bir hak haline gelmiştir.

III. bunalım döneminde, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının, "ulus-

ların ve sömürgelerin emperyalist sistemden ayrılma, emperyalizmden bağımsız devletler kurma hakkı" şeklinde belirginleşmesi söz konusudur. Bu, Stalin'in daha 1921 yılında ortaya koyduğu Marksist-Leninist saptamanın gerçekliğidir. (Bilindiği gibi, Stalin o tarihte, bu belirginleşmeyi slogan düzeyinde ele almaktadır.)

İşte ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, bu anlamıyla, "genel demokratik hareketin bir parçası olmaktan çıkıyor" ve kesinkes "sosyalist, genel proleter devriminin tamamlayıcı bir parçası durumuna" geliyor. Bu da **ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının, bir devrim sorunu, devrimin zaferi sorunu haline gelmesi demektir.**

Diyebiliriz ki, III. bunalım döneminde her türlü ulusal baskının, ulusal boyunduruğun ortadan kaldırılması, yani ulusal sorunun hangi özel görünüm altında olursa olsun gerçek, kalıcı ve sürekli çözümü, ancak, bu gerçek anlamıyla (proleter devrimci anlamıyla) ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasıyla çözümlenebilir.

İşte proletaryanın, her yerde ve her zaman savunduğu ve gerçekleştirdiği ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı budur. Bu aynı zamanda, "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının eski burjuva demokratik yorumu bir düş olması, devrimci anlamını yitirmesi" (Stalin) demektir.

Burada, Marksist-Leninistler açısından önemli bir sorun ortaya çıkmaktadır. Bu da emperyalizm tarafından savunulan, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının eski burjuva yorumuna karşı mücadele etmektir.

8 Ocak 1918 yılında ABD başkanı Wilson'un açıkladığı "yeni uluslararası ilişkiler ilkeleri", bu eski burjuva demokratik yorumun emperyalist aşamada ilk açık ifadesi olmuştur. Genel olarak SSCB'de somutlaşan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının devrimci savunusuna karşı emperyalist burjuvazinin ortaya koyduğu bir "alternatif" olan bu "yeni" ilkeler, III. bunalım döneminde emperyalist ülkeler arasındaki sürekli ve resmi örgütlenmelerle birlikte, genel bir olgu haline gelmiştir. II. bunalım döneminde, sadece bir emperyalist ülke burjuvazisinin, ve üstelik sınırlı oranda, yani eski bağımsız uluslar için ortaya koyduğu anlayışın, III. bunalım döneminde dünya çapında bir olgu haline gelmesi, Marksizm-Leninizmin buna karşı mücadelesinin genel niteliğini ortaya koyar.

1918'de Wilson tarafından ortaya konan, eski burjuva anlamıyla ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, özsel olarak emperyalist sistem içinde ulusal sorunların çözümünü içermektedir. Böylece emperyalist sistemden, salt ve

yalın ulusal ne- denlerle meydana gelebilecek kopuşların önüne geçilmek istenmektedir. Wilson tarafından ortaya konulan bu anlayış, "Wilson Doktrini" olarak bilinmektedir. Bu doktrinin, ya da emperyalist ülkelerin benimsediği anlamıyla "Wilson İlkeleri"nin beşinci maddesi şöyledir:

"Tüm sömürge sorunları özgürce, tam dürüstlük ölçüsü içinde ve mutlak şekilde tarafsız çözüme bağlanacaktır. Söz konusu çözüm için, şu ilkenin kesinlikle gözetilmesi gerekmektedir. Egemenliğe ilişkin tüm sorunların çözümünde yerli halkların çıkarları, hükümetlerin isterleriyle -bu isterler dayanıklı olsa bile- eşit önemde gözönüne alınacak ve hükümetlerin isterleri ayrıntılarıyla saptanacaktır."

14. maddesi ise şöyle demektedir:

"Büyük ve küçük devletlerin siyasal bağımsızlıklarını ve ulusal bütünlüklerini karşılıklı olarak garanti altına almak amacıyla, özel statüleri olan bir uluslar birliğinin en kısa zamanda kurulması için gerekli çalışmalara hemen başlanılacaktır."

Görüldüğü gibi, Wilson tarafından ortaya konulan "ilkeler" ulusların kaderlerini tayin hakkının, devrimci niteliğinin ortadan kaldırılmasına, sulandırılmasına dayanmaktadır. Ve kurulması istenen "uluslar birliği", bunun yürütülmesini ve çözümlerin kalıcı kılınmasını sağlayacaktır.

III. bunalım döneminde ABD'nin mutlak hegemonyasının ortaya çıkmasıyla gerçekleştirilen "Birleşmiş Milletler" ve onun kuruluş ilkeleri, Wilson'un ortaya koyduğu ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının emperyalist burjuva yorumunun, dünya çapında egemen olmasını getirmiştir. İşte III. bunalım döneminde eski sömürgecilik sisteminin tasfiyesi, bu anlayış temelinde gerçekleştirilmiştir. Kaçınılmaz olarak, bu şekilde bir kendi kaderini belirleme, ulusların yeni sorunlarla yüz yüze gelmelerini sağlamaktan öte bir işe yaramamıştır. Günümüzde varlığını sürdüren pek çok ulusal sorun, bu emperyalist yorumun ve uygulamanın çözücü olmadığını ortaya koymuştur. Ancak buna karşın hâlâ uluslar için bir çözüm olarak görünmektedir.

Sömürgelerin tasfiyesinde, "yerli halkın çıkarı" ile "hükümetlerin isterleri"nin "eşit önemde göz önüne alınması", "yerli halkın" belli bir toprak üzerinde "devlet"e sahip olmasını sağlamakla birlikte, olası ulusal birleşmelerin engellenmesini, ulusların bölünmesini getirmiştir. Sözcüğün tam anlamıyla "yapay ulusal-devletler" ortaya çıkmıştır.

Emperyalizmin çıkarlarına uygun ("hükümetlerin isterleri") olarak gerçekleştirilen ulusal sorun çözümleri, herşeyden önce büyük ulusal-topluluk-

ların bölünmesini getirmiştir. Bu bölünme, parçalardaki "devletlerin siyasal bağımsızlıklarının ve ulusal bütünlüklerinin" uluslararası bir kuruluşca (Birleşmiş Milletler) güvence altına alınmasıyla birlikte, parçaların birbirinden uzaklaşmalarına yol açmıştır. III. bunalım döneminde, Birleşmiş Milletler aracılığıyla sağlanan "güvencenin", Kore Savaşı'nda açık bir uygulaması görülmüş, ancak 1960'lardan itibaren bu "güvence" işe yaramaz hale gelmiştir. Bu durum kaçınılmaz olarak emperyalizmin ikili anlaşmaları ya da askeri paktlarıyla yeni "güvenceler" yaratmasını getirmiştir. (Bu konuda sosyalist ülkelerin tutumları belirleyici olmuştur.)

Yeni-sömürgecilik yöntemleriyle birleşen bu uygulama, geri-bıraktırılmış ülkeler için de ulusal sorunların çözümlenmesini sağlamaktan uzaktır. Kendine özgü koşulları olmasına rağmen, Hindistan bu konuda en tipik örnek durumundadır. Geri-bıraktırılmış ülkelerde, genel olarak toplumsal sürecin feodalizm olduğu koşullarda fazlaca önemli olmayan bazı ulusal farklılıkların, yeni-sömürgecilk uygulamalarıyla birlikte gelişmiş olması, emperyalizmin ortaya koyduğu çerçeve içinde ulusal sorunların çözülemeyeceğini göstermiştir. III. bunalım döneminde görülmüştür ki, emperyalizmden gerçek anlamda bağımsızlığı elde etmeden ve demokratik bir yönetim kurulmadan ve proletaryanın öncülüğü olmaksızın hiçbir ulusal sorun çözümlenemez. Tersine yeni ulusal sorunların ortaya çıkması kaçınılmazdır. Bugün ulusal baskılar varlığını sürdürmektedir, ancak geçmiş dönemden farklı bir biçim kazanmıştır.

I. ve II. bunalım döneminde, ulusal baskı ile emperyalizm doğrudan (araçsız) ilintiliyken, bugün sömürgelerin tasfiyesi ve yapay ulusal-devletlerin kurulmasıyla, ulusal baskı yerelleşmiş, devletlerin "iç sorunu" görünümü kazanmıştır. Bu durum en açık biçimde Filistin'de ve Kürdistan'da görülmektedir. Geçmişte Filistin'deki ulusal baskı ve ulusal boyunduruk, doğrudan İngiliz emperyalizmine bağlıydı. Bugün ise, İsrail devletinin kurulması, bu baskıyı yerelleştirmiş, içsel bir duruma getirmiştir. Artık eski dönemde olduğu gibi İngiliz emperyalist burjuvazisinin Filistin halkına karşı ulusal baskısı değil, yahudi devletinin siyonizminin (yahudi milliyetçiliği) ulusal baskısı gündemdedir. Aynı şekilde Kürdistan'da, özellikle Güney Kürdistan'da, eski dönemde İngiliz ve kısmen Fransız emperyalizminin işgali bulunuyordu ve ulusal baskı emperyalist sömürü ile doğrudan ve açık biçimde ilintiliydi. (Açık işgal esprisi) II. paylaşım savaşından sonra İran'ın yeniden "bağımsız devlet" haline gelmesi, Irak'ta krallığın kurulması ve Suriye dev-

letinin ortaya çıkmasıyla birlikte, Kürtler üzerindeki ulusal baskı, bu devletlerin dayanağı oldukları ulusların milliyetçiliğinin baskısı haline dönüşmüştür. Emperyalist işgalin gizlenmesi sonucu ortaya çıkan bu durum, günümüzde ulusal sorunların diğer önemli halkasını oluşturmaktadır. Bu durum (olgu) ülkemiz açısından önemli olduğu için üzerinde biraz duralım:

Bilindiği gibi, yeni-sömürgecilik, eski-sömürgecilik yöntemlerinden farklı olarak sermaye ihracının yeni bir durumunu ifade eder. Geçmiş dönemlerde, emperyalizm nakit sermaye ihracı ile, ülkelerdeki hammadde kaynaklarını işletiyor, onları sömürüyordu. Tüm sanayi yatırımları, sömürgelerde ve yarı-sömürgelerde emperyalizmin elindeydi ve nakit sermaye ihracına dayanıyordu. Bu ekonomik ilişkiler, kendisini I. ve II. bunalım döne- minde, dünyanın toprak olarak paylaşılması ile bütünleştirmek-teydi. Yani ulusal-devletlerin sömürgeleştirilmesi, sömürgelerin emperyalist sömürgeler haline dönüştürülmesi ulusal toprakların emperyalist güçler tarafından işgali ile birlikte gelişiyordu. Em-peryalizm, bu ulusal-topluluklar için ve sömürge halklar için dışsal bir olgu ve işgali açık askeri nitelikteydi. Böylece ulusların ve sömürgelerin siyasal ilhakı, ekonomik sömürüyü ucuzlatan bir unsur durumundaydı.

III. bunalım döneminde emperyalist sömürünün sürdürülüş biçimi değişmiştir. Yeni-sömürgecilik yöntemleri olarak tanımladığımız bu yeni emperyalist sömürü biçimi, esas olarak ihraç edilen sermayenin terkibindeki değişiklikle gerçekleştirilmiştir.

"Sermayenin 5-6 elemanı arasında yeni bir oran yaratılmıştır. Şöyle ki, savaş öncesi nakit sermaye ihracı, sermayenin isim, patent hakkı, yedek parça, teknik bilgi, teknik eleman, vs. gibi diğer elemanlarına kıyasla çok daha fazla yer tutarken, savaş sonrası dönemde, özellikle 1960'dan sonra bu işleyiş tersine dönmüş, nakit sermaye ihracının dışındaki sermayenin yukarda özetlediğimiz elemanları ağırlık kazanmıştır." (132)

Böylece, sömürgeciliğin tasfiyesi ile eski sömürgelerde kurulan devletler, dışa bağımlı bir kapitalistleşme sürecine girmişlerdir. Bu yolla emperyalizmin yitirdiği pazarların yarattığı talep yetersizliği belli oranda giderilmeye çalışılmıştır. Böylece, "daha az masrafla, daha geniş pazar olanağı" ortaya çıkmıştır. Bu, eskiden ekonomik sömürüyü (ilhakı) ucuzlatan siyasal ilhakın eski önemini yitirmesi demektir. Dolayısıyla eski sömürgelerin tasfiyesinde hiçbir sakınca ortaya çıkmamaktadır. **Bu da ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının, emperyalizm tarafından, emperyalist sistem içinde ayrı**

devlet kurma hakkı şeklinde formüle edilmesini getirmiştir.

"Yeni-sömürgeci metodların temelinde, emperyalist tekellerin aç gözlü sömürü politikasına cevap verecek şekilde, sömürge ülkelerde meta pazarının genişletilmesi, yukardan aşağıya kapitalizmin bu ülkelerdeki hakim üretim biçimi olması, merkezi güçlü otoritenin egemen olması sonucunu doğurmuştur." (133)

"Yukardan aşağı kapitalizmin" geliştirilmesi, doğal olarak"yukarının", yani üst-yapının, özel olarak da bu yapının en temel unsuru olan devletin, emperyalizmin denetimi altında olmasını ve bu devletin yaratılacak pazar üzerinde kesin egemenliğini zorunlu kılar. Kapitalizmin normal iktisadi evriminde, temelde egemenliğin, siyasal üst-yapıda, devlet alanında feodal egemenliğin sona erdirilmesiyle tamamlanması süreci, geri-bıraktırılmış ülkelerde tümüyle tersine dönmüştür. Emperyalizmin isteklerine uygun olarak belli bir meta pazarının yaratılabilinmesi için, herşeyden önce bu pazarın sınırlandırılması zorunludur. Yaratılacak bir meta pazarı, belli bir toprağı ve bu topraklar üzerinde belli bir devletin egemenliğini zorunlu kılmaktadır.

Sömürgelerde devlet (pazar) sınırları emperyalizm tarafından belirlenmiştir. Burada pazarların eski paylaşımı ile ortaya çıkan sınırlar belli oranda korunmakla birlikte, emperyalist sömürünün sürdürülmesine en elverişli arazi parçası belli bir devlet toprağı olarak belirginleşmiştir. Yarı-sömürgelerde ise, durum biraz daha değişik olmuştur. Bu ülkeler feodal nitelikte olmakla birlikte, "görünüşte bağımsız" bir devlete ve devlet sınırlarına sahiptir. Bu anlamda emperyalizmin sömürgelerde gerçekleştirmek durumunda olduğu olgular, bu ülkelerde hazır bulun maktadır. II. paylaşım savaşında savaş alanının dışında kalmış yarı-sömürgeler, savaş sonrasında önemli bir statü değişikliğine uğramamışlardır. Bu durumda bulunan ülkeler Latin Amerika'da Arjantin, Brezilya, Şili gibi eski "bağımsız" ülkeler ile İspanya, Portekiz ve Türkiye'dir.

Belirlenmiş sınırlar üzerinde devlet otoritesinin egemen kılınması, sömürgeler açısından olduğu kadar yarı-sömürgeler açısından da bir zorunluluktur. Bu durum merkezi otoritenin güçlendirilmesiyle gerçekleştirilmiştir. Belirlenmiş bir toprak üzerinde merkezi devlet otoritesinin egemenliği, yukardan aşağı kapitalizmin geliştirilmesinin ön koşuludur. İşte devlet sınırları içinde ortaya çıkan ulusal baskının temelinde, emperyalizmin bu yeni-sömürgecilk yöntemleri yatmaktadır.

Devlet otoritesinin güçlendirilmesi, merkezileştirilmesi her-şeyden önce

eski dönemin feodal parçalanmış siyasal yönetimine son vermeyi gerektirmektedir. Bu durumda devrimci niteliğini yitirmiş burjuvazinin bulduğu çözüm ikilidir:

Birinci çözüm yolu, feodal parçalanmışlığı göz önüne alarak sömürgelerin devletleştirilmesi ya da yerel yahut bölgesel feodal siyasal otoritelerin devletleştirilmesidir. Genel olarak Orta-Doğu ve Afrika'da kullanılan bu yöntem, en açık biçimiyle Arap feodal topluluklarının feodal egemenliğe göre devletleştirilmesinde görülür. Ve bu devletler, hemen hemen tüm Arap topluluklarında krallık şeklinde olmuştur. Feodal siyasal yönetim açısından krallığın uygun bir biçim oluşturduğu açıktır. Fas Krallığı, Ürdün Krallığı, Irak Krallığı, Suriye Krallığı, Suudi Arabistan Krallığı, Arap Emirlikleri, Umman Krallığı, Yemen Krallığı, Libya Krallığı emperyalizmin II. paylaşım savaşından sonra Arap feodal toplumunda gerçekleştirdiği yapay devletlerdir. Afrika'da ise, genellikle aşiretler düzeyinde devlet egemenlikleri paylaştırılmaya çalışılmıştır. Ancak kabile ilişkilerinin, sömürge koşullarıyla birleşerek varlıklarını sürdürmüş olmaları, bir devlet içinde birden çok kabilenin varlığını getirmiştir. Bu da Afrika devletlerinde kabileler arası iktidar savaşını gündeme getirmiştir. Ve çoğu zaman bu savaş, "ulusal" bir bayrak altında yürütülmeye çalışılmıştır.

1950'lerin ortalarına doğru emperyalizmin ulusal sorunu çözümleyiş tarzı, yani sömürgeler sorununu çözümleyiş biçimi, devlet sınırları içinde, bir iç sorun olarak krallığa karşı bir mücadele ortaya çıkarmıştır. Krallık yönetimine karşı cumhuriyet istemi, bu dönemde, bu ülkeler için ulusal bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Milli burjuvazi, henüz emperyalizmle bütünleşmiş durumda değilken, ya da işbirlikçi burjuvazi henüz palazlanma durumundayken ortaya çıkan bu ulusal sorun, Batı-Avrupa'da İngiliz ve Fransız Devrimlerinde ortaya çıkan ulusal sorunla benzerlikler göstermektedir. Gerçek ulusal-devletlerin kuruluşu, bu bağlamda, feodal parçalanmışlığa son veren bir burjuva demokratik devrimin sonucu olmuştur. Yeni devletlerde ise, genelde ulusal bölünmüşlük, "devletler" şeklinde olduğu için, feodal parçalanmışlığa son vermek şeklinde iç sorun mevcut değildir. Bu sorun, uluslararası bir sorun, emperyalizmle mücadele sorunu durumundadır. Ülke içi sorun feodalizmin tasfiyesi olarak ortaya çıkmaktadır. Gerçekte ise, emperyalizmden bağımsızlaşmaksızın feodalizmin tasfiyesi (devrimci tarzda) söz konusu olamayacaktır. Bu açıdan da feodal krallığa karşı cumhuriyet istemi görünüşte içsel, gerçekte ise uluslararası bir sorun durumundadır.

Özetle söylersek, II. paylaşım savaşından sonra devletleştirilen eski sömürgelerde ulusal sorun çözümlenmemiş durumdadır. Buralarda ulusal sorun, demokratik devrimin tamamlanması sorununun bir parçası olarak belirginleşmektedir. Ancak demokratik devrimin tamamlanması, feodal devletin destekçisi, "güvencesi" durumunda bulunan emperyalizmden ayrılmaksızın gerçekleştirilemeyecektir. Böylece demokratik devrim sorunu, yalın bir içsel sorun olarak anti-feodal nitelikte değil, anti-emperyalist nitelikte bir devrim sorunu olarak ortaya çıkar. Bu da geçmiş dönemlerde yarı-sömürge ülkelerde ortaya çıkan (Çin Devrimi örneği) devrim sorunu ile aynıdır. (Böylece eski sömürge ve yarı-sömürge ayrımı ortadan kalkmış olmaktadır.) Bu ülkelerde ulusal sorun, anti-feodal ve anti-emperyalist bir devrimle çözümlenebilecek bir sorun olmaktadır ve bu devrimin sonucunda gerçek ulusal-devletler kurulabilir. Ulusal sorunun, bu dönemde, yeni devletlerde ulusal demokratik devrim sorununun bir parçası olması bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Doğal olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, emperyalist sistemden ayrılma, emperyalizmden bağımsız devlet kurma hakkı olarak belirginleşmektedir. Bu hakkın elde edilmesi, bu ülkelerde, gerektiğinde parçalanmış ulusun birliğinin sağlanması için de temel niteliktedir. Çünkü ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, ayrı devlet kurma hakkı yanında, parçası olmak istedikleri uluslarla, ulusal-devletlerle birleşme hakkını da içerir.

Böylece Marksist-Leninistlerin ortaya koyduğu anlamda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, bu ülkelerin ulusal sorunlarının çözümü için temel teşkil etmeye devam etmektedir. Ancak burada altı çizilmesi gereken yan, ulusal sorunun özel bir sorun olarak ayrı ele alınması değil, genel olarak ulusal demokratik devrim sorununun bir parçası olarak ele alınmasıdır. Böyle bir devrim, proletarya devrimi genel yolunun içindedir. Ve böyle bir devrim olmaksızın ulusal sorun çözümlenemez.

İşte bu Marksist-Leninist değerlendirme, doğruluğunu, 1950 sonrasında Arap ülkelerinde ortaya çıkan küçük-burjuva milliyetçi iktidarlarıyla bir kez daha tanıtlamıştır.

Sömürgelerin emperyalizm tarafından ve kendi taleplerine uygun olarak tasfiyesi, yapay ulusal-devletlerin kurulmasının dünya çapında ulusal sorunu çözememesi, kendisini "eşitli ulusal hareketlerin ortaya çıkmasıyla göstermiştir. Özellikle yeni devletlerde, nüfus içinde çoğunluğu oluşturan küçükburjuvazinin başlattığı ulusal hareketler, ulusal sorunun çözülmemişliğinin kanıtı olduğu gibi, yeni ulusal sorunların da dışavurumudur. Arap ülkelerin-

de devrimci-milliyetçilerin iktidarlarının ulusal sorunu ele alış tarzı, doğrudan doğruya bunun bir iç sorun olarak görülmesinden ileri gelmektedir. Siyasal üst-yapıda meydana gelebilecek bir değişikliğin, yani devlet biçiminin değişmesinin ulusal sorunu da çözeceği düşüncesi küçük-burjuva milliyetçiliğinin tipik ifadesidir.

Küçük-burjuvazinin ulusal sorunu, ülke içi ve feodal siyasal egemenliğe ilişkin bir sorun olarak görmesi, onun hareketlerinin sınırlarını belirlemektedir. Yukarda belirttiğimiz gibi, bu ülkelerde ulusal sorun, emperyalizmden bağımsız demokratik bir cumhuriyet kurma sorunu durumundadır. Ve bu amaçla yapılacak bir devrimi zorunlu kılar.

III. bunalım döneminde sömürgeler ile yarı-sömürgeler arasındaki farkların en aza inmesi, bunların ulusal sorunlarının benzer nitelik kazanmasını getirmiştir. Bazılarında, yerel feodal güçlere göre belirlenmiş sınırlara bağlı olarak ulusal-topluluğun parçalanması, parçalanmış ulusal-toplulukların ulusal sorununu ortaya çıkarırken; bazılarında geri-bıraktırılmış ülkelerdeki ulusal-topluluklara ilişkin bir ulusal sorun ortaya çıkarmıştır. Ama her durumda ulusal sorun, ülkenin emperyalizmden bağımsızlaşması ve demokratik devrimin yapılması genel sorununun bir parçası olarak ortaya çıkmaktadır.

Diyebiliriz ki, günümüzde ulusal sorun kendisini iki düzeyde ortaya koymaktadır: Birinci düzeyde ulusal sorun, parçalanmış ulusların ve ulusal-devletlerin birliği sorunudur; ikincisi ise, belirli devlet sınırları içindeki özellikle geri-bıraktırılmış ülkelerde "eşitli ulusal-toplulukların karşı karşıya olduğu ulusal baskıdan, ulusal eşitsizlikten doğan sorundur.

İşte günümüzde proletaryanın çözmek zorunda olduğu, kendi "olumlu eylemi"ni ortaya koyacağı ulusal sorun bunlardır. Proletaryanın kendi devriminin genel yolu içinde çözeceği bu ulusal sorunlar, proletarya partisinin asgari ve azami programının konusu olarak ortaya konur.

Proletarya ve partisi açısından, ulusal sorunların çözümünde esas olan, her zaman ve her yerde proletaryanın sınıf çıkarları ve proleter sınıf mücadelesidir.

Proletarya, ulusal köken ayrımı yapmaksızın, dünyanın her yerinde tek bir sınıf düşmanıyla, burjuvaziyle yüzyüzedir. Bu açıdan mücadelesi, burjuvaziye karşı ve onu devirmek amacıyla yürütülür. Ancak proletarya insanlığın gerçek kurtuluşunu sağlayacak tek devrimci sınıf olarak faaliyetini sınıfların ortadan kaldırılmasına kadar sürdürür.

İşte ulusal sorunların çözümü ve ulusal hareketler proletarya açısından,

kendi sınıf mücadelesinin bir parçası olarak bu şekilde ortaya çıkar. Ulusal sorunlar, her zaman ve her yerde proletarya için kendi sınıfının iktidarı sorunundan sonra gelir, ikincildir. Bu sorunun çözümünü "ikincil dereceye koymak, bu mücadelenin çıkarınadır." (Lenin) Bu, ulusal baskıya karşı mücadele sorununun, proletarya için, genel olarak sınıfsal baskıya karşı mücadele sorununa tabi olması, ve bu ikincil sorunun çıkarlarına göre belirlenmesi söz konusudur. Her yerde ve her zaman proletaryanın kendi sınıf örgütlenmesi ve sınıf mücadelesinin temel alınması Marksist-Leninistler için temel bir görevdir. Diğer sorunlar, genel olarak demokrasinin tüm sorunları ve buna yönelik örgütlenmeler bu temel göreve tabidir.

Proletarya için tek doğru ve tutarlı perspektif budur. Çünkü, ulusal sorunun, proletarya devriminden önce mi, yoksa sonra mı çözümleneceği sorunu, somut tarihsel koşullara, konjonktürel gelişmelere, uluslararası duruma vb. bağlıdır. Tarihsel olarak, ulusal sorun, gerçek ve kalıcı biçimde proletarya devrimiyle çözümlenecektir. O zamana kadar bu sorunun çözümlenmemiş olarak kalması olasıdır.

Bu durumda, proletarya kendi iktidar mücadelesini yürütür ve örgütler. Proletarya kendi iktidar mücadelesini yürütürken, mevcut tüm toplumsal ve ulusal sorunların çözümünü amaçlar ve kendi iktidarıyla bunların nasıl çözümleneceğini ortaya koyar. Ve bunları, mücadelesinin başlangıcında ilan eder. Bu, proletaryanın bilinen ve tarihsel olarak denenmiş bayrağıdır.

Söz konusu olan, ulusal baskı, ulusal eşitsizlikse, proletarya, kendi iktidar mücadelesinde, bunlara karşı mücadeleyi de gündemine alır (kendi olumlu eylemiyle birlikte) ve bu mücadeleyi kendi iktidar mücadelesine tabi kılmaya çalışır.

Bu tutum hiçbir biçimde, bazı sorunların, bazı demokratik hakların (ulusal haklar gibi) proletarya devriminin genel yolu dışında, proletaryanın iktidar koşulları dışında çözümlenemez, "elde edilemez" demek değildir. Tersine bu tutum, proletaryanın, kendi iktidarında bu sorunların çözümlenmesinin, elde edilmesinin nasıl olacağını gösterir. Ancak proletarya, kendi sınıf çıkarları için, kendi iktidarı için örgütlenmiş ve mücadele eder durumdaysa, ortaya çıkabilecek değişik olasılıklar karşısında, kendi sınıf çıkarlarını koruyabilir ve kendi iktidar mücadelesini sürdürebilir. Ve ancak böyle bir proletarya, ulusal sorun gibi tali ve parçasal bir sorunun, kendi devriminin genel yolu dışındaki çözümlerini, gelişmelerin zorla dayattığı çözümleri, kendi çıkarlarına en uygun ve demokratik biçimde gerçekleştirilmesini isteyebilir ve

bunun için mücadele edebilir. Aksi halde proletaryanın eli kolu bağlı kalır ve her türlü ulusal çıkarlar için (burjuva nitelikte) kullanılır hale gelir. Bu da, sonal olarak, dünya proletaryasının mücadelesinin karşısına, "ulusal" bir bayrak altında, kendi burjuvazisinin hizmetinde çıkması demektir. Hiçbir Marksist-Leninist bunu kabul edemez, buna izin veremez.

Ulusal sorunun, genel ve özel olarak, proletarya devriminin genel yolu dışında, proletaryanın iktidar koşulları dışında, eski tarzda çözümlenme olasılığı vardır. Birinci olasılık tarihsel olarak ne kadar fazla olursa olsun, ikinci olasılık mevcuttur ve değişik olgularda da açıkça görülmektedir. Bu olasılık karşısında, proletarya, kendi sınıf tutumunu, emekçi halkın çıkarına en uygun biçimde ortaya koymak ve bu amaçla mücadele etmek durumundadır.

İşte bu son durum, proletaryanın kendi devriminin genel yolu dışındaki ulusal hareketler ve çözümler karşısında takınacağı tavır sorunu olarak belirginleşir. Bir başka deyişle, proletaryanın "muhalefet" koşulları altındaki tutumu söz konusudur. Ve proletaryanın "koşullaması" işte burada ortaya çıkar. Bu ise, ulusal sorunların ve ulusal hareketlerin, her tarihsel durumda somut olarak ele alınmasını, irdelenmesini, tahlil edilmesini zorunlu kılar.

Genel olarak ulusal sorunun, proletarya devriminin genel yolu içinde çözümlenmesinin ötesinde ortaya çıkan gelişmeler, proletarya ve partisi için, bunların proletaryanın sınıf mücadelesine nasıl tabi kılınacağı sorununu da yaratır. Bu özel sorun, em- peryalizm koşullarında ve emperyalist hegemonya altındaki ülkelerde reformlar ve demokratik haklar için verilcek mücadelenin, sosyalist devrim mücadelesine nasıl bağlanacağı genel sorununun içindedir. Çünkü Lenin'in belirttiği gibi, "ulusal kaderi tayin hakkı, demokratik bir istek olmaktan başka bir şey değildir; ilke olarak, öteki demokratik isteklerden farklı değildir."

"Emperyalizmde bütün demokratik istemler, siyasal bakımdan elde edilmelerinin zor oluşu ya da bir dizi devrimlere başvurmaksızın elde edilemeyişleri anlamında 'erişilemez' istemlerdir."

Bu açıdan sorun, şu şekilde belirginleşmektedir: III. bunalım döneminde demokratik hak ve özgürlüklerin bir parçası olan ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilecek bir devrim olmaksızın "elde edilebilir", "gerçekleşebilir" bir hak ve istem midir?

Burada ilk önemli nokta genel olarak bir devrimden değil, proletaryanın öncülüğündeki belirli bir devrimden yola çıkılmasıdır. Bu bağlamda proletaryanın ulusal sorunu kendi iktidar koşullarında, kendi olumlu eylemi ile nasıl

çözümleyeceğini ele almadan, bunun dışındaki durumları, varsa "çözüm" yollarını ele almak gerekmektedir.

III. bunalım döneminde bu dış yolları üç başlık altında ele alabiliriz:

a) "Ulusal" burjuvazinin öncülüğünde ulusal sorunun çözümü:

III. bunalım döneminde emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemleri, herşeyden önce geri-bıraktırılmış ülkelerde ya da bu ülke içindeki ulusal-topluluklar arasında ulusal, yani iç dinamikle kapitalizmin gelişmesini olanaksız kılmıştır. İç dinamikle (ulusal) gelişen kapitalizmin olmayışı, ulusal burjuvazinin gelişmesini engelleyerek, bu sınıfın kendi devriminde öncülük etmesi ya da katılması sorununu ortadan kaldırmıştır. Yeni-sömürgecilik koşullarında geri-bıraktırılmış ülkelerdeki burjuvazi "ulusal" nitelikte değildir, baştan emperyalizmle bütünleşmiştir ve onun işbirlikçisidir. Che'nin deyişiyle, "bugün için, tayin edici unsur, emperyalizm ve milli burjuvazi cephesindeki kaynaşmadır". Bu, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki burjuvazinin "milli" ve "devrimci" niteliğini yitirmesidir. Dolayısıyla kendi devrimini yapamaz ve ulusal-devrimci bir hareket ortaya çıkaramaz.

Bunun ulusal sorun açısından anlamı, yerli burjuvazinin gerçek bir ulusal hareket oluşturamayacağı demektir. İşbirlikçi burjuvaziyle emperyalizm arasındaki çelişkiyi, mutlak bir çelişki, uzlaşmaz bir çelişki olarak ele almak yanlıştır. Ancak bu işbirlikçi-tekelci burjuvazinin, zaman zaman "ulusal çıkar"dan söz etmeyeceği, "ulusal haklar"dan söz etmeyeceği demek değildir. Ve hatta bunu öyle bir yere getirebilir ki, açık bir "anti-emperyalist ulusal hareket" görünümü kazandırabilir. Genellikle bu durum işbirlikçi-tekelci burjuvazi içindeki çelişkilerin ürünü olarak ortaya çıkabilmektedir. Çokuluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde, bu çıkar çelişkisi, zaman zaman ulusal-topluluk farklılaşmasıyla çakışabilir ve böyle durumlarda açık bir "ulusal hareket" gündeme gelebilir. Bu durumda "ezilen ulus" konumu, işbirlikçi-tekelci burjuvazi fraksiyonları içinde bir güç aracı olarak kullanılması gündeme gelir. Böylece "ezilen ulus" işbirlikçi burjuvazisi, oligarşi içinden çıkarak, kendi "ulusal" devletini kurma talebinde bulunabilir. Bu talep, özsel olarak "ezilen ulus" burjuvazisinin (işbirlikçi ve emperyalizmle baştan bütünleşmiş) emperyalist devletlerin, kendisinin "ayrılma talebi"ni desteklemesi girişimleriyle birleşerek uluslararası bir sorun haline gelebilir. Emperyalizmin bu durum karşısındaki ilk tutumu, oligarşi içindeki çelişkiyi çözümleme şeklindedir. Genel olarak askeri ve stratejik çıkarlarını göz önüne alan emperyalizm, uygun gördüğü koşullarda, böyle bir istemi destekleyebilmekte-

dir. Çoğu zaman hareketin gelişme düzeyine bağlı olarak ilk tutumunu sürdürür. Bu konuda emperyalizmin Filistin sorununda takındığı tutum oldukça açıktır.

Emperyalizm, böyle bir hareket karşısında, "kültürel özerklik"ten, "azınlık hakları"ndan, "bölgesel özerklik" temelinde federatif çözüm ve ayrılmanın gerçekleştirilmesine kadar değişik çözüm yollarını el altında tutar. Ancak burada ortaya konulması gereken husus, bu çözümlerin hiçbirinin ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ile ilişkisi bulunmadığıdır.

Emperyalizmin, ulusal temelde ortaya çıkan oligarşi içi çelişkilerin çözümünde özellikle "bölgesel özerklik"i kabul ediyor görünmesi, sık sık ulusal sorunun özünün unutulmasına yol aç-maktadır. Özellikle "ayrılma", "ayrı devlet kurma"nın emperyalizm tarafından, bu durumda "kabul edilemez" olduğunu düşünmek bu yanılgının temelidir. Oysa genel olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı "bölgesel özerkliği" içerir ve proletarya bu çözümü önsel olarak reddetmediği gibi, çoğu durumda çokuluslu devletler için öngörür de. Emperyalizmin "bölgesel özerklik" temelinde bir federatif çözümü desteklediği koşullarda, sorunun özünü unutarak takınılacak bir tavır, her zaman "ulusal" işbirlikçi burjuvazinin güçlenmesine yardım edecektir.

Sorunun özü, emperyalizmin, çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde ulusal sorunun çözümünde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanımamasıdır. Emperyalizm için "ayrılma", "ayrı devlet kurma"ya varan her çözüm yolu, bir ulusal hakla, "ezilen ulus"a ilişkin bir demokratik hakla bağlantılı değildir ve olmamalıdır. Emperyalizmin bütün tutumu, Wilson doktrininde ortaya konulduğu gibi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tahrif edilmesine dayanır. Dolayısıyla ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı olarak demokratik bir hakkın tanınmadığı koşullarda, kendi çıkarlarına uygun çözümü ortaya koyması gündemdedir. Bu yüzden ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının hangi koşullarda ve nasıl kullanılacağı sorunu ile hiçbir ilişkisi yoktur. Emperyalizmin tüm tutumu, sözde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını tanırmışcasına görünerek, pratikte bu hakkın nasıl kullanılacağını kendi çıkarlarına göre belirlemesinden başka birşey değildir.

"Eskiden, ulusların kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahip olmaları ilkesi, genellikle yanlış yorumlanırdı; bu ilke, ulusların özerklik hakları derecesine düşürüldüğüne sık sık tanık olunurdu." (134)

"Eskiden ulusal sorun, reformist bir görüş açısından, ayrı, bağımsız bir sorun olarak sermayenin iktidarı, emperyalizmin devrilmesi, proletarya dev-

rimi genel sorununa bağlanmadan dikkate alınırdı... Ulusal sorun, sömürgeler sorunu, sessizce, kendiliğinden, proletarya devriminin ana yolu dışında, emperyalizme karşı devrimci bir mücadele olmaksızın çözümleneceği dolaylı olarak kabul ediyordu." (135)

İşte emperyalizmin, özel olarak ABD emperyalizminin bugün sorunu ele alış tarzı, Stalin'in sözünü ettiği bu çerçeve içinde, "burjuva anlamda" ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ile sınırlıdır. Kesinkes proletaryanın savunduğu ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ile ilişkili değildir.

Bu durum karşısında, proletarya, herşeyden önce, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının tanınmasını istemelidir ve tanınması yönünde mücadele etmelidir. Böyle bir hakkın, doğrudan ya da dolaylı tanınmışlığı koşullarında nasıl kullanılacağı sorununun, sadece ve sadece ulusal-topluluğun kendisine ait olduğunun ortaya konulması gerekir. Doğal olarak da, proletaryanın savunduğu ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının elde edilmesi bir devrim sorunu olarak ortaya çıkmaktadır. Aksi halde, proletaryanın kendi ulusu içinde, bu hakkın değişik çözümlerinin koşullara bağlı olarak uygulanabilmesi için yapabileceği pek birşey olmayacaktır. Lenin'in, Norveç'in İsveç'ten ayrılması konusunda ortaya koyduğu gibi, böyle bir hak söz konusu olmazsa, her düzeyde proletaryanın enternasyonalizmi ulusal çıkarlara feda edilmiş olacaktır.

Görüldüğü gibi, III. bunalım döneminde emperyalist hegemonya altındaki ülkelerde, burjuvazi gerçek anlamda "ulusal" ve "devrimci" niteliğe sahip değildir, gerçek ulusal-devrimci bir hareket ortaya koyamaz ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı temelinde ulusal sorunun değişik çözüm yollarını tanımayı kabul edemez. Onlar için, "ezilen ulus" sorunu tümüyle oligarşi içi bir sorun durumundadır ve oligarşi içi çelişkiler eski dönemin ulusal burjuvazisinin "egemen ulus" burjuvazisine karşı mücadelesi olarak ele alınamaz.

b) Geri-bıraktırılmış ülkelerde egemen sınıflar arası ilişkinin ve çelişkinin bir sonucu olarak ortaya çıkan ikinci yol feodaliteye ilişkindir:

Oligarşi içindeki büyük toprak sahipleri ile işbirlikçi-tekelci burjuvazi arasında ya da bir bütün olarak oligarşi ile oligarşi dışı feodal kalıntılar arasındaki çelişki, çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde "ulusal" bir görünüm kazanabilmektedir. III. bunalım döneminde kapitalizmin yukardan aşağı geliştirilmesi, yani dış dinamik ile (emperyalizm) geliştirilmesi, devlet sınırları içinde feodalizmin çözülmesine yol açmaktadır. Bir başka deyişle, genel olarak emperyalizmin başlangıçta ittifak kurduğu feodal egemen sınıfların eko-

nomik olarak güçsüzleşmesi ve tasfiye olması söz konusudur. Tarihsel olarak geri-bıraktırılmış ülkelerde çarpık kapitalizmin gelişmesi, oligarşi içinde çeşitli tasfiyelere yol açma ve artan oranda işbirlikçi-tekelci burjuvazinin, özel olarak tekelci-sanayi burjuvazisinin güçlenmesini sağlayarak oligarşiyi tek başına oluşturması (tabii baştan bütünleşmiş olduğu için emperyalizmle birlikte) yönünde bir eğilim ortaya çıkarmaktadır. **"Oligarşi"** broşürümüzde ve **"Gramsci Üzerine"** yazımızda ayrıntılı biçimde ortaya koyduğumuz bu eğilim, geri-bıraktırılmış ülkelerde feodal kesimlerin, siyasal planda devlet üzerindeki etkinliklerini yitirmeleri sonucunu doğurmaktadır. Feodal egemen sınıfların oligarşiyle, özel olarak da işbirlikçi-tekelci burjuvaziyle "çatışma-uyum" ilişkisinde bu açık biçimde görülür. (Bu konuda somut bir değerlendirme için bkz: **İlker Akman Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz-I, THKP-C/HDÖ yayınları)**

Bu gelişme, feodal egemen sınıfların "çarpık kapitalizme" karşı mücadelesini ortaya çıkarmaktadır. Tarihsel olarak kapitalist üretim ilişkileri tarafından tasfiye olan feodalizm, her zaman kapitalizme karşı mücadele etmiştir. Bu mücadelesi, iktisadi evrime karşı feodal siyasal zor şeklinde geliştiği eski dönemlerde, burjuva demokratik devrimlere yol açmıştır. Kapitalizm karşısında kimi zaman feodal sınıflar "uzlaşmayı" kabul etmişlerdir. Bu koşullarda Almanya'da olduğu gibi yukardan aşağı demokratik devrim gündeme gelmiştir. Ancak III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde egemen olan kapitalizm, devrimci tarzda gelişmediğinden çarpıktır ve temelinde emperyalizmin istemleri ve çıkarları yatmaktadır. Bu koşullar altında feodal sınıfların gelişen kapitalizm karşısındaki tutumları, kaçınılmaz olarak anti-emperyalist bir görünüm kazanmaktadır. Geçmiş dönemlerde sömürgelerde ortaya çıkan feodal direnişin anti-emperyalist niteliği de bu şekilde belirginleşmiştir.

Çokluk toprak ağaları, tefeci-tüccar ve feodal ilişkiler içinde bulunan kent küçük-burjuvazisi (esnaflar), geri-bıraktırılmış ülkelerde anti-emperyalist, anti-kapitalist ve anti-tekelci görünümde bir mücadele içinde olmalarının nedeni budur. Bu sınıfların hareketinin yaygınlığı ve gücü, kapsadığı kesimlerin nüfus içindeki niceliği kadar, oligarşi içinde işbirlikçi-tekelci burjuvazi ile "uyum" sağlama koşullarına bağlıdır. Ancak, bu hareketin her zaman açık mücadele şeklinde olacağını düşünmek de yanlıştır. "Çatışma-uyum" ilişkisinde "uyum" koşullarının önde olması, mücadeleyi legal devlet çerçevesinde sınırlandırmaktadır. Bu da, bu kesimlerin "demokratik" bir görünüm ka-

zanmalarıyla çakışır. Gerçekte "siyasal demokrasi" ile uzaktan yakından ilişkileri yoktur. Ama nüfus içinde belli bir niceliğe sahip oldukları için, "temsili demokrasi" bu kesimlerin parlamentoda yer almalarını olanaklı kılmakta ve bu yolla devlet üzerinde etkilerini sürdürme olanağını elde etmektedirler. Temsili demokrasinin (gerçek burjuva demokrasisiyle uzaktan yakından ilişkisi olmayan bir demokrasidir bu -gizli faşizm-) bulunmadığı ülkelerde bu kesimlerin mücadelesi çoğu durumda yasadışı bir faaliyet ve örgütlenmeye dönüşmektedir.

Bu kesimlerin hareketi, çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde de, tek uluslu (homojen) geri-bıraktırılmış ülkelerde de "ulusal" bir niteliğe bürünebilmektedir. Dolayısıyla her türden sınıfsal farklılıkların aşılmasını sağlayabilecek bir ideoloji, bu hareketin üst yapısını oluşturur. Genel olarak, **dinsel ideolojiler, bu kesimler açısından hareketin bütünselliğini kurmaya hizmet eder ve feodal sömürücü sınıfların özel çıkarlarının gizlenmesine yardımcı olur.** Sınıfsal farklılıkların tek bir "ulusal çıkar" ile bütünleştirilmesine dayanan burjuva milliyetçiliği gibi, bu feodal hareket de, feodalizmin çıkarlarını "dinsel çıkar" temelinde genel bir çıkar olarak sunar. Bu boyutu ile, burjuva milliyet- çiliğinin sınırlarını aşarak uluslararası bir duruma geçer. Bir başka deyişle, bu hareketin dinsel ideolojisi, sınıfsal çıkarı "dinsel çıkar" haline dönüştürdüğü gibi, ulusal çıkarları da aynı duruma getirir. Böylece ulusal sorunda belli bir "çözüm" yolunu ve belli bir "olumlu eylemi" içerir. Bu da onu genel olarak burjuva milliyetçiliğinden, özel olarak da işbirlikçi tekelci burjuvazinin "milliyetçiliğinden" ayıran temel noktadır.

Diyebiliriz ki, geri-bıraktırılmış ülkelerde ortaya çıkan dinsel ideoloji ile bütünleşmiş feodal hareket, kendi ideolojik çerçevesi içinde, hem özel ulusal sorunu hem de parçalanmış uluslar sorununu ortaya koyar. Bu boyutu ile proletaryanın sorunu ele alışı ile çakışır. Ama ortaya koyduğu "çözüm" ile kendi niteliğini ve proletaryanın çözümü ile olan farklarını belirginleştirir.

Özellikle emperyalist hegemonya altındaki ülkelerde dinsel farklılığa sahip olan toplumlarda büyük güç oluşturabilen bu feodal hareket, özellikle "müslüman ülkelerde" kendine elverişli bir zemin bulmaktadır. Günümüzde İran'da iktidarı ele geçirmiş olan bu hareket, genel olarak teokratik devlet kurma temelinde ulusal sorunun çözümünü ele alır. Özellikle emperyalist üretim ilişkilerinin getirdiği ilişki ve çelişkilerin etkilediği tüm kesimlerin (özellikle proletarya ve kent küçük-burjuvazisi) arasında bu hareket, güçlü bir anti-emperyalist "ulusal" hareket ortaya çıkarabilmektedir. Bu hareketin

en önemli yanı, her türlü ulusal sorunu, emperyalist üretim ilişkilerinin tasfiyesi (feodalizm lehinde) genel sorununa bağlama yeteneğidir. Bu boyutuyla ilerde göreceğimiz gibi, küçük-burjuva milliyetçi hareketlerin olduğu kadar, Marksist-Leninist hareketin de çözmeye yöneldiği sorunları, onların yaklaşımlarına benzer bir biçimde ele alır. Kitle güçlerinin temelini köylülüğün oluşturması ve proletaryayla kent küçük-burjuvazisini kapsayabilme özelliğiyle, geri-bıraktırılmış ülkelerde proletaryanın öncülüğünde demokratik halk devriminin temel gücüyle ilgili bir sorun yaratmaktadır.

Bu feodal-dinci ya da Stalin'in deyişiyle söylersek, "feodalmilliyetçi" hareketin, ulusal sorunun çözümünde "teokratik devlet"i temel alması, onun gerici özelliğini açıkça ortaya çıkarmaktadır. Ulusal sorunu, demokratik bir biçimde çözmekten uzak oluşuyla ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını kesinkes dıştalar. Ve doğal olarak bu hakkın "teokratik devlet kurma hakkı" olarak anlaşılmasını ister.

I. ve II. bunalım döneminde, sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde toplumsal süreç feodalizm olduğundan, yani feodal üretim ilişkilerinin egemen olması nedeniyle, böyle bir hareketin "ulusal" görünüm kazanması olanaksızdı. III. bunalım döneminde ise, geri-bıraktırılmış ülkelerde çarpık da olsa kapitalizmin egemen olması, ülke içinde feodalizmin gerici bir tarzda da olsa tasfiyesi ile birlikte, köylülüğün sınıfsal ayrışmasını artırmış, burjuvazi ile proletarya arasındaki çelişkiyi görece olarak keskinleştirmiştir. Bu da ülke içinde yapay ve yukardan aşağı kurulu "ulusal birliğin" bozulması demektir. İşte, egemenliğini yitiren feodal sömürücü sınıfların günümüzdeki etkinliğinin iktisadi temeli budur. Böylece geçmiş dönemde gücü sınırlı olan bu feodal tepkinin yarattığı hareket, günümüzde önemli bir güce ulaşabilmektedir. Yine eskiden gerici özelliğini anti-kapitalist tutumuyla açıkça ortaya koyan bu hareket, günümüzde yeni-sömürgecilik koşullarında anti-emperyalist, yabancı düşmanlığı (gavur alerjisi) temelinde (emperyalist üretim ilişkilerine karşı olup) "ilerici", "ulusal" bir görünüm kazanabilmektedir. Bu da proletarya açısından, geçmiş dönemlerle kıyaslanmayacak ölçüde önemli ve sadece ulusal sorunla sınırlı olmayan bir sorun yaratmaktadır. Özellikle çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde, "ezilen ulus" proletaryası açısından ulusal sorunun demokratik olmayan her türlü çözümünün reddi düzeyinde özel bir görev ortaya çıkarmaktadır. Genel olarak da, geri-bıraktırılmış ülke proletaryası açısından, emperyalist üretim ilişkilerinin ortadan kaldırılmasının bir demokratik halk devrimi sorunu olduğunun ortaya konulması göreviyle somutlaş-

maktadır.

Konunun daha açık hale gelmesi için eğitim konusunu, demokratik eğitimi örnek olarak alabiliriz. Bilindiği gibi, eğitim sorunu ya da eğitimin demokratikleştirilmesi sorunu, diller üzerindeki ulusal baskının kaldırılması sorunuyla ilintilidir. Bu açıdan demokratik eğitim istemi, diller üzerindeki baskının sona erdirilmesinin "olumlu eylemi" olarak ortaya çıkar. Marksist-Leninist literatürde "demokratik devlet" çerçevesinde eğitim sorunu, Lenin tarafından şöyle formüle edilmiştir:

"Bütün ulusların işçileri için tek bir eğitim siyaseti vardır: Yerli dilin özgürlüğü ve demokratik ve laik eğitim."

Lenin'in bu tesbitinin, "teokratik devlet" çerçevesindeki bir çözümle ne derecede bağdaşmaz olduğu açıktır.

Diyebiliriz ki, feodal sömürücü sınıfların dinsel ideolojiyle yürüttükleri hareket, özsel olarak proletaryanın tarihsel-sınıfsal mücadelesiyle çelişir. Proletarya, feodalizmin kesin olarak tasfiye edildiği koşullarda kendi devrimini yapabilir. Onun mücadelesi anti-kapitalist olmak durumundadır. Ve böyle bir mücadele ancak anti-feodal bir mücadele sürecinden sonra olanaklıdır. Anti- feodal mücadele aynı zamanda feodal ideolojilere karşı mücadeleyi zorunlu kılar. Bu açıdan, burjuvazinin kendi devrimini yapmadığı koşullarda, demokratik devrimin öncüsü olacak olan proletarya feodal sınıflara karşı mücadele etmek durumundadır. Onların ulusal sorunları "teokratik devlet" çerçevesindeki çözüm çabalarının karşısına çıkmak, proletaryanın olduğu kadar, her demokratın da görevidir. Feodal sınıfların eski ekonomik ve siyasal güçlerini yitirmeleri karşısında ortaya koydukları hareketin anti-demokratik yanını ve çözümlerinin gerici özelliklerini, taktik bazı amaçlarla görmezlikten gelerek, özel olarak da ulusal baskıya karşı yürütülen mücadelede bir müttefik olarak görmek, dar bir milliyetçi bakış açısı olduğu kadar, anti-Marksist bir tutumdur da. Bu konuda **Komintern**'in II. Dünya Kongresinde almış olduğu kararı yeniden anımsatalım:

"Daha çok geri kalmış, ağırlıkla feodal veya pederşahi ya da pederşahi-köylü nitelikteki uluslara ve devletlere ilişkin olarak, şunların gözönünde bulundurulması gereklidir:...

b) Din adamlarının, hıristiyan misyonerlerinin ve benzer ögelerin gerici, orta-çağ etkilerine karşı mücadelekesin zorunludur.

c) Avrupa ve Amerikan emperyalizmine karşı kurtuluş mücadelesini, Osmanlı ve Japon emperyalizminin, soyluluğun, büyük toprak sahiplerinin, din

adamlarının vb. gücünün artırılmasıyla bağdaştırmaya çalışan pan-islamizme, pan-asyatik harekete ve benzeri akımlara karşı mücadele de zorunludur.

d) Geri kalmış ülkelerde büyük toprak sahiplerine ve feodalizmin bütün biçimlerine ve kalıntılarına karşı köylülerin giriştiği mücadelenin desteklenmesi de zorunludur. Herşeyden önce köylü hareketine mümkün olduğunca devrimci bir nitelik kazandırmaya çalışılmalı, mümkün olan yerlerde köylüleri ve bütün sömürülenleri sovyetelerde örgütlemeli(dir)." (136)

III. bunalım döneminde de, geri-bıraktırılmış ülkelerde feodal kalıntıların (eski egemen sınıf öğelerinin) hareketinin, anti- emperyalist yanının, özünde her türlü kapitalist gelişmeye karşı olma oluşturduğunu unutarak, emperyalizm ve işbirlikçi burjuvazi ile feodal kalıntıların birbirinden uzaklaşmasının karşı-devrim cephesinde bir bölünme yaratmasını abartarak, anti-feodal mücadeleyi geçici olarak durdurmak ya da ikincil bir sorun olarak ele almak, proletaryanın demokratik devrimdeki öncülüğünün ortadan kaldırılmasıyla özdeştir. Doğal olarak bu tutum, anti-feodal unsurların (proletarya, kent küçük-burjuvazisi ve esas olarak da köylülük) oligarşiye siyasal olarak yedeklenmesine de yol açabilecektir.

I. ve II. bunalım döneminde emperyalizmin dışsal bir olgu ve egemen sınıfın da feodaller olduğundan ulusal mücadele ile sınıfsal (anti-feodal) mücadele birbirinden kesin çizgilerle ayrılabiliniyordu. Bu dönemlerde, bu ülkelerdeki baş çelişki, ülkenin ve nüfusun 3/4'ünü kontrolu altında tutan zayıf feodal birimler ile yarı-serf durumundaki köylülük arasındaydı. (Demokratik mücadele). Anti-feodal sınıfsal mücadelenin gelişimine paralele olarak, bu dönemlerde emperyalizm kendi sömürgesini korumak için ülkeyi bütün olarak işgal ediyordu. O zaman ülkenin baş çelişkisi emperyalizm ve bir avuç hain dışında bütün ulus arasında olmaktaydı. (Ulusal mücadele). İç savaş döneminde savaş, genellikle sınıfsal şiarlarla (toprak devrimi, demokratik devrim) ve sınıfsal planda (anti-feodal) yürürken, devrimci ulusal savaş evresinde, savaş ulusal planda ve ulusal şiarlarla yürütülür.

III. bunalım döneminde ise, geri-bıraktırılmış ülkelerde toplumsal süreç feodal süreç değildir. Emperyalizm de sadece dışsal bir olgu değildir. Zayıf mahalli otorite yerini, bizzat emperyalizmin de içinde yer aldığı güçlü oligarşik devlet otoritesine bırakmıştır. Ülkedeki egemen sınıfların en büyüklerinin oluşturdukları bir oligarşi mevcuttur. Bu yüzden **baş çelişki oligarşi ile halk arasındadır.** Oligarşi içinde bizzat emperyalizm yer aldığı için devrimci savaş sadece sınıfsal planda (anti-oligarşik) yürümeyecektir. Savaş sınıfsal ve

ulusal planda yürüyecektir. Şüphesiz emperyalist ordular savaşta bizzat yer alana kadar sınıfsal yan ağır basacaktır. (Daha geniş bilgi için bkz: **Kesintisiz Devrim II-III)**

Ancak sınıfsal yanın anti-oligarşik olması sık sık bazı hatalı anlayışların ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Genellikle ülkemizde oldukça sık karıştırılan bu durumu burada kısaca belirtelim:

III. bunalım döneminde kapitalizmin yukardan aşağı geliştirilmesi, geçmiş dönemlerde olduğu gibi, demokratik devrimi anti-emperyalist ve anti-feodal çerçeveyle sınırlamayı olanaksız kılmıştır. Eski dönemin MDD ile bu dönemin demokratik halk devrimi arasındaki farklılık, ülkedeki toplumsal sürecin niteliği ile emperyalizmin işgal biçimi tarafından belirlenmektedir. Ülkede çarpık kapitalizmin egemen olması, feodalizmin tümüyle tasfiye edildiği anlamına gelmemektedir. Emperyalist üretim ilişkileri ile iç dinamikle gelişmiş kapitalizm arasındaki temel fark da burada ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla emperyalist üretim ilişkilerinin tasfiyesi, sözcüğün tam anlamıyla kapitalist üretim ilişkilerinin tasfiyesi demek değildir.

Kısacası, geri-bıraktırılmış ülkelerde proletaryanın öncülüğündeki demokratik devrim, anti-oligarşik mücadele kapsamında anti-feodal mücadeleyi de gerektirir. Doğal olarak bu anti-feodal mücadelenin dinamikleri, her türlü feodal ilişkiye, sömürüye, harekete ve güce karşı mücadelenin dinamikleridir.

Yine proletarya açısından feodal hareketin, tarihsel, ekonomik, siyasal ve ideolojik gericiliği yanında, emperyalizmle uzlaşabilir olma özelliği de önemlidir. Tarihsel süreç, emperyalizmin talep yetersizliğini gün be gün artırırken, diğer yandan pazarlarını yitirmesini getirmektedir. Bu koşullar altında kapalı üretimbirimlerinin pazar için üretime açılması emperyalizm için bir zorunluluktur. Bu, onun feodal sınıflarla olan çelişkisinin maddi temelidir. Ama öte yandan pazarlarını yitirmesi olgusu, yani proletaryanın devrimci mücadelesi karşısında feodalizmle uzlaşmaktadır. Bu iki zıt hareket, emperyalizm açısından yaşamsal öneme sahip olan pazarlarını kesin olarak yitirme tehlikesi karşısında kendisinin uzlaşma noktalarını açığa çıkartmaktadır. Emperyalizmin feodal sınıflarla en elverişsiz koşullarda gerçekleştireceği bir uzlaşma bile, pazarlarının tümüyle yitirilmesi tehlikesi karşısında önemsiz kalmaktadır. Bugün İran ile ABD emperyalizminin ilişkilerinde görüldüğü gibi, en elverişsiz koşullarda bile, pazarın tümüyle yitirilmesinden daha elverişlidir. Ve İran örneğinde olduğu gibi, emperyalizm, gerektiğinde iktidarı feodal

sınıflara tümüyle bırakabilmektedir. Daha alt düzeydeki uzlaşma ise, 12 Eylül koşullarında olduğu gibi, devrimci mücadeleye karşı dinsel temelde bir anti-komünist hareket olarak feodal sınıflara geniş hareket olanağı yaratmaktadır.

Tüm bunlar, bir kez daha devrimci niteliğini yitirmiş burjuvazinin, feodalizm ve demokratik hak ve özgürlükler karşısındaki konumunu açığa çıkarmaktadır.

Özetlersek, dinsel ideolojiyle harekete geçen ve "ulusal" bir bayrak altında toplanan feodal sınıf hareketinin ulusal sorunun her türlü demokratik çözümünü reddettiğini söyleyebiliriz. Bu açıdan bu hareket için ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının mutlak bir hak şeklinde ele alınması önem kazanmaktadır. Dolayısıyla bu hakkın içerdiği "ayrılma" ve "ayrı devlet kurma hakkı", onlar için "feodal" ya da "teokratik" bir devlet kurma hakkı olarak bir değeri vardır. İşte proletarya, ulusların kendi kaderini tayin hakkını savunurken, bu tür saptırmalara karşı mücadele etmek durumundadır. Ve dolayısıyla bu anlamda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının söz konusu olamayacağını açıkça ortaya koymalıdır. Buna karşı mücadele etmeyen bir "ezilen ulus" proletaryası gerçek demokratik görevlerini yerine getiremez. Bununla mücadele etmek ise, ancak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını, bu hakkın içerdiği değişik çözüm yollarıyla ele almaktan geçer. Bir başka deyişle, proletarya enternasyonalizmi, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının, bu hakkın içerdiği bir yolun kullanımı ile mutlaklaştırmak ya da özdeşleştirmek şeklindeki emperyalist ve feodal anlayışlarla mücadele etmek zorundadır.

c) Günümüzde proletarya devriminin genel yolu dışındaki ulusal sorunların "çözüm" yolu olarak ortaya çıkan üçüncü yol, küçük-burjuva milliyetçiliğine ilişkindir:

Emperyalist dönemde I. ve II. bunalım döneminin sömürge ve yarı-sömürge ülkeleri ile III. bunalım döneminin geri-bıraktırılmış ülkelerinde küçük-burjuvazi nüfusun önemli bir kesimini oluşturur. Temel olarak emperyalizmin sermaye ihracı ile ortaya çıkan bu ülke küçük-burjuvazisi, III. bunalım döneminde yukardan aşağıya kapitalizmin gelişimi ile nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadır. Geçmiş dönemlerde (toplumsal süreç feodal iken) nüfusun çoğunluğunu köylülerin oluşturmasından farklı olan bu durum, bu dönemde küçük-burjuvazinin çeşitli politik hareketlerine yol açmıştır. Ulusal sorunun dünya çapındaki ikili durumu, yani "parçalanmış ulusların birleşti-

rilmesi" ve ulusların kaynaştırılması sorunu ile devlet örgütlenmesine ilişkin hiçbir hakka sahip olmayan ulusların sorunu, küçük-burjuvazinin milliyetçi hareketinde özel bir yere sahiptir. Ancak küçük-burjuvazinin milliyetçi hareketi, her ulusal-toplulukta ya da ülkede aynı biçimde ortaya çıkmaz. Genellikle emperyalizmin açık işgal koşullarında, yani sömürge ülkelerde, küçük-burjuvazinin sol kanadının güçlü bir ulusal (anti-emperyalist) hareket yaratma yeteneği görülmüştür. Genellikle proletaryanın örgütsüz ya da yetersiz kaldığı koşullarda, küçük-burjuvazinin milliyetçilik temelinde anti-emperyalist (ya da anti-sömürgeci) tavır alışı, ulusal kurtuluş savaşına dönüşerek ülkenin bağımsız bir devlete sahip olmasını getirebilmektedir. Proletaryanın öncülüğünde gerçekleşmeyen (yani küçük-burjuvazinin öncülüğünde gerçekleşen) bir ulusal kurtuluş savaşı, "sömürge ulusun" sorununu devrimle, anti-emperyalist bir devrimle çözümleyebilmektedir. Hareketin burjuva muhtevası, bazı durumlarda anti-feodal mücadeleye de yol açabilmektedir. Bu da anti-emperyalist ve anti-feodal bir devrim yaratarak, ulusal sorunu, belli bir biçimde çözümleyebilmektedir. 1956-62 Cezayir ulusal kurtuluş savaşı, böyle bir hareketin III. bunalım döneminin ilk evresindeki somut örneğidir.

Küçük-burjuvazinin ulusal sorun karşısındaki tutumunu belirleyen milliyetçiliği, III. bunalım döneminde, genellikle I. bunalım döneminde ortaya çıkmış olan pan-islamizm, pan-slavizm, pan-türkizm, pan-helenizm, pan-afrikanizm ve pan-asyatik türden ırka, dile ve kültüre dayalı milliyetçiliğin küçük-burjuvazi tarafından yeni tarihsel koşullarda sahiplenilmesi ve biçimlendirilmesi olarak tanımlayabiliriz. Stalin'in ifade ettiği gibi, burjuvazinin geminin bordasından attığı "ulus" ve "milliyetçilik" bayrağını, her zaman olduğu gibi, küçük-burjuvazi yeniden yükseltmektedir. (Serbest rekabetçi kapitalizm koşullarında "demokrasi" ve "demokratik cumhuriyet" karşısında küçük-burjuvazinin tutumu aynıdır.) III. bunalım döneminde ulusun bölünmüşlüğü (ayrı devletler olarak ya da ayrı devletler içinde) karşısında yeni bir küçük-burjuva milliyetçiliğinin, eski sloganlarla ortaya çıkması kaçınılmazdı.

III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde ortaya çıkmış olan ulusal sorun, yani "yapay olarak parçalanmış ulusların birleştirilmesi" sorunu, küçük-burjuva milliyetçiliği yanında değişik olgular da ortaya çıkarmıştır. Özellikle geri-bıraktırılmış ülkelerde dış dinamikle gelişen kapitalizm, bir yandan işbirlikçi (tekelci) burjuvazinin güçlenmesine yol açarken, diğer yandan egemen sınıflar ittifakından, yani oligarşiden tasfiyeleri gündeme getirmektedir. Bu, oligarşi içindeki çelişkiler ve oligarşi ile dışındaki sömürücü

sınıflar arasındaki çelişkiler düzeyini belirler.

Daha önce gördüğümüz gibi, yeni-sömürgecilik yöntemlerinin uygulanmasında ilk adım, geri-bıraktırılmış ülkelerde feodal sınıflar ile emperyalizm arasında bir işbirliği ya da ittifak kurmak yönünde atılmıştır. Bu işbirliği baştan emperyalizmle bütünleşmiş burjuvazi ile feodal sınıfların ittifakı olarak somutlaşır. Ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, iç ticaret burjuvazisi, özellikle yarı-sömürgelerde bu ittifakın içinde yer alır. Ancak burada en önemli halka, bu iç ticaret burjuvazisinin emperyalizmin eski sömürgeci yöntemlerine uygun ilişkiler içinde ortaya çıkmış olmasıdır. Yoksa iç dinamikle kapitalizmin geliştiği ülkelerde olduğu gibi, bu iç ticaret burjuvazisi, sözcüğün tam ve devrimci anlamıyla tüccar-kapitalist değildir. Bu nedenle iç ticaret burjuvazisi iç (ulusal) bir pazarın yaratıcısı ve ulusal bağların kurucusu olamaz. I. ve II. bunalım dönemindeki komprador burjuvazi sayıca azdır ve emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamalarıyla işbirlikçi-tekelci burjuvazi haline dönüşmüştür. Bu durumda, eski dönemdeki işlevlerini yerine getirmek üzere ortaya çıkan tüccar kesimi, günümüzdeki iç ticaret burjuvazisini oluşturmaktadır. Komprador burjuvazi döneminde emperyalizmin mamül mallarının ülke içinde dağıtımı, ülkenin iç kesimlerinde kısmi anlamda feodal tüccarlarla gerçekleştirilirdi. "Tefeci-bezirgan" olarak tanımlanan bu kesim, özsel olarak feodal ilişkilerin içindeki ticareti ellerinde tutarlardı. İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin ortaya çıkması ile bu tefeci-bezirgan kesim, sözcüğün yeni anlamıyla iç ticaret burjuvazisi haline gelmiştir. Bunların ilk dönemdeki işlevleri, yeni-sömürgecilik yöntemleriyle, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin metalarının ülke içinde dağıtımını yapmaktır. Bunlar eski dönemden kalma ilişkiler olarak feodal üretim ilişkileri içinde ortaya çıkan metaların dolaşımıyla da ilgilendiklerinden, geri-bıraktırılmış ülkelerde, aynı zamanda tarım ürünlerine dayalı bir ihracatı da gerçekleştirirler. Bu yolla işbirlikçi-tekelci burjuvazinin gereksinme duyduğu döviz gelirlerini elinde toplayan ticaret burjuvazisinin bir kısmı, tekelleşerek oligarşi içinde emperyalizmin işbirlikçisi haline dönüşür. Tekelci ticaret burjuvazisi, böylece iç ticaret burjuvazisinin en büyüklerinden oluşurken, aynı zamanda geri kalanlardan da ayrılır.

İşte III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde egemen sınıfların bileşimi ve çelişkileri bu şekilde ortaya çıkmaktadır. Emperyalizm ve işbirlikçi-tekelci burjuvazi (sanayi ve ticaret burjuvazisi olarak), gelişen gücüne paralel olarak, bir yandan oligarşi içindeki sınıfları ekonomik olarak kendine tabi kılarken, öte yandan bu sınıfların ekonomik temellerini ortadan kaldır-

maya yönelir. Bu faaliyet ve karşı faaliyetlerde değişik yöntemler kullanılsa da, özsel olarak köylülüğün ve küçük-burjuvazinin siyasal olarak yedeklenmesi en önemli amaç durumundadır.

İşbirlikçi-tekelci burjuvazi, henüz bunu başaramadığı koşullarda, küçük-burjuvazinin devrimci milliyetçi hareketleri karşısında tavırsız kalmayı tercih etmektedir. Bu, küçük-burjuvazi ile oligarşi arasında nispi bir denge durumu yaratmaktadır. Küçük-burjuvazinin feodalizme karşı olan tepkisi ve mücadelesi, çoğu zaman oligarşi içinde işbirlikçi-tekelci burjuvazinin "tarafsızlığı" ile bütünleşmektedir. Emperyalizm ve yerli tekelci burjuvazinin küçük-burjuva milliyetçi hareketleri karşısındaki "tarafsızlığı", uzun dönemde bu hareketin kendi çıkarlarına uygun olmasındandır. Özellikle toprak ağaları ile tefecilere karşı küçük-burjuvazinin başarısı, kısa dönemde işbirlikçi-tekelci burjuvaziye kısmi zararlar verse de, uzun dönemde onun için önemli bir engelin (feodal kalıntıların) ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Ve yine, bu yolla, bir süreiçin de olsa yeni devletleşmiş sömürgelerde ve yarı-sömürgelerde, devlet olanaklarının feodal sınıflarca paylaşılmasının önü alınmış olunmaktadır.

İşte Arap ülkelerinde ortaya çıkan BAAS rejimleri, bu tür gelişmenin ürünüdür. "Arap ulusu"nun ayrı devletler içinde bölünmüşlüğünü ortadan kaldırmak amacıyla yola çıkan küçük-burjuva milliyetçilerinin, ilkin Mısır'da askeri bir darbeyle iktidarı ele geçirmeleri, devlet olanaklarından yararlanabilir duruma gelmelerini sağlamıştır. Daha ilerki yıllarda Irak ve Suriye'de aynı biçimde küçük-burjuva milliyetçilerinin iktidara geçmesi, "nihai amaç"ın gündeme gelmesine yol açmıştır: Birleşik ve tek bir Arap ulusal devleti.

Herşeyden önce tek bir ulusal pazar yaratılması, amacı yönünden burjuvazinin çıkarınadır. Ancak III. bunalım döneminin özellikleri ve ilişkileri, "Arap ulusal burjuvazisi"nin bütünselliğini ve de devrimci niteliğini yitirmesi sonucunu verdiğinden, kesinkes bu kesimin bu harekete katılması söz konusu olmamıştır. Bu durumda küçük-burjuva milliyetçilerinin yapabileceği tek şey, birleşebilen devletlerin siyasal olarak birleştirilmesi, siyasal ortak yönetim organlarının kurulmasıdır. Bu yeni bir "milli" burjuvazi yaratılmasından başka bir anlama gelmeyecektir. (1923 sonrasında Türkiye'de ortaya çıkan durum gibi. Ancak Türkiye açısından bu dönemde uluslararası konjonktürün, özel bir yeri vardır. 1929 genel ekonomik buhranı gibi.)

Bu yol, sistem dışında, ama kapitalizmin çerçevesi içinde kalarak ulusal

sorunu çözmeye çalışmak demektir. Bunun olanaksızlığı kısa sürede ortaya çıkmıştır. SBKP revizyonizminin "kapitalist olmayan yol tezi", bir süre için Arap milli burjuvazisinin yarattığı boşluğu, özel olarak sermaye birikimi eksikliğini doldurmaya hizmet ettiyse de, bir süre sonra yeni sorunlar yaratarak işe yaramaz hale gelmiştir.

Milli burjuvazinin, devrimci ve milli niteliğini yitirdiği koşullarda (yeni-sömürgecilik koşullarında) SSCB'nin "enternasyonalist" yardımının işe yaramaz hale gelmesi iki olumsuz sonuç yaratmıştır. Birinci olarak, SSCB içinde önemli bir ekonomik sorun yaratmıştır. Bu, küçük-burjuva rejimlere yapılan yardımların proletaryaya anlatılmasında karşılaşılan güçlüklerle birleştiğinden, yardımın içeriğinin değişmesini kaçınılmaz kılıyordu. Öte yandan, bu tür yardımın, henüz iktidarı ele geçirmemiş, ama halk kurtuluş savaşını yürüten örgütlere ve halklara yapılmaması, komünist hareket içinde yeni bir ideolojik bölünmeyi getirmiştir. En bilinen boyutuyla SBKP ile ÇKP arasındaki ayrılık bu noktada uzlaşmaz bir hale gelmiştir. SSCB'nin (SBKP'nin) "destek" konusunda "devlet olmayı" esas alması, kaçınılmaz olarak proletaryanın öncülüğünde yürütülen halk kurtuluş savaşlarının entemasyonalist yardımdan uzak kalmasına neden olmuş ve pek çok hareketin yenilmesine dolaylı olarak hizmet etmiştir. İkinci olarak, SSCB'nin yardımı, küçük-burjuva milliyetçi iktidarların bulunduğu ülkelerde, milliyetçiliğin anti-komünizmle birleşmesini somut hale getirmiştir. Milliyetçiliğin burjuva içeriği ve onun komünizm karşısındaki tarihsel konumu, giderek "her türlü süper güce" karşı "ulusal" bağımsızlığın savunulması temeline oturmuştur. Bu ülkelerde küçük-burjuva milliyetçi iktidarlarının yeni yöneliminde de bu yön belirleyici olmuştur.

SSCB'nin ekonomik ve askeri yardımlarının etkisizleşmesi ile birlikte, "çok devletli uluslar" sorununun küçük-burjuva ve revizyonist çözümünün bu iflasıyla, yeni bir arayış ortaya çıkmıştır: Bloksuzlar hareketi. Bu hareket, özünde iflas etmiş bir ulusal çözümün kendini kurtarmak için yaptığı son girişimdir. Gelinen noktada, küçük-burjuvazi iktidarı ya proletaryaya bırakacaktır ya da emperyalizme teslim olacaktır. Bu durumda "üçüncü yol" olarak "bağlantısızlık" hareketi ortaya çıkmıştır.

Küçük-burjuvazinin bu yeni çözüm yolu, "tüm-ulus" planında gerçekleştirilmeyen bağımsız gelişmeyi tüm geri-bıraktırılmış ülkeler düzeyinde gerçekleştirmeye dayanmaktadır. ("Üçüncü dünya ülkeleri" kavramının asıl içeriği budur.) Bu girişim kaçınılmaz olarak anti-emperyalist bir temel üzerinde

yükselmek zorundaydı. Daha tam deyişle, küçük-burjuva milliyetçiliği temelinde yükselen anti-emperyalizm, bu yolun temelini oluşturmaktadır. Ama yine de kapitalist çerçeve içinde bir çözüm arayışıdır. Böylece Mısır-Hindistan-Yugoslavya'nın birleşik hareketi ile (Nasır-Nehru-Tito) "Bloksuzlar" hareketi ortaya çıkmıştır. Daha önce gördüğümüz gibi, küçük-burjuvazinin ulusal sorunun çözümünde gelebileceği en son nokta olan bölgesel-coğrafi esasa dayalı federasyon, bu hareket içinde özel bir biçim kazanmaktadır. Özellikle Balkanlarda 1912'den itibaren ortaya atılan ve 1945-55 arasında yeni bir içerikle hazırlıkları yapılan Balkan Federasyonu (Balkan Devletleri Federasyonu) burada ilkeler yönünden esas alınmıştır. Özellikle Yugoslavya Komünist Partisi'nin savunduğu bu tez, Yugoslavya ile SSCB arasındaki ilişkilerin sona ermesiyle birlikte tam bir küçük-burjuva tezi haline gelmiştir.

Lenin'in "federatif cumhuriyet" konusundaki düşünceleri bu konuda açıklayıcıdır. Lenin, bu konuda federasyonu, kapitalizmin çerçevesi dışında proletarya iktidarlarının bulunduğu sosyalist cumhuriyetlerin tek bir merkezi devlet haline gelmesi için (geçiş biçimi) geçici bir biçim olarak kabul etmektedir. Balkan savaşıyla Osmanlı İmparatorluğunun dağılmasının sonucu ortaya çıkan ve emperyalist devletlerce kurulan küçük Balkan dev- letlerinin, proletaryanın iktidar mücadelesinde bir engel oluşturacağı açıktır. Bu koşullar altında, Balkanlarda, anti-emperyalist bir Balkan Federasyonu girişimi desteklenmektedir. Ancak Ekim Devrimi'nden sonra, proletarya iktidarının gerçek hale gelmesiyle birlikte, bu çözüm "Balkan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Federasyonu" olarak geliştirilmiştir. III. bunalım dönemine kadar bu çözüm varlığını korumuş ve Balkanlarda ilk proleter iktidarlarının kurulmasıyla (Yugoslavya ve Bulgaristan) yeniden gündemin başına geçmiştir. Bulgaristan ve Yugoslavya komünist partileri (Dimitrov ve Tito) bu konuda somut adımlar atılmasını kararlaştırırlar. Bu sırada Yunanistan'da iç savaş sürmektedir. Ve bunun zaferle sonuçlanmasıyla birlikte, gerçek ve tam anlamıyla bir Balkan federatif çözümü ortaya çıkabilecektir. Bu bakış açısıyla Yugoslavya, Yunanistan Komünist Partisi'ni askeri olarak desteklemeyi sürdürür. Ancak Stalin ve SBKP, her iki düzeyde de olumsuz tutum takınır. Stalin ve SBKP, Balkan Federasyonu'nun kurulmasının "zaman" açısından uygun olmadığını, gelecek bir zamana ertelenmesini önerir. Bu öneri, Bulgaristan Komünist Partisi'nce kabul edilmiş, ama Yunanistan Komünist Partisi'nin önderliğindeki halk güçlerinin iç savaşı yitirmeleri bu girişimin sona ermesine yol açmıştır. Bu olgu, yukarda belirttiğimiz gibi, "bloksuzlar hareketi"ne

belli bir temel teşkil ederken, diğer yandan proletaryanın, müttefikleriyle birlikte de olsa, iktidara geçtiği ülkelerin ulusal sorunu gerçek ve kalıcı çözüme ulaştırmaları açısından da önem taşımaktadır.

İşte küçük-burjuvazinin kabul edebileceği düzeye indirgenmiş coğrafi-bölgesel federasyon çözümü, Tito tarafından, küçük-burjuvazinin iktidarda bulunduğu ülkelere aktarılmıştır. Bu, tümüyle, "tüm-ulus" (pan-national) için devletler federasyonu düzeyine indirilerek, bölünmüş uluslar ve bu ulusların küçük-burjuva milliyetçileri için uygun bir araç sağlamıştır. Böylece bu şekilde, küçük-burjuvazinin ulusal sorunu çözüm yolu "demokratik" ve "sosyalist" bir içeriğe büründürülmüştür.

Tarihsel olarak Arap ülkelerinde ortaya çıkan küçük-burjuva iktidarları ve onların çözüm önerileri, 1958 sonrasında emper- yalizmin dünya çapında yeni-sömürgecilik uygulamalarını genişletmesine paralel olarak, yeni bir anlayışın kitleler gözünde değer kazanmasına yol açmıştır. Bu deneyimle halk kitleleri, "büyük ulusal-devletler"in "gerçekleşemez" ve "işe yaramaz" olduğu şeklinde bir anlayışa kaymışlardır. Bu anlayış, kaçınılmaz olarak II. paylaşım savaşından sonra sömürgeciliğin tasfiyesiyle ortaya çıkan statünün (Birleşmiş Milletler güvencesinde) benimsenmesi sonucunu doğurmuştur. Artık her ulus için bir devlet değil, her devlet için bir ulus (yapay-bölünerek) gündemdedir. Bu durum, özde yeni-sömürgecilik koşullarında ulusun aşılmasıdır. Ama aynı zamanda yaygın bir biçimde bölgeciliğin ortaya çıkmasıdır da. Burjuvazinin yükseliş döneminde, onun feodalizme karşı mücadelesinde ortaya çıkan ulus, eski bölgecilik karşısında kazandığı zaferini, bu kez kendi elleriyle geri vermektedir. (Partikülarizm) Bu, son tahlilde, kapitalizmin siyasal olarak çözülmesi demektir, yani ulus temelinde oluşan burjuva siyasal birliği ve iktidarı artık çözülmektedir. Diyebiliriz ki, küçük-burjuva milliyetçiliği, ulus temelinde toplumların kuruluş ve gelişmesinin tamamlanmışlığının tanıtı olarak bu dönemde tarih sahnesinde yer almıştır. Ve artık dünya çapında "ulus" ya da "milliyetçilik" görünümü altında tam bir bölgecilik egemen hale gelmiştir.

III. BUNALIM DÖNEMİNDE ULUSAL SORUNLARIN PROLETER DEVRİMCİ ÇÖZÜM YOLU YA DA PROLETARYANIN "OLUMLU EYLEMİ"

Proletarya ve partisi açısından ulusal sorunun, **sürekli ve kalıcı** çözümü esastır. Bu ise **"ulusların aşılması", yani ulusal farkların ortadan kaldırılması nihai amacıdır.** Bir başka deyişle, proletaryanın ulusal sorun karşısındaki nihai tutumu, toplumların ulusal esasa göre ayrılmalarının, ulusal esasa göre örgütlenmelerinin sona erdirilmesine yöneliktir.

"Siyasal iktidarı ele geçiren proletaryanın ulusal soruna ilişkin siyaseti ... burjuvaziyi devirmek için verdikleri devrimci savaşta, bütün ulusların **işçileriyle köylülerinin** birbirine kaynaşması ve gerçekten yaklaşmasını durup dinlenmeden sağlamaktır." (137) (abç)

Böylece "proletaryanın partisi olarak sosyal-demokrat parti, halkların ya da ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı yerine, her ulus içindeki proletaryanın kendi kaderinin tayin hakkına geçerlik kazandırmayı kesin temelli görevi sayar." (138)

Proletarya ve partisinin temel ve kalıcı görevi olarak belirginleşen ulusların ortadan kaldırılması görevi, birden ve tek girişimle gerçekleştirilebilinir olmadığı için, kendi içinde değişik evreleri içermesi kaçınılmazdır. İşte temel ve genel amaç açısından, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı ve emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkı bu ara evreleri ifade etmektedir. Kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası göstermiştir ki, proletarya devrimi zamandaş olmayacaktır. Proletarya devrimi önce bir ya da birkaç ülkede gerçekleşecektir. Diğer ülkeler bir süre kapitalizm ya da kapitalizm öncesi ilişkiler içinde kalacaklardır. Bu durum proletaryanın örgütlenmesini ve iktidar mücadelesinin "form"unu belirlemektedir.

Bu form, yani "ulusal" biçim, belli bir **devleti** ve **devlet sınırlarının** esas alınması olarak belirginleşir. Böylece proletaryanın, ya da daha genel bir ifade ile emekçi halkın kendi kaderlerini tayin hakkı ile ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, proletaryanın mücadelesinde belli bir yere sahip olmaktadır.

Bugün uluslaşma, ulusal haklara sahip olma şeklinde bir ulusal sorun emperyalist-kapitalist ülkeler için mevcut değildir. Bu ülkelerde proletaryanın kendi kaderini tayin hakkı gündemdedir. Bu, kesinkes ulusal bir soruna ilişkin değildir. Ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı gibi burjuva demokratik bir hak olarak ele alınamaz.

Yine sosyalist ülkeler açısından ise, ulusal sorun, ulusların kaynaştırılması temelinde genel bir sorun durumundadır ve burada emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkının elde edildiği koşullarda çözüm gündemdedir.

Genel olarak ulusal sorun, **sömürgeler sorunu** haline dönüşmesiyle birlikte, **emperyalist hegemonya altındaki** tüm ülke ve uluslara ilişkin bir sorun olarak belirginleşmiştir. Stalin'in sözleriyle, **"emperyalist sömürüden kurtuluş genel sorunu"** olarak tüm geri-bıraktırılmış ülkeler için ulusal sorun mevcuttur. Ama bu, III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkilerine göre **yeniden biçimlenmiştir.**

Hemen hemen en çok ihmal edilen ya da "unutulan" bu belirleme, geri-bıraktırılmış ülkelerde, proletaryanın anti-emperyalist mücadelesi ile her türden milliyetçi hareketi birbirinden ayıran temel ölçütlerden birini oluşturmaktadır.

III. bunalım döneminde, eski-sömürgecilik sisteminin çöküşü ve sömürgelerin tasfiyesi, ilkin, emperyalist hegemonya altındaki ülkeler arasında eski tip farklılıkları ortadan kaldırmıştır. I. ve II. bunalım döneminde **sömürge ve yarı-sömürge** ayrımı, temel olarak, emperyalist sömürü altındaki ülkelerin, görünüşte de olsa bağımsız "devlet"e sahip olup olmamasına dayanıyordu. Bugün bu fark ortadan kalkmıştır. Birkaç istisna dışında eski sömürgeler, devlet olarak örgütlenmişlerdir. Yeni-sömürgecilik yöntemlerinin uygulanmasıyla emperyalist işgal gizlenmiştir. Böylece eskiden olduğu gibi sömürgelerin genel sorunu ile yarı-sömürgelerin sorunları arasındaki fark ortadan kalkmıştır.

İşte III. bunalım döneminde sömürge ve yarı-sömürge ülkeler açısından eski tip farkların ortadan kalkması, emperyalist sömürü ve hegemonya altındaki **tüm ülkelerin geri-bıraktırılmış ülkeler olarak tanımlanmasını** gerekli kılmıştır.

Bugün geri-bıraktırılmış ülkeler için ulusal sorun emperyalizmin ekonomik, sosyal, politik, askeri ve kültürel hege- monyasının sona erdirilmesi olarak belirginleşmektedir. Bu boyutu ile, ulusal sorun ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının çerçevesi içinde çözümlenemez. Bir başka deyişle, geri-bıraktırılmış ülkeler için emperyalist hegemonyanın yeni biçiminden dolayı **sadece siyasal kaderi tayin, yani emperyalist-kapitalist devletten bağımsız bir siyasal örgütlenmeye (devlete) sahip olma sorunu yoktur.** Üstelik bu düzeyde bir sorun, **ulus açısından** söz konusu da değildir. Görünüşte bağımsız devlete (siyasal örgütlenmeye) sahip olduğu için ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı eski anlamıyla ulus açısından elde edilmiştir ve üstelik kullanılmıştır da. Ama gerçekten bağımsız bir devlet sorunu, emperyalizmden bağımsız "tam bağımsız" bir devlete sahip olma sorunu, böyle bir devlete sahip olma hakkı sorunu vardır. Ve bu özsel olarak emekçi halk için büyük bir değere sahiptir. Yani **emperyalizmden ekonomik, sosyal, siyasal, askeri ve kültürel bağımsızlık sorunu, emekçi halkın kendi kaderlerini tayin hakkıyla çakışmaktadır.**

III. bunalım döneminde, ulusal demokratik devrimler (milli demokratik devrim) dönemi, artık sona ermiştir. Ulusal sorun, yani ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, şu ya da bu "ezen ulus"tan ayrılma, ayrı devlet kurma hakkı olarak değil, **emperyalizmden ve emperyalist sömürüden** (eski ve yeni-sömürgecilikten) **kurtulma ve bu çerçevenin dışında devlet kurma hakkı** sorunu haline gelmiştir. Bu hak aynı zamanda gerçekten bağımsız devletin yaşama hakkını da içerir. "Halk cumhuriyeti" olarak ortaya çıkan bu yeni devletlerin bileşimi de değişmiştir. II. bunalım döneminde "ulusal birleşik cephe" temelinde kurulan "halk cumhuriyetleri", III. bunalım döneminde "halk kurtuluş cephesi" temelinde kurulan "halk cumhuriyetleri"ne dönüşmüştür. Yani "halk" artık ulusal burjuvaziyi kapsamamaktadır. Bu, burjuva demokratik devrim kavramının kesin ve nihai olarak aşılmasıdır. Ve "ulusal-devlet" sorununun **burjuva anlamını kaybetmesidir.**

II. bunalım döneminde sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde burjuva demokratik devriminin **anti-emperyalist ve anti- feodal** nitelikte bir ulusal demokratik devrim biçimini aldığını daha önceki bölümlerde görmüştük. III. bunalım döneminde ise, yeni-sömürgecilik koşullarında demokratik devrim, sözcüğün tam anlamıyla demokratik halk devrimi halini almıştır. Demokratik halk devrimi, bu dönemde **anti-emperyalist ve anti-oligarşik** niteliktedir ve "ulusal-devlet" ancak böyle bir devrimin sonucunda kurulabilir. Ancak bura-

daki ulusallık burjuvazinin dışında, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilen yeni tip ulusallıktır. Bu ise, geri-bıraktırılmış ülkelerde ulusal burjuvaziyle her türlü ittifakın ortadan kalkmışlığına denk düşer (burjuvazinin devrimci ve milli niteliğini yitirmesi esprisi).

Diyebiliriz ki, III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde bir hareketin ulusal ve demokratik niteliğinin eski burjuva anlamıyla ele alınması olanaksızdır. Artık hareketin "ilericiliği" nin, "devrimciliği"nin ve "demokratikliği"nin ölçütü, **onun soyut ulusal taleplerde bulunmasına ve bunlara yönelmesine bakılarak değerlendirilemez.** Bir hareketin ilerici, ulusal, devrimci, demokrat olabilmesi için temel ölçüt, onun anti-emperyalist ve anti-oligarşik niteliğe sahip olup olmadığında aranmalıdır.

İşte III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde, halk kurtuluş savaşlarının ve demokratik (ulusal) devrimin yeni içeriği böyledir. Marksist-Leninistler bu içeriğe sahip her türlü hareketi desteklemek durumundadır. Burada proletaryanın ve partisinin öncülüğü temel ve somut ölçüt olarak ortaya çıkmaktadır. Daha tam deyişle, III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde **proletarya ve partisinin görevi, köylülükle birlikte demokratik halk devrimini yapmaktır.** Bu, **demokratik halk iktidarlarının kurulması olarak ulusal sorunun yeni çözümüdür. Bu, emperyalist sömürünün dışına çıkarak, kapitalizmin çerçevesi dışında yeni bir bağımsızlık biçimidir.** Eskiden kapitalizmin çerçevesi dışında tek çözümün proletarya diktatörlüğü ile mümkün olduğu düşünülürdü. Bugün, artık proletarya diktatörlüğü **genel yolu üzerinde ve bu yol içinde** yeni bir çözümün demokratik halk devrimiyle sağlanabileceği ortaya çıkmıştır. Bu, kapitalizmin iç dinamikle gelişmediği, emperyalist hegemonya altındaki ülkelerde **proletarya diktatörlüğünün kurulmasının gerekli koşullarının** kapitalizmin çerçevesi dışında gerçekleştirilmesidir.

Bu dönemde ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, yani ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkı, **emperyalist sistemden ayrılma ve bu temelde halk devletini kurma hakkı** olarak belirginleşmektedir. Bu yeni devlet, işçilerin ve köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğü olarak halk cumhuriyeti biçimindedir. Bu, sınıfsal yanın ulusal yana ağır basması demektir. Eski dönemde, "ulusal-devletler"in temeli olan ulusal birlik, bu yeni tip devlette, eski biçimi ve içeriğiyle mevcut değildir. Daha önce belirttiğimiz gibi, bu ulusal kurtuluş hareketlerinin yeni içeriğidir. Artık eski içeriği ile (milli burjuvazinin içinde yer aldığı) **ulusal birleşik cephe** temelinde yürütülen **ulusal kur-**

tuluş hareketleri ve ulusal demokratik devrimin (MDD) gerçekleştirilmesi, **ulusal-devlet kurulması** sürecinin muhtevası değişmiştir. Bu, eski MDD'nin dar muhtevasıyla anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimin geniş muhtevası arasındaki değişime denk düşer. Bu nedenle, bu değişimi tanımlamak açısından, **halk kurtuluş mücadelesinin, halk kurtuluş cephesi temelinde yürütülerek, demokratik halk devriminin yapılması ve bu devrimle halk-devletinin** (demokratik halk cumhuriyeti) **kurulmasından** söz etmek gereklidir. Bu, proletaryanın geri-bıraktırılmış ülkelerde uğruna mücadele edeceği içeriği belirlemektedir ve doğal olarak ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı çerçevesi dışına taşmaktadır.

Bu durum, emekçi halkın kendi kaderlerini tayin hakkı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Bu sorun, en açık biçimde emperyalist sistemin mevcut olduğu koşullarda böyle bir hakkın "elde edilebilirliği" sorusunun yanıtlanmasını gerektirmektedir. II. yeniden paylaşım savaşı sonrasında Doğu-Avrupa'da kurulan "halk cumhuriyetleri" bunun "gerçekleşebilir" olduğunu göstermiştir. Yine Kore, Vietnam, Küba, Angola, Etiopya, Laos, Kamboçya ve en son olarak da Nikaragua devrimlerinin gösterdiği gibi, sosyalist ülkelerin etkin müdahalesiyle birleşen **halk savaşının zaferiyle** bu hak elde edilebilmektedir.

Bugün özellikle Nikaragua ve Angola'da emekçi halkın kendi kaderlerini tayin hakkı sorunu en açık biçimde ortaya çıkmıştır.

Görüldüğü gibi, III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde **"emperyalist sömürüden kurtuluş genel sorunu"** olarak ulusal sorun, emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkı ile çözümlenmek durumundadır. Ancak bunun gerçekleşebilmesi için, herşeyden önce, burjuva demokratik anlamda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının elde edilmiş olması şarttır. Böylece geri-bıraktırılmış ülkelerde çok-uluslu devletlerdeki ulusal sorunlar ve çözümü açığa çıkmaktadır.

Geri-bıraktırılmış ülkelerde, özellikle eski-sömürgelerde uluslaşma süreci kendi tarihsel evrimini izleyememiştir. Bu nedenle, Marksist-Leninist literatürde Stalin tarafından tanımlandığı biçimiyle "modern ulus" bu ülke toplulukları için geçerli değildir. Geri-bıraktırılmış ülkelerde kapitalizm devrimci tarzda gelişmediği için, gerçek bir **ulusal pazar** ortaya çıkmamıştır. Var olan iç pazar, yukardan aşağıya, emperyalizmin istemlerine uygun olarak geliştirilmiştir. Dolayısıyla ulusal nitelikte değildir. İç pazarın tüm ilişkileri ve dengeleri, uluslararası düzeyde ortaya çıkmaktadır ve kendi iç dengesi mevcut

değildir. Doğal olarak mevcut tüm dengeler dışsaldır. Ülke açısından yapay dengelerdir. Bu suni denge nin en önemli aracı da emperyalist ülkelerden sağlanan dış borçlardır (krediler vb.). Bu nedenle, geri-bıraktırılmış ülkelerde gerçek anlamda bir **kapitalist iktisadi yaşam birliği** yoktur. Bunun sonucu olarak devlet sınırları içindeki eşitsiz gelişim kapitalist nitelikte değildir. Bazı bölgeler çarpık kapitalizmin yarattığı ekonomik ilişkiler (iktisadi yaşam) içindeyken, bazı bölgeler feodal ya da yarı-feodal ilişkiler içinde bulunmaktadır. Dolayısıyla bu geri bölgelerde **feodal ilişkiler temelinde bir iktisadi yaşam** ortaya çıkmaktadır. Bu bölgelerin diğer bölgelerle entegrasyonu, daha tam deyişle, bu bölgelerin emperyalist üretim ilişkileri temelinde iktisadi yaşam birliğine katılmaları, temel olarak **devlet gücüyle,** yani **siyasal zorla** sağlanmaktadır.

İşte bu devlet gücü (oligarşik dikta), yani siyasal zor, din ya da dil-kültür farklılıklarına sahip toplulukların bulunduğu bazı geri-bıraktırılmış ülkelerde, bu toplulukların üzerinde kullanılmasıyla ulusal baskı biçimini almaktadır. Bu feodal ya da yarı- feodal iktisadi yaşam içindeki bölge toplulukları üzerindeki devlet zoru, onların birleşmelerini sağlamaktadır. Ama iktisadi yaşam birliğine dayalı bir uluslaşma ve ulusal bilinç oluşumu söz konusu değildir. İşte bu iktisadi temeldeki eksiklik, oligarşik zorun uygulanmasıyla, bölge-topluluklarının ulusal bilince ulaşmalarını sağlamaktadır. Böylece sözcüğün geniş anlamında bir **ulusal hareket ortaya çıkmaktadır**. Feodal temelde bir iktisadi yaşam üzerinde yükselen bu ulusal hareket, 19. yüzyılın **burjuva** ulusal hareketlerinden olduğu kadar, **ulusal-devrimci** hareketlerden de farklıdır. Deyim yerindeyse, bu durum **"burjuvazisiz" bir uluslaşmayı** gündeme getirmektedir. Bu nedenle Komintern'in 1920'de ortaya koyduğu gibi, **gerçek ulusal birliğin proletarya tarafından devrimci bir mücadele yoluyla sağlanmasından** başka bir yol kalmamaktadır.

Çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde feodal ve yarıfeodal iktisadi ilişkiler içinde bulunan toplulukların uluslaşması ve ulusal birliğinin kurulmasında proletaryanın tarihsel rolü bu şekilde açığa çıkmaktadır. Ancak bu ülkelerde, "ulusal" proletarya nicelik olarak az ve büyük oranda yukardan aşağıya kapitalizmin geliştiği bölgelerde bulunmaktadır. "Ulusal-topluluk" topraklarında meydana gelen yoksullaşma, mülksüzleştirme ve proleter- leşme süreci, "ulus" köylülüğünün çözülmesi ve kapitalist merkezlerde toplanmasını getirmektedir. Ve bu merkezler ulusal-topluluğun topraklarının dışında bulunmaktadır. (Örneğin, Türkiye'de Kuzey Kürdistan bölgesindeki köylülü-

gün yoksullaşması ve proleterleşmesi, metropollere yönelik bir göç yaratmaktadır. Ve Kürt köylüleri buralarda proleterleşmektedir.)

Genel olarak kapitalizmin gelişmesi, eski dönemlerde de çok-uluslu feodal devletlerde aynı biçimde sonuçlar doğurmuştur. Örneğin Çarlık Rusyası'nda kapitalizmin gelişmesi, Petersburg gibi sanayi merkezlerinde çeşitli ulustan köylülerin toplanmasına ve proleterleşmesine yol açmıştır. Lenin, **"Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi"**nde, Doğu-Avrupa'daki boş toprakları doğu ve güney Rusya'dan göçleri tahlil ederken, bu durumu ortaya koyuyor. Ancak Çarlık Rusyası'nda her ulusal-topluluk içinde de, zayıf da olsa iç dinamikle gelişen bir kapitalizm ve bunun sonucu olarak ulusal-burjuva sınıfı bulunmaktadır. Bu özellik de, her ulusal-toplulukta kapitalist bir iktisadi yaşam birliğinin sağlanmasına olanak tanımaktadır.

Çarlık Rusyası'nda devlet gücü, Rus burjuvazisinin diğer ulus burjuvazisi üzerinde bir zor aracı işlevi de görmesi, III. bunalım döneminin geri-bıraktırılmış ülkelerinde oligarşinin ulusal-topluluğun feodal kesimler üzerinde bir ulusal-baskı aracı olmasıyla karıştırılmamalıdır. Çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde, "ezilen ulus" kendi kapitalist iç pazarına sahip değildir. Ve dolayısıyla **burjuva ulusal hareketi söz konusu olmamaktadır.** Bu ise, Çarlık Rusyası uluslarından ve ulusal hareketlerinden temel farklılığıdır.

İşte I. bunalım dönemindeki Çarlık Rusyası gibi çok-uluslu bir kapitalist ülke ile III. bunalım döneminin çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkeleri arasındaki bu temel farklılıklar ve benzerlikler, proletaryanın ulusal sorun karşısındaki tutumunu belirlemektedir.

Çarpık da olsa kapitalizmin gelişmesi sonucunda, ulusal ya da dinsel kökenleri farklı köylülerin, belli sanayi merkezlerine göçü ve buralarda proleterleşmeleri tarihsel olarak proletaryanın "ulusal" farklılıkları kendi sınıfsal özellikleriyle aşmasına olanak tanır. Böylece geri-bıraktırılmış ülkelerde, proletaryanın tek ve merkezi bir örgütlenmeye sahip olmasının maddi koşulları ortaya çıkmaktadır. Üstelik ayrı ayrı "ulusal iç pazarlar" bulunmadığı için, bu, geçmiş dönemlerden çok daha olgun durumdadır.

İster tek dil ve kültür birliğine sahip homojen devlet olsun, ister "çok-uluslu" devlet olsun, tüm geri-bıraktırılmış ülkelerde gerçek ve "modern" uluslar mevcut değildir. Bu toplumlar için uluslaşma süreci tamamlanmamıştır. Devlet olarak siyasal örgütlenmeye sahip olmayan topluluklar için, bu sürecin tamamlanması, bağımsız devlet kurma hakkı ile bütünleşmektedir. Bu topluluklar için "devlet"e sahip olma ile uluslaşma sürecinin tamamlanması

çakışmaktadır. Bir başka deyişle, uluslaşma sürecinin tamamlanabilmesi için devlet örgütlenmesi sorunu çözümlenmek zorundadır. Bu uluslaşma süreci, kaçınılmaz olarak, anti- feodal niteliktedir ve demokratik devrimi zorunlu kılmaktadır.

Kapitalizmin çerçevesi **dışında** ve emperyalist sistemden **ayrı** olarak uluslaşma sürecinin tamamlanması, doğrudan bu ulusal-topluluklardaki proletaryanın ve partisinin mücadelesini gerektirmektedir. Bu mücadelede proletaryanın öncülüğü esastır. Bir başka deyişle, bu ülkelerde **proletarya tek bir süreçte ikili görevle karşı karşıyadır** (kesintisiz devrim esprisi). Bu durumda ulusların kendi kaderlerini tayin hakkının elde edilmesi, proletaryanın öncülüğünde anti-emperyalist bir kurtuluş savaşıyla mümkündür (halk kurtuluş savaşı). Burada ulus ile halk bir ve aynı olmaktadır. Böylece ulusal-topluluk için uluslaşma ve ulusun kendi kaderini tayin hakkı, **demokratik halk devrimi sorununun bir parçasıdır.**

III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerdeki ulusal sorunların çözümünde proletaryanın "olumlu eylemi" doğrudan sorunun genel ve somut durumuna bağlıdır. Görünüşte ba-ğımsız devlet örgütlenmesine sahip ulusal-topluluklar açısından ulusal sorun, emperyalist sömürüden kurtulma sorunu olarak belirginleşmektedir. Ülkedeki egemen sınıf ya da sınıflar ittifakı demokratik devrimin önündeki diğer (içsel) engel durumundadır. Ancak demokratik devrim, anti-emperyalist yanın yanında yalın bir anti-feodal yan olarak **sınırlandırılamaz.** Ülkede kapitalizm yukardan aşağı geliştirildiğinden ve tekelci burjuvazi baştan emperyalizmle bütünleşerek geliştiğinden, demokratik devrim, eski burjuva muhtevasından uzaklaşmıştır. Geri-bıraktırılmış ülkelerde demokratik devrim, artık bir halk devrimi niteliğini almıştır ve dolayısıyla feodal kalıntılar başta olmak üzere demokratik devrimin önündeki tüm engellerin kaldırılmasına yöneliktir. Bu boyutu ile **anti-oligarşik devrim** gündemdedir. Böylece anti-emperyalist ve anti-oligarşik stratejik hedeflere yönelik demokratik halk devrimi ile ülkenin bağımsızlığını elde etmesi ve demokratik devrimini tamamlaması mümkündür.

"Çok-uluslu" geri-bıraktırılmış ülkelerde ise, genel toplumsal sorun, tüm diğer geri-bıraktırılmış ülkelerde aynıdır. Farklı olan noktası, bu ülkelerin homojen bir ulusal-topluluğa sahip olmamasıdır. Ancak bu ülkelerde her ulusal-topluluk açısından iç dinamikle gelişen bir kapitalizm bulunmadığından, ayrı ulusal (iç) pazarlar mevcut değildir. Devlet sınırları içinde ortaya çıkan tek "ulusal" pazar mevcuttur. Ama bu pazar dış dinamikle geliştirilmiş bir

kapitalizmin pazarı olduğu için, sözcüğün tam anlamıyla ulusal nitelikte değildir. "İç pazar" diyebileceğimiz bu pazarın, tüm dengeleri içsel değil, dışsaldır ve emperyalist metropollerdeki dengelere bağlıdır. Kapitalizm devrimci bir tarzda gelişmediğinden, yani emperyalizm tarafından yeni-sömürgecilik yöntemleriyle geliştirildiğinden, kapitalistler, feodaller ve iç ticaret burjuvazisinin dışsal etmenlerle ittifakı gündemdedir. İşte **oligarşi** kavramının içeriği budur.

Birden çok ulusal-topluluğa sahip geri-bıraktırılmış ülkelerde oligarşi tek bir ulusal-topluluğun üyelerinden oluşmamak tadır. Oligarşide egemen olan yan sınıfsallıktır ve bu ülkelerde tek bir sınıfın damgasını taşımaz. Farklı ulusal-topluluk üyelerinin oligarşi içinde yer alışları, doğrudan ülkedeki kapitalizmin (çarpık) gelişme ritmine ve gelişme düzeyine bağlıdır. Emperyalizmin bu ülkelerdeki varlığı (yeni-sömürgecilik yöntemleriyle), bir yandan kendisiyle baştan bütünleşmiş işbirlikçi ve tekelci burjuvazinin yaratılmasını ve geliştirilmesini içerirken, diğer yandan feodal egemen sınıflar ile iç ticaret burjuvazisinin tedrici tasfiyesini içermektedir. Bu tasfiye iki yönlüdür: Bir yandan gelişen meta ekonomisine bağlı olarak feodal sınıfların ve ticaret burjuvazisinin belli unsurları mülksüzleştirilirken; diğer yandan bunlar içinden en irileri (büyük toprak sahipleri, büyük sürü sahipleri, büyük tefeciler, büyük tüccarlar) emperyalist üretim ilişkilerinin içine entegre edilmektedir. Bu entegrasyon kaçınılmaz olarak oligarşi içindeki ulusal farklılıkların ikincil plana geçmesine yol açmaktadır.

Eski ulusal toplulukların ticaret burjuvazisi, feodal üretim ilişkilerinin çerçevesi dışına çıkarak yukardan aşağı gelişen kapitalizmin çerçevesi içinde yer almaya yöneltilmektedir. Belli bir süre eski bağımsız (görece özerk) konumunu sürdüren ticaret burjuvazisi, bu dönem boyunca eski ilişkileri içinde gelişen kapitalist üretimin ürünlerinin dağıtımını sağlamaktaydı. Zaman içinde tekelci burjuvazinin gücünün artmasına paralel olarak, bir yandan tekelci burjuvazinin doğrudan uzantısı durumuna gelen bazı ticaret burjuvaları tekelleşerek oligarşi içinde kalırken, bazıları hızla tasfiye ediliyorlardı. Şüphesiz bu süreç, her zaman düz bir hat izlememektedir. Zaman zaman geri dönüşler olabilmektedir, ama yine de süreç belirttiğimiz yönde ilerlemek durumundadır.

Aynı durum çeşitli ulusal topluluklara mensup feodal egemen sınıflar için de geçerlidir.

Diyebiliriz ki, çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkelerde egemen sınıflar,

kendi içinde zümreleşmiş, asalaklaşmış belirli bir azınlığın oluşturduğu oligarşi haline gelmiştir. Ve bu oligarşi içinde ulusal ayrım ikincildir. Diğer sömürücü sınıflar ise, oligarşi dı- şında bırakılmış ve oligarşi ile sürekli bir çatışma içindedirler. Bu çatışmanın içeriği, bu sınıf üyelerinin oligarşi içinde yer alma istemleriyle belirlenmektedir. Bu açıdan bu çatışma ulusal nitelikte değildir ve ulusal baskı ile belirlenmemiştir.

Bu tür geri-bıraktırılmış ülkelerde egemen ve sömürücü sınıflar arasındaki bu ilişki karşısında her ulusal-topluluk üyesi ezilen sınıfların durumu benzerlikler göstermektedir. Genel olarak aynı sınıfsal sömürü ile yüz yüze olan bu topluluk üyeleri, bir bütün olarak oligarşi karşısında **halkı** oluşturmaktadır. Tek tek her ulusal-topluluğun genel çıkarı ile bir bütün olarak devlet sınırları içinde halkın genel çıkarı bir ve aynıdır. Bu boyutu ile halkın birliğinin sağlanması halkın kurtuluşu genel sorununu oluş-turmaktadır. İşte bu ülkelerde proletarya ve partisinin "olumlu eylemi" bu noktada, yani **halkın birliğinin** sağlanması noktasında ortaya çıkar. Ve bu birliğin temellerini ifade eder. (Demokratik devrimde proletaryanın hegemonyası sorunu).

Proletarya tarafından gerçekleştirilebilecek böyle bir birlik, (proletarya ile birlikte) köylülük ve şehir küçük-burjuvazisinin sınıfsal olarak örgütlenmesine dayanmak durumundadır. Böylece "uluslar arasındaki dikilmiş olan ulusal engeller nasıl yıkılabilir, bu emekçileri olabildiğince birbirine yakınlaştırmak ve onları daha sağlam bir biçimde birleştirebilmek için ulusal kapalılık nasıl ortadan kaldırılabilir?" soruları somut olarak yanıtlanabilecektir.

Proletarya açısından, uluslar arasındaki engelleri belli bir devlet sınırları içinde aşma sorunu, herşeyden önce uluslar arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılmasıyla olanaklıdır. Bu eşitsizlik sadece siyasal eşitsizlik olarak değil, aynı zamanda ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıklara dayanan bir eşitsizliği de içerir. Bu durumda proletarya, tüm ulusal-topluluklar karşısında aynı konumda bulunmak durumundadır. Siyasal olarak eşit olmayan ulusların ya da ulusal toplulukların kaynaştırılması olanaksızdır. Demokratik halk devrimi diğer temel demokratik hak ve özgürlüklerin yanında, bu eşitsizliği de çözmek durumundadır. Bunun çözümü ise, ulusların siyasal olarak eşit haklara sahip olmalarıdır ve belli bir devlet sınırları içinde bulunan ulusların siyasal hak eşitliği sağlanması zorunludur. Bunun anlamı, ulusların kendi kaderini tayin hakkının gündeme girmesidir. Bu hakka, yani siyasal kaderini belirleme hakkına sahip olmayan, siyasal bir örgütlenmeye, yani devlet örgütlenmesine sahip olmayan ulusal-topluluklar açısından böyle bir örgütlen-

me hakkının tanınması, proletaryanın öncülüğündeki demokratik halk devriminin hedefleri içerisindedir. Ancak proletarya eski dönemlerde olduğu gibi, demokratik devrimde sadece olumsuz eylemle yetinemez. Çünkü devrim ancak onun önderliği altında yürütülecek olursa kalıcı sonuçlar verebilir. Bu ise, öncünün kendi "olumlu eylemi"ni ortaya koyması demektir. Proletaryanın olumlu eylemi, daha mücadelenin başlangıcında ortaya konacaktır ve bu onun demokratik devrim programı olarak (asgari program) somutlaşır.

Çok-uluslu bir ülkede proletaryanın demokratik devrim programı, doğrudan doğruya ulusal esas gözetmeksizin, sınıfsal düzeyde proletaryanın öncülüğünde bir halk iktidarının kurulmasını kapsamak durumundadır. Bu program, her düzeydeki demokratik hak ve özgürlüklerin gerçekleştirilmesine ilişkindir ve bunların özgürce kullanımı için gerekli önlemlerin alınmasını içerir. Ancak bu program, eski burjuva demokratik ya da ulusal-demokratik devrim programlarından farklı olarak, emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkını kapsar ve bu hakkın emekçiler tarafından istenildiği gibi kullanılmasının güvenceye alınmasını gözetir.

Burada kavranılması gereken temel halka, halkın birliği temelinde gerçekleştirilen demokratik halk devriminin "ortak düşmana karşı ortak mücadele" şeklinde bir tez temelinde ortaya çıkmamasıdır. Siyasal ittifaklar açısından ortaya çıkan ve son tahlilde farklı sınıfların ayrı örgütlenmelerinin birleşik hareketini esas alan "ortak düşmana karşı ortak mücadele" tezi, burada proletaryanın öncülüğünde, yani hiçbir ulusal köken ve sınır tanımayan bir sınıfın öncülüğünde, halkın birleşik hareketinin yaratılması ile yer değiştirir. "Yukardan birleşik cephe" olarak da tanımlayabileceğimiz, değişik sınıfların **siyasal örgütlerinin** birleşik halk cephesi yerine, doğrudan proletarya partisinin öncülüğünde halkın doğrudan siyasal örgütlenmesi olarak **halk kurtuluş cephesi** gündemdedir. İşte proletaryanın ulusal sorun karşısındaki ilk "olumlu eylemi", bu kurtuluş cephesinin kurulmasıyla ve bu cephe içinde ortaya çıkacaktır. Bu boyutuyla halk kurtuluş cephesi, eski dönemlerin ulusal kurtuluş cephelerinden farklıdır.

Proletaryanın ulusal sorun karşısındaki diğer olumlu eylemi ise, sosyalist ve halk devrimlerinin tek ülke sınırlarını aştığı bir dönemde, ama emperyalizmin ve kapitalizmin dünya çapında varlığını sürdürdüğü koşullarda emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkı temelinde ulusların devlet sınırlarının ötesinde birleştirilmeleri ve ulusal engellerin aşılmasına ilişkindir. Bu aynı zamanda parçalanmış ulusların sorununun da olumlu çözümünü içerir.

Ulusların birleştirilmesi ve kaynaştırılmasında 1917 yılından bu yana Sovyetler Birliği'nde uygulanan sosyalist sovyetik federasyon biçimini daha önce görmüştük. Şimdi ise, sosyalist devrim sürecinde olmakla birlikte, sözcüğün gerçek anlamında sosyalist ekonominin inşasında gelişmeler olmamış ya da çok az olmuş halk cumhuriyetlerinin birleştirilmesi sorununu ele alacağız. Ancak bu ele alışımız, verili halk cumhuriyetlerini değil, daha henüz demokratik devrimini tamamlamamış, geri-bıraktırılmış ülkeler açısından, proletaryanın bugünden yarına ulusal sorunların çözümüne ilişkin olumlu eylemini içermektedir.

Yukarda gördüğümüz gibi, çok-uluslu geri-bıraktırılmış ülkeler açısından da, birden çok yapay devlete bölünmüş ya da parçalanmış ulusal-toplulukların bulunduğu geri-bıraktırılmış ülkeler açısından da ortaya koyabileceğimiz yeni ve devrimci çözüm, **halk cumhuriyeti** ve **halk cumhuriyetleri federasyonudur.** Bu çözüm yolunun asıl içeriği, ulusal temelin aşılması ve proletaryanın kesintisiz devrim perspektifine uygun olarak belirlenmesidir. Teorik ve pratik olarak geliştirilmemiş olan bu yeni çözüm, Latin-Amerika'da **Küba Devrimi'yle** ve Asya'da **Vietnam Devrimi'**yle ortaya çıkmıştır.

Bu çözümün buralarda ortaya çıkması tarihsel bir temele sahiptir. Latin-Amerika'da yabancı işgallere karşı Latin-Amerika çapında ortak mücadeleler, aynı şekilde Çin-Hindi'ndeki ortak mücadeleler bu tarihsel temeli oluşturmaktadır. (Latin-Amerika'da Bolivar, Jose Marti, Tupac-Amaru hareketleri; Vietnam, Laos, Kamboçya'daki Çin hanedanlarına ve Fransız sömürgecilerine, Japon militaristlerine karşı yürütülen ortak mücadeleler.)

Somutta Che ve Ho Chi Minh tarafından ortaya atılmış yeni çözümün temel ilkeleri şunlardır:

a) Yeni içeriği ile her ulusun kendi kaderlerini tayin hakkının tanınması, yani ayrı ve bağımsız devlet kurma hakkının tanınması. Bu, yukarda belirttiğimiz biçimde, yani demokratik halk devrimi ile elde edilen **bağımsız devlet** (halk cumhuriyeti biçiminde) kurma hakkı olarak belirginleşmektedir. Proletaryanın ve partisinin önderliğinde gerçekleştirilen birleşik işçi-köylü (halk) cephelerinin iktidarı esastır.

b) Bu hakkını ayrı devlet kurma olarak kullanmayan halk cumhuriyetlerinin bölgesel federasyonu. Bu federasyonda ulusal eşitlik değil, eski "devlet" sınırları içindeki **işçilerin ve köylülerin eşitliği** esas alınmaktadır.

c) Bu federasyon yoluyla bölgede sosyalizme geçiş için **birleşik bir ekonominin** (demokratik halk ekonomisi olarak) yaratılması.

d) Sosyalizme geçiş koşullarının oluşmasına paralel olarak **tek bir merkezi proletarya (sosyalist) cumhuriyetinin** kurulması.

Görüldüğü gibi, bu çözüm, proletaryanın kesintisiz devrim esprisi içinde ikili tarihsel görevine denk düşen bir ulusal çözüm yolu olarak da düşünülmüştür. Ve "sosyalist (sovyet) federasyonu" bu çözümde bir "geçiş" biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. Daha önceki evrede (demokratik halk iktidarında) bunu gerektiren koşullar ortadan kaldırıldığından, böylesine bir geçiş gereksiz olmaktadır.

Ho Chi Minh ve Che tarafından ortaya atılan ve savunulan bu çözüm, herşeyden önce **geliştirilmemiş** ve **terkedilmiş** olarak kalmıştır. Bunda pek çok etken rol oynamışsa da, teorik planda en önemli sorun devrimin eşitsiz gelişimine ilişkin olanıdır, yani devrimlerin zamandaş olamayacağı tezi, burada nitelik belirleyici durumdadır. Bu teorik sorunun, komünist hareketin merkezi işleyişinin olmadığı ve üstelik önemli ayrılıkların bulunduğu bir dönemde çözümlenmesi olanaksızdır. Çünkü böyle bir çözümleme, son tahlilde, proletaryanın birleşik hareketini (ulus çerçevesini aşarak) gerektirmektedir. Bu nitelikteki bir çözümün, proletaryanın komünist hareketinin bölündüğü bir dönemde, teorik olarak belli bir ülkede çözümlenmiş olsa da, pratik olarak gerçekleştirilemeyeceği açıktır. (Nitekim Hindi-Çin'inde Vietnam ile Kamboçya arasındaki birleşik hareketin en önemli engeli SBKP ile ÇKP arasındaki ayrılık olmuştur.)

Bu yeni çözüm yoluna ilişkin olarak ilk adım, Ho Chi Minh önderliğinde kurulan "Hindi-Çin Komünist Partisi" örgütlenmesiyle atılmıştır. Bu örgütlenme, bir bütün olarak Hindi-Çin'in Fransız emperyalizminin sömürgesi durumunda bulunmasıyla ilintiliydi. Ancak II. yeniden paylaşım savaşında Hindi-Çin'in Japonlar tarafından işgali koşullarında önemli bir engelle karşılaşmaksızın varlığını sürdürebilen bu parti, savaş sonunda Japonya' nın yenilgisiyle birlikte devlet iktidarının somut olarak kurulması sorunu ortaya çıktığında, devlet sınırları açısından aşılmaz bir engel yaratmıştır. SSCB'nin bu dönemdeki politikası ile çeliştiği için de uygulama şansı kalmamıştır. 1965'den sonra ABD'nin Vietnam savaşını "domino teorisi"ne uygun olarak Laos ve Kamboçya'ya yayması, yeniden bu konunun canlanmasına olanak sağlamıştır. Özellikle Kuzey Vietnam Sosyalist Cumhuriyeti'nin varlığı ve Güney Vietnam'da kurulan "Ho Chi Minh Yolu"nun üç ülkeyi kapsaması, gelecek için olumlu bir gelişme sağlayacak nitelik taşıyordu. 1975 sonrasında ise, Kamboçya'da Kızıl Kmer yönetiminin devrim anlayışı (program ola-

rak) ile Vietnam İşçi Partisi'nin devrim anlayışı arasındaki farklılık, günümüze kadar Ho Chi Minh'in 1930'larda attığı ilk adımın gelişmesine olanak tanımamıştır. 1980 sonrasında ise, bu kez de sosyalist ülkelerin karşılıklı ilişkileri ve birleşik bir sosyalist ekonomi yaratılması konusundaki tutarsızlıkları ve farklılıkları daha sonraki olumsuzluğun ana noktasını oluşturmaktadır.

Bu yeni ulusal sorunun, yani "parçalanmış uluslar" sorununun çözümünü içeren yolun diğer girişimi Latin-Amerika'da Küba Devrimi'yle ortaya çıkmıştır. Che'de simgeleşen bu girişim, Latin-Amerika çapında bir birleşik devlet kurmayı amaçlamaktadır. Burada herhangi bir ulus ya da uluslar değil, doğrudan "Latin-Amerikalılık" esas alınmaktadır. OLAS bildirisinde ifade edildiği gibi, bu Amerika, Rio Bravo'nun güneyinden Malvinas adalarına kadar uzanan tüm kıtayı kapsamaktadır. Bu konuda en önemli adım, Küba'nın OLAS Kongresi'ni toplamasıyla atılmıştır. Latin-Amerika Birleşik Devleti, bir devrim sorunu olarak ele alınmakta ve bir bütün olarak Latin-Amerika devriminin yapılmasını öngörmekteydi. Bunun ilk örgütlenmesi olarak OLAS (Latin-Amerika Dayanışma Örgütü) kıta çapında tüm Marksist-Leninistler ile devrimci-milliyetçileri (ve örgütlerini) **tek bir devrim stratejisi ve devrim programı temelinde** birleştirmeyi hedef almaktaydı. Bunun örgütü ELN (Ulusal Kurtuluş Örgütü) olacaktı. Che'nin ünlü "kıtasal devrim" adını verdiği bu mücadele her türlü ulusal-devlet sınırlarının mücadelenin başlangıcından itibaren yadsınmasına dayanmaktaydı. Ve bu mücadelede ulusal burjuvazi tümüyle mücadelenin dışında bırakılıyordu (işbirlikçi burjuvazi esprisi). Böylece devrimin stratejik hedefi, anti-emperyalist ve anti-oligarşik olmaktaydı. Böylece gerçekleşecek bir devrimin sonucunda Latin-Amerika bütününde merkezi bir halk cumhuriyeti kurulacaktı. Bu devrimin birinci aşamasıdır. Bu andan itibaren devrim sürekli kılınarak Latin-Amerika çapında sosyalist devrim gerçekleştirilecek ve Latin-Amerika Sosyalist Cumhuriyeti kurulacaktı.

Gerçek anlamda Küba Devrimiyle canlanan enternasyonalizm bu çözümün temelini oluşturmaktadır. Bu çözüme başta Latin-Amerika'nın resmi revizyonist Komünist (!) Partileri şiddetle karşı çıkmışlardır. Bu durum OLAS Kongresi'nde Bolivya KP'si dışında -ki onlarda gözlemci olarak- hiçbir KP'nin katılmamasıyla açığa çıkmaktadır. (Şüphesiz bu aynı zamanda SBKP' nin bu konudaki tutumunu da ifade etmektedir.) Teorik düzeyde resmi-revizyonist KP'ler "ulusal burjuvazi" ve ulusal-devlet sınırları açısından eleştiriler yapmaktaydılar. Bunlara göre, ulusal burjuvazi geri-bıraktırılmış

ülkelerde henüz devrimci niteliğini yitirmemişti ve anti-emperyalist bir ulusal hareket içinde yer alabilirdi. Bu nedenle temel devrimci görev, ulusal demokratik cepheyi oluşturmaktı. Öte yandan, emperyalizm tarafından belirlenmiş ve yaratılmış da olsa, aradan geçen 70 yıl, Latin-Amerika'daki devletler içinde, belli bir "ulus" bilinci yaratmış ve Latin-Amerika kitlelerini birbirinden uzaklaştırmıştı. Bu son noktada KP'lerin eleştirisi oldukça üstü kapalı, deyim yerindeyse bilinçsizce ileri sürülen bir sav durumundaydı. Sonuç olarak, resmi-revizyonist KP'ler, Latin-Amerika'daki her devleti, homojen bir ulusal-devlet olarak ele alıp, devrimci mücadelenin buralarla sınırlandırılması gerektiğini düşünüyorlardı. Bunu aşan her düşünce ve eylem, onlara göre, "maceracılık"tı!

Latin-Amerika KP'lerinin karşı çıkış noktalarından bir diğeri de, demokratik devrimi, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilecek bir devrim olarak değil, tüm ulusun gerçekleştireceği bir devrim olarak ele almalarıydı. Bu açıdan anti-emperyalist mücadele ile anti-kapitalist mücadele arasında kesin sınırlar çekil- meye çalışılıyordu. Daha önce gördüğümüz gibi, bunlar anti-kapitalist mücadele ile anti-oligarşik mücadele arasındaki ilişkiyi doğru biçimde kavramadıkları gibi, anti-emperyalist mücadelenin anti-kapitalist mücadele tarafından içerildiği savıyla anti-emperyalist mücadeleyi tümüyle devrimci-milliyetçilere, yani küçük-burjuvaziye bırakmaktaydılar. Diğer taraftan da, devrimin yolu konusunda silahlı mücadelenin ve kırsal alanların temel alınması, bu revizyonist örgütlere göre, tümüyle "maceracılık"tı.

Bu ve benzeri engellere rağmen OLAS kongresi gerçekleştirilmiş ve pratik örgütlenme için ileri adımlar atılmıştır. Bunda Küba Devrimi'nin kıta çapında kazandığı olağanüstü prestiji etkin olmuştur. Ancak atılan adımlar bununla sınırlı bırakılmamış, "bloksuzlar" hareketi ile bağlantı kurularak bunun karşısında alternatif bir örgütlenme oluşturulmaya çalışılmış ve Tricontinental Konferansı düzenlenerek bu konuda somut adımlar atılmıştır. Tüm bu girişimlerin yanında eylemli girişimlerde gerçekleştirilmiştir. 1964 yılında Kongo savaşında Che'nin yönetimindeki Küba'lıların Afrika'ya gitmeleri ve savaşta yer almaları bu konudaki ilk büyük adım olmuştur. Ancak burada da (tıpkı teorik düzeyde olduğu gibi) SSCB'nin olaya müdahalesi gündeme gelmiş ve sonuçta Che ve gerillaları Kongo'dan ayrılmışlardır. İkinci eylemli girişim de Bolivya'da gerçekleştirilmiştir. "İki, Üç Daha Fazla Vietnam" sloganı ile başlayan Bolivya hareketi, Che'nin öldürül-mesiyle kesilmiş ve zaman içinde yavaş yavaş dumura uğramıştır. Daha ilerki yıllarda Küba dışında

bazı girişimler olduysa da, bunlar herhangi bir devletin desteğine sahip olmadıkları için kalıcı olamamışlardır (MLN, FMLN, MİR, ECR ve ELN'nin Birleşik Koordinasyon Komitesi kurması).

Ulusal sorunun demokratik halk devrimiyle çözümlenmesi yolunda Çin Devrimi'nin zaferi sonrasında (1949) ortaya çıkan gelişmeler genel olarak böyledir. Ancak bunlar dünya proleter hareketinin, dolayısıyla proletaryanın birleşik ve merkezi bir örgütlenmesinin bulunmadığı bir dönemde geliştirilemediği gibi, yeni çözümler de tartışılamamıştır.

1957-58 dünya kapitalist ekonomik buhranıyla birlikte, emperyalizmin işleyişindeki değişmelerin her yönden belirginleşmiş olması, ulusal sorunların, anti-emperyalist bir kurtuluş savaşıyla (Halk Savaşıyla) zafere ulaşacak demokratik halk devrimleriyle çözümlenmesi sorunu haline gelmesiyle yeni çözüm formüle edilebilir olmuştur. Bu çözüm, Halk Savaşını, zayıf bir halkın, maddi ve teknik olarak güçlü bir düşmana karşı (emperyalizm ve işbirlikçileri), siyasal üstünlük temelinde verilmesi ile ilintilidir. Bu konuda somut tarihsel koşulları sergileyen en önemli olgu Vietnam Savaşı'dır.

1960 sonrasında ABD emperyalizminin fiilen savaşa girmesi Vietnam Savaşının, 15 yıl süreyle uluslararası sorunların başında yer almasını getirmiştir. Gerçek boyutlarıyla emperyalizm koşullarında bir **ülkenin bağımsızlığının** ve **bu bağımsızlığı elde etmesinin** ne anlama geldiği görülmüştür. Bir başka deyişle, bir ulusun, kendi kaderini tayin hakkını elde etmesinin, bir bütün olarak emperyalist sistemle savaşmasına yol açması olgusu, bu hakkın proleter demokratik anlamda tanımlanmasına olanak sağlamıştır. Vietnam halk savaşının tanıtladığı gibi, artık burjuvaziyi ilgilendiren **ulusal-devlet** ya da **bağımsızlık** değildir. **Dolayısıyla, tam anlamıyla kapitalizmin çerçevesi dışında ve proletaryanın hegemonyası altında kendi kaderini tayin hakkı gündemdedir.** Demokratik devrim mücadelesi başlangıçtan itibaren proletaryanın öncülüğünde yürütülmelidir. Yerli (ulusal) burjuvazi her açıdan emperyalizmle bütünleşmiştir ve emperyalizmin desteği ile bir ulusal-devlet örgütlenmesine sahiptir. Güney Vietnam Devrimi, açıkça iki ulusun, iki ulusal-devletin savaşı olarak başlamış ve ABD emperyalizminin katılımıyla uluslararası bir savaş haline gelmiştir.

Vietnam savaşı, ulusal tanımının yeni ve proleter demokratik içeriği ile eski ve burjuva içeriği (ama emperyalist ve oligarşik biçimiyle) arasındaki farkı netleştirmiştir.

Bu yeni ve proleter demokratik içeriği ile ulus, kesinkes "sosyalist ulus"

tanımıyla karıştırılmamalıdır. "Sosyalist ulus", tam anlamıyla sosyalist bir devletin sınırları içindeki halk kitlesini tanımlayan bir kavramdır. "Sosyalist ulus", "kapitalizmin devrilme- sinden sonra burjuvazinin ve onun milliyetçi partilerinin tasfiyesinden sonra, sovyet rejiminin kurulmasından sonra, eski burjuva uluslarının temeli üzerinde oluşan ve gelişen sovyet ulusu"dur. (Stalin) Ancak yine de ulusun yadsınması olarak, sosyalizmin dünya çapında zaferinin sağlanması açısından, bu tanım yeni bir içerik elde ettiği bağlamda kullanılabilir olmaktadır. Stalin, bu yeni içeriği, "ulusal kültür"ü tanımlarken şöyle belirtiyordu:

"Ereği yığınları enternasyonalizm anlayışı içinde eğitmek ve proletarya diktatörlüğünü pekiştirmek olan, içeriği bakımından **sosyalist** ve **biçimi** bakımından ulusal bir kültür." (139)

Ama yine de "sosyalist ulus", ulus kavramı ile ilintili olduğu için terminolojik bir sorun yarattığı da unutulmamalıdır. Bu ve benzeri terminoloji sorunları üzerine Engels şöyle demektedir:

"Bununla birlikte okuru, gene de bir güçlükten kurtarabilmiş değiliz: **bazı terimlerin** yalnız günlük yaşamda değil, ekonomi-politikte kullanılan anlamından **farklı anlamda kullanılması.** Ama bu, kaçınılmazdı. Bir bilimin her yeni yönü, bu bilimin teknik terimlerinde bir devrim içerir. Hemen hemen her yirmi yılda bir, terminolojisinin tümü köklü olarak değişen ve bir dizi farklı adlar almamış tek bir organik bileşim bulmanızın zor olduğu kimya biliminde, bu, en iyi biçimde görülür... Ayrıca, modern kapitalist üretimi, **insanlığın iktisat tarihinde yalnızca bir geçiş aşaması olarak gören bir teorinin,** bu üretim biçimine değişmez ve sonsuz gözüyle bakan yazarların alışkın oldukları terimlerden farklı terimler kullanmak zorunda kalacağı apaçıktır." (140) (abç)

Burada konuyu biraz daha açmak için, Stalin'in ele aldığı yeni içeriği ile **"ulusal-kültür"** konusuna değinelim. Bu tanımlanan kavram gerçekte proletarya kültürü kavramının kısmi ve özgül kullanımını içermektedir. Sosyalizmin tek ülkede inşası koşullarında, sözcüğün tam anlamıyla (enternasyonalist anlamda) bir proleter kültürü oluşturulamaz. İşte bu özgül durum, kendi ifadesini terminolojide "sosyalist içerikli ulusal-kültür" tanımlamasında bulmaktadır. Aynı şekilde, tek ülkede sosyalizm, ulusların yadsınmasını ve ulusların enternasyonalist olarak kaynaştırılmasını sağlayamayacağı gerçeği de, özgül olarak kendisini "sosyalist ulus" kavramı ile ifade etmektedir.

Bizim sözünü ettiğimiz yeni ve proleter demokratik içerikli ulus, "sosya-

list ulus" değildir. Bu, III. bunalım döneminde her yönden gelişmiş olan burjuva ulusun ilk aşılması düzeyine denk düşmektedir. Burada gelişmemiş ya da dış dinamikle geliştirilmiş kapitalizm koşullarında ortaya çıkan sınıflar bileşimi olarak ulus gündemdedir. Bu "ulus" içinde kapitalistler ve feodal sınıflar bulunmazlar. Ama öte yandan da, "sosyalist ulus"un bileşenleri olarak anti-kapitalist sınıflarla sınırlı değildir. Bu "ulus", proletarya ile birlikte köylülük ve şehir küçük-burjuvazisini içeren bir bileşimdir. Bu bağlamda, burjuva anlamda ulusu aşar; çeşitli uluslardan belirli sınıfları kapsar. Bu nedenle yeni ve proleter demokratik içerikli ulus ile halk özdeşleşir ve dolayısıyla yeni içeriği ile "ulusal-devlet" ve ulusal hareket kavramları yerine **halk devleti** ve **halk kurtuluş hareketi** kavramını kullanmak daha doğrudur. Bu durum Lenin'in ortaya koyduğu "burjuva demokratik" tanımının yerine "ulusal-devrimci" tanımını kullanması şeklindeki tarihsel evrimin III. bunalım dönemindeki biçimlenişidir. Bu konuda Lenin'in söylediklerini anımsatalım:

"Geri ülkelerdeki burjuva-demokratik hareket sorununu özellikle vurgulamak istiyorum. Bu sorun bazı görüş ayrılıklarına yol açmıştır. Komünist Enternasyonal'in ve komünist partilerin, geri ülkelerdeki burjuva-demokratik hareketi desteklemeleri gerektiğini ifade etmenin, **ilke ve teori** açısından doğru mu, yanlış mı olduğunu tartıştık. Görüşmemizin sonunda, 'burjuva demokratik hareketten' çok, ulusal devrimci hareketten söz etmeye oybirliğiyle karar verdik ... Burjuva-demokratik hareketten söz edersek, **reformcu ve devrimci** hareketler arasındaki bütün farklılıkları ortadan kaldırmış olacağımız itirazı öne sürülmüştür. Oysa emperyalist burjuvazi, boyunduruk altındaki ülkelerde de **reformcu bir hareket** aşılamak için elinden gelen her şeyi yaptığı için, geri ve sömürge ülkelerde **bu farklılık son zamanlarda** çok açıkça gözler önüne serilmiştir. **Sömüren ülkelerin burjuvazisiyle, sömürge ülkeler burjuvazisi arasında belli bir rapprochement** (Rapprochement, birbirine yakınlaşma ya da uzlaşma olarak Türkçeye çevrilebilir) **görülmektedir.** Öyle ki, ezilen ülkeler burjuvazisi, sık sık -belki hemen her durumda- bir yandan ulusal hareketi desteklerken, bir yandan da emperyalist burjuvaziyle tam bir uyuşum içindedir, yani **bütün devrimci hareketlere ve devrimci sınıflara karşı emperyalist burjuvaziyle güçbirliği yapmaktadır.** Bu durum, komisyonda reddedilemeyecek biçimde kanıtlandı ve biz, tek doğru davranışın, söz konusu farklılığı dikkate alarak, **hemen her durumda 'burjuva-demokratik' terimi yerine, 'ulusal-devrimci' terimini koymak olduğuna karar verdik.** Bu değişikliğin önemi şuradadır: Komünistler ola-

rak biz, sömürgelerdeki burjuva-kurtuluş hareketlerini, bu hareketler ancak gerçekten devrimci olduğu ve bizim, sömürülen yığınlarla köylüleri devrimci bir ruhla örgütleyip eğitme çalışmalarımızı engellemediği ölçüde desteklemeliyiz ve destekleyeceğiz." (141) (abç)

Lenin'in 1920 yılında sorunu bu biçimde ele alışı, III. bunalım döneminde çok daha belirginleşmiş olgularla birlikte değerlendirilmek durumundadır. Bu da, yukarda ortaya koyduğumuz tanımlamanın tarihsel olarak ne kadar doğru olduğunu kanıtlar. Bugün artık, emperyalist burjuvaziyle "güç birliği" ve "uzlaşma" içinde olan "sömürülen ülke burjuvazisi" değil, emperyalizmle baştan bütünleşmiş işbirlikçi-tekelci burjuvazi gündemdedir. Artık emperyalizmden bağımsız bir kapitalist gelişme ve milli burjuvazinin oluşması ve gelişmesi olanağı kalmamıştır. Bu konu aynı zamanda bir ulusun ayrılma istemini kimin dile getireceği sorununa da açıklık getirmektedir. Her durumda emperyalizmle uzlaşmış ve dahası onunla bütünleşmiş olan burjuvazinin bu istemi dile getirmesi, proletarya tarafından kesinkes kabul edilemez bir durum olduğu artık yeterince açığa çıkmıştır. II. bunalım döneminde bir hareketin gerçekten ulusal hareket olmasının ölçütü olan "devrimci" niteliği, III. bunalım döneminde proletaryanın öncülüğünde yürütülen devrimci bir hareket olarak ortaya çıkmaktadır.

Ancak yine de ulus ve milliyetçilik "bayrağı"nın anti-emperyalist mücadele açısından halk kitleleri üzerinde etkisinin sürdüğü göz önüne alınmalıdır. Bu açıdan emperyalizmin halk kitlelerini aldatmasının önüne geçmek gerekmektedir. 1975 sonrasında, özellikle 1980'den itibaren ABD emperyalizminin yükselttiği milliyetçilik hareketlerinin, artık geçmiş dönemlerin burjuva-demokratik hareketleri olmadıkları, özsel olarak bölgecilik esasını getiren partikülarizm olduğu ortaya konulmalıdır.

Sözün özü, Vietnam Devrimi'nin tanıtladığı gibi, artık burjuva anlamda ulus olarak kapitalizmin çerçevesi dışına çıkarak kendi kaderlerini tayin etmek olanaksızlaşmıştır. **Artık anti-feodal ve anti-sömürgeci ulusal devrimler dönemi kapanmıştır; anti-emperyalist ve anti-oligarşik halk devrimleri dönemi açılmıştır. Emperyalist hegemonya altındaki ülke halkları (ulusları) için tam ve gerçekleşebilir kurtuluş yolu budur ve proletarya için bu ülkelerde bu yolun dışında sosyalizme geçme olanağı kalmamıştır.**

Ama yine de, tarihsel gelişim, her zaman olduğu gibi, eski dönemden devraldığı bazı ulusal sorunların çözümlenmesini gerektirmektedir. Ancak

yine de, bu tarihsel gelişmeler, artan oranda çok-uluslu bir devlet içindeki proletaryanın ve diğer emekçi halk kitlelerinin, ulusal ayrıma dayanmayan birleşik bir örgütlenmesi ve mücadelesi gündemdedir. Geçmiş dönemlerde Lenin'in sözünü ettiği proletaryaya ilişkin örgütlenme ilkesi, artık diğer emekçi kitleler için de geçerlidir. "Tarihin geçirdiği bütün değişimler boyunca, burjuvazinin (bugün için emperyalizmin-b.n) birey olarak devletlerin sınırlarında meydana getirdiği değişiklikler ne olursa olsun" (142) belli bir devlet sınırları içinde halkın birleşik ve tek bir mücadelesi ve örgütlenmesi zorunludur. Artık belirli bir devlet sınırları içinde gücü kırılması gereken, sadece belli bir "ulusal-devlet" değil, bir bütün olarak emperyalizmdir. Yenisömürgecilikle birlikte, emperyalist hegemonya altındaki ülkelerde ortaya çıkan güçlü merkezi otorite (oligarşik yönetim), bu sınırlar içindeki ulusal-toplulukların işçi ve köylülerinin birleşik mücadelesini daha da zorunlu hale getirmistir. III. bunalım döneminde, eski dönemden kalma ulusal sorunların çözümu ve demokratik halk devriminin başarısı ancak bu şekilde gerçekleştirilebilinir. (Diğer yol emperyalizmle bütünleşmekten geçer ve emperyalizmin askeri ve stratejik çıkarlarıyla ilintilidir.) Bu, aynı zamanda Lenin'in belirttiği kapitalizmin iki tarihsel eğiliminden ikincisinin ön plana geçmesi demektir. Ancak yine de bunlar, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını ortadan kaldırmamaktadır. Bu hak, artık sözcüğün tam anlamıyla anti-emperyalist niteliktedir. Bu nedenle anti-sömürgeci bir hedef bu dönemde dar ve belirsiz bir slogan haline dönüşmüştür.

KÜRDİSTAN
VE
TÜRKİYE'DE ULUSAL SORUN

Buraya kadar, ulusal sorunlar karşısında proletaryanın tutumunun değişik tarihsel dönemlerde ve farklı ülkelerde nasıl ortaya konulduğunu gördük. Bu bölümde, ülkemizdeki ulusal sorun karşısında proletaryanın ve partisinin, yani Marksist-Leninistlerin tutumunu ortaya koyacağız. Ancak sorunun alışılagelen bir yolla, yani salt, Türkiye'de ulusal sorunun "Kürt sorunu" kısmını ve bunun çözümünü ele almayacağız. Sorunu, ilkin genel olarak Kürdistan sorunu çerçevesinde ele alacak ve sonra Türkiye'deki Kürt ulusal sorununun çözümünü ele alacağız.

Şüphesiz böyle bir rota, alışılagelen yaklaşımlardan farklıdır ve dolayısıyla kolayca yadırganabilecektir. Ama ulusal sorunlar karşısında, proletaryanın ve partisinin tutumu ve çözüm yolları açısından bakıldığında, bunun tek doğru yol olduğu görülecektir. Bir başka deyişle, bizim çıkış noktamız sınıfsaldır ve proletarya devriminin gerçekleştirilmesi amacıyla enternasyonalisttir. Marksist-Leninist partilerin uluslararası birliğinin ve örgütünün (Enternas- yonal) mevcut olduğu dönemlerle kıyaslandığında sorunun ele alınmasındaki zorluklar hemen görülecektir. Ülkemizde herhangi bir "sol" örgütün, dünyanın herhangi bir yerindeki, bölgesindeki ya da ülkesindeki sorunlarla ilgilenmesi ve bunlar hakkında doğru-yanlış bir şeyler ortaya koyması sık sık görülen bir durumdur. Ama sorun Kürdistan olduğunda aynı çevrelerde tam bir suskunluk hüküm sürmektedir.

Kürdistan genel sorununu oldukça yüzeysel ve çoklukla "Orta-Doğu

devrimci mücadelesi" çerçevesinde somut bir sorun olarak ele alan sol örgütlenmeler için, sorunu Türkiye'deki ulusal sorunla sınırlamak ve bunu yalın bir Kürt sorunu haline dönüş-türmek kolay bir yol haline gelmiştir. "Şovenizm", "pasifizm", "Kemalizm" vb. suçlamalara muhatap olmamak gibi kimi endi-şelerle, ya da 12 Eylül sonrasında örgütsel yapılarını yitirmelerinin getirdiği zayıflıkları gizlemek amacıyla "Kürt örgütleri"ni kendi başlarına bırakmak ve bol keseden "destek mesajları" yayınlamak günümüzde bir moda haline gelmiştir.

Bugün Stalin'in en bilinen değerlendirmelerini bile yüksek sesle söylemek başlı başına bir sorun durumundadır. Stalin'in 1905 Devrimi'nin yenilgisinden sonra söylediği şu sözleri yeniden okuyalım:

"Rusya'da karşı-devrim dönemi yalnızca 'yıldırım ve gökgürültüsü'nü değil, ama hareket karşısında düş kırıklığını, ortak güçlere inançsızlığı da getirdi. Önceleri 'parlak bir geleceğe' inanılmıştı, ve insanlar, milliyetlerinden bağımsız olarak, birlikte savaşıyorlardı: Her şeyden önce ortak sorunlar! Daha sonra içe bir kuşku girdi ve insanlar, herkes kendi ulusal yuvasına dönmek üzere, birbirlerinden ayrılmaya başladılar: Kimse kendinden başka kimseye güvenmesin! Her şeyden önce 'ulusal sorun'...

Bu güç zamanda, sosyal-demokrasiye büyük bir görev düşüyordu: milliyetçiliğe saldırmak, yığınları 'genel salgın'dan korumak. Çünkü bunu, milliyetçiliğin karşısına enternasyonalizmin denenmiş silahını, sınıflar mücadelesinin birlik ve bölünmezliğini çıkartarak, sosyal-demokrasi, ve yalnızca sosyal-demokrasi yapabilirdi. Ve milliyetçilik dalgası ne kadar yükselirse, sosyal-demokrasinin sesi de, Rusya'nın tüm milliyetleri proleterlerinin kardeşliği ve birliği yararına, o kadar yüksek olmalıydı. Bu durumda, milliyetçi hareketle doğrudan doğruya çatışan çevre-bölge sosyal-demokratları, özel bir sarsılmazlık örneği göstermeliydiler." (143)

Ve 1905 Devrimi'nin yenilgisinden sonra Rusya'da gerçekleştirilemeyen bu görev, ülkemizde de gerçekleşememiştir. Daha dün ve hatta bugün Afganistan sorunu karşısında Marksizm-Leninizm adına, eğer kendileri olsaydı Afganistan'da neler yapacaklarını sıralayan "sol" örgütlerin, Kürdistan sorunu karşısında somut birşeyler söylemek yerine sessiz kalmaları kolayca anlaşılabilir mi? Bir Kamboçya sorunu ortaya çıktığın-

da Pol Pot yönetiminin "devrimci" tutumunu ya da "karşı-devrimci" uygulamalarını tek tek ele alan, eleştiren ya da Vietnam'ın desteğiyle Pol Pot yönetiminin devrilmesini "emperyalist bir tutum" olduğundan tutun da, "enternasyonalist bir görev"in yerine getirildiğine kadar her düzeyde fikirler ileri süren bir "sol"un, Kürdistan devrimi sorunu karşısında kayıtsız kalmaları nasıl açıklanacaktır? Nikaragua'da iktidarı ele geçirmeden önce "goşist, anarşist, küçük-burjuva maceracıları" olarak ilan edilen FSLN'nin, iktidarı ele geçirdikten sonra nasıl "küçük-burjuva milliyetçi" bir örgüt olduğunu, programlarla, pratik uygulamalarla ve üstelik çoğu zaman "burjuva basını" diye yüzgeri ettikleri iletişim kaynaklarından elde ettikleri bilgilerle kanıtlamaya çalışanlar ve dahası FSLN'nin "devrimci" ve "Marksist-Leninist" bir örgüt olması için neleri yapması gerektiğini, neredeyse madde madde sıralayanların, FSLN'ye "akıl veren"lerin, sıra Kürdistan'a geldiğinde, "her ulusun proletaryası ve örgütleri kendi devrim yollarını belirlemekte özgürdür" demeleri ne kadar anlaşılır bir tutumdur?

Emperyalist-kapitalist ülkelerdeki Marksist-Leninist hareketin revizyonizm ve Avrupa-Komünizmi karşısında nasıl bir tutum takınmaları gerektiğini, teorik ve felsefi yazılarla ortaya koyan Türkiye sol örgütlerinin, Kürdistan'daki Marksist-Leninist hareketin ne olması gerektiği konusunda en genel sözlerle yetinmelerini açıklamak da olanaksızdır.

Bugün dünya çapında örgütlü, merkezi tek bir Marksist-Leninist örgüt yoktur. Bu durum, tek tek ülke sınırları içinde örgütlenen Marksist-Leninistlerin, dünyanın çeşitli sorunlarını belli bir düzen ve sistem içinde ele alması, tahlil etmesi ve sonuç olarak bağlayıcı kararlarla çözümlenmesi olanağı olmadığı demektir. Kaçınılmaz olarak kendine Marksist-Leninist diyen her kişi ve örgüt, bu sorunları ayrı ayrı ele almak ve az çok çözümlemek zorunda kalmaktadır. Ve doğal olarak bu tahliller yüzeysel, çözümler ise yetersiz olmaktadır. Üstelik doğru bir çözüm ortaya konulsa bile, bunu uygulamaya sokacak hiçbir araç da mevcut değildir. Yıllar boyu legal ve yarı-legal dergilerde, yayın organlarında ortaya konulmuş çeşitli tahlil ve çözümler irdelenecek olursa, karşımıza tam bir kargaşa, keşmekeş ve tutarsızlık çıkacaktır.

Şüphesiz Türkiye solunda az çok "tutarlı", ama yalnızca revizyonizm-

de tutarlı örgütlenmeler de mevcuttur. Örneğin SBKP çizgisini izleyen ya da izlediğini savlayan çevreler bu tür tutarlılığı az çok sergilemişlerdir. Onların tüm tahlil ve çözümlemeleri, ulus-lararası düzeyde SBKP ve "kardeş KP"lerde yapılmış olduğundan, her yeni durumun ve değişikliğin ideolojik ve teorik gerekçeleri de buralardan sağlanabilmiştir. SSCB'de yayınlanan "Sosyalizmin Sorunları" ya da "Dünya Sorunları" gibi süreli yayınları izlemek ve bunları Türkçe'ye çevirip yayınlamak, onlar için yeterli olmuştur. Aynı durum, bir dönem ÇKP çizgisini izleyen çevreler için de geçerliydi.

Ama bu iki uluslararası revizyonist ve oportünist çizgi dışında kalan tüm Marksist-Leninist unsurlar, sorunları ayrıca tek tek ele almak zorundaydılar. İşte bu zorunluluk, ulusal sorunlar karşısında, dünya çapında proleter enternasyonalizmi temelinde Marksist-Leninist tutumu belirleme şeklinde özelleşmektedir. İşte bu bağlamda ve koşulda daha önceki bölümlerde yaptığımız belirlemeler ışığında Kürt ulusal sorununu ele alabiliriz.

Bir bütün olarak Kürt ulusunun karşısındaki temel sorunlar, ulusal-devlet kurma hakkına sahip olmak ve demokratik devrimi gerçekleştirmektir. Bu iki görev, sistemin bütününde devrimci niteliğini yitirmiş bir burjuvazinin bulunduğu bir tarihsel koşullar içinde yerine getirilmek durumundadır. Birbirinden ayrılmaz bu iki görevin yerine getirilmesi tümüyle proletaryanın ve Kürt ulusunun çıkarınadır. Ancak bu görevlerin birbirinden ayrılması, bölgede yeni bir küçük-burjuva milliyetçilerinin egemenliğinde bir devlet kurulmasından başka bir anlama gelmeyecektir. Bu ise Kürt emekçi halkının ve proletaryasının (bir bütün olarak bölge uluslarının proletaryasının) çıkarlarına ters düşecektir.

Kürt ulusal sorunu karşısında proletaryanın ve partisinin görevi, Kürdistan tanımının ortaya koyduğu gerçekleri açıklamak, Kürt halkına bu görevlerin ayrılmazlığını göstermek, bilinçlendirmek ve bu görevlerin yerine getirilmesi için örgütleme olacaktır. Ve ancak bu sayededir ki, proletarya, Kürt ulusal hareketinin öncüsü olabilir.

Her bir parçasının kendi özgül koşulları olmakla birlikte, bir bütün olarak Kürt ulusunun ulusal baskılardan kurtulması ve kendi kaderini tayin hakkına sahip olması demek, bulundukları topraklar üzerinde "idari

ve askeri" olarak egemen olması demektir. Böyle bir egemenlik, bugün için "idari ve askeri" olarak egemen olan güçlerin egemenliklerini yitirmeleriyle mümkündür. Bu nedenle mevcut egemenliğin dayanakları belirlenmek zorundadır. Bu aynı zamanda, Kürt ulusunun üzerindeki baskıların ve kendi kaderlerini belirleme haklarının gaspedilmesinin nedenlerinin belirlenmesi demektir.

Bugün, bu dayanakların başında emperyalizm ve onun yeni-sömürgeciliği gelmektedir. Emperyalizmin etkinliğinin, küçük- burjuva milliyetçi hareketleri tarafından sınırlandırılmış olduğu Suriye ve Irak ile ABD emperyalizmi ile ilişkilerini sınırlandırmış olan İran'da, bu dayanak kendisini açık biçimde ortaya koymamaktadır. Suriye ve Irak'ta Baas rejimlerinin kurulması ve bu küçük-burjuva milliyetçi iktidarlarının SSCB ile yakın ilişki içinde bulunması, uzun süre emperyalizm olgusunun Kürt ulusal sorununun dışında görülmesine yol açmıştır. Bu da sosyalizmin Kürt ulusal örgütlerinin üzerindeki prestijini büyük ölçüde sarsmıştır. Öyle ki, bazı Kürt örgütleri (ki hemen tamamı milliyetçi-feodal örgütlerdir) bu olgunun görünüşüne bakarak AT ve ABD emperyalizminden destek arama yoluna girmektedirler. Özellikle 1974 yılında Irak Kürtleri'nin Barzani önderliğinde Irak Baas iktidarına karşı savaşında bu durum çok açık biçimde ortaya çıkmıştır.

Gerçekte ise, Baas rejimleri emperyalizme karşı belli bir tavır alış içinde bulunsalar da, bu tavırları emperyalist sistemden ayrılmayı ifade etmemektedir. SBKP revizyonizminin ideolojik saptamalarıyla, "kapitalist olmayan yol tezi" ile ilerici küçük-burjuva milliyetçi iktidarlarının anti-emperyalist bir iktidar olarak sunulması söz konusudur. Gerçekte ise, bu tür küçük-burjuva iktidar- larının anti-emperyalizmi, milliyetçilik tabanında geliştiği için, kendisini ulusallık içinde anti-feodal yanla bütünleştiremediği için ve emperyalizmi sadece dışsal bir olgu olarak ele aldığı için uzun dönemde emperyalizmin çıkarlarına hizmet etmektedir. Özellikle yukardan aşağı kapitalizmi geliştirmeleri ve belli oranda burjuvazinin ortaya çıkması, alt-yapı yatırımlarının devlet tarafından büyük oranda yerine getirilmesi, kapitalizmin gelişimi için oldukça büyük olanaklar sağlamaktadır. Bu koşullar altında emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemlerinin uygulamaya sokulabilmesi, bu ülkelerin bir süre sonra yeniden

emperyalist-kapitalist sistemle her alanda ilişkiye girmelerini getirecektir. (1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti bu konuda önemli bir örnektir. Keza Nasır sonrasında Mısır'da meydana gelen gelişmeler son tarihsel örneği teşkil etmektedir.)

Marksist-Leninist hareket içinde revizyonizmin uzun yıllar yönlendirici bir güç olarak varlığını sürdürmesi, Kürt sorununun bir parçasını oluşturan Baas rejimleri karşısında yanlış tavırların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Özellikle revizyonizmin emperyalizmi I. ve II. bunalım döneminde olduğu gibi dışsal bir olgu olarak ele alması ve tavırlarını buna göre belirlemesi, Baas yönetimlerine gereğinden çok misyon yüklenmesini getirmiştir. Dola- yısıyla anti-emperyalist yan, ABD ve diğer emperyalist ülkelerin askeri üslerinin mevcut olup olmayışına göre belirlenir olmuştur.

"Ülkemizdeki revizyonist ve pasifistler, emperyalizmin II. yeniden paylaşım savaşından sonra istismar metodlarında yaptığı değişikliği yani ekonomik, politik, ideolojik ve askeri gizli işgal esprisini gözden kaçırarak, emperyalizmin eski sömürü metodunun ağırlıklı olduğu dönemlerdeki geri-bıraktırılmış ülkelerin devrimcilerinin yaptığı gibi, emperyalizmi dışsal bir olgu kabul edip, onunla hakim sınıfları kalın çizgilerle ayırmaktadırlar. İster baş çelişkiyi feodalizmle köylüler arasında tespit eden oportünistler olsun, ister yerli tekelci burjuvazi ile emekçi kitleler arasında tespit eden oportünistler olsun, bu tespitleri ile Amerikan emperyalizminin ekmeğine yağ sürmektedirler. Amerikalı işgalcilerin bizzat kendileri bütün güçlerini kullanarak, her çeşit ince metodları kullanarak işgallerini gizlemeye çalışmakta-dırlar. Bu kesin ayrımlı tespit, Amerikalı emperyalistlerin bu yöndeki gayretlerini 'soldan' takviye etmekten başka birşey değildir." (Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III)

Bu devrimci saptamanın doğruluğunu zaman içinde nasıl tanıtladığını uzun boylu ortaya koymaya gerek yoktur. Ama yine de Suriye ve Irak'taki Baas rejimlerinin, bazı özel durumlarına rağmen, öz olarak aynı olduklarını ortaya koymak gerekir. (Özellikle bunlar arasındaki pratik farklılıkları abartarak, bölgede devrimci güçlerin önemli bir destek gücü olarak Suriye'nin öne çıkarılması koşullarında bu önemlidir.) Bu iki ülke de, milliyetçilik tabanında anti-emperyalist bir tavır alan küçük-burjuva

iktidarlara sahiptirler. Ancak bunların milliyetçiliği, Pan-Arap milliyetçilik olarak, bütünsel bir niteliğe sahiptir. Parçalanmış ve her bir parçasında ayrı devletler olarak örgütlenmiş Arap ulusal-topluluğunun bütünleştirilmesi amacını güden Baas milliyetçiliği bu amacı gerçekleştiremediği oranda ülke içinde artan bir baskı ve sömürü ortamı yaratmak durumundadır. Öte yandan bu olgu, parçalanmış ulus sorunu karşısında proletaryanın, burjuva anlamda bütünsel bir ulusal-devlet yaratma yerine (yani sınıflı, yeni ve güçlü bir burjuva devlet yaratma yerine), kendi çözümünü ortaya koyması karşısında da önemli bir engel oluşturmaktadır.

Ve yine III. bunalım döneminde emperyalizmin eski-sömürgecilik yöntemlerinin yerine yeni-sömürgecilik yöntemlerini ikame ettiği koşullarda, küçükburjuva milliyetçiliğinin anti-emperyalizminin ilerici özelliği eskisi gibi belirlenemez. Bu nedenle I. ve II. bunalım döneminde tek başına milliyetçilik tabanında anti-emperyalist tavır alış ilerici niteliktey-ken, III. bunalım döneminde böylesine yalın bir tavır alış sadece bir aldatmacadan ibarettir. Çünkü I. ve II. bunalım döneminde emperyalist devletlerin siyasi ilhakları, ekonomik sömürü için zorunlu bir temel oluşturmaktaydı. Emperyalizmin bu dönemlerde sömürge ve yarı-sömürge ülkelerde askeri ve idari yönetimi mevcuttu (açık işgal esprisi). Günümüzde ise, emperyalizm siyasi ilhaklara başvurmaksızın, ülkeleri ve ulusları ekonomik olarak ilhak edebilmektedir. İşte bu değişen ilişkilerin en tipik biçimi Suriye ve Irak'ta görülmektedir.

Suriye'nin Hafız Esat yönetiminde ülkenin dış ticaretinin önemli ölçüde SSCB ile olduğu sanılır. Oysa emperyalizmin yeni-sömürgecilik yöntemleri açısından, dış ticarette özel olarak ithalat önem kazanmaktadır. Bu açıdan ele alındığında, Suriye'nin emperyalist ülkelerden yaptığı ithalatın önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Örneğin, 1983 yılında Suriye'nin 4 milyar dolarlık ithalatında AET-ABD ve Japonya'nın payı %43, 4'tür. Bu ülkelere Suriye'nin ihracatı ise, toplam içinde %30, 5'tir. Bu mutlak olarak Suriye'nin emperyalist ülkelerle ticaretinde 1.366 milyon dolar açık vermesi ile sonuçlanmıştır. Bu 1983 yılında Suriye'nin dış ticaret açığının %52'sini oluşturmaktadır. Bunun ödemeler dengesinde kapatılabilinmesi için artan oranda bir dış borçlanma kaçınılmazdır. Ve bu dönemde Suriye'nin dış borçlarının toplamı 2.300 milyon dolardır.

Buna rağmen 1983 yılında Suriye'nin ödemeler dengesi 800 milyon dolar açık vermiştir. (Karşılaştırma olması için aynı yıl içinde Türkiye'nin durumunu belirtelim: 1983 yılında Türkiye'nin dış ticaret açığı 2.900 milyon dolardır. Öde-meler dengesi açığı ise, 1.400 milyon dolardır.)

Aynı durum Irak için de geçerlidir. 1980 sonrasında savaş koşullarında bulunduğu için, daha eski bir dönemin verilerini ele alacak olursak, örneğin 1978 yılında Irak'ın ithalatında AET-ABD ve Japonya'nın payı % 66, 8'dir. Bu ülkelerin Irak'ın ihracatındaki payları ise %56, 9'dur. Mutlak rakamlar açısından Irak'ın dış ticareti, petrol nedeniyle fazlalık vermektedir. Bu durum Irak'ı Suriye'ye göre görece daha az dışa bağımlı göstermektedir.

Görüldüğü gibi, Suriye ve Irak'ta emperyalist ülkelerin tek bir askeri bulunmamasına karşın, emperyalizmle yoğun bir ilişki içinde bulunmaktadırlar. Ancak bu ülkelerde dış ticaret devletleştirilmiş olduğundan, emperyalist ülkelerle yapılan ticaret, özel olarak ithalat, ülke içinde emperyalizmle baştan bütünleşmiş tekelci bir burjuvazinin gelişmesini engellemektedir. Ama öte yandan yeni-sömürgecilik açısından temel öneme sahip olan dayanıklı tüketim malları ithalatı serbest durumdadır. Özellikle beyaz eşya ve otomotiv sektörü açısından bu ithal serbestliği, emperyalist ülkelerin doğrudan ihracat yapmasına olanak tanımaktadır. Böylece Suriye ve Irak emperyalist ülkeler için önemli bir pazar olma niteliğini sürdürmektedir. Zaten emperyalizm için önemli olan pazar sorununu çözümlemektir. Bunun mutlak olarak işbirlikçi-tekelci burjuvaziyle genişlemiş pazar koşulları içinde olması gerekmemektedir.

Emperyalizmin yeni-sömürgecilik uygulamalarının bu ülkelerde bu biçimde sınırlandırılmış olması, ülke içinde işbirlikçi- tekelci sanayi burjuvazisinin gelişmesini engellemektedir. Ama buna karşın küçük-burjuvazinin feodalizmle belli bir ittifaka girmesi ortaya çıkmaktadır. Zaten tersi bir tutum, küçük-burjuva milliyetçi iktidarın yaşam süresini kısaltacaktır. Dış ticaretin devlet kuruluşları aracılığıyla yapılması, ülke içinde iktidar dışı bir ticaret burjuvazisinin gelişmesini de engellediği görülmektedir. Ama bu, iç ticaret burjuvazisinin iktidarla bütünleşmesini ve büyük bir güç haline gelmesini getirmiştir. İç ticaret burjuvazisi ise, henüz kapitalist meta ticareti ile ilgili değildir. İç ticaret burjuvazisi, geleneksel ola-

rak feodalizm koşullarında ve feodalizmle birlikte gelişen tüccar durumundadır (bezirganlar). Yaptığı bütün iş, feodal üretim ilişkileri içinde üretilen ürünleri, doğal koşullara bağlı olarak meydana gelen artışlar yoluyla pazara götürmek durumundadır. Ve devlet iktidarının küçük-burjuvazinin elinde bulunması önemli ölçüde bürokrat bir burjuva sınıfının ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu durum, iktidar olanaklarından yararlanarak bazı küçük-burjuva unsurların zenginleşmesini sağlamıştır. Bu ülkelerde yoğun biçimde görülen rüşvetler ve suistimallerin altında iktidarın küçük-burjuva niteliği yatmaktadır.

Bugün Suriye ve Irak, ekonomik bakımdan emperyalizmin önemli bir pazarı durumundadır. Ancak küçük-burjuva milliyetçiliğinin gücü, siyasal alanda görece bağımsız bir konum oluşturmaktadır. Bunun sonucu Suriye'deki Kürt topluluğu üzerindeki ulusal baskı sınırlı ve örtük durumdadır. Irak'ta ise, ekonominin petrole dayalı olması ve petrol bölgesinin Kürt topluluğunun yaşadığı ya da sınırlarında bulunduğu yerler olması nedeniyle, ulusal baskı, zaman zaman askeri savaş durumuna kadar uzanmaktadır. Küçük-burjuva milliyetçilerinin Irak'ta krallığı devirmelerinden sonra, Kürdistan Demokrat Partisi'nin (KDP) yasallaşması, Kürtlerin Irak sınırları içinde belli bir özerklik elde etmeleri yönünde gelişmeler ortaya çıkarmıştır. Bu gelişmede özellikle SSCB'nin iktidarı desteklemesi özel bir öneme sahiptir. Ancak Irak Baas yönetimi, özerk Kürt bölgesinin sınırları ve özerkliğin boyutları konusunda oldukça kesin bir tutum takınmıştır. Yukarda belirttiğimiz gibi, bu tutum Irak ekonomisinin petrole dayalı niteliğinden kaynaklanmakta ve Arap milliyetçiliği ile geliştirilmektedir. Eylül 1961'de Baas yönetiminin Kürtlere verdiği özerklik "sözünün" gerçek bir hukuki temele oturtulmaması ve sürüncemede bırakılması üzerine, Barzani yönetiminde KDP ayaklanması başlamıştır. Bu savaş durumu, SSCB'nin aktif tutumuyla sona erdirilmekle birlikte, özerklik sorunu fiili ilişkilerle ve kısmi yasallıkla çözümlenmeye çalışılmıştır.

Irak'ta petrolün bulunması, doğal olarak Kürt sorununun demokratik ve barışçıl bir çözümünü zorunlu olarak Arap milliyetçilerine dayatmıştı. Ama bunda Kürt küçük-burjuvazisinin örgütlü ve uzun bir mücadele deneyimine sahip olması da etkin unsur durumundadır. Ancak Irak petrolü-

nün emperyalist ülkeler ekonomisi açısından, özellikle AT açısından büyük bir önemi bulunmaktadır. Bu nedenle petrol alanlarının Araplar'ın elinde bulunması ya da bulunmaması emperyalist ülkeleri birincil dereceden ilgilendirmektedir.

Diyebiliriz ki, bugün için Suriye'de açık olmamakla birlikte yakın gelecekte açıklık kazanacak durumuyla ve daha görünür haliyle Irak'taki Kürt topluluğu üzerindeki ulusal baskının temelinde, bu ülkelerdeki Arap topluluğunun emperyalizmle olan ilişkileri yatmaktadır. Zaten tarihsel olarak, bu ülkelerde Kürtler'in bölünmüşlüğünün sorumlusu da emperyalizmdir.

İran'a gelecek olursak, 1979 yılında Şah yönetiminin devrilmesi ve yerine mollaların iktidara gelmelerinin yarattığı yeni durumu ele almak gerekmektedir. Çünkü Şah döneminde İran'ın, emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin en gözde müttefiki olduğu, tüm dünya tarafından bilinmektedir. Amerikan emperyalizmi İran'da yeni-sömürgecilik yöntemlerini uygulamaya başladığı andan itibaren ve uygulamayı geliştirdiği oranda, ülke içinde önemli bir muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. Bu muhalefet, 1950-60'larda büyük oranda yeni kentlerde bulunan şehir küçük-burjuvazisinden kaynaklanıyordu. Milliyetçilik temelinde ortaya çıkan bu muhalefet, İran'ın çokulusluluğu ile şekillenerek, demokratik unsurları da bünyesinde barındırıyordu.

İran'da yeni-sömürgecilik, ilk dönemde petrole dayalı sanayilerin kurulması ile sınırlı iken, zaman içinde Amerikan emperyalizminin talep yetersizliğine bağlı olarak ağırlıklı bir duruma gelmiştir. Yeni-sömürgeciliğin tüm geri-bıraktırılmış ülkeler içindeki gelişmeleri İran'da da görülmüştür. Amerikan ekonomisinin askerileştirilmesinin ürünü olan devletlerin silahlandırılması uygulaması ve bölgede emperyalizmin önemli bir askeri gücü ve müttefiki olan bir ya da birkaç ülkenin ortaya çıkarılması, İran açısından özel bir öneme sahip olmuştur. Büyük petrol gelirlerinin ülke içinde ekonomik ve toplumsal gelişme için kullanılması, İran'ın güçlü bir kapitalist ülke olmasına yol açabilecekti. Bu ise, emperyalizm koşullarında olanaksız bir durumdur. Böyle bir gelişme ancak emperyalist sistemden ayrılma ile mümkündür. Ama proletarya devriminin genel yolu dışında bunun ortaya çıkabilmesi ülkede güçlü bir ulusal burjuvazi-

nin bulunmasını gerektirir. Oysa III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde ulusal burjuvazi emperyalizmle baştan bütünleşmiştir. Bu ise burjuvazinin ulusal niteliğini (devrimci niteliği ile birlikte) yitirmesi demektir.

İran'ın büyük petrol gelirleri, doğrudan emperyalist ülkelerden satın alınan askeri araçlara harcanmıştır. Böylece İran, emperyalizmin askeri metaları için büyük bir pazar özelliğikazanmıştır. Ama bu pazarın da belli oranda tüketim gücü bulunmaktadır. İşte bu sınırlılık, İran'ın kaçınılmaz olarak yeni-sömürgeciliğin tüm boyutlarıyla uygulama alanı haline gelmesini uzun bir zaman sonra getirmiştir. Özellikle 1974 petrol bunalımından sonra emperyalizm, İran'da iç tüketimi artırmak ve kapalı ekonomik birimleri pazar için üretim yapar hale getirmek için girişimlerde bulunmasını Şah'tan istemiştir. Şah'ın "Ak Devrim" adını verdiği bu kapitalizmi yukardan aşağı geliştirme uygulaması, bir yandan kırsal alanlara yeni yolların yapılması, sulama kanallarının açılması gibi alt-yapı yatırımlarına yönelirken; diğer yandan da orta ve hafif sanayinin kurulması ile ortaya çıkmıştır.

İran'da o güne kadar süregelen egemen sınıflar ittifakı emperyalizmin bu dayatmasıyla birlikte büyük oranda bozulmak durumundaydı. Özellikle emperyalizmin feodalizmle kurduğu ittifak bu gelişmenin en önemli engeli durumundaydı. Amerikan emperyalizmi bu engelin kent küçükburjuvazisinin yedeklenmesi temelinde aşılabileceğini düşünmekle birlikte, buna tali bir önem veriyordu. Böylece Şah yönetimi bir yandan feodal egemenlerle ilişkilerini önemli bir noktaya getirirken; şehir küçükburjuvazisini yedeklemek gibi bir uygulama içine girmemişti. Ve böyle bir uygulamanın başarı şansı da oldukça azdı. Bu koşullarda Şah'ın tüm gücü, emperyalizmin tam denetimi altında bulunan kendine bağlı askeri güçler olmaktaydı. En önemli iç sorun olarak Kürt sorunu da 1974 Kürt-Arap savaşıyla önemli ölçüde çözümlendiği düşünülüyordu.

1974 sonrasında İran'da uygulamaya konulan yenisömürgecilik yöntemlerinin kırsal alanlarda feodal ilişkilerle çatışması, gelişen süreci tümüyle belirleyecek önemdeydi. Yukardan aşağı kapitalizmin geliştirilmesi, dolayısıyla feodalizmin tasfiyesinin, kısmi uzlaşmalar ve zor uygulamalarıyla gerçekleştirilebilineceği düşüncesi, 1979 yılında tümüyle iflas

etmiş olarak tarihin çöplüğüne atılmıştır. İşbirlikçi burjuvazinin gerçek bir demokratik devrimi yapamayacağı ve bunu yeni-sömürgecilik koşullarında ve bu yolla yapabilmesinin olanaksız olduğu 1979 yılında Şah'ın ülkeyi terk etmesiyle açığa çıkmıştır.

Bugün emperyalizmin açıkça kabul ettiği gibi, Şah'ın ülke içindeki gücü ve denetimi yanlış hesaplanmıştır. Feodalizmin direnişi ve örgütlülüğünün göz önüne alınmamasından kaynaklanan bu "hesap hatası", gerçekte, demokratik devrim dışında feodalizmin tasfiyesinin olanaksız olduğunu göstermektedir.

"Ak Devrim", kapalı feodal ekonomik birimlerin yıkılarak pazar ilişkileri içine çekilmesini, yeni kurulan hafif ve orta sanayi kuruluşları için yeni emek-gücü bulunmasını amaçlarken, tarımda kapitalizmin geliştirilmesine özel bir ağırlık vermiştir. "Toprak reformu" Şah'ın en büyük propaganda unsuru olarak kullanılmaya çalışılmıştır. Ancak feodalizmin kırsal alanlardaki gücü ve içsel örgütlenmesi dağıtılamamıştır. Özellikle çok-uluslu İran'da feodalizmi tek bir halka olarak ele almak olanaksızdır.

İran nüfusunun %97,8'i müslüman dinine mensup olmakla birlikte tek bir ulustan oluşmamaktadır. Nüfusun çoğunluğunu oluşturan Farslar, toplam nüfus içinde %45'i oluşturmaktadırlar. Feodal ilişkiler içinde bulunan Azeriler nüfusun %16'sını, Kürtler % 8,1'ini oluşturmaktadırlar. Geri kalan nüfus ise (% 30,9) çeşitli azınlık topluluklardan oluşmaktadır.

Bu toplumsal yapıda özellikle Azeriler, Kürtler ve diğer azınlıklar nüfusun çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Bunların en önemli yanı, üzerlerindeki ulusal baskıya, dil baskısına, din baskısına vb. karşısında kendilerini kapalı bir toplumsal yapı içinde tutuyor olmalarıdır. Bir başka deyişle, bunlar feodal ilişkiler içinde, feodal bir siyasal yönetim koşullarında yaşayan ve böylece görece özerk durumda bulunan kesimlerdir. Feodalizmin yukardan aşağıya tasfiye edilmesi demek, bunlar üzerindeki ulusal baskının büyük oranda artacağı demektir. Bunu kendi tarihsel deneyimleriyle çok iyi bilen halk "Ak Devrim"e karşı tavır almak durumundaydı. Öte yandan feodalizmin tasviyesine girişilmesi feodal egemen sınıf açısından bir var oluş sorunu durumundaydı. Bu koşullar altında değişik ulusal-topluluk üyesi feodal sınıf üyeleri, gerek sınıfsal, gerekse ulusal planda muhalefeti yükseltebilme olanağına sahipti. Bundan sonra bütün

sorun, bu değişik feodal muhalefet kesimlerinin birliğini sağlamakta toplanıyordu. Burada kesinkes bir ulusal birlik söz konusu değildir Bunun milliyetçilik temelinde gerçekleştirilmesi olanaksızdı. Çünkü çok-uluslu bir ülke durumunda bulunuyordu. Bu olanaksızlık küçük- burjuvaziyi İran'da sorunun çözümünde bir güç olmaktan çıkarmıştır. Öte yandan böyle bir birliği proletaryanın sağlayabilmesi olanaksızdı. Çünkü proletarya da burjuvazi kadar feodalizmin tasfiyesini gerçekleştirecek bir güç durumundadır. Genel olarak bir İran ulusu bulunmadığı ya da oluşmadığı koşullarda ulusal birlik sağlama yönündeki her türlü çabanın sonuçsuz kalacağı ortadadır. Bu durumda proletarya ve partisi doğrudan doğruya demokratik halk devrimini örgütlemek ve bu amaçla halkın birliğini sağlamak zorundaydı. Ama ulusal-toplulukların feodal ilişkileri ve onlar üzerindeki çeşitli ulusal baskılar proletarya ve partisinin görevlerini zorlaştırıcı unsurlar durumundaydı. Tarihsel olarak burjuvazinin kendi devrimini yaparak aştığı sorunların proletaryanın önüne çıkması, görece zayıf bir kapitalizm koşullarında bile büyük güçlükler içerir.

Bu koşullar altında, gerek feodal muhalefeti birleştirecek, gerekse halk kitlelerinin tepkilerini toplayacak tek güç dinsel ideolojiyle ortaya çıkabilmiştir. Daha önceki bölümde gördüğümüz gibi, dinsel ideoloji bu koşullarda önemli bir "alternatif" durumundadır. Ulusal-toplulukların ulusal hareketlerini bağımsız kılmaksızın, feodal sınıfın özel çıkarlarına tabi kılmaya hizmet edebilen bu ideoloji, Şii mezhebinin içsel ilişkileriyle kendisini maddeleştirecek koşullar bulabilmiştir Şiiliğin belli oranda gizliliğe dayanan dinsel ayinleri ve bunların yapıldığı tekke, zaviye vs. mekanlar, bu faaliyetin temelini oluşturmuştur. Diyebiliriz ki, Şiilerin içsel örgütlenişi, bu dönemde İran'da tek kitle örgütlenmesi durumundadır.

Dinsel temelde örgütlenen düzene muhalefetin temelinde, yeni-sömürgeciliğe karşı feodal sınıfların direnişi yatmaktadır. Yukardan aşağıya geliştirilmeye çalışılan kapitalist üretim ilişkileri karşısındaki feodalizmin direnişi kaçınılmaz olarak anti-emperyalist nitelik almaktadır. Ancak bunun antiemperyalizmi tümüyle sınıfsal nitelikte çıkara dayalı olduğu için anti-kapitalist özellikleri içinde taşımaktadır. Böylece sınıfsal ve ulusal planda emperyalizme ve kapitalizme karşı olan sınıfların tümünü kapsayacak bir nitelik taşımaktadır. Ancak daha önce belirttiğimiz gibi, bura-

da görülen anti-emperyalizm, gerçek anti-emperyalizmden farklıdır ve feodal egemen sınıfların tavrı olarak belirginleşmektedir. Bu açıdan özel olarak gerici niteliktedir.

İran'da 1979 yılında halk kitlelerinin bütünsel katılımıyla Şah'ın iktidarının sona erdirilmesinden sonra iktidar bir süre için halk hareketinin çeşitli örgütlerinin ortak iktidarı olarak sürmüştür. Ancak bu şekilde görece "ikili iktidar" koşullarında uzun süre bulunulması olanaksızdır. Ve nitekim bir süre sonra yeni düzen ve iktidar ortaya çıkmıştır. Bunda en etkin kesim, kaçınılmaz olarak en örgütlü kesim olmak durumundadır. Bu kesim de, dinsel temelde örgütlenmiş olan feodal muhalefettir.

İran'daki rejimin niteliği böylece feodal olmuştur. Bu aynı zamanda proletaryanın örgütlerinin dağıtılması ve yok edilmesine paralel olarak pekişmiştir. Bu açıdan bakıldığında da iktidarın karşı-devrimci niteliği kolayca görülebilir.

İran'da feodalitenin yeniden egemenlik kurması, ulusal sorunların çözümü açısından önemli bir değişiklik getirmemiştir. Şah döneminde olduğu gibi, ulusal-topluluklar karşısında molla yönetimi de, tümüyle ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını reddetmek şeklinde ortaya çıkmaktadır. Dinsel ideoloji açısından "ulusal çıkar" değil, "ümmet çıkarları" esastır. Bu açıdan feodal sınıfların çıkarlarına uygun tutum için gerekli ideolojik temel bulunmuş olmaktadır. Molla yönetimi kendi kaderlerini tayin hakkını talep etmeyen ulusaltopluluklar için "yaşama" koşulları sağlamaktadır. Tersi tutum içinde bulunan ulusal-topluluklar ise, zor yoluyla ve "Allah adına" baskı altına alınmak durumundadır.

Diyebiliriz ki, İran'da feodalitenin yeniden siyasal iktidara sahip olmasıyla birlikte, ulusal sorun karşısında feodalizmin tutumu belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Ulusal baskının ardındaki diğer bir gücün feodalizm olduğu İran'da açıkça görülmüştür. Herşeyden önce feodalizmle ulus birbirleri ile uyumlu bir bütün oluşturmaz. Devletin feodal örgütlenmesiyle ulusal örgütlenmesi tümüyle birbirine karşıttır ve birbirlerini dışlalarlar. Bu açıdan feodal egemen sınıflar ulusal-devlete özsel olarak karşıdırlar. (Ama bu, onların devlete karşı oldukları anlamında yorumlanmamalıdır. Feodalizm ile devlet birbirleriyle çelişmez, ama ulusal-devlet feodalizmin yadsınmasına bağlı olarak ortaya çıkar.)

Diğer taraftan ulusal sorun bir köylü sorunudur. Yani köylülüğün feodalizmden kurtuluşu sorunudur. Ancak öte yandan da ulusal-topluluklar, çoğunluk ulusun köylülüğünün tutuculuğu ve milliyetçiliğinden kaynaklanan bir ulusal baskıyla karşı karşıyadırlar. Ve Kürt topluluğu açısından özellikle İran'da bu milliyetçilik (isterse "dinsel" ideolojiyle üstü örtülmüş olsa bile) büyük öneme sahiptir. Bu olgu, ulusal hareketlerin feodalizm karşısındaki tutumunun belirlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Bilindiği gibi, iç dinamikle kapitalizmin geliştiği Çarlık Rus-yası'nda, devlet feodal-askeri nitelikteydi. Bu, demokratik devrimin gerçekleştirilmesi sorununu Rus toplumu açısından birincil tarihsel görev olarak ortaya çıkartmaktaydı. Çarlık Rusyası'nda tüm ulusal baskıların arkasında devletin bu feodal niteliği bulunuyordu. Rus burjuvazisi kendi devrimini yapmaktan uzaklaşmıştı, yani devrimci niteliğini büyük oranda yitirmiş bulunuyordu. Bu durum demokratik devrimin yapılması görevini proletaryanın omuzlarına yüklerken, diğer yandan da Rus burjuvazisinin feodalizmle uzlaşmasını getiriyordu. İşte bu uzlaşma, Rusya'yı bir "uluslar hapishanesi" haline getirmişti.

Rus feodal-askeri devleti, bir yandan kendi sınırları içindeki ulusal-toplulukları baskı altında tutmak; öte yandan yeni ulusları baskı altına almak zorundaydı. Bu onun var oluş sorunuydu. Çarlık Rusyası'nda ulusal baskı ve ilhaklar, devletin var oluş sorunu olduğu için temel nitelikteydi. Moskova'da oturan Çar'ın, ülke çapında egemenliğini sürdürebilmesi için, yeni ekonomik kaynaklara gereksinmesi olduğu kadar, mevcut kaynakları en yoğun biçimde kullanmaya ihtiyacı bulunuyordu. Birincisi, ulusların Çarlık tarafından baskı altında tutulması ve toprak olarak ilhakını gerektirirken; ikincisi, Rusya'daki ulusların baskı altına alınmasını ve ulusal hareketlerin yok edilmesini gerektiriyordu.

Devletin feodal niteliği gereği, kapitalist üretime dayalı bir devlet gelirinin bulunmayışı en temel olgulardan birisiydi. Feodal Rus toprak sahipleri ise, artan gereksinmelerini karşılayabilmek için köylüleri (yarı-serf statüsünde köylüleri) artan oranda sömürmek zorundaydı. Tarımsal üretimin feodal niteliği ile ürünlerin metalaştırılması arasındaki çelişki, ancak kapitalist tarım üretimi ile aşılabilirdi. Bu ise feodalizmin tasfiyesinden başka birşey değildir. İşte feodalizmin devrimci tarzda tasfiye

edilmediği koşullarda, gelişen kapitalizm karşısında feodal egemen sınıfın tek gelir kaynağı toprak ve buradaki temel üretici güç olan köylülük olmaktadır. Bunun köylülük açısından anlamı ise, çalışma gününün uzun olması ve zor unsurunun artan oranda uygulanmasıdır. Bu durum, Rus olmayan köylülük üzerinde ise, doğrudan ulusal baskı olarak ortaya çıkmaktadır. Lenin, 1914 yılında ulusal sorunu irdelerken "asıl sorun ... Rus mujiğidir" (144) diyerek, bu gerçeğin altını çizmektedir. Ve gene aynı yerde Lenin, en büyük tehlikenin "Rus mujiğinin milliyetçiliği" olduğunu belirtir.

Ulusal sorun ile köylülüğün ilişkisi, özel olarak da feodalizmin egemen olduğu toplumlarda ulusal baskının feodalizmle olan bağları, Kürt ulusal sorununda dikkate alınması gereken en temel olgulardan birisidir. Çoğunluk ulusunun emperyalist üretim ilişkileri içinde olduğu koşullarda, ulusal sorun ile köylülüğün ilişkisi bazı özellikler taşımaktadır. Bilindiği gibi, ulusal sorun son tahlilde köylü sorunudur. Bu, feodal bağlardan kurtulan köylülüğün toprak istemi ile birlikte gelişir ve kapitalizmin tarımda gelişmesine paralel olarak mülksüzleşen köylülerin, bağımsız ulusal-devlete sahip olma ile toprak sorununun çözümü arasında doğrudan bir ilişki görmeleriyle, eyleme dönüşür. Bu boyutlarıyla ulusun kendi kaderini tayin istemi köylülerin toprak istemi ile çakışır. Uzun dönemde bunun köylüler için kurtuluş olmadığı açıktır, ama bunun kalıcı olmayışını onlara gösterecek olan gene proletarya ve partisinden başkası değildir. Ulusal hareketin gerçek ve kalıcı bir çözüme ulaşmasının tek yolu, günümüzde proletaryanın ulusal hareketin önderliğini yapmasına bağlıdır. Aksi halde küçük-burjuvazi başta olmak üzere değişik sınıflar tarafından köylülük yedeklenecektir. İşçi-köylü ittifakının ulusal-topluluk temelinde kurulabilmesi için bu yedekleme durumunun ortadan kaldırılması zorunludur. Bu ise köylülüğün toprak isteminin doğru bir biçimde çözümlenmesi ile mümkündür.

Feodal-aşiret ilişkileri içinde bulunan Kürt köylülerinin toprak sorunun bağımsız bir devlet içinde çözümlenmesinin, ancak feodalizmin tasfiyesi ile mümkün olabileceği gerçeği, ulusal hareketin kaçınılmaz olarak anti-feodal nitelik almasını zorunlu kılar. Aksi halde köylülüğün, milliyetçilikle ya da dinsel ideolojiyle silahlanmış olarak, çeşitli devletlerin

kuruluşundan sonra görüldüğü gibi topraklarının diğer devletlerin aleyhine genişletilmesi istemini ortaya koymasına yol açacaktır. Bu ise ulusal-devletler arasında "sınır anlaşmazlıkları"yla başlayan bir savaş sürecinin yaşanması demektir. Anti-feodal devrim gerçekleştirilmediği sürece, ulusal-devletin bu yönde eğilim göstermesi kaçınılmaz olacaktır. (Şüphesiz bunun yaşam bulabilmesi için başka etmenlerin ortaya çıkması gerekir. Bu etmenler, ulusal-devletler arasındaki güç dengesinin biri lehine bozulmasını sağladığı oranda, "yayılmacı" bir amaç olarak pratikte yaşam olanağı bulabilecektir. İran-Irak savaşı açık bir görüngüdür.)

Bu olgunun diğer yönü de, çoğunluğu oluşturan ulus köylülerinin emperyalist üretim ilişkilerinin gelişmesine paralel olarak mülksüzleştirilmeleriyle ilintilidir. Mülksüzleşmenin hızlandığı koşullarda, topraktan kopan köylülerin kentlere göçleri toplumsal bunalımın derinleşmesini getirecektir. Bu durumdaki yarı- proleter unsurların değişik sınıflar tarafından yedeklenmeleri gündemdedir. Proletarya ve partisinin bu konuda etkin olduğu koşullarda gelişim devrim yönünde olacakken, küçük-burjuvazi ve oligarşi tarafından yedeklendiği koşullarda karşı-devrimci ve şovenist bir güç ortaya çıkacaktır. Mülksüzleştirilmiş köylülerin (çoğunluk ulus), azınlık ulusunun köylülerinin toprak istemlerini desteklemesi olanaklıdır ve bu onların köylü kitlesi olarak ortak tavırlarını açığa çıkartır. Ancak aynı olgu ters yönde etkide bulunur. Bu ters yöndeki etki, azınlık ulusunun "bağımsız devlet" istemi ile mevcut devlet sınırları içindeki bazı toprakların "kaybedilmesi" endişesi şovenistler için önemli bir propaganda olanağı yaratır. Ve böyle bir istemle yola çıkan ulusal hareketin ezilmesi ve de ulusal-topluluğun soykırımı noktasına kadar uzanan bir yenilgisiyle, mülksüzleştirilmiş köylüler için yeni topraklar sağlayacağı düşüncesinin yaygınlaşması olasıdır.

Her iki ulusal-topluluk açısından köylülüğün bu ikili karakteri proletarya ve partisinin mücadelesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bu ikili karakteri gözetmeyen Marksist-Leninistler, her zaman süreçte ikilemlerle karşı karşıya kalacaklardır.

Özetlersek, Kürt topluluğunun bölünmüşlüğü temelinde, kendi kaderlerini tayin etme hakkını elde etmeleri ve bu hakkı gerektiğinde "birleşik ve bağımsız bir Kürdistan devleti" yönünde kullanmaları yalın bir ulusal

mücadele ile sınırlandırılamaz. Herşeyden önce "birleşik ve bağımsız bir Kürdistan devleti"nin kurulabilmesinin önündeki içsel engellerin ortadan kaldırılması gerekir. Bu içsel engellerin birincisi her parçada emperyalist üretim ilişkileri ile bütünleşmiş (işbirlikçi) burjuvazidir. İkinci olarak (ikincil değil), Kürt toplumunda egemen üretim ilişkisinden gelen egemen sınıftır. Bu sınıf emperyalist dönemin özelliklerine göre biçimlenmiş feodal niteliktedir. Diyebiliriz ki, "birleşik ve bağımsız bir Kürdistan devleti"nin kurulabilmesi için, işbirlikçi-burjuvazi ile feodal egemen sınıf tasfiye edilmelidir. Bu gerçekleştiği oranda Kürdistan'ın birleşik bir devlete sahip olması olanaklıdır.

Bu temel gerçek karşısında proletarya ve partisinin görevi, bu sürecin bütününe ilişkin bir programı ortaya koymaktır. Bu program demokratik halk devrimi programı olarak anti-feodal ve anti-oligarşik nitelikte olacaktır. Anti-oligarşik yön, Kürt burjuvazisinin içinde bulundukları devlet sınırları içindeki yerli oligarşiler içinde yer almalarından kaynaklanır ve onları oligarşinin diğer unsurlarından ayırmak olanaksızdır. Bunların oligarşi dışına çıkabileceklerini düşünmek, yani ulusal harekete katılacaklarını düşünmek tümüyle yanlıştır. Böyle bir düşünce emperyalist dönemde, özel olarak da III. bunalım döneminde burjuvazinin devrimci niteliğini az da olsa koruduğu anlayışına dayanır ki, bu tümüyle bir yanılsamadır.

Burada Kürt hareketinin proletarya öncülüğünde yürütülüş koşullarını irdelerken, onun ulusal niteliği ile sınıfsal niteliği arasındaki zorunlu birleşmeyi ortaya koymak kaçınılmazdır. Bugün kavranılması gereken en önemli halka budur. Bu açıdan demokratik halk devrimi sorununun anti-feodal ve anti-oligarşik yönünü belirginleştirmek gerekmektedir.

III. bunalım döneminde geri-bıraktırılmış ülkelerde emperyalist üretim ilişkilerinin egemenliği anti-feodal devrim sorununun daha geniş bir kapsamda ele alınmasını getirmiştir. Ülkede kapitalizmin yukarıdan aşağıya gelişmesiyle ortaya çıkan işbirlikçi- tekelci burjuvazi (emperyalizmin temel dayanağı olarak), feodalizmle ittifak kurarak bir oligarşi oluşturmuştur. I. ve II. bunalım döneminde olduğu gibi, emperyalizmin temel dayanağı olan burjuvazi kesinkes komprador nitelikte değildir. Bu açıdan emperyalizmin dışsal bir olgu olduğu koşullarda feodalizmle kurduğu ittifak ve bu ittifak içinde komprador burjuvazinin yer alış biçimi burada mevcut değildir. İşbirlikçi-tekelci burjuvazi, kimi zaman eski komprador burjuva-

zinin bir dönüşümü, kimi zaman bazı feodal toprak sahiplerinin burjuvalaştırılması, kimi zaman ise orta-burjuvazinin işbirlikçi haline getirilmesi ile oluşmuştur. Hangi kökene sahip olursa olsun, tümünün ortak özelliği burjuvalaşmalarında emperyalizm ile bütünleşmelerinin belirleyici olmasıdır. İlk dönemde oligarşi içinde belirleyici ve ağır basan unsur feodal sınıftır. Bu sınıf emperyalizmin çeşitli kredi ve yardımlarıyla işbirlikçi burjuvaziyle birlikte egemenliği paylaşmayı kabul etmiştir. Burada emperyalizmin ekonomik gücü ile askeri zoru, çeşitli ülkelerde değişik biçimlerde kullanılmakla birlikte esas belirleyiciler durumundadır.

Ülke içinde kapitalizmin gelişmesine paralel olarak işbirlikçi burjuvazinin güçlenmesi, oligarşi içindeki dengeleri değiştirme yönünde etkiler yapmaya başlamıştır. Bunun sonucu ise, feodal egemen sınıfın oligarşi içinden tasfiye edilmesidir. Bu tasfiye onların devlet üzerindeki etkinliklerini yitirmeleriyle sonuçlanır. Böylece oligarşi içinden tasfiye edilen feodal egemen sınıf kesimleri anti-oligarşik bir tutum içine girmektedirler. Ama bu, feodalizmin gerçek ve tam tasfiyesi demek değildir. Özellikle üstyapıda feodal ilişkiler ve feodal ideoloji korunur. Bir başka deyişle, devletin feodal örgütlenmesi belli oranda varlığını korur. Bunun "temsili demokrasi" koşullarında anlamı ise, "koalisyon hükümetleri"dir. Oligarşinin gücü, hem geliştirilen kapitalizmden, hem de belli oranda korunan feodalizmden kaynaklanır. Oligarşi içinde feodalizme karşı alınan tedbirler devrimci nitelikte, yani burjuva demokratik devrimine ilişkin bir konumda olmadığı için, bu tasfiye hareketinin proletarya tarafından desteklenmesi sözkonusu değildir. Ama öte yandan salt tasfiye edildikleri için anti-oligarşik tavır içine giren feodal kesimlerin de desteklenmesi sözkonusu değildir. Proletaryanın bu konudaki tutumu özsel olarak her iki kesime de karşı olmaktır. Oligarşi ile feodal egemen sınıf arasında belli bir farklılaşma ortaya çıktığında meydana gelen yanılgılar hep bu tutumun gözardı edilmesinden kaynaklanır.

Özellikle ülkemizde, geçmiş dönemde oligarşi içinde feodal egemen sınıf bir bütün olarak yer aldığı için anti-oligarşik devrim ile anti-feodal devrim arasında bir ayrılık ortaya çıkmamıştır. Ama bazı ki oldukça önemli oranda- feodal unsurların tasfiyesi, oligarşinin giderek daha da azınlık haline gelişi, solda anti-feodal yan ile anti-oligarşik yan arasındaki ayrılmaz bağın gözden kaçırılmasına yol açmıştır. Oysa anti-oligarşik yan,

tümüyle anti-feodal yanı içermektedir, ama sadece bununla sınırlı değildir. Ayrıca emperyalist üretim ilişkilerine karşı tutumu da içerir. Bu nedenle geçmiş dönemlerin anti-feodal demokratik devrimlerinden daha geniş kapsamlıdır.

"Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik dikta ise sadece finans kapitalin damgasını taşımamaktadır. Çünkü ülkedeki kapitalizm, kendi iç dinamiği ile değil, 'yukardan aşağıya' geliştirilmiştir. Dolayısıyla yerli tekelci burjuvazi, daha baştan, çekirdek halindeyken emperyalizmle bütünleşerek gelişmiştir. (Emperyalizm içsel bir olgu durumuna geldiği için bu oligarşi içindedir.) Ancak bu gelişen tekelci-burjuvazi tek başına emperyalizmle ittifakını sürdürecek, emperyalist üretim ilişkilerini muhafaza edecek güçte değildir. Dolayısıyla, yabancı ve yerli tekellere zorunlu olarak bağlı olan toprak burjuvazisi ve feodal kalıntılarla yönetimi paylaşmaktadır." (Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III)

Kürt ulusal-topluluğu açısından, bu olgu, kendisini parçalarda farklı biçimlerde ortaya koyar. Türkiye, İran, Irak ve Suriye, bir bütün olarak geribıraktırılmış ülkeler olmalarına karşın, birbirlerinden görece farklılıklar taşır ve her bir ülkedeki egemen sınıflar ittifakı değişik biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bu eşitsiz gelişim, kendisini en açık biçimde oligarşinin bileşiminde ortaya koyar. Bu aynı zamanda her bir ülkedeki işbirlikçi-tekelci burjuvazinin gelişim düzeyindeki farklılıktır. Bu ülkeler içinde Kürt ulusal-topluluğunun, nüfus olarak en fazla olduğu Türkiye, diğerlerinden görece farklı ilişkiler ve çelişkiler içerir. Bu açıdan Türkiye diğer ülkelerin tarihsel olarak gelişimlerinin, devrim dışı koşullarda nasıl bir yol izleyeceğinin göstergesidir.

Türkiye'deki Kürt ulusal-topluluğu içinde feodalizm önemli oranda çözülme sürecindedir. Bu çözülme, sınır bölgelerinden iç kesimlere doğru gidildikçe artmaktadır. III. bunalım döneminin özelliklerinden dolayı Kürt burjuvazisi, baştan emperyalizmle bütünleşmiş olarak gelişmiştir. Bu açıdan kesinkes ulusal niteliğe sahip değildir. Ancak Kürt burjuvazisinin emperyalizmle bütünleşmesi, ulusal-devlet örgütlenmesine sahip olunmadığı için, bazı özgül koşullarla gerçekleşmiştir. Yani Kürt burjuvazisinin ortaya çıkışı ve emperyalizmle bütünleşmesi, tümüyle Türkiye oligarşisi içinde ve onun aracılığıyla olmuştur. Bu konuda tipik örnek olarak Toprak Holding gösterilebilir.

Toprak Holding, Diyarbakır'ın Lice ilçesinden Toprak ailesine aittir. Holdingin sahibi Halis Toprak, Kürt aşiret reislerinden biri olup, 1968 yılında elinde bulunan servetin bir kısmıyla Ada-na'daki Paktaş tekstil fabrikasını satın almasıyla burjuvalaşmaya başlamıştır. 1980'lere kadar orta büyüklükte bir tekstil işletmesi olan Paktaş, 1976 yılında I. MC'nin iktidarı döneminde, dışardan uzun vadeli krediyle makinalar alma olanağına kavuşmuştur. Alınan yeni tekstil makinalarıyla Paktaş-II kurulmuş ve üretim büyük oranda artmıştır. 1978 yılında Ecevit hükümeti dönemindebu borçlanma için sağlanan "kur garantisi"nin (devlet garantisidir) kaldırılmasıyla Toprak ailesi büyük bir borç altına girmiştir. 1979 yılında 2 milyar olan borçları, 1986 yılında 35 milyarı devlete, 7 milyarı piyasaya olmak üzere 42 milyarlık bir borçu bulunuyordu. Bu koşullar altında Özal hükümeti, Paktaş'ın 25 milyar liraya hazine tarafından satın alınmasını sağlayarak borçların ödenmesini sağladı. Ve daha sonra çıkartılan "faiz silme operasyonu" ile de faizler ortadan kaldırılarak, Toprak şirketlerinin tüm borçları ortadan kaldırılmış oldu. 1986 yılı itibariyle Toprak Holding'in 16 şirketi bulunmaktadır. Bu şirketler kağıt, seramik, armatür, ampul pazarında önemli bir yere sahiptirler.

Halis Toprak'ın büyümesinde Türkiye devletinin rolü açık biçimde görülmektedir. Diğer taraftan bu gelişme feodal-aşiret ailesi durumunda bulunan Toprak ailesinin kendi içinde parçalanmasını da getirmiştir. Başlangıçta tüm aileye ait olan Paktaş'ın satılmasıyla, bugün holding tüm aileyi temsil etmemektedir. Oligarşi ile olan ilişkileri hiçbir şeyi gizleyemeyecek kadar açıktır. Örneğin sıhhi tesisat sektöründe diğer tekelci kuruluşlarla (Eczacıbaşı ve ECA) fiyatları ortak olarak belirlemektedirler.

Tarımda ise, büyük toprak sahipleri tümüyle oligarşi içinde yer almaktadırlar. Bu konuda Bitlis ve Van'daki Gaydalı ve Kartal aileleri tipik örnektir. Yine bir dönem oldukça çok sözü edilen Bucak ailesi de bütünleşmeye ilişkin bir başka örnektir.

Tarımdaki büyük toprak mülkiyeti ve bu topraklar üzerinde makinalı tarımın yapılması, feodalizmin devrimci olmayan tarzda tasfiyesinin ürünleri durumundadır. Ancak burada toprak sahipliğinin feodal niteliği, yani aşirete ilişkin oluşu, Lenin'in sözünü ettiği "emek-hizmeti sistemi"nin varlığı ile tanımlanabilir. Aşiret ilişkilerinin egemenliği, yani "kişisel bağımlılık" ilişkisinin egemenliği, doğrudan büyük topraklar üzerinde kapi-

talist gelişimin sınırlarını belirlemektedir. Ama aynı zamanda bu gelişme tarımda feodalizmin artan oranda çözülmesini de getirmektedir. Son yıllarda tarımdan sübvansiyonların kaldırılması, büyük ölçüde küçük-üreticilerin yoksullaşmasını getirdiği için, büyük topraklar üzerinde yeni bir ücretlilik sisteminin doğmasına yol açmıştır.

Bu olgular, Türkiye'deki Kürt burjuvazisinin işbirlikçi niteliği ile büyük feodal toprak sahiplerinin oligarşi içinde yer alışlarını belirginleştirmektedir. Kürt ulusal-topluluğu içinde tarımsal üretime elverişli büyük toprakların mülkiyetine sahip kesim nüfusun çok küçük bir azınlığını oluşturduğu bir gerçektir. Buna bakarak, bunların ulusal hareket karşısında özel bir yere sahip olamayacağı ileri sürülebilir. Oysa özel mülkiyete dayalı her sınıflı toplumda egemen sınıfların sayısal azlığı genel bir durumdur ve bundan daha çok şeyi de kapsar. Egemen sınıfın gücü hiçbir zaman nüfus içindeki sayısı ile ilintili değildir. Egemen sınıfın ekonomik ve siyasal gücü onun sayısallığının ötesindedir. Onlar ekonomik alandaki 10temi"ni daha da özelleştirmektedir. Ancak feodalizmin çözülmesi ilkin aşiret tipi ilişkileri, kendi içinde karı-koca ailesi şeklinde dönüşüme zorlamıştır. Bu da büyük oranda "kişisel bağımlılık" ilişkisinin, "kanbağı" dışında, tarihsel olarak ortaya çıkmış olan feodal bağımlılık halinde ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu da artan oranda "iktisadi baskı dışında baskı"yı kaçınılmaz kılmaktadır. Bu baskının yukardan aşağı kapitalizmin gelişmesinin getirdiği çözülme koşullarındaki artışı, feodal aşiret reislerinin devletle olan ilişkilerini yoğunlaştırmaya yöneltmektedir. Burada ulusal yan, tümüyle sınıfsal yanın gerisine itilmiştir. Böylece yukardan aşağı kapitalizmin gelişimi ile tasfiye olan feodal ilişkiler feodal-aşiret reislerinin gücünü azaltırken, diğer yandan baskıyı artırmaktadır. Ama zaman zaman feodalizmin tasfiyesi, feodal-aşiret ilişkisi içindeki köylülerin yoksulllaşmasını feodal-aşiret reisinin yoksullaşmasıyla birlikte getirmektedir. Bu durumda da karşılıklı ilişkilerde önemli bir çözülme ortaya çıkmaktadır. Böylece her düzeyde "emek-hizmeti sistemi" kendisini gösterecek duruma gelmiştir.

"Herşeyden önce, meta ekonomisindeki büyüme, emek-hizmeti sistemi ile çatışır, çünkü sonuncusu doğal ekonomiye, değişmeyen tekniğe, toprak beyi ile köylü arasında kopmaz bağlara dayanır. Bu nedenledir ki, bu sistem, eksiksiz biçimiyle, tümüyle uygulanamaz bir sistemdir ve meta ekonomisinde ve ticari tarımdaki her ilerleme bunun uygulanabilme koşullarını sarsar."

(Lenin)

Bu sarsma, ilkin toprak beyinin emek-hizmetine ödediği paranın azalması ile kendini gösterir. Ürünün iyi olmaması, pazarda yüksek fiyat bulmaması vb. gerekçelerle bu ödeme en aza indirilebilir. Bu yarı-serf durumundaki köylülerin "refah"ının artan oranda azalışı, daha da yoksullaşması sonucunu doğurarak, bu kitlenin mevcut düzene karşı tepkisini yoğunlaştırır. Ancak üst-yapının feodal niteliği ya da feodal ideolojilerin varlığını sürdürmesi, bu tepkileri kapitalist gelişmeye ve somutta makinalara yöneltir. Çokluk bu, kent küçük-burjuvazisiyle çatışmaya ulaşır. (Aynı şekilde proletaryayla da çatışma ortaya çıkar.)

Eğer feodal bey, siyasal ilişkiler alanında gücünü yitirmişse, bu koşullarda, köylülerin tepkisi siyasal yönetime ve somutta hükümete (ve partisine) yönelir. Toplam nüfus içinde azınlık durumunda bulunan ulusal-topluluklar açısından bu durum ulusal tepkiye dönüşebilir. Burada "kişisel bağımlılık" içindeki köylünün, bu bağımlılıktan kurtulma istemi ile kurtuluş yolu arasındaki çelişki, doğrudan siyasal alana ve siyasal bilince ilişkindir. "İktisadi baskı dışındaki baskı"nın devletle olan bağının açığa çıktığı koşullarda -ki devrimci mücadeleyle bu olanaklıdır- feodal egemen sınıf "ulusal-devlet" istemini öne çıkarabilir. Feodalitenin "ulusal-devlet" istemi, tümüyle feodal devlete ilişkindir. Kendisinin mevcut devlet karşısında yitirdiği gücünü ancak böyle bir biçim altında geri alabileceğini görmüştür. (Ulusal sorunun bu şekilde çözümlenmesinin olanaksızlığı karşısında bu feodal kesimler, burjuva ideolojisi olarak milliyetçiliği kendilerine bayrak edinebilirler ve demokrat görünmeye özel bir önem verirler. Ancak bunlar tümüyle biçimsel olduğu için, bu gerçekler köylülük tarafından açık biçimde görüldüğü koşullarda, köylülerin küçük-burjuvaziyle ve proletarya ile çatışması, yerini ittifaka bırakır.)

Tüm bu ilişki ve çelişkileri ile bir bütün olarak Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olması, proletaryanın iktidar mücadelesi açısından önemli bir yere sahip olmaktadır. Böyle bir hakka sahip olan Kürt ulusu, değişik parçalardaki eşitsiz gelişmeyi aştığı oranda proletarya devriminin genel yoluna tam olarak girmiş olacaktır. Ancak parçalardaki eşitsiz gelişim ve topluluğun değişik bileşimlerinin mevcudiyeti, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını bir bütün olarak elde etmelerini zorlaştırmaktadır. "Birleşik, demokratik ve bağımsız" bir Kürdistan'ın kurulması doğrudan proletarya devriminin genel yolu içinde olanaklıdır.

Bu nedenle, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını elde etmesi, proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilecek bir devrimle olanaklıdır. Böyle bir devrimin anti-emperyalist ve anti- oligarşik niteliği, kaçınılmaz olarak bölgedeki tüm halk güçlerinin aynı yöndeki hareketiyle bütünleşmeyi zorunlu kılmaktadır.

Bugünkü koşullarda "bağımsız ve demokratik bir Kürdistan" sorunu, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkının önüne geçecek biçimde ortaya konamaz. Ulusun kendi kaderini belirli bir tarzda tayinini önkoşullayan böyle bir tutum, kaçınılmaz olarak devrim dışı çözüm yollarının aranmasını getirecektir. Kürt ulusunun parçalanmışlığı ve bölgedeki eşitsiz gelişim koşullarında, proletarya ve partisinin her bir ulusal-devlet sınırları içinde demokratik halk devriminin gerçekleştirilmesi için yaptığı mücadeleler, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını ve "bağımsız ve demokratik Kürdistan"ın kurulabilmesinin koşullarını yaratabilecektir. Bu açıdan Kürt ulusundan gelen Marksist-Leninistler bulundukları ülke sınırları içinde proletaryanın birleşik ve merkezi örgütlenmesi içinde yer almak ve demokratik halk devriminin gerçekleştirilmesi için mücadele etmek durumundadırlar.

Bu tutum, her zaman Kürt ulusu üzerinde çeşitli oyunların oynanmasının ve ulusal hareketin değişik amaçlar için (sınıfsal da olabilir) kullanılmasının önüne geçilebilecektir. Başka biçimler altında geliştirilecek her türlü birleşik mücadeleler (ittifaklar) genel olarak demokratik devrim sürecinde kesintilere yol açabilecektir. Özellikle Türkiye'de demokratik halk devriminin bir Halk Savaşıyla zafere erişmesi yolunda yapılacak bu tür hatalar Halk Savaşının kesintiye uğramasına ya da önemli yenilgiler almasına yol açabilecektir. Proletarya ile köylülüğün Kürt köylülüğü açısından ittifakını, salt ulusların kendi kaderini tayin hakkı ile sınırlandırmak, doğrudan milliyetçiliğin köylü kitlesini yedeklemesi sonucunu doğuracaktır. Böyle bir durumda, Halk Savaşı sürecinin belli bir evresinde halk güçlerinin bölünmesine neden olabilecek ve bir kesiminin savaşı terketmesine yol açabilecektir. Böyle bir durum proletaryanın her iki düzeyde de öncülüğünü ortadan kaldıracaktır. Bağımsız ve demokratik bir Kürdistan gerçekliği, ancak bölgedeki önemli bir demokratik devrim ile olanaklıdır. Bu açıdan proletarya ve partisinin görevi, demokratik devrim programında ulusun kendi kaderini tayin hakkına sahip olmasının yer al-

dığı geniş bir perspektif içinde proletarya ve köylülüğün sınıfsal ittifakını sağlamak zorundadır. Böyle bir ittifak ise, ayrı örgütlenmeyi önsel olarak dışlar. Proletaryanın ve Marksist-Leninistlerin görevlerini, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı ve bu hakkı belli bir biçim altında kullanması ile sınırlandırmak, tüm burjuva ve küçük-burjuva milliyetçilerinin çıkarınadır. Proletarya köylülükle kuracağı ittifakla demokratik devrimi tamamlamak ve hızla sosyalist devrime geçmek durumundadır. Kürt halkının gerçek kurtuluşu ancak bu yolla olanaklıdır.

Bugün herbir parçadaki Kürt küçük-burjuvazisi de, oligarşilerle bütünleşememiş ve tasfiye olan feodal egemen kesimler de, "bağımsız bir Kürdistan" isteminde bulunmaktadırlar. Bu istemin bizzat proletarya ve partisi tarafından önselsiz kabul edilebilecek ve gerçekleştirilecek bir istem olarak ele alınması olanaksızdır. Ayrılmayı mutlaklaştıran bu istem, proletaryanın sonal olarak ulusu aşan mücadelesiyle çelişir. Proletarya ve partisi, kendi öncülüğünde böyle bir mutlak amaç için mücadele yürütemez. Proletarya, ulusun kendi kaderini tayin hakkı ile bu hakkın hangi koşullarda nasıl kullanılacağını birbirinden ayırmak durumundadır. Birincisi genel demokratik bir hak iken, ikincisi koşullara bağlı olarak bu hakkın kullanımını içermektedir.

Özellikle Türkiye'de proletarya ve partisi demokratik halk devrimi için mücadele etmek durumundadır. Bu mücadelede proletaryanın öncülüğü sorunu özel bir değere sahiptir. Devrimin Halk Savaşı ile zafere erişmesi, iktidarın parça parça alınmasını gerektirecektir. Bu parça parça iktidar koşullarında, ayrılıkçı tutumu ya da "ayrılma, ayrı devlet kurma"yı mutlaklaştıran anlayışlar, doğrudan proletaryanın mücadelesine zarar veren sonuçlar doğurabilir. Bu koşullar altında Kürt Marksist-Leninistlerinin propagandada temel almaları gereken yan, demokratik halk devrimi ve Halk Savaşının zaferi olmak zorundadır. Türkiye sınırları içinde ulusal ayrım gözetmeksizin proletarya ve köylülüğün çıkarlarının bir ve tek olduğunun anlatılması gerekmektedir. Kürt proletaryasının ve köylülüğünün, ulusal baskı yanında, daha sürekli bir olgu olarak sınıfsal ezilmişliğinden kurtuluşunun bu şekilde gerçekleşebileceğini ortaya koymak ve örgütlemek en temel sorundur. Çünkü emperyalizmin III. bunalım döneminde, küçük ya da büyük tüm ulusların bağımsızlığı, ancak demokratik halk devrimi ile olanaklı olması gerçeği kavranmadan, ulusal sorunun kalıcı

çözümü olanaksızdır.

Kürt küçük-burjuvazisinin ve köylülüğünün, tüm parçalarda tek ve sürekli müttefiki proletaryadan başkası olamaz. Özellikle küçük-burjuva milliyetçilerinin iktidarda bulunduğu ülkelerde bu gerçek açık biçimde ortaya çıkmıştır. Feodal-dinsel iktidarın bulunduğu İran'da ise, Kürt ulusunun kendi kaderini belirlemesi (ki bu belirleme diğer Kürt ulusu üyeleriyle birleşmeyi de içerir) anti-feodal bir devrimi kaçınılmaz kılmaktadır. Feodal molla yönetiminin yıkılması bu açıdan bir zorunluluk durumundadır. Ama tüm bu ülkelerde, her zaman Kürt feodalleri ve küçük-burjuvazisi iktidardaki sınıfla uzlaşma arayışı içinde olmuşlardır. Bu arayış Kürt ulusunun bütünü için değil, belli bir sınıfın çıkarı içindir. Marksist-Leninistler bu gerçeği kavramak ve buna karşı mücadele etmek zorundadır. Aksi halde 1980 ortalarında olduğu gibi, iki ulusaldevlet arasındaki haksız bir savaşın, genişleyerek Kürt ulusunu kapsayacak hale getirilmesi gündeme gelecektir.

Özellikle İran-Irak savaşında, her iki taraf, Kürt "kozunu" kullanma çabası içine girmiştir. Bu çaba, kendilerini ilgilendirmeyen ve her iki tarafın yayılmacı ideolojilerinin ürünü olan bir savaşta Kürt proletaryası ve köylülerinin savaşa çekilmesi içindir. Böyle bir savaşta proletarya ve partisi kesinkes taraf durumunda değildir ve bu savaşta genel olarak kendi ülkelerinin yenilgisi için çaba sarfetmek durumundadır. Böyle bir savaşta savaşın olası galibini belirleyerek, onun saflarında savaşa girmek yoluyla Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını elde edebileceğini düşünmek, tümüyle ulusa ihanetle özdeştir. I. yeniden paylaşım savaşında Avrupa'da görülen bu tür politikalar, "ezilen ulus" burjuvazisinin uzlaşmacı politikasının ifadesi olarak ortaya çıkmıştır. İran-Irak savaşında bu politikayı izlemeye kalkan kesim, küçük-burjuva milliyetçilerinden başkası değildir. Bunlar savaşan her iki ülkedeki iktidarların niteliğini ve bu iktidarların savaş amaçlarını görmezlikten gelmek eğilimindedirler. Her iki ülkenin petrol dışı üretime dayalı bir ekonomilerinin olmaması, bugün için ulusaldevletin ikisi açısından bir savaş durumu yaratsa da, yarın bunun başka uluslara da yöneleceğini kesinlikle unutmamak gerekir.

Savaş koşullarında kendi kaderini tayin hakkına sahip olmayan bir ulusun yada bu hakka görünüşte sahip olsa bile geri olan bir ulusun, bir tarafın yanında, kendi ulusunun savaşa girmesini istemesi, savaşan ulusal-

devletlerin özsel çıkarlarına hizmetten öte bir anlam taşımayacaktır. Bu aynı zamanda kendi kaderini belirleme hakkını sınırlamaktan ya da tümüyle yitirmekten öte bir sonuç veremez. İran-Irak savaşında "taraf olma" tutumunun ilk somut sonucu Halepçe katliamıdır. Bu katliamı yapanlar kadar, yapılmasına yol açanlar da suçludur. Ve bu bağlamda İran molla yönetiminin önemli bir suçu bulunmaktadır Öte yandan bu sonuca "taraf olmak" politikasıyla yol açan Kürt örgütl ı de bundan sorumlu tutulmak zorundadır.

Bugün Kürt ulusunun yaşadığı ülkelerde proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilecek bir devrim için koşulların en olgun olduğu yer Türkiye'dir. Türkiye sınırları içinde büyük bir Kürt nüfusu bulunmasına karşın, ulus çapında etkin bir küçük-burjuva milliyetçi hareketi bulunmamaktadır. Kürt küçük-burjuvazisi, feodal ilişkilerin dışına çıktığı oranda, sınıfsal bir mücadele içine girmektedir. Geleneksel olarak yerel güç durumunda olan feodaller ise, etkisizleşme durumlarına bağlı olarak, ya oligarşi ile uzlaşmıştır ya da dinsel ideoloji etrafında toplanmıştır.

Kuzey Kürdistan'da bu olguların getirdiği olumlu öğelerin devrimci mücadele açısından önemi büyüktür. Özellikle yeni-sömürgecilik yöntemlerinin Türkiye genelinde gelişmesine paralel olarak, Kürt feodal sınıflarının eski güçlerini yitirmeleri önemli bir "dini" hareket yaratmıştır. "Dinsel ideoloji"nin etkisini Türkiye'de yapılan son genel seçim sonuçlarında bile görmek mümkündür. 1987 Kasım Genel Seçimleri'nde "dini" parti görünümüne en fazla sahip olan Refah Partisi (RP)'nin genel oy ortalaması % 6,9'dur. Bu partinin, ülke çapında en yüksek oy oranına ulaştığı yerler Diyarbakır I. ve II. seçim çevreleri ile Siirt'tir. (Sırasıyla % 22,7; % 28,6; %24,7.) En yüksek oy oranını elde ettiği Diyarbakır II. seçim çevresi şu ilçeleri kapsamaktadır: Dicle, Hani, Lice, Kulp, Hazro, Silvan ve Bismil. Eski Kürt feodal egemenlerinin (aşiret düzeyinde özellikle) mülksüzleşmeleri ya da en azından tam bir mülk- süzleşmeye ulaşmadan büyük kentlere göç etmiş kesimlerinin bulunduğu yerlerde "dinsel ideoloji", tarikatlar düzeyinde etki sağlamaktadır. Aşiretlerin bu tarz dağılması koşullarında, topraktan kopan aşiret üyesi köylüler, sanayi merkezlerinden daha çok, bölgesel düzeyde, kent ve kasabalarda toplanmışlardır. "Dinsel ideoloji"nin tarikatlar düzeyinde maddeleşmesinin nesnesi olan bu insanlar, iç dinamikle gelişen bir kapitalizmin bulunmayışı nedeniyle, sanayide

emek-gücü olarak ya da yedek emek-gücü deposu olarak yer alamamışlardır. Öte yandan, geleneksel kapalı tarımsal üretimden kopan köylülerin, kent ve kasabalara göçü sonucu ortaya çıkan sorunlarını çözecek, kendilerine belli oranda geçim araçları sağlayacak, ne "beyi", ne de "devleti" vardır. Böylece onlar belli oranda sahipsiz kalmışlardır. İşte bu konumda, bu insanlarla doğrudan ve geleneksel yolla bağ sahibi olan "din adamları", onlar üzerinde yönetici ve yönlendirici bir güç haline gelmektedirler. 12 Eylül koşullarında ülke çapında örgütlü ve faal bir küçük-burjuva reformist partinin bulunmayışı, tarihsel olarak bölgedeki Kürt küçük-burjuvazisinin milliyetçi hareketinin cılızlığı ile birleşerek, bu "dinsel" gücü, "tek güç" haline getirmektedir.

Dinsel ideolojilerin gerek sınıfları, gerekse ulusları inkâr eden içeriği karşısında, proletaryanın devrimci mücadelesi ve örgütlenmesi, gerek mevcut devletle somutlaşan toplumsal düzene, gerekse "dinsel ideoloji"ye karşı gerçek tek alternatif güç durumundadır. Dinsel ideolojinin mezhepler düzeyinde değil de, tarikatlar düzeyinde etkinlik sağlaması da, devrimci mücadele açısından diğer bir olumlu öğeyi oluşturur.

Pragmatik bir anlayışla, daha tam bir ifadeyle söylersek, "fiili ilişkiler" kavrayışıyla, somutun gelişim dinamiklerini değil de, fiili-aktüel güç ilişkisine ve bu ilişkilerin görece kalıcılığına dayanarak Türkiye Kürdistan'ında bu olguları ele almak ve buna göre politikalar ve ittifaklar oluşturmak yanlıştır. Bu yanlışlık, giderek, "dinsel ideoloji"nin örgütlenmesi olan tarikatların kitlesel bir politik güç olarak maddeleşmesinin soldan meşrulaştırılmasına ulaşacaktır. Bunun anlamı ise, anti-feodal hedeflerden ("taktik gereği" (!)) vazgeçmektir. (Zaten mezheplere bölünme ve bunun ötesinde tarikatlara ayrışma, tümüyle feodal ilişkilerin ürünüdür. Her biri belli bir feodal yerel gücün çıkarını ifade eder.)

Tüm bu gerçeklere karşın, çeşitli "güvensizlikler"i ya da devrimci mücadelenin önemli bir darbe yemesini gerekçe göstererek, proletarya adına ayrı mücadeleyi öne çıkarmak, proletaryayı diğer sınıfların çıkarlarına tabi kılmaktan öte değer taşımayacaktır. Bu konuda özel olarak Amerikan emperyalizminin yaklaşımı önemli göstergeler vermektedir.

Değişik küçük-burjuva milliyetçi örgütlerinin emperyalizmle uzlaşma çabaları, günümüzde Amerikan emperyalizminin Kürt sorunu karşısındaki tutumu ile açığa çıkmaktadır.

Amerikan emperyalizminin Kürt sorununu, "uluslararası bir sorun", ama emperyalist sistem içinde tutulacak ve çözülecek bir sorun olarak ortaya konulmasından büyük yararı bulunmaktadır. Özellikle Filistin küçük-burjuvazisinin, son yıllardaki uzlaşmacı politikası, etkin bir örnek durumundadır. Bu politika, ulusal sorunun "uluslararası bir sorun" haline getirilmesi ve bu yolla özel uluslararası konferansta çözümlenmesi şeklinde özetlenebilir. Böyle bir çözüm, daha önce gördüğümüz gibi, Amerikan emperyalizminin ulusların kendi kaderini tayin hakkı konusunda geliştirdiği "Wilson Prensip"ine tam olarak uygun bulunmaktadır. Ancak ABD emperyalizmi için buradaki temel, emperyalist sistemdir.

Bugün Irak'ta etkin ve önder güç durumunda olan Kürt küçük-burjuvazisi bu yolla sorunun çözümlenmesini planlamaktadır. Bu plan, Amerikan emperyalizmi açısından, Kuzey Irak'ta (Güney Kürdistan) kurulacak "bağımsız" bir Kürdistan'ı da içermektedir. Baştan emperyalizme (yeni-sömürgecilik yöntemleriyle) bağımlı "bağımsız Kürdistan", aynı zamanda, Türkiye'deki Kürt sorununun da çözümü olacaktır. Türkiye'deki Kürt ulusu, bu koşullar altında, "ulusal azınlık" statüsüne kavuşturulacaktır. (Bu statü, son tahlilde, "kültürel özerklik"ten başka birşey değildir.) Bu, doğrudan Kürt proletaryasının ve köylülüğünün milliyetçiliğe teslim edilmesi demektir. Böyle bir planda NATO'nun güneydoğu sınırları önemli bir koz olarak küçük-burjuvazi tarafından kullanılmak istenmektedir. Bu da, Türkiye'deki Kürt topluluğu üzerine pazarlık edilmesi ile eş anlamlıdır. (Güney Kürdistan'da örgütlenmiş küçük-burjuva hareketlerinin, Türkiye Kürdistanı'ndaki sol örgütlerle, özel olarak da PKK ile yaptıkları ya da yapmayı düşündükleri ittifakların altında bu pazarlık olanağını elde tutma isteği yatmaktadır.)

Bu koşullar altında, proletaryanın tutumu açık biçimde ortaya çıkmaktadır. Koşulsuz olarak, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olması şarttır. Bu hakkın pazarlık konusu yapıldığı koşullarda, proletarya, bu hakkın koşulsuz olarak tanınmasını savunmak durumundadır. Bu ise, proletaryanın öncülüğünde bir devrimci mücadelenin program ve mücadele hedefi olarak ortaya çıkar. Bugün bu olanak, en güçlü biçimde Türkiye'de mevcuttur. Bu yüzden Marksist-Leninistler, tüm ilkelere ve değerlere aykırı biçimde oluşturulmuş olan ayrı örgütlenmeleri sona erdirmelidirler. Bu görev, diğer parçalardaki Kürt ulusal hareketinin geleceği açısın-

dan da büyük önem taşımaktadır.

Ancak proletaryanın öncülüğünde demokratik halk devrimi mücadelesinin gelişmediği yerlerde ortaya çıkan ya da çıkacak olan ulusal hareketler karşısında, proletaryanın tutumu da belirlenmek zorundadır. Bu tutum, doğrudan, ulusların kaderlerini tayin hakkı ile ilintilidir ve bu temelde olacaktır. Ancak bu hareketlerin **desteklenmesi,** III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkileri tarafından belirlenen **koşullara** bağlıdır. Bu koşullamaları, şöyle sıralayabiliriz:

a) Tutarlı bir demokratik hareket olmalıdır. Bir başka deyişle, hareketin anti-feodal niteliğinin bulunması gerekir;

b) Emperyalizme, özellikle onun yeni-sömürgeciliğine karşı olmalıdır;

c) Ulusal bir hareket olarak, kendine komünist ya da sosyalist bir görünüş verme çabalarında bulunmamalıdır;

d) Komünistlerin kendi özgül amaçları doğrultusunda, özellikle işçi ve köylü kitlelerini bilinçlendirme, örgütlendirme faaliyetlerini ve mücadelelerini engellememelidir.

Bu koşullarla, salt Kürt ulusal devrimci hareketini değil, dünyanın her yerindeki ulusal hareketleri desteklemek sözkonusudur.

Ancak burada, geri-bıraktırılmış ülkelerdeki, yani görünüşte bağımsız devletlere sahip ülkelerdeki anti-emperyalist ve anti-oligarşik devrimci mücadelelerin desteklenmesini bu çerçevenin dışında ele aldığımızı belirtmek gerekmektedir. Bu tür mücadeleler, doğrudan doğruya proletaryanın öncülüğünde yürütüleceğinden, bunların desteklenmesi, proletaryanın enternasyonalist ilkeleri temelinde olacaktır.

Bu ilişkiler altında Türkiye'deki proleter devrimci hareket, herşeyden önce Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olmadığı koşullarda, meydana gelmiş sınıfsal ayrışmayı göz önüne almak zorundadır. Küçük-burjuvazi, bu sınıfsal ayrışma koşullarında tek güvenilir müttefikin proletarya olduğunu görmüştür. Ancak kırsal alanlarda, küçük köylüler, özel ilişkiler ve "kişisel bağımlılık" nedeniyle, gerek kent küçük-burjuvazisine, gerekse proletaryaya iyi gözle bakmamaktadır. Bu kesimin devrimci harekete sokulabilmesinin yolu, sınıfsal durumunun ortaya konulması ve özel ilişki ve bağımlılıklarının kırılması ile olanaklıdır. Bu ise, anti-feodal mücadele demektir.

Tüm bunlar, Türkiye Kürtleri açısından kendi kaderini tayin hakkını demokratik halk devrimine bağlı kılmaktadır. Stalin'in deyişiyle, "devrimsiz" bu hakkın elde edilmesi olanaksızdır. Böyle bir devrim, ancak Türkiye'de oligarşinin yıkılmasıyla olanaklıdır. Bu da, Kürt ulusal sınıflarının demokratik halk devrimi amacına yönelik olarak Türkiye bütünündeki devrimci sınıflarla ittifakını gerektirir.

Ancak böyle bir ittifakın kurulması proletaryanın öncülüğünde olanaklıdır. Çünkü emperyalist dönemde, özel olarak da III. bunalım döneminde ulusların kurtuluşu proletarya devriminin genel yolu üzerinde olunduğu takdirde gerçekleşebilir.

Proletaryanın Kürt ulusal sorunu karşısındaki tutumu bu şekilde belirginleşmektedir.

Bu tutumu şu şekilde özetleyebiliriz:

a) Kürt ulusal sorunu, eski-sömürgecilik sisteminin tasfiye edildiği koşullarda bile çözümlenmeden kalmış bir sorundur.

b) Ulusların ortaya çıkışından bu yana, Kürt ulusu, kendi kaderini tayin hakkına sahip olmamıştır.

c) Bu nedenle, 1923'lere kadar, büyük oranda Osmanlı feodalitesinin içinde kalan Kürt topluluğu, bu tarihten itibaren çeşitli ulusal-devletler arasında bölünmüştür.

d) Bölünmüş Kürt ulusu, her bir parçadaki ulusal-devletin erken ya da geç oluşumuna, oluşum biçimine ve sosyo-ekonomik yapının gelişim düzeyine bağlı olarak ve bu ilişkilerin içinde varlıklarını sürdürmüşlerdir.

e) Her parçadaki eşitsiz gelişim, bütün açısından kısmi oranda feodalizmin çözülmesini getirmekle birlikte, Kürt ulusu bütününde egemen sınıf ilişkisi feodalizmdir.

f) Parçaların eşitsiz gelişimi ve merkezi devlet otoritelerinin olağanüstü güçlendirilmiş olması nedeniyle, parçalar arasındaki fiili farklılıklar büyümektedir. Bu, artan oranda iktisadi yaşam birliğinin kurulmasını geciktirmekte ve engellemektedir.

g) Parçalar arasındaki eşitsizlikler ve iktisadi yaşambirliğinin bulunmayışı nedeniyle, her parçanın, bağlı tutulduğu devlet sınırı içindeki ekonomik, sosyal, siyasal vb. ilişki ve çelişkilerden birincil düzeyde etkilenmesi ve aynı şekilde etkide bulunması gündemdedir. Her bir parça bağlı bulunduğu devlet bütünündeki milli krizle doğrudan bağlantı içindedir.

Dolayısıyla, her bir ülkedeki milli krizin boyutu ve etkisindeki farklılık, parçalarda farklı gelişmelere ve dinamiklere yol açmaktadır. Sınırları hangi düzeyde ele alınırsa alınsın, Kürdistan bütününde ve yalnızca Kürdistan ölçeğinde tek bir milli krizden sözedilemez. Bu nedenle, herhangi bir parçadaki ilişki ve çelişkileri belirleyen milli krizin derinleşmesi ya da gerilemesi, diğer parçalardaki ilişki ve çelişkiler üzerinde doğrudan etkiye sahip olamayacaktır. Bu olgu, her parçada farklı tahlillerin gündeme gelmesinin maddi temelidir.

h) Her bir parçada değişik sınıflar ya da sınıf ittifakları iktidarda bulunduğundan, her parçadaki mücadelenin hedefleri değişmektedir.

i) Ancak, tüm parçalarda emperyalizmin az ya da çok egemen unsur olması, tüm parçalarda anti-emperyalist bir mücadeleyi zorunlu kılmaktadır.

j) Özellikle feodalizmin yukardan aşağıya çözülmesinin en yoğun olduğu Türkiye'de, Kürt egemen sınıflarıyla Türkiye oligarşisini kesin çizgilerle birbirinden ayırmak olanaksızdır.

k) Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını elde etmesi, bir yandan proletaryanın öncülüğünde ulusal (halk) birliğinin kurulmasını zorunlu kılarken, öte yandan demokratik halk devrimi genel hedefine ulaşılmasını gerektirir.

l) Birleşik, merkezi, bağımsız ve demokratik bir Kürdistan devleti, uzun ve çeşitli ara aşamalardan geçen bir süreçte oluşabilir. Parçalarda tarihsel olarak ortaya çıkan fiili eşitsizlik yanında, önemli dil ve kültür sorunları bulunmaktadır. Her bir parçadaki ulusal-topluluğun kendi kaderini tayin hakkını elde etmesi zamandaş olmayacaktır. Emperyalistlerarası çelişkilerin askeri plana yansıma olanağı olmadığından, böyle bir zamandaşlık, ancak bölgede büyük bir devrim ya da ayaklanma ortaya çıktığında olasıdır.

m) Türkiye'deki Kürt köylülüğü içindeki sınıfsal farklılaşmanın geldiği boyut, diğer parçalarla kıyaslanamayacak boyuttadır. Bu gelişmenin köylülerin kendilerini "kişisel bağımlılık"tan kurtulmasını sağlayamadığı her yerde, devrimcilerin görevi, bu bağımlılığı ortadan kaldırmak olmalıdır. Bu ise, genel siyasal zorun dışında, bölgesel olarak, "iktisadi baskı dışı baskı" güçlerinin bertaraf edilmesiyle mümkündür.

n) Türkiye'de çarpık kapitalizmin gelişme alanları, proletarya safların-

daki ulusal farklılığı hızla ortadan kaldırmaktadır. Bu ise, proletaryanın birleşik örgütlenme ve mücadelesinin maddi temelinin olgun olduğunu gösterir.

o) Ulusal ayrım gözetmeksizin, proletaryanın öncülüğünde demokratik halk devrimi, Kürt köylüsünün de çıkarınadır ve ulusal ayrım gözetmeksizin, böyle bir devrim için işçi-köylü ittifakını gerçekleştirmek zorunludur. Böyle bir devrim, sınıfsal çelişkilerin belli bir çözüm platformu olduğu gibi, ulusal sorunun çözüm platformudur da.

ö) Demokratik halk devrimi ile kurulacak halk iktidarı, her ulustan işçilerin ve köylülerin iktidarı olacaktır. Bu iktidar, vakit kaybetmeksizin, Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını tanıyacak ve bu hakkın tam ve eksiksiz kullanımı için her türlü önlemi alacaktır.

p) Bu hakkın, devrim koşullarında nasıl kullanılacağı tümüyle Kürt ulusuna ait olacaktır.

r) Kendi kaderini tayin hakkını, ayrılma yönünde kullanmadığı koşullarda bölgesel özerklik, Sovyet deneyiminin ışığında en gelişmiş biçimiyle sağlanacaktır.

Marksist-Leninistlerin ve emekçi halkın birleşik ve merkezi örgütlenmesi ve mücadelesi, bu açıdan stratejik bir sorun ve zorunluluk olarak ortaya çıkmaktadır. Taktik ittifakların olumsuz stratejik sonuçlar yaratmaması için de, bu kaçınılmazdır. Aksi halde, halk güçleri dışındaki güçlerle ilişki ön plana geçecek ya da kurulacak ittifaklarda devrimin ilkelerinden ve programından tavizler verilecektir.

Şüphesiz böyle bir merkezi ve birleşik örgütlenme belli ilkeler, programlar ve devrimci strateji temelinde ortaya çıkabilir ve gerçekleştirilebilinir.

Biz bu bağlam içinde, proletaryanın merkezi ve birleşik örgütlenmesinin temellerini şu şekilde ortaya koyuyoruz:

1) Türkiye sınırları içindeki tüm Marksist-Leninistlerin tek ve merkezi bir örgütü olarak proletarya partisi esastır. Bu Parti, **Türkiye Halk Kurtuluş Partisi**'dir. Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin azami programı burada temel belirleyici durumundadır. Bu program, doğrudan sosyalist devrim ve sosyalizmin inşasına ilişkin anti-revizyonist niteliktedir.

2) Türkiye Halk Kurtuluş Partisi içinde, her proletarya partisinde olduğu gibi kesinkes ulusal köken ayrımı yapılmaz ve bu ayrımı doğurucu uy-

gulamalar gerçekleştirilemez.

3) Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, kesintisiz devrim esprisi içinde, Türkiye sınırları içinde demokratik halk devriminin gerçekleştirilmesi ve hızla sosyalist devrime geçilmesi şeklinde kesintisiz ve aşamalı bir devrim anlayışına sahiptir.

4) Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, bugünkü tarihsel aşamada, Türkiye'yi emperyalizmin hegemonyası altında bulunan geri-bıraktırılmış bir ülke olarak değerlendirir. Geri-bıraktırılmışlığın temelinde iç dinamiğin çarpıtılarak dış dinamiğe bağlanması yatmaktadır. Ülkede eşitsiz ve dengesiz bir kapitalist gelişme bulunmaktadır. (Bu kapitalizm toplumun iç dinamiği ile geliş-mediğinden çarpıktır.)

5) Emperyalizmin III. bunalım döneminin ilişki ve çelişkileri, Türkiye'de emperyalizmi içsel bir olgu haline getirmiştir. Bu, görünüşte Türkiye'de "bağımsız" bir ulusal-devlet olduğu anlayışını yaratmıştır. Ancak yeni-sömürgecilik ilişkileri içinde Türkiye emperyalizme tam bağımlı bir ülkedir. Dolayısıyla bağımsızlık sorunu mevcuttur.

6) Türkiye Halk Kurtuluş Partisi, bu dönemde Türkiye'de egemen sınıflar ittifakının işbirlikçi-tekelci burjuvazi, büyük toprak sahipleri, büyük tefeciler ile feodal kalıntıların en irilerinden oluştuğunu saptamıştır. Bu oligarşi içinde feodal kalıntılar, bölgesel gelişmenin eşitsizliğine bağlı olarak şu veya bu oranda yer almaktadırlar.

7) Türkiye, esas olarak iki ulustan oluşmaktadır. Nüfusun %80'ini oluşturan Türkler ile %16'sını oluşturan Kürtler sözcüğün burjuva anlamında uluslaşma sürecini tamamlayamamışlardır. Ve ulusal burjuvazinin gelişme olanaklarının ortadan kalktığı III. bunalım döneminde uluslaşma, proletaryanın öncülüğünde ve proleter anlamda gerçekleşecektir.

8) Türkiye'de her iki ulusal-topluluk içinde, milliyetçi hareketler mevcuttur. Ancak Türk milliyetçi hareketi tümüyle gerici, faşist niteliktedir ve ırkçılık ile bütünleşmiştir ve emperyalizmin denetimindedir. Kürt ulusal-devrimci hareketi ise, küçük-burjuva milliyetçiliğinin zayıf gücü karşısında etkin bir unsur olarak çıkamamaktadır. Dolayısıyla Kürt ulusunun ulusal istemlerine proletaryadan başka bir sınıfın yanıt vermesi olanaksızdır. Buna karşılık, çözülen feodalizm, Kürt ulusal-topluluğu içinde feodal ideolojileri yaygınlaştırarak dinsel bir muhalefet olarak var olmaktadır. Bu dinsel harekette ağır basan unsur, ulusal yan değil, sınıfsal yandır. Bu da feodal egemen sınıfın bütünsel çıkarı olarak be-lirginleşmektedir.

9) Bugüne kadar Kürtler üzerindeki ulusal baskının temelinde emperyalizm, oligarşi ve feodalizm bulunmaktadır. Oligarşi içinde iki ulusun burjuvazisini birbirinden ayırmak olanaksızdır. Oligarşi, gerçek bir ulusal-devlet içinde, iç dinamikle gelişmiş bir kapitalizmin ürünü olan finans oligarşisi olmadığı için "Türk ulusal burjuvazisini"de temsil etmemektedir. Türkiye'de burjuvazi baştan emperyalizmle bütünleşmiş olarak geliştiğinden ulusal niteliğini oluşumundan itibaren yitirmiştir. Aynı durum Kürt burjuvazisi için de geçerlidir. Bu yüzden burjuvaziyi ulusal kökene göre ayırmak ve bir kimlik vermek yanlıştır.

10) Bugün Türkiye'de burjuvazi ulusal ve devrimci nitelikte bulunmadığından, kendi devrimini yapamaz. Bu görev tümüyle proletaryaya ve müttefiklerine kalmıştır (demokratik halk devrimi esprisi). Demokratik halk devrimi, proleter anlamda uluslaşma demektir ve bu açıdan da burjuva demokratik devrimden ayrılır. Bu devrim, yalnızca yerli egemen sınıflara karşı değil, aynı zamanda emperyalizme de karşıdır. Dolayısıyla emperyalist sistemden kesin olarak ayrılmayı amaçlar. Bu açıdan ulusal niteliktedir. Ancak bu ulusallık işçilerin ve köylülerin, şehir küçük-burjuvazisinin oluşturduğu halk ile çakışır. Bu halkın dışsal tanımlaması olarak ulus ortaya çıkmaktadır. Ancak bu, aynı zamanda ulusun yeni bir aşılma biçimidir de.

11) Türkiye'de gerçekleştirilecek demokratik halk devrimi, Türk ve Kürt ulusları arasındaki hak eşitsizliğini ortadan kaldıracaktır. Ancak bu eşitsizliğin siyasal planda ortadan kaldırılması, yani Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olması tek başına yeterli değildir. Bu hakkın kalıcı ve sürekli olabilmesi ancak emperyalist sistemden kesin kopuşu zorunlu kıldığından bu hak tüm Türkiye emekçi halkının (Türk ve Kürt emekçilerinin) kendi kaderini tayin hakkı ile birlikte ele alınmak durumundadır. Demokratik halk iktidarında ulusun kendi kaderini tayin hakkı, emekçi halkın kendi kaderini tayin hakkının önüne ve karşısına konamaz.

12) Türkiye'deki Kürt ulusal-topluluğunun kendi kaderini tayin hakkına sahip olmaları, bir bütün olarak Kürt ulusal sorununun çözümlenmesi demek değildir. Diğer parçalardaki Kürt ulusal-topluluğunun da kendi kaderini tayin hakkına sahip olması zorunludur. Birleşik ve demokratik, bağımsız bir Kürdistan, Kürt ulusunun tarihsel olarak uzun yıllar ayrı parçalarda yaşamasının getirdiği engellere sahiptir. Parçalarda değişik ulusal baskılarla ve ulusal kültürlerin sınırlamalarıyla belirlenmiş, bir Kürt ulusal kültürünün, bütünsel ve en gelişmiş hale getirilmesi ulusal sınırların aşılması için de gereklidir. Dola-

yısıyla proletaryanın çıkarına uygundur.

13) Herşeye karşın Kürt ulusunun ayrılma hakkı hiçbir biçimde sınırlandırılamaz. Bu hakkın ne zaman ve nasıl kullanılacağında, Kürt emekçi halkının istemi esas alınacaktır. Ancak yine de, devrim sonrasında, Kürt emekçi halkı çeşitli biçimlerde ayrılma hakkını "bağımsız bir devlet" yönünde kullanma istemini ortaya koyabilir. O koşullarda da, genel olarak emekçi halkın çıkarlarına ters düşse bile, bu isteme karşı hiçbir biçimde zora başvurulmayacaktır.

14) Kürt ulusal-topluluğu parçalara bölünmüş ve aralarında fiili eşitsizlikler bulunduğundan, kendi kaderini tayin hakkını nasıl kullanacağı konusunda, herbir parçadaki ulusal-topluluğun ayrı ayrı belirlemede bulunmaları, emekçi halkın çıkarına olacaktır. Parçalardan herhangi birinin "ayrılma", ayrı devlet "kurma" isteminde bulunduğunda, bu istem bütünsel olarak ele alınmalıdır.

15) Türkiye'de kurulacak olan halk iktidarında, gerçek bir bölgesel özerklik ve yerel yönetim temelinde, merkezi ve birleşik bir halk cumhuriyeti içinde yer almak, tümüyle Kuzey Kürdistan halkının vereceği karara bağlıdır. Bu amaçla, demokratik halk iktidarının kuruluşunun ilk anından itibaren Kürt ulusuna kendi kaderini tayin hakkı tanınarak, bu hakkı özgürce kullanabilmeleri için gerekli organlar ve kurumlar oluşturulacaktır. Oluşturulacak organlar ve kurumların ilk görevi, bu hakkın nasıl kullanılacağını belirlemek olacaktır. Bu amaçla sadece Kürt ulusunun katılacağı demokratik bir referanduma gidilecektir.

16) Türkiye sınırları içinde merkezi ve birleşik bir halk cumhuriyetinin içinde yer alma isteminin gerçekleşmesi koşullarında, geniş bir bölgesel özerklik temelinde Kürt halkının kendi içsel örgütlenmesi gerçekleştirilecektir.

17) Halk iktidarında, tarihsel olarak birleşik ve merkezi bir yönetime geçiş biçimi olarak koşulların dayatmasıyla uygulanılmış olan federatif yönetim yeniden gözden geçirilerek, daha gelişkin biçimlerin bulunması ve uygulanmasına yönelinilecektir. Federasyonun zaman içinde ortaya çıkardığı uluslararası bütünleşmeyi engelleyici ya da geciktirici nitelikleri göz önüne alınarak işçilerin ve köylülerin demokratik devrimci yönetiminin kurulmasına girişilecektir.

18) Kürt ve Türk ulusunun Türkiye sınırları içinde fiili eşitsizliklerinin emekçi halk düzeyinde fazla büyük olmaması, ekonominin dış dinamikle ge-

lişmiş olma özelliği, ulusal kültürün Türk tarafında görece gelişmişliği vb. dikkate alınarak emekçi halkın enternasyonalist kültürüne yönelik gelişmelere ağırlık verilecektir.

19) Halk iktidarı, önsel olarak işçileri, köylüleri ve kent küçük-burjuvazisini kapsadığından, bu iktidar koşullarında küçük ve orta mülk sahibi ulusal sınıf ve tabakalara karşı bütünsel, ama zora dayalı olmayan politikalar belirlenecektir.

20) Tüm olarak her iki halkın işçilerinin ve köylülerinin mücadelesi ile kurulacak olan halk iktidarı Türkiye halkının iktidarı olacaktır. Bu amaca yönelik olarak mücadelenin Türkiye Halk Kurtuluş Partisi'nin önderliğinde Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi tarafından yürütülmesi esastır.

21) Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi, ulusal köken ayrımı yapmaksızın halkın demokratik devrim amacına yönelik savaşının politik örgütlenmesidir. Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi, halkın, yurtseverlik ve enternasyonalizm temelinde anti-emperyalist ve anti-oligarşik politik-askeri örgütlenmesidir. (İşçi, köylü ve küçük-burjuvazi).

22) Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi içinde genel ve burjuva anlamda ulusal seksiyon örgütlenmesi yerine, halk iktidarının parça parça ele geçirileceği gerçeği gözönüne alınarak, halk-bölge örgütlenmesine ağırlık verilecektir. Her düzeyde dillerin eşitliği esasına göre yayın yapılacaktır. Kurtarılmış bölgelerde yalın bir ulusal eğitim sistemi yerine, iki ulusun emekçi halkının birleşik ve merkezi yönetiminin kurulabilmesine uygun bir eğitim sistemi uygulanacaktır. Bu amaçla Kürt halkının bulunduğu bölgelerde Türkçe ikinci dil olarak öğretilirken, Türk halkının bulunduğu bölgelerde Kürtçe ikinci dil olarak öğretilecektir.

Bu amaçla Kürtçe eğitim ve öğretim için kullanışlı ve uygun bir sistem bulunması için özel bir çaba gösterilecektir. Tarihsel olarak kendi dillerinde eğitim ve öğretim yapma olanağına sahip olmadıkları için Kürt halkının eğitimine ve dilinin geliştirilmesine öncelik verilecektir.

Türkiye Halk Kurtuluş Cephesi, iktidar mücadelesi sürecinde programında yazılı ilkelere uygun olarak ulusal halk eğitimi için gerekli düzenlemeleri yapacaktır.

ALTINCI BÖLÜM
NEDEN SAVAŞIYORUZ?

NEDEN SAVAŞIYORUZ?

Bugün burada bir mahkeme sürecinde bulunuyoruz. Tarihte her zaman olduğu gibi, ezilenlerin, sömürülenlerin mücadelesi egemen sınıfların baskısı, zoru ve şiddeti ile yüz yüzedir. İşte bu mahkeme sürecin de, insanlığın bu tarihsel kurtuluş mücadelesinin bir evresini temsil etmektedir. Tarihte her zaman olduğu gibi, sömürücü sınıflar, halk kitlelerini baskı altında tutarken, kendi güçlerini alabildiğine büyük ve yıkılmaz göstermeye çabalarlar. Bu yolla kitlelerin korku ve paniğe kapılarak, onları yıkmaya, yönetimlerini sona erdirmeye yönelemeyecekleri varsayılır. İşte siyasal mahkemelerin tarihsel işlevi, kitlelerde böyle bir korku ve panik yaratmak ve bunu sürekli kılmaktır. Bunu yaparken, her zaman "ibreti alem" hedefi önde tutulur. Özellikle halkın en ileri kesimlerine, yani devrimcilere yönelik baskı ve şiddet, kitlelerin korku ve paniğini sürekli kılacak tarzda ele alınır. Bu nedenle, tarihte her zaman en ağır baskı ve şiddete, en ağır cezalara çarptırılanlar hep devrimciler olmuştur. Çünkü onlar halkın devrimci öncüleri olarak, tüm tarihsel haksızlıkların, baskıların, yoksullukların, sömürü-

Oligarşi, suni dengeyi korumak ve sürdürmek için tüm zor güçlerini kullanmakta ikircikli davranmaz. İşte polis operasyonlarının temel gerçekliği burada bulunmaktadır.

Oligarşinin 12 Eylül darbesi, ülkemizin tarihsel gelişimi içinde işbirlikçi-tekelci burjuvazinin devlete kesin olarak egemen olmasını getirmiştir. Bu dönemden itibaren oligarşinin en temel sorunu, hükümetlerle değişmeyecek tek bir politikanın uygulanması olmuştur.

Bu durum, THKP-C/HDÖ tarafından 1987 yılında yayınlanan **"Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi ve Devrimci Taktiğimiz"** yazısında şöyle ifade ediliyordu:

"İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin oligarşiyi tek başına oluşturacağı bir süreçte uygulanacak 'tek politika', herşeyden önce halkın devrimci mücadelesine karşı bir politika olacaktı. Bu genel ve sürekli bir pasifikasyon ve depolitizasyon politikasının 'devlet politikası' haline getirilmesi demektir. Sürekli egemen sınıfların baskı aygıtı olarak devlet, her zaman ve her yerde, devrimci mücadeleyi engellemeye ve yok etmeye yarayan bir araçtır. Ancak buradaki genel amaç, 1980 Türkiye'sinde, hükümet değişiklikleriyle değişen uygulama farklılıklarının ortadan kaldırılmasıdır."

Günümüzde oligarşinin polis operasyonlarının 12 Eylül dönemini aratmayacak şekilde sürdürülmesi bu politikanın egemenliğini ifade eder. Şüphesiz böyle bir politikanın sürekli kılınabilinmesi, başka bir dizi değişimle -ki hepsi de oligarşinin devlete kesin olarak egemen olmasıyla bağlantılıdır- birlikte olmuştur.

Bu değişimler şu şekilde özetlenebilir:

Birinci gelişme, tekelci burjuvazinin aracısız olarak faaliyet göstermesidir.

İkinci olarak, tekelci burjuvazinin ekonomik gücünün, her alanda "adam satın almaya", yani rüşvete dayalı bir politika için kullanılmasıdır. Bu, özellikle ekonomik ve siyasal düzeyde, tekelci burjuvazi için engel oluşturan güçlerin ya da fraksiyonların sözcüsü ya da yetkili kişilerinin parayla satın alınması ve böylece bu güçlerin dağıtılması demektir. (Bir çeşit "böl ve yönet" politikası.)

Üçüncü gelişme, tekelci sanayi ve ticaret burjuvazisinin oligarşi içinde önemli bir tasfiye hareketinin tamamlanması ve bütün olarak devlet üzerinde -militarizm ve bürokrasi- mutlak bir egemenlik kurmasıdır.

Dördüncü gelişme ise, emperyalistler arası entegrasyonun (bütünleşme) işbirlikçi-tekelci burjuvaziye yansımasıdır. Bu da ABD emperyalizminin ülke üstündeki hegemonyasını tartışılmaz hale getirmiştir. Emperyalistler arası çelişkinin 80'lerdeki bu durumu ve entegrasyonun yeni kombinezonları, işbirlikçi- tekelci burjuvazi içinde görülen yalın karşıtlıkları (örneğin Koç-Sabancı çelişkisi ile ABD-AET çelişkisi arasında kurulan kaba benzetmede olduğu gibi) ortadan kaldırmıştır.

İşte bu değişimler temelinde oligarşik yönetim suni dengeyi korumak ve sürdürmek için siyasal zor temelinde devlet güçlerini kullanmaktadır.

Oligarşik yonetim için, her dönemde devrimci mücadeleyi sınırlandırmak ya da belli bir süre için etkisizleştirmek esastır. Tüm uygulamaların (ki bunlar arasında ekonomik uygulamalar da bulunmaktadir. Örneğin "toplu konut fonu" gibi) bu yönde geliştirilmesi 12 Eylül ile birlikte sağlanan depolitizasyonun varlığı ile bütünleştirilmiştir. Özellikle 12 Eylül döneminde devlet terörünün kitleye yönelik kullanımı, günümüzde kadro pasifikasyonu ile birlikte yeniden kitlelerin bilincinde üretilmeye çalışılmaktadır. ANAP hükümetleri döneminde "12 Eylül öncesine döneriz" demagojisi, 1991 yılından itibaren 12 Eylül sonrası uygulamalarının canlı tutulmasıyla yer değiştirmiştir. Ama her durumda oligarşinin resmi zor güçlerinin kadro pasifikasyonu için kullanımı esas olmuştur.

Teknokratlara dayalı devlet görevlileri sistemi (uzmanlaşma) büyük ölçüde yerleştirilmiştir. Her düzeyde profesyonel görevlilerin işbaşına getirildiği ve devlet işlerinin bunlarca yönetildiği (müsteşarlıklar, danışmanlıklar) bir sistem uygulanmaktadır. Ama asıl önemli gelişme, oligarşik devlet aygıtının iç savaş koşullarına göre biçimlendirilmeye çalışılmasıdır.

Bu alandaki düzenlemelerin en önemlisi, polis ve jandarma örgütlenmesine ilişkin olanıdır. Bu düzenlemenin esası, kırsal ve kentsel alanlarda faaliyet gösterecek, yüksek atış gücüyle donatılmış hareketli birliklerin oluşturulmasıdır. Bu güçlerin oluşturulmasının temel felsefesi, silahlı devrimci hareketi oluşum halindeyken bulup yok etmektir. Kendi deyişleriyle, temel ilke, "anarşistlerin teşkilat ve yönetici kadrosunu bulup bertaraf etmek ya da tesirsiz hale getirmek" ve "vurucu tedhiş unsurlarının yok edilmesi"dir. Sözcüğün tam anlamıyla, bu birliklerin amacı, kadro pasifikasyonudur. Ancak bu pasifikasyon, kesin biçimde imha hareketi olarak düşünülmektedir.

"Yargısız infaz" olarak adlandırılan devlet terörü, yukarda ifade ettiğimiz strateji temelinde sürdürülmektedir.

En yaygın deyişle "kontra-gerilla" güçleri olarak, "karşı-ayaklanma taktikleri"ni yürüten bir güç kullanılmaktadır. Bu güç gerektiğinde, CIA'nın "ayaklanma"yı bastırma yöntemlerine uygun olarak doğrudan halk kitlelerine karşı da kullanılacaktır. Böylece 80 öncesindeki faşist milis örgütlenmenin yerini, doğrudan polis teşkilatı bünyesinde oluşturulmuş bu özel müfrezeler almıştır. "Anti-terör timleri" olarak adlandırılan bu müfreze üyeleri "en acımasız" yöntemleri kullanabilecek, "gözünü kırpmadan" insan öldürebilecek profesyonel katiller olarak yetiştirilmektedir. Bu müfreze üyelerinin MHP'li faşist milislerle olan benzerlikleri açıkça görülebilir, ama onlardan farkları profesyonelleştirilmiş katiller olmaları ve "resmi devlet gücü" olarak biçimlendirilmeleridir. Bunlar gerçek birer faşisttirler, ama "başbuğları" değişmiştir; artık söz konusu olan Türkeş değil, doğrudan işbirlikçi-tekelci burjuvazi ve ABD emperyalizmidir.

Devrimci kadroların "imhası", aynı zamanda kitlelere yönelik bir gözdağı olmaktadır.

Amaç, kitle pasifikasyonunu kadro pasifikasyonu yoluyla (ki bunun aracı ise kadroların imhasıdır) gerçekleştirmektir. Latin Amerika'daki uygulamalar bu amacın ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından oldukça öğreticidir.

"Askeri diktatörlükten sonra demobilizasyon gelmişti, kanlı iktida-

rın uzun yıllarından sonra insanlar artık zorla ilgili, 'devrimci zorla' da ilgili bir şey istemiyorlar. Demokrasi içinde iyi bir yaşama olan ümitleri kısa sürede boşluğa düşmesine rağmen, memnuniyetsizlikleri henüz isyana dönüşmüyor, daha çok azim kırıklığına, yılgınlığa ve dört duvar arasına çekilmeye dönüşüyor. Bir devrimin olabilirliğine artık kimse inanmıyor gibi. Askerlerin terörü insanların beyinlerinde derin izler bıraktı. İşkence sadece bilgi almaya hizmet etmemişti ki, sorgulamadan da işkence yapılmıştı ya da saçma sorular sorulmuştu. Hedef tutukluyu kırmak, aşağılamak, onu insanlığından yoksun bırakmak, kimliğini yok etmekti...İşkencenin kurbanı sadece tutuklu değildi, böylece tüm ailesi ve sosyal çevresi de cezalandırılıyordu." (145)

12 Eylül döneminde yaygın bir biçimde uygulanan "devlet terörü", Latin-Amerika örneğinde görüldüğü gibi, kitle pasifikasyonu ve depolitizasyon için kullanılmıştır. Sözcüğün tam anlamıyla, oligarşi 12 Eylül öncesinde bozulmaya yönelen suni dengeyi yeniden kurabilmek için terörünü olağanüstü seviyede artırmış ve yaygınlaştırmıştı.

Bugün de, oligarşi, aynı amaçla ve aynı stratejiyle, suni dengeyi bozmaya yönelik devrimci silahlı mücadeleyi kadrosal düzeyde imha ederek, olası bir kitle hareketini engellemeye çalışmaktadır. Ancak günümüzde oligarşinin imha hareketi, 12 Eylül döneminin zihinlerde bıraktığı izleri güçlendirmeyi ön plana almıştır. Burada ağırlıklı hedef kesim 12 Eylül döneminin terörüne maruz kalmış ve bunun ürünü olarak pasifize edilmiş, güç- süzlüğe düşmüş eski sol unsurlar ve şehir gerillasına sempati duyan kitlelerdir. Oligarşinin amacı, eski sol unsurlar açısından, bu kesimlerin düzen içinde umduklarını bulamamaları karşısında yeniden harekete geçmelerini önlemek değildir. Bu kesim açısından amaç, bu unsurların silahlı devrimci mücadele ile aralarına düşünsel bir mesafe koymalarını sağlamaktır. Latin Amerika'da "Project Democracy" olarak adlandırılan Amerikan emperyalizminin yeni taktiklerinin bu kesimler için cazip kılınması tek başına yeterli olmamaktadır. Dolayısıyla kadro pasifikasyonunda imha operasyonları öne geçirilerek bu kesimlerin devrimci mücadeleden uzak tutulması gerekli olmaktadır.

Burjuva demokrasisiyle uzaktan yakından bir ilgisi bulunmayan "demokrasi" koşullarında bulunulmasının getireceği "mal ve can güvenliği", bu taktikte özel bir yere sahip kılınmıştır. Devrimci örgüt üyelerinin şu ya da bu oranda barındırılmasının bile "can güvenliğini" tehlikeye soktuğunun gösterilmesi, gerillayı yok etmek için "suyun kurutulması"nın bir yolu olmuştur. Bu bağlamda, polis operasyonlarının imha amacı, şehir gerillasının kitlesinden tecrit edilmesini hedeflemektedir de.

Oligarşinin siyasal zorunun, suni dengenin korunması ve sürdürülmesindeki belirleyiciliği gün geçtikçe artarken, şehir gerillasına yönelik operasyonlar da yoğunlaşmakta ve çeşitlenmektedir. Şehir gerillasına şu ya da bu oranda sempati gösteren kesimlerin üzerinde yaratılmaya çalışılan panik havası, şehir gerillalarının ailelerine yönelik "rehin alma" yöntemleriyle birlikte sürdürülmeye başlanılmıştır. Özellikle, şehir gerillasının, polis operasyonları sırasında, oligarşinin zor güçlerine karşı gerçekleştirebileceği eylemler bu yolla engellenmeye çalışılırken, şehir gerillası bireysel olarak baskı altına alınmak istenmektedir. Genel olarak psikolojik savaşın bir parçası olan bu yöntemler şehirlerde yürütülen polis operasyonlarında giderek yaygın olarak kullanılmaya başlanılmıştır.

Evlerde "karakol kurma" olarak bilinen eski yöntem şehir gerillasının barındığı yerlerle sınırlandırılırken, bu yeni biçim olası örgütsel ilişki ağındaki her mekanı kapsamaktadır. Amaç, şehir gerillasını yakalamaktan çok ilişkileri "terörize etmek" ve şehir gerillasının aile ilişkilerini "rehin" olarak kullanmaktır. Bu biçimin diğer yanı ise, şehir gerillasına yönelik operasyonların yönünün belirlenmesinde bireysel ailelerin yasal girişimlerini sınırlamak ya da belli bir süre için engellemektir. Bu da işkenceye karşı demokratik bir tepkinin zamanında ortaya çıkmasını engellemektedir. (Bu yolla ayrıca demokratik kitle örgütlerinin girişimleri de geciktirilmektedir.)

Oligarşinin siyasal zorunun şehir gerillasına yönelik kullanımında izlediği diğer yöntem ise, şehir içi trafiğin denetlenme- sidir. En geniş ölçekte Uruguay'da Tupamarolara karşı kullanılan bu yöntem, günün

herhangi bir saatinde ve herhangi bir yerde yolların kesilerek arama yapılması şeklinde olmaktadır. Burada amaç, deşifre olmuş şehir gerillasını yakalamayı içermekle birlikte, asıl olarak şehir gerillasının hareketliliğini azaltmaktır. "Kuşatma durumu" olarak da ifade edilen bu yöntem, kitlelerin tepkilerinin en aza indirildiği ve depolitizasyonun varolduğu koşullarla ilintilidir.

Oligarşinin "anti-terör stratejisi", günümüz koşullarında geniş ölçekli bir seferberliği gerektirmeyecek koşullara da sahip olmuştur. Eski dönemde şehir gerillasına yönelik operasyonların kısmi ve parçasal boyutta sürdürülemez olduğu koşullarda ilan edilen sıkıyönetim bu stratejinin uygulanma zorunluluğundan doğarken, bu durum son yıllarda değişmiştir. "Dış düşman"a yönelik askeri güç bulundurma, çoğu durumda "iç savaş koşullarına uygun" bir yapılanmaya geçmede oligarşiyi zorlarken, SSCB'nin dağıtılmışlığı koşullarında daha kolay olabilmektedir. Önemli sayıda askeri personel gerillaya karşı seferber edilebilinmekte ve daha çok sayıda özel eğitimli personel yetiştirilebilinmektedir. 1980 öncesinde 2. şube ya da "ağır suç masası" timleriyle operasyon yapabilen oligarşinin zor güçleri, günümüzde sadece operasyonlar için eğitilmiş polisler kullanabilmektedir. Bu polislerin tek görevi vardır: **Şehir gerillasını imha etmek.**

Bu görev, egemen sınıfların baskı aygıtı olarak devletin temel işlevinin maddeleşmiş halidir. Baskı, zor aygıtı olarak devlet, kendine bağlı "özel adam müfrezeleri" ile egemen sınıfın egemenliğini koruma ve sürdürme görevine sahiptir. Bu görevin somut hedeflerde kendisini maddeleştirmiş olması, devlet gücünün değişimi gibi değerlendirilemez. Bu nedenle, günümüzdeki polis operasyonlarını salt bir "yargısız infaz" olayı olarak tanımlamak zorun öznesini ve nesnesini karıştırmaya neden olacaktır. Zorun, siyasal niteliği ve oligarşik devlet aygıtı ile bağları kesinkes ortaya konulmak zorundadır. Oligarşi tüm işkencelerin ve imha operasyonlarının varedicisidir ve onun düzeni içinde tüm zor aygıtının unsurları (ister polis, isterse asker olsun) kitleye ve devrimcilere yönelik her türlü imha hareketinden ve işkenceden birinci dereceden sorumludurlar.

Oligarşinin "anti-terör stratejisi"ne karşı devrimci görev, bu stratejinin dayanaklarını teker teker ortadan kaldırmakla sınırlı değildir. Devrimci görev, oligarşinin bu stratejik planını işlemez hale getirmek için uygun taktikleri kullanmaktır. Bu taktikler, şehir gerilla savaşının sınırlılığı ile belirlenen bir çerçevede doğru devrimci askeri tırmanma politikasını geliştirmeye dayanmak zorundadır. Oligarşinin zor güçlerine yönelik devrimci silahlı eylemler bu bağlamda taktiklerde özel bir yere sahip olacaktır.

Diğer yandan oligarşinin şehirlere ağırlık veren bu stratejisinin "topyekün savaş" anlayışından kaynaklandığı unutulmamalıdır. "Topyekün savaş", II. yeniden paylaşım savaşında Hitler tarafından tüm mantığı ile kullanılmıştır. Bu mantık, savaşta kesinkes bir cephe ve askeri güçler sınırlamasını dışlar. Bir askeri cephenin gücünün onun ard-cephesiyle belirlenmesi gerçeği, faşizm için tüm ülkenin bir savaş alanı olarak ilan edilmesini getirmiştir. "Topyekün savaş"a göre "düşman" asker, sivil herkestir. Sadece askeri tesisler, askeri barınaklar, askeri fabrikalar değil, tüm evler, fabrikalar, tarlalar vb. askeri hedefler olarak ele alınması ve buraların imhası "topyekün savaş" anlayışının en temel görüngüleridir. II. yeniden paylaşım savaşından sonra Amerikan emperyalizmi tarafından devrimci savaşlara karşı uygulanılan bu "topyekün savaş" Halk Savaşlarına karşı geliştirilmiştir. Bu nedenle ülkemizde oligarşinin stratejisi, sadece şehir gerillasını değil, her türden devrimci, demokratik ve ilerici kişi ve hareketleri de kapsamına almaktadır.

İşte oligarşinin "anti-terör stratejisi" "topyekün savaş" anla-yışına göre biçimlendirildiğinden, buna karşı devrimci tutum tüm halkın seferber edilmesiyle bütünleşir. Bu görev kitlelerin bilinçlendirilmesi ve örgütlendirilmesi görevi ile çakışır. Ancak oligarşinin her alanda yürüttüğü bu savaşa karşı aynı biçimle ve aynı alanlarda yanıt vermek devrimci savaşın karakteri ile çelişir. Devrimci savaş, bir halk savaşı olmak durumundadır ve onun tarihsel hareketi, ancak onun tarihsel amacı ile belirlenir. Bu tarihsel amaç, günümüz koşullarında, emperyalizmin ve oligarşinin iktidarını yıkmak ve yerine halk iktidarını kur-

mak olarak somutlaşır. Bu amaca yönelik devrimci savaş, kendi tarihsel haklılığı içinde düşmanın zor (askeri) güçleri ile sivil güçlerini birbirinden ayırmanın tarihsel sorumluluğunu taşıyacaktır. Ve bu sorumlulukla oligarşinin tüm stratejik planları teker teker başarısızlığa uğratılacak ve halkın devrimci iktidarı kurulacaktır.

SONSÖZ

Devrimciler, her zaman ve her yerde, milyonlarca ezilen, sömürülen, baskı gören kitleler için, ölümden işkenceye dek her türlü karşı-devrimci şiddete maruz kalmayı önsel olarak kabul etmişlerdir ve bu uğurda savaşmışlardır.

Evet, içinde bulunduğumuz Öncü Savaşı sürecinde pek çok yoldaşımız şehit düştü. Örgütümüzün ilk Merkez Yöneticileri ve Genel Komite üyeleri diğer yoldaşlarıyla birlikte şehit düşerken, silahlarının elden ele geçeceğinden bir an bile şüphe duymadılar.

Onlar, Halkın Devrimci Öncüleri olarak, emperyalizme ve oligarşiye karşı yürütülen savaşta, tarihsel sorumluluklarının bilinciyle büyük bir özveri ve kararlılık göstermişlerdir.

Onlar, proletaryanın sosyalizme doğru giden zafer yürüyüşünde, kızıl mücadele bayrağını kanlarıyla sulayarak, halkımızın ve THKP-C/HDÖ'nün onuru olmuşlardır.

İşte bu nitelikte savaşçılara sahip ve proletaryanın devrimci ilkelerini her şeyden üstün tutan bir savaş örgütü olan Türkiye Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi/Halkın Devrimci Öncüleri'nin saflarında yer almak büyük bir ONUR'dur.

Bizler bu onuru taşımaktan kıvanç duyuyoruz.

Bu köhne düzeni katliamlarla sürdürmeye ve kaçınılmaz sonunu geciktirmeye çalışan oligarşinin, emekçi halkımız ve onun devrimci öncüleri üzerindeki baskı kurumlarından biri olan DGM'lerin vereceği "cezalar" bizleri asla yıldıramayacaktır.

Tarihin birçok kez tanıtladığı ve tanıtlayacağı gibi, emperyalizm ve oligarşiler er ya da geç döktükleri kanda boğulacaklar ve "bu kan denizinin ufkundan kızıl bir güneş doğacaktır".

Marksizm-Leninizmin ve Politikleşmiş Askeri Savaş Stratejisi'nin ilkeleri ışığında, savaşı kurtuluşa kadar sürdüreceğiz.

Zafer bizim olacaktır!
Yaşasın THKP-C/HDÖ

YAŞASIN ÖNCÜ SAVAŞI!
YAŞASIN HALK SAVAŞI!
KURTULUŞA KADAR SAVAŞ!

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
DAVA TUTSAKLARI ADINA
MUNİS ÖZGÜL
27 EKİM 1994

BELGELER

THKP Tüzüğü Madde 31:
THKP'nin amblemi
şehir ve kır proletaryasını simgeleyen orak, çekiç;
anti-revizyonist çizgiyi simgeleyen kalaşnikof ve
zaferi simgeleyen kızıl yıldızdır.

THKC Tüzüğü Madde 27:
THKC'nin amblemi, zaferi simgeleyen kızıl yıldız üstünde, silahlı kurtuluş savaşı simgeleyen çapraz iki kalaşnikoftan oluşur.

THKP-C/HDÖ
GENEL KOMİTESİ'NİN
19 No'lu Bildirisi

İŞÇİLER!
KÖYLÜLER!
İLERİCİ, YURTSEVER VE DEMOKRAT
TÜM HALKIMIZA!

Ülkemizde yıllardır süren yoksulluklar, haksızlıklar, yolsuz-luklar, siyasi baskılar, işkenceler, kitle katliamları ve birbirini izleyen askeri darbeler süreci son bir yıldır yeni bir döneme girmiş bulunmaktadır.Bu yeni dönemi, sınırlı ve yasaklı bir siyasal yönetimin "sivil" görünüm altında, halka karşı yeni baskılar ve düşmanlıklar dönemi olarak nitelemek yanlış olmayacaktır. Sömürücü sınıfların yüzyıllar boyu süregelen egemenliğinin bu yönetimi, bugün, halk kitlelerinden "fedakârlıklar" istemektedir. "Demokrasi"nin "yavaş yavaş" geliştirileceği demagojisi ile her türlü baskıya, işkenceye, haksızlığa ve katliamlara "sessiz" kalınması istenmektedir. 12 Eylül faşist yönetimine "sivil" görünüm kazandırılması ve bu "sivil" yönetimin her türlü propaganda ve pasifikasyon araçlarını kullanarak, kendisini "tek alternatif" olarak sunmasıyla başlayan süreç "SS Karamamesi" ile gerçek yüzünü açıkca ortaya koymuştur. Ve son Kuveyt sorunu karşısındaki işbirlikçi politikalarla ABD'nin uşaklığı ve köpekliği yapılırken, ülke içinde emekçi halk üzerindeki baskı ve şiddet doruğa çıkartılmıştır. Ama bu noktada da duramıyacağı açıktır. Orta Doğu'da "barışı korumak" paravanası altında ABD emperyalizminin bölgedeki jandarmalığına soyunan ve "stratejik işbirliği" öneren oligarşik yönetim varabileceği en son noktaya doğru gitmektedir.

Bizler, THKP-C/HDÖ olarak, bir kez daha bazı gerçekleri ortaya koymak istiyoruz.

Yıllardır ülkemiz emperyalizmin, özellikle Amerikan emperyalizminin sömürüsü altındadır. Bu emperyalist sömürü, bir avuç yerli işbirlikçinin oluşturduğu oligarşi tarafından sürdürülmektedir. Sizler gün be gün bu sömürünün sonuçlarını yaşadınız ve yaşamaya devam ediyorsunuz. Sadece 12 Eylül askeri darbesinden günümüze kadar geçen süreyi kısaca bir düşününüz.

Eğer işçiyseniz, sendikal haklarınızın ellerinizden nasıl alındı-ğını anımsayınız. Devrimci örgütlerin faaliyetlerini sürdürdükleri ve mücadele edildiği ko-

şullarda nelerin elde edilebildiğini anımsayınız. İşçi sendikaları kapatılmış ya da faaliyetleri sınırlandırılmıştır. İşçiler ve işçi sendikalarını politikadan uzak tutabilmek için yasa üzerine yasa çıkarılmıştır.

Kendi çıkarlarını savunan ve kendilerinin yönetiminde sınıf sendikası kurmaları olanaksız hale getirilmiştir. Buna karşı yapılacak girişimlerin ise, devletin zor güçleriyle, yani polisi, ordusuyla bastırılacağı her fırsattan yararlanılarak ilan edilmiştir. İşçilerden istenen tek şey "sessiz kalmaları"dır, baskılar karşısında "kaderlerine" küsüp oturmalarıdır. Yeni bir toplum kurmaya yetenekli devrimci sınıf olarak işçi sınıfının devlet zoruyla toplumsal ve siyasal sorunlardan uzak tutulması, emperyalizmin ve oli-garşinin baskı düzenini sürdürebilmesinin en önemli koşuludur.

İşte bu sömürücü sınıflar ve onların siyasal yöneticileri, geçen yılın Mart ayında Kürt ulusal sorununu bahane ederek çıkarttıkları "SS Kararnamesi" ile işçilerin bir kez daha "vatanperver" olmalarını, her türlü baskı ve zülme "gözlerini kapamalarını" istemişlerdir. Buna dayanarak ve baskıları yoğunlaştırarak, derinleşen ekonomik, sosyal ve siyasal krizin bedelini bir kez daha işçilere ödetmekten kaçınmamışlardır. "SS Kararnamesi" yayınlanır yayınlanmaz, grevlerin "milli güvenlik" gerekçesiyle yasaklanması, ardından Zonguldak maden işçilerinin haklı direnişlerinin, oligarşinin polisi ve ordusu tarafından kurulan barikatlarla kırılması ve pasifize edilmesi ve yüzbinlerce işçinin işinden atılması, son örneklerden bazılarıdır. Bu dönemde "savaşa hayır" diyenler kurşunlanmış, gözaltına alınmış, tutuklanmış, işkenceye maruz bırakılmış ve ülkenin her yerinde oligarşi baskı ve terörünü yoğunlaştırmış, son aylarda onlarca devrimci, demokrat ve yurtsever işkencehanelerde hunharca katledilmiştir.

İlk bakışta Kürt ulusal sorunu ile işçilerin ücret artışları için mücadeleleri arasında doğrudan bir ilişki yokmuş gibi görünmektedir. Ama oligarşik yönetim bunlar arasındaki ilişkiyi çok iyi bilmektedir. Onların istediği başkalarının sorunlarıyla ilgilenmeyen, kendi halinde insanların bulunduğu "sessiz" bir toplum ya- ratmaktır. Bunu gerçekleştirebildikleri sürece, birbirlerinden kopmuş, birbirlerinin sorunlarıyla ilgilenmeyen insanları kolayca baskı altına alabileceklerini çok iyi bilmektedirler. Aynı devlet baskısı altında ve aynı toplum içindeki insanların birbirleriyle ilgilenmez hale getirilmeleri "böl ve yönet" politikasının amacıdır da.

Her türlü ulusal baskı altında, anadillerini bile konuşmalarına, yazmalarına olanak tanınmayan Kürt halkının, verimsiz topraklar üzerinde, feodal baskılar altında, yoksulluk sınırları içersinde yaşamlarını sürdürmek durumundaki Kürt köylülerinin, "SS Kararnamesi" ile topraklarından nasıl kopartılıp sürülmeye

çalışıldığı ortadadır. Onların yoksulluğu ve açlığı, aynı zamanda, işçilerin her an isten atılma tehditleriyle birlikte varedilmektedir. Böylece işçilere, bir yandan az bir ücretle yetinmeleri "öğüt"lenirken, diğer yandan Kürt halkına yönelik baskılara kayıtsız kalmaları sağlanmak istenmektedir. Aynı şekilde, toprağından, köyünden, mezrasından sürülmüş Kürt köylülerinin büyük kentlerdeki işsizliği ve sefaleti, çalışan işçilere karşı kullanılmak istenmektedir.Aynı durum ülkenin her yanındaki köylüler için de geçerlidir.

24 Ocak kararları ile sistemli olarak yoksullaştırılan köylüler, topraklarını terke zorlanmaktadır. İster Batıda olsun, ister Doğuda olsun aynı yoksulluk içinde tutulmaktadırlar. Ellerinden yok pahasına alınan ürünleri, ülke dışında yok pahasına satılarak elde edilen dövizlerle işbirlikçi burjuvazinin daha da zenginleştiril-mesi sağlanmaktadır.

İlericiler, yurtseverler ve demokratlar ise, aynı safsatalarla sessizliğe itilmek istenmektedir. Onlar, "anarşi ve terör" demagojisiyle, ülkemizde hiç bir zaman varolmamış "demokrasi"nin "koruyucuları" olmaya çağrılmaktadırlar.

Bugüne kadar "anarşi ve terör" demagojisiyle, "silaha silahla karşılık vermek" paravanası altında silahlı devrimci örgütler etkisizleştirilmeye çalışılmıştır. Oysa halka karşı silaha, zora, şiddete başvuranlar bizzat kendileri olmuştur. Onar yıllık aralarla askeri darbeler düzenleyerek işkenceleri ve baskıları yoğunlaştıranlar kendileri olmuştur. Yüzlerce silahsız ve sivil insanı sokak ortasında öldürtenlerin kendileri olduğunu gizlemeye çalışmaktadırlar. Zorunlu askerlik yasasıyla silah altına alınmış gençleri, bir avuç profesyonel subay yönetiminde halka karşı kullandıkları unutulmamıştır.

Son olarak ise, Saddam rejiminin Kuveyt'i işgal etmesi karşısında başta Amerikan emperyalizmi olamak üzere, çeşitli emperyalist ülkelerin yürüttükleri savaş kampanyasına Türkiye oligarşisi gönüllü olarak katılmıştır. Uluslararası geleneksel ve hukuki ilişkileri pervasızca çiğneyen Saddam rejiminin Kuveyt'i işgalini kullanan Amerikan emperyalizmi Orta Doğuda eski gücünü yeniden kazanmak peşindedir. Bu amaçla, diğer emperyalist güçlerle birlikte, Irak'ın kentlerine onbinlerce ton bomba yağdırarak onbinlerce sivil insanı vahşice katletmekten çekinmemişlerdir. Türkiye oligarşisi ve onun politik yöneticileri (başta T. Özal ve ANAP hükümeti) ise, emperyalizmin "en güvenilir" işbirlikçisi olduklarını göstermek için harekete geçerek, değişik yöntemlerle çözümlenebilecek bir sorunu kuvvet gösterisine çeviren emperyalizmin tüm isteklerini kabul etmişlerdir. Kendilerine bir miktar para verilmesi için, Türkiye topraklarını ABD'ye peşkeş çekerek, ülkeyi ABD'nin silah deposuna çevirmişlerdir. Para karşılığında Türkiye halkının, gerekirse paylaşmacı ve yayılmacı bir sava-

şa sokulabileceği gösterilmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarını paravan yapan Türkiye oligarşisi ve onun politik yöneticileri, bir kaç milyar dolar için binlerce insanı öldürtmekten çekinmeyeceklerini göstermişler ve emperyalistlerin yayılmacı ve paylaşımcı emellerine hizmet etmek için, yurdumuzun tüm topraklarını bir saldırı üssü haline getirerek Irak'ta gerçekleştirilen kitlesel katliamların sorumluluğuna ortak ol-muşlardır.

Böyle bir toplumda, geleceğe umutla bakabilmenin tek güvencesi silahlı devrimci örgütlerdir. Milyonlarca emekçiyi, çalışanı hiçe sayarak, kendi çıkarları için herşeyi yapmayı göze alan bu işbirlikçiler iyi bilinmelidir.

Bunlar kimlerdir?

Onları çok iyi tanıyorsunuz.

Onlar, hergün televizyona çıkıp şaklabanlık yaparak sizlerin gözüne girmek isteyenlerdir.

Onlar, işçilerin, köylülerin ve diğer çalışanların daha fazla ekonomik istekte bulunmalarını engellemek için "aile planlaması" seferberliği ilan edenlerdir.

Onlar, bir avuç generalin uşaklığında her türlü demokratik hak ve özgürlüklerin yok edilmesini sağlayabileceklerini sananlardır.

Onlar, hukukun üstünlüğünü, demokratik hakları sadece ken-dileri için kabul eden, gerektiğinde kendi parlamentolarını kapatan, gerektiğinde onu işlemez hale getiren iki yüzlülerdir.

Onlar, daha dün MESS içinde kendilerine uşaklık eden Özal'ı piyasaya sürenlerdir.

Onlar, halkı yanıltmak için bir dizi parti kurdurtanlar ve onları paralarıyla besleyenlerdir.

Onlar, TÜSİAD, MESS, TİSK gibi kuruluşlarla kendilerini gizlemeye çalışanlardır.

Onlar, kendilerine uşaklık edenler aracılığıyla ülkemizin zenginliklerini babalarının malıymışcasına yabancılara satanlardır.

Onlar, Koçlar, Sabancılar, Eczacıbaşıları, Berkerler, Garihler, Kamhiler, Enka, Profilo, Tekfen gibi holdinglerdir.

Onların arkasında Amerikan dolarları, Japon yenleri, Alman markları, İngiliz sterlinleri, Fransız frankları vardır. Eğer bunlar yeterli olmazsa, NATO'suyla, IMF'siyle, Dünya Bankası'yla hazır ve nazırdırlar.

İşte ülkemizdeki tüm baskıların, yoksullukların, zulmün, haksızlıkların, eşitsizliklerin asıl sorumlusu bunlardır. Bunların görünüşte silahları yoktur. Ama beş yıldızlı generalleriyle herşeyi yapabileceklerini sanmaktadırlar. Türkiye halkını bölenler de, Kürt halkı üzerindeki baskıyı sürdürenler de onlardır.

Batıda Kürt gençlerini ordu üniformasıyla halka karşı kullanan, doğuda Türk gençlerini aynı şekilde halka karşı kullananlar da onlardır.Onlar, parayla satın alınmış uşaklarıyla, silahlarıyla, askerleriyle, polisiyle vardırlar. Onların en büyük korkusu, silahlanmış ve örgütlenmiş halktır. Bunu engellemek için her yola başvurmaktadırlar.

Egemen sınıflar, bugün, "sivil" görünüm altında baskılarını meşrulaştırmak istemektedirler. Böyle bir meşruiyete "provokas-yon" teorileriyle zemin hazırlamak asla kabul edilemez. Hele ki "SS Kararnamesi" ile, ülke çapında ve Kürt halkı üzerinde ger-çekleştirilen baskı ve katliamlara "yasal" görünüm verilmek istendiği bir dönemde, suskunluk, bunlarla suç ortaklığı yapmakla eşdeğerdir. Ve böyle bir dönemde, suskun kalanların devlet zoru kendilerine yöneldiğinde yapacakları hiçbir şeyleri kalmayacaktır.

Bizler, gerçek bir demokrasinin kurulmasının koşullarının, oligarşinin silahlı güçlerinin dağıtılması, işkence ve katliamların sorumlularının, savaş kışkırtıcılarının cezalandırılması ve her türlü anti-demokratik yasa ve kurumların tasfiye edilmesinden geçtiğini söylüyoruz. Bunun tek yolu halkın silahlı örgütlenmesine dayanan bir mücadeleyle gerçekleştirilecek **demokratik halk devrimidir.**

Bizler, THKP-C/HDÖ olarak, emperyalizmden bağımsız ve gerçek bir demokrasinin kurulmasına kadar silahlı mücadeleyi sürdüreceğimizi açıkca ilan ediyoruz. Bağımsız, demokratik ve ulusal eşitliğe dayalı bir ülke yaratma mücadelesinde, elimizdeki tüm olanakları sonuna kadar kullanacağımız bilinmelidir. Bağımsız, demokratik ve ulusal eşitliğe dayalı bir ülke yaratma yönündeki mücadelede yasal ya da yasadışı, silahlı ya da silahsız her türlü mücadelenin gerekliliğini vurgulayarak, bu mücadeleye katılan her kesimin isteklerine gerekli duyarlılığı göstereceğimizi söylüyoruz.

Ancak hiç kimse bizlerden "sivil" görünüm altında da olsa, baskıların yoğunlaştırılması karşısında sessiz kalmamızı istememelidir ve beklememelidir. Bizler, THKP-C/HDÖ olarak, egemen sınıfların yıllardır sürdürdükleri zoruna, şiddetine ve silahına silahla karşı konulmasının şart olduğunu söylüyor ve bu amaçla savaşıyoruz. Onların her türlü demagojisine, gözdağına ve yaygarasına bakılmaksızın, baskılara karşı çıkmak, direnmek, mücadele etmek ve savaşmak, her ilerici, devrimci, yurtsever ve demokrat yurttaşın hakkı ve görevidir.

Bu hak sıradan bir yasal olanağın kullanılması gerekçesiy-le, ya da birkaç yasal yayın çıkartmak pahasına bir yana bırakılamaz. Tüm toplumun geleceği tehlikedeyken, tek tek kişilerin geleceklerinden söz etmek anlamsızdır.

Kamuoyunda "Acilciler" olarak bilinen örgütümüz, bu amaçla savaşını kur-

tuluşa kadar sürdürecektir. (Son yıllarda kendilerini "Acilciler" olarak tanıtan bazı unsurlar ortaya çıkmıştır. Bunların örgütümüzle hiçbir ilişkisi bulunmamaktadır. 1975 yılından beri fiilen savaş içinde bulunan örgütümüzün adını taşımayan hiçbir açıklama, bildiri, yayın ve faaliyetin bizlerle ilgisi olmadığını bir kez daha belirtelim.)

Bu amaçlarla ve bu hedeflere yönelik olarak Kızıldere'de şehit düşen THKP-C ve THKO savaşçılarının anılarına atfen "**30 Mart Kızıldere Harekâtı**" düzenlenmiştir. Bu harekâta ilişkin silahlı eylemler ekte açıklanmıştır.

YAŞASIN ÖNCÜ SAVAŞI
YAŞASIN HALK SAVAŞI
KURTULUŞA KADAR SAVAŞ!

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
THKP-C/HDÖ

3 Nisan 1991

EK

26 Mart-2 Nisan 1991 tarihleri arasında, **"30 Mart-Kızıldere Harekâtı"**nda şu silahlı eylemler gerçekleştirilmiştir:

İstanbul'da

*** Mecidiyeköy : SHELL Genel Müdürlüğü
*** Maltepe : TOYOTA Fabrikası
*** Bakırköy : INTERBANK Şubesi
*** Kadıköy : İŞ Bankası Şubesi
*** Bakırköy : ANAP İlçe binası

Ankara'da

*** Kızılay : Dışişleri Bakanlığı Ek binası
*** Kolej : RENAULT-MAİS yetkili satıcısı
*** Kızılay : OYAK Sigorta temsilciliği

İzmir'de

*** ABD Konsolosluğu
*** CITIBANK Şubesi
*** INTERBANK Şubesi

Adana'da

*** AKBANK Merkez Şubesi

Balıkesir'de

*** Hükümet Konağı

Zonguldak'da

*** Türkiye Taş Kömürü Kurumu (TTK) Genel Müdürlüğü

Kayseri'de

*** Arçelik-BEKO-NORDMENDE-HITACHI
İç Anadolu Bölge Temsilciliği

bombalanmıştır.

Ayrıca Ocak 1991 ayı içersinde:

Ankara'da

*** Bakanlıklar: Alarko Holding Doğal Gaz Isı Sistemleri Şirketi ve şirkete ait bir otomobil

Adana'da

*** AKBANK Yüzevler Şubesi bombalanmıştır.

Ankara'da bombalı gece
Terör kol geziyor
Amerikan Konsolosluğu'nun girişine patlayıcı madde atıldı

THKP-C/HDÖ
GENEL KOMİTESİ'NİN
20 No'lu Bildirisi

İŞÇİLER,
KÖYLÜLER,
İLERİCİ, YURTSEVER VE DEMOKRAT
TÜM HALKIMIZA !

Demokratik hak ve özgürlüklerin hiçbirine, hiçbir zaman tahammül edememiş olan oligarşinin askeri darbesinin üzerinden 12 yıl geçti. Bu yıllar içinde üç genel seçim ve iki yerel seçim yapıldı. 20 Ekim seçimlerinin üzerinden yaklaşık bir yıl geçti. Ama ülkemizde değişen hiçbir şey olmadı. Oligarşi, her zamanki tutumuyla halkın sıkıntılarını görmezlikten gelmeye ve bu sıkıntıları gidermek için yapılan her türlü girişimi engellemeye ve haklar için mücadeleleri bile zor ile durdurmaya devam etti. Gün geldi "Nevroz" olayları kullanıldı, gün geldi "terörist saldırılar"dan söz edildi. Ve böylece dikkatleri kendisinden ve halkın çekmekte olduğu sıkıntılardan uzaklaştırmaya çalıştı.

Her yıl olduğu gibi, bu yıl da 12 Eylül yaklaşırken, "terör" demagojisini ve askeri darbe "tehdidi"ni kullanarak insanları sindirmeye çabaladı.

Daha bir yıl önce seçim meydanlarında, 12 Eylül sonrasındaki çeşitli hükümetlerin, özellikle de ANAP hükümetlerinin yaptığı "yolsuzluk-

lardan ve bunların siyasal sorumlusu T. Özal'ın "indirilmesi"nden söz edilirken, bugün "demokratikleşme"nin nasıl engellendiği günlük basında sık sık yer almaktadır.

12 Eylül askeri darbesinin oligarşi adına gerçekleştirmiş olduğu katliamlar, işkenceler, haksızlıklar, baskılar ve yolsuzluklar bir yana bırakılmış, tüm dikkatlerin "teröre" ve "Kürt sorununa" yöneltilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

En küçük demokratik hak ve özgürlüğün kullanılmasına olanak tanınmadığı, düzenin bozukluğunu, kötülüğünü ortaya koymanın "teröristlik" olarak ilan edildiği bir ülkede, birilerinin ortalıkta "demokrasi havarisi" gibi dolaşması olanaksızdır.

50 yılı aşkın süre önce çıkartılmış bir Ceza Muhakemeleri Usulü Yasasının en küçük bir maddesinin bile değiştirilemediği, değiştirilmesinin her türlü yol denenerek engellendiği bir ortamda, insanların devlet karşısında hiç bir güvencelerinin bulunmadığı açıktır. Oligarşinin her yönden denetimine aldığı devlet, sadece bir avuç parababasının istemleri doğrultusunda hareket ederken, aynı zamanda emperyalizmle, özellikle de Amerikan emperyalizmiyle kurdukları işbirlikçi ilişkilerle ayakta durmaktadır.

İnsanların özgür ve mutlu bir yaşam sürmelerinin en doğal hakları olduğu unutturularak, yapılmış birkaç silahlı eylemin ya da Kürt ulusal hareketinin içinde barındırdığı bazı kavrayış biçimlerinin ortaya çıkardığı bazı sorunlar "en temel insan hakkı yaşama hakkıdır" demagojisi egemen kılınmak için kullanılmaya çalışılmaktadır. Böylece halka "yaşadığınıza dua edin, özgürlüğü ve ekmeği ne yapacaksınız" denilebilmektedir.

Devletin tüm olanaklarının, başta emperyalistler olmak üzere, tüm parababaları tarafından sonuna kadar kullanıldığı bir ül- kede, insanların korku içine itilmeleri ve bu yolla sessiz kalmaya zorlanmaları ilk kez görülen bir olay değildir ve sonuncusu da olmayacaktır. Onlar, halkın mevcut düzeni değiştirmeye, yıkmaya yönelmelerini engellemeye çalışmaktadırlar. Bu nedenle de, yaptıklarını gizlemek için her yolu denemektedirler.

Ulusal paranın hiçbir değerinin kalmadığı, hemen hemen her şeyin dövizle, yani dolarla, markla hesaplandığı bir ülkede insanların ne yapacaklarını bilemez hale getirilmeleri de doğaldır. Ulusallığın milliyetçilikten ayrıştırılamadığı, emperyalistlerle işbirliği yapmanın "çağın gereği" olarak kavratıldığı bir dönemde **bağımsızlık, özgürlük, demokrasi** hiç bir şey ifade etmemeye başlayabilmektedir.

"Çekiç Güç" adı altında emperyalist orduların ülke toprakları üzerinde istedikleri gibi hareket edebilmeleri, son derece doğal ve alışılmış bir olay gibi halka sunulabilmiştir. Kendi ulusal haklarını elde edebilmenin yolunun emperyalistlerle anlaş- maktan ve onlarla işbirliği yapmaktan geçtiğini düşünen kimi "ulusalcıların" basında sürekli yer aldığı bir ülkede, emperyalist sömürünün tüm haksızlıkların, yoksullukların, baskıların, nedeni olduğunun unutturulması son derece kolay olabilmektedir.

Şimdi de sivil halkın zarar görmesine ya da yaşamını yitirmesine yol açan bazı silahlı eylemleri kullanarak "önce terör, sonra demokrasi" diyebilmektedirler.

Bizler, daha 1971 yılında THKC'nin 1 nolu bildirisinde dev-rimci silahlı mücadelenin kurallarını ortaya koyarken şöyle diyorduk:

"THKC, kendi saldırı noktaları dışında kalan hedeflere yönelen ve halkın saflarına da zarar veren hiçbir maceraperestin ve gangasterin sorumluluğunu üzerine almaz ... Bu gibi olayları şiddetle kınar".

Bizler, başta Amerikan emperyalizmi olmak üzere emperyalist hedeflere, oligarşiye ve onun temsilcilerine, zalimlere, iş- kencecilere ve halk düşmanlarına yönelik her harekete ise saygı duyar ve destekleriz.

Hiçbir biçimde devrimci silahlı mücadelenin ifadesi olamıyacağı belirtilmiş olan eylemlerin, demagojik biçimde kullanılabilinmesi, oligarşinin gerçek amaçlarını gizleme çabasından başka birşey değildir.

Dün olduğu gibi, bugünde ülkemizde temel sorun bağımsızlık, demokrasi ve yaşam koşullarının iyileştirilmesidir.

Bağımsızlığı hiçe sayanların, demokrasiyi bir pazarlık konusu yapanların, halkın yaşam koşullarının iyileştirilmesini kendilerinin zenginliklerinin azalması olarak görenlerin bu ülke için, halk için yapabi-

lecekleri hiçbir şeyleri yoktur. Yaptıkları ise, ellerinde tuttukları devleti kendilerini daha da zengin etmek için kullanmak ve halkın sırtından kazandıklarını halka geri verilmesini isteyenleri devlet zoruyla yok etmektir.

İşte yolsuzluk dosyaları!

Bugün hemen hiç kimse büyük iddialarla ortaya çıkanlara bu yolsuzlukların ne olduğunu sormamaktadır.

Kendilerinin yaptığı ve halka zorla kabul ettirdikleri kendi anayasa hükümlerini bile bir yana bırakarak, kendi yakınları aracılığıyla kurdurdukları özel televizyonlar hergün insanların karşısında durmaktadır. "Tek bir dikili ağacı bile olmayan" Özal hanedanının nereden buldukları belirsiz paralarla çevirdikleri işler ortadadır. Bunlar yetmezmiş gibi, yeni "baba"larıyla anlaşarak yeni televizyonlar kurabilmektedirler.

Devlet kuruluşu olan Emlak Bankası'nın nasıl talan edildiği, bu yolla kimlerin zengin ve daha zengin edildiği aylarca gazetelerde yazılmışken, bunların sorumlulukları "Cumhurbaşkanı Danışmanı" yapılabilinmiştir.

Döviz karaborsacılığı yoluyla zenginleşmenin bir aracı gibi kullanılan İmar Bankası'nın yasadışı işleri bir yana bırakılmış ve STAR-1 televizyonu aracılığıyla yaptığı şantajlara ses çıkarılma-mıştır. Bunlar yetmezmiş gibi, İmar Bankası ne olduğu belirsiz rivayetlerle, binlerce kişinin vadeli mevduatlarını çekmelerini sağlayarak milyarlarca dolarlık faiz kazancı sağlayabilmesine de göz yumulmuştur.

Özallarla birlikte halkla alay eden, insanlara şantaj yapan STAR-1 televizyonunun birden bire anti-Özalcı kesilmesinin arkasında yatan pazarlıklar halktan gizlenmektedir.

"Ben KİT'ler sayesinde zengin oldum" diyebilen S. Sabancı'nın açıktan kendi hırsızlığını ifade etmesi bile, bir faziletmiş gibi sunulmaktadır.

Herkesin bildiği gibi, Sabancı Holdingin varlığının temeli BOSSA'dır ve BOSSA'nın temeli SÜMERBANK'tır. SÜMERBANK ise, halkın yıllar boyu sıkıntılar çekerek ödediği vergilerle kurulmuş devlet kuruluşudur, yani KİT'tir. Ve böylece halkın cebinden milyarlarca lira

Sabancılar tarafından çalınmıştır. Sabancının kızının SÜMERBANK eski Genel Müdürlerinden birisinin oğlu ile evlendirilmesi bu hırsızlığın nerelere uzandığını göstermektedir. Ve bu yüzsüzlükler yetmezmiş gibi, nikah şahitliğini T. Özal ile Rahmi Koç yapmıştır.

Ülkedeki enflasyonun önemli bir nedeni olan ünlü otoyol yapımlarının kimlere nasıl verildiği günlerce basında işlendiğini herkes bilmektedir. STFA, TEKFEN, KUTLUTAŞ ve ENKA yabancı ortaklarıyla birlikte trilyonlarca lirayı zenginliklerine katmaya devam etmektedirler. Ama yapılan sadece otoyol değildir. Maliyetler şişirilmekte, olmayan sermayeler devlet bankalarından "kredi" adı altında alınmaktadır. Bu şirketler kendi öz sermayelerinden tek kuruş kullanmadan trilyonlarca lirayı "kâr" diye öz sermayelerine dahil ederken, gerekirse halkın seçtiği yöneticileri tehdit edebilmektedirler. Hatta yaptıkları işleri bitirmeyerek daha fazla para sızdırmaya çalışmaktadırlar. İstanbul Galata Köprüsünün inşasında ortaya çıkan gecikmeler bunun bir örneğidir. Daha fazla para alabilmek için inşaatı bitirmeyen STFA holding, yerel yöneticileri halkla karşı karşıya getirmenin hesaplarını bile yapabilmişlerdir.

Değil konuşmaya, sokağa çıkmaya bile yüzleri olmaması gerekenler, bugün ülkenin "en zenginleri" olarak tanıtılmış, ülkenin "en önemli insanları" olarak sunulmuştur.

Bunlar düzenin çürümüşlüğünün, kokuşmuşluğunun sadece küçük örnekleridir. Ve kendi düzenlerini sadece ve sadece zorla, şiddetle ayakta tutabileceklerini çok iyi bilmektedirler. Gene iyi bilmektedirler ki, kendi zor ve şiddet politikaları devrimci zor ile yok edilecektir. Bu nedenledir ki, tüm güçleriyle silahlı dev-rimci mücadeleye saldırmakta ve bu mücadeleyi her yolu deneyerek halkın gözünde değersiz kılmaya çalışmaktadırlar.

"Her yerde bombalar patlıyor, her yerde silahlar atılıyor, bunun sonu nereye gidecek" endişesine sokarak pasifize etmeye çalışmaktadırlar.

Korkuya, yılgınlığa, paniğe gerek yoktur. Onlardan kurtulmanın tek yolu silahlanmaktan, onların ellerindeki silahları almaktan geçmektedir. Kendi sömürülerini, düzenlerini silahla koruyan ve sürdürenler, an-

cak silahla gideceklerdir. Bunun başka bir yolu yoktur.

Bağımsızlık, demokrasi ve ekonomik kalkınma, öncelikle halkın sırtındaki bu asalakların temizlenmesiyle mümkündür. Ve bu, ancak halkın silahlı bir güç olarak onların karşısına dikilme-siyle gerçekleşebilir.

Emperyalizm ve oligarşiye karşı Öncü Savaşını kendi stratejik rotasına uygun olarak sürdüren THKP-C/HDÖ, halkın sırtından geçinen bu asalakları teşhir etmek ve yolsuzlukların hasır altı edilmesi çabalarına kamuoyunun dikkatini çekmek için **"Eylül Harekâtı"** düzenlemiştir. Bu harekâta ilişkin devrimci silahlı eylemler ekte açıklanmıştır.

YAŞASIN ÖNCÜ SAVAŞI
YAŞASIN HALK SAVAŞI
KURTULUŞA KADAR SAVAŞ !

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
THKP-C/HDÖ

10.00/23 Eylül 1992

EK:

22-23 Eylül 1992 günü gerçekleştirilen **"Eylül Harekâtı"**nda emperyalistlerin ve oligarşinin yolsuzluklarına yönelik olarak aşağıdaki hedefler bombalanmıştır:

İstanbul'da:

*** Şişli: American Express
*** Gayrettepe: Bank of Boston
*** Eminönü: İMPEKS Bank
*** Bakırköy: KOÇ-American Bank
*** Bakırköy: Coca-Cola Yönetim Merkezi
*** Topkapı: TOYOTA
*** Koşuyolu: STFA Grup Yönetim Merkezi
*** Taksim: ETAP Marmara
*** Merter: ASELSAN
*** Merter: İŞ Bankası
*** Karaköy: AKBANK Genel Merkezi
*** Zincirlikuyu: Garanti-Halk Sigorta Genel Müdürlüğü
*** Altunzade: Şark Sigorta Genel Müdürlüğü

Ankara'da:

*** Ulus : PİLSA
*** Ulus : Yüksel İnşaat
*** Ulus : Emlak Bank İç Anadolu Böl. Baş.

Adana'da:

*** Emlak Bank Reşatbey Şubesi
*** AKBANK Merkez Şubesi

Balıkesir'de:

*** AKBANK Şubesi

Manisa'da:

*** İŞ Bankası Şubesi

Muğla'da:

*** İŞ Bankası Şubesi

Zonguldak'da:

*** Emlak Bank Gazipaşa Şubesi

Aynı harekât sırasında oligarşinin sürdürdüğü katliamlar ve cinayetlere karşı aşağıdaki hedefler tahrip edilmiştir:

İstanbul'da:

*** Selimiye - I. Ordu Komutanlığı Merkezi

Ankara'da:

*** Mamak - Askerlik Şubesi

Adana'da:

*** Emniyet Müdürlüğü

İzmir'de:

*** Ege Deniz Saha Komutanlığı

*** İzmir Merkez Komutanlığı

Bursa'da:

*** Bursa Trafik Bölge Şübe Müdürlüğü

*** KKK İç Tedarik Bölge Komutanlığı

Balıkesir'de:

*** Orduevi

İskenderun'da:

*** Şükrü Kanatlı Askeri Kışlası

Soma'da:

*** İlçe Jandarma Komutanlığı

Manisa'da:

*** Hükümet Konağı

Bombaların amacı panik yaratmak!

Emniyet duvarına ve 2 bank

Adana'da bo

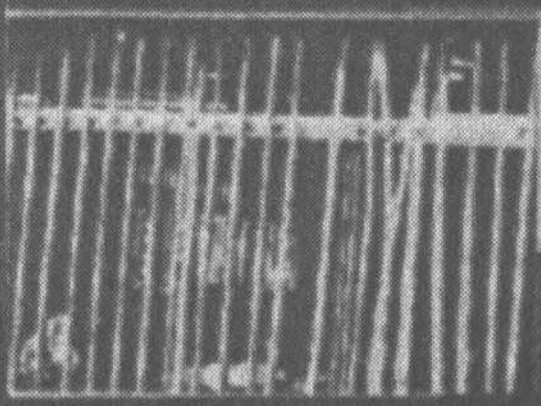

5 yıldızlı otel uc

Bombalar

KENTTE TERÖR GECESİ

ÜÇ İLDE SEYİRCİLİ

Bursa, Manisa, İzmir'de gece bombalar patladı

Adana'da bombalı gece

PANİK YARATTI

İstanbul'da bomba terörü

Ankara ve İzmir'de bombalı gece

Büyük ölçüde geçiyarısı dehşeti

Bombaların amacı panik yaratmak!

Bombalı gece

THKP-C/HDÖ
GENEL KOMİTESİ'NİN
21 No'lu Bildirisi

Yıllardır Etopya ve Somali'de süregelen açlığa, Kürt halkının ezilmesine seslerini çıkartmayanlar ve bizzat bunun sorumlusu olanlar, bugün Birleşmiş Milletler kisvesi altında ve "insani yardım" paravanasıyla saldırı üsleri oluşturmaktadırlar. Amerikan emperyalizminin tüm emperyalistler adına Çekiç Güç adı altında oluşturduğu saldırı gücünü ülkemiz topraklarında barındıran oligarşi, şimdi de ABD'nin, İngiliz ve Fransız emperya- listleriyle birlikte Somali'de bir saldırı üssü oluşturulmasına asker göndererek aktif bir biçimde katılmıştır. "İnsanlık" adına yapıldığı iddia edilen bu emperyalist saldırganlığa ve yayılmacılığa karşı THKP-C/HDÖ tarafından 20.12.1992 günü,

***** ABD Ankara Büyükelçiliği**
***** İngiltere Ankara Büyükelçiliği**
***** Fransa Ankara Büyükelçiliği**
***** T. C. Başbakanlığı**
***** T. C. Dışişleri Bakanlığı Türkiye İşbirliği ve Kalkınma Ajansı**

bombalanmıştır.

YAŞASIN ÖNCÜ SAVAŞI
YAŞASİN HALK SAVAŞI
KURTULUŞA KADAR SAVAŞ

TüRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
THKP-C/HDÖ

14.00 / 21.12.1992

Başkent'te bombalar patladı

ABD Elçiliği'ne bomba

Çankaya'da patlamalar

ABD Büyükelçiliği'ne bomba

ABD Elçiliği'ne bomba

ABD ve Fransa Büyükelçiliği'nde bomba

Çankaya'da patlamalar

Çankaya'da patlamalar

Bombenanschläge ohne Schäden

Ankara'da bombalı gece

Çankaya'da heyecan yaratan patlamalar

Ankara'da patlamalar

THKP-C/HDÖ
GENEL KOMİTESİ'NİN
22 No'lu Bildirisi

İŞÇİLER,
KÖYLÜLER,
İLERİCİ, YURTSEVER VE DEMOKRAT
TÜM HALKIMIZA!

DYP-SHP hükümeti 500 gününü tamamlamaya yaklaşırken ülkemizde herşey olduğu gibi kalmıştır. Yolsuzluklarla, suistimallerle, rüşvetlerle ve işkencelerle mücadele edeceğini ilan ederek işbaşına gelen hükümet, birkaç göstermelik icraattan başka birşey yapmamıştır. Ülkemizde hala yolsuzluklar sürmekte; yolsuzluklarla servet yapanlar servetlerine servet katmakta; işkenceciler ellerini kollarını sallayarak dolaşmakta; devlet adına devletin polisi cinayetlerini sürdürmektedir.

Ülkemiz her geçen gün Amerikan emperyalizminin çıkarlarına daha da angaje olmakta, Amerikan emperyalizminin "Adriyatik'ten Çin Seddi'ne kadar" yeni sömürü alanları oluşturmasına hizmet ettirilmektedir. Amerikan emperyalizmi bunlarla da yetinmeyerek faşist katliamların birinci dereceden sorumlusu ve yürütücüsü Türkeş'le gizli anlaşmalar yapmaktadır.

İmar Bankası, Adabank, İnterStar gibi bir dizi banka ve şirket sahibi Uzanlar ANAP iktidarları döneminde yaptıkları servetlerini, DYP-SHP hükümeti ile daha da büyütürken, iki ANAP'lı bakanın "Yüce Divana" sevk edilmeleri sadece görüntüyü kurtarmaktan ibarettir.

Şeriatçılar devlet desteğinde yaşatılıp cinayetler işlerken, İnsan Hakları Derneği üyeleri ve yöneticileri gece yarısı evlerinden alınarak sokak ortasında kurşunlandığı, "terörist" diye hergün yüzlerce kişinin sorgudan geçirildiği, işkence edildiği bir ülkede demokrasinin, demokratik hakların varlığından söz etmek sadece halkı aldatmak demektir.

Devrimcilerin bu çürümüş, kokuşmuş ve kanlı düzene karşı verdikleri mücadele katliamlarla durdurulmaya çalışılırken, her türden polis cinayetleri gün be gün artmaktadır. On aylık çocuğunun gözü önünde katledi-

len anne ve babaların kanlı vücutları basında yer alırken, Koçlar, Sabancılar semirmeye devam etmektedirler.

Onlar, Koçlar, Sabancılar, kısacası oligarşi tüm bunların sorumlusu ve planlayıcısıdırlar. Ve onlar, halkımızın devrimci savaşıyla yok olmaya mahkumdurlar.

Bizler THKP-C/HDÖ olarak, gerçek bağımsızlığın ve demokrasinin kurulabilmesinin tek yolunun emperyalizmin ve onun işbirlikçilerinin iktidarının yıkılmasıyla olanaklı olduğunu söylüyor ve bu amaçla savaşıyoruz. Savaşımız emperyalizmin ve oligarşinin terörü ne kadar artarsa artsın kurtuluşa kadar sürecektir.

Savaşımızın bugünkü evresinde THKP-C/HDÖ olarak **15 Mart 1993** günü **"15 Mart Harekâtı"**nı gerçekleştirmiş bulunuyoruz. Bu harekâtta gerçekleştirilen silahlı eylemler ekte açıklanmıştır.

YAŞASIN ÖNCÜ SAVAŞI
YAŞASIN HALK SAVAŞI
KURTULUŞA KADAR SAVAŞ

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
THKP-C/HDÖ
11.00/15 Mart 1993

MOLOTOFLU GECE

SHP'ye bombalı baskın

TÜRKİYE'de önceki gün bombalı bir gece yaşandı. Can kaybının olmadığı olaylar sırasında toplam 8 kişi yaralanırken, pek çok kişi de göz altına alındı. İstanbul'da 22 yerde molotof kokteyli patlarken, SHP'nin Bahçelievler ilçe merkezi biri kadın üç terörist tarafından basıldı. Duvarlarına yasa dışı Türkiye Komünist Emek Partisi yazılı sloganlar yazan militanların binaya bıraktıkları bombanın patlaması hasara yol açtı.

Polisin verdiği bilgiye göre, bekçiyi tesirsiz hale getirdikten sonra içeri giren militanlar, baskı ve katliamların hesabının sorulacağını belirterek, bir ses bombasını içeri bırakıp, hızla olay yerinden kaçtılar.

İstanbul'da önceki gece de üç yerde bombalar patladı, pek çok yere molotof kokteyli saldırılar oldu. Topkapı-Sirkeci arasında çalışan hızlı tramvaya bırakılan molotof kokteyli hasara neden oldu. Topkapı'da tramvayın içine gizlenen üç kişi, daha sonra kapıları açarak tramvayı durdurdu. Üç yere molotof kokteyli atarak kaçtı. Çıkan yangın güçlükle söndürüldü.

Kabataş Sınai Kalkınma Bankası, Karaköy'deki Faysal Finans Kurumu, Gayrettepe'de Yapı Kredi Bankası, Mercan'daki Akbank ve Yapı Kredi Bankası, Kumkapı Akbank, Aksaray Şekerbank, Kurtuluş Halk Bankası başta olmak üzere, 10 başka banka şubesi ile Tekel, Coca Cola, Karamürsel, Otosan ve İETT binalarına da molotof kokteyli saldırılar oldu.

Polisin olaraya geçmesinden sonra başlatılan yoğun operasyonlarda çok sayıda şüpheli kişi tutuklandı.

DİĞER KENTLERDE

Bu arada İstanbul dışında da Türkiye'nin değişik kentlerinde önceki gece ve dün çeşitli patlamalar olduğu bildirildi.

Mil-Ha'nın haberine göre, Balıkesir'de bir polis karakolu ile banka şubesine ses bombası atıldı, patlama sırasında yoldan geçen iki çocuk yaralandı.

Hastaneye kaldırılan Ahmet Gezer ile Hasan Gülbey adlı çocukların sağlık durumlarının iyi olduğu kaydedildi.

Ayrıca, Adana'da Akbank Merkez Şubesi'ne ve Stadyum Caddesindeki Tofaş Yetkili bayiine, Zonguldak'ta Akbank Merkez ve Soğuksu şubelerine, Ankara ve İzmir'de de bazı banka ve iş yerlerine molotof kokteyly atıldı.

Bombalı gece

İstanbul'da 20 banka şubesi, hızlı tramvay vagonu, kamu ve özel sektöre ait çok sayıda bina bombalandı. Bursa, Adana ve Zonguldak'taki patlamalarda 9 kişi yaralandı

- İstanbul'da İETT garajı, Tekel deposu, [illegible] Mağazası, [illegible] ve Ankara Sigorta Şirketine atılan patlayıcı maddeler geniş çaplı hasara sebep oldu. [illegible] 5 kişi gözaltına alındı. Patlamaları kanun dışı TİKKO üstlendi.
- Zonguldak'ta [illegible] banka şubesine atılan bomba[illegible]

EK:

15 Mart 1993 günü gerçekleştirilen "15 Mart Harekâtı"nda emperyalistlerin ve oligarşinin rüşvet, suistimal, yolsuzluk, cinayet ve terör politikalarına karşı aşağıdaki hedefler bombalanmıştır:

İstanbul'da:

*** Mecidiyeköy : Şişe-Cam Holding Genel Müdürlüğü
*** Mecidiyeköy : Garanti Bankası
*** Karaköy : Faisal Finans
*** Karaköy : Türk Sınai Kalkınma Bankası
*** Merter : Pepsi-Cola şirketi
*** Merter : Akbank

Ankara'da:

*** Kızılay : İş Bankası Kızılay Şubesi
*** Kızılay : Akbank Kızılay Şubesi

Adana'da:

*** Akbank Merkez Şubesi
*** TOFAŞ Bölge Bayiliği

Zonguldak'da:

*** İş Bankası Şubesi
*** Akbank Şubesi

Bursa'da:

*** Koç Holding-KOÇTAŞ Teşhir ve Satış Mağzası
*** Türk Demir-Döküm A.Ş Temsilciliği

Balıkesir'de:

*** Anafartalar Polis Karakolu
*** İş Bankası Şubesi

Manisa'da:

*** İmar Bankası Şubesi

THKP-C/HDO
GENEL KOMİTESİ'NİN
23 No'lu Bildirisi

İŞÇİLER,
KÖYLÜLER,
İLERİCİ, YURTSEVER VE DEMOKRAT
TÜM HALKIMIZA!

9 Mayıs 1993 Pazar günü saat 12.00'yi gösterirken İstan-bul'un Fatih semti silah sesleriyle yankılandı. Silah sesleri kesildiğinde halk ne olduğunu öğrenmek için yavaş yavaş toplanmaya başladı. Fısıltıyla birbirleriyle konuşuyorlardı. Kimse ne olduğunu sormuyordu. Herkesin bildiği tek şey bir devrimcinin daha öldürüldüğüydü. Ama kimdi bu devrimci? Son günlerde sürekli söylendiği gibi "yargısız infaz" mı yapılmıştı? Yoksa devrimci bir savaşçının oligarşinin resmi faşist güçlerine karşı söylenebilecek son sözü mü söylenmişti: KURTULUŞA KADAR SAVAŞ!

Evet, 9 Mayıs günü henüz geldiği evin kapısı "anti-terör timi" adı verilen katil sürüsü tarafından otomatik silahların atışları arasında kırılırken AĞADEDE SARIKAYA belindeki tabancasını çekmekte duraksamadı. Şarjörü bitirdi- ğinde, evden çıkartmaya hazırlandığı Kalaşnikov ve Uzi'ye uzandı. İşte o anda faşist polis timinin hedef gözetmeyen mermileriyle şehit düştü.

Ağadede yoldaş kimdi?

"Dede", içimizden biriydi. Yolda, çarşıda, dolmuşta, otobüste vb. her yerde gördüğümüz, yanından geçerken günlük yaşamın bezginliği, yorgunluğu ile şöyle bir bakıp geçtiğimiz bir insandı. Yolda çocuklarla şakalaşan, onlara gülümseyen her birimiz gibiydi. 1977'de devrimci mücadeleye girdiğinde halkının kurtuluşu için uzun, zorlu bir savaş sürecine adım attığının bilincindeydi.

1977-79 yılları arasında Kars bölgesinde örgütsel faaliyette bulunan "Dede", bu dö-

nemde faşist milis güçlere karşı örgütümüzün gerçekleştirdiği silahlı eylemlerde yer aldı. MHP Kars İl Başkanının cezalandırılması eylemine katıldı.

12 Eylül askeri darbesi koşullarında oligarşi tarafından tutsak edildi. 1986 yılına kadar Selimiye, Metris, Sağmalcılar ve Erzurum Askeri Cezaevlerinde yattı.

1986 yılında tutsaklığı sona erer ermez pratik örgütsel faaliyet içinde yer aldı. THKP-C/HDÖ'nün 1991-93 yılları arasında gerçekleştirdiği "Mart Harekâtı" (1991); "Eylül Harekâtı" (1992); "15 Mart Harekâtı" (1993) içinde yer aldı. THKP-C/HDÖ İstanbul İl Komitesi üyesi olan "Dede" yoldaş, bir şehir gerillası olarak savaşın tüm zorluklarına ve olanaksızlıklarına rağmen üstlendiği görevleri yerine getirmede tereddüt etmedi.

Ve "Dede"yi her zaman Che'nin şu sözleriyle anımsayacağız:

Ölüm,
Nereden ve nasıl gelirse gelsin
Silahlarımız elden ele geçecekse,
Savaş sloganlarımız kulaktan kulağa yayılacaksa,
Ve başkaları savaş ve zafer naralarıyla
Ve de makineli tüfek sesleriyle
Cenazelerimize ağıt yakacaksa
Hoş geldi, safa geldi.

Sözün özü, o, Halkın Devrimci Öncüleri'nden biriydi.

YAŞASIN ÖNCÜ SAVAŞI
YAŞASIN HALK SAVAŞI
KURTULUŞA KADAR SAVAŞ

TÜRKİYE HALK KURTULUŞ PARTİSİ-CEPHESİ
HALKIN DEVRİMCİ ÖNCÜLERİ
GENEL KOMİTESİ
10 Mayıs 1993

DİPNOTLAR

(1) Mao Tse-Tung: Teori ve Pratik, s: 56
(2) İlker Akman: Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz, Ocak 1976
(3) Lenin: Devlet ve İhtilâl, s:17, Bilim ve Sosyalizm Yay.
(4) Lenin: Devlet ve İhtilâl, s:16
(5) Lenin: Devlet ve İhtilâl, s:17
(6) Lenin: Devlet ve İhtilâl, s:90
(7) F. Engels: Anti-Dühring, s: 282. Sol Yay.
(8) İlker Akman: Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz
(9) İlker Akman: Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz
(10) THKP-C/HDÖ: Oligarşi, s: 9
(11) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(12) Lenin: Emperyalizm, s: 62 Sol Yay.
(13) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(12) Lenin: Emperyalizm, s: 62 Sol Yay.
(13) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(14) Dimitrov: Faşizme Karşı Birleşik Cephe, s: 10, May Yay.
(15) Dimitrov: age,s: 27
(16) Dimitrov: age,s: 27
(17) Dimitrov: age,s: 47
(18) Dimitrov: age,s: 48
(19) İlker Akman: Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz
(20) İlker Akman: Mevcut Durum ve Devrimci Taktiğimiz
(21) Engels: Tarihte Zorun Rolü, s: 58-59
(22) Marks: Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı'ya Önsöz
(23) Engels: Anti-Dühring, s: 277
(24) Engels: Doğanın Diyalektiği, s: 312
(25) Engels: Doğanın Diyalektiği, s: 313
(26) Engels: Doğanın Diyalektiği, s: 313
(27) Lenin: Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, s: 25
(28) Lenin: Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky, s: 25
(29) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim-I
(30) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(31) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(32) Marks: Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, s: 67
(33) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(34) Clausewitz: Savaş Üzerine, s: 203-204
(35) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(36) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(37) Mahir Çayan: Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi
(38) Mahir Çayan: Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi
(39) Giap: National Liberation War in Vietnam, s: 83

(40) Giap: National Liberation War in Vietnam, s: 92
(41) Marks: Kapital, C: III, s: 347
(42) Giap: National Liberation War in Vietnam, s: 64
(43) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(44) Giap: National Liberation War in Vietnam, s: 63
(45) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(46) Lenin: Collected Works, C: 11, s: 351
(47) Regis Debray: Che'nin Gerillası, s: 95-96
(48) J. Quartim: The Dictatorship and Armed Struggle in Brezil, s: 179-180
(49) J. Quartim: The Dictatorship and Armed Struggle in Brezil, s: 183
(50) Marks: Kapital, I. Cilt-II. Kitap, s: 404, Odak yay.
(51) Marks: Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, Sunuş, s: 9
(52) Engels: Fransa'da Sınıf Mücadeleleri, Önsöz, s: 15-16
(53) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim-I
(54) Lenin: Proletarya İhtilâli ve Dönek Kautsky, s: 31
(55) Marksizm-Leninizmin İlkeleri-II, s: 94, Yar yay.
(56) Lenin: Emperyalizm, s: 81
(57) Marksizm-Leninizmin İlkeleri-II, s: 110, Yar yay.
(58) Lenin: Revizyonizm Üzerine, s: 64, Koral yay.
(59) Kapitalizmin Genel Buhranı, Kitle, Sayı: 31
(60) Kapitalizmin Genel Buhranı, Kitle, Sayı: 31
(61) Kapitalizmin Genel Buhranı, Kitle, Sayı: 31
(62) Türkiye'de Sol Sapma, İlke, Sayı: 16, s: 85
(63) E. Varga: 20. Yüzyıl Kapitalizmi, s: 40
(64) Nikitin: Ekonomi Politik, s: 215. Sol yay. 3. Baskı
(65) Nikitin: Ekonomi Politik, s: 215, Sol Yay.
(66) World Bank Since Bretton-Woods, s: 65
(67) P. Sweezy: Çokuluslu Şirketler, Yeni Adımlar, Sayı: 19-20, s: 41
(68) E. Mandel: Marksist Ekonomiye Giriş, s: 79
(69) P. Baran: Büyümenin Ekonomi Politiği, s: 250-251
(70) Nikitin: Ekonomi Politik: s: 224
(71) E. Mandel: Marksist Ekonomi El Kitabı, C: II, s: 266, Ant yay.
(72) E. Mandel: Avrupa Amerika'ya Karşı, s: 123-4, Köz yay.
(73) E. Mandel: Marksist Ekonomi El Kitabı C: II, s: 267, Ant yay.
(74) Günümüzde Emperyalist Sömürü Mekanizması, s: 12, TİB yay.
(75) P. Baran: Büyümenin Ekonomi Politiği, s: 288
(76) Magdoff: Çağdaş Kapitalizmin Bunalımı, s: 242-243
(77) Emperyalistler Arası Rekabetin Yeni Bir Aşaması, Ürün, Sayı: 9, s: 63-64
(78) G. Kazan: 100 Soruda Ortak Pazar ve Türkiye, s: 59-60

(79) E. Mandel: Avrupa Amerika'ya Karşı, s: 116
(80) Ürün, Sayı: 9, s: 73
(81) E. Mandel: Avrupa Amerika'ya Karşı, s: 38)
(82) Kapitalizmin Ekonomi Politiği, s: 324, Bilim yay.
(83) Kapitalizmin Ekonomi Politiği, s: 325, Bilim yay.
(84) P. Sweezy: Çokuluslu Şirketler, Yeni Adımlar, Sayı: 19-20, s: 36
(85) Sweezy-Magdoff: The Dynamics of U. S. Capitalism, s: 160
(86) E. Mandel: Decline of The Dollar, s: 38
(87) E. Mandel: Decline of The Dollar, s: 8
(88) M. Kalocky:The Last Phase in The Transformation of Capitalism, s:108-110
(89) Sweezy-Magdoff: The Dynamics of U. S. Capitalism, s: 169
(90) E. Mandel: Decline of The Dollar, s: 8
(91) Kapitalizmin Ekonomi Politiği, s: 334
(92) E. Mandel: Decline of The Dollar, s: 105
(93) Sweezy-Magdoff: 1970' lerde Emperyalizm, s: 28
(94) Kapitalizmin Ekonomi Politiği, s: 336
(95) Günümüzde Emperyalist Sömürü Mekanizması, s: 12, TİB yay.
(96) H. Magdoff: Enflasyon Üzerine, Aşama, Sayı: 2, s: 9
(97) U. S. News and World Report, 11 Kasım 1974
(98) E. Mandel: Marksist Ekonomi El Kitabı, Sayı: 2, s: 65, Ant yay.
(99) Fortune: Haziran 1974, s: 32
(100) World Bank Since Bretton-Woods, s: 460
(101) World Bank / IDA-Annual Report, 1971, s: 7
(102) A. Karaosmanoğlu ile Sohbet - Özgür İnsan, Sayı: 16, s: 21
(103) A. Gevgilili: Batı Köylüyü Destekliyor
(104) One Hundred Countries Two Billion People, s: 11
(105) One Hundred Countries Two Billion People, s: 12
(106) Ercan Kılıç: Soğuk Savaş Sonrası Kapitalizm, Özgür Gündem, 25 Ocak 1994
(107) Marks: Kapital, C: I, s: 404, Odak yay.
(108) Marks: Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, s: 9
(109) Marks: Ekonomi Politiğin Eleştirisine Katkı, s: 9
(110) Çağlar Keyder: Toplumsal Tarih Çalışması, s: 320
(111) Lenin: Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s: 60
(112) Marks-Engels: Alman İdeolojisi, s: 32-33
(113) Marks-Engels: Alman İdeolojisi, s: 53
(114) Engels: Anti-Dühring, s: 189
(115) Engels: Anti-Dühring, s: 601
(116) Engels: Anti-Dühring, s: 602

(117) Engels: Anti-Dühring, s: 190
(118) Lenin: Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s: 55
(119) Engels: Anti-Dühring, s: 517
(120) Marks-Engels: Seçme Yapıtlar, C: I, s: 171
(121) Marks-Engels: Komünist Manifesto, Seçme Yapıtlar, C: I, s: 137
(122) Lenin: Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s: 60
(123) Lenin: Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s: 55
(124) Engels: Anti-Dühring, s: 192
(125) Marks: Fransa'da İç Savaş, Seçme Yapıtlar, C: II, s: 288-89
(126) Marks-Engels: Seçme Yapıtlar, C: I, s: 135-136
(127) Engels: Tarihte Zorun Rolü, s: 60
(128) Lenin: Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s: 25
(129) Lenin: Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s: 133
(130) Stalin: Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, s: 274
(131) Stalin: age, s: 87
(132) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(133) Mahir Çayan: Kesintisiz Devrim II-III
(134) Stalin: Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, s: 235
(135) Stalin: Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, s: 235
(136) Lenin: Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s: 391
(137) Lenin: Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s: 346
(138) Lenin: Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s: 12
(139) Stalin: Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s: 336
(140) Engels: İngilizce Baskıya Önsöz, Kapital, C: I, s: 37
(141) Lenin: Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s: 404-405
(142) Lenin: Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı, s: 99
(143) Stalin: Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu, s: 7-10
(144) Lenin: Ulusal Sorun ve Ulusal Kurtuluş Savaşları, s:147
(145) Weber: Gerilla Bilanço Çıkarıyor, s: 31-3

ISBN: 975-7919-14-4